

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

SEZGİN KIZILÇELİK'İN SOSYOLOJİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Basri DURMUŞ

Sivas

Ekim 2019

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji Ana Bilim Dalı

SEZGİN KIZILÇELİK'İN SOSYOLOJİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Basri DURMUŞ

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Sevda MUTLU

Sivas

Ekim 2019

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Tezin Başlığı : Sezgin Kızılçelik'in Sosyolojisi
Savunma Tarihi : 06.09.2019
Danışmanı : Doç.Dr. Sevda MUTLU

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Doç.Dr. Sevda MUTLU

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Güney Nair

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Olcay TİRE

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Basri DURMUŞ tarafından hazırlanan Sezgin Kızılçelik'in Sosyolojisi başlıklı tez, kabul edilmiştir./..../.....

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi, beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İmza

Basri DURMUŞ

ÖNSÖZ

Sosyoloji bilimi, Batı'da ortaya çıktıktan sonra çok kısa sürede Türkiye'ye gelmiş ve burada da kısa sürede popüler bir bilim haline kavuşmuştur. Fakat sosyolojinin Türkiye'ye gelişinden günümüze kadarki olan süreçte kurumsallaşmış bir Türk sosyolojisinin varlığından bahsedememekteyiz. Türk sosyolojisi, ortaya çıktığı ilk yıllardan itibaren Batı sosyolojisinin kavram ve kuramlarıyla hareket etmesinden ötürü bu kurumsallaşma gerçekleşmemiştir. Sosyologlarımız özgün metot ve kuramlar inşa edemediği için sosyolojimiz de Batı sosyolojisinin bir kopyası şeklinde gelişimini sürdürmüştür. Sosyologlarımız Batı sosyologlarının oluşturduğu kavramlar çerçevesinde sosyolojilerini şekillendirmişlerdir. Sosyoloji alanında yapılan Lisan üstü tez çalışmalarına baktığımızda da Batı sosyolojisinin öne sürdüğü kavramlar çerçevesinde geniş bir tez yelpazesinin olduğunu görmekteyiz. Türk sosyolojisinde bu durum 1960'lı yıllardan itibaren Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in öncülüğünü yaptıkları yerli sosyolojinin temellerinin atılmaya başlamasıyla bir değişime doğru gitmiştir. Kemal Tahir'in temellerini attığı Baykan Sezer'in geliştirdiği Doğu-Batı çatışması teorisiyle Türk sosyolojisi varlığını artık ortaya koymaya başlamıştır. Çünkü nihayet özgün bir Türk sosyoloji kuramı oluşturulmuştur.

Sezgin Kızılcılık, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in oluşturmuş oldukları bu yerli sosyoloji çizgisini günümüzde önemli derecede geliştirip şekillenmesine katkı sunmuştur. Kızılcılık, yerli sosyoloji geleneğinde yapmış olduğu çalışmalarla kayda değer ilerlemeler sağlamıştır. Bu hususta Kızılcılık, Türk sosyolojisinin kurumsallaşmasına önemli katkılar sunmuştur. Kızılcılık'ın Doğu-Batı çatışması teorisi içerisinde özellikle Batı uygarlığı ve Batı sosyolojisine yönelik derinlemesine yapmış olduğu çalışmalar sosyolojimiz içerisinde bu alandaki literatür eksikliğini önemli ölçüde kapatmıştır. Çünkü her ne kadar Türk sosyolojisi Batı sosyolojisinin kavram ve kuramlarıyla şekillenmişse de yine de sistematik ve derinlemesine araştırmalar içeren Batı sosyolojisine yönelik ciddi literatür eksikliğimiz bulunmaktadır. Kızılcılık, bu alandaki eksikliği gidermiş ve Batı uygarlığının ve Batı sosyolojisinin bilinmeyen ya da yanlış bilinen, gizli tutulmaya çalışılan yönlerini büyük bir titizlikle açığa çıkartmıştır.

Kızılçelik, aynı zamanda, Doğu uygarlığının günümüzde yaşadığı sorunları ve Doğulu bir toplum olan Türk toplumunun problemlerini tarihsel süreci baz alarak ortaya sermeye çalışmıştır. Kızılçelik, bu doğrultuda Doğu uygarlığını ve Türk toplumunu Batı uygarlığı karşısında güçsüz duruma düşüren nedenleri açığa çıkartmaya çalışmıştır. Kızılçelik, Doğu uygarlığının yeniden eski gücüne erişebilmesi için çözüm önerileri geliştirmiştir. Kızılçelik, Türk toplumunun da Batı uygarlığı karşısında eski gücünü yitirmiş olmasının üzerinde durmuş, tekrardan dünya üzerinde söz sahibi olabilmemizin yollarını aramıştır. Kızılçelik, genel olarak, Doğu uygarlığının ve Türk toplumunun kurtuluşu için sosyolojiyi bir araç olarak kullanmıştır. Bu amaç doğrultusunda önemli tezleri sürmüştür.

Sonuç olarak Kızılçelik'in fikirlerini Türk sosyolojisinin kurumsallaşması yönünde yapmış olduğu çalışmalar, Batı uygarlığını, Batı uygarlığının yaratmış olduğu ve dünyaya ihraç ettiği kavram ve kuramların sorgulanması, Doğu uygarlığının ve Türk toplumunun sorunlarından kurtulup dünyada yeniden söz sahibi olabilmesi yönünden önemli olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle tezimizde Sezgin Kızılçelik'in sosyolojisini irdeleyerek onun fikirlerinin daha iyi anlaşılması için çaba sarf ettik. Bunu bir nebze başarabildiysek ne mutlu bize.

Bu yorucu bir o kadar da eğitici ve yararlı faaliyetin başlangıcından sonuna kadar çeşitli şekillerde destek olan kişilere ve kurumlara bir teşekkür borcum bulunmaktadır. Öncelikle tez danışmanım Doç. Dr. Sevda Mutlu hocama aklımdaki sorulara cevap olduğu için ve çalışmanın başından sonuna kadar desteğini hissettiğim noktada destek olduğu için teşekkür ediyorum. Tez konumun belirlenmesine katkı sunan ve ihtiyaç duyduğum her anda kendime yakın hissettiğim Doç. Dr. Vehbi Bayhan hocama katkılarından dolayı teşekkür ederim. Ayrıca yine ihtiyaç duyduğum çeşitli alanlarda desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Ali Esgin hocama ve “sen benim doğal öğrencimsin her daim iletişim halinde olmaktan keyif alırım” diyerek desteğini her daim hissettiğim doğal hocam Doç. Dr. Emine Durmuş'a teşekkür ederim. Bunların yanında kapılarını kendime sürekli açık hissettiğim İnönü Üniversitesi'nin sosyoloji bölümü hocalarına üzerimdeki emeklerinden dolayı teşekkür ediyorum. Aynı şekilde Cumhuriyet Üniversitesi sosyoloji bölümü hocalarına üzerimdeki emeklerinden ötürü teşekkür ediyorum. Tezimi oluştururken ihtiyaç duyduğum kaynakları temin eden Anı Yayıncılığa teşekkür ederim. Eğitim hayatım boyunca

maddi ve manevi destekleriyle yanımda olan aileme özellikle teşekkür ederim. Son olarak bu süreçte çeşitli şekillerde bana destek olan, moral motivasyon sağlayan sevdiklerime, arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	7
1. SEZGİN KIZILÇELİK'İN HAYATI, ETKİLENDİĞİ KİŞİLER VE ESERLERİ.....	7
2.BÖLÜM.....	31
2. SEZGİN KIZILÇELİK'İN METODOLOJİSİ	31
2.1 Batı Sosyolojisinin Metodolojisine Yönelik Eleştirel Bakışı.....	31
2.2 Küreselleşme ve Kapitalizmin Güdümünde Uzmanlaşma Eğiliminde Olan	
2.3 Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmaya Dönük Görüşleri.....	39
2.4 Kendi Gerçeğimize Uygun Metot İnşa Etmeye Yönelik Görüşleri.....	42
3.BÖLÜM.....	46
3. SEZGİN KIZILÇELİK'İN BATI UYGARLIĞINA VE BATI SOSYOLOJİSİNE YÖNELİK TEMEL TEZLERİ	46
3.1 Batı Uygarlığı.....	46
3.1.1. Barbarlık Olarak Batı Uygarlığı	51
3.1.2 Bataklik Olarak Batı Uygarlığı.....	70
3.1.3 Modernlik ve Batı Uygarlığı	76
3.1.4 Kapitalizm Olarak Batı Uygarlığı	79
3.1.5 Emperyalizm Olarak Batı Uygarlığı.....	84
3.1.6 Faşizm Olarak Batı Uygarlığı.....	86
3.1.7 Küreselleşme ve Batı Uygarlığı	89
3.1.8 Postmodernizm ve Batı Uygarlığı	98
3.2 Batı Toplumunu Anlama ve Batı Gerçeğini Meşrulaştırma Aracı Olarak Sosyoloji.....	100
3.2.1 Batı Dünyasını ve Tarihini Doğru Anlamak için Batı Sosyoloji Tarihini Bilmenin Zorunluluğu.....	100

3.2.2 Çağdaş Batı Toplamlarının Gerçeğini Bilmeye Yönelik Çağdaş Sosyoloji Teorilerini Bilmenin Gerekliği	134
3.2.3 Batı Toplum Çıkarına Olan ve Batı Dünya Egemenliğini Meşrulaştıran Bilim Olarak Sosyoloji	168
3.2.4 Batı Sosyolojisini Marx'ın Sosyolojisi ve Burjuva Sosyolojisi Olarak Ele Almanın Zorunluluğu	172
4.BÖLÜM.....	180
4.SEZGİN KIZILÇELİK'İN DOĞU UYGARLIğINA VE YERLİ SOSYOLOJİYE İLİŞKİN TEZLERİ	180
4.1 Doğu Uygarlığı.....	180
4.1.1 Doğu Uygarlığına Mensup Bir Toplum Olarak Türk Toplumunu	180
4.1.2 Türk Toplumunun Bugünkü Durumunu Anlamak İçin Osmanlı İmparatorluğu'ndan Dolaşmak	193
4.1.3 Osmanlı'nın Batıcılaşması	198
4.1.4 Batı Hegemonyasından Kurtulmak Olarak Cumhuriyet	205
4.1.5 Mustafa Kemal Atatürk ve Tam Bağımsız Türkiye'ye Yönelik Görüşleri	221
4.1.6 Atatürk'ün Mazlum Milletler Görüşü	248
4.1.7 Atatürk Sonrası Türk Toplumunu	259
4.1.8 Türkiye-AB İlişkileri	263
4.1.9 Türkiye'nin ve Doğu Toplamlarının Kurtuluğu İçin "Batı-Dışı Mazlum Milletler Bloğu" Tezi.....	283
4.2 Yerli Sosyoloji Tezi.....	288
4.2.1 Aktarmacı Sosyologlara İtirazları	309
4.2.2 Kemal Tahir ve Baykan Sezer Üzerine Düşünceleri.....	328
4.2.3 Doğu Batı Çatışması Teorisi	341
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	354
KAYNAKÇA	376
ÖZGEÇMİŞ.....	374
EKLER.....	387

ÖZET

Bu tezin konusu, Sezgin Kızılcelik'in sosyolojik fikirlerini çözümlenektir. Kızılcelik, Türk sosyolojisi içerisinde saygın bir yere sahiptir. Kızılcelik, Türk sosyoloji geleneğinin oluşmasında önde gelen sosyologlardandır. Kızılcelik, Türk sosyolojisinin Batı'ya bağımlı çizgisinin eleştirisini yapmış ve özgün Türk sosyolojisinin oluşmasında büyük gayret sarf etmiştir. Kızılcelik, bu doğrultuda Türk sosyolojisinde hâkim olan Batılı metotları eleştirmiş, onları sosyolojisinde yadsımıştır. Kızılcelik, Batılı metotlarla Türk toplumunun açıklanamayacağını belirtmiştir. Kızılcelik, toplumsal sorunlarımızın çözümünün yerli metodumuzu inşa etmekten geçtiğini belirtmiştir. Kızılcelik, bu bağlamda yerlilik, yerli sosyoloji üzerine çalışmıştır. Kızılcelik'in sosyolojisi esasen bir yerli sosyoloji yaratmak üzerinedir. Kızılcelik'in yerli sosyoloji anlayışının gerisinde toplumların birbirinden farklılık arz eden yapısı ve Batı sosyolojisinin Batı toplum yararına işlevde bulunması vardır.

Kızılcelik, toplumların sahip olduğu unsurlar neticesinde birbirlerinden farklı olduğu gerçekliğini sosyolojisinde belirtmiştir. Kızılcelik, bu nedenle sosyolojide bilimsellik iddiasını ve onun evrensellik söylemlerini tartışmaya açmıştır. Kızılcelik, her toplumun kendi tarihsel gerçekliği ışığında incelenmesi gerektiğini sosyolojisinde öne çıkarmıştır. Kızılcelik, bu doğrultuda Batı toplumunu ve Batı sosyolojisini Batı'nın önde gelen düşünürlerden dolanarak incelemiştir. Kızılcelik, bu incelemelerinin sonucunda Batı toplumunun ve Batı sosyolojisinin Türk toplumu ve Türk sosyolojisiyle hiç ortak bağının olmadığını öne sürmüştür. Kızılcelik, bu nedenle Türk toplumunu Batılı bir toplum gibi ele alıp açıklamaya çalışan yaklaşımları eleştirmiştir. Ayrıca sosyoloji alanında Batılı metot ve kuramlarla hareket eden sosyologlarımızı da sosyoloji bilimine vakıf olmamakla eleştirmiştir. Kızılcelik, Türk sosyolojisinde önde gelen sosyologların çalışmalarını inceleyerek onların Batı sosyolojisine bağımlı olduklarını açıklamıştır. Kızılcelik, bu bağlamda sosyologlarımızın özgün bir sosyolojilerinin olmadığını onların Batı'dan aldıkları hazır kalıplarla sosyoloji yaptıklarını izah etmiştir. Kızılcelik, bu sosyoloji anlayışının Türk toplumunu açıklamaya ve sorunlarını çözmeye hizmet etmemekte olduğunu savunmuştur.

Kızılçelik, Türk sosyolojisinde ilk özgün ve kendi kuramımız olan Doğu-Batı çatışması teorisini geliştirerek önemli bir katkı sunmuştur. Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in temellerini atıp oluşturduğu Doğu-Batı çatışması teorisini Kızılçelik de ikinci kuşak temsilcisi olarak önemli oranda geliştirmiştir. Bu teoriyle Türk sosyolojisi dünya genelinde kendisini temsil etme olanağı elde etmiştir. Kızılçelik, Doğu-Batı çatışması teorisi alanında yapmış olduğu çalışmalar onun yerli sosyoloji alanındaki çalışmalarını somut bir halini izah eder. Kızılçelik, bu teori içerisinde özellikle Batı uygarlığını tahlil etmiştir. Kızılçelik, Doğu-Batı çatışması teorisi içerisinde Batı uygarlığına yönelik olumluluk atfedilen açıklamaların bir aldatmacadan ibaret olduğunu öne sürmüştür. Ona göre, Batı uygarlığı, barbar ve dünyayı bataklığa çeviren bir uygarlıktır. Kızılçelik, Batı uygarlığının yayılcı kapitalist sisteminin tüm dünya toplumlarının varlığını tehlikeye soktuğunu iddia etmiştir.

Kızılçelik'in sosyolojiye yapmış olduğu önemli bir katkı da Doğu uygarlığını ve Doğu uygarlığına mensup Türk toplumunun temel sorunlarının çözümüne ilişkin öne sürdüğü tezlerdir. Kızılçelik, Doğu toplumlarının yayılcı-emperyalist politikalarına karşı Mustafa Kemal Atatürk'ün mazlum milletleri bir araya getirme projesinden hareketle "Batı Batı-dışı mazlum milletler bloğu" tezini oluşturmuştur. Kızılçelik, Doğu toplumlarının Batı toplumları ile kuracakları ilişki tarzlarına yönelik önemli açıklamalar geliştirmiştir. Kızılçelik, bu bağlamda Avrupa Birliği'ni de irdelemiş, Türk toplumunun Avrupa Birliği'ne yönelik ilişkisini tarihsel bağlam içerisinde derinlemesine analiz etmiştir. Kızılçelik, ayrıca Atatürk'ün Doğu toplumları ve Türk toplumu için oluşturmuş olduğu kurtuluş ve bağımsızlığa dayalı fikir sistemini de etraflıca izah etmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün fikir sistemini birçok yönüyle doğru bir şekilde açıklamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sezgin Kızılçelik, yerlilik, yerli sosyoloji, Türk sosyolojisi, Doğu-Batı çatışması teorisi, Kemal Tahir, Baykan Sezer, Batı uygarlığı, Doğu uygarlığı, Batı sosyolojisi, Burjuva sosyolojisi, Marx'ın sosyolojisi, Barbar Batı, Avrupa Birliği, aktarmacı sosyoloji, Mustafa Kemal Atatürk, Sosyal Bilimler

ABSTRACT

The subject of this thesis is to analyze the sociological ideas of Sezgin Kızılcelik. Kızılcelik has a respectable standing in Turkish sociology. Kızılcelik is one of the leading sociologists in the formation of Turkish sociology tradition. Kızılcelik criticized the Western line of Turkish sociology and made great efforts in the formation of original Turkish sociology. In this regard, Kızılcelik criticized the Western methods that prevailed in Turkish sociology and denied them in their sociology. Kızılcelik stated that Turkish society cannot be explained by Western methods. Kızılcelik stated that the solution of our social problems is to build our native method. In this context, Kızılcelik worked on indigenous and indigenous sociology. The sociology of Kızılcelik is essentially about creating an indigenous sociology. Behind Kızılcelik's understanding of indigenous sociology is the distinctive structure of societies and the fact that Western sociology functions for the benefit of Western society.

Kızılcelik has stated in his sociology the fact that societies are different from each other as a result of the elements. For this reason, Kızılcelik has opened the debate on the claim of scientificity and its discourses of universality in sociology. Kızılcelik emphasized in his sociology that every society should be examined in the light of its historical reality. In this respect, Kızılcelik examined Western society and Western sociology by taking the leading thinkers of the West. As a result of these investigations, Kızılcelik argued that neither Western sociology nor Western sociology had any common connection with Turkish society and Turkish sociology. For this reason, Kızılcelik criticized the approaches that tried to explain the Turkish society as a Western society. In addition, our sociologists who acted with Western methods and theories in the field of sociology were criticized for not having knowledge of sociology. Kızılcelik examined the works of the leading sociologists in Turkish sociology and explained that they are dependent on Western sociology. In this context, Kızılcelik explained that our sociologists do not have a unique sociology and that they do sociology with the ready molds they take from the West. Kızılcelik argued that this understanding of sociology does not serve to explain Turkish society and solve its problems.

Kızılcelik has made an important contribution to the development of the first original theory of East-West conflict in Turkish sociology. Kemal Tahir and Baykan Sezer laid the foundations of the East-West conflict theory developed as a second generation representative of Kızılcelik. With this theory, Turkish sociology has had the opportunity to represent itself worldwide. Kızılcelik's work in the field of East-West conflict theory explains his concrete work in the field of indigenous sociology. In this theory, Kızılcelik especially analyzed Western civilization. Kızılcelik argued that the statements attributed to the positiveness of Western civilization within the theory of East-West conflict consisted of a deception. According to him, Western civilization is a Barbarian and a civilization that turns the world into a swamp. Kızılcelik claimed that the expansionist capitalist system of Western civilization endangered the existence of all world societies.

Another important contribution that Kızılcelik has made to sociology is the theses he put forward regarding the solution of the fundamental problems of the Eastern civilization and the Turkish society belonging to the Eastern civilization. In this context, Kızılcelik has formed the thesis of “Western, non-Western oppressed nations” in line with Mustafa Kemal Atatürk’s project of bringing together the oppressed nations against the expansionist and imperialist policies of the Eastern societies. In this context, Kızılcelik has developed important explanations for the relationship styles of Eastern societies with Western societies. In this context, Kızılcelik also examined the European Union and analyzed in depth the relationship of Turkish society to the European Union within the historical context. In addition, Kızılcelik explained Atatürk's idea system based on liberation and independence for the Eastern and Turkish societies. Kızılcelik correctly explained many aspects of Atatürk's intellectual system.

Key words: Sezgin Kızılcelik, indigenous, indigenous sociology, Turkish sociology, theory of East-West conflict, Kemal Tahir, Baykan Sezer, Western civilization, Eastern civilization, Western sociology, Bourgeois sociology, Marx’s sociology, Barbarian West, European Union, transitional sociology, Mustafa Kemal Atatürk, Social Sciences

GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti uzak olmayan bir tarihte bir imparatorluğun mirası üzerine kurulmuştur. Devletin temelinde bir dönem dünyaya hükmetmiş bir imparatorluğun olması beraberinde büyük bir birikim ve zengin kültürel değerlere sahip olmaya olanak verecektir. Bununla birlikte imparatorluğun her türlü sorunu, açmazları, çıkmazları da aynı şekilde mirasçı devletin sorumluluğuna girecektir. Nitekim Türkiye’de Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılmasından sonra çok devasa sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Bu doğrultuda Osmanlı’dan Türkiye’ye geçen hem dünya üzerinde söz sahibi olma yetkinliğini hem de imparatorluğu dağıtan sorunları yönetmek için şüphesiz derin bir tarih bilgisine ve geniş bir sosyoloji muhakemesine ihtiyaç olacaktır. Tarih ve sosyoloji ve diğer sosyal bilimlerle yeni bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti’ni Osmanlı’nın dünya siyasetine yön veren gücüne ve Osmanlı’dan bu yana çoğalarak artan sorunlara çözüme kavuşturacak öneriler sunacaklardır.

Bu tezde ele aldığımız sosyolog Sezgin Kızılcılık de Türkiye’nin sorunlarının çözümünde ihtiyaç duyulacak olan sosyoloji muhakemesinde önemli tezleri olan bir sosyologdur. Kızılcılık, sosyolojisinde tarih ve diğer sosyal bilimlerin birlikte çalışması gerektiği yönündeki düşüncesiyle çözüme kavuşturmak istediği konuları geniş bir sosyal disiplin çerçevesinde irdeleyip sorunları her yönüyle tartışmaya açık çözüm önerileri sunmaktadır. Kızılcılık’in bu şekilde sosyal bilimler arasında ayırım yapmayarak sosyal gerçekliği bir bütün olarak ele almakta bu da sorunlara geniş bir bakış açısıyla yaklaşmayı olanaklı kılmaktadır. Zira sorunlara tek bir bilim ya da disiplinin penceresinden bakmak sosyal gerçekliğin bize yarım yamalak, eksik bir şekilde bilinmesine neden olacaktır. Kızılcılık’in bu yaklaşımı sosyolojimize ve sosyal bilimlerimize ve dolayısıyla toplumumuzun sorunlarını çözüme kavuşturmada gerçekçi ve her açıdan irdelenmiş yollar kazandırmıştır.

Kızılcılık, ele aldığı konuları sosyal bilimler arasında ayırım yapmadan açıklamaya çalışmasının yanı sıra bu çalışmalarında yerli ve özgün metot kullanmaya da özen göstermiştir. Kızılcılık, bu doğrultuda Batı sosyal bilimlerinde kabul görmüş metot anlayışlarını eleştirmiş, bu metotlarla sorunlarımızı çözüme kavuşturamayacağımızı öne sürmüştür. Kızılcılık, Batı sosyolojisinde ve sosyal

bilimlerinde oluşturulan metotların Batı toplumunun sosyal gerçekliğine uygun olacak şekilde oluşturulduğunu ve yine onların çıkarları doğrultusunda şekillendirildiğinin bilincine varmıştır. Kızılçelik, bu nedenle toplumumuzun sorunlarının çözülebilmesi için öncelikle kendi özgün ve yerli metodumuzu yaratmamız gerektiğini belirtmiştir. Kızılçelik'in metot konusundaki bu yaklaşımı aslında toplumumuzun bazı alanlardaki sorunlarına neden çözüm önerileri getiremediğimiz de cevabını teşkil ediyor. Batı toplumsal yapısına uygun olarak oluşturulan metotlar Batı'dan çok farklı bir toplum olan toplumumuzun sorunlarına nasıl çözüm üretebilir ki?

Kızılçelik, sosyal disiplinleri birbirinden ayırt etmeyerek ve yerli metot ışığında hareket ederek sosyolojimize önemli katkılar sunmuştur. Kızılçelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'den sonra ülkemizde bu konuda önde gelen düşünce adamları içerisinde yer almaktadır. Kızılçelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'den etkilenerek sosyoloji ile tarihi birleştirmiş ve yerli metot ışığında yerli sosyoloji yapmıştır. Kızılçelik, bu doğrultuda "yerlilik", "yerli sosyoloji" alanlarında ülkemizdeki uzman kişiler arasındadır. Kızılçelik, yerli bir yaklaşım geliştirebilmek ve buna paralel yerli sosyoloji yapmak için öncelikle ülkemizdeki Batıcı yaklaşımları irdelemiş bu yaklaşımların altındaki gizlenmiş örüntüleri açığa çıkarmıştır. Kızılçelik, bu uğurda Batı toplumunu ve Batı sosyolojisini derinlemesine analiz etmiştir. Yerli bakış açısını ülkemizdeki hâkim olan Batıcı metot, kuram ve yaklaşımları iyi öğrenerek oluşturmuştur.

Kızılçelik, eleştirel bir gözle Batı toplumunu ve onun yarattığı değerleri irdelemiş ve Batı'nın toplumumuza katkı sunacak bir şeyinin olmadığı sonucuna varmıştır. Kızılçelik'in bu iddiası onun yerlilik üzerinde durmasında ve sosyolojisini yerli yaklaşımlarla şekillendirmesinde önemli bir nedendir. Kızılçelik, Batı toplumunun kapitalist sistem ile yalnızca kendi çıkarına hizmet ettiğini diğer toplumlarla olan ilişkisini ise sadece yayılmacı-sömürü politikaları çerçevesinde şekillendirdiğini belirtmiştir. Kızılçelik, Batı'nın şimdiye değin hiçbir toplumun sorunlarına çözüm olamadığını, tam tersine toplumların sorunlarını daha da arttırdığını, onları yoksulluk ve sefalet içerisine sürüklediğini belirtmiştir. Öyleyse yapılması gereken her türlü Batılı yaklaşımlardan kaçınmaktır. Kendi toplumumuzun yararına olacak yaklaşımları geliştirme gayreti içerisinde olmamız gerekmektedir.

Kızılçelik, eleştirel, sorgulayıcı bir tarzda ele aldığı Batı uygarlığına yönelik açıklamaları Türk sosyolojisine önemli bir katkı sunmuştur. 19. yüzyıldan bu yana dünya egemenliğini ele geçiren Batı uygarlığının temel dinamiklerini onun dünya yönetiminde inşa ettiği ve tüm dünyaya ihraç ettiği kavramlar olan “kapitalizm”, “modernlik”, “küreselleşme”, “postmodernizm”, “yeni dünya düzeni”, “Amerikanlaşma”, “tarihin sonu”, “geç kapitalizm”, “postmodernizm”, “yerelleşme” ve “neo-liberalizm” gibi yaklaşımlar Kızılçelik’in sosyolojisinde yeniden temellendirilip açıklanmıştır. Kızılçelik, bu kavramların hepsinin aslında Batı uygarlığına hizmet eden ajanlar olduğu iddiasını da bu çalışmaları sonucunda ifade etmiştir. Kızılçelik’in Batı üzerine yapmış olduğu araştırmaları sosyal bilimcilerimizin, özellikle de sosyologlarımızın bilmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Çünkü Kızılçelik’in Batı’ya yönelik ileri sürmüş olduğu tezlerin birçoğu Batı’ya yönelik kabul görmüş yaklaşımları ters düz etmektedir. Bu da doğru olarak kabul görmüş birçok yaklaşımın doğruluğunu geçersiz kılmaktadır.

Sezgin Kızılçelik’i sosyolojide öne çıkartan bu tezde ele alınmasına neden olan önemli bir yönü yukarıda da değindiğimiz onun eleştirel sorgulayıcı bir bakış açısıyla hareket etmesidir. Onun bu özelliği kabul görmüş, klasikleşmiş her türlü yaklaşımı yeniden farklı bir pencereden okumamıza neden olmaktadır. Kızılçelik, bu doğrultuda sosyolojinin kendisi de dahil olmak üzere Türk ve Dünya tarihine etki etmiş olay ve olguları bilinen açıklamalarının dışında eleştirel bir gözle yeniden açıklamıştır. Kızılçelik, bu doğrultuda sosyoloji bilimini de eleştirmiş onun Batı uygarlığına hizmet eden, Batı uygarlığının sömürüye dayalı dünya egemenliğini meşrulaştıran bir bilim olarak değerlendirmiştir. Kızılçelik’in sosyoloji ilişkin ileri sürmüş olduğu bu argüman sosyolojiden beklentilerimizi, sosyolojinin elde ettiği bilgilerin tarafsızlığını bunlarında ötesinde sosyolojinin gerekli olup olmadığı tartışmalarına bizleri dahil etmektedir. Bu da sosyolojinin bilinen kimliğinden bizleri başka bir sosyoloji kimliğine götürmektedir. Gerek Batı sosyolojisi gerekse de Türk sosyoloji açısından bu tartışmaları önemli olarak görüyor, sosyolojinin kimliğini daha iyi anlayabilmemiz noktasında Kızılçelik’in sosyoloji anlayışının idrak edilmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Kızılçelik, sosyolojisinde Doğu uygarlığına ve Türkiye’ye yönelik de önemli tezler ileri sürmüştür. Kızılçelik, Doğu uygarlığının Batı uygarlığı karşısında 19. yüzyıldan bu yana neden ve nasıl geri plana düştüğünün izahını yapmaktadır.

Kızılçelik, Doğu uygarlığının Batı uygarlığı karşısında tekrardan ayağa kalkabilmesine ilişkin tezler ileri sürmüştür. Kızılçelik, Doğu uygarlığı içerisinde Osmanlı İmparatorluğu'na ve Türkiye'ye ilişkin önemli saptamalar yapmaktadır. Kızılçelik'in Osmanlı üzerine yapmış olduğu araştırmaları geleceğimizi doğru tayin edebilmek açısından önemsememiz gerekmektedir. Kızılçelik, Osmanlıyı çöküşe götüren nedenler üzerinde durmuş günümüz Türkiye'sinin bu nedenlerden gelecek vizyonu açısından ders çıkarıp çıkarmadığının sorgulamasını yapmıştır. Çünkü tarih tekerrürden ibarettir. Kızılçelik'in de ifade ettiği gibi "21.yüzyılda dünya hâlâ, 19. yüzyıldaki gibi dönmektedir."¹ Kızılçelik, bu bağlamda Türk toplumunun tarihine eğilmiş, onun bilinmeyen, yanlış bilinen noktalarını açığa çıkartmıştır.

Kızılçelik'in Doğu uygarlığına ve özelde de Türkiye'ye ilişkin görüşlerinde Avrupa Birliği ile olan ilişkilere değinmiştir. Kızılçelik, 19. yüzyıldan bu yana Doğu'nun Batı ile olan ilişkilerini irdelemiş bu ilişki de Doğu'ya zarar veren onu güçsüzleştiren öğeleri açıklığa kavuşturmuştur. Kızılçelik, bu doğrultuda Avrupa Birliği'nin gerisinde yatan etmenleri, Avrupa Birliği'nin bilinmeyen, saklanmaya çalışılan yönlerini açıklığa çıkarmıştır. Kızılçelik, Avrupa Birliği'ni derinlemesine analiz etmiş elde ettiği tezlerle Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkilerinin nasıl olması gerektiğine yönelik açıklamalar yapmıştır. Bu açıklamalar, kuşkusuz Avrupa Birliği'ne bilinenden başka bir gözle bakmamıza neden olmaktadır. Kızılçelik'in bu konuda öne sürdüğü tezlerden sonra Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne dahil olup olmaması yönünde fikrimizi yeniden gözden geçirmemiz olağan hale gelmektedir.

Kızılçelik'in bizler için önemli bir yönü de Mustafa Kemal Atatürk üzerine yapmış olduğu kapsamlı araştırmalarıdır. Mustafa Kemal Atatürk'e dair literatürümüzde çok geniş bilgiler mevcuttur. Fakat yine de Atatürk ve onun fikir sistemi toplumumuzda halen ciddi bir tartışma konusudur. Çünkü ona dair olan bilgiler zaman zaman birbirleriyle çelişmekte, birbirlerine zıt düşünceler barındırmaktadır. Bunun yanı sıra Atatürk'ün fikir sistemi bazı çevrelerce bilinçli olarak çarpıtılmaktadır. Benzer şekilde de Atatürk bazı kesimlerce kullanılmak istenmekte Atatürk üzerinden çeşitli siyasi-politik çıkarlar elde edilmek istenmektedir. Bu da Atatürk'ün ve onun fikir sisteminin doğru bir şekilde anlaşılmasını önlemektedir.

¹ Sezgin Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2008, s. 17.

Kızılçelik, bu durumun farkına varmış, Atatürk'ü ve onun Türk toplumuna yapmış olduğu katkıları birçok konuyla ilişkili olarak ele alıp değerlendirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti, Atatürk'ün fikir sistemi üzerine kurulduğu için onun yapıp ettikleri günümüz Türkiye'sini doğrudan ilgilendirmektedir. Bu da Atatürk'ün fikir sistemini Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve sosyal politikalarıyla ilişkilendirilerek anlaşılmasını gerekli kılmaktadır. Kızılçelik sosyolojisinde tüm bunları irdeleyerek Atatürk'ü ve günümüz Türkiye'sini ve gelecekteki Türkiye'yi anlamamıza imkân sunmaktadır.

Kızılçelik'in sosyoloji içerisindeki bir diğer önemi onun yerli sosyoloji yapma bağlamında Türkiye'nin sosyoloji alanında ilk özgün teorisi olan Doğu-Batı çatışması teorisine sunmuş olduğu katkıdır. Kemal Tahir'in temellerini attığı Baykan Sezer'in geliştirdiği Doğu-Batı çatışması teorisi sosyoloji tarihimiz için dönüm noktası sayılacak bir gelişmedir. Çünkü sosyoloji teori/kuram ile kendini var eden bir bilim sahasıdır. Sosyoloji yapabilmemiz ve dolayısıyla bir Türk sosyoloji geleneği oluşturabilmemiz teori oluşturmamıza bağlıdır. Doğu-Batı çatışması teorisi de Türk sosyolojisindeki bu eksikliği kapatarak varlığını dünyaya duyurabilme imkânı sağlamıştır. Kızılçelik'de Kemal Tahir ve Baykan Sezer'den sonra bu teoriyi geliştiren ikinci kuşak sosyologlar arasında bulunmaktadır. Kızılçelik, Doğu-Batı çatışması teorisiyle Batı ve Doğu uygarlığına, Türkiye toplumuna ilişkin önemli tezler öne sürmüştür. Kızılçelik'in özellikle de bu teori içerisinde, Batı uygarlığının bilinmeyen yönlerini tanımamız, Doğu toplumlarının ve Türk toplumunun sorunlarına doğru çözüm önerileri sunabilmemiz açısından önemi büyüktür.

Sonuç olarak, Sezgin Kızılçelik öne sürdüğü özgün teorilerle Türk sosyolojisi içerisinde önemli bir isimdir. Doğu toplumlarının ve Türkiye'nin günümüzde içine saplanıp kaldığı önemli sorunları aşmada onun teorilerinin bilinmesi gerektiğini düşünmekteyiz. Ayrıca dünya egemenliğini elinde bulunduran Batı'yı doğru bir şekilde tanımamıza imkân veren Kızılçelik, Doğu uygarlıklarının ve Türkiye'nin Batı uygarlığına karşı doğru politikalar izlemesi yönünde onun öne sürdüğü tezlerinin önemli olduğunu savunmaktayız. Bunların yanı sıra sosyoloji bilimini doğru temeller üzerine oturarak öğrenmemiz açısından ve Türk sosyolojisinin kendisini var edebilmesi noktasında onun görüşlerinin değerlendirilmesi gerektiğini belirtmekteyiz. Bu nedenle, bu tezde Kızılçelik'in farklı alanlara ilişkin tezlerini ele alıp

değerlendirmeye çalıştık. Onun fikirlerinin sosyoloji içerisinde tartışılmasının Türk toplumu ve Türk sosyolojisine katkı sağlayacağını iddia etmekteyiz.

Bu çalışma nitel yöntemin betimleme tekniğiyle yapılmıştır. Sezgin Kızılcelik'in görüşleri betimlenerek açıklanmıştır. Çalışmamız literatür taraması yolu izlenerek oluşturulmuştur. Çalışmamızda Kızılcelik'in kitap ve makaleleri incelenip değerlendirilerek onun sosyolojik görüşleri açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca Kızılcelik hakkında yazılan yazı ve tezlerde değerlendirilip çalışmaya dahil edilmiştir. Sezgin Kızılcelik'in hayatına ilişkin bilgiler de kendisiyle yapılan mülakat sonucunda elde edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SEZGİN KIZILÇELİK'İN HAYATI, ETKİLENDİĞİ KİŞİLER VE ESERLERİ

Sezgin Kızılçelik¹, 1969 yılında o dönem Kars'a bağlı olan Göle ilçesinin Hoşdülbent köyünde dünyaya gelmiştir. Fakat Ardahan'ın 1992 yılında il olmasıyla Göle ilçesi Ardahan'a bağlanmıştır. Böylelikle Kızılçelik her ne kadar resmîyette Ardahanlı olmuşsa da o kendisini hep Karslı olarak gördüğünü belirtmiştir. Kızılçelik'in doğduğu Hoşdülbent köyü Göle ilçesine 13 km uzaklıkta olan yoksul bir Anadolu köyüdür. Köyde insanların geçim kaynağı hayvancılık üzerinedir. Kızılçelik, köyde artan nüfusun geçimini sağlayamadığı için köyün Ankara, İstanbul ve İzmir'e göç verdiğini söylemiştir. Bunun yanı sıra bazı köylülerinin 1960'larda yurt dışına işçi olarak gittiklerini de ifade etmiştir.

Kızılçelik, doğduğu Hoşdülbent köyünün zorlu doğa şartlarının buradaki insanların karakter yapısını etkilediğini belirtmiştir. Bu yüzden buradaki insanların sert görümlü olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, ayrıca Hoşdülbent köyünün insanının cesur olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik bunun dışında köylülerinin kendilerini övmeyi çok seven insanlar olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, köyde insanların konuştuğu laf ve sözün çok olduğunu, ilkokul mezunu bile olmayan yaşlı bir köylünün edeceği bir sözün insanı günlerce düşündürebileceğini dile getirmiştir. Kızılçelik, coğrafi olarak Rusya'ya yakın olan ve geçmişte Rus işgaline de uğrayan köyünün kültürel olarak edebiyatının güçlü olduğu Rus kültüründen de etkilendiğini ifade etmiştir. Kızılçelik, köyünde eğitim olanaklarının yetersiz olduğunu belirtmiş günümüzde de tuhaf bir yöntem olarak nitelediği taşınmalı eğitimle öğrencilerin ilçeye giderek eğitimlerini sürdürmeye çalıştıklarını söylemiştir. Kızılçelik köyünde tahsilini üniversite düzeyinde tamamlayan çok fazla insanın olmadığını ifade etmiştir.

Kızılçelik'in köydeki yaşamı, köyünün sahip olduğu olumsuz koşullar ve kısımlar nedeniyle zorluk içinde geçmiştir. Kızılçelik, köydeki yaşamını Arthur Schopenhauer'dan alıntı yaptığı şu cümlelerle açıklamıştır: "hayat, berbat bir şeydir",

¹ Sezgin Kızılçelik'in hayatına dair bilgiler geniş ölçüde kendisiyle 23.08.2019 tarihinde yapmış olduğumuz mülakattan alınmıştır.(Mülakatın dışında kendi değerlendirmemizi de içermektedir.)

“hayat, bir derttir”, “hayat, nahoş bir şey”dir, “hayat, çok kötü, acıklı, üzüntülerle doludur”, “hayatın her türlü acıdır” ve “hayatın kendisi, kayalarla girdaplarla dolu bir denizdir.” Kızılçelik, Schopenhauer’in hayata dair bu olumsuz nitelendirmelerinin köydeki kendi yaşamını özetlediğini belirtmiştir. Kızılçelik, anne-baba ve on kardeşle birlikte köyde tek odalı bir evde yaşamıştır. Kızılçelik’in yaşadığı bu evin penceresi, mutfağı, banyo ve tuvaleti bulunmamaktadır. Kızılçelik, ailesinin içinde bulunduğu yoksulluk ve yaşadıkları evin yetersizliğinden ötürü özellikle kış mevsiminde çok zorluk çektiklerini söylemiştir. Kızılçelik ve ailesi imkânsızlık içindeki yaşamlarından ve yaşadıkları evin yetersizliğinden ötürü yaz ayına sağlıklı bir şekilde kavuşabilmelerinden büyük mutluluk duymuşlardır. Kızılçelik bu durumu şu sözleriyle anlatmıştır: “Rahmetli babamın yaklaşık dört beş metre karın olduğu kış aylarından kurtulup leyleklerin geldiğini gördüğünde sürekli söylediği şu sözü asla unutmuyorum: ‘Kendimizi yaza attık, bu sene de kurtulduk.’ O yüzden leyleklerin köyümüze gelişi, kışın bitişinin müjdecisi olduğundan bizler için de bir bayramdı. Ben, hâlâ bahara doğru köydeki kardeşimi arayınca ara sıra ‘leylekler geldi mi?’ diye sorarım.”

Kızılçelik, köyünde kışlarında 9 ay sürdüğünü bu nedenle eğitimi için Isparta’ya gidinceye kadar ilkbahar ve sonbahar mevsimini bilmediğini söylemiştir. Kızılçelik, üstelik köyde çetin geçen kış şartlarından ötürü aç kalan kurtların elektriği olmayan köylerine karanlık çökünce indiklerini belirtmiştir. Kızılçelik, karanlığın çökmesiyle kurtların evlerinin damında ve ahırlarının üzerlerinde gezdiklerini bununda kendisini çok tedirgin ettiğini ifade etmiştir. Kızılçelik, ayrıca kısa süren yaz aylarında da Rus Kızılordusunun sınırdaki yapmış olduğu top atışlarından dolayı tedirginlik duyduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, çocukluğunda hem ayı, kurt gibi vahşi hayvanların varlığından dolayı hem de Kızılordunun sınırdaki top atışlarından dolayı “çocukluğum korku içinde geçmiştir”, demiştir. Kızılçelik, korku içinde geçirdiği bu çocukluk dönemini şu şekilde anlatmıştır: “Çocukluğumda korku benim gölgem gibiydi. Çocukluğumun bu korku dolu yılları bana hep Thomas Hobbes’un 1588 yılında İngiltere’ye İspanyolların geldiği söylenince annesinin korktuğunu ve kendisini ‘korku’ ile birlikte ‘ikiz’ olarak doğurduğunu öne sürmüş olmasını hatırlatmaktadır.”

Kızılçelik, köyde çocukluk döneminde köydeki diğer çocuklar gibi dana ve kaz sürüsü gütmüştür. Zaten bu köyde fazla alternatif işler olmadığı için çobanlık tek geçerli meslektir. Bu mesleği yaparken dahi köyün insanları gerekli olan yaşam şartlarını sağlayamamaktadırlar. Meselâ, Kızılçelik, köydeki yaşamında Trabzon lastiği giydiğini bu ayakkabının da kışın içerisine kar dolduğunu bu nedenle ayaklarının ıslandığını ve çok üşüdüğünü belirtmiştir. Kızılçelik'in köyünde her ne kadar yaşam zor olsa da köydeki insanların hayatlarını farklı şekillerde biçimlendirebilecek alternatiflerden yoksun olsa da Kızılçelik bu durumu fırsata çevirmesini bilmiştir. Kızılçelik, köydeki bu olumsuzluklardan kurtulmak için tek seçeneğinin okumak olduğunun idrakine varmış ve eğitim hayatına sıkı sıkıya sarılmıştır. Kızılçelik, okulu ve okumayı bu şartlar nedeniyle ciddiye aldığını ifade etmiştir. Kızılçelik'in köydeki yoksulluğu onu bugünkü Türkiye'nin önde gelen sosyologlar arasına girmesine bu yönde bir etki etmiştir.

Kızılçelik, ilkokulu 1979 yılında köyünde bitirmiştir. Ailesinin içerisinde bulunduğu yoksulluk okul yıllarında da onu çok fazla zorlamıştır. Kızılçelik, ilkokulda, okul çantasının ve kitabının olmadığını söylemiştir. Babasının aldığı kalın defteri de yıllarca kullandığını belirtmiştir. Kızılçelik, silgiyi de kâğıdı kireçli duvara sürerek kendisinin elde ettiğini anlatmıştır. Kızılçelik, köydeki diğer çocuklar gibi büyüklerin önlüğünü giyer onların yakalığının takarmış. Kızılçelik'in köyde ilkokulu okuduğu yıllar köyün elektriği olmadığı için akşamları gaz lambası aydınlanmalarını sağlamışlardır. Fakat Kızılçelik, hem gaz kıtlığının olması hem de yanan gaz lambasının is yapması nedeniyle annesinin gaz lambasını çok fazla yakmadığını söylemiştir. Kızılçelik, bu nedenle akşamları çok fazla vakit geçiremediklerini saat 18:00 ile 19:00 aralığında uyduklarını belirtmiştir.

Kızılçelik, 10 yaşından sonra eğitimini devam ettirmek için köyünden ayrılmıştır. Fakat onun köyde geçirmiş olduğu bu yıllar hiç şüphesiz onun kişiliğinin ve karakterinin oluşmasında büyük pay sahibi olmuştur. Kızılçelik, kendisi de geçmiş hayatının insan üzerindeki etkisinin kolay kolay silinemeyeceğini belirtmiştir. Bu bağlamda, Kızılçelik geçmiş köy yaşantısının üzerindeki etkisine ilişkin şöyle demiştir: “Geçmiş, insanın hep içindedir. Geçmiş, insanın yakasını bırakmaz. Bu bağlamda, Karl Marx'ın *Louis Bonaperte'in 18 Brumaire'i* adlı ihmal edilen yapıtında söylediği güzel bir söz vardır: ‘İnsanlar tarihlerini kendileri yaparlar, ama kendi

keyiflerine göre, kendi seçtikleri koşullar içinde yapmazlar, doğrudan belirli olan ve geçmişten gelen koşullar içinde yaparlar. Bütün ölmüş kuşakların geleneği, büyük bir ağırlıkla, yaşayanların beyinleri üzerine çöker.’ Kısaca, geçmiş, insanın üzerine çullanır.”

Kızılçelik’in köyde geçirdiği yaşamın kişiliği üzerinde yapmış olduğu etkinin yanı sıra anne ve babasının da kendi üzerinde etkilerinin olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, babasının köyde doğup büyümesine rağmen köy insanının aksine ismi gibi “zarif” bir insan olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, babasının, kardeşlerine ve annesine karşı son derece saygılı ve kibar davrandığını söylemiştir. Kızılçelik’in babası Zarif Bey’in, 10 çocukla tek gözlü bir evde yaşamasına rağmen çocuklara kızıp sinirlenmediğini çocuklarına sesini dahi yükseltmediğini onun bu yapısının kendi kişiliğini de çok etkilediğini belirtmiştir. Kızılçelik, bu durumu kendi sözleriyle şöyle ifade etmiştir: “Ben, insanlara kibar ve saygılı davranmayı ve karşıdaki insana bağırılmayı okumuş öğretmenlerimden ya da öğretim üyelerinden değil, ilkokulu zor bitirmiş olan babamdan öğrendim. Ben, çeyrek asırlık öğretim üyeliğim boyunca öğrencilerime bağırılmayı, sakın bir ses tonuyla konuşmamı kesinlikle babama borçluyum.” Kızılçelik’in üniversitede öğrencisi olduğum 2010-2014 yılları arasında biz öğrencilere karşı gerçekten sesini yükselttiğini ya da sert bir tonda konuştuğuna hiç şahit olmadım. Sınıf ortamında ders anlatırken zaman zaman sınıfta dersi dinlemeyip kendi aralarında konuşan öğrencilere “susun” kelimesini dahi kullanmazdı, o bunun yerine sakın bir üslupla “sakınleşin gençler” derdi. Kızılçelik’in bu diğer hocalara benzemeyen davranışı bizleri de şaşırtıyordu. Kızılçelik’in öğrencilere karşı daha nazik olduğunu gözlemlemiştir.

Kızılçelik, doğada yürüyüş yapmayı, doğa ile iç içe olmayı çok sevdiğini bu özelliğini de babasından aldığı bir özellik olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, bu özelliğini babasından nasıl aldığını şöyle anlatmıştır: “Babam, doğada gezmeyi severdi. Köyden ilçeye çayırlar ve tepelerden kestirmeden neredeyse her gün yaya olarak gider, evin ihtiyaçlarını satın alır, onları sırtına yükler, geri dönerdi. Babam, ilçeye gidiş-gelişlerinde bazen beni de yanında götürürdü. Yaya olarak yaptığımız yolculuklar boyunca benimle konuşur, çoğu kez türkü söylerdi. Bugün doğada yürüyüş yapmamı, sosyolojinin kurucularından Jean-Jacques Rousseau’nun ‘insan ırkının

cehennemi' olarak nitelediği şehirlerden nefret etmemi ve onlardan uzak olan yerlere gezmeye gitmekten büyük bir mutluluk duymamı babama borçluyum.”

Kızılçelik, kısaca babasının kendisini çeşitli yönlerden etkilediğini, ondan aldığı bazı özelliklerinin kişiliği üzerinde etkili olduğunu dile getirmiştir. Kızılçelik, babasının mert, cömert, nazik, iyi yürekli bir insan olduğunu bunu da her davranışında gösterdiğini vurgulamıştır. Kızılçelik, babasının yoksul bir köylü olmasına rağmen bir ağanın sahip olduğu cömertlikte davrandığının da altını çizmiştir. Kızılçelik'in kendi sözlerinden bu durumu belirtelim: “Babam, aynı zamanda, yoksul olmasına rağmen gözü gönlü tok ‘ağa’ bir insandı. İlçeye temel ihtiyaçlarımızı karşılamak için dana ya da bir ineğimizi satmaya gittiğinde ara sıra beni de yanında götürürdü. Hayvanı ‘mal meydanı’nda sattıktan sonra ilçemizde köhne olan lokantaya gider, bir kap sulu yemek yerdi. Gittiğimiz lokantada kendinden fakirleri ve çobanları gördüğü zaman kendisi çok sevdiği o sulu etli yemeğini yemekten vazgeçer, onların hesaplarını öderdi. Yıllar sonra, Kemal Tahir’den öğrendiğim ‘ağalık vermekle olur’ sözü tam da babamı anlatıyordu. Ekonomik şartları iyi olmamasına karşın elinde avucunda ne varsa – annemin çok kızmasına rağmen- fakir insanlara veren babam, 1993 yılında vefat ettiğinde cenazesine yüz elli nüfuslu köyümüzde ilçe ve civar köylerden iki binin üzerinde insan katılmıştı.”

Kızılçelik, annesinin de fedakar güçlü bir kişiliğe sahip olduğunu onun bazı özelliklerinden de kendisinin etkilenmiş olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, annesinin (Tamam Hanımın) ilkokul mezunu olduğunu fakat 1940’ların başında Cilavuz Köy Enstitüsü’nü kazandığı halde “kız çocuğu okumaz” düşüncesiyle okula gönderilmediğini söylemiştir. Kızılçelik, bu durumu annesinin hayatı boyunca unutmadığını, okula gönderilmemesinin onu çok üzdüğünü, bu nedenle annesinin öğretmenleri her gördüğünde üzüldüğünü ifade etmiştir. Kızılçelik'in annesi okuyamamış fakat Kızılçelik'in yetişmesinde bir öğretmen görevi görmüştür. Kızılçelik, annesinin bilge bir kadın olduğunu, düşünce dünyasının şekillenmesinde onun bazı sözlerinin de etkili olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, bu sözlere ilişkin vermiş olduğu örnek şu şekildedir: “Annem iyi bir gözlemciydi ve köylüyü tanıyordu. *Batı Bataklığı* eserimde Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine yönelik yaptığım bir tahlilde, Avrupa Birliği’ni (AB’yi) olumluluklar, güzellikler ve mutluluklar yeri olarak görmenin, ‘AB kebab gibi bir yer’ diye düşünenlerin oraya gittiklerinde kötü bir

manzarayla karşılaştıklarını, çocukluğumda gözlemlediğim bir olay çerçevesinde şöyle izah etmişim: Rahmetli babam Haziran ayında sürüyle birlikte yaylaya gidecek az sayıda olan (üç ya da dört) tosunlarımızın başkalarının tosunlarıyla karışmaması ve evimizin yükünü çeken emektar eşeklerimize başkalarının sahip çıkmaması için onlara damga vururdu. Üzerinde kendi isminin baş harfi olan demiri ateşte nar gibi yaptıktan sonra tosunlarımızın ve eşeklerimizin kalçalarına basardı. Tosunların ve eşeklerin derisinin yanmasıyla köye et kokusu yayılırdı. Babamın kebab yaptığını sanan bazı köylüler hemen damamızın etrafına üşüşürlerdi. Kebab yeme umuduyla gelen köylüler, kebab yiyemedikleri gibi oldukça zahmetli ve zor olan tosunları ve eşekleri dağlama işinde babama yardım ederlerdi. Köylüler gittikten sonra ilkokul tahsili olan rahmetli annem şöyle derdi: ‘Geldi kebab kokusuna baktı eşek dağlanıyor.’” Kızılçelik’in annesi Tamam Hanımın Kızılçelik üzerinde çok emeği geçmiştir. Annesi, Kızılçelik, okuluna devam ettiği, okuduğu için ona ayrıcalıklı davranır ve üzerine titirmiştir.

Kızılçelik, ilkokulu köyünde tamamladıktan sonra 1979 -1985 yılları arasında ortaokul ve lise eğitimini Isparta Gönen Öğretmen Lisesi’nde tamamlamıştır. Kızılçelik, köyde derme çatma bir evin okul olarak kullanıldığı bir okulda okumuştur. Yeni yatılı okulu olan Gönen Öğretmen Lisesi ise eğitim imkânları iyi olan bir okuldur. Kızılçelik, okulun dersliklerinin gayet ferah olduğunu, devletin ders kitaplarını ve defterlerini ücretsiz dağıttığını ve ayrıca okulun geniş bir kütüphanesinin olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, kitap okumaya merakının da burada ortaokulu okurken başladığını belirtmiştir. Kızılçelik, bu dönemdeki okuma aşkını şöyle ifade etmiştir: “Dersliklerdeki sıralarımızın gözü çok genişti ve adeta birer küçük kitaplık gibiydi. Ben ödevlerimi kısa sürede yapardım. İçi derin ve geniş olan sıramın arkasında sakladığım romanları okurdum. 1980 askeri darbesinin olduğu yıl ve izleyen yıllarda Fakir Baykurt, Yaşar Kemal, Orhan Kemal ve Kemal Tahir gibi bazı yazarların romanları okulumuzda yasaklıydı. Bu yasak beni cezbetmişti. Fakir Baykurt, okulumuzun mezunu olması hasebiyle o yıllarda hayranlık duyduğum bir yazardı.”

Kızılçelik’in ortaokul ve liseyi okuduğu Isparta Gönen Öğretmen Lisesi Köy Enstitülerinden dönüşen bir okuldur. Fakat Kızılçelik, okuduğu dönemde okulun kadrosunda ve kültüründe Köy Enstitülerinin kültürünün etkilerinin olmadığını belirtmiştir. Kızılçelik, okulun eğitime yaklaşımını ve öğretmenlerin tutumuna ilişkin şu şekilde bir değerlendirme yapmıştır: “Okulumuzda ezberci eğitim sistemini

savunan ve uygulayan öğretmenler olduğu gibi bizleri sorgulamaya ve düşünmeye sevk eden az sayıda öğretmenimiz de vardı. Okuldaki eğitim sistemi, disipline dayalıydı. Öğretmenlerin büyük bir kısmı, özellikle de okul idaresi (öğrencilerin deyişiyle, idare binasında oturan kalaslar) öğrencilere karşı son derece acımaz davranırlardı. Dayak ve sıra dayacağı, neredeyse her gün maruz kaldığımız şeydi. Öğrencileri dövmekten zevk alan onlarca sadist ve psikopat öğretmenimiz vardı. Bir kısmının öldüğünü duyunca hiç üzülmедim. Beni ve diğer öğrenci arkadaşlarımı dövmeyen ve bize bir baba şefkati gösteren tek bir öğretmenim (Ahmet Yeşilyurt) vardı. Ahmet Yeşilyurt öğretmenimiz, benim ve okuldaki diğer öğrencilerin idolüdür, rol modelidir. Benim hâlâ görüştüğüm tek öğretmenimdir. Bunun yanı sıra bazı derslerimiz tamamen uygulamalıydı. Örneğin, tarım dersinde 6 yıl boyunca haftada en az altı saat okulun oldukça büyük olan arazisinde ve bahçelerinde çalışırdık. Bana en fazla faydası olan ders, bunaltıcı ve sıkıcı kapalı dersliklerin dışında açık havada olduğu için tarım dersleri olmuştur.”

Kızılçelik, Gönen Öğretmen Lisesi'nin okul yönetimi ve öğretmenlerinde Köy Enstitülerinin kültürünün olmadığını fakat bu kültürün bu okuldan mezun olan büyüklerinden öğrencilerine geçtiğini belirtmiştir. Kızılçelik, okuduğu dönemde buradaki öğrencilerin okul yönetiminden ve öğretmenlerinden ufuklarının daha açık olduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir: “Köy Enstitülerinin ana çizgisi ve kültürü (sorgulayıcı, eleştiren, düşünen, insanları olumlu yönde değiştiren ve dönüştüren, şiddete ve ezberci eğitime karşı çıkan, becerikli, kendi ayakları üzerinde duran, çözüm üreten, elini taşın altına koyan, ülkesine sevdalı, tarihine saygı duyan, insanı önemseyen, Cumhuriyet değerlerine sadık, tam bağımsız Türkiye'den yana tavır takınan, Mustafa Kemal Atatürk'e ve onun yapıp ettiklerine hayran olan, devletçi, devletin malına gözü gibi bakan, devlete yan gözle bakanın gözünü çıkartan vb.), kuşaktan kuşağa, yani mezun olan büyüklerimizden bize intikal etmişti.”

Kızılçelik, Gönen Öğretmen Lisesi'nin imkânlarının iyi olduğunu fakat yine de ailesinden ayrılıp uzakta bir okulda yatılı okumasının kendisi için çok zor olduğunu okula geldiği ilk günlerde de çok ağladığını belirtmiştir. Kızılçelik, okula kayıt olmasını ve okuldaki zorlu yıllarını şöyle anlatmıştır: “Babam beni okula kayıt yaptırdıktan sonra çok ağladığımı görünce benden bir türlü ayrılamadı. Babamdan

ayrılınca attığım çığlıklara dayanamayan babam, Isparta'dan bir hafta ayrılamadı. Babam her vedalaşmamızdan sonra dayanamayıp ertesi gün okula geri gelirdi. Yedinci vedalaşmadan sonra son noktayı koydu: 'Ya benimle köye gelir dana ve kaz otlatırsın ya da burada kalır, okur ve adam olursun. Oku, köye dönmeyi asla düşünme. Burada kal. Bak, meyvesi, sebzesi bol, yemekleri iyi. Okumak için mücadele et.' Bu sözleriyle babam bana mücadele ruhunu ilk aşıl原因an yiğit bir insandı. O günden bugüne asla kimseye boyun eğmedim, kimsenin önünde eğilip bükülmedim. Babamın bu sözleri, hayatımın kırılma noktası olmuştur. Ben okulda kalmayı tercih ettim ve adeta bir anda büyüdüm ve o gün beni okula bırakıp giden babamın peşinden ağlamadım. Okuldaki zor yıllarım başlamıştı. Ailemden uzak olmak, bana çok acı veriyordu. Ayrıca despot öğretmenlerin hakaretlerine ve baskılarına katlanmak zorunda kaldım.”

Kızılçelik, Gönen Öğretmen Lisesi'nin ardından üniversitede sosyoloji okumaya karar vermiştir. Kızılçelik, bu kararını hayatında almış olduğu en doğru kararlardan birisi olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, sosyoloji okumaya karar vermesinin gerisindeki nedenleri şöyle ifade etmiştir: “Gönen Öğretmen Lisesi'nde not ortalaması çok yüksek olan başarılı öğrencilerin kabul edildiği matematik şubesindeydim. Kötü öğretmenler yüzünden matematik, kimya ve fizik derslerinden epeyce soğumuştum. Lise son sınıfta bir saat felsefe ve bir saat sosyoloji dersimiz vardı. Filozoflar ve konular ilgimi çekmişti. Toplum meseleleri üzerine kafa yormak, hoşuma gidiyordu. İnsanı, kültürü ve toplumu merak ediyordum. İnsanların tuhaf ve irrasyonel davranışları, toplumun baskıcı yönü dikkatimi çekiyordu. Büyük bir filozof sosyolog olmayı çok istiyordum. İşte, bu yüzden, tıp ya da mühendislik değil, sosyoloji okumaya karar verdim.”

Kızılçelik, sosyoloji eğitimine 1985 yılında Cumhuriyet Üniversitesi'nde başlamıştır. Burada bir yıl okuduktan sonra 1986 yılında Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne yatay geçiş yapmıştır. Kızılçelik, bu yatay geçişin sonucunda İzmir'de hafta sonları ve tatillerde iş bulup çalışabilme olanağı bulmuştur. Kızılçelik, üniversite döneminde hafta sonları, Şubat ve yaz tatillerinde İzmir garajında yolcu otobüsleri yıkamış, çay bahçelerinde ve lokantalarda garsonluk yapmıştır. Kızılçelik, böylece yoksul ailesine yük olmadan kendi ayaklarının üzerinde durabildiğini ve kitap satın alabildiğini belirtmiştir.

Kızılçelik, üniversitede lisans eğitimine ilişkin ayrıca şu değerlendirmeleri yapmıştır: “Lisans öğrenciliğim yoksulluk içinde çok kitap okuyarak geçti. İzmir’de bolca bulunan ve kitap okumayan lümpen gençleri ve sosyoloji derslerinde bana çok fazla bir şey öğretemeyen bazı öğretim üyelerini eleştirmekle meşgul oldum. Onların çok fazla önermedikleri sosyolojinin temel metinlerini kendi gayretimle okumaya çalıştım. İngilizce öğrenmeye çalıştım, param/vaktim olduğunda İngilizce kurslarına gittim. Küçük boy İngilizce sözlüğünü ezberlediğimi hiç unutmuyorum. Sosyolojide kendimi en iyi yetiştirmek için sosyolojinin ve felsefenin dev isimlerinin ana eserlerini, özellikle de sosyoloji ile iç içe gördüğüm felsefe metinlerine odaklandım. Aristoteles, René Descartes, Jean-Jacques Rousseau, Friedrich Nietzsche, Karl Marx, Max Weber, Émile Durkheim, Sigmund Freud ve Cemil Meriç’in metinleri en fazla ilgimi çeken ve beni etkileyen metinlerdi. Cemil Meriç dışındaki isimlerin eserlerinin çok azının Türkçe çevirisi vardı. O yıllarda zikrettiğim isimlerin Türkçe çevirisi olan eserlerinin tamamını okudum. Ege Üniversitesi’ndeki öğrencilik yıllarımda Psikoloji Bölümü’nden Prof. Dr. Nuri Bilgin’den ve Felsefe Bölümü’nden Prof. Dr. Doğan Özlem’den ders aldığım ve onlardan çok şey öğrendiğim için kendimi şanslı görüyorum.” Kızılçelik’in bu dönemde çok okuduğu, araştırmaya ve öğrenmeye fazlaca istekli olduğu görülmektedir. Ayrıca Kızılçelik’in sosyoloji ile felsefeyi birleştiren yaklaşımının onun öğrencilik yıllarından itibaren başladığı görülmektedir.

Kızılçelik, üniversite öğrencilik yıllarında politik duruşunu da netleştirmiştir. Kızılçelik, insanları diğer canlılardan ayıran yapısının politik bir tavra sahip olması olduğunu, bu nedenle her insanda politik bir tavrın doğal olarak bulunması gereken bir özellik olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, kendisinin sahip olduğu politik duruşunun da yaşadığı hayat çizgisi boyunca hiç değiştirmedini ifade etmiştir. Kızılçelik, politik duruşunun ne olduğuna ilişkinde şu açıklamayı yapmıştır: “Atatürkçü olmak ve tam bağımsız Türkiye’den yana olmak. Ben, hayatım boyunca, Batı’ya eleştirel yaklaştım. Anti-kapitalist ve anti-emperyalist duruşum, Batı-dışı mazlum milletlerden yana tavrım, kısacası politik yönüm kitaplarımda çok nettir. Bu politik duruşum, şimdiye kadar hiç değişmedi ve ipe götürseler de değişmez.”

Kızılçelik, 1989 yılında Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nden mezun olmuştur. Daha sonra Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde 1991 yılında Yüksek Lisansını ve 1995’te ise Doktorasını tamamlamıştır. Kızılçelik, Lisans,

Yüksek Lisans ve Doktora eğitimlerini tamamladığı Ege Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nde ders aldığı hocaların kendisini ne şekilde etkilediklerine ilişkin şu değerlendirmeyi yapmıştır: “Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde okurken bölüm hocalarından pek fazla etkilenmedim. Sosyal Psikoloji dersimize giren Psikoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Nuri Bilgin'den (2015 yılında vefat etti. Allah rahmet eylesin), Mantık derslerimize giren Prof. Dr. Doğan Özlem'den etkilendiğimi söyleyebilirim. Hatta sosyolojinin en mühim isimlerinden birisi olan Max Weber'in sosyolojisini, Sosyoloji Bölümü'ndeki hocalardan değil, Doğan Özlem hocamın kitabından öğrendim. Yüksek Lisans ve Doktoramı Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde tamamladım. Hacettepe'de kendime rol model olan herhangi bir öğretim üyesi olmadı. Amerikan sosyolojisini model aldığını iddia eden söz konusu bölümde epeyce zorlukla karşılaştım. Hocaların kendi aralarındaki kavgalar ve bu kavgalara bizleri alet etmeye çalışmalarını çok yadırgardım ve kendilerine hiç yakıştıramazdım. Doktoramı tamamladığım 1995 yılından beri Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne hiç uğramadım, uğramayı da hiç düşünmüyorum. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün sosyolojik fikirlerimin inşasında herhangi bir tesiri olmadı. O yüzden kendimi hiçbir zaman 'Hacettepeli' olarak görmedim. Diğer yandan Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Yüksek Lisans yaparken sadece iki şeyin faydasını gördüm. İlki, Yüksek Lisans İngilizce Hazırlık sınıfında bir yıl boyunca haftada otuz saat İngilizce dersi aldım ve İngilizceyi iyice öğrendim. İkincisi, rahmetli hocam Prof. Dr. Nihat Nirun'un Yüksek Lisans ders programına Osmanlıca dersi (zorunlu dersti) koymuş olmasıydı. Osmanlıca dersi aldım ve Osmanlıca'yı az da olsa öğrendim.”

Kızıılçelik'i Türk sosyologları içerisinde esasen en çok etkileyen kişi, Baykan Sezer'dir. Kızıılçelik, Baykan Sezer'in sosyolojik fikirlerini benimsemiş ve onun geliştirdiği yerli sosyoloji anlayışına ve sosyoloji alanında ilk özgün ve yerli kuramımız olan Doğu-Batı çatışması teorisine ondan sonra önemli katkılar sunmuştur. Kızıılçelik'in Baykan Sezer ile tanışmasını ve onun fikirlerinden nasıl etkilendiğini kendi ağzından dinleyelim: “Benim sosyolojik fikirlerimi en fazla etkileyen sosyolog olan Baykan Sezer ile ilk karşılaşmam ve tanışmam, 3-5 Kasım 1993'te İzmir'de düzenlenen 1. Ulusal Sosyoloji Kongresi'nde oldu. Baykan Sezer, kongrenin yapıldığı Atatürk Kültür Merkezi'nin önünde karşılaştığı Nihat Erdoğan'a (Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden hocam) beni sormuş. Nihat hocam, kapıda beni görünce

‘Sezgin gel sana sosyologların en değerlisini tanıştırayım’, dedi. Yanlarına yaklaştım. Baykan Sezer, bana ‘Merhaba arkadaş’, dedi, elini öpmek istedim, izin vermedi. Çalışmalarımı sordu. Çok üretken olduğumu vurguladı. Nihat Erdoğan, Baykan Sezer’i bir şeyler yemeye ve içmeye davet etti. Ben, oturumları dinlemek için kendilerinden izin isteyince Baykan Sezer, ‘senin onlardan öğreneceğin fazla bir şey yok’, dedi. Bunun üzerine Nihat Erdoğan, istemeden de olsa beni de davet etti. Kemeraltı’nda eski bir lokantaya gittik. Bu yemekte Baykan Sezer’in az ve öz olan konuşmalarından etkilendim. Kendisiyle tanışmadan önce *Asya Tarihinde Su Boyu Ovaları ve Bozkır Uygarlıkları, Toplum Farklılaşmaları ve Din Olayı, Sosyolojinin Ana Başlıkları, Türk Sosyolojisinin Ana Sorunları* adlı eserlerini okumuş ve çok etkilenmişim. Kısaca, benim sosyoloji hayatımda iki evre vardır: Baykan Sezer’den önce ve Baykan Sezer’den sonra. Baykan Sezer metinlerini okumam, aynı zamanda, Kemal Tahir’i yeniden ve doğru anlamamı sağladı. Ruh ikizi olarak gördüğüm Kemal Tahir-Baykan Sezer’in fikirlerini referans aldım. Diğer yandan, Kemal Tahir-Baykan Sezer ekolünün İstanbul’daki sağlam kalesi olarak gördüğüm Ertan Eğribel, bugün sosyolojik fikirlerinden en fazla faydalandığım kıymetli sosyologların başında gelir. Ufuk Özcan ve Hacı Bayram Kaçmazoğlu da önemseydiğim diğer isimlerdir. Kemal Tahir-Baykan Sezer ile diyaloguma ve on(lar)dan hangi açılardan etkilendiğime dair ayrıntılı bilgi, Kemal Tahir-Baykan Sezer’e dair yazdığım eserlerde vardır.”

Kızılcılık’in ruh ikizi olarak gördüğü Kemal Tahir ve Baykan Sezer’den etkilendiği fikirlere bu tezimizin içerisinde de detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Kızılcılık, Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in Türk toplumunu kendi tarihsel gerçekliği içerisinde açıklamaya çalışmış olmalarından etkilenmiştir. Bu doğrultuda onların toplum farklılaşmasına dayalı olarak oluşturdukları Doğu-Batı çatışması teorisini önemsemiştir. Kızılcılık, yine onların toplum farklılaşmasına dayalı ve Doğu-Batı çatışması içerisinde Batı toplumunu ve Doğu toplumunu değerlendirme tarzlarını benimsemiştir. Kızılcılık, Batı uygarlığının ve Doğu uygarlığının tarihsel temellerini Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in görüşleri doğrultusunda açıklamıştır. Kızılcılık, Doğu uygarlığı içerisinde bulunan Osmanlı Devleti’ni de Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in fikir sistemi doğrultusunda ele almıştır. Kızılcılık, sosyoloji bilimine bakışının biçimlenmesinde Baykan Sezer’in etkisi olduğuna değinmiştir.

Kızılçelik'in sosyolojisinde etkilendiği diğer kişiler hakkında da biraz bilgi verecek olursak, Kızılçelik, sosyolojisinde öncelikle İbn Haldun'u önemsemiştir. Onu sosyolojinin kurucusu olarak değerlendirmiştir. Kızılçelik, İbn Haldun'un 14.yüzyılda "umrân bilimi" dediği bilime Comte'un "sosyoloji" demiş olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, İbn Haldun'un sosyolojisini coğrafyaya ve tarihe dayandırması, toplumu coğrafi özelliklerinden ve tarihsel bağlarından hareketle açıklaması Kızılçelik'i etkilemiştir. Kızılçelik, ayrıca İbn Haldun'un Türklere ilişkin değerlendirmelerini de benimsemiştir.

Kızılçelik'i etkileyen önemli kişilerden biri de Mustafa Kemal Atatürk'tür. Kızılçelik, Atatürk'ün fikir sistemini önemsemiş, Türkiye'nin onun döneminde sorunlarından kurtulmuş olduğunu, bağımsızlığını ve özgürlüğünü yeniden tesis ettiğini belirtmiştir. Kızılçelik, günümüzde de Türkiye'nin sorunlarından kurtulmasının yolunun Atatürk'ün fikir sistemini benimsemesine bağlı olduğunu öne sürmüştür. Kızılçelik, Atatürk'ün kapitalist ve emperyalist Batı sistemine karşı olmasından etkilenmiştir. Atatürk'ün Türkiye'nin kurtuluşunun yolunun Avrupa'dan ya da Amerikadan geçmediğini savunması, Türkiye'nin kurtuluşunun kendi öz kaynakları ve değerlerinde olduğu yönündeki görüşleri Kızılçelik'i etkilemiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün Türkiye'nin ekonomi alanında bağımsızlığını sağlayabilmesi için önerdiği Devletçilik modeli de Kızılçelik'i etkileyen bir başka konudur. Kızılçelik, Atatürk'ün sömürgeci Avrupa devletlerine karşılık Batı-dışı mazlum milletleri birleştirme yönündeki projesinden de etkilenmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün bu projesinin etkisiyle "Batı-dışı mazlum milletler bloğu" tezini öne sürmüştür. Atatürk'ün mazlum milletler görüşü, aynı zamanda, Sultan Galiyev'in "ezilen milletler" görüşü arasında paralellik vardır. Kızılçelik, bu bağlamda mazlum milletlerin kurtuluşuna dair ileri sürdüğü tez de Sultan Galiyev'den de çıkış bulmuştur.

Kızılçelik, Atatürk'ün fikir sistemini değerlendirmede ve Batı'ya yaklaşımında Attilâ İlhan'dan etkilenmiştir. Attilâ İlhan, Osmanlı'nın Tanzimat dönemini, Atatürk dönemini ve Atatürk sonrasındaki dönemleri incelemiş bu dönemlerle ilgili gerçekçi saptamalar yapmıştır. Kızılçelik, Attilâ İlhan'ın Osmanlı dönemine ilişkin görüşlerini, Osmanlı'nın Batıcılışmasına dair ileri sürdüğü fikirleri, Türk toplumunun Doğu uygarlığına mensup Asyalı bir toplum olduğu yönündeki görüşlerinden etkilenmiştir. Bu doğrultuda Attilâ İlhan'ın anti-emperyalist tutumu ve onun mazlum milletlerin

birlikteliği yönündeki fikirlerinden Kızılcelik etkilenmiştir. Ayrıca Kızılcelik'in Batı/Avrupa Birliği hakkındaki görüşleri üzerinde Attilâ İlhan'ın yanı sıra Erol Manisalı, Uğur Mumcu ve Cemil Meriç'in de etkisi olmuştur.

Kızılcelik, Batı toplumunu izah ederken Batı düşünce dünyasından da etkilendiği isimler olmuştur. Bunların başında Karl Marx gelmektedir. Kızılcelik, Batı toplum sistemini en iyi açıklayan bir isim olarak Marx'ı görmüş bundan dolayı ona önem vermiştir. Kızılcelik, Batı'nın kapitalist, sömürge sistemine dayalı işleyişini Marx'ın doğru bir şekilde izah ettiğini savunmuştur. Kızılcelik, bu doğrultuda çağımızı anlamamız için Marx'ın kapitalizme yönelik açıklamalarını bilmemiz gerektiğini belirtmiştir. Kızılcelik, Batı'nın sömürge sisteminin yıkılması ve mazlum toplumların Batı'nın emperyalist sistemi karşısında galip gelmeleri noktasında Marx'ın Batı toplumuna yönelik yaptığı açıklamaları önemsemiştir. Kızılcelik, Batı toplumunu ve Batı insanını anlama noktasında Niccoló Machiavelli, Jean-Jacques Rousseau, Arthur Schopenhauer, Friedrich Nietzsche, Friedrich Engels, Frankfurt Okulu teorisyenleri (özellikle de Walter Benjamin ve Erich Fromm), Charles Wright Mills, Noam Chomsky, Michel Foucault ve Zygmunt Bauman'ın görüşlerinden de yararlanmıştı. Kızılcelik, söz konusu düşünürlerden en çok da Rousseau ve Nietzsche'nin etkisinde kalmıştır.

Kızılcelik, sosyolojisinde sosyal bilimlerin birleşmesi gerektiğini savunmuştur. Kızılcelik, çalışmalarında da bu birleşmeyi gerçekleştirmiştir. O, farklı sosyal disiplinlerden olan düşün adamlarını sosyoloji literatürüne dahil etmiştir. Kızılcelik, araştırmalarını sadece sosyoloji literatürü içerisinde yapmamış tarih, felsefe, edebiyat başta olmak üzere diğer sosyal disiplinlerden de yararlanmıştı. Kızılcelik'in sosyoloji ve diğer sosyal bilimlerin birleşmesine yönelik görüşlerinde Fernand Braudel² ile Immanuel Wallerstein'in etkisi olmuştur.

Kızılcelik'in yukarıda bir parantez açıp fikirsel olarak etkilendiği kişilere kısaca yer verdikten sonra onun eğitim hayatına ilişkin açıklamalarımıza devam edelim. Kızılcelik, Hacettepe Üniversitesi'nde 1989 yılında Yüksek Lisans eğitimine

² Bkz: Sezgin Kızılcelik, "Annales Okulu", *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 1* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2003, s. 435-441; Sezgin Kızılcelik, "Fernand Braudel", *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 2* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2004, s. 829-834.

devam ederken aynı zamanda üniversitede çalışma imkânını da elde etmiştir. Sosyoloji alanında önemli profesörlerden olan Nilgün Çelebi Kızılcelik'in Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak ilk işine başlamasına öncülük etmiştir. Kızılcelik, Nilgün Çelebi ile tanışmasını ve onun gerek sosyoloji içerisindeki gerekse de kendi akademik yaşamındaki önemini şu şekilde anlatmaktadır: "Haziran 1989'da Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olduktan üç ay sonra Eylül 1989'da Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Yüksek Lisans sınavını kazandım. İlk yıl İngilizce hazırlık vardı. İngilizce hazırlık sınıfı merkezdeki Tıp Fakültesi'nin alt katındaydı. Kasım 1989'da kantinde çay içerken bir gazetede ilan gözüme ilişti. Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü üç adet Araştırma Görevlisi ilanı vermişti. Ertesi gün başvuru yapmak için Konya'ya gittim. Nilgün Çelebi hoca, o zaman Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde doçent idi ve bölüm başkanıydı. Kendilerini ziyaret ettim. Uzun uzun konuştuk. Bana son derece olumlu davrandı. Araştırma Görevlisi sınavına girdim ve sınavı kazandım. O yıllarda güvenlik soruşturması vardı. Nisan 1990'da Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaya başladım. Kendisine minnettarım. Prof. Dr. Nilgün Çelebi, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soy Kütüğüne Uzanmak* kitabımda da belirttiğim gibi, sosyoloji sözcüğünü dünyada ilk kez doğru tanımlayan ve sosyolojinin soy kütüğünü ayrıntılı tahlil eden sosyoloğumuzdur."

Kızılcelik, hayatında en büyük idealinin üniversitede öğretim üyesi olmak olduğunu belirtiyor. Kızılcelik, bu amacına ulaşmak için çok çalıştığını hatta uykusundan bile fedakârlık yapıp zamanının büyük çoğunluğunu okumaya ayırdığını belirtmiştir. Kızılcelik, Nilgün Çelebi'nin de ön ayak olup kendisini akademiye kazandırmasının kendi hayatı için büyük bir dönüm noktası olduğunu söylemiştir. Kızılcelik, her ne kadar Nilgün Çelebi'nin aracılığıyla akademiye girmişse de bu çok da kolay olmamıştır. Kızılcelik, bu durumu, Nilgün Çelebi bilim dışı kafalarla mücadele ederek beni akademiye kazandırmıştır, şeklinde açıklamıştır.

Kızılcelik, Selçuk Üniversitesi'nde çalışırken burada çeşitli sorunlarla karşılaştığını ifade etmiştir. Kızılcelik'in karşılaştığı sorunlardan bazıları, kendisine Yardımcı Doçentlik kadrosunun verilmemesi ve sözleşmesinin son defa kısa süreyle uzatılmasıdır. Kızılcelik, Selçuk Üniversitesi'nde kendisine Yardımcı Doçentlik kadrosunun verilmemesi üzerine Prof. Dr. Eyüp Kemerlioğlu'nun kendisini Mersin

Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne aldırıldığını ifade etmiştir. Eyüp Kemerlioğlu'da böylelikle Nilgün Çelebi'den sonra akademide Kızılçelik'e faydası dokunan ikinci kişi olmuştur. Kızılçelik, Eyüp Kemerlioğlu'na yönelik şu değerlendirmeleri yapmıştır: “Kendisinden çok şey öğrendim. Değerli bir insan ve sosyologdur. Birlikte iki kitap yazdık. Cumhuriyet Üniversitesi'nde de birlikte çalıştık. Beni hiç üzmedi. 1999 yılında vefat ettiğinde çok üzülmüştüm. Acım hâlâ devam ediyor. Allah rahmet eylesin.”

Kızılçelik, 1990-1995 yılları arasında Selçuk Üniversitesi sosyoloji bölümündeki çalışma yıllarından sonra 1995-1997 yılları arasında Mersin Üniversitesi'nde Sosyoloji Bölümünde çalışmıştır. Daha sonra 1997-1999 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi'nde Eğitim Fakültesinde çalışmıştır. 1999-2005 yılları arasında Cumhuriyet Üniversitesi'nde Sosyoloji Bölümünde, 2005-2019 yılları arasında İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde çalışmıştır. Kızılçelik, Mart 2019'dan beri İzmir Bakırçay Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde çalışmaktadır.

Kızılçelik'in en uzun çalıştığı üniversite, İnönü Üniversitesi'dir. Kızılçelik, burada çalıştığı 14 yıla ilişkin şu kapsamlı değerlendirmeleri yapmıştır: “İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ndeki yıllarım gayet verimli geçti. Orada çok sayıda esere imza attım. İnönü Üniversitesi'ndeki hayatım düzenli ve oldukça sakindi. Bölümdeki odam üniversitenin en büyük odalarından biriydi. On binden fazla olan kitabım odamdaydı. Aynı anda dokuz on kişinin oturacağı kadar genişti. Oturduğum lojman ise, Sosyoloji Bölümü'ne 200 metre uzaklıktaydı. Çocuklarımın okulu (TED Malatya Koleji) kampüsün içindeydi ve evime 300 metre uzaklıktaydı. İlkokul öğretmeni olan eşim Gökçen'in de görev yaptığı ilköğretim okulu kampüsün içindeydi ve evime 150 metre uzaklıktaydı. Devletin lojmanının bahçesine büyük emek verdim. 50'ye yakın meyve ağacı diktim. Hepsi bugün çok büyüdüler. Yıllarca hobi bahçesi yaptım ve orada çalıştım. Akşamları ve hafta sonları bahçeme ve ağaçlarıma bakardım. Oğullarım Özgün ve Özüm Yetkin doğayla iç içe oldukları için mutlu olarak büyüdüler. İnönü Üniversitesi'nden ayrılırken en çok da gözüm gibi baktığım lojmanıma ve ağaçlarıma üzüldüm çünkü ağaçlarım öksüz kaldı.

İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde birkaç değerli akademisyen var. Türk sosyolojisi tarihi üzerine en önemli eserlere imza atan Prof. Dr. Hacı Bayram Kaçmazoğlu'nun İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde olması üniversite ve

bölüm için bir şanstır. İnönü Üniversitesi'nde tanıştığım ve çok değer verdiğim arkadaşım Doç. Dr. Numan Durak Aksoy'un 2014 yılında İnönü Üniversitesi'nden ayrılması ve Gaziantep Üniversitesi'nde çalışmaya başlaması ve 2015 yılında vefat etmesi, beni çok üzmüştür. İnönü Üniversitesi deyince aklıma gelecek ilk isim, rahmetli arkadaşım ve ağabeyim Doç. Dr. Numan Durak Aksoy'dur. Mekânı cennet olsun.

İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yüzlerce başarılı öğrenci yetiştirdim. Bazıları akademisyen oldu. Bunlar arasında en başarılısı lisansta bölüm birincisi olan, yüksek lisans ve doktora yaptırdığım Dr. Öğr. Üyesi Emre Öztürk'tür. Emre Öztürk, benim çok güvendiğim ve gelecekte Türk sosyolojisine damga vuracağını düşündüğüm bir öğrencimdir.

İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden ayrılırken en çok öğrencilerim, birkaç meslektaşım ve değerli rektörüm üzüldü. Öğrencilerimin benim bölümden ayrılırken günlerce hüngür hüngür ağlamalarını asla unutmuyacağım. Onlar onurlu, kişilikli ve düzgün öğrencilerdi. Malatya İnönü Üniversitesi'nde görev yaptığım yıllar boyunca birlikte çalıştığım iki rektörü (Sayın Prof. Dr. Cemil Çelik ile Sayın Prof. Dr. Ahmet Kızılay'ı) hep saygıyla anacağım. Halen İnönü Üniversitesi rektörlüğü görevini yürüten Prof. Dr. Ahmet Kızılay, zor zamanlarımda hep yanımda oldu. Kendisine bu vesileyle çok teşekkür ederim. Prof. Dr. Ahmet Kızılay, hem başarılı bir hekim hem kadirşinâs bir insan hem de başarılı bir rektördür.”

Kızılay, İnönü Üniversitesi'ndeki çalışma hayatını 2019'un baharında sonlandırarak İzmir Bakırçay Üniversitesi'ne geçmiştir. Kızılay, İnönü Üniversitesi'nden ayrılma nedenini ve Bakırçay Üniversitesi'ne geçme nedenini şu şekilde açıklamıştır: “Aslında ben ailevi nedenlerden dolayı Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne gitmek istiyordum. Çünkü eşimin ailesi Antalya'da yaşıyor. Çok sevdiğim ve değer verdiğim kayınpederim 2010 yılında karaciğer nakli oldu. Tek kızı olan eşimin, torunlarının ve benim haklı olarak Antalya'da olmasını istiyordu. Sırf bu nedenden dolayı gitmek istediğim sıradan bir bölüm olan Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne geçişim, hem bölümün hem de yönetimin ayak oyunu sonucunda engellendi. Eşimin ailesine yakın olmak, oğullarımın (Özgün'ün ve Özüm Yetkin'in) İzmir'de okumak isteklerini gerçekleştirmek ve yerli sosyolojinin ön planda olduğu

bir Sosyoloji Bölümü inşa etmek için İzmir Bakırçay Üniversitesi'ne geldim. Yeni bir başlangıç yapmak istedim, tüm başlangıçların zor olduğunu bile bile.”

Kızılçelik, çalışmış olduğu bu çeşitli üniversitelerde verimli, üretken bir çalışma performansı göstermiştir. Kızılçelik, daha 20 yaşındayken *Sosyoloji Teorileri 1* ve *Sosyoloji Teorileri 2* adlı kitaplarını yazmaya başlamıştır. Bu kitaplarını 3 yıllık bir süreçte bitirip 23 yaşında yayınlamıştır. Kızılçelik, gençlik yıllarından bu yana çok okuyan çok ve çok yazan bir sosyolog olmuştur. Onun bu üretkenliği kendisini Türkiye’de sosyoloji alanında en genç doktor, doçent ve profesör unvanlarına sahip olmasına olanak vermiştir. Kızılçelik, yirmi sekiz yaşında doçent, otuz üç yaşında profesör unvanlarını almıştır. Bu başarıyı elde etmek şüphesiz çok zor ve zahmetli bir iştir. Kızılçelik, kendisi “Eğer bir başarımlı varsa, başarımlın sırrı çok çalışmam ve okuma yazma dışında başka işlerle meşgul olmamamdan kaynaklanıyor”³, demiştir. Kızılçelik, bu denli çok çalışmasını, çok okuyup çok yazmasını nasıl başardığını hangi unsurların kendisini bu denli çalışmasına motive ettiğini dört madde de şu şekilde açıklamıştır:

“Öncelikle çok hırslı bir insan olduğumu belirtmek isterim. Ortaokul birinci sınıftayken Türkçe dersinde yaşadığım bir olay, benim üzerinde derin bir iz bıraktı. Türkçe’si pek de iyi olmayan Türkçe öğretmenimiz beni tahtaya kaldırdı. O günkü dersin konusu soru ekleriydi. Kırmızı not defterini önüne koydu ve bana bu konuda tahtaya bir cümle yazmamı istedi. Ben de ‘Bu okuldami okuyorsun?’ şeklinde bir cümle yazdım. Heyecanımdan ‘mi’yı ayrı yazmamışım diye, başta öğretmen olmak üzere sınıfın tümü bana güldü. Bunun üzerine çok ağladım ve aynı zamanda hırslandım. O an içimden ‘Gün gelecek hepimiz, benim yazdıklarımı okuyacaksınız ve benim kitaplarımdan başta Türkçe olmak üzere çok şey öğreneceksiniz’, şeklinde bir cümle kurdum. Nitekim dediğim gerçekleşti. Yeni bir kitabım yayınlandığında benimle en çok dalga geçen tiplere özellikle gönderiyorum.

İkinci olarak, ben üniversitede sosyoloji okumaya başlayınca sosyolojide sözü ve iddiası olan bir akademisyen olmayı hedefledim. Sosyoloji dalında Türkiye’nin en

³ Özge Dikmen ve Selcen Kaya; “Sezgin Kızılçelik ile Söyleşi”, *Edebî Düşünce* (iç.), Sayı: 1, Haziran-Temmuz 2003, s. 12-13.

genç doktoru, doçenti ve profesörü olurken, aslında gençlere yoksul bir köy çocuğunun neleri başarabileceğini göstermeye ve onlara rol model olmaya gayret ettim.

Üçüncü olarak, sosyoloji alanında en çok kitap yazan sosyolog olma hedefim var. Ömrün yeter ve Allah'ın izniyle yirmi yıl daha sağlıklı yaşarsam sosyoloji sahasında yüz kitap yayımlamak niyetim var. Şu an yayımlanmış 35 kitabım, yayına hazırlamaya çalıştığım onlarca kitabım, okumalarını tamamladığım yirmiden fazla kitabım var.

Dördüncü olarak, Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu yoksul devletimiz beni altı yıl boyunca yatılı olarak okuttu, karnımı doydurdu, kıyafetimi, kitabımı ve defterimi verdi. Kemal Tahir'in eserlerinden bilirsiniz, biz 'devlete baba' deriz, 'devlet baba' deyimi bize aittir. Ben devletin bu yüzünü gördüm. Devletim bana babalık yaptı. Bu yüzden devlet babama borcumu ödemek, yoksul Anadolu insanının vergileriyle ödenen maaşımın hakkını vermek, Türk milletinin derdine derman olmak, sosyal hastalıklarımıza doğru teşhis koymak ve sorunlarımızın çözümüne katkı yapmak, boynumun borcudur. Bu amaç doğrultusunda gece gündüz demeden çalışmak, yerli sosyoloji çizgisini geliştirmek, dünya sosyoloji literatürüne Kemal Tahir'in inşa ettiği, Baykan Sezer'in biçimlendirdiği, benim ve birkaç arkadaşımın geliştirmeye çalıştığı 'Doğu-Batı çatışması teorisi'ni kazandırmak, en büyük hedefimdir. Eserlerimin sadece Türkiye'deki sosyolojiyle meşgul olanlar tarafından değil, farklı dillere çevrilerek başka ülkelerdeki sosyologlar tarafından da okunması amaçlarımda vardır."

Kızılçelik, bu üretkenliğiyle ve yapmış olduğu özgün çalışmalarıyla Türk sosyolojisine önemli katkılar sunmuştur. Yaptığı çalışmalar Türk sosyolojisindeki birçok alandaki literatür eksikliğini kapatmıştır. Aynı zamanda Türk sosyolojisinin kurumsallaşması, dünya genelinde kabul görüp söz sahibi olması için yerli sosyoloji yapma geleneği içerisinde Türkiye'nin ve Doğu uygarlığının günümüzde içinde bulunduğu sorunlara ilişkin önemli tezler üretmiştir. Kızılçelik, Türk toplumu ve Türk sosyolojisi için vermiş olduğu bu ciddi uğraşlara karşın o çalıştığı üniversitelerde çalışkanlığının kıskanılması ve sahip olduğu politik duruş nedeniyle çeşitli baskılara, psikolojik şiddete maruz kalmıştır. O, bu bağlamda genel olarak çalışma hayatına ilişkin şu değerlendirmeleri yapmıştır: "Türkiye'de üniversitelerde 'çalışmazsanız' çalışmak son derece kolaydır. Çalışırsanız ve eser üretirseniz 'çalışmanız' çok zor hale

gelir. Akademideki çalışma hayatımın her aşamasında bana baskı ve psikolojik şiddet uygulamaya yeltenen tipler hep olmuştur. Örneğin, Selçuk Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalıştığım yıllarda, hayatında kitap okumamış, bilime karşı ilgisiz olan kütük adamlardan izin almadan kitap yayımladığım için ceza aldım. Doğru dürüst okula gelmeyen ve görevlerini yapmayan tiplerin sözleşmeleri üç yıl uzatılırken, gece gündüz çalıştığım, bana verilen görevleri layıkıyla yaptığım ve akademik çalışmalarımı zamanında yaptığım halde 'onlar gibi olmadığım' için sözleşmem altı ay uzatılırdı. Fakat bana zulüm etmeye kalkışanların çoğu bugün akademik dünyada yok, adlarını kimse bilmiyor, ben ise varım, çünkü üretiyorum.” Kızılcelik, üniversitedeki çalışma hayatında kendisine yapılan baskılara karşı nasıl direndiği bu baskılar karşısında takındığı tavrı da şöyle ifade etmiştir: “Bana çalışkanlığımdan, çok yazmamdan ve Atatürkçü olmamdan dolayı baskı yapmaya çalışan zavallıları ve omurgasız tipleri adam yerine koymayarak ve onlara karşı dik durarak, eğilip bükülmeyerek, umudumu kaybetmeden onlarla hep mücadele ettim.”

Kızılcelik, ayrıca üniversitelerin genel olarak işlevlerinden uzaklaştığını, bunun da bilime ve bilimsel çalışmalara zarar verdiğini belirtmiştir. Kızılcelik, üniversitelerin parti merkezi gibi hareket etmeye başladıklarını, ideolojilerin üniversitelere hâkim olduğunu ifade etmiştir. Kızılcelik, bu durumun üniversitelerde çalışma şevkini de kırdığını fakat kendisinin bireysel olarak görev yaptığı sürece öğrencilerini iyi bir şekilde yetiştirdiğini bundan sonra da bu tutumunu sonuna kadar devam edeceğini söylemiştir. Kızılcelik, üniversitelerin durumuna ilişkin şu şekilde bir açıklama yapmıştır: “Üniversitelerin tadı kaçtı. Üniversiteler, parti merkezleri gibi hareket etmeye başladı, bilimden ziyade ideolojinin ağır bastığı, 'bizdendir, bizden değildir' anlayışının egemen olduğu yerler haline geldi. Ben, bu olumsuzluklara karşın görev yaptığım sosyoloji bölümlerinde başarılı öğrenciler yetiştirmek ve yerli sosyoloji anlayışını yaymak için elimden gelen çabayı gösterdim.”

Kızılcelik, uzun yıllar sosyoloji dersi verdiği üniversitelerdeki sosyoloji eğitimini de değerlendirmiş hem kendisinin öğrencilik yıllarında hem de günümüzde iyi sosyoloji eğitiminin üniversitelerde verilmediğini öne sürmüştür. Kızılcelik, bu konuyla ilgili önemli değerlendirmeler yapmıştır. Kızılcelik'in ifadeleri şu şekildedir: “Ben bugün de kendi öğrencilik döneminde de sosyoloji eğitimini yetersiz buluyorum. Bunun ana sebebi, dün olduğu gibi bugün de sosyoloji bölümlerini sosyolog

olmayanların istila etmiş olmasıdır. Sosyoloji bölümü mezunu olmayanların, sosyoloji alanında doktora yapmayanların, mezun olduğu alanda tutunamayanların (eğitimcilerin, tarihçilerin, iktisatçıların, siyaset bilimcilerin, iletişimcilerin, sosyal hizmet uzmanlarının, mühendislerin, antropologların, özellikle de felsefe ve sosyoloji bölümlerini mahveden ilahiyatçıların), kıyıda ve köşede kalanların istihdam alanı haline gelen sosyoloji bölümlerindeki eğitim içler acısı durumdadır. Bu hususta, Türkiye’de mantar gibi çoğalan yüzlerce sosyoloji bölümündeki akademik kadrolarda yer alan öğretim üyelerinin özgeçmişlerini incelemek sanırım yeterli olur.

Sosyoloji bölümlerine alan dışından öğretim üyelerinin yerleşmesinde hem üniversite yönetimlerinin hem de maalesef meslektaşlarımızın büyük kabahati vardır. Şimdiye kadar görev yaptığım sosyoloji bölümlerinde yüksek lisans ve doktora programlarına sosyoloji mezunu dışında öğrencilerinin alınmasına hep itiraz ettim fakat buna tek başına engel olamadım. İlk defa İzmir Bakırçay Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde 2019-2020 Öğretim yılında Yüksek Lisans öğrencisi alım ilanına “Sosyoloji Lisans Mezunu Olmak” koşulunu bölümdeki meslektaşlarımızın da desteğiyle yazdık. Sosyolojiye öncelikle sosyologların sahip çıkması, sosyoloji mezunu ve sosyoloji doktoralı olmayan akademisyenlerin sosyoloji bölümlerinde istihdamına, doktorası farklı alanlarda olanların sosyoloji doçenti ve profesörü olmalarına müsaade etmemeleri gerekir. Bu konuda psikologların psikolojiye sahip çıkmalarını hep takdir ederim. Sosyologların önemli bir kısmının sosyolojiyi, farklı disiplinlere mensup kişilere açarken başka disiplin mensupları aynı tavrı sosyologlara karşı göstermemektedirler. Meselâ, sosyoloji bölümü mezunu olan ya da sosyolojide doktora yapmış olan birisinin İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olması neredeyse imkânsız iken, İlahiyat mezunları ve doktoralıları, bugün bazı sosyoloji bölümlerini ele geçirmiş durumdadırlar. Allah sosyolojiyi ve sosyoloji bölümlerini ilahiyatçılardan korusun. Kısaca, sosyoloji bilmeyenlerin sosyoloji bölümlerindeki bazı kadroları haksız bir şekilde gasp etmeleri, Türkiye’deki sosyoloji eğitiminin en büyük kamburu, yarası ve hastalığıdır.”

Sonuç olarak Kızıılçelik, Kars’ın yoksulluk ve yoksunluk içerisindeki bir köyünden bugün Türkiye’nin önemli bilim insanları içerisine girebilmiş bir zafer öyküsü yaratmıştır. O, dezavantajlı bir şekilde başladığı hayatında tüm olumsuzlukları ve yetersizlikleri çok çalışmak ve çok üretmek için kendisine bir neden olarak

görmüştür. Günümüzde çalıştığı alanda da en üst bilim unvanına sahip olmasına karşın çalışmalarını hiç azaltmamış hatta kendi ömrünün ileriki yıllarına da çok şey sığdırabilmek için yoğun bir program yapmıştır. Kızılcılık, bu bağlamda, sosyoloji alanında en çok eser ortaya koyan bilim insanı unvanını almak için hep daha çok çalışmaktadır. O, çalışmalarında Türkiye'nin sorunlarını kendisine dert edinmiş, bağımsız ve özgür bir Türkiye için önemli tezler ileri sürmüştür. Bu Tezimizde de Kızılcılık'in farklı konulara ilişkin öne sürmüş olduğu tezleri açıklamaya çalışacağız.

Sezgin Kızılcılık'in Yayımlanmış Kitapları:

“Kemal Tahir ile Baykan Sezer'in Doğu-Batı çatışması teorisinden etkilenen, Batı uygarlığına ve Batı sosyolojisine eleştirel yaklaşım yerli ve millî sosyolojiye yoğunlaşan Prof. Dr. Sezgin Kızılcılık'in yayımlanmış çok sayıda makalesinin ve kitap bölümünün yanı sıra 35 kitabı vardır. Eserleri üzerine tezler yapılmış ve çok sayıda yazı yazılmıştır. Eserlerine binin üzerinde atıf yapılmıştır. Kitapları şunlardır:”⁴

1) *Sosyoloji Teorileri 1*, 1. Baskı, Konya, 1992; 2. Baskı, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti., Konya, 1994 (xvi+503 Sayfa).

2) *Sosyoloji Teorileri 2*, 1. Baskı, Kuzucular Ofset, Konya, 1992; 2. Baskı, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti., Konya, 1994 (xviii+568 Sayfa).

3) *Sosyoloji Teorileri 3*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996 (xvi+228 Sayfa).

4) *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü* (Yaşar Erjem ile birlikte), Günay Ofset, Konya, 1992, 1993; Atilla Kitabevi, Ankara, 1994; Genişletilmiş 4. Baskı, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996 (xxxii+672 Sayfa).

5) *Pozitivizm ve Eleştircileri: Sosyolojinin Pozitivist Kimliği Üzerine*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996 (xiv+113 Sayfa).

6) *Postmodernizm Dedikleri*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996 (xiv+185 Sayfa).

7) *Türkiye'nin Sağlık Sistemi: Bir Medikal Sosyoloji Denemesi*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996 (x+230 Sayfa).

8) *Eğitim Sosyolojisi* (Eyüp Kemerlioğlu ve Mustafa Gündüz ile birlikte), Saray Kitabevleri, İzmir, 1996 (xv+126 Sayfa).

⁴ Bakırçay Üniversitesi, akademik.yok.gov.tr, Erişim tarihi: 25.08:2019.

9) *Araştırma ve Yazım Teknikleri* (Eyüp Kemerlioğlu ve Mustafa Gündüz ile birlikte), Saray Kitabevleri, İzmir, 1997 (vi+191 Sayfa).

10) *Güncelin Sosyolojisi I*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1998 (viii+110 Sayfa).

11) *Sosyoloji Yazıları 1*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1998 (vi+153 Sayfa).

12) *Sosyoloji Yazıları 2*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000 (x+176 Sayfa).

13) *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2008 (287 Sayfa).

14) *Frankfurt Okulu*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2008; Genişletilmiş 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2013; Genişletilmiş 4. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2018 (viii+688 Sayfa).

15) *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2001; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2003; Genişletilmiş 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2012 (vi+250 Sayfa).

16) *Sefaletin Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2002; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2008 (400 Sayfa).

17) *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2003; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004; Genişletilmiş 3. Baskı; Anı Yayıncılık, Ankara, 2017 (viii+808 Sayfa).

18) *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsanî Olmayan Doğası*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2018 (viii+240 Sayfa).

19) *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004 (ix+182 Sayfa).

20) *Özgünlüğün Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004 (x+190 Sayfa).

21) *Batı Bataklığı*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2012 (v+217 Sayfa).

22) *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2005; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2011; Genişletilmiş 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2019 (viii+224 Sayfa).

23) *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2006; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2011; Genişletilmiş 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2014; Genişletilmiş 4. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2017 (vi+ 474 Sayfa).

24) *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2007; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2013 (vi+314 Sayfa).

25) *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 2: Burjuva Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2007; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2013 (vi+354 Sayfa).

26) *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyoloji Sözcüğünün Soykütüğüne Uzanmak*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2009; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2014 (vi+434 Sayfa).

27) *Sosyoloji Tarihi 2: Bacon, Descartes ve Hobbes'un Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2011; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016 (vi+ 354 Sayfa).

28) *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2012 (v+290 Sayfa).

29) *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, 1. Baskı 2014; 2. Baskı 2015; 3. Baskı 2016; 4. Baskı 2017; 5. Baskı 2018; Genişletilmiş 6. Baskı 2019, Erzurum (v+420 Sayfa).

30) *Uygurluk, Ahlâk ve Eğitim*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015 (vi+ 154 Sayfa).

31) *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015 (vi+ 378 Sayfa).

32) *Sosyoloji Tarihi 3: Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play ve Tocqueville'in Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016 (vi+ 330 Sayfa).

33) *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016 (vi+ 255 Sayfa).

34) *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2017 (viii+ 496 Sayfa).

35) *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2018 (vi+306 Sayfa).

Kızılcelik'in yayımlanmış 35 eserinin dışında 68 tane yayımlanmış makalesi bulunmaktadır. Ayrıca üzerine yapılmış 2 adet Lisans Tezi, bir Yüksek Lisans Tezinde bir bölüm ve yazılarının üzerine yazılmış 37 yazı bulunmaktadır.⁵ Kızılcelik, bunlar dışında farklı kurum ve kuruluşlarda toplam 34 Kongre, Sempozyum, Panel ve Konferanslar'a katılmıştır.⁶

⁵ Sezgin Kızılcelik, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2018.

⁶ akademik.yok.gov.tr, Erişim tarihi: 25.08.2019.

2.BÖLÜM

2. SEZGİN KIZILÇELİK'İN METODOLOJİSİ

2.1. Batı Sosyolojisinin Metodolojisine Yönelik Eleştirel Bakışı

Kızılçelik, sosyolojinin metodolojisi üzerine kafa yoran bir sosyologdur.⁷ Kızılçelik'e göre, felsefe ve bilim her şeyden önce bir metot işidir.⁸ Kızılçelik, Felsefe ve bilimde dünya üzerinde var olan sorunları çözmeye en etkili aracın metot olduğunu ileri sürmüştür. Fakat Kızılçelik, metodun düşünce ve tutum ve tavırla ilgili olduğunu bu nedenle onun tarafsız, yansız bir sözcük olmadığını belirtmiştir. Kızılçelik'e göre metodun özünde ideoloji vardır. Metot, araştırma yapan kişinin niyetini, ideolojisini ve amacını açığa çıkartır.⁹ Kızılçelik, metodu bu bağlamda ele almış ve Batı sosyolojisinde kabul görmüş metotların altındaki ideolojiyi açığa çıkartmaya çalışmıştır.

Kızılçelik, Batı sosyolojisinin ideolojisini, amacını ve neye hizmet ettiğini gözler önüne sermek amacıyla Batı sosyolojisine damgasını vurmuş olan pozitivist metodu ve hermeneutik metodu incelemeye tabi tutmuştur. Kızılçelik, pozitivist ve hermeneutik metodun sosyolojide egemen olmalarını onların birbiriyle olan kavgasına borçlu olduğunu belirtmiştir. Pozitivizm¹⁰ ve hermeneutik arasındaki çekişme sosyolojinin doğa bilimlerine yakın olması ya da ondan uzak olması üzerinedir. “pozitivist metot, sosyologun nesnelliğini, yansızlığını, tarafsızlığını esas alıp kişisel

⁷ Sezgin Kızılçelik'in neredeyse her kitabında (*Araştırma ve Yazım Teknikleri, Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları, Pozitivizm ve Eleştiricileri: Sosyolojinin Pozitivist Kimliği Üzerine, Küreselleşme ve Sosyal Bilimler, Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma, Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri, Sosyoloji Tarihi 2: Bacon, Descartes ve Hobbes'un Sosyal Teorileri, Sosyoloji Tarihi 3: Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play ve Tocqueville'in Sosyal Teorileri, Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri, Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*) sosyolojinin metodolojisine ayrıntılı olarak yer verdiği görülmektedir.

⁸ Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, Ankara, 2015, s.177-178.

⁹ *age.*, s.182-183.

¹⁰ Bkz: Sezgin Kızılçelik, *Pozitivizm ve Eleştiricileri: Sosyolojinin Pozitivist Kimliği Üzerine*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996.

yargıları, değerleri ve ideolojileri yadsımışken; hermeneutik metot, özneliği, yanlılığı, tarafgirliği, değerlere sahip olmayı ve değer-içermeyi önemsemıştır.”¹¹

Kızılçelik, sosyolojideki bu metot çekişmesinin günümüzde de devam ettiğini fakat sosyolojinin Comte tarafından oluşturulmasından ötürü pozitivist sosyolojide daha baskın olduğunu söylemiştir.¹² Kızılçelik, pozitivist metodun sosyal bilimlerde ve sosyolojide hâkim olmasının gerisinde Bacon’un doğayı kontrol etme amacının olduğunu ileri sürmüştür. Bacon’un bu amacı sosyal bilimlerde de toplumu kontrol etme, toplumu denetim altına alma amacına dönüşmüştür.¹³ “19. yüzyılda doğa önündeki egemenlikte kesinlik vardır. Bu yüzden çoğu kez sosyoloji ile doğa bilimleri arasında benzerlik kurma girişimleri olmuştur. Hatta sosyolojinin doğa bilimlerini model alması benimsendiğinden doğuşu sırasında ona sosyal fizik adı verilmiştir.”¹⁴

Kızılçelik, sosyolojinin doğa bilimlerine benzer bir şekilde oluşturulmasında sosyologun öne sürdüğü bilgilerin doğruluğuna kitleleri inandırma amacının olduğunu söyler. Kızılçelik, bu nedenle sosyolojinin tarafsız ve gerçek bilgileri ortaya çıkaran bir bilim olduğu algısının yaratılması için pozitivism üzerine oturtulduğunu belirtir. “Sonuçta sosyolojinin metodolojisini doğa bilimlerindeki yöntemlere ve tekniklere göre inşa etmesi, toplumda doğa-benzeri yasaların bulunduğu ilkesini benimsemesi, toplumun yapısının ve işleyiş tarzının değişmezliğine gönderme yapar. Bütün bu söylenenlerden hareketle, sosyolojinin burjuvazinin bilimi olduğu ve statükonun sağlam destekçisi konumunda bulunduğu açıkça görülür.”¹⁵

Kızılçelik, sosyolojinin pozitivist metot ile nesnel bir bilim kimliğine büründürülmesinin burjuvazinin oluşturmuş olduğu kapitalist toplum düzeniyle ilgili olduğunu ileri sürmüştür.¹⁶ 19. yüzyılda genel olarak bilim, özellikle de sosyal bilimler toplumları denetim altına almak amacıyla oluşturulmuşlardır. Sosyal bilimler ailesi içerisinde de özellikle sosyoloji burjuvazinin ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Bu doğrultuda sosyoloji, burjuvazinin iktidarını devam

¹¹ *age.*, s.207.

¹² *age.*, s.189.

¹³ Sezgin Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2013, s. 97-98.

¹⁴ Sezgin Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2008, s.53.

¹⁵ *age.*, s.55.

¹⁶ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, Anı a Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2014, s.78.

ettirebilmesine hizmet eden bir bilim görevi üstlenmiştir.¹⁷ Kızılçelik, sosyolojinin 19. yüzyılda Batı burjuvazinin dünyayı denetim altına alıp kendi istemi doğrultusunda yönetebilme isteği doğrultusunda ortaya çıktığını savunmuştur.¹⁸

Kısaca, Kızılçelik, sosyolojinin kapitalizm ile uyumlu bir bilim olduğunu ileri sürmüş onun burjuvazinin çıkarlarına hizmet ettiğini savunmuştur. Bu bağlamda Kızılçelik, sosyolojinin, pozitivist metot ile varlığını ortaya koymasının da burjuvazinin çıkarlarına paralel bir durum teşkil ettiğini belirtmiştir. Pozitivizm ile sosyolojinin elde ettiği bilgiler nesnel bir şekilde kabul edilecek, bu bilgilerin doğruluğu tartışılmayacak ve dünyanın her tarafında evrensel bir gerçeklik olarak kabul görecektir. “Comte’un sosyolojiye sosyal fizik demesi ve sosyolojinin doğa bilimlerine öykünmesi, aslında toplumun yasalarının doğa yasaları gibi kolay kolay değişmeyeceğine, yani 19.yüzyılın kapitalist toplum düzeninin değişmezliğine ve burjuvazinin önderliğine yapılan bir göndermedir. Bu bağlamda, Comte’un insanlığın evriminin son noktası, yani, ‘tarihin sonu’ olarak Avrupa toplumlarının ulaştığı toplum tipinin görmesi şaşırtıcı değildir.”¹⁹

Son tahlilde Kızılçelik, sosyolojinin pozitivist metot ışığında bilgi üretmesini eleştirmiştir. Kızılçelik, pozitivism ile uygulamalı bir bilim özelliğine bürünen sosyolojinin uygulamalı bir bilim olamayacağını belirtmiştir. Kızılçelik, toplum üzerinde deney yapmanın olanaklı bir durum olmamasından ötürü sosyolojinin uygulamalı bilimlerin metotlarıyla hareket etmesinin doğru olmadığını savunmuştur. “Her şeyden önce, sosyoloji öteki uygulamalı bilimlerin aksine kendi ürettiği bilgiler üzerine kurulu bir bilimdir. Uygulamalı bilimler, deneye dayalıdır. Sosyolojide ise, deney olanaklı değildir.”²⁰ Kızılçelik, toplum araştırmalarında değerden bağımsız bir nesnelliğin söz konusu olmadığını toplumsal olguların değer içerdiğini bundan dolayı uygulamalı bilimlerin elde etmeye çalıştığı nesnelliğin sosyolojide olanaklı olmadığını ifade etmiştir.²¹ “Ancak, hemen belirtelim ki, toplum, doğa gibi işlemez ve doğa-benzeri ele alınamaz. Toplum ve doğa iki ayrı gerçekliktir. Onları aynı düşünmek ve

¹⁷ Sezgin Kızılçelik; *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 98.

¹⁸ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s. 83.

¹⁹ Sezgin Kızılçelik; *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 121.

²⁰ Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, s.85.

²¹ *age.*, s.85.

işleyişleri arasında benzerlik kurmak hatalı bir girişimdir. Toplumu inşa eden, insandır. Doğa ise, insanın ürünü değildir ve İnsanı eylemlerle oluşmaz.”²²

Kızıılçelik, pozitivistin uygulama üzerine kurulu teknikleriyle sosyolojinin kapitalist sistemi sürdürecektir bilgileri elde etmeye çalıştığını ileri sürmüştür. “Asıl önemli olan pozitivist bilgi toplama teknikleriyle toplanan verilerin ve bilgilerin nerede, nasıl ve hangi amaçla toplumda kimlerin ya da hangi sosyal sınıfın çıkarına kullanılacağıdır. Söz konusu yollarla elde edilen verilerin ve bilgilerin egemen güç odaklarının çıkarları doğrultusunda kullanıldığı bir gerçektir. Sosyolojinin ‘düzen bilimi’ olduğu gerçeği hiç bir zaman gözden uzak tutulmamalıdır.”²³ “Comte’un inşa ettiği biçimiyle sosyoloji, toplumdaki egemen sınıfın çıkarına ve var olan burjuva düzeninin sürdürülmesine katkı sağlamış, ‘boyun eğme’ ve ‘liderlik’ üzerine övgüler düzmüştür. Böylelikle de bir statüko ideolojisi olarak başat sınıf dışı kesimlere teslimiyet içgüdüleri utku kazandırmıştır.”²⁴

Kızıılçelik, Comte tarafından pozitivist bir bilim olarak oluşturulan sosyolojinin neliğini eleştirirken aynı zamanda yine Comte tarafından oluşturulan bilimler sınıflandırılmasını da tenkit etmiştir. Kızıılçelik, Comte’un bilimler sınıflandırmasında sosyolojiyi en üste yerleştirmesinin kapitalist sistemin çıkarlarıyla alakalı olduğunu belirtmiştir. Comte’un bilimler sınıflandırmasında sosyolojiyi en üste yerleştirmesi, sosyolojinin doğa bilimleri gibi değişmez yasalarla hareket etmesini sağlamak amaçlıdır. Burada da amaç burjuvazinin çıkarları doğrultusunda hareket edecek bir sosyoloji yaratmaktır.²⁵ Comte’un bilimler sınıflandırılmasında sosyal bilimlerin alanında sadece sosyolojiye yer vermiş olmasını da vahim bir hata olarak kabul eden Kızıılçelik, özellikle tarih ve psikolojinin bu sınıflamada yer almamasının kabul edilemez olduğunu belirtmiştir.²⁶

Kızıılçelik, Comte’un bilim sınıflandırmasında, sosyal bilim alanında tarih, psikoloji gibi bilimlere yer vermeme alışkanlığının Comte’dan sonra da devam ettiğini

²²Sezgin Kızıılçelik, “XIX. Yüzyılda Batı’da Yapılan Bilim Sınıflamaları: Auguste Comte Çizgisinin Bir Eleştirisi”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s.653.

²³ Kızıılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.54-55.

²⁴ Sezgin Kızıılçelik, *Frankfurt Okulu*, Anı Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara, 2013, s.539.

²⁵ Kızıılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s.78-80.

²⁶ Kızıılçelik, Sezgin; “XIX. Yüzyılda Batı’da Yapılan Bilim Sınıflamaları: Auguste Comte Çizgisinin Bir Eleştirisi”, s.659.

ve günümüzde de bu anlayışın geçerliliğini sürdürdüğünü belirtmiştir. “Kısaca söylemek gerekirse, doğa bilimleri sosyal bilimleri aynı görme, sosyal gerçekliği doğal gerçeklik gibi kavrama eğilimi üzerine biçimlenen, tarih gibi ana sosyal bilimleri açıkta bırakan Comte’un bilim sınıflaması görüşü, tamamıyla kapitalist toplumun ideolojik aygıtı olma misyonu ile örülmüştür. Bu gerçeği, sosyal bilimcilerin gözden irak tutmaması gerekir. Sosyal bilimciler, teorik ve metodolojik açılmalarını bu çizginin dışında inşa eder, sosyal bilimleri yeniden yapılandırma gayreti içinde olurlar ise, Comte gibi sosyal bilimcilerden kurtulabilir ve hakikî fonksiyonlarını icra edebilirler.”²⁷ Kızılçelik, sosyolojiyi doğa bilimleri yöntemleriyle şekillendiren Comte’un bilime bakışının yüzeysel olduğunu, onun bilim adamını kutsallaştırdığını elde edilen bilgilerinde eleştirilemez bir yapıya soktuğunu belirtmiştir.²⁸

Kızılçelik, Batı sosyolojisinin metodolojisinde ele aldığı bir diğer metot hermeneutiktir. Kızılçelik, Weber’in geliştirmiş olduğu hermeneutik metodun Comte ve Durkheim’in sosyolojiyi doğa bilimi gibi ele alan pozitivistlere karşı olduğunu belirtmiş fakat nihayetinde hermeneutik metodunun da kapitalist toplum düzeninin çelişkilerini görmezden gelme üzerine var olduğunu savunmuştur.²⁹ Kızılçelik, bu iddiasını Weber’in, Marx’ın diyalektik ve tarihsel materyalizm metodunu yadsımasına dayandırmıştır.³⁰ Kızılçelik’e göre, kapitalist toplumun olumsuzluklarını sosyolojisinde açıklamaya çalışan Marx’ın sosyolojisini yadsımak burjuvazinin yaratmış olduğu toplum düzenini meşrulaştırmak anlamına gelmektedir.

Kızılçelik, Weber’in geliştirmiş olduğu “anlayıcı”, “yorumlayıcı” gelenek olan hermeneutik metodun Marx’ın sosyolojisini çürütmek üzerine olduğunu savunmuştur. Marx’ın sınıf merkezli sosyoloji anlayışının karşısına Weber hermeneutikle bireyin eylemini koyarak kolektif makro ölçekli sosyoloji anlayışına tavır takınmıştır. Böylece Marx’ın sosyolojisindeki ekonomik öge Weber’in sosyolojisinde yer almayarak kültür merkeze konulmuştur.³¹ Kızılçelik, Weber’in hermeneutik metotla kolektif

²⁷ A.g.m., s.664.

²⁸ Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s.73-74.

²⁹ Sezgin Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2013, s. 130.

³⁰ *age.* s. 130.

³¹ *age.* s. 139-141.

açıklamaları yadsıyan Weber'in toplumdaki çelişkilerin görmezden gelinmesine hizmet ettiğini savunmuştur.

Sonuç olarak Kızılcelik, Batı sosyolojisinde başat olan pozitivist ve hermeneutik metodu eleştirmiştir. Kızılcelik'e göre Batı sosyolojisine hâkim olan bu iki geleneğin ortak amaçlarının Marx'ın diyalektik ve tarihsel materyalizm görüşüne karşı olmalarıdır. Kızılcelik, bu doğrultuda bu iki geleneğin esas amaçlarının sosyalizmin önünü kesmek olduğunu ileri sürmüştür.³² “Sonuç itibarıyla, Comte-Durkheim ile Weber, her ne kadar farklı sosyolojik duruşlara sahip olsalar da, onların ana gayesi, Marx'ın karşısına dikilmek, diyalektik ve tarihsel materyalist metodunu çürütmek, onu sosyoloji sahasından uzaklaştırmaktır. Bu çabalarında Comte ve Durkheim, sosyolojinin yöntemi olarak pozitivismi, Weber ise hermeneutiği esas almıştır.”³³

2.2. Kapitalizm ve Küreselleşme Güdümünde Uzmanlaşma Eğiliminde Olan Sosyal Bilimlere Yönelik İtirazları

Kızılcelik, sosyal bilimlerin dünya üzerinde birçok önemli gelişmelerin olduğu 19. yüzyılın ürünü olduklarını vurgulayarak sosyal bilimlerin bu doğrultuda 19. yüzyılda büyük dönüşümlere yol açan modernlikle bağlantılı olduklarını söylemiştir.³⁴ Kızılcelik, sosyal bilimlerin, Batı'da devrimler gibi büyük dönüşümler sonucunda ortaya çıkan sorunlara çözüm bulmak amacıyla oluşturulduğunu belirtmiştir. Sosyal bilimler bu bağlamda modernliği anlama ve onun sorunlarına çözüm bulma arayışıdır. “Sosyal bilimlerin ilgi alanı, modernliğin sıkıntıları ve problematik doğasıdır. Sosyal bilimler, modernliğin inşa ettiği yapıları anlama onun açmazlarını kavrama ve Sorunlarına çözüm üretme girişimidir.”³⁵

Kızılcelik, modernliğin insanlığa getirdiği olumlu şeylerin yanında bir hayli de olumsuz şeyler getirdiğini ileri sürmüş, sosyal bilimlerin de modernliğin olumsuzluklarına çözüm bulma ve olumsuzluklara karşı ortaya çıkan muhalefeti bastırma görevi üstlendiğini belirtmiştir. Kızılcelik, bu yönüyle sosyal bilimlerin

³² *age.* s. 98-99

³³ *age.* s. 141

³⁴ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.41-42.

³⁵ Sezgin Kızılcelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, s.1.

modernliğin kurucu sınıfı olan burjuvazinin lehine hareket ettiğini ifade etmiştir. Sosyal bilimler egemen sınıfın ideolojik³⁶ yapılanmasıdır. Egemen sınıfın iktidarının devam etmesi için çabalarlar. Sosyal bilimler, toplumda egemen sistemin olumsuzluklarını gizlemek amacıyla toplumdaki gerçekleri görmezden gelerek gerçekliğin anlaşılmaması için çabalarlar.³⁷

Sosyal bilimlerin modernliği anlama ve onu denetim altına alma amacıyla kendisini var ettiğini vurgulayan Kızılcelik bu yönüyle sosyal bilimlerin “19. yüzyılda öne çıkan kapitalist modernliğin kavramsallaştırılma biçimleri”³⁸ olduğunu belirtmiştir. Kızılcelik, sosyal bilimlerin modernliğin yaratıcısı kapitalizmle ve kapitalizmin günümüzdeki adı olan küreselleşme ile birlikte hareket ettiğini belirtmiştir.³⁹ Kızılcelik, burjuvazinin oluşturmuş olduğu kapitalist sisteminin sorunsuz bir şekilde ilerleyebilmesi ve dünyaya yayılabilmesi için sosyal gerçekliğin somut bilgisine ihtiyaç duyduğunu bunu da sosyal bilimlerle gidermeye çalıştığını ifade etmiştir.⁴⁰

Kızılcelik, sosyal bilimlerin burjuvazinin çıkarına uygun hareket ettiğinden dolayı karanlık bir yüzünün olduğunu söylemiştir. Sosyal bilimler egemen sınıfların ideolojik aygıtıdır. Sosyal bilimler, iktidar sahiplerine güçlerini pekiştirmek için gerekli verileri sağlamakla görevlidirler.⁴¹ Kızılcelik, sosyal bilimlerin özellikle de sosyolojinin pozitivist metot olarak benimsemesinin gerisinde de burjuvazinin kapitalist sistemle yol açtığı olumsuzlukları kitlelerin gözünde gizleme ihtiyacından doğduğunu vurgulamıştır. “Kapitalist sistemin egemen sınıfı burjuvazi, 19. yüzyılda gerçekleşen değişime karşı tavır takınmak, değişim ve dönüşümlerin makro boyutta yol açtığı kaotik durumu aşmak, toplumsalı yeniden yapılandırmak ve restore etmek maksadıyla pozitivist-referans kabul eden sosyal bilimlere gereksinim duymuştur.”⁴² Böylece pozitivistin, kesin, sorgulanamaz, doğru bilgileri ortaya

³⁶ Bkz. Prof. Dr. İsmet Emre'nin Kızılcelik'in *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak* kitabı üzerine yapmış olduğu değerlendirme: İsmet, Emre, “Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak Üzerine Bazı Dikkatler”, *Edebi Düşünce* (iç.), Sayı: 5, Haziran-Temmuz 2005, s. 59-67.

³⁷ *age.*, s.20-25.

³⁸ *age.*, s.57.

³⁹ Sezgin Kızılcelik, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, Anı Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara, 2012, s.203.

⁴⁰ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.46.

⁴¹ Kızılcelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak*, s.44.

⁴² *age.*, s.47.

koyan yapısıyla burjuvazi dünyaya hükmetmek ve kapitalizmi dünyanın her yanına yaymak için öne sürdüğü bilgi ve uygulamaları doğrudan toplumlara kabul ettirecektir.

Kızılcılık, sosyal bilimlerin kapitalist sistemin varlığını devam ettirebilmesi için çalıştığını ve günümüzde de kapitalizmin yeni adı olan küreselleşmenin hizmetinde olduğunu iddia etmiştir. Kızılcılık, küreselleşmenin, azınlık bir grubun çıkarlarına hizmet etmesine karşın sosyal bilimlerin bu gerçeği çarpıtarak küreselleşmenin herkesin yararına bir proje olduğunu öne sürerek kapitalizmin küreselleşme aracılığıyla devam etmesini sağlamaya çalıştığını belirtmiştir. “Sosyal bilimler, yaygın bir biçimde küreselleşmenin bütün toplumlar ve insanlar için olumlu bir süreç olduğunu öne sürüyor. Sosyal bilimler, küreselleşmenin yalnızca Batı’nın egemen güçlerinin çıkarına yönelik bir düzen inşa eden bir süreç olduğunu saklamaya çalışıyor. Sermayeyi daha fazla önemseydiğini kitlelerden gizliyor.”⁴³

Kızılcılık, sosyal bilimlerin egemen güç odaklarının yürüttükleri oluşum olan kapitalizm ve küreselleşmeye hizmet ettiklerinin anlaşılmasını için uzmanlaşma adı altında farklı kategorideki bilimlere ayrıştığını öne sürmüştür. Kapitalizmin egemen ideolojisi olan liberalizm 19.yüzyılda sosyal yapının üç alanı olan “piyasa”, “devlet”, “sivil toplum” alanlarının özenli bir şekilde incelenebilmesi için bunları birbirinden ayırmış bu da farklı sosyal bilim alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.⁴⁴

Kızılcılık sosyal bilimlerin farklı alanlara ayrılmış bilimlere bölünmesinin gerçekliğin bilgisinin parçalanarak onun bütün bir şekilde anlaşılmasını engelleme amaçlı olduğunu belirtmiştir. Sosyal bilimler, “Uzmanlaşma adı altında bölünerek liberalizm ideolojisinin bir parçası olarak fonksiyon görmüşlerdir. Bu bölünmeyle her bir sosyal bilim dalı kendisine ilgi odağı olarak sosyal gerçekliğin bir kısmını seçmiştir. Bu da sosyal gerçekliğin kavranmasına engel teşkil etmiştir. Sosyal bilimlerdeki bu bölünme, yapaydır, ideolojiktir. Sosyal bilimlerin özünde ve mayasında olmayan bir şeydir.”⁴⁵

Kızılcılık, sosyal bilimlerin birbirinden ayrıştırılarak farklı alanlarda uzmanlıkların oluşturulmasının yapay bir ayırım olduğunu belirtmiş bu durumun sosyal

⁴³ Kızılcılık, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s.206.

⁴⁴ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.46.

⁴⁵ *age.*, s.67-68.

gerçekliğin doğru anlaşılma zeminini ortadan kaldırdığını söylemiştir. “Sözgelimi, sosyoloji: toplum olaylarını, sosyal olgu ve sorunları; ekonomi: ekonomik düzeni; politika bilimi: politik olay, sistem ve düzenekleri; hukuk: hukuksal olay ve sorunları; tarih: toplumların geçmişlerini kendilerine ilgi odağı olarak seçmişlerdir. Fakat, bu bilimlerin tamamı, toplum ya da sosyal gerçeklikle ilişkilidirler.⁴⁶ Kızılcelik, bu alanların her birinin sosyal gerçekliğin bir yönünü açıkladığını dolayısıyla bunların tek başına sosyal gerçekliğin bilgisini elde etmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Sosyal gerçekliğin bütüncül bir şekilde birbiriyle ilişkili bir doğrultuda ele alınamaması da küreselleşme kapitalist sistemin her alanda yaratmış olduğu sorunların üstünü örtme girişimidir.

Sonuç olarak Kızılcelik, sosyal bilimleri sorunlu bir alan olarak değerlendirmiştir. Kızılcelik, sosyal bilimlerin burjuvazinin yönlendirilmesi doğrultusunda hareket etmesini, kapitalizmin-küreselleşmenin sömürü üzerine olan politikalarını meşrulaştırma amacı taşımasını, pozitivizm doğrultusunda ürettiği bilgileri nesnel doğrular şeklinde tüm dünyaya yaymasını ve farklı bilim alanlarına ayrılarak sosyal gerçekliğin bütüncül bir şekilde anlaşılmasını imkansızlaştırmasının sosyal bilimlerin genel sorunlu yapısı olduğunu ifade etmiştir. Kızılcelik, aynı zamanda İlyas Sucu⁴⁷,’nun da ifade ettiği gibi sosyal bilimlerin bu sorumlu yapısında sosyologların büyük payı olduğunu da ifade etmiştir. Kızılcelik, sosyologların kapitalist\küreselleşme düzenine en fazla yamaklık eden kesimler olduğunu öne sürmüştür.

2.3. Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmaya Dönük Görüşleri

Kızılcelik, sosyal bilimlerin uzmanlık alanlarına ayrılarak sosyal gerçekliğin farklı parçalar şeklinde ele alınmasına karşı çıkmış ve bu durumun aşılması gerektiğini düşünmüştür. Kızılcelik, sosyal gerçekliğin birbirinden ayrı bağımsız bir yapı olmadığını dolayısıyla sosyal bilimlerin sosyal gerçekliğin sadece bir yönüyle ilgilenerek doğru açıklamalar yapmalarının zaten mümkün olmadığını belirtmiştir.

⁴⁶ Kızılcelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, s.160.

⁴⁷ İlyas Sucu, “Küre/sel/leş/me: Vahşi Kapitalizmin Restorasyonu”, *Sosyoloji Yıllığı 22: Türkiye’de Modernleşme, Batılılaşma Yerine Küreselleşmenin İkamesi* (iç.), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2012, s. 473.

“Sonuçta bu sosyal bilimlerin tamamı toplum ile ilişkilidir. O halde farklı olduğu iddia edilen ekonomiyi, politika bilimini, sosyolojiyi ve tarihi, sosyal bilimler adı altında yeniden birleştirmek gerekir. Bunun için öncelikle yapılması gereken şey, her sosyal bilim dalının kendi içindeki uzmanlaşmayı bertaraf etmek”⁴⁸ gerekmektedir.

Kızılçelik, sosyal bilimlerin bölünmüşlük sorunsalının ilk ciddi bir şekilde 1945 yılından sonra tartışılmaya başlandığını bundan önce de Frankfurt Okulu ve Annales Okulu⁴⁹ tarafından da güçlü bir şekilde bu sorunun aşılması için girişimde bulunulduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, 1945 yılından sonraki girişiminin de dünya egemenliğini elde eden Amerika’nın çıkarına yönelik oluşturulan bölge araştırmalarıyla ön plana çıktığını belirtmiştir. “Bölge araştırmalarının temel konusu konumundaki bölge, kendi içinde tarih, kültür, ekonomi ve çoğu zaman dil bakımından belirli bir bütünlük arz ettiği düşünülen geniş bir coğrafi alandır. Disiplinler arası olan bölge araştırmalarının kökenindeki küresel güçlerin çıkarlarına yönelik politik motivasyon oldukça nettir.”⁵⁰

Kızılçelik, bölge araştırmalarının, Amerika’nın dünya egemenliğini sürdürme amacıyla başlatılmış olmasına karşın Sosyal bilimler arasındaki kopukluğun giderilmesine yönelik olumlu katkılarının olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, Amerika’nın bu şekilde istemeden de olsa var oluşundan bu yana insanlığa ve bilime katkı sunmuş olduğunu söylemiştir. “Bölge araştırmaları sayesinde aslında farklı işle uğraşmayan bütün sosyal bilimciler yüz yüze gelmişlerdir. Bölge araştırmaları uygulamada sosyal bilim bilgisinin radikal kurumsal sınırlarla ve çizgilerle ayrılması olgusunun ne kadar yapay olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle idiografik tarih bilimi ile nomotetik sosyal bilimler arasındaki uçurumlar sona ermiş, tarih ve sosyal bilimler arasında yakınlaşma başlamıştır.”⁵¹

Kızılçelik, bölge araştırmaları ile özellikle tarih ve sosyal bilimler arasındaki ayrımın ortadan kalkmaya başlamış olmasının önemi üzerinde durmuştur. Kızılçelik, toplumsal hayata ilişkin bilgi sunan tarihten kopuk sosyal bilimlerin oldukça sorunlu olduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, tarihin tüm sosyal bilimlerde önemli olması

⁴⁸ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.44.

⁴⁹ Bkz: Sezgin Kızılçelik, “Annales Okulu”, *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 1 (iç.)*, Editör: Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2003, s. 435-441.

⁵⁰ Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, s.55.

⁵¹ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 66-67.

gereken bir alan olduğunu savunmuştur. Kızılcılık, bu bağlamda tarih ile sosyolojinin birlikteliğini sağlayarak sosyal bilimleri birleştirme yöneliminde başarı sağlanabileceğini söylemiştir. Kızılcılık, tarih ile sosyolojinin birbirinden çok farklı alanlar olmadığını, sosyal bilimler alanında birbirine en yakın bu iki disiplinin⁵² olduğunu söylemiştir. “Her iki disiplini tek bir disiplin altında toplamak olanaklıdır. Artık sosyoloji, tarih ve diğer tüm sosyal bilimler ortak bir sorunsal etrafında toplanmalıdır. Tüm sosyal bilimler ancak böyle yaparlarsa, kendilerini bir yığın sahte problemden kurtarabilirler ve yararsız bilgi yığılmaktan uzaklaşabilirler.”⁵³

Kısacası, Kızılcılık, 1945’lerden itibaren sosyal bilimlerin disiplinler arası yönelimlerinin artmaya başladığını ve böylece sosyal bilimler arasındaki yapay ayrımların ortadan kalkmaya başladığını belirtmiştir. Günümüzde de sosyal bilimler alanındaki disiplinler arası yönelimler giderek artmaktadır. “Ayrıca sosyal bilimlerin meşruiyet zemini ve dayanağı konumundaki pozitivist, evrenselci, nomotetik ve realist epistemoloji, yeniden sorgulanmaya başlandı.”⁵⁴ Kızılcılık, sosyal bilimlerin realist epistemolojiler üzerine kurulduğunu bunun sorgulanmaya başlanmasıyla da hem sosyal bilimler arasındaki ayrımın kalkmaya başladığını hem de sosyal bilim kabul edilen ile kabul edilmeyenin aşılma başladığını vurgulamıştır.

Sonuç olarak Kızılcılık, sosyal bilimler arasındaki ayrımlara karşı çıkmış onların tek bir çatı altında birleştirilmesi gerektiğini savunmuştur. Kızılcılık, sosyal bilimler alanındaki ayrımın yapay olduğunu, sosyal gerçekliğin bir bütün olduğunu onu parçalara ayırarak anlamının mümkün olmadığını vurgulamıştır. Kızılcılık, sosyal bilimlerde ki ayrımın Batı’nın kendi toplumsal sistemindeki çelişkileri anlaşılmasız kılmak için ve Doğu toplumları üzerinde egemenlik kurmak için oluşturmuş olduğunu savunmuştur. “Sosyal bilimler, Batı ve Doğu toplumlarında kapitalizmin biçimlendirdiği yapıların, ‘uygar’, ‘ideal’ ve ‘mükemmel’ olduklarını ispatlamaya çalışmıştır.”⁵⁵ Kızılcılık’e göre sosyal bilimler parçalara ayrılarak kapitalist sistemin sorunlu yapısı gizlenmeye çalışılmaktadır. “Sosyal bilimlerin ana

⁵² Bkz. Sezgin Kızılcılık, “Sosyal Bilimlerdeki Multidisiplinarite Yönelimleri Çerçevesinde Tarih ile Sosyolojinin Yakınlaşımı ve Baykan Sezer”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (iç.), Cilt: 25, No: 1, Sivas, Mayıs 2001, s. 1-14.

⁵³ *Kızılcılık, Sefaletin Sosyolojisi*, s. 69.

⁵⁴ Kızılcılık, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s. 173.

⁵⁵ *age.*, s. 176.

hedefi, Batı sistemini muğlaklaştırmak ve sorunlu yapısını deşifre etmemek olmuştur. Bu amaç doğrultusunda sosyal bilimlerde, sosyal gerçekliğin bir kısmı üzerinde yoğunlaşma, farklılaşma ve uzmanlaşma eğilimleri belirginleşmiştir. Bütünü idrak edememe, sosyal bilimlerin temel paradigması konumundadır.”⁵⁶ Kızılcelik, Batı uygarlığının sömürü üzerine olan sisteminin doğru anlaşılabilmesi için ve insanların kendisini dünyaya egemen olan kapitalizmden kurtarabilmeleri için sosyal bilimlerin bir araya gelmesinin şart olduğunu savunmuştur. Çünkü toplumsal gerçekliğin bilgisi bu şekilde ortaya çıkabilecektir.

2.4. Kendi Gerçeğimize Uygun Metot İnşa Etmeye Yönelik Görüşleri

Kızılcelik, toplum meselelerine dair düşünmenin, bu konular üzerine çalışmalar yapmanın, sosyal sorunlara çözüm bulmanın ancak metot ile mümkün olacağını ileri sürmüştür. Kızılcelik, ileri sürdüğü bu argümandan hareketle sosyolojisinde metot üzerinde özenle durmuştur. “Sosyoloji dediğimizde metotlu bir çaba/bilim aklımıza gelir. Sosyolojide metot olmaksızın tarih ve toplum olaylarını doğru değerlendirmek imkansızdır.”⁵⁷ Kızılcelik’e göre “sosyoloji, toplum sorunlarını çözme bilimidir.”⁵⁸ Bundan dolayı sosyolojinin sosyal sorunlara çözüm getirebilmesi için metot ile ilerlemesi gerekmektedir. Kızılcelik, bu bağlamda Türk toplumunun doğru bir şekilde anlaşılabilmesi için, Türk toplumunun sorunlarına doğru çözüm önerileri getirebilmek için uygun metot ile hareket etmenin şart olduğunu savunmuştur.

Kızılcelik, kendisine özgü bir yapısı olan Türk toplumunun sorunlarına çözüm üretmekte Batı sosyolojisi içerisinde oluşturulan metotları kullanmanın sorunlarımıza çözüm üretemeyeceğini bundan dolayı kendi metodumuzu oluşturmamız gerektiğini belirtmiştir. “Toplumlar birbirlerinden farklı oldukları için onları açıklayacak metotlar da farklı olmalıdır. Toplumlar doğa gibi değildirler. Suyu ya da taşı incelemek için benzer metotlar kullanılabilir. Ancak toplumlar, sosyal yapı, kültürel doku ve tarihsel açıdan birbirlerine pek benzemezler. Dolayısıyla farklı toplumları açıklayacak

⁵⁶ *age.*, s. 176-177.

⁵⁷ Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 186.

⁵⁸ *age.*, s. 186.

metotlar aynı olmamalıdır.”⁵⁹ Kızılcılık, bu bağlamda Batı sosyolojisinde öne çıkan metotların Batı toplum yapısına, Batı sorunlarına göre oluşturulduğunu bundan dolayı bizim meselelerimizde kullanmanın doğru olmayacağını söylemiştir. Kızılcılık, bu gerçeklikten hareketle Batı’da 19. yüzyıldan bu yana gelen pozitivist-hermeneutik kavasının bizim için anlamlı olmadığını, sosyolojimizin toplumumuza ait konuları ele alma biçiminin ve sorunları çözme yaklaşımının olması gerektiğini belirtmiştir.⁶⁰

Kızılcılık, pozitivist-hermeneutik metodun çekişmesinin Türk sosyolojisinde de yer aldığını fakat bizim sosyologlarımız Batı sosyologlarından farklı olarak pozitivist ve hermeneutik metodun mantığını bilmeden bu tartışmalarda taraf olduklarını söylemiştir. Mesela Türkiye’de pozitivist metot ankete dayandırılmıştır. Bu anketin sorularına da insanlar genel de evet ya da hayır diyerek cevap vermişlerdir. Oysa Comte’un oluşturduğu Durkheim’in şekillendirdiği pozitivist metotta “evet” ya da “hayır”’a dayalı bir anket şekli yoktur.⁶¹ Kızılcılık, sosyologlarımızın pozitivist metot ile hermeneutik metot hakkındaki konu eksiklerinin yanı sıra bu metotların Batı ideolojisinin ve Batı sisteminin birer parçası olduklarını, bizim toplumumuza uygunluk gösteremeyeceklerini anlayamamışlardır demiştir.⁶²

Kızılcılık, Batı’da üretilen bilimin her şeyden önce kendi toplumun yararına inşa edildiğini bilmemiz gerektiğini hele de sosyal bilimlerde nesnel bir tutumun olamayacağını burada araştırmacının öznel tutumlarının araştırmaya yön vereceğini belirtmiştir. Kızılcılık, bundan dolayı bilimde, felsefede ve sosyolojide evrensellik ilkelerinin geçerli olmadığını söylemiştir. “Dolayısıyla Batı bilimine karşı sorgulayıcı bir tavır içinde olmamız, onu ‘mutlak doğru’ olarak kabul etmememiz gerekir.”⁶³ Batı bilimi kendi toplumu dışındaki toplumlara nesnel değil öznel bir tutumla bakar. Genelde Batı biliminin özelden de Batı sosyolojisinin sorunlara önerdiği çözümler Batı toplum yararı düşünülerek oluşturulmuştur. “Demek ki, Türk toplumuna, Türk tarihine ve onların ana sorunlarına Batı sosyolojisinin penceresinin/prizmasının dışında bakacak bir Türk sosyolojisi elzemdir.”⁶⁴

⁵⁹ *age*, s. 239-240

⁶⁰ *age*., s. 208.

⁶¹ *age*., s. 237-238.

⁶² *age*., s. 238.

⁶³ *age*., s. 211.

⁶⁴ *age*., s.215.

Kızılcelik, Türk sosyolojisinde Kemal Tahir ve Baykan Sezer öncülüğünde, Türk insanını, Türk toplum yapısını açıklayacak metodun özgün olması gerektiğine yönelik düşüncenin oluşmaya başladığını söylemiştir. “Bir ruh ikizi olan Kemal Tahir-Baykan Sezer, kendine özgü kavramları, metotları, kuramları olan ve Türk toplumunun çıkarlarını savunan Türk sosyolojisi geleneğinin inşa edilmesi için büyük bir mücadele vermiş sosyologlardır.”⁶⁵ Kızılcelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in Türk toplumunun problemlerini doğru anlayıp doğru çözümler sunmak için metot konusuna kafa yorduklarını ve Batı sosyolojisinin metotlarıyla sorunlarımızı çözemeyeceğimizi ilk fark eden düşünürler olduklarını ifade etmiştir. Kızılcelik, bu doğrultu da Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in temellerini attığı ve günümüzde kendisinin de temsilcisi olduğu Doğu-Batı çatışma teorisinin önemli olduğunu belirtmiştir. Kızılcelik, Doğu-Batı çatışma teorisiyle kendi tarihimize yönelerek kendi özgün metodumuzu kullanmamızın önemli olduğunu vurgulamıştır.⁶⁶

Kızılcelik, kendi özgün metodumuzu yaratma da tarihe yönelmemizin zorunlu olduğunu ifade etmiştir. Türk sosyolojisinin de bu doğrultuda zengin Türk tarihi ile hareket etmesi gerektiğini, Türk toplumunun tarihteki yerini iyi çözümlemesi gerektiğini ve geçmişten bu yana oluşturduğu birikimi kullanması gerektiğini belirtmiştir. Kızılcelik, bu şekildeki bir yaklaşımın “sosyal olayların ve sorunların değerlendirilmesinde en geçerli ve güvenilir ölçüt”⁶⁷ olduğunu söylemiştir. Kızılcelik, sosyal bilimler alanında kendi metodumuzu bu şekilde yaratamadığımız takdirde sosyal bilimler alanında egemen güç olan Batı’nın çıkarları doğrultusunda oluşturmuş olduğu bilimlere hizmet edeceğimizi savunmuştur.

Sonuç olarak Kızılcelik, Türk toplumunu Batı’da oluşturulmuş metotlarla açıklamanın ve sorunlarına çözüm bulmanın mümkün olmadığını söylemiştir. Kızılcelik, kendi tarihimizden hareketle bize uygun olan, bizi açıklayabilen, sorunlarımızı çözebilen metotlar yaratmamız gerektiğini belirtmiştir. Kızılcelik, kendimize uygun metot inşa ederken tamamen içe kapanmamamız gerektiğini de ifade eder. “Çünkü Türkiye’nin problemleri, toplumlar arası ilişkilerden kopartılarak çözüme kavuşamaz. Ülkemizin problemleri, ancak Doğu-Batı ilişkileri ve Doğu-Batı

⁶⁵ *age.*, s. 216.

⁶⁶ *age.*, s. 243-244.

⁶⁷ *age.*, s. 229.

çatışması çerçevesinde bir açıklığa kavuşabilir.”⁶⁸ Kızılcelik, kısaca “Batı sosyolojisinin metot anlayışlarının hamallığını yapmaktan vazgeçip kendi metodumuzu inşa etmemiz için yoğun çaba sarf etmiştir.”⁶⁹

⁶⁸ *age.*, s. 212.

⁶⁹ *age.*, s. 241.

3.BÖLÜM

3.SEZGİN KIZILÇELİK'İN BATI UYGARLIĞINA VE BATI SOSYOLOJİSİNE YÖNELİK TEMEL TEZLERİ

3.1 Batı Uygarlığı

Sezgin Kızılçelik'in sosyolojisinin özü toplum farklılaşmasına dayanır. Kızılçelik, sosyolojinin evrensel bir bilim olarak kabul edilip bulgu ve kavramlarının her toplum için geçerli olduğunu iddia eden anlayışlara karşı çıkmaktadır. Ona göre, her toplum kendi tarihsel geçmişine ve kendine has kültürel öğelerine göre değerlendirilmelidir. Bu anlayışla Kızılçelik, toplumları ele alırken onların Doğu ya da Batı uygarlıklarına mensup olmalarına göre değerlendirmiştir. Uygarlıklar bilindiği üzere içerisinde barındırdığı toplumların bir yansımasıdır. Kızılçelik de bir toplumun sosyolojik olarak incelenebilmesinin ilk koşulu olarak onun hangi uygarlığa mensup olduğunun açığa çıkartılması gerektiğini savunmuştur. Kızılçelik'in sosyolojisini bu saikle Doğu ve Batı uygarlıklarını ayrı ayrı ele alarak doğru bir şekilde okuyabiliriz. Çünkü o iki uygarlığın farkı tarihsel ve kültürel özellikleri üzerine toplumları okumuştur.

Kızılçelik, Doğu ve Batı sözcüklerinin hem yönleri tayin etmek için kullanıldığını hem de uygarlıkları belirtmek için kullanıldığını vurgulamıştır. Kızılçelik, tarihsel süreç içerisinde toplumların Doğu toplumları ve Batı toplumları şeklinde iki kategoriye ayrılmış olduklarını dile getirmiştir. Kızılçelik, toplumlar arasındaki bu ayrımın kendisini daha çok bir çatışmayla ortaya koymuş olduğunu söylemiştir. Ona göre, iki farklı tarihsel ve kültürel özelliklere sahip olan bu uygarlıklar birbirleriyle çatışma içerisindeyler.¹ Kızılçelik, bu çatışmayla birlikte Doğu ve Batı toplumlarının birbirlerinden kopuk iki ayrı uygarlık olmadıklarını tam tersi olarak aralarında sürekli bir etkileşimin olduğunu ifade etmiştir.² Bu etkileşimde kendisini Doğu-Batı çatışmasıyla sürdürmektedir. Bir güç dengesi üzerinde yürüyen

¹ Sezgin Kızılçelik; *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 26-27.

² *age.*, 28.

bu çatışma süreç içerisinde gücün etkinliğinin uygarlıklar arasında yön değiştirmesiyle kendisini geliştirmektedir. Uygarlıklar arasındaki çatışma uygarlıkları geliştirip değiştiren bir etkiye sahiptir.

Toplumlar arasındaki ilişkiler tarihe dinamik bir yapı sağlamaktadır. Toplumların gelişmenin kaynağı toplumlar arasındaki ilişkilerdir. Bundan dolayı toplumlar arasındaki ilişkileri yönlendirme sürecini ele geçirmek önem kazanmaktadır. Doğu-Batı çatışmasında bu dinamiklik önemlidir. Batı uygarlığının günümüzde dünya egemenliğini elinde bulundurması salt kendi dinamikleriyle değil, Doğu uygarlıklarıyla olan ilişkisinden, çatışmasından kaynaklı bir üstünlüktür.³ Kısaca, Kızılçelik, uygarlıkların birbirleriyle çatışmaya dayalı kurmuş oldukları etkileşimin onların varlık nedeni de olduğunu savunmuştur.

Kızılçelik, uygarlık analizinde tarihteki ilk büyük uygarlık olarak Doğu uygarlığının varlığını vurgulamıştır. Doğu uygarlığından sonra gelen ikinci uygarlık Batı uygarlığıdır.⁴ Kızılçelik, Batı uygarlığının Doğu uygarlığından sonra kurulduğunu ve geçirmiş olduğu tarihsel sürecinde Doğu uygarlığı gibi eski olmadığını ifade etmiştir.⁵ Kızılçelik, Baykan Sezer'in Batı uygarlığının tarihinin "Yunanlılık/Yunan uygarlığı" ile başladığı yönündeki tezini kabul etmiştir.⁶ Kızılçelik, bununla birlikte Batı uygarlığının sınıflar arasındaki sömürü sisteminden doğduğuna yönelik Friedrich Engels'in ileri sürdüğü savı benimsemiştir.⁷ Kızılçelik, Batı uygarlığının sömürü üzerine kendisini şekillendirdiğini belirtmiştir. Kızılçelik, sömürüyle ilişkilendirdiği Batı uygarlığını "sömürge tarihi" olarak kavramsallaştırmıştır. Batı uygarlığı sömürü ile başlamış olup 19. yüzyıldan günümüze de kapitalizm ile bu sömürü sistemini daha da büyütülmüştür.⁸

Kızılçelik'in Batı uygarlığına yönelik görüşleri fazlaca olumsuzluk içermektedir. Onun, Batı uygarlığına ilişkin söyleyebileceği çok fazla iyi şey yoktur.

³ *Age.*, 69-70

⁴ Kızılçelik'in Doğu-Batı uygarlığına ilişkin ayrıca şu eserine bakılabilir: Sezgin Kızılçelik, "Uygarlığı, Batı Uygarlığına İndirgemenin Yanlılığı ya da Dünyayı Doğu Uygarlığı ve Batı Uygarlığı Çerçevesinde Tahlil Etmenin Gerekliliği Üzerine", *Sosyologca*, Sayı: 10, Temmuz-Aralık 2015, s. 35-60.

⁵ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 3.Baskı Ankara, 2017, s. 692

⁶ *age.*, s.692

⁷ *age.*, s.692

⁸ *age.*, s.693

Kızılçelik'in Batı uygarlığına ilişkin bu olumsuz tutumuna karşılık genel olarak Batı günümüzde hep iyi şeylerle lanse edilmektedir. Kızılçelik, bu anlayışın karşısına dikilerek Batı uygarlığının bilinmeyen gerçek yüzünü yani onun kötü yönünü göstermeye kendisini adanmıştır. Kızılçelik, Batı uygarlığının doğru bir şekilde tüm yönleriyle ele alınıp araştırılması için önemli çalışmalar yapmış bu konuya ilişkin çeşitli eserler yaratmıştır. Kızılçelik'in Batıya ilişkin ele aldığı çalışmalar birçok kitabında yer edinmekle birlikte onun *Batı Barbarlığı 1*⁹, *Batı Barbarlığı 2*¹⁰, ve *Batı Bataklığı*¹¹ kitapları Batı'nın bilinmeyen olumsuz yönlerini, dünyanın Batı uygarlığı ile birlikte karşılaştığı olumsuzlukları göstermek açısından önemli eserlerdir. Bu eserlere ilişkin Bertan Onaran¹² da Kızılçelik'in Batı Bataklığı kitabına ilişkin olarak Kızılçelik'in bu kitapta genel olarak kabul görmüş argümanları tersten okuma ve bunları açıklama cesareti gösterdiğini yazmıştır. Bertan Onaran¹³, Kızılçelik'in Batı Barbarlığı kitabına ilişkin olarak da Kızılçelik'in insanda doğal bir eğilim olan yaşamak için ayakta kalma eğiliminin başkasının emeğinin sömürüsüne kadar uzanan bir hastalığa dönüşmesini bu kitapta ele aldığını vurgular.

Kızılçelik, Batı uygarlığının aslında iki yüzünün olduğunu ileri sürmüştür. Kızılçelik, Batı'nın ilk yüzünün herkes tarafından görülen onun bilim, felsefe, teknoloji, sanat alanlarındaki yaratımlarının olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, Batı'nın ikinci yüzünün ise çoğunluk tarafından bilinmeyen, gizli tutulmaya çalışılan olumsuz yönleri olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, Batı'nın bilinmeyen, saklanan olumsuz yönleri olarak da onun sömürü, şiddet, bencillik, yabancılaştırma gibi insanlara ve batı-dışı toplumlara zarar veren yapısının olduğunu ifade etmiştir.¹⁴

Kızılçelik, Batı uygarlığının iyi yüzünün herkes tarafından görüldüğünü bundan dolayı Batı'nın çağdaşlık, modernlikle ilişkilendirildiğini onun dünyaya huzursuzluk veren, insanlığa kan ve gözyaşı döktüren kötü yanının ise görülmediğini belirtmiştir. Kızılçelik, iyi şeylerle nitelenen Batı uygarlığının gerçek yüzünün yani

⁹ Sezgin Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2011,

¹⁰ Sezgin Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016.

¹¹ Sezgin Kızılçelik, *Batı Bataklığı*, Anı Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2012.

¹² Bertan Onaran, "Batı Barbarlığı", *Cumhuriyet Gazetesi* (iç.), 11 Ocak 2006, s. 15.

¹³ Bertan Onaran, "Batı Barbarlığı", *Cumhuriyet Gazetesi* (iç.), 11 Ocak 2006, s. 15.

¹⁴ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s. 3-4.

onun insanlığa olumsuzluklar getiren yönünün görülmesi için çaba sarf etmiştir. Kızılcelik, Batı uygarlığının eşitsizlikler üzerine kurulduğunu söylemiştir. Bu nedenle Batı'ya iyi olarak atfedilen şeyler de zaten tüm insanlığa değil sadece seçkinlere yani egemen sınıfına yönelik üretilmektedir. “Batı uygarlığıyla birlikte aklın, bilimin, tekniğin ve teknolojinin egemen güçlerin faydasına işleyen aygıtlar haline geldiği, onların dünya ölçeğinde hümanizmi, demokrasiyi ve insan haklarını yaygınlaştırmadığı aksine yoksulluğu, eşitsizliği, kutuplaşmayı, savaşı, şiddeti ve vahşeti çoğalttığı da bir gerçektir. Batı uygarlığı, ürettiği çelişkilerle kendi karşısına dönüşmektedir. Sözelimi, insanlar arasındaki eşitliği kendisine rehber edinen Batı uygarlığı, tarihsel seyri içerisinde karşısına, yani eşitsizliğe yol açmıştır.”¹⁵

Kızılcelik, Batı'nın 19. yüzyılda dünya egemenliğini ele geçirdiğini ve toplumları kazandığı bu güçle kendi yararına dönüştürmeye çalıştığını belirtmiştir.¹⁶ 23 Kızılcelik, bu nedenle Batı'nın dünya egemenliğini ele geçirdiği günden bu yana dünyanın huzurunun kalmadığını öne sürmüştür. Batı uygarlığının dünya hakimiyetiyle birlikte toplumlar arasında ve insan ilişkilerinde sürekli bir düşmancıl ilişki hakim olmuştur. “Bugün insanın insandan nefret ettiği bir çağda yaşıyoruz. İnsanın kendisi gibi olmayanı yok ettiği bir dünyada hayatımızı sürdürüyoruz.”¹⁷ Kızılcelik, Batı uygarlığının insanın doğal yapısını bozduğunu onun olduğundan başka bir varlık haline getirdiğini savunmaktadır. Ona göre, Batı uygarlığı ile birlikte insanlar birbirinin mallarına göz diken parayı önemseyen bir hal almışlardır. Batı uygarlığı aynı zamanda insanlara korku aşılama, insanı pısrık bir varlık haline getirmiştir. Batı uygarlığıyla birlikte “risk”ler ve “korku”lar yaygınlaşmıştır.¹⁸ Kızılcelik, Batı uygarlığıyla birlikte insanlığın çöküşe geçtiğini öne sürmüştür.

Batı uygarlığı dünyayı sorunlar içerisinde sürüklemiştir. Batı uygarlığının dünya üzerindeki politikalarıyla insanların her türlü doğal duygusunu başkalaşıma uğratmıştır. Batı uygarlığının özellikle de yaratmış olduğu yabancılaşma insanların akli dengesini bozmuştur. Yani Batı uygarlığıyla insanın kimyası bozulmuştur. İnsanlar benliğini kaybetmiştir.¹⁹ Kızılcelik, Batı'nın tüm iyi şeyleri yok ettiği gibi

¹⁵ *age.*, s. 5-6

¹⁶ Sezgin Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2008, s. 23

¹⁷ Kızılcelik, *Batı Bataklığı*, s. 14

¹⁸ Kızılcelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s. 7.

¹⁹ Sezgin Kızılcelik, *Frankfurt Okulu*, Anı Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara, 2013, s. 17.

toplumlardaki adalet ve barış gibi önemli değerleri de yok ettiğini ileri sürmüştür. Ona göre Batı haksızlık ve şiddet üzerinden kendisini var etmektedir. Batı insanı kendi insanı dışındaki insanlara gaddarca yaklaşır. “Batı, ırkçıdır, kafatasçıdır, katliamcıdır, soykırımcıdır, maddecidir, arsızdır, ahlâksızdır, pervasızdır, yozdur, sürüdür, canavardır, vampirdir.”²⁰

Kızılçelik, Batı uygarlığının bir bomba uygarlığı olduğunu söylemiştir.²¹ Kızılçelik, bomba uygarlığında yaşadığımızı ifade ederek, teknoloji ile insanlığın daha yaşanabilir bir dünya da yaşaması mümkün iken durum tam tersi olarak insanların hayatlarından korktuğu, sürekli tedirgin olduğu bir ortamda yaşıyoruz, demiştir.²²

“Batı uygarlığı, insanlığa çeşitli imkânlar ve çok ciddi gelişmelerle birlikte savaşlar ve katliamlar da sunmuştur. Batı uygarlığı, savaşlar yoluyla başka toplumların ve insanların zenginliklerine el koymaya ve gaspçılığa zemin hazırlamıştır.”²³ Kızılçelik, Batı uygarlığının bencil ve açgözlü olduğunu söylemiştir. Batılılar, üretmiş olduğu bombalarla dünya kaynaklarını bencilce kullanmak amacındadırlar. Kızılçelik, açlık ve bombalardan Iraklı, Somalili, Afganistanlı çocuk ölümlerinde Batı’nın sadece kendi insanını düşünen yapısından dolayı hiçbir şey yapmadığını vurgulamıştır. Kızılçelik, dünya üzerinde açlıktan ölen çocukların sorumlusunun Batı uygarlığı olduğunu iddia etmiştir.²⁴

Sonuç olarak, Kızılçelik, Batı uygarlığının dünyayı yaşanmaz bir alana çevirdiğini iddia etmiştir. Batı uygarlığı dünyayı ahlaksızlıkların, haksızlıkların, adaletsizliklerin, korku ve baskıların kol gezdiği bir alana çevirmiştir.²⁵ Kızılçelik, dünyanın yaşanmaz bir yer haline getirildiğini söylemektedir. Fakat Kızılçelik, her ne olursa olsun umutsuzluğa da kapılmayacağını vurgulamaktadır. Kızılçelik, dünyaya dair umudunu Batı uygarlığının doğru anlaşılması üzerine kurmuştur. Kızılçelik, Batı uygarlığının doğru bir şekilde anlaşılmadığını belirtmektedir. Batı uygarlığı doğru anlaşılmayınca da insanlar onun gerçek yüzünü görememektedirler. Bu nedenle

²⁰ Kızılçelik, *Batı Bataklığı*, s. 3.

²¹ *age.*, s. 10.

²² Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, s. 34.

²³ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s. 6.

²⁴ Kızılçelik, *Batı Bataklığı*, s. 13-14.

²⁵ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s. 20.

Kızılçelik, bir ‘aydın’ sorumluluğu ve tavrıyla ülkemiz insanlarına Batı’nın dünyayı yok edici gerçek yüzünü göstermek gayretiyle dinamik bir şekilde çalışmaktadır.

3.1.1. Barbarlık Olarak Batı Uygarlığı

Kızılçelik, ‘uygarlık’ olarak ele alınan Batı dünyasının özünde ‘barbar’ olduğunu iddia etmiştir. Kızılçelik, bu doğrultuda çağdaşlık ve modernlikle lanse edilen Batı’nın gerçekte ‘barbar’ olduğunu gözler önüne sermeye çalışmıştır.²⁶ Kızılçelik, Batı uygarlığının bilimde, felsefede, sanatta, insan haklarında ve diğer birçok alanda örnek gösterilen ulaşılması gereken hedef olarak belirtilmesinin üzerinde durmuştur. Kızılçelik, Batı uygarlığının birçok alanda örnek gösterilen yapısının diğer yüzünde kötü şeylerin gizlendiğini öne sürmüştür. Ona göre, “Batı Uygarlığı, insanlığa sıkıntılar getirmiş, bencilliği, yabancılaşmayı, yıkıcılığı, ırkçılığı, adaletsizliği, eşitsizliği, saldırganlığı, savaşı, sömürüyü, şiddeti ve vahşeti artırmıştır.”²⁷ Kızılçelik, bu nedenle Batı’nın yaratmış olduğu olumsuzlukların üzerine giderek onun uygarlıktan ziyade barbarlıkla nitelenmesi gerektiğini savunmuştur.

Kızılçelik’e göre dünyanın günümüzde yaşamış olduğu problemlerin büyük çoğunluğunun Batı uygarlığından dolayı ortaya çıkmıştır.²⁸ Batı uygarlığı, dünya genelinde sadece kendi çıkarını düşünerek politikalar yapmaktadır. Batı’nın salt kendini düşünen yapısı toplumlara zarar vermektedir. Çünkü Batı sadece kendi menfaatini düşünmektedir. Diğer toplumların en temel haklarına dahi saygı göstermemektedir. Batı’nın bu tutumu da dünyayı çeşitli olumsuzluklarla karşı karşıya getirmektedir. Kızılçelik, Batı uygarlığının kendi çıkarları doğrultusunda dünyanın her coğrafyasında katliam yapmaktan dahi çekinmediğini belirtmiştir.²⁹ Batılıların son yıllarda kaynaklarını gasp etmek için Irak ve Suriye’ye yaptıkları müdahale sonucunda insanların katledildiğini, yerlerinden yurtlarından olduklarını hepimiz biliyoruz. İşte Kızılçelik, Batılıların dünya üzerindeki yaptıkları bu olumsuzlukları değerlendirerek Batı uygarlığını şu şekilde tanımlamıştır: “Kendisini uygarlığın kalesi olarak gösteren

²⁶ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s. Xii.

²⁷ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s.10.

²⁸ *age.*, s. viii.

²⁹ *age.*, s. İx .

ve/veya gösterime hep öyle giren ve de öyle kalan Batı, esasında barbarlık diyarıdır, allak, avare ve müstevlilerin yoğun olduğu yerdir.”³⁰

Kızılçelik, dünya egemenliğini elinde bulunduran Batı ile yönetilen dünyanın içinde bulunduğu durumu hatırlatarak Batı'nın nasıl uygarlıktan, medeniyetten uzak olduğunu onun nasıl barbarlıkla birebir örtüştüğünü göstermeye çalışmıştır. “Bugün Batı'nın cinnet geçirip insanlığı katlettiği bir zamanda yaşıyoruz. İnsanların, kültürlerin, toplumların ve uygarlıkların yok edildiği, insanlığa büyük prangaların vurulduğu bir asrın çocuklarıyız... ABD ve AB'nin sadece 20. yüzyılda yeryüzünde yaptığı tahribatlar saymakla ve hatta burada yazmakla bitmez. Dünya coğrafyasının iklimi değiştiği için artık orada, eşitlik, özgürlük, kardeşlik, paylaşım, barış, huzur, mutluluk, erdem, ahlâk yetişmiyor, aksine barbarlık, düşmanlık, mutsuzluk, savaş, terör, katliam, baskı, ölme, öldürme, cinnet, açlık, kıtlık, yokluk, yoksulluk, yoksunluk, sefalet, titreme ve korku derinlere kök salmaya devam ediyor.”³¹

Kızılçelik, Batı'yı barbar olarak nitelendirmesinde Batılı devletler olan Amerika ve Avrupa'nın yeryüzünde yapmış olduğu katliamlar önemli bir nedendir. Kızılçelik, Amerika'nın öncülüğünde dünyanın zenginliklerini ele geçirmeye çalışan Batıcı sömürgeci devletlerin dünyanın farklı coğrafyalarında katliamlar gerçekleştirdiklerinin altını çizmiştir. Kızılçelik, Batılı devletlerin haydut bir şekilde dünyanın kaynaklarının üzerine çöktüğünü vurgulamış onların dünya üzerinde kaynakların eşitsiz dağılımını ve bunun bir sonucu olarak da yoksulluk ve açlığın yayıldığını ifade etmiştir.³²

Kızılçelik, dünya egemenliğini elinde bulunduran Batı'nın dünyayı kötü bir hale getirdiğini ve bu kötülük halinin giderek de arttığını ileri sürmüştür. Kızılçelik, Batı uygarlığının insanlığı karanlık bir döneme götürdüğünü savunmuştur.³³ “Batı uygarlığı barbarlık üzerine kurulduğundan insanlık iyiye doğru değil, kötüye, insan merkezli bir uygarlığa değil, insanlık dışı bir barbarlığa doğru hızlıca yol alıyor.”³⁴ Kızılçelik, Batı'nın dünyayı sürüklediği olumsuzluklardan kurtulmak için onun

³⁰ *age.*, s. viii.

³¹ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 10-11.

³² Sezgin Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara,2018, s.4.

³³ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s. İx.

³⁴ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s. ix.

barbarlık yanının görülmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle Kızılçelik, Batı'nın dünya toplumlarına yaşattığı ve yaşatacağı olumsuzlukları gün yüzüne çıkarmak için Batılı düşünürlere yönelmiştir. Batı'yı en iyi tanıyacak olan şüphesiz ki Batılı düşünürlerdir. Kızılçelik, "Batı'nın akıldışılığını, ruhsuzluğunu, dogmatikliğini, bayağılığını, hilelerini, entrikalarını, sahtekârlığını, hasetliğini, adaletsizliğini, saldırganlığını, sömürgeciliğini, yanılıgılarını, yapaylığını, kısırlığını, nacizliğini, huzursuzluğunu, güçlüklerini, sapkınılığını, sıkıntılarını ve aşırılıklarını ortaya koymak noktasında."³⁵ Kızılçelik, Rousseau, Marx, Nietzsche, Machiavelli, Schopenhauer ve Engels üzerine odaklanmıştır. Kızılçelik, Batılı bu önemli düşünürlerin üzerinden Batı'nın barbarlığını ortaya çıkarmak için çaba harcamıştır. Kızılçelik'in Batı barbarlığını tahlil etmede ele almış olduğu bu fikir adamları üzerine söylediklerini kısaca özetleyelim.

Kızılçelik, Batı'nın dünya üzerindeki yaratmış olduğu olumsuzlukları gidermek için onun dünya hakimiyetini eline aldığı 19. yüzyılın iyi bir şekilde bilinmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kızılçelik 19. yüzyılın doğru bir şekilde anlaşılmasının da Batı'nın kurmuş olduğu sistem olan modernliğin bilinmesi gerektiğini vurgulamıştır. Modernliği doğru bir şekilde ele alıp değerlendirmek için de Jean-Jacques Rousseau'yu bilmek gerekmektedir.³⁶ Felsefeci olarak tanınan Rousseau'yu, sosyoloji tarihi içerisinde ele alan Kızılçelik, onun modernliğin ve Batı'nın analizlerine yönelik yaptığı çalışmalarından ötürü sosyal bilimlerin ve sosyolojinin öncülerinden kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.³⁷

Batı'nın önde gelen aydınlarından olan Rousseau, aydınlanma hareketinin ve Fransız Devrimi'nin önemli teorisyenlerindedir. Rousseau, halkın köleleşmesi ve egemen sınıflara itaat etmesi için dayatılan gelenek ve kurallara karşı çıkmış, bu amaçla halkı bilinçlendirmek için çaba sarf etmiştir. Rousseau, uygarlığın bilindiği gibi toplumları daha iyi hayat şartlarına taşımadığını, tam tersi olarak toplumların hayat şartlarını kötüleştirdiğini iddia etmiştir. Çünkü uygarlığın getirmiş olduğu

³⁵ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s. ix.

³⁶ *age.*, s 2.

³⁷ *age.*, s 5.

modern sistem doğada var olan eşitsizliği yok etmiş, eşitsizliklere dayalı bir toplum yaratmıştır.³⁸

Rousseau, Batı uygarlığının yaratmış olduğu ve tüm dünyanın erişmesi gereken bir hedef olarak öne sürüldüğü modernliğe eleştirel yaklaşmıştır. Rousseau, modernliğin kabul edildiği gibi insanlığın sorunlarını çözmediğini tam tersi sorunları çoğalttığını savunmuştur. “Rousseau, modern toplumu, istekler, arzular, sıkıntılar, bunalımlar, problemler, bencil rekabetler ve hırslarla şekillenmiş bir toplum olarak kavramsallaştırmıştır.”³⁹ Kızılçelik, Rousseau’nun modernliğe dair bu eleştirisine hak vermiştir. Kızılçelik, günümüzde Rousseau’nun ifade ettiği gibi Batılı devletlerin açgözlü hırslarının olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, Amerika ve Avrupalı devletlerin kendi çıkarları için dünyayı kan gölüne çevirmiş olduklarını vurgulamıştır.⁴⁰

Rousseau, dünya üzerinde bütün kötülüklerin ana kaynağı olarak mülkiyeti görmüştür. Mülkiyeti koruyan da burjuva toplumu olduğunu savunmuştur. Rousseau, mülkiyeti Batı toplumunun yaratmış olduğu burjuva sınıfıyla ilişkilendirmiştir. Kızılçelik, modern toplumun insanlar arasındaki eşitliği ortadan kaldırdığını modern toplumda küçük bir azınlığın zenginleştiğini geriye kalan büyük çoğunluğun ise yoksullaştığını belirterek Rousseau’nun eşitsizlikle ilişkilendirdiği modern toplum eleştirisinin de ne kadar haklı olduğunu vurgulamıştır.⁴¹

Rousseau, modern toplumun bireyin doğasını kötü yönde değiştirdiğini öne sürmüştür. Rousseau, modern bireyin yozlaşan bir yapısının olduğunu onun kendisiyle yabancılaşma içerisinde olduğunu dile getirmiştir. Modern bireyin çıkarıcı olduğunu onun paraya tapan bir kişiliğe büründüğünü söylemiştir. Kızılçelik, modern dünyada paraya verilen değerden ötürü de aşk, bilim, sanat vs gibi her alan da metalaşmanın öne çıktığını söylemiştir.⁴²

Rousseau, modernlikle eşleşen sanat ve bilimi de kritik etmiştir. Rousseau, modernlikle öne çıkan her şeyi eleştirdiği gibi sanat ve bilime de eleştirel yaklaşmıştır. “Rousseau, bilim ve sanat alanındaki ilerlemelerin insanlığın mutluluğuna bir şey

³⁸ Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 4.Baskı, Ankara, 2017, s. 384-391.

³⁹ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s. 15.

⁴⁰ *age.*, s. 41.

⁴¹ *age.*, s. 15-16.

⁴² *age.*, s. 18-22.

katmadığını ve ahlakı bozduğunu ileri sürmüştür.”⁴³ Rousseau, modernlikle artan bilimin önemine karşılık bilimsel faaliyette içerikten ziyade biçimin önemli hale geldiğini ifade etmiştir. Rousseau, modernlikle birlikte geniş alanlara yayılan sanatın da insanlar arasında yozlaşmayı yaydığını savunmuştur. Rousseau, sanatın küçük şeylerden zevk almayı, aylıklığı ve lüksü öne çıkardığını ileri sürmüştür.⁴⁴ Rousseau, Batı uygarlığının sanat ve bilimi iktidarın hizmetine soktuğunu ileri sürmüştür. Ona göre, Batı uygarlığı sanat ve bilimi dahi özünden saptırarak egemen sınıfların ideolojik aygıtı haline getirmiştir.⁴⁵

Rousseau, bilhassa modernliğin özünü teşkil eden akla eleştirel bakmıştır. Rousseau’da aklın kritiği ön plandadır. Onu aklın eleştirmeni olarak değerlendirmek mümkündür.”⁴⁶ Kızılcelik, Rousseau’nun modernliğin sorunlu alanlarını gün yüzüne çıkardığını düşünmektedir. Rousseau, modernliğin kurucusu olan Batı uygarlığının dünya üzerinde yaratmış olduğu kötü sonuçları ortaya sermiştir. Rousseau’nun modernlik analizini değerlendirerek Batı uygarlığının insanlığa kazandırdığı olumlu şeylere karşılık yaratılan olumsuzlukları da görmek mümkün olmaktadır. Kızılcelik, Batı’nın barbarlığını açıklamaya dönük Rousseau’nun modernliğe dair görüşlerini önemsemiştir. Onun Batı’nın görünmeyen yüzünü ortaya çıkardığını belirtmiştir.

Kızılcelik, Batı’nın barbarlığını gözler önüne seren bir diğer kişi olarak Karl Marx’ı ele almıştır. Batı’nın dünyaya yaydığı olumsuzlukları gözler önüne serme noktasında Marx’ın çok özel bir yerinin olduğunu ifade eden Kızılcelik, onun Batı’nın acımasız, katliamcı, sömürgeci yani barbarlığını derinlemesine analiz ettiğini belirtir. Marx, Batı’nın doymak bilmez açgözlülüğünün üzerinde durmuştur. Kızılcelik, günümüzde küreselleşme adıyla işlerliğini sürdüren kapitalizmin Marx’ın görüşleri çerçevesinde doğru bir şekilde anlaşılabilirliğini söylemiştir. Kızılcelik, Marx’ın kapitalizme yönelik açıklamalarının Batı’yı doğru anlamamız yönünde önemli olduğunu ifade etmiştir.⁴⁷

⁴³ *age.*, s.28.

⁴⁴ *age.*, s.31-32.

⁴⁵ Kızılcelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau’nun Sosyal Teorileri*, s.430.

⁴⁶ Kızılcelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s.42

⁴⁷ *age.*, s.47-48.

Marx, Batı sisteminin, kârı insan ilişkilerinin merkezine koyduğunu, tüm insan davranışlarının bu kar mekanizmasına göre şekillendirildiği bir yapıda inşa edildiğini dile getirmiştir. Marx bu durumu “insan kitlesinin hiçbir değer taşımadığı” sözüyle ifade etmiştir.⁴⁸ “Marx, kapitalist üretim ilişkilerini, ekonomik temelin sosyal hayattaki rolünü, sınıf çatışması ve onların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal alana yansımaları, kapitalist (modern) toplumun niteliklerini, krizlerini, negatif yönlerini, sermaye birikimini, emek-sermaye ilişkilerini, emeğin sömürsünü ve yabancılaşmasını, bütün bu olumsuzluklarda burjuva devlet aygıtının ve onunla iç içe olan hakim sınıfların rolünü”⁴⁹ çalışmalarında öne çıkarmıştır. Marx, Batı’nın kurmuş olduğu kapitalist üretim tarzının insanlar arasında yaratmış olduğu derin uçurumlara dikkat çekmiştir. Marx, kapitalist toplumda insanın ve değerlerinin yok sayılıp para ve kazancın öne çıkarılmasına tepki göstermiştir. Bundan hareketle Marx, “kapitalizmin insana değil, metalara ve nesnelere daha fazla değer verdiğini söylemiştir.”⁵⁰ Kızılcılık, Marx’ın Batı’nın kapitalist toplumun çelişkilerini su yüzüne çıkardığından dolayı üzerinde önemle durulması gerektiğini savunmuştur.

Marx, kapitalist toplumun sermayeyi ilahlaştıran yapısını eleştirmiştir. Marx, sermayenin insanlar üzerinde nasıl baskı ve zorbalık yaptığını açıklamaya çalışmıştır. Kızılcılık, günümüzdeki adına küreselleşme dediği kapitalizmin toplumları büyük bir sömürü altına aldığını vurgular. Kapitalizmin sürekli maskelenen yüzünü de en gerçekçi şekilde açığa çıkartanların başında Marx gelir. Kızılcılık de Batı’nın yaratmış olduğu sistemle nasıl barbar olduğunu dünyaya açıkladığı için Marx üzerinde önemle durmuştur. Kızılcılık, Marx’a ilgi duymasının ana nedeni olarak onun Batı sistemine alternatif olarak sunduğu sosyalizm ya da komünizm sistemlerinden ötürü olmadığını onun Batı’nın barbarlığını derinlemesine analiz ettiği için ve onun günün birinde mutlaka yıkılacağı yönündeki inancından olduğunu söylemiştir.⁵¹

Marx, Batı’nın kapitalist sisteminin çözümlenmesini yaparken sınıflar üzerinde durmuştur. Marx, mülkiyet, devlet ve burjuva sınıfı arasındaki ilişkiye dikkat çekmiş ve bunların ezilen sınıf olan işçi sınıfı üzerindeki hegemonyasına dikkat çekmiştir.

⁴⁸ *age.*, s.48.

⁴⁹ *age.*, s.49-50.

⁵⁰ Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen’in Sosyal Teorileri*, s. 219.

⁵¹ Kızılcılık, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s. 52-53.

Marx, egemen sınıf olan burjuva sınıfının kendisi dışında kalan sınıfları köleleştirme çabasında olduğunu söylemiştir. Kızılcılık, Batı'da devletin burjuva sınıfının oluşturduğu kapitalist düzeni meşrulaştırdığını ve bu şekilde bir sömürü düzeninin önünü açtığını ifade eder. Marx'da Batı'daki devlet ve burjuvazi eliyle ezilen sınıflar üzerindeki sömürüyü gözler önüne sermiştir.⁵² Marx, Batı uygarlığında sömürünün varlığına dikkat çekmiş, Batı'da küçük bir egemen sınıfın geniş halk kitlelerini oluşturan sınıfı sömürmesine izin veren bir geleneğin varlığının altını çizmiştir.⁵³

“Batı tarihinde toplumlar farklı sınıflara bölünmüş, azınlık olan hakim sınıf, her dönemde çoğunluk olan sınıfları sömürmüş, ezmiş ve onlara her türlü zulmu yapmıştır. Batı toplumları başlangıcından bu yana barbar, ezici ve sömürücüdür. Batı sistemi, tarihinin her aşamasında sömürmeyi esas almış, bunun için de sömürü ilişkilerini ve mekanizmalarını sürdürecektir egemen sınıflara dayanmış, sürekli olarak ezenin yanında yer almış, onun başat olabilmesinin bütün koşullarını ve olanaklarını temin etmiştir.”⁵⁴ Kızılcılık, Marx'ın da ileri sürdüğü gibi Batı'da egemen sınıfın tarih boyunca diğer sınıfları baskı altına aldığını, devletinde egemen sınıf adına bu ilişkilerin sürdürülmesine araç olduğunu belirtmiştir. Kızılcılık bu bağlamda Batı tarihinin bir köleliğin tarihi olduğunu öne sürmüştür. Batı'da egemen sınıf diğer sınıfları köleleştirme yoluyla sömürmeye çalışır. Kızılcılık, tarihteki ilk kölelik sisteminin de Batı'da ortaya çıktığını dile getirmiştir. Batı'nın kölelik sistemini günümüzde de egemen sınıfın ezilen sınıf üzerine kurmuş olduğu sömürü mekanizmasıyla devam etmektedir.⁵⁵

Kısacası, Marx, Batı uygarlığının tarihinde despotluğun, sömürünün, acımasızlığın, kâr hırsının olduğunu vurgulayarak onun nasıl medeniyetten uzak olduğunu göstermeye çalışmıştır. Kızılcılık, Marx'ın Batı uygarlığı üzerine yapmış olduğu analizleri önemsemiştir. Kızılcılık, Batı uygarlığını doğru bir şekilde değerlendirebilmek için Marx'ın sosyolojisinin üzerinde düşünmemiz gerektiğini vurgulamıştır. Kızılcılık, bu doğrultuda Marx'ın Batı'nın barbarlık özelliği gösteren

⁵² *age.*, s. 58.

⁵³ Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri*, s. 179.

⁵⁴ Kızılcılık, *Batı Barbarlığı I: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s. 62.

⁵⁵ *age.*, s. 62.

özelliklerini en iyi açıklayan bir isim olduğunu söylemiştir.⁵⁶ Bu gerçeklikten hareketle Marx'ın Batı uygarlığı üzerine yapmış olduğu olumsuz çıkarımlara bakarak Kızılcılık'ın Batı'nın barbar olduğuna yönelik tezinin dayanaksız olmadığını görmekteyiz.

Kızılcılık, Marx'tan sonra Batı'nın barbar olduğuna ilişkin tezini Friedrich Wilhelm Nietzsche'nin görüşleriyle irtibatlandırmıştır. Kızılcılık, Nietzsche için şöyle demiştir. "Friedrich Wilhelm Nietzsche, gittikçe barbarlaşan çağımızın sosyo-politik atmosferini ve kültürel dokusunu anlamamıza katkısı olan bir filozoftur. Barbar çağımızın düşünce dünyası ve sosyolojisi için ciddi bir tanıktır."⁵⁷ Kızılcılık, Nietzsche'nin görüşlerinin Batı'nın olumsuzluklarını açıklamaya çalıştığı için önemli olduğunu söylemiştir. Kızılcılık, Nietzsche'nin kendisi için en dikkate değer yönünün onun Batı'nın eleştirisini yapmış olması olduğunu ifade etmiştir.⁵⁸

Kızılcılık, Nietzsche'nin sosyoloji alanında çok fazla üzerinde durulmayan bir düşünür olduğunu oysa Nietzsche'nin sosyolojinin temel konularından olan modernliği doğru anlamamız noktasında önemli bir kişi olduğunu ifade etmiştir. Kızılcılık, Nietzsche'nin Batı'nın akıl dışı olan yönlerini açığa çıkartan ilk isimlerden olduğunu söylemiştir. Kızılcılık, bu nedenle Nietzsche'yi sosyoloji alanında önemsemiş onun eserlerini sosyolog gözüyle incelemiştir. Çünkü Nietzsche, Batı'nın oluşturmuş olduğu her türlü değere, sisteme eleştirel yaklaşmıştır. O, Batı uygarlığını olumsuzluklarla anmıştır. Nietzsche, "Batı'nın Barbarlığın kalesi olduğunu çok net bir biçimde göstermiştir. ...Batı sistemini sarmalayan aydınlanma, pozitivizm, modernite, rasyonalite ve ilerleme söylemine savaş açmıştır."⁵⁹

Kızılcılık, Batı uygarlığının yaratmış olduğu sistemler olan kapitalizm, emperyalizm ve faşizmin savaş odaklı olduğunu kendilerini savaş ile ayakta tuttuklarını ifade etmiştir. Kızılcılık, kapitalizmin günümüzdeki adı olarak nitelendirdiği küreselleşmenin savaşa dayalı olduğunu söylemiş ve bu gerçekliği ilk görenlerin başında Nietzsche'nin geldiğini belirtmiştir.⁶⁰ Kızılcılık, Nietzsche'nin,

⁵⁶ Sezgin Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2013, s.279-280.

⁵⁷ Kızılcılık, *Batı Barbarlığı I: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s 95.

⁵⁸ *age.*, s. 95-96.

⁵⁹ *age.*, s. 97.

⁶⁰ *age.*, s. 98-100.

Batı uygarlığının dünyayı ele geçirmek için cebelleştğini, bu amacını savaş üzerinden gerçekleştirmeye çalıştığını, Batı uygarlığının savaş olmaksızın ayakta duramayacağını söylemiştir. Kızılçelik, yaşadığımız çağda da Nietzsche'nin öngördüğü gibi savaşların hâkim olduğunu ifade etmiştir.⁶¹

Nietzsche, dünyanın gitgide daha iyiye doğru gittiğini savunan evrimci görüşlere karşı çıkmıştır. Nietzsche'ye göre, Avrupa uygarlığı kötü değerler üzerine inşa edilmiş, bundan dolayı da insanlık kötüye gitmektedir. Nietzsche, Avrupa'nın uygarlığa değil, barbarlığa doğru ilerlemediğini söylemektedir. Nietzsche, modernliğin ve onun temelinde bulunan aydınlanmayı eleştirerek, bunlar üzerine kurulan Batı'nın iyi bir yere doğru gidemeyeceğini öne sürmüştür.⁶² "Nietzsche'ye göre, aydınlanma ve onun pratiği olan modernlikle birlikte insanlık ilerlememiş, geriye doğru gitmiştir. Batı, aydınlanma öncesi dönemden daha geridedir."⁶³

Nietzsche, insanlığı daha iyi bir noktaya taşıdığı iddia edilen Batı devrimlerine özellikle de Fransız Devrimi'ne eleştirel bakmıştır. Nietzsche, Batı uygarlığının burjuvazi önderliğinde gerçekleşen devrimlerin insanlığa yıkım getirdiğini öne sürmüştür. Bu bağlamda Nietzsche, Fransız Devrimi'ni Batı'nın çöküşünün nedeni olarak görmüştür.⁶⁴

Nietzsche, Batı uygarlığının kitlesel kıyımlar gerçekleştirdiğini, dünyayı kana buladığını iddia etmiştir. Nietzsche, kapitalist sistemdeki özel mülkiyet anlayışının savaşlara yol açtığını ve kapitalizmle birlikte paranın öne çıktığını insan değerlerinin yok edildiğini belirtmiştir. Nietzsche, kapitalizmle birlikte insanın makina haline geldiğini, endüstri çağında insanın makinenin çarkları arasında etkisiz bir özne haline getirildiğini belirtmiştir.⁶⁵ Nietzsche, modern çağda insanların bir çobana ihtiyaç duyan bir sürü haline getirildiğini savunmuştur. Ona göre modernlik dönemindeki insan artık kendi iradesiyle kendisini yönetemeyen bir varlığa büründürülmüştür.⁶⁶

Nietzsche, Batı uygarlığındaki devlet sistemini de kritik etmişti. Nietzsche, devlet'e eleştirel yaklaşmıştır. Nietzsche, Batı uygarlığında meydana gelen

⁶¹ *age.*, s. 101.

⁶² *age.*, s. 101.

⁶³ *age.*, s. 102.

⁶⁴ *age.*, s.102-103.

⁶⁵ *age.*, s.103-106.

⁶⁶ *age.*, s,109.

olumsuzluklarda devletin de önemli bir rolünün olduğunu söylemiştir. Nietzsche, devletin ordu ve okul ile insanları denetim altına aldığını söylemiştir.⁶⁷ Dünyadaki savaş ve altüst oluşların sonucunda ölen insanların sorumlusunun devlet olduğunu belirten Nietzsche, devleti bir canavara benzetmiştir. Nietzsche, Batı'da devletin ortaçağda insanları denetim altına alan kilisenin yerine geçtiğini belirtmiştir.⁶⁸ Nietzsche, devleti put olarak nitelendirmiştir. Nietzsche, Batı'da Tanrı putunun öldüğünü yerine devlet putunun konduğunu ifade etmiştir. Nietzsche, yeni putun diğer putlar gibi insanlara hizmet ettiğini ama insanların sahip olduğu olumlu şeyleri yok ettiğini, insanı ruhen çökerttiğini, kendinden bir şeyler bırakmadığını ifade etmiştir.⁶⁹

Nietzsche, Batı ahlakını ve Hristiyanlık dinini de eleştirmiştir. Nietzsche, Batı'da insanın olumlu özelliklerini kaybettiğini, kendi doğasını tahrip ettiğini belirtmiştir. Nietzsche, Hristiyanlık dininin insanın kendi doğasına yabancılaşmasında etkili olduğunu ileri sürmüştür. Nietzsche, Hristiyanlığın insanları yozlaştırdığını, kilesinin bir çeşit devlet görevi görerek insanları manipüle ettiğini iddia etmiştir.⁷⁰ Nietzsche, Batı ahlakının da aslında ahlaksız bir yapıda olduğunu, insanları sürüleştirdiğini belirtmiştir, Batı ahlakı, efendi ahlakı ve köle ahlakı şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Ahlak içerisinde iyi ve kötü tanımlarının da bu iki ahlak çerçevesinde belirlenmektedir. Efendi ahlakına sahip aristokratlar iyi ve değerli olarak nitelendirilmekte, sıradan insanların ise kötü oldukları, hırsızlık gibi kötü davranışların onlar içerisinde olduğu topluma inandırılmıştır.

Nietzsche, Batı'nın politik sistemlere ait her türlü ideolojiyi de eleştirmiştir. Nietzsche'nin modernliğin ürünü olan politik sistemlerin insanlığın var olan hiçbir sorununu çözemeyeceğini belirttiğini ifade eden Kızılcelik, Batı'da modern dönemle birlikte ortaya çıkan kapitalizm, demokrasi, sosyalizm gibi sistemlerin insanlığın sorunlarına çözüm getireceğine inanmadığını söylemiştir. Ayrıca Nietzsche, kitlelerden ve işçi sınıfından beklenen çözümlerinde gerçekçi olmadığını, kitlelerin ve işçi sınıfının hükümrانlığı ele geçirmesinin dünyayı daha da kaosa, çıkmaza götüreceğini savunmuştur.⁷¹

⁶⁷ *age.*, s.110.

⁶⁸ *age.*, s.113.

⁶⁹ *age.*, s.114.

⁷⁰ *age.*, s.121.

⁷¹ *age.*, s.130.

Kızılçelik, Nietzsche'nin Batı'da kurulan politik sistemlerin insanlığı daha da çıkmaza soktuklarına yönelik ileri sürdüğü görüşün haklılığına vurgu yapmıştır. Kızılçelik, Batı'da demokrasiyi, eşitliği amaç edinen politik sistemlerin iddia ettikleri şekilde demokrasiyi değil insanları baskı altına alan sistemleri kurduklarını belirtmiştir. “Batı sistemleri olan kapitalizm, demokrasi ve sosyalizm, demokratikleşmeyi esas alır. Batı'nın demokratikleştirilmesi, onların hedefidir. Ancak, söz konusu sistemlerle demokratikleşme değil, tam tersine köleleştirme daha başat bir hale gelir. Hitler'i de Stalin'i de ortaya çıkaran/üreten bu sistemler değil midir? Nitekim Nietzsche'nin ileri sürdüğü gibi Batı'nın demokratikleştirilmesi, köleliğe hazır bir insan tipi üretmiş ve zalimlerin yetiştirilmesini sağlamıştır.”⁷²

Kısacası, Kızılçelik, Nietzsche'nin Batı'yı doğru bir şekilde analiz ettiği için önemsemiştir. Nietzsche'nin Batı uygarlığının insanlığa yaşatmış olduğu olumsuzlukları açıklama çabası Kızılçelik'in Nietzsche'yi önemsemesine neden olmuştur. Kızılçelik, Nietzsche'nin Batı uygarlığını doğru bir şekilde değerlendirdiğini belirtmiştir. Kızılçelik, Batı'nın barbar olduğunu anlamamız için Nietzsche'nin tanıklığının önemli olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, “çölde susuz kalanın suya hasret kalması gibi biz de Batı barbarlığını çözümlene bakımından Nietzsche'ye o denli hasretiz, belki de muhtacız. Çağımızın onun tanıklığına muazzam derecede gereksinimi var”⁷³ diyerek Batı'yı doğru bir şekilde değerlendirebilmek için Nietzsche'nin görüşlerine kulak vermemiz gerektiğini belirtmiştir.

Kızılçelik, Batı uygarlığının barbarlık yönünü anlamada referans aldığı bir kişi de Niccolô Machiavelli'dir. Kızılçelik, Machiavelli'yi Batı uygarlığının yaratmış olduğu modern sistemi doğru bir şekilde açıklayan ilk isim olarak nitelendirmiştir.⁷⁴ Kızılçelik, Machiavelli'nin Batı uygarlığının açmazlarını, sorunlu alanlarını su yüzüne çıkardığını belirtir. Machiavelli, Batı uygarlığının barbar yönlerini açığa çıkarmıştır. Bu nedenle Machiavelli, Batı uygarlığını oluşturan ülkelerde görmezlikten gelinmiş ve önemsenmemiştir.⁷⁵ Kızılçelik, Machiavelli'nin 16. yüzyılın düşünürü olmasına

⁷² *age.*, s.131.

⁷³ *age.*, s.139.

⁷⁴ Sezgin Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s.28.

⁷⁵ *age.*, s. 31.

rağmen onun Batı uygarlığına ilişkin görüşlerinin hem yaşadığı dönemi hem de günümüzdeki Batı uygarlığını aydınlatmada etkili olduğunu söylemiştir.

Machiavelli, Batı uygarlığına karamsar bir gözle bakmıştır. Onun dünyaya bakış açısı karamsardır. Machiavelli, Batı'nın yozlaşma ve çürümenin merkezi olduğunu savunmuştur. Machiavelli, Batı uygarlığının yozlaşma ile yüz yüze olduğunu öne sürmüştür. Machiavelli, Batı uygarlığında sistemlerin işlevsiz hale geldiğini, insani değerlerin yok olduğunu ifade etmiştir. Machiavelli, Batı uygarlığını entrika ve bayağılıkla özdeşleştirmiştir. Machiavelli Batı uygarlığının olumlu şeylerini yitirdiğini söylemiştir.⁷⁶ Kısaca, Machiavelli, Batı toplumların da her alanda yozlaşmanın egemen olduğunu söyleyerek modern Batı toplumuna ayna tutmuştur.

Machiavelli, Batı'da paranın bir değer olarak öne çıktığını bununda her şeyi yozlaştırmaya neden olduğunu söylemiştir. Machiavelli, Batı'da özellikle askeri ve siyasi alanda ortaya çıkan yozlaşmaların Batı toplumunu felakete götürebileceğini ifade etmiştir. Machiavelli, Batı uygarlığında devleti yönetenlerin yalancı, kendileriyle çelişen, döne kimselerden oluştuğunu bu yüzden Batı'da siyasi yozlaşmanın olduğunu söylemiştir. Devleti yönetenler sözlerinde durmayan kişilerdir. Bu yüzden siyasi arenada verilen kararlar duruma göre her an değişebilir. Machiavelli, aynı zamanda Batı'da kralların siyasi sistemleri olan despotizmin ve tiranlığın olumsuzluklarını vurgulamıştır.⁷⁷ Sonuç olarak, Machiavelli, batı uygarlığında insani değerlerin yok edildiğini bunun yerine paranın ve iktidar hırsının öne çıktığını bunun da çıkmasıyla Batı uygarlığında yozlaşmaya neden olduğunu ileri sürmüştür.

Machiavelli, Batı uygarlığında komploların var olduğunu öne sürmüştür. Ona göre, Batı uygarlığında komplolar her tarafa egemen olmuşlardır. Machiavelli, Batı uygarlığında önemli kişilere ve devlet adamlarına komplo kurma geleneğinin var olduğunu, Batı'da komplolarla siyasetteki statülerin değiştiğini söylemiştir.⁷⁸ Machiavelli, Batı uygarlığında komplo ve hilelerle insanların amaçlarına ulaşmaya çalıştıklarını belirtmiştir. "Machiavelli, Batı insanının zenginleşmesinde, Batı

⁷⁶ Kızılcelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, s. 409.

⁷⁷ Sezgin Kızılcelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s 42-48.

⁷⁸ Kızılcelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, s.209.

toplumlarının ekonomik bakımdan gelişmesinde komplonun, entrikanın ve hilenin rolünün büyük olduğunu söylemiştir.”⁷⁹

Machiavelli, Batı uygarlığında komplo ve hilenin yanı sıra vahşetinde var olduğunu öne sürmüştür. Machiavelli, Batı uygarlığının başka ülkelere acımadan vahşet uyguladığını söylemiştir. Machiavelli, İtalya ve Afrika örneğini vererek sömürgeci Batılı devletlerin buralarda büyük vahşetler yaptıklarını vurgulamıştır. Kısacası, Machiavelli, Batı uygarlığının vahşet yarattığını dile getirmiştir. Machiavelli, Batı uygarlığının hem kendisi dışındaki toplumlara hem de kendi içerisindeki insanlara vahşet uyguladığını ifade etmiştir.⁸⁰

Machiavelli, insanların ahmak ve kötü ruhlu olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre Batı uygarlığının sahip olduğu olumsuz özelliklerinin büyük sebebinin insanın bu kötü yapısından kaynaklanmaktadır. Machiavelli, insanın kötü karakterli bir varlık olduğunu bu nedenle devlet içerisinde yasa yapıcıların yasa yaparken insanın bu kötü karakterine uygun yasa yapmalarını önermiştir.⁸¹ Machiavelli, “Batı insanının iyilikten ziyade kötülüğe yatkın olduğunu, insanlara faydalı olmak yerine zarar vermek için hareket ettiğini ve intikam duygusuyla davrandığını öne sürmüştür.”⁸² Kısacası, Machiavelli, Batı insanının bozuk karakterli olduğunu söylemiş, insanın insana acılar çektirdiğini vurgulamıştır. Machiavelli, bu nedenle insanlara iyi davranılmaması gerektiğini savunmuştur.

Machiavelli’ye göre Batı uygarlığının “korku” ve “hınç” üzerine kurulmuştur. Machiavelli, Batı’da korkunun egemen olduğunu belirtmiştir. Ona göre, Batı insanında sevgi yoktur onun yerinde korku vardır. Machiavelli, Batı uygarlığında insanların birbirlerine kötülük etmesinin nedeni olarak birbirlerinden korkmalarını göstermiştir. Machiavelli, Batı uygarlığında korkunun devlet yöneticileri tarafından oluşturulduğunu ileri sürmüştür. Batı’da prensler halka korku yayarak onları yönetmektedir. Batı’da sevgiye dayalı bir toplum anlayışı yoktur.⁸³

⁷⁹ Kızılcılık, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s. 58.

⁸⁰ *age.*, 58-60.

⁸¹ Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau’nun Sosyal Teorileri*, s. 149-150.

⁸² Kızılcılık, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s. 63.

⁸³ *age.*, s. 65-66.

Machiavelli Batı'da sıradan insanların varlığından bahsetmiştir. Ona göre, Batı'da insanların etkisiz bir özne şeklinde yetiştirilmektedir. Machiavelli, Batı uygarlığının bilinenin aksine sorgulayan bir insan tipi yaratmadığını tam tersine itaat eden insanlar yarattığını belirtmiştir. “Machiavelli, Batı uygarlığının farklı, özgün, biricik, aykırı, eleştiren, başkaldıran bir insanı değil, tam aksine bir koyun sürüsündeki koyunlar gibi birbirlerinin benzeri olan ‘sürü insanı’ inşa ettiğini iddia etmiştir.”⁸⁴ Machiavelli, Batı insanının kendi özgün kimliğini yitirdiğini efendilerinin boyunduruğu altına girdiğini söylemiştir. Bu durumda Batı uygarlığında medeniyetin değil barbarlığın kurallarını oluşturmuştur.

Machiavelli, Batı uygarlığında insanların hırslarının kurbanı olduğunu söylemiştir. Machiavelli, Batı'da maddiyatçılığın öne çıktığını insanların da büyük bir hırsla maddiyatın peşinde koştuklarını belirtmiştir. Machiavelli'ye göre Batı insanı açgözlü ve cimridir.⁸⁵ Machiavelli, Batı insanının bu yapısından ötürü orada savaşın hakim olduğunu vurgulamıştır. Açgözlülük ve hırs insanların daha fazlasını elde etmesi için birbirleriyle savaşmasına neden olur. Machiavelli, Batı uygarlığında açgözlülük ve cimrilik yüzünden savaşların hiç bitmeyeceğini söylemiştir.⁸⁶

Kısacası, Machiavelli, Batı uygarlığına ilişkin kötümser bir tavra sahiptir. O, Batı uygarlığıyla birlikte dünyaya olumsuzlukların yayıldığını belirtmiştir. Machiavelli, Batı uygarlığının insanlığın problemlerini çözeceğine inanmamıştır. Kızılçelik, Machiavelli'nin Batı uygarlığının insanlığı kötüye sürüklediğini bildirdiğini fakat gelecekte de umutsuz olmadığını söylemiştir. Machiavelli, insanların özgür düşünceyle içinde buldukları barbarlıktan kurtulacaklarını belirtmiştir.⁸⁷

Kızılçelik, Batı barbarlığını anlamamızda başvurduğu bir isim Schopenhauer'dir. Kızılçelik, Schopenhauer'ın felsefesinde ve sosyolojisinde Batı'nın barbar olduğunu açıklama çabasında olduğunu söyler. Schopenhauer, Batı uygarlığına olumlu bakan görüşleri eleştirmiştir. O, Batı uygarlığının insan yapısını ve kültürünü

⁸⁴ *age.*, s.68.

⁸⁵ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, s.20.

⁸⁶ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s. 71-77.

⁸⁷ *age.*, 76.

eleştirmiştir.⁸⁸ “Schopenhauer, başta Almanya ve İngiltere olmak üzere Batı uygarlığına dahil toplumları çok ağır sözcüklerle itham etmiş, onların dar kafalı, ufuksuz ve hantal, önyargılı ve düşünemeyen toplumlar olduğunu öne sürmüştür.”⁸⁹

Kızılçelik, Schopenhauer’ın hakikati göstermek üzerine odaklı bir fikir sisteminin olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, Schopenhauer’ın bu özelliğinden dolayı yok sayıldığını ve felsefenin dışında tutulmaya çalışıldığını ifade etmiştir.⁹⁰ Schopenhauer’ın insana dair görüşlerinde karamsarlık vardır. O, insana eleştirel yaklaşmıştır. İnsanlığın bir ilerleme içerisinde iyiye doğru gittiği fikrine karşı çıkmıştır. O, insanın giderek daha da kötüye gittiğini savunmuştur.⁹¹ “Schopenhauer, ‘ilerleme’ teriminin ‘ütopya’yla ya da ‘kuruntu’yla eş anlamlı olduğunu belirtmiştir.”⁹² Schopenhauer, dünyaya iyimser bir gözle bakabilecek nedenler bulamadığını söylemiştir. “Zaten Schopenhauer’ın, felsefe yapmasındaki amacı da çağdaşlarından farklı olarak dünyanın, bilhassa da Batı toplumlarının berbatlığını göstermekten ibarettir.”⁹³

Kızılçelik, Schopenhauer’ın insana dair fikirlerinde kötümser olmasında Batı uygarlığının yaratmış olduğu olumsuzlukların neden olduğunu ileri sürmüştür. Schopenhauer, Batı uygarlığının hayatı çekilmez hale getirdiğini düşünmektedir. Schopenhauer, Batı uygarlığının tarihinde savaş ve katliamlar olduğunu söylemiştir. Schopenhauer, Batı uygarlığının yaratmış olduğu modern dönemde kötülüklerle dolu olduğunu bu nedenle iyimser ilerlemecilere karşı çıkmıştır.⁹⁴ Schopenhauer, modernliğin insanlığa olumlu şeyler katmadığını tam tersi olarak modernliğin olumsuzluklarla şekillendiğini savunmuştur.

Schopenhauer, Batı insanının Batı uygarlığının kötülüğünden etkilenerek kötü bir doğaya sahip olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre Batı insanı gaddar, saldırgan, merhametsizdir.⁹⁵ “Schopenhauer, 1800’lü yıllarda İngiltere’de birçok ailenin defin cemiyetlerinin vermiş olduğu sigortanın parasını almak için kendi çocuklarını

⁸⁸ *age.*, s. 82-83.

⁸⁹ *age.*, s. 83-84.

⁹⁰ *age.*, s.86-88.

⁹¹ *age.*, s. 88.

⁹² *age.*, s. 98.

⁹³ *age.*, s.98.

⁹⁴ *age.*, s.103-104.

⁹⁵ *age.*, s. 111-114.

öldürdüğünü belirterek, Batı'lı insanların gaddarlıklarının kendi aileleri içerisinde dahi işletildiğini ifade eder.”⁹⁶ Schopenhauer, Batı insanının doyumsuz olduğunu hiçbir şeyden tatmin olmadığını belirtmiştir. Batı insanının bu doyumsuz hali onu acı ve sıkıntılarla dolu bir hayat yaşamaya itmektedir.⁹⁷ Schopenhauer, Batı uygarlığının insanları barbar özellikler aşıladığını savunmaktadır.

Kızılçelik, Batı uygarlığının insanları tek tipleştirdiğini onları sürü haline getirdiğini ileri sürmüştür. Kızılçelik, Batı insanının düşünmekten uzak olduğunu Batı'da sürü psikolojisiyle davranışlara yöneldiğini belirtmiştir. Kızılçelik, Batı uygarlığının yaratmış olduğu bu sıradan insan yapısını Schopenhauer'in çalışmalarında çok iyi bir şekilde açıklayan filozoflardan olduğunu söylemiştir.⁹⁸ Schopenhauer, Batı insanının düşünmeyen, eleştirmeyen bir yapısının olduğunu ifade etmiştir. Schopenhauer, Batı insanının neşesini kaybettiğini onun sıkıntılı ve umutsuz olduğunu ileri sürmüştür.⁹⁹ “Schopenhauer, Batı toplumlarında sürüleşme eğiliminin, yozlaşmanın ve her türlü bozulmanın sadece sıradan insanlarda değil, din adamlarında, okumuşlarda, özellikle de üniversite profesörlerinde de var olduğunu öne sürmüştür.”¹⁰⁰ Eğitimli insanlarda dahi bulunan bu olumsuz özellikler söz konusu toplumun ne kadar kötü bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Kızılçelik, Batı uygarlığının maneviyatçı yönünün zayıf olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, Batı uygarlığının maddiyatçı bir uygarlık olduğunu söylemiştir. Schopenhauer'da bu gerçekliği dile getirmiş, Batı'nın maddiyatçı yönünü eleştirmiştir.¹⁰¹ “Schopenhauer, Batı uygarlığına mensup bireylerin, sıradan insan olduklarını ve onların dini, mistik, ahlâki ve kültürel alandan ziyade mala, mülke, paraya, lükse, şatafata ve şöhrete daha fazla kıymet verdiklerini iddia etmiştir. Dolayısıyla, Schopenhauer, Batı insanının mutluluğu ve zevklerini hep kendi dışındaki maddî öğelerde aradığını detaylı bir biçimde irdelenmiştir.”¹⁰² Kısacası, Schopenhauer, Batı insanında değerlerin önemsiz olduğunu paranın her şeyden değerli hale geldiğini dile getirmiştir.

⁹⁶ *age.*, s. 117.

⁹⁷ *age.*, s. 121-123.

⁹⁸ *age.*, s. 123.

⁹⁹ *age.*, s. 126.

¹⁰⁰ *age.*, s. 130.

¹⁰¹ *age.*, s. 134-136.

¹⁰² *age.*, s.135.

Schopenhauer, Batı insanının bencilliğine de vurgu yapmıştır. Schopenhauer, insanların bencil olduğunu savunmuştur. Schopenhauer, özellikle de Batı insanının çok fazla bencil olduğunu savunmuştur. Schopenhauer, Batı insanının bencilliğini gizlemek için kibar ve nezaketli davrandığını belirtmiştir. Schopenhauer, Batı'da bencilliğin yaygın olduğunu ve bu durumun hayatı çekilmez ve kötü bir hale getirmiş olduğunu ileri sürmüştür. Çünkü ona göre Batı insanı birbirinin kötülüğünü isteyen, birbirini çekemeyen bir karakterdedir.¹⁰³

Sonuç olarak, Schopenhauer, Batı uygarlığını iyi şeylerle anmanın yanlış olduğunu ifade etmiştir. O, Batı uygarlığının savaş ve katliamlarla anılması gerektiğini belirtmiştir. Schopenhauer, Batı uygarlığının barbar olduğunu, Batı insanının da bu barbarlıktan etkilenerek kötü bir doğaya sahip olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre Batı uygarlığı kötü bir doğaya sahiptir. Batı insanı bencil ve açgözlüdür. Schopenhauer, Batı uygarlığının barbar yapısının dünyayı kötü bir hale getirdiğini, dünyayı bir cehenneme çevirdiğini belirtmiştir.¹⁰⁴

Kızılcılık, Batı'nın barbarlığını izah ederken görüşlerine başvurduğu bir diğer isim Friedrich Engels'tir. Engels bildiğimiz üzere Karl Marx'la ilişkilendirilen bir düşündürdür. Kızılcılık, Engels'in Marx'ın gölgesinde kaldığını bu nedenle değerinin yeterince ortaya konulmadığını vurgulamıştır.¹⁰⁵ Kızılcılık, Batı uygarlığının eleştirisini yapıp onun barbarlık yönünü ortaya çıkaran Engels'i önemsemiştir. Kızılcılık, Engels'in Batı uygarlığının kurmuş olduğu kapitalizmle dünya üzerinde her türlü barbarlık yaptığını söylemiştir. Engels, Fransa'nın Cezayir'de yapmış olduğu katliamları, İngiltere'nin kendi halkına ve kendi dışındaki toplumlara uygulamış olduğu vahşeti Batı'nın barbarlığına örnek olarak vermiştir.¹⁰⁶

Engels, Batı uygarlığını sınıflar açısından değerlendirmiştir. Engels, Batı uygarlığının sınıf savaşıyla tarihini yazdığını ifade etmiştir. Engels, Batı'da ezen ve ezilen sınıfların olduğunu ve bu iki sınıfın birbirlerine düşman olduklarını vurgulamıştır. Engels, Batı uygarlığında egemen sınıfın diğer sınıf üzerinde kurmuş olduğu sömürüye değinmiştir. Engel Batı uygarlığında sınıflar arasında var olan

¹⁰³ *age.*, s. 140-148.

¹⁰⁴ *age.*, s. 152- 153.

¹⁰⁵ *age.*, s.157-158.

¹⁰⁶ *age.*, s.169-170.

sömürde devletinde rolünün olduğunu söylemiştir. Devlet ezen sınıfın lehinde taraf tutmaktadır. Kısacası Engel Batı uygarlığında sömürü üzerine şekillenen bir toplum anlayışının olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁷

Engels, Batı uygarlığının emeği sömürdüğünü belirtmiştir. Batı uygarlığı ezilen sınıf olan işçi sınıfını sömürme üzerine sistemini kurmuştur. Engels, Batı'nın kapitalist sisteminde proletaryanın yoksullaştırılıp mülksüzleştirildiğini ifade etmiştir.¹⁰⁸ “Engels, kendisini refah, zenginlik ve mutlulukla özdeşleştiren Batı uygarlığının aslında proletaryanın emeğinin sömürü üzerine bina edildiğine vurgu yapmıştır. Engels, Batı uygarlığında zenginliğin artmasında kadın ve çocuk emeğinin aşırı sömürülmesinin rolüne değinmiştir. Engels, Batı uygarlığının son toplum biçimi olan kapitalist toplumda halkın büyük çoğunluğunu meydana getiren proletaryanın her yönüyle sefaletine, yani gelirlerinin düşüklüğüne, yaşanan konutların ilkelliğine, ailenin çözülmesine ve her türlü ahlâksızlığın yaygınlaşmasına uzun uzadıya değinmiş, proletaryanın kötü şartlarının ayrıntılı bir analizini yapmıştır.”¹⁰⁹

Engels, Batı uygarlığının kölelik düzenine dayalı olduğunu savunmuştur. Ona göre Batı uygarlığında meydana gelen değişimlerin temelinde kölelik düzeni vardır.¹¹⁰ “Engels, en belirgin kölelik şeklinin kapitalist üretim tarzında var olduğuna dikkat çekmiştir. Engels, köleliğin en sert ve kaba haliyle kapitalist üretim tarzında görünür hale geldiğini söylemiştir.”¹¹¹ Kızılcılık, köleliğin eski çağlarda kalmadığını günümüzde Batı uygarlığında devam eden bir süreç olduğunu vurgulamıştır. Engels'te bu gerçeğe dikkat çekmiş kapitalist sistemin emeği sömürerek insanları köleleştirdiğini vurgulamıştır.¹¹²

Engels, Batı uygarlığının kölelik düzenine dayalı olduğunu savunmuştur. Ona göre Batı uygarlığında meydana gelen değişimlerin temelinde kölelik düzeni vardır.¹¹³ “Engels, en belirgin kölelik şeklinin kapitalist üretim tarzında var olduğuna dikkat çekmiştir. Engels, köleliğin en sert ve kaba haliyle kapitalist üretim tarzında görünür

¹⁰⁷ *age.*, s.176-181.

¹⁰⁸ *age.*, s. 182.

¹⁰⁹ *age.*, s. 192-193.

¹¹⁰ *age.*, s.193-194.

¹¹¹ *age.*, s.194.

¹¹² *Age.* s. 196.

¹¹³ *Age.* s.193-194.

hale geldiğini söylemiştir.”¹¹⁴ Kızılçelik, köleliğin eski çağlarda kalmadığını günümüzde Batı uygarlığında devam eden bir süreç olduğunu vurgulamıştır. Engels’te bu gerçeğe dikkat çekmiş kapitalist sistemin emeği sömürerek insanları köleleştirdiğini vurgulamıştır.¹¹⁵

Engels, Batı uygarlığının sömürü üzerine kurulmuş olduğuna değinmiştir. Engels, İngiltere’de burjuvazinin menfaatleri doğrultusunda gelişen sanayileşmenin tüm dünyayı sömürü altına aldığını belirtir.¹¹⁶ Engels, sömürüyü oluşturan kapitalist toplumun Batı uygarlığını makine toplumu haline getirmiş olduğunu ileri sürer. Engels, sanayileşmeyle ortaya çıkan makineleşmenin proletaryayı sıkıntılarla karşı karşıya getirmiştir. Engels, makinelerin işçileri işlerinden ettiğini, işçilerin iş üzerindeki önemini yok ettiğini ve işçilerin makine ile çalışırken sakatlanmasına, canından olmasına neden olduğunu söylemiştir.¹¹⁷ Engels, bir makine uygarlığı olarak Batı uygarlığının eleştirel tahlilini yapmış ve onun yalnızca makinelerin mülkiyetine malik olan egemen güçlerin sınıfsal çıkarlarına hizmet ettiğini ileri sürmüştür.”¹¹⁸

Engels, Batı uygarlığında kapitalizm ile birlikte paranın hakimiyet kazandığını öne belirtir. Engels, kapitalist toplumda parayı insanların yeni tanrısı olarak tanımlar. Engels, Batı uygarlığında paranın insanın tüm yaşam formlarını etkilediğini söylemiştir. Paranın kötü etkilerinden başta aile olmak üzere insanın kurmuş olduğu tüm ilişki tarzları etkilenmiştir.¹¹⁹

Engels, Batı uygarlığının bencilliğin ve yabancılaşmanın mekânı olduğunu ileri sürer. Engels’e göre, Batı uygarlığında insan toplumdan yalıtılmış ve yabancılaştırılmıştır. Engels, Batı’da insanın bencil yalnızca kendisini düşünen bir yapıya büründürüldüğünü vurgulamıştır. Engels, bu bencillik ve yabancılaşmadan kaynaklı olarak Batı’da insanların mutlu olmadığını öne sürmüştür. Engels’ e göre Batı insanı duyarsız, etkisiz, bencil yani insani değerlerini yitirmiştir.¹²⁰ Engels, Batı uygarlığının insanın doğasını bozduğunu savunmuştur.

¹¹⁴ *age.*, s. 194.

¹¹⁵ *age.*, s.196.

¹¹⁶ *age.*, s. 196-200.

¹¹⁷ *age.*, s.201-203.

¹¹⁸ *age.*, s. 204-205.

¹¹⁹ *age.*, s. 207-208.

¹²⁰ *age.*, s.208-211.

Engels'in ifade etmiş olduğu Batı uygarlığının olumsuzlukları ile Kızılçelik'in Batı'nın barbar olduğu tezi birbirleriyle örtüşmektedir. Engels, Batı'nın barbarlık özelliklerini açıkladıktan sonra bu barbarlıktan kurtuluşunda nasıl gerçekleşeceğini açıklamıştır. Engels, Marx ile birlikte ortaya attıkları tezde proletarya sınıfının gittikçe genişlediğini bu genişlemenin de burjuvazinin varlığına tehdit oluşturduğunu öne sürerler. Genişleyen proletarya birbiriyle çatışma içerisinde bulunan burjuvaziye alt edecektir ve kapitalizmin geliştirmiş olduğu barbarlık sistemini yıkacaktır.¹²¹ Engels, proletaryanın komünist toplumu kurarak kapitalizmin sömürü sistemini ve bu sömürü sisteminden doğan sorunları ortadan kaldıracağını iddia etmiştir.¹²² Kısacası, Engels Batı uygarlığının insani olmayan doğasını gözler önüne sermiştir. Batı'nın hangi nedenlerle barbar olduğu konusunda bizlere ışık sunmuştur.

Sonuç olarak Kızılçelik, Batı uygarlığının kabul edildiği gibi medeniyetin beşiği olmadığını ileri sürmüştür. Kızılçelik, Batı uygarlığının görünen iyi yüzünün altında saklanan kötü yüzünü ortaya çıkarmak istemiştir. Kızılçelik, Batı uygarlığının, sömürü üzerine biçimlenen yapısını, insanı doğal yapısından uzaklaştıran sistemini, sınıflar üzerinden köleliği günümüzde acımasız bir şekilde yaşatan anlayışını, insani değerlerin yok edildiği, paranın, metanın öne çıkartıldığı tutumunu irdelemiştir. Kızılçelik, Batılı önemli düşünce adamları ışığında Batı uygarlığının temel bilişenlerini irdelemiş ve Batı uygarlığının barbar olduğuna ilişkin tezini bu düşünce adamlarının görüşleriyle de güçlendirmiştir.

3.1.2 Bataklık Olarak Batı Uygarlığı

Kızılçelik, Batı uygarlığının 19. yüzyıldan bu yana ele geçirmiş olduğu dünya liderliğiyle birlikte kendi toplumunu ve kendi dışında kalan toplumları bir bir bataklığa sürüklediğini ileri sürer. Kızılçelik, Batı uygarlığının sömürge sistemiyle kendi içerisinde birçok sorunla karşılaştığını bu sorunları aşmak için de¹²³ Doğu toplumlarına yöneldiğini ve bu şekilde içine girmiş olduğu çıkmaza Doğu toplumlarını da dahil ettiğini belirtir. Kızılçelik de bu saptamayla birlikte Doğu-Batı çatışması

¹²¹ *age.*, s.212-213.

¹²² *age.*, s.216.

¹²³ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 58.

teorisi ışığında Batı'nın kendisini ve kendi dışında kalan toplumları nasıl bataklığa sürüklediğini açıklamaya çalışmıştır.¹²⁴

Kızılçelik, Batı uygarlığının dünyayı bataklığa doğru götürmesinde onun yayılmacı politikalarının üzerinde durmuştur. "Günümüzde Batı ve özellikle de Batı dışı dünyadaki çoğu sorunun açıklığa kavuşması, Batı yayılmacılığını¹²⁵ doğru tahlil etmekle olanaklıdır."¹²⁶ Kızılçelik, Batı dünyası olarak ele aldığı Avrupa Birliği ve Amerika'nın 19. yüzyıldan buyana dünyaya yayılma politikası izlediğini dile getirir. Kızılçelik, Batılı devletlerin "kapitalizm/emperyalizm" yoluyla dünyaya yayılmaya başladığını günümüzde de küreselleşme adı altında bu yayılmacı sistemini devam ettirdiğini söyler. Kızılçelik, küreselleşme olarak ele aldığı Batı yayılmacılığının günümüzde değişik isimlerle karşımıza çıktığını belirtmiştir. "Yeni dünya düzeni, Amerikanlaşma, tarihin sonu, geç kapitalizm, postmodernizm, yerelleşme ve neo-liberalizm gibi söylemlerle zaman zaman kendisini gizleyen küreselleşme, son tahlilde Batı yayılmacılığının günümüzde geldiği son noktadır."¹²⁷

Kızılçelik, Batı'nın yayılmacı politikalarla Batı-dışı toplumlar üzerinde denetim kurduğunu öne sürmektedir. Batı uygarlığı, haksız uygulamalarla Doğu toplumları üzerinde denetim kurmaktadır. Batı'nın Doğu üzerindeki denetimi sömürgeci, yağmacı, yayılmacı, soyguncu yani barbarcadır.¹²⁸ Kızılçelik, Batı'nın, Afganistan ve Irak işgalini örnek vererek Batı'nın Doğu üzerine kurmuş olduğu kanlı istilayı anlatmaya çalışmıştır. Batı'nın sömürgeci devletleri 11 Eylül 2001'de kendi "ikiz kulesini" vurarak bunun sorumlusu olarak gösterdikleri Asya'nın en önemli kalelerinden olan Afganistan'ı işgal etmişlerdir. Batılı sömürgeci devletler kimyasal silahlara sahip olduğu gerekçesiyle ve demokrasi götürme bahanesiyle de Irak'ı işgal etmişlerdir.¹²⁹ Kızılçelik, 2012 yılında Batılı devletlerin Batı dışı toplumları çeşitli gerekçelerle işgal etme girişimlerini yazarken Suriye ve İran'ın da abluka altında olduğunu söylemiştir. Ne yazık ki bu tarihten sonra Suriye'de işgal edilmiş, halkı

¹²⁴ Kızılçelik, *Batı Bataklığı*, s. 21-22.

¹²⁵ Kızılçelik'in ayrıca Batı yayılmacılığına ilişkin şu eseri bulunmaktadır: , Sezgin Kızılçelik, Sezgin; "XIX. Yüzyılda Batı Yayılmacılığı, Devrimler ve Batı İçi Çekişmeler", *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 12: Tarihte Doğu-Batı Çatışması* (iç.), Yayıncı Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2005, s. 419-439.

¹²⁶ Kızılçelik, *Batı Bataklığı*, s.22.

¹²⁷ *age.*, s. 22-23.

¹²⁸ *age.*, s. 23.

¹²⁹ *age.*, s. 23-25.

katledilmiş, ölmekten kurtulanlarında büyük çoğunluğu dünyanın dört bir yanına kaçmak zorunda kalmışlardır. Bugün Batılı devletlerin İran üzerindeki baskılarını izlemekteyiz.

Kızılçelik, Batı'nın çeşitli gerekçelerle Doğu toplumlarına saldırdığını belirtmektedir. Batılı devletler öne sürdükleri gerekçelerle de gerçek amaçlarını gizlemektedirler. "Güya amaçları, diktatörler tarafından yönetilen ve demokrasiye susamış söz konusu ülkelere barış, özgürlük ve demokrasi getirip, oraları kalkındırmakmış... Anlatılan hikâye en azından bu. Biz gerçeğe dönelim. Gerçek şu: Batı'nın tarihte ve günümüzde özgürleştirdiği, geliştirdiği ve kalkındırdığı hiçbir ülke yoktur. Batı'nın Batı-dışı dünyadaki toplumları aşağılamadan ve onları sefalete düşürmeden bir iyilik yaptığı söylenebilir mi?"¹³⁰ Kızılçelik, Batılı devletlerin Doğu toplumlarına demokrasi ve özgürlük getirme bahanesiyle oraları bir bataklığa çevirdiklerini savunmaktadır. Kızılçelik, Batılı devletlerin demokrasi ve insan hakları konusunda kimseye verecekleri bir şeylerinin olmadığını dile getirmiştir. Kızılçelik, Batı'nın demokrasi ve insan hakları gibi değerlere herkes önce kendilerinin ihtiyacı olduğunu söylemiştir.

Kızılçelik, Batılı devletlerin bu sömürü üzerine dayalı yayılmacı politikalarının yeni bir şey olmadığını ifade etmiştir. Batı uygarlığının dünyaya yayılması dünyayı bir sömürü alanı haline getirmesi 19. yüzyılla birlikte zirveye çıkmışsa da Batılı devletler daha önceden bu yayılmacı politikalarını gerçekleştirmektedirler. "Batı, tarihin her döneminde yayılmacı olmuştur. Batı, 16. yüzyıldan itibaren kapitalist gelişmeye koşut olarak yayılmacılığı vazgeçilmez paradigma haline getirmiştir. Fakat Batı yayılmacılığının en parlak dönemlerinin başında 19. yüzyıl gelmektedir. Çünkü 19. yüzyılda, Batı yayılmacılığı, Batı dünya egemenliğine kaynaklık etmiştir."¹³¹

Kızılçelik, 19. yüzyılın dünya tarihi açısından önemli bir dönem olduğunu vurgulamıştır. 19. yüzyılda Batı da önemli gelişmeler olmuş bu gelişmelerde dünya üzerin çeşitli etkilere neden olmuştur. "19. yüzyıl, soygunların, yağmaların, sömürülerin, talanların, sıkıntıların, trajedilerin, çilelerin, dramların, travmaların, krizlerin, yoksullukların, yoksunlukların, karmaşaların, çalkantıların, bunalımların,

¹³⁰ *age.*, s. 25.

¹³¹ *age.*, s.27

tartışmaların, keskinleşmelerin, kışkırtmaların, gerginliklerin, nefretlerin, hesaplaşmaların, çekişmelerin, boğuşmaların, protestoların, kavgaların, ihtilafların, kutuplaşmaların, gerilimlerin, başkaldırmaların, mücadelelerin, isyanların, ayaklanmaların, devrimci ve karşıdevrimci hareketlerin, iç ve dış savaşların, yıkıcılıkların, direnişlerin, baskıların, düşmansı ilişkilerin, çatışmaların, derin bölünmelerin, çöküşlerin, değişmelerin, dönüşümlerin ve yeni örgütlenmelerin olduğu bir yüzyıldır. Netice itibariyle, 19. yüzyıl, Batı tarihinde kaotik durumların ve değişmelerin en fazla yaşandığı zaman kesiti olma özelliğine haizdir.”¹³²

Kızılcılık, 19. yüzyılda Batı toplumlarının sorunlar yumağı haline geldiğini ileri sürmüştür. Bu dönemde Batı’da bu sorunlara neden olan gelişmelerin başında devrimler gelir. Bu devrimlerin en önemlileri Endüstri Devrimi ve Fransız Devrimi’dir. Bu devrimler sonucunda İngiltere başta olmak üzere Batılı sömürgeci devletler dünya hakimiyetini ele geçirmişlerdir.¹³³ “Bu devrimler sonucunda Dünya imparatorlukları, Batı’nın tüccarları, buharlı makineleri, gemileri ve silahları karşısında teslim olmuş ve çökmüşlerdir. Hindistan, İngiltere’nin genel valileri tarafından yönetilen bir eyalet haline gelmiştir. İslam devletleri, büyük bir bunalımın pençesine düşmüştür. Afrika, doğrudan fethedilmiştir.”¹³⁴ 19. yüzyılda Batı dünyaya büyük bir açgözlülükle yayılmış Çin dahi bu sömürden nasibini almıştır. Fakat Batılı devletlerin esas elde etmek istediği Osmanlı İmparatorluğu’dur.¹³⁵ Kızılcılık, Doğu toplumlarının koruyucusu olan Doğu-Batı ilişkileri açısından önemli bir imparatorluk olan Osmanlı’nın 1840’lardan itibaren Batılı devletlerin sömürgesi altına alındığını belirtmiştir.¹³⁶

Kızılcılık, 19. yüzyılda Batılı devletlerin izlediği emperyalist yönelimlerin hem Batı toplumlarında hem de dünyanın diğer toplumlarında büyük acıların yaşanmasına, insanların savaşlar ve iç çatışmalar sebebiyle ölmelerine neden olduğunu söylemiştir. Bu dönemde Batı’da sınıf savaşımı ve iç savaş nedeniyle büyük çatışmalar yaşanmıştır. Kızılcılık, 19. yüzyılın kanlı ve travmatik hale geldiğini vurgulayarak

¹³² *age.*, s.33.

¹³³ *age.*, s.33-35.

¹³⁴ *age.*, s.35-36.

¹³⁵ *age.*, s.36.

¹³⁶ *age.*, s. 36.

bunun oluşmasına neden olarak kapitalizmin bu dönemde güçlenmesi ve dünyaya yayılmasını göstermiştir.¹³⁷

Batı'da kapitalizmin güç kazanmasıyla burjuva sınıfıyla işçi sınıfını karşı karşıya gelmiştir. Sermayeyi temsil eden burjuvaziyle emeği sömürülen işçi sınıfı arasında büyük çekişmeler yaşanmaya başlamıştır. Kapitalist sistemde elde edilen servetten yeterince kazanç elde edemeyen işçi sınıfı burjuvaziye savaş açmıştır. Bu şekilde Batı'da iç çatışmalar çıkmaya başlamıştır. Ortaya çıkan iç çatışmalarda Batı'da kanlı bir dönemin yaşanmasına neden olmuştur.¹³⁸

Kızılçelik, Batı'da sınıflar arasındaki mücadeleden dolayı çıkan kargaşanın yanı sıra burjuvaziyle aristokrasi arasında da bir çekişmenin olduğunu dile getirmiştir. Kızılçelik burjuvazi ve aristokrasi arasındaki çekişmeyi de ezen-ezen çekişmesi olarak tanımlamıştır. Bu dönemde Batı da aynı zamanda ulus temelli bölünmeler de yaşanmıştır. Fransız Devrimi'nden kaynaklanan milliyetçilik akımıyla ilişkili olan bu ulus temelli bölünmeler Avrupa'dan dünyanın diğer bölgelerine de yayılmıştır. Böylelikle milliyetçilik ideolojisi oluşmuş, milli devletler kurulmaya başlanmıştır. Kızılçelik, milliyetçilik akımının gerisinde de burjuvazinin olduğunu savunmuştur. Burjuvazi devlet yönetimini elinde bulundurmasından dolayı milliyetçilik ile toplumsal ayrılıklarda devletten daha çok istifade etme amacı taşımıştır.¹³⁹

Kısaca Kızılçelik 19.yüzyılda Batı'da meydana gelen değişimleri irdelemiş bu değişimlerin dünya üzerinde yaratmış olduğu etkileri açıklamaya çalışmıştır. Kızılçelik 19.yüzyılda Batı'da gerçekleşen devrimler üzerinde durmuş bu devrimlerin Batı yayılmacılığına ve iç çatışmalara kaynaklık eden sonuçlarını irdelemiştir. Kızılçelik Batı'da meydana gelen devrimlerin özellikle de Endüstri Devrimi ve Fransız Devrimi'nin Batı'nın dünya hakimiyetini ele almasını sağladığını belirtmiştir.¹⁴⁰ Dünya egemenliğine sahip olan Batı uygulamış olduğu yayılmacı, sömürgeci politikalarıyla dünyayı bataklık haline getirmiştir.¹⁴¹

¹³⁷ *age.*, s. 38-40.

¹³⁸ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2014, s.85-86.

¹³⁹ Kızılçelik, *Batı Bataklığı*, s. 47-49.

¹⁴⁰ *age.*, s. 50.

¹⁴¹ Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, 12.

Kızılçelik, Batı uygarlığının sömürü üzerine kendisini biçimlendirdiğini belirtir. Ona göre Batı uygarlığı kendi çıkarları uğruna insan canını alacak kadar gözü dönmüş barbar bir yapıdadır. Kızılçelik, barbar kelimesinin genel olarak Doğu toplumları için kullanıldığını vurgulayarak bu düşüncenin yanlışlığını Batı uygarlığının dünya üzerinde yol açtığı savaş ve acıları hatırlatarak göstermeye çalışmıştır. Batı uygarlığının dünya toplumları üzerinde yaratmış olduğu olumsuzluklar göz önüne alınarak barbarlığın kalesi olduğu anlaşılır.¹⁴²

Kızılçelik, barbarlık olarak gördüğü Batı uygarlığının demokrasi, adalet, özgürlük gibi değerlere sahip olmadığını ileri sürmüştür. Ona göre Batı uygarlığı despot, savaş yanlısı, kölelik düzeni üzerine kurulmuştur. Batı uygarlığı toplumları egemenliği altına almaya çalışan, kendinden olmayana, kendi çıkarlarıyla ters düşeni cezalandırmaya dayalı bir uygarlıktır.¹⁴³ Kısacası, “Batı büyük bir bataklıktır, enkazdır, hastalıktır, her şeyi yok eden bir virüstür.”¹⁴⁴ Kızılçelik, Batı’nın barbarlığının günden güne arttığını ve dünyanın Batı uygarlığıyla kötüye gittiğini ifade etmiştir. Kızılçelik, Batı barbarlığının temel nedeni olarak onun doymak bilmez açgözlü olmasını göstermiştir. Bu açgözlülük Batılı devletleri toplumlar üzerinde emperyalist-sömürgeci uygulamalar yapmaya götürmüştür.¹⁴⁵

Sonuç olarak, Kızılçelik, Batı uygarlığının gerçek yüzünü ortaya çıkarmak için yoğun uğraşlar vermiş bir sosyologdur. Kızılçelik, toplum farklılaşmaları temelinde Doğu-Batı çatışması teorisi ışığında uygarlıkları Doğu-Batı diye iki ana kategoriye ayırmıştır. Kızılçelik, iki uygarlığın birbirinden farklılık taşıyan özelliklerine değinmiş, iki uygarlığın birbiri üzerindeki etkilerini tarihsel süreç boyunca incelemiştir. Kızılçelik, günümüzde Batı uygarlığının gücü elinde bulundurduğundan dolayı dünya hakimiyetini elinde tuttuğunu fakat onun özünde bulunan sömürmek, köleleştirmek, egemen bir sınıf oluşturmak gibi eşitsizliğe dayalı sisteminin dünya toplumlarında büyük kaos ve yıkımlar gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. Batı’nın kendi çıkarları doğrultusunda dünyayı huzursuz, güvensiz bir alana çevirdiğini savunan Kızılçelik, bu durumdan rahatsızlık duymuş ve Batı’nın bu dünyaya olumsuzluklar getiren yapısının herkes tarafından anlaşılması için büyük bir gayret sarf etmiştir.

¹⁴² Kızılçelik, *Batı Bataklığı*, s. 168-169.

¹⁴³ *age.*, s. 169-170.

¹⁴⁴ *age.*, s.171.

¹⁴⁵ *age.*, s.171-173.

Kızılçelik, yazıp söyledikleriyle dünyayı Batı'nın oluşturmuş olduğu bataklığa karşı uyarmıştır. Dünyanın Batı'nın bataklığından bir an önce kurtulması¹⁴⁶ için Kızılçelik'in söylediklerine kulak kabartması gerekmektedir.

3.1.3 Modernlik ve Batı Uygarlığı

Modernlik Kızılçelik'in çalışmalarında önemlidir. Çünkü Kızılçelik'in eleştirel olarak baktığı Batı uygarlığının günümüzde dünyayı şekillendirici sistemleri modernlikle ilgilidir. Aynı şekilde sosyolojinin ortaya çıkması, ele aldığı konular ve sosyolojiden beklentiler de modernlikle ilgilidir. Kısacası modernlik günümüzdeki birçok şeyin dayanak noktası olması nedeniyle Kızılçelik'in sosyolojisinde önemli olmuştur. Kızılçelik, modernliğin başlangıç süreci olarak “Amerika'nın keşfi,” “Rönesans” ve “Reform” hareketlerine kadar inmemiz gerektiğini ifade etmiştir. Kızılçelik, modernliğin özellikle 16. yüzyıldaki gelişmelerle şekillendiğini dile getirmiştir. Modernliğin şekillenmesinde 16. yüzyılda ortaya çıkan kapitalizm ve burjuvazi, 17. yüzyılda gerçekleşen bilimsel ve felsefi devrimler ve 18. yüzyıldaki teknik ve sanayi devrimi belirleyici olmuştur.”¹⁴⁷

Kızılçelik, modernliği aydınlanma hareketi ile ilişkilendirmiştir. Ona göre modernliğin dayanak noktası aydınlanma hareketidir.¹⁴⁸ Kızılçelik, modernliğin yeni çağ olduğunu modern zamanları kapsadığını belirtmiştir. Yani modernlik, Batı'da feodaliteden sonra gelen dönemdir.¹⁴⁹ Kızılçelik, modernliğin dayanak noktalarına değinerek onun iki temel yönelimi olduğunu söylemiştir. Birincisi bilim ve teknoloji alanlarında gerçekleşen gelişmeler ikincisi de akılcılaştırma ile Tanrı'nın yerine bilimin geçmesi bununla bağlantılı olarak dinsel yaşamın sosyal hayatta gerilemesidir. Modernlik akılcılaştırma ile ilgilidir. Fakat salt akılcılaştırma da değildir. Akılcılaştırma ve öznelleşmenin etkileşimlerinin sonucu modernlik oluşmuştur.¹⁵⁰

Genel olarak modernlik; “bilimsel bilgi, endüstriyalizm, teknoloji, teknikleştirme, uzmanlaşma, demokrasi, laiklik düşüncesi ve bireyselleştirme eksenleri

¹⁴⁶ Bu konuda şu esere bakılabilir: Sezgin Kızılçelik, “Batı Bataklığından Kurtulmak”, *Edebi Düşünce* (iç.), Sayı: 5, Haziran-Temmuz 2005, s. 3-44.

¹⁴⁷ Sezgin Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 6

¹⁴⁸ *age.*, s.6.

¹⁴⁹ *age.*, s. 6-7.

¹⁵⁰ Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, s.320-321.

etrafında toplumsal yaşam alanlarını düzenlemeye yönelik bir projedir.”¹⁵¹ Modernlik “yeni” olanla ilgilidir. Modernlik “eski” olandan uzaklaşmaktır. Modernlik, geleneksel yapıdan uzaklaşıp akıl çağına geçmeyi ifade eder. Bu haliyle geleneksel yapı içerisindeki gelenek ve göreneklerin, dinsel kuralların sosyal hayattaki önemlerini yitirme sürecidir.¹⁵² Modern yaşamı oluşturan temel etmenler şunlardır: “kapitalizm, endüstriyalizm, kentlilik, demokrasi, ussallık, bürokrasi, uzmanlaşma, farklılaşma ve bilimsel bilgidir.”¹⁵³

Kızıılçelik, modernliğin bilindiği şekilde sadece Avrupa’da oluşan bir sistem olmadığını onun hem Amerika’da hem de Avrupa’da oluşturulduğunu söylemiştir. Kızıılçelik, modernliği oluşturan temel ögenin kapitalizm olduğunu belirtmiştir. Başka bir deyişle modern toplum aynı zamanda kapitalist toplumdur.¹⁵⁴ Kızıılçelik, modernliğin Batı’da oluşturulduğunu fakat günümüzde tüm dünyayı etkileyen bir süreç olduğunu vurgulamıştır.¹⁵⁵ Modernliğin tüm dünyaya yayılması kapitalist sistemin sömürü mantığıyla ilgilidir. Kızıılçelik bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Batılı olan modernliğin Batı-dışı dünyaya yayılması modernleşme sürecidir.”¹⁵⁶

Kızıılçelik, modernliğe eleştirel yaklaşmış bir sosyologdur. O, modernliğin toplumlara iyi olanı getirdiğine dayalı görüşlere karşı çıkmıştır. Kızıılçelik, Batı toplumlarında oluşturulan modernliğin olumsuzluklarını gözler önüne sermeye çalışmıştır. Kızıılçelik, günümüzde dünya genelinde var olan sorunların kaynağında modernliğin olduğunu söylemiştir.¹⁵⁷ Kızıılçelik, Batı uygarlığının yaratmış olduğu modernliğin insanı tek-tipleştirdiğini aklını kullanamayan bir hale getirdiğini ve özgünlüğünü yok ettiğini söylemiştir.¹⁵⁸ Modernlikle birlikte her şey standartlaşmış tekdüze hale gelmiştir. Modernlik yeni bir kölelik düzeni kurarak insanları köleleştirmiştir.¹⁵⁹

¹⁵¹ Sezgin Kızıılçelik, *Postmodernizm Dedikleri*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996, s. 12

¹⁵² *age.*, s. 14.

¹⁵³ *age.*, s. 14.

¹⁵⁴ Kızıılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 92

¹⁵⁵ *age.*, s.139-140.

¹⁵⁶ *age.*, s. 140.

¹⁵⁷ *age.*, s. 138.

¹⁵⁸ Kızıılçelik, *Frankfurt Okulu*, s. 26-27.

¹⁵⁹ Kızıılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak*, s. 14.

Kızılçelik, modernliğin kapitalizmle ilişkili olarak geliştiğini belirterek modernlikle birlikte tüketimin öne çıktığını dile getirmiştir. İnsanlar modernlikle birlikte değerlerinden uzaklaştırılmış, kendisine ve çevresine yabancılaşmıştır. İnsanların değerleri tükettikleriyle belirlenmeye başlanmıştır.¹⁶⁰ Modern dönem metanın öne çıktığı dönemdir. Para her şeyin belirleyicisi olmuştur. Kızılçelik, modernliğin insani değerleri boşalttığını bu değerlerin nesnelere yükletildiğini öne sürmüştür. “Modern çağda eşyalar, metalar ve nesnelere ön planda, insanlar, insani değerler ve insanlık geri planda bulunuyor. Asrımızın ana düsturu: Nesnelere ileri, bireyler geriye.”¹⁶¹

Kızılçelik, modernliğin yaratmış olduğu teknoloji ve teknolojik akılcılığın hayatın her alanını etkisi altına aldığını belirtmiştir. Kızılçelik, akılcılığın bireyin özgürlüğünü yok ettiğini savunmuştur.¹⁶² “Akılcılığa, modern dünyanın problematik karakteridir. Modernliğin çeşitli kazanımlarıyla birlikte, onun akılcı araçsallaştırdığı, tek boyutlu insan tipi ürettiği, bireyi yok ettiği, yararcılığa hazcılığa, tatminsizliğe aşırı bireyciliğe ve özgürlük yitimine yol açtığı, ırkçılığa, şiddete ve katliamlara kaynaklık ettiği söylenebilir.”¹⁶³

Kızılçelik, modern çağı, insanı yok etme üzerine kurulduğunu öne sürmüştür. Modern toplumda işkence çoğalmış, katliamlar ve soykırımlar artmıştır.¹⁶⁴ Modernlik sanıldığı gibi insanların hayat şartlarını iyileştirmemiş insanları ölümle baş başa getirmiştir. Modernlik insanların kitleler şeklinde öldürüldüğü kampları yaratmıştır.¹⁶⁵ “Modernlik, barbarlığın karşıtı olarak görülmemelidir. Modernlik, yok edici bir konumdadır.”¹⁶⁶ Kızılçelik, modernliğin farklılıklara tahammül edemeyen bir sistem olduğunu belirtmiştir. Batı uygarlığında modernlikle birlikte farklılıklardan korkulmaya başlanmıştır.¹⁶⁷ Farklılıklardan duyulan bu korku insanların gruplar halinde katledilmesine neden olmuştur. Kızılçelik, Batı uygarlığının sistemi olan

¹⁶⁰ Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, s. 28

¹⁶¹ *age.*, s. 29.

¹⁶² Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, s. 15-16.

¹⁶³ *age.*, s. 20.

¹⁶⁴ Ruhi Öztekin, *Sezgin Kızılçelik'in Modernlik Eleştirisi*, İnönü Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Lisans Tezi, Malatya, 2007.

¹⁶⁵ Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, s.19

¹⁶⁶ *age.*, s.19.

¹⁶⁷ *age.*, s.19.

modernliğin bu şekilde ırkçılığı tetiklediğini, modernlik sisteminin ırkçılığa dayandığını savunmuştur.¹⁶⁸

Kısaca, Kızılçelik, Batı uygarlığının aydınlanmanın şekillendirdiği modernlik sistemini eleştirmiştir. Kızılçelik, modernliğin olumsuzluklarının üzerinde durmuştur. Onun bilinenin aksine insanlığa yarardan çok zarar verdiğini savunmuştur. Kızılçelik, modernliğin olumsuzluklarına bakarak “insanoğlu henüz modern olamamış, uygarlık aşamasına geçememiş ve yeterince uygarlaşmamıştır”¹⁶⁹ demiştir. Modernlikle birlikte hazcılık öne çıkmış, toplumlar kitleleşmiş, insanlarda sapkın yönelimler artmış, toplumlarda anomilik artmıştır.¹⁷⁰ Sonuç olarak Kızılçelik, Batı uygarlığının yaratmış olduğu sistem olan modernliğin toplumlara ciddi olumsuzluklar yaşattığını gözler önüne sermeye çalışmıştır. Kızılçelik, modernliğin toplumlara yarardan çok zarar getirdiğini ifşa etmeye çalışmıştır.

Kızılçelik’e göre modernlik günümüzde küreselleşme olarak varlığını sürdürmektedir. Kızılçelik, “küreselleşme”, “modernlik” ve “modernleşme”nin aynı şey olduğunu ileri sürmüştür. Bu kavramlar Batı uygarlığının çıkarlarına hizmet eden ajanlardır. Batı uygarlığı aynı amacı güden fakat farklı isimlerle nitelendirilen bu sistemleriyle Batı-dışı toplumları denetim altına almak istemektedir.¹⁷¹ Kızılçelik, Batı uygarlığının modernlikle dünyayı ele geçirmek istediğini savunmuştur. Kızılçelik, modernliğin olumsuzluklarına odaklanarak öne sürdüğü bu iddiasına karşı dünyayı uyarmaya çalışmıştır.

3.1.4. Kapitalizm Olarak Batı Uygarlığı

Kapitalizm, 19. yüzyılda Batı’da geçerli olan “sosyo-ekonomik”, “siyasal” ve “kültürel” sistemdir.¹⁷² Kızılçelik, 19.yüzyılda Batı’da geçerli sistem olan kapitalizmin feodalizmden sonra gelen süreç olduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, başka bir deyişle feodalizmin ileri safhasının kapitalizm olduğunu söylemiştir.¹⁷³ “Batı toplumları

¹⁶⁸ Kızılçelik, *Batı Bataklığı*, s. 14; ayrıca bu konuda şu esere de bakılabilir: Kızılçelik, Sezgin; “Sömürgecilik, Irkçılık ve Soykırım Olarak Modernlik”, *International Journal of Human Sciences*, vol. 15, 2018, pp. 2012-2028.

¹⁶⁹ Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, s. 20

¹⁷⁰ *age.*, s. 21.

¹⁷¹ *age.*, s. 141-142.

¹⁷² Sezgin Kızılçelik, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, Anı Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara, 2012, s. 2

¹⁷³ *age.*, s.61.

tarihinde feodal toplum sonrası ortaya çıkan karmaşık topluma ‘kapitalist toplum’ ya da ‘burjuva toplumu’ denir.”¹⁷⁴ Batı dünyasının yaratmış olduğu sistemler olan feodalizm ile kapitalizm arasında benzerlikler vardır. Feodalizm, feodal beyin, serf ve köylülerin ürettiği artı ürüne el koymak üzerine şekillenmiştir. Kapitalizmde de sermayeye sahip olan azınlığın emeğini satmak zorunda olan çoğunluğun emeğini sömürme üzerine şekillenmiştir.¹⁷⁵ Kızılcılık, feodalizm ve kapitalizm arasında ortak anlayış olan sömürü mantığının varlığına dikkat çekmiştir.

Kızılcılık, kapitalizmin 19. yüzyılda feodalizmden sonra Avrupa’da egemen olan sistem olduğunu fakat onun temellerinin daha eskilere dayandığını belirtmiştir. Kızılcılık, Avrupa’nın kapitalist sisteme geçişinin 1492 yılında gerçekleşen Amerika’nın işgaliyle bağlantılı olduğunu ileri sürmüştür.¹⁷⁶ Kızılcılık, Amerika’nın keşfini, Amerika’nın işgali olarak değerlendirmiş bu durumun sonuçlarının kapitalist sistemi yarattığını ifade etmiştir. Kızılcılık, Amerika’nın keşfiyle kapitalizmin temelini atılmasını Marx’tan alıntılacağı şu pasajla açıklamıştır. “Amerika’da altın ve gümüşün bulunması, yerli halkın kökünün kazınması, köleleştirilmesi ve madenlere gömülmesi, Doğu Hint Adalarının ele geçirilmeye ve yağmalanmaya başlanması, Afrika’nın, kara-deri ticaretinin av alanı haline getirilmesi, kapitalist üretim çağının pembe renkli şafak renkli işaretleriydi.”¹⁷⁷ Kısaca, Amerika’nın keşfiyle dünya pazarı oluşmaya başlanmış bu durum da kapitalist üretim tarzına geçilmesine neden oluşturmuştur.¹⁷⁸

Kızılcılık, dünyanın günümüzde karşılaştığı sorunların kaynağında 19. yüzyılda Batı’nın egemen sistemi olan kapitalizmin olduğunu savunmaktadır. Kapitalizmin eşitsizlik üzerine dayalı yapısı 19. yüzyıldan bu yana toplumlara zarar vermektedir. Kapitalizmde daha çok kazanmak mantığı olduğundan dolayı bu durum toplumda belli bir grubun lehine bir sonuç yaratırken bu sınıf dışında kalanlara zarar vermektedir. Kapitalist toplum sermayeye sahip olan sınıfın lehine olan bir toplum tasarımıdır. “Kapitalizm, üretim araçlarının sermaye sınıfının (burjuvazinin) tekelinde

¹⁷⁴ *age.*, s. 67.

¹⁷⁵ *age.*, s. 63-68.

¹⁷⁶ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s.87.

¹⁷⁷ Karl Marx’tan aktaran Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 89.

¹⁷⁸ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s.89.

toplandığı/denetlendiği, üretim araçlarının mülkiyetine malik olmayan emekçilerin (proleteryanın) ücret karşılığı sattıkları bir emek pazarının bulunduğu ve ekonomik etkinliği güdüleyen en büyük etkenin daha fazla kâr elde etme arzusu olduğu bir toplum tasarımıdır.”¹⁷⁹

Kızılçelik, Batı uygarlığının sömürgecilik üzerine şekillendiğini bu sömürünün Batı'nın kapitalist sistemi kurması ile çok insafsız hale geldiğini söylemiştir. Batı uygarlığı, bugünkü durumuna sömürgecilik sayesinde gelmiştir. Batı uygarlığında sömürgecilik, 19. yüzyılda kapitalizm ile birlikte zirve yapmıştır.”¹⁸⁰ “19.yüzyıldan günümüze emeğin sömürsü, mülksüzleştirme, yoksullaştırma üzerine gelişen kapitalizm”¹⁸¹ dünya genelinde insanların sermayeye sahip olanlar tarafından sömürülmesine neden olmuştur. Çünkü “kapitalizm, esas olarak, insandan ziyade sermayeyi ve kârı önemsemektedir. Kapitalizmde amaç, sermayeyi mümkün olabildiğince arttırmaktır. Bunun için de insanın emeğinin sömürülmesi, onun kendisine, işine, çevresine ve topluma yabancılaştırılması, ayrıca fiziki olarak çöküntüye uğratılması”¹⁸² gerekli olmaktadır.

Kızılçelik, Batı uygarlığının üretmiş olduğu kapitalist sistemin insanları tüketime sevk ettiğini belirtmiştir. Kapitalizm, ürettiği metalleri satarak varlığını devam ettirebilen bir sistemdir. Bundan dolayı kapitalizm tüketim üzerine kurulmuştur “Bu noktada kapitalizme bedeni oburlaştırma tasarımı da denebilir.”¹⁸³ Kapitalist sistemde önemli olan sermaye sahiplerinin üretmiş oldukları metayı dünyanın dört bir yanına fazlaca satmaktır. “Kapitalist üretim tarzının hedefinde insan yoktur, sadece daha fazla kâr elde etmek ve böylelikle sermayeyi çoğaltmak vardır.”¹⁸⁴

Kapitalizm, insan emeğini sömürerek büyüyen bir mekanizmadır. Kapitalist sistemde emekçiler çalıştıklarından daha azını kazanırlar. Kapitalist sistemde emekçilerin hak ettikleri kazancın bir kısmına sermaye sahipleri el koyarlar. Bu nedenle “kapitalizm, insanları yok eden bir mezbahadır.”¹⁸⁵ Kapitalist sistem o kadar acımasızdır ki çocukları ucuz işgücü olarak kullanarak onları dahi sömürmekten geri

¹⁷⁹ Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Yazıları-1*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1998, s. 15.

¹⁸⁰ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s. 196.

¹⁸¹ Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s.53.

¹⁸² *age.*, s. 111.

¹⁸³ *age.*, s. 111.

¹⁸⁴ Kızılçelik, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s. 91.

¹⁸⁵ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s 78.

durmaz.¹⁸⁶ Kapitalist sistemde sermayeyi elinde bulunduran sınıf çalışan sınıfların emeğini sömürdükçe daha da büyür, sermayenin büyümesiyle de çalışan sınıf daha da sömürülerek yoksullaşır.¹⁸⁷

Kızılçelik, Batı uygarlığıyla özdeşleşen kapitalizmin dünya kaynaklarını acımasızca gasp ettiğini vurgulamıştır. Kapitalizm, adaletsizlik üzerine kurulmuş insanları çeşitli şekillerde bölen acımasız bir sistemdir. Kapitalizm sömürü ile ayakta durabilen bir yapıdadır.¹⁸⁸ Kızılçelik, kapitalizmin bu acımasız yapısını devam ettirmek için toplumda aile kurumunu kullandığını iddia etmiştir. Kapitalistler aile kurumunu gerçekleştirdikleri sömürü sisteminin devamı için önemsemişlerdir. “Çünkü, evlenen ve aile oluşturan insanların kaygıları artar. Kaygı ve/veya ötekini düşüncülerinden dolayı başkaldırı eğilimleri yontulur, hareket ve eylem serbestileri daralır. Aile, aynı zamanda, kapitalist düzen için iyi bir tüketim birimi/ mekanizmasıdır. Eş deyişle yasal çocuk üretim fabrikası olan aile emekçinin kapitalistin kapitalini arttıran üretim birimlerinde ürettiği ürünleri ve malları kalıplaşmış tüketim ilişki formları içinde en iyi tüketen merkezdir.”¹⁸⁹

Kızılçelik, kapitalizmin kendisini yaşatmak için önemsedığı aile kurumunun günümüzde çeşitli sorunlarla karşı karşıya olduğunu vurgulamıştır. Aile kurumu kurarak eş olan insanlar kapitalist düzen içerisinde gerçek anlamıyla birer eş olamamakta ve monoton bir yaşam kurmaktadır. Bu durumda aile kurumunun çatırdamasına neden olmaktadır. Aile kurumunun içine girmiş olduğu bu olumsuz durum için burjuvazinin bilim insanları hemen işe koyulmakta ve aileyi içerisinde bulunduğu bu sıkıntılı ortamdan kurtarmak için çözüm önerileri söylemektedirler. Kızılçelik, ailenin varlığının devam edebilmesi için Batı'nın AIDS virüsünü ortaya çıkardığını iddia etmiştir. AIDS virüsüyle evlilik dışı cinsel ilişkiler tehlikeli hale gelmekte ve insanlar yeniden evlilik kurumuna yönelmektedirler.¹⁹⁰

Kızılçelik, kapitalizmin ayakta durabilmek için her türlü yalan yanlış bilgiyi toplumlara bilim adamları aracılığıyla sunmaktan çekinmeyeceğini düşünmektedir. Kızılçelik, AIDS virüsünün de kapitalizmin ayakta durabilmek için yaratmış olduğu

¹⁸⁶ *age.*, s. 79.

¹⁸⁷ Kızılçelik, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s. 89-90.

¹⁸⁸ Sezgin Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, s. 120.

¹⁸⁹ Sezgin Kızılçelik *Güncel Sosyolojisi- 1*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1998 s. 10.

¹⁹⁰ *age.*, s.11-12.

kirli bir oyun olarak görmektedir. Kızılcelik, AIDS virüsünün Batılı devletlerce üretilmiş olduğunu söylemiştir. “Kanımca kapitalizmin tek sahipliğine soyunan devlet, çok bilinçli bir biçimde ölümcül AIDS virüsünü kendi elleriyle Karanlık Saray'da üretti. AIDS hastaları yoluyla kendine geniş bir ekonomik pazar ağı ören kapitalist devlet böylece insanlara, ‘evlilik dışı cinsel ilişkilere girmeyin, evlenin, eşinize bağlı olun çocuk üretin, aile olarak, varlığınızı devam ettirin’ iletisini vermek istiyor. Çünkü buna çok gereksinimi var.”¹⁹¹

Kısacası, Kızılcelik, kapitalizmin sorunlu bir sistem olduğunu ileri sürmüştür. Kızılcelik, Batı'nın kapitalizm aracılığıyla sermayeye sahip olmayan sınıfları ve Batı-dışı toplumlara sömürdüğünü vurgulamıştır. Batı-dışı mazlum toplumların bir kategori olarak oluşum süreci de kapitalist sistemle alakalıdır. Batılı zalim toplumlar, Batı-dışı toplumlara sömürerek zenginleşmişlerdir. Böylece az gelişmiş toplum kavramı oluşturulmuştur.¹⁹² Kapitalizm, yayılcı bir şekilde dünya genelinde hakimiyetini kurmak istemekte, egemen olduğu ülkelerin yapısal özelliklerini bozmaktadır. Kapitalizm, acımasız ve katliama dayalı bir sistem ile dünyaya hükmetmeye çalışmaktadır.¹⁹³

Sonuç olarak Kızılcelik, kapitalizmin kötü doğasının Batı uygarlığıyla bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. Kapitalizm uygarlıkla ilişkilidir onun yaratıcısı da Batı uygarlığıdır.¹⁹⁴ Batı toplumunda görülen burjuvazi kapitalizmi yaratmıştır. Kapitalizmin amacı da tüm dünyayı yayılcı bir yolla kuşatmaktır.¹⁹⁵ Kızılcelik, Batı uygarlığının sömürü ile kendisini dünya üzerinde bir güç olarak ortaya çıkarttığını ileri sürmüştür. “Sömürü mekanizması, kapitalizmin yaşama iksiridir. Zenginlik, emek-gücünün emeğinin karşılığının verilmemesi ve çok çalıştırılması yoluyla sağlanır.”¹⁹⁶ Kızılcelik, Batı uygarlığının günümüzde dünyaya egemen olan gücünü kapitalist sömürgeci politikalarıyla elde etmiş olduğunu söylemiştir. Kızılcelik, bu nedenle Batı uygarlığının günümüzde dünyaya egemen olan gücü haksızlıklarla, adaletsizliklerle,

¹⁹¹ *age.*, s. 12-13.

¹⁹² Kızılcelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 151.

¹⁹³ Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, s. 278.

¹⁹⁴ Kızılcelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak*, s. 130.

¹⁹⁵ Kızılcelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 30.

¹⁹⁶ Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, s. 235.

insani olmayan yöntemlerle elde etmiş olduğunu savunup bu gücün meşru olmadığını belirtmiştir.

3.1.5. Emperyalizm Olarak Batı Uygarlığı

Kızılçelik'in kapitalizme getirmiş olduğu eleştirilerin çeşitli katmanları vardır. O, dünya üzerinde var olan emperyalizm gerçeğini eleştirmiş, onun kapitalizmin bir safhası olduğunu öne sürmüştür. Kızılçelik, emperyalizmi Batı uygarlığının yaratmış olduğu kapitalizmin ileri aşaması olarak tanımlamıştır. Kızılçelik, kapitalizmin tekeli bir sisteme bürünmesinin emperyalizm olduğunu belirtmiştir.¹⁹⁷ Kızılçelik Batı'nın emperyalist politikalarını eleştirmiş bu politikaların dünyayı olumsuzluklar içerisine çektiğini söylemiştir. Batı uygarlığı dünyayı ciddi sorunlarla karşı karşıya getirmiştir. Batı kapitalizm ve emperyalizmle insanlığın varlığını tehdit eder hale gelmiştir. İnsanlar korku içerisinde ve zulümlerle baş başa bırakılmıştır. Batı uygarlığı ile birlikte insanlar hayatlarını yaşayamadan ömürlerini ziyan etmektedirler.¹⁹⁸

Kızılçelik, Batı'nın emperyalist politikalarla tüm dünya üzerinde tahakküm kurmak istediğini savunmuştur. Kızılçelik, Batılı emperyal güç odaklarının Amerika ve Avrupa Birliği olduğunu söylemiştir.¹⁹⁹ Amerika birçok kesim tarafından zaten emperyalist bir ülke olarak kabul edilmektedir. Kızılçelik Avrupa Birliği'nin de en az Amerika kadar emperyalist politikalar güttüğünü belirtmiştir. Kızılçelik Batı ülkelerinin kurmuş olduğu Avrupa Birliği'nin de bu amaç doğrultusunda hareket ettiğini ifade etmiştir. Avrupa Birliği kapitalizmin temel mantığı ve sonucudur. Avrupa Birliği Batı'nın emperyalist politikalarını hayata geçirmek için oluşturulmuştur.²⁰⁰ Kızılçelik, Batılı devletlerin Avrupa Birliği ile toplumlara olumsuzluklar getiren emperyalist politikaların kirli yüzünü saklamaya çalıştıklarını ileri sürmüştür. Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin emperyalist politikalarını modernlik projesiyle kapatmaya çalıştığını söylemiştir. Yani ona göre modernliğe atfedilen

¹⁹⁷ Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 627-628.

¹⁹⁸ Sezgin Kızılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 4.

¹⁹⁹ Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 64.

²⁰⁰ Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.260-261.

olumlu şeyler aslında kapitalist-emperyalist politikalarının yaratmış olduğu olumsuzlukları gizleme projesidir.²⁰¹

Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin emperyalist politikalarla Batı-dışı mazlum milletleri sömürdüğünü onları hegemonyası altına almaya çalıştığını öne sürmüştür. Avrupa Birliği bu şekilde Batı-dışı mazlum milletlerin bağımsızlıklarını yok etmek istemektedir. Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin genişleme sürecini emperyalist bir yayılma olarak görmüştür.²⁰² “Çünkü Avrupa'nın genişleme sureciyle birlikte dünyada istikrar ve güvenlik değil, istikrarsızlık ve kaos yaygınlaşmıştır.”²⁰³ Kızılçelik, Batı kapitalizmi ve emperyalizmi ile Batı-dışı mazlum toplumların felaketlerle karşı karşıya geldiğini belirtmiştir. “Batı-dışı mazlum toplumlarda yoksulluk, sefalet, kıtlık, açlık ve işsizlik had safhaya çıktı. Bu toplumlarda, yaşam koşulları çok ağırlaştı; yaşama standartları sürekli olarak kötüleşti; insanların konut, sağlık, beslenme ve eğitim sorunları ürkütücü boyutlara ulaştı. Batı-dışı mazlum toplumlar, sefalet ve kıtlık toplumlarına dönüştü. Bu toplumlarda, sadece sömürü bolluğu vardır.”²⁰⁴

Batı uygarlığı kapitalist-emperyalist politikalarla dünya toplumları arasında eşitsizlikler yaratmıştır. Kızılçelik, Batılı devletlerin emperyalist politikalarını günümüzde ‘Uluslararası Para Fonu’, ‘Dünya Bankası’, ‘Dünya Ticaret Örgütü’ gibi oluşumlarla sürdürdüğünü söylemektedir.²⁰⁵ Kızılçelik, Batı, IMF gibi oluşumlarla Batı-dışı toplumları kısıpacı altına almaya çalışmaktadır. Kızılçelik, 1990’larda Rusya’nın da IMF politikalarıyla mahvolduğunu belirtmiştir.²⁰⁶ Kızılçelik, Batı’da oluşturulan kapitalizm ve onun ileri aşaması olan emperyalizmin askeri ve ekonomik işgallerle Doğu toplumlarının tepesine çöktüğünü öne sürmüştür. Kapitalizm ve emperyalizm ile birlikte Batı’da ezen devletler Doğu da ise ezilen devletler ortaya çıkmıştır.²⁰⁷

²⁰¹ *age.*, s.261.

²⁰² *age.*, s. 289.

²⁰³ *age.*, s. 290.

²⁰⁴ Sezgin Kızılçelik, “Sürünün Ekonomi Politigi ya da Özgünlüğü Tahayyül Etmek”, *Edebi Düşünce* (iç.), Sayı: 3, Şubat-Mart 2004, s. 30-54.

²⁰⁵ *age.*, s.102.

²⁰⁶ *age.*, s.102.

²⁰⁷ Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 646.

Kızılçelik, Batı ülkelerinden Amerika'nın en büyük emperyalist ülke olduğunu belirtmiştir. Amerika emperyalist politikalarla tüm dünyayı yönetmek istemektedir.²⁰⁸ Kızılçelik, Batılı emperyalist devletlerin son yıllarda Irak ve Suriye yönetimini ele geçirmek için orada çıkarmış olduğu savaşı örnek vererek Batılı devletlerin emperyalist politikalarının amacına ulaşabilmeleri için insanlığa savaş, ölüm, acı gibi olumsuzlukları yaşatmaktan çekinmeyeceklerini belirtmiştir.

Kızılçelik'e göre Batılı devletler emperyalist politikalar geliştirerek Batı-dışı mazlum devletlerde ulus-devlet yapılanmasını bozmaya çalışmaktadır. Çünkü Amerika ve Avrupa Birliği'nin güçlü bir şekilde varlıklarını devam ettirmeleri Batı-dışı mazlum milletlerin güçsüz konularından geçmektedir. Batı-dışı mazlum toplumların güçsüz toplumlar haline getirebilmek için Batılı devletler bu toplumlardaki birlikteliği yok etmeye çalışmaktadır. Bu nedenle Batı-dışı mazlum toplumlarda ulus-devlet yapılanması saldırı altındadır.²⁰⁹ "Eş deyişle güçsüz ulus-devletler, emperyalizmin ekonomik temelini oluştururlar."²¹⁰ Kızılçelik, ulus-devlet yapılanmasının emperyalizmi durduracak bir güç olarak kabul etmiştir.

Kısaca Kızılçelik, emperyalist Batılı devletlerin ulusların bağımsızlığına, milli egemenliğine, ulus-devlete karşı olduklarını toplumlara emperyalist politikalarıyla hükmetmek için onların zayıf ve güçsüz olmalarını sağlamaya çalıştıklarını söylemiştir. Kızılçelik, Batı'nın emperyalist yönelimli yapısının insanoğlu için büyük tehditler oluşturduğunu vurgulamıştır.

3.1.6. Faşizm Olarak Batı Uygarlığı

Kızılçelik emperyalizmin ve faşizmin kapitalizmin ileri aşaması olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik'e göre kapitalizm ve emperyalizm birbiriyle ayrılmaz sözcüklerdir. Faşizm ise bu sözcüklerle ilişkilidir.²¹¹ Kızılçelik, faşizmi Batı uygarlığıyla ilişkilendirmiş, Batı'nın kurmuş olduğu kapitalist düzenin birçok olumsuz şeye kaynaklık ettiği gibi faşizme de neden olduğunu savunmuştur. Batı uygarlığı faşizmi yaratmış fakat bunu toplumlardan gizlemek için kendisini farklı şekillerde

²⁰⁸ Kızılçelik, Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası, s.64.

²⁰⁹ *age.*, s. 77.

²¹⁰ *age.*, s. 77.

²¹¹ *age.*, s. 70.

tanıtmaya çalışmıştır. Kızılçelik, Batı'nın, faşizmin yaratıcısı olduğu gerçeğini çarpıtmak için kendi insanının ve toplumsal kurumların özelliklerini gizlemeye çalıştığını söylemiştir. Kızılçelik, Avrupa ve Amerika insanının tek-tip düşünen bir yapıya sahip olduğunu ve yine buralardaki kurumlarında otoriter yapıya sahip olduğunu söylemiştir. Fakat Avrupa ve Amerika sahip oldukları bu olumsuz özellikleri gizleyerek kendilerini özgürlükler ülkesi olarak sunmaktadırlar.²¹²

Kızılçelik, Amerika ve Avrupa'nın özellikle 19.yüzyıldan bu yana anti-demokratik uygulamalar içerisinde olduğunu söylemiştir. Son iki yüzyıllık tarihsel süreçte Amerika ve Avrupa dünya üzerindeki savaşların, krizlerin ve her türlü olumsuzlukların nedeni olmuştur. Dünya üzerindeki faşist uygulamalar, baskıcı yönetimler, ırkçı davranışlar, adaletsizlikler ve insanlığa olumsuzluklar getiren birçok şeyin yaratıcısı Amerika ve Avrupa'dır. Amerika ve Avrupa Batı-dışı mazlum toplumlar üzerinde tahakküm kurmak istemekte, kendi çıkarları için oralarda acı ve sefalet neden olacak uygulamalar gerçekleştirmektedir. Batılı zalim devletler kendi dışında olan toplumları faşizm ile sömürmek ve hizaya sokmak istemektedir.²¹³

Amerika ve Avrupa kendilerini demokrasinin beşiği olarak dünyaya tanıtmaya çalışıyorlar. Oysa onların yapıp ettiklerine bakarak demokrasi alanında nasıl zayıf olduklarını görebiliriz. "Amerika ve Avrupa Birliği ülkelerindeki demokrasi de sözde ve görünüştedir."²¹⁴ Batılı devletlerin Amerika'nın öncülüğünde Ortadoğu da çıkarmış oldukları savaşlarda ölen ya da hayatları mahvolan masum insanları göz önüne getirirsek onların nasıl anti-demokratik ve faşist politikalar güttüklerini görebiliriz. Batılı devletlerin dünyaya özgürlük götürme söylemleri tam bir aldatmacadır. Onlar kapitalist-emperyalist-faşist uygulamalarla dünyaya felaketler götürmektedirler. "Amerika'nın sömürgeleştirme politikaları, ulusların özgürleştirilmelerine değil, tam tersine onların köleleştirilmelerine kaynaklık eder. Emperyalizm ile özgürleştirme arasında bağ kurulamaz. Emperyalizm ve faşizm ile Amerika ve Avrupa Birliği arasında bağ kurmak daha kolaydır."²¹⁵

²¹² *age.*, s. 66.

²¹³ *age.*, s. 66.

²¹⁴ Sezgin Kızılçelik, "Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri", *Kocaeli Üniversitesi I.Uluslararası Felsefe Konferansı* (iç), 11-13 Nisan, 2004, s. 23.

²¹⁵ *agm.*, s.24.

Kızılçelik, Amerika ve Avrupa'nın günümüzde yapmış oldukları katliamlarla "yeni Hitler" olarak karşımızda olduklarını ileri sürmüştür. "Batılı totaliter güçler Avrupa'yı 1930 ve 1940'larda kan gölüne çevirmişlerdi, yeni ve çağdaşları da onlardan geri kalmıyorlar, hatta çoğu kez daha üstün alçaklar olarak bu kez yine ve yeniden hep beraber sahneler: Yeni-Hitler karşımızda durmuyor mu? Savunmasızlara, savruklara ve savrulmuşlara karşı hem de başı boş bir biçimde. İnsancıklar, fırlatılmışlar, fırlamışlar ve fırlamalar yeni-faşizm döneminde yaşamıyorlar mı?"²¹⁶ "O halde acı gerçeği ben söyleyeyim: Bugün 'yeni- faşizm' çağında yaşıyoruz. Faşizme yine boyun eğdik. Bu da nereden çıktı? diye düşünenleri görüyor gibiyim. Faşizm çağında yaşadığımız muhakkak. Ancak hemen belirtelim ki, faşizm birden bire belirmedi. İnsanlığa karşı büyük bir komplo olan faşizm, 20. yüzyılda kapitalizm içinde aşama aşama gelişti."²¹⁷ Faşizmi toplumların benimsemiş oldukları değerlerden çıkar. Yani faşizm benimsenen toplumsal sistem oluşturur.

Kısaca Kızılçelik, Amerika ve Avrupa'nın özgürlük ve demokrasi söylemlerinin olduğunu fakat onların bu söylemlerinin bir sahtekârlık örneği olduğunu söylemiştir.²¹⁸ Batı uygarlığı yaratmış olduğu kapitalizmin sonuçlarından olan faşizm ile dünyayı yönetmek istemektedir. Faşizm de kitleler değersizleştirilmiş, insanın hiçbir kıymeti kalmamıştır. Emperyalist-faşist Batı sistemi ile insanlar sürü haline getirilmiştir. İnsanlar Batı sistemi içerisinde düşünme yeteneklerini kaybetmişlerdir. İnsanlar köleleştirilmiş, egemen güçlere boyun eğen bir yapıya büründürülmüştür. "Sözün kısası, egemen güçler, bin bir türlü baskıcı yöntemleriyle, insanlığı büyük bir ablukaya almışlardır. Hakimiyet, despotun eline geçmiştir. Dikta, her şeyi dikte ettirmeye başlamıştır. İnsanlık kuşatılmıştır. Her tarafı çevrilmiştir. İnsanlar, özgürlüklerini yitirmişlerdir."²¹⁹

Kızılçelik emperyalizm ile özgürlük arasında hiçbir bağ kurulamayacağını bu nedenle Amerika ve Avrupa'nın dünya halklarına özgürlük götürme söylemlerinin anlamsız olduğuna dikkat çekmiştir. "Çünkü emperyalizm ile özgürleştirme arasında bağ kurulamaz. Fakat emperyalizm ve faşizm ile Amerika ve Avrupa Birliği arasında

²¹⁶ Kızılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 24.

²¹⁷ Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, s.30.

²¹⁸ Kızılçelik, "Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri", s.22.

²¹⁹ Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, s. 34.

bağ kurmak mümkündür”²²⁰ Kızılcılık, Amerika ve Avrupa’nın kapitalist-emperyalist politikalarının sonucunda insanlığa olumlu şeyler getirecek hiç kazanımın olamayacağını savunmaktadır. Kızılcılık, dünyayı yöneten Amerika ve Avrupa’nın kapitalist-emperyalist politikalarından toplumların kurtulmadığı sürece dünyanın savaşıardan ve katliamlardan kurtulamayacağını ileri sürmüştür.²²¹ Kızılcılık’ın ileri sürmüş olduğu bu tezin doğruluğunu her geçen gün daha da kötüye giden dünyaya bakarak anlayabiliyoruz.

3.1.7. Küreselleşme ve Batı Uygarlığı

Kızılcılık, küreselleşme sözcüğünün günümüzde çağımızı tanımlayan bir sözcük olduğunu²²² belirterek onun ne olduğuna ilişkin açıklama yapmak için üzerinde önemle durmuştur. Kızılcılık, küreselleşme sözcüğünün son yıllarda çok sık kullanıldığını herhangi bir konuda konuşmak için bir şekilde küreselleşme ile ilişki kurulduğuna dikkat çekerek bu nedenle küreselleşmenin ne anlama geldiğinin açıklığa çıkartılması gerektiğine dikkat çekmiştir. Çünkü Kızılcılık, küreselleşmenin günümüzde tüm toplumları ilgilendiren bir kavram olmasına karşın onun ne olduğuna ilişkin üzerinde uzlaşılan doğru tanımlamanın olmadığını söylemiştir.²²³ Kızılcılık, küreselleşmenin dünya üzerindeki tüm toplumları etkileyen bir kavram olduğunu söyleyerek bundan dolayı onun toplumlar tarafından doğru anlaşılması gerektiğini vurgulamıştır.²²⁴

Kızılcılık, küreselleşmeyi faşizm ile birlikte anılan kapitalizmin ve onun ileri aşaması olan emperyalizmin günümüzdeki adı olarak zikretmiştir.²²⁵ “Kapitalizmin ileri aşaması emperyalizmdir. Emperyalizmin günümüzdeki durumu ise küreselleşmedir.”²²⁶ Kızılcılık, Batılı bir kavram olan küreselleşmeyi kapitalizm ile

²²⁰ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 68.

²²¹ *age.*, s. 67.

²²² Kızılcılık, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s.24.

²²³ *age.*, s. 26.

²²⁴ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 1-2.

²²⁵ Kızılcılık, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 629.

²²⁶ Kızılcılık, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği’nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, s. 26.

ilişkili olarak ele alıp açıklamaya çalışmıştır. “Küreselleşme, kapitalizmin diasporası yani onun dünyaya dağılıp yayılması, esnemesi ve dünyayı kuşatmasıdır.”²²⁷

Küreselleşmeyi kapitalizmin günümüzdeki adı olarak açıklayan Kızılcılık, küreselleşmenin tarihsel sürecini de kapitalizmin tarihiyle açıklamıştır. “Küreselleşmeyi, kapitalizmin kökenleri ve tarihî gelişimiyle temellendirmek mümkündür. Kapitalizm, tarihsel bir sosyal sistemdir. Bugün adına küreselleşme denen bu tarihsel sistem, 15. yüzyıl sonları Avrupası'nda doğmuş, 19. yüzyıl sonlarında dünyanın çeşitli coğrafyalarına yayılmış, günümüzde ise yerkürenin tamamını kaplamıştır.”²²⁸ Kızılcılık, Batı tarihinde feodal dönemin 1492'de Amerika'nın keşfedilmesi, coğrafi keşifler sonucu yeni ticaret yollarının bulunması ile sona erdiğini yerini ise kapitalizmin egemenliğine bıraktığını söyleyerek bu durumun küreselleşmenin de başlangıcı olduğunu öne sürmüştür.²²⁹

Kızılcılık, iddia edilen aksine küreselleşmenin son yıllarda ortaya çıkan bir şey olmadığını onun Amerika'nın keşfi, kendisinin deyimiyle Amerika'nın işgaliyle ortaya çıkan bir süreç olduğunu belirtmiştir. “Demek ki küreselleşme, 1492'de Amerika kıtasının keşfedilmesiyle başlayan bir süreçtir.”²³⁰ Kızılcılık, küreselleşme konusunda sosyologların da hata yaparak küreselleşmeyi yeni bir şeymiş gibi ele aldıklarını söyleyerek onların bu tutumlarını eleştirmiştir.²³¹ “Küreselleşme, Amerika'nın işgaliyle başlayıp günümüze kadar devam eden bir süreç olduğu için yeni bir olgu değildir. Küreselleşme, kapitalizmin ve emperyalizmin bugünkü adı olup, onların dünyanın bütün bölgelerine yayılmasıdır. Dünyanın başına bela olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin 1989'da çöküşüyle, kapitalist-emperyalist sistemin yerkürenin tamamını kapladığını görmekteyiz. Bu süreçte, dünyada demode olan ve itici hale gelen kapitalist-emperyalist düzenin imdadına liberal entelektüeller yetişmiş, söz konusu sisteme yeni bir isim bulmuşlardır. Bu isim, ‘küreselleşmedir.’”²³²

²²⁷ Kızılcılık, Sezgin: “Kapitalizmin Diasporası Olarak Küreselleşme”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi* (iç), Yıl:2, Sayı:6, Ocak, 2002, s. 15.

²²⁸ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 28.

²²⁹ *age.*, s.28.

²³⁰ Kızılcılık, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, s.27.

²³¹ Recep Ercan, “Sezgin Kızılcılık'in Küreselleşme ve Sosyal Bilimler Kitabı Üzerine”, *Eğitim Araştırmaları* (iç), Yıl 2, Sayı 6, Ocak 2002, s. 130.

²³² Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s.2.

Küreselleşme Amerika'nın fethi ile başlamış olup Avrupa'da meydana gelen aydınlanma dönemi ile şekillenen bir süreçtir. Küreselleşmenin tarihi kapitalist modernlik ile açıklanabilir.²³³ “Küreselleşme, kapitalist modernliğin günümüzdeki boyutu ve görünümü olup, onunla doğrudan bağlantılıdır. Eş deyişle, küreselleşme, modernliği ören kapitalizmin (kapitalist modernliğin) diasporası, yani onun dünyaya dağılıp yayılması, esnemesi ve dünyayı kuşatmasıdır.”²³⁴ Kızılcılık, Avrupa ve Amerika'da oluşturulan modernliğin bileşenlerinin kapitalizm ve endüstriyalizm olduğunu söylemiştir. Bu nedenle modernlik kapitalist modernlik olarak ifade edilir. Küreselleşmeyi de kapitalizmin günümüzdeki adı olarak kabul edersek küreselleşme ve modernliğin ilişkili şeyler olduğu çıkarımını ortaya koyabiliriz.²³⁵ “Küreselleşme, kapitalizm örgülü modernliğin zalim Batı toplumlarından dünya ölçeğine, bilhassa da Batı-dışı mazlum toplumlara yayılması ve yayıldığı yerde egemenlik kurmasıdır.”²³⁶ Kızılcılık, küreselleşmeyi kapitalizm, endüstriyalizm ve modernite içerisinde anlamlandırmaya çalışır. Kızılcılık'ın bu yaklaşımı küreselleşmenin günümüz koşullarla açıklama girişimlerini yadsır. Kızılcılık'e göre küreselleşme birçok farklı kavramla da ilişki içerisindedir. Kızılcılık, küreselleşmenin hangi kavramlarla birlikte ele alınması gerektiğinin izahatını yapmaya çalışır.

Kızılcılık, Batı'nın kapitalist sisteme geçmesiyle birlikte sömürü üzerine kurmuş olduğu düzenini gizlemek için kendi sistemini sürekli yeni kavramlarla nitelendirdiğini ileri sürer. Sömürgeci Batı toplumları kavramlarla oynayarak emperyalist, sömürgeci faaliyetlerini sürdürürler. Kızılcılık, son yıllarda sıklıkla kullanılan küreselleşme kavramının da yeni bir şeye karşılık gelmediğini kapitalizmin isim değiştirmiş hâkli olduğunu savunur. Kızılcılık, aynı şekilde küreselleşme kavramının yanında son yıllarda farklı kavramlarında Batı toplumları tarafından gündeme getirildiğini söyleyerek bu kavramlarında yeni bir şey ifade etmediklerini hepsinin birbirinin yerine kullanılan kavramlar olduğunu söylemiştir. “küreselleşmeyle birlikte, aynı zamanda ‘yeni dünya düzeni’, ‘Amerikanlaşma’, ‘tarihin sonu’, ‘geç kapitalizm’, ‘postmodernizm’, ‘yerelleşme’ ve ‘neo-liberalizm’

²³³ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 244.

²³⁴ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s.25-26.

²³⁵ Kızılcılık, “Sezgin; Küreselleşme ve Postmodernleşmeye Karşı Ulusal Bağımsızlık Hareketi”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi (iç)*, Yıl 2, Sayı 7, Mayıs 2002, s. 99.

²³⁶ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s.26.

gibi anlayışlar entelektüel alanda tartışılmaya başlanmıştır.”²³⁷ “Oysa bu sözcükler, ya birbirleriyle örtüşürler ya da birbirlerinin aynısıdır. Son tahlilde birbirlerinin muadilidirler.”²³⁸

Kızılçelik, son yıllarda Batı tarafından yaygın olarak kullanılan yukarıdaki kavramların hepsinin kapitalizm ile ilişkili olduğunu öne sürmüştür. Bu kavramlar bir moda akımı gibidirler. Gözden düşenin yerine yenisi getirilir. “Sözgelimi Fukuyama'nın 1980'lerin sonlarından itibaren Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla birlikte sözde sosyalizmin(!) kapitalizme yenik düşmesine atfen tarihin sonunun geldiğini iddia etmeye başlamasıyla gündeme gelen yeni dünya düzeni söylemi, dünyada kapitalizmin hükümlerine gönderme yapmaktadır.”²³⁹ Fukuyama, tarihin sonu kavramıyla monarşi, faşizm, komünizm gibi egemenlik şekillerinin liberalizme yenik düştüğünü öne sürmüştür.²⁴⁰ Buna göre tarihin sonu gelmiş ve artık yeni dünya düzenine geçilmiştir. ‘Yeni dünya düzeni’ kavramı 1989 sonrası SSCB'nin dağılmasıyla dünya üzerindeki gücü elinde bulundurma rekabetinde Amerika'nın tek başına kalmış olmasına gönderme yapar. Amerika'nın dünya yönetiminde rekabetsiz kalması dünyayı biçimlendirmede tek etkin güç haline gelmesine neden olmuştur. Dünya yönetiminin Amerika'nın eline geçmesi de ‘yeni dünya düzeni’ olarak adlandırılmıştır. Amerika'nın oluşturduğu yeni dünya düzeni de esasında küreselleşmedir.²⁴¹

Kızılçelik, ‘yeni dünya düzeni’ olarak adlandırılan durumun küreselleşme olduğunu küreselleşmenin de Amerikanlaşma olduğunu öne sürmüştür. “Yeni dünya düzeninin efendisi, Amerika’dır. Küreselleşme diye nitelendirdiğim yeni dünya düzeni, aslında Amerikan düzenidir”²⁴² Kızılçelik, küreselleşmenin asıl yönlendiricisinin Amerika olduğunu bundan dolayı küreselleşmeye Amerikanlaşma demenin yanlış olmayacağını söylemiştir.²⁴³ Küreselleşme, Amerika'nın dünyaya egemen olması, dünyayı Amerikanlaştırması ve mahvetmesidir. Küreselleşmenin ördüğü dünyanın efendisi, gerçekte muteber olmayan ama itibarı artan ve adeta

²³⁷ Kızılçelik, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s. 26.

²³⁸ *age.*, s.28.

²³⁹ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.219.

²⁴⁰ Kızılçelik, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s. 34.

²⁴¹ *age.*, s.29.

²⁴² *age.*, s. 29.

²⁴³ Kızılçelik, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, s. 28-29.

yeniden keşfedilen Amerika'dır. Küreselleşme, Amerikan imparatorluğu ya da haydut kovboyların hegemonyası dönemidir.”²⁴⁴

Amerika'nın benimsemiş olduğu emperyal yönetimle dünya üzerinde tek başına iktidar olması ulus-devlet yapılanmasını zayıflatma düşüncesiyle birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Çünkü küreselleşme ile birlikte ulus-devlet yapılanmasının zayıfladığı görülmektedir.²⁴⁵ Küreselleşme, toplumların egemenliklerini ve bağımsızlıklarını zayıflatma üzerine biçimlendirilmiştir. Ulus-devletler zayıflayınca küresel yapıya sahip uluslararası bir güç odağı dünya hakimiyetini ele alacaktır.²⁴⁶ Küreselleşme Amerika ve Avrupa'nın çıkarları doğrultusunda özellikle Batı-dışı toplumları bölme amacıyla etnik, kimliksel ayrımlar oluşturarak ulus-devlet yapılanmalarını parçalamak istemektedir.²⁴⁷ Küreselleşme ile bu şekilde ayrımlar oluşturularak toplumların gücü yok edilerek küresel aktörlerin gücü rahatça ellerinde toplaması amaçlanmaktadır.

Kıısacası, küreselleşmeyi Amerikanlaşma olarak ele alan Kızılcılık, Amerika'nın dünyaya tek başına hâkim olma isteminin küreselleşme ile mümkün olacağını savunmaktadır. Kızılcılık, Amerika'dan sonra Avrupa'nın küreselleşmenin ikinci aktörü olduğunu vurgulamış ve bu Batılı devletlerin kendi çıkarları doğrultusunda toplumları biçimlendirmeye çalıştıklarını vurgulamıştır. Toplumların tek elden biçimlendirilmesinin yolu da ulus-devlet yapılanmasını çökertmekten geçmektedir. Küreselleşme bu haliyle ulus-devletlerin parçalanmasını hedeflemektedir. Özetle, “Küreselleşme denilen illet, ulus-devletlerin egemenlik haklarına büyük bir saldırıdır. Ulus-devletlerin egemenlik hakları bitince kendileri ve temsil ettikleri ulusları da biter. Çünkü ulus ve ulus-devlet, doğrudan egemen olma ile bağlantılıdır.”²⁴⁸

Kızılcılık postmodernizm ve küreselleşme kavramlarının da birbirleriyle bağlantılı olduğunu öne sürmüştür. “Postmodernizm, geç-kapitalizmin (küreselleşme) temeli, özü ve kültürel mantığıdır.”²⁴⁹ Küreselleşme ve postmodernizm birbirlerini

²⁴⁴ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 2-3.

²⁴⁵ *age.*, s. 56.

²⁴⁶ Kızılcılık, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, s. 33.

²⁴⁷ Kızılcılık, Sezgin; “Küreselleşme Süreci Karşısında Atatürkçü Düşün Sisteminin Konumu”, *Eğitim Araştırmaları* (iç.), Sayı: 8, Ankara, Ağustos 2002, s. 15.

²⁴⁸ *age.*, s. 32.

²⁴⁹ Kızılcılık, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s. 44.

geliştirirler. Postmodernizmin farklılıkları öne çıkaran yapısını küresel güçler dünyaya hükmetmek için kullanmaktadırlar.²⁵⁰ “Postmodernizm, kimliklere vurgu yapar, farklı kimliklere özgürlük alanı tanır, Bunun için de özellikle millî kimliklere saldırır ve onu darmadağın etmekle meşgul olur. Küreselleşme de bu zeminden beslenir.”²⁵¹ Postmodernizmin toplum içerisinde bulunan farklılıkları kimliksel bağlamda öne çıkarması o toplumun bütünlüğüne zarar vermektedir. Kimliksel bağlamda parçalara ayrılan toplumu da küresel güçler rahatlıkla hakimiyet altına alabilmektedirler.

Kızılcılık, postmodernizmin farklılıklar ekseninde yerelliği ön plana çıkarmasının küreselleşme ile çelişmediğine dikkat çekerek postmodernizmin ve küreselleşmenin yerellik konusunda ittifak halinde olduğunu söylemiştir. Postmodernizm yerelleşme bağlamında farklı kimlikleri ön plana çıkararak millî kimlikleri zayıflatır. Küreselleşme de toplumların zayıflayan millî kimliklerinden istifade ederek kendisini dayatır. Bu şekilde postmodernizmin ana argümanı olan yerelliği küreselleşme de savunup benimser.²⁵² “Böylece yasal kabileleşmeye vurgu yapan postmodernizm ile iktisadi sahada tahakküm kurmaya çalışan küreselleşmenin danışıklı dövüşen yakın dostlar olduğu rahatlıkla söylenebilir.”²⁵³

Küreselleşme neo-liberalizm kavramıyla da ilişkilidir. “Küreselleşme, neo-liberal görüşlerle beslenen ve gelişen bir olgudur.”²⁵⁴ Neo-liberalizmin her türlü devlet müdahalesine karşı çıkan ideolojisi küreselleşmenin de temel mantığıdır. Küreselleşme serbest piyasa kapitalizmi üzerinde beslenmektedir. Neo-liberalizmin öne sürdüğü şey de serbest piyasa kapitalizmidir. Küreselleşme ve neo-liberalizm arasındaki ilişki en iyi kendisini sosyal devlet anlayışında gösterir. Neo-liberalizm sosyal devlet anlayışını ortadan kaldırmayı amaçlarken küreselleşen dünyada da hükümetler her türlü sosyal hizmet harcamalarını kısmak için uğraşmaktadırlar.²⁵⁵

Kısacası Kızılcılık, “küreselleşme”, “yeni-dünya düzeni”, “Amerikanlaşma”, “tarihin sonu”, “geç-kapitalizm”, “postmodernizm”, “yerelleşme”, “neo-liberalizm” gibi kavramların birbirleriyle ilişkili olduklarını, birbirlerini geliştirip besleyen

²⁵⁰ *age.*, s. 51.

²⁵¹ *age.*, s.53.

²⁵² *age.*, s.52-53.

²⁵³ *age.*, s. 52-53.

²⁵⁴ *age.*, s.55.

²⁵⁵ *age.*, s.56-57.

düşünceleri içerisinde barındırdıklarını savunmaktadır. Ona göre bu kavramlar kapitalizmin günümüzdeki adını ifade etmektedirler.²⁵⁶ Kızılcelik'e göre kapitalizm sürekli farklı kavramlar inşa ederek kendisini gizlemeye çalışmaktadır. Ona göre bu kavramların varlığı da kapitalizmin kendisini gizlemeye yönelik ürettiği yeni isimleridir.

Kızılcelik, küreselleşmenin ne olduğunu onun hangi ideoloji ve kavramlarla ilgili olduğunu, neye, kime hizmet ettiğini yapmış olduğu geniş araştırmalarla su yüzüne çıkarmaya çalışmıştır. Kızılcelik'in esasında yapmak istediği şey bugün tüm dünyayı etkileyen küreselleşme gerçeğinin bilinmeyen, saklanan gizli yüzünü ortaya çıkarmaktır. Recep Ercan'ın da belirttiği gibi; Kızılcelik, “küreselleşme konusuna tarihsel bir perspektif sunmakta ve geniş bir literatür ışığında bizi aydınlatmaktadır, Küreselleşme yanlılarına adeta ders verircesine meydan okumakta, tüm foyalarını sergilemekte ve aydın duyarlılığıyla karşı çıkmaktadır. Diğer yandan sosyal bilimleri ve sosyal bilimcileri göreve çağırarak tavır takınmayı beklemektedir.”²⁵⁷

Kızılcelik, küreselleşmeyi doğru bir şekilde anlamlandıramazsak onun kabul edildiği gibi olumlu vasıflara sahip olduğunu zannederiz demiştir. “Yuvarlak bir şey olan küreselleşmeye yamuk bakıldığında gerçekliğinin neliği anlaşılabilir bir hal alır. Dolayısıyla küreselleşmeyi, çağın gereği, dünyayla bütünleşme, milletlerin birleşmesi ya da zenginleşmesi gibi algılamak ya da ona bilgi ve iletişim ağlarının yaygınlaşması olarak bakmak gibi problematik bir durumla yüz yüze gelmek hiç de zor olmuyor.”²⁵⁸ Kızılcelik'e göre küreselleşme, Batı uygarlığının 19.yüzyıldan bu yana yapmış olduğu sömürü ve yoksullaştırma sistemi olan kapitalizmin günümüzdeki adıdır. Küreselleşmenin insanlığa olumsuzluklar getirmiştir. Irkçılık, dincilik, etniklik gibi ayrımlarla toplumları parçalamıştır. Küreselleşme ayrımcı politikalar üzerine şekillenmiştir.²⁵⁹

Kızılcelik, küreselleşmenin sadece Batı toplumlarının yararına olduğunu öne sürmüştür.²⁶⁰ Küreselleşme dünya toplumlarını merkez ve çevre şeklinde ikiye

²⁵⁶ *age...*, s.58

²⁵⁷ Recep Ercan,“Sezgin Kızılcelik'in ‘Küreselleşme ve Sosyal Bilimler’ Kitabı Üzerine”, *Eğitim Araştırmaları* (iç.), Sayı: 6, Ocak 2002, s. 125.

²⁵⁸ Kızılcelik, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s.12.

²⁵⁹ Kızılcelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 58.

²⁶⁰ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.231.

bölmüştür. Merkez ülkeler Amerika ve Avrupa birliği lehine yapılan bu ayırım eşitsizlikler yaratmıştır. Çevre ülkeler olan Batı-dışı mazlum toplumlar da bu ayırmadan olumsuz bir şekilde etkilenmektedirler.²⁶¹ Küreselleşme, “Amerika”, “Japonya” ve “Batı Avrupa”nın dünya kaynaklarını kendi aralarında paylaşmanın adıdır.²⁶² Küreselleşme yaratmış olduğu tekellerle sermaye birikimini bu ülkelerin elinde toplamıştır.²⁶³ Bu da merkez ve çevre ülkeler arasında büyük eşitsizlikler yaratmıştır.

Kızılçelik, küreselleşmeyi yöneten bu üç devletin sadece çevre ülkeler üzerinde bir eşitsizlik yaratmadığını kendi toplumundaki sınıflar üzerinde de eşitsiz durumlar yarattığını ifade etmiştir. Bu devletler içerisinde de sermayeye sahip olanlar ve olmayanlar şeklinde sınıfsal ayrımlar vardır. Örneğin küreselleşmenin yaratmış olduğu tekeli eşitsizlikten en çok pay alan Amerika’da yoksulluk hızla artmaktadır. Buradaki yoksul kesimde İşsizlik sürekli artmaktadır.²⁶⁴ “Demek ki yeni emperyalizm olarak küreselleşme, dünyanın her bölgesindeki yoksulun aleyhinedir. Küreselleşme ateşi, her yoksulu yakıyor. Amerika’da da olsa bu durum değişmiyor. Küreselleşme, zenginlerin sistemi. Sadece onları koruyor, onların çıkarlarını artırıyor ve şartlarını daha da iyileştiriyor. Velhasıl yeni emperyalizm olarak küreselleşme herkesin sorunudur.”²⁶⁵

Küreselleşmeyi kendi lehlerine yöneten ülkeler çok uluslu şirketleri aracılığıyla dünya pazarına hükmetmektedirler. Küreselleşme ile birlikte çok uluslu şirketler dünya yönetiminde söz sahibi olmuşlardır. Bu durum küçük bir azınlığın dünya kaynaklarını ele geçirmesine olanak sağlamıştır.²⁶⁶ Bu durumda çalışan üreten sınıfı yoksullaştırmış sermayeye sahip olan az sayıdaki insanında büyük servetlere erişmesine neden olmuştur. “Küreselleşme düzeninde insanlık ölüyor. Şirketler kazanıyor. Küreselleşmeyle birlikte insanlık aslında şirketlerin egemen olduğu toplum aşamasına girmiştir. Çağımız, büyük devletlerin değil, büyük atölyelerin ve şirketlerin çağı olmuştur.”²⁶⁷ Küreselleşme fenomeni ile milli ekonomilerin varlıklarını sürdürdükleri alan yurtsuzlaşmış ve çok uluslu şirketlerin hâkim olduğu alan haline

²⁶¹ Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s.36.

²⁶² Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 231.

²⁶³ Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 36-37.

²⁶⁴ Kızılçelik, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s.106.

²⁶⁵ *age.*, s.107.

²⁶⁶ *age.*, s. 108.

²⁶⁷ *age.*, s.108-109.

gelmiştir.²⁶⁸ Küreselleşme, bu şekilde büyük eşitsizliklerin yaratıcısı haline gelmiştir. Kızılcılık, küreselleşmenin sermayeye sahip olan sınıfın proletarya üzerinde denetim kurması anlamına geldiğini savunmaktadır.²⁶⁹ “Küreselleşme, proletaryanın çıkarlarını gerçekleştirmeye yönelik ideolojilerin ve politikaların temelini zayıflatma anlayışıdır.”²⁷⁰

“Son tahlilde, küreselleşme, dünyadaki bütün toplumların çıkarına olan ve onların sorunlarını çözen, barışçıl, insancıl, eşitlikçi, birleştirici, bütünleştirici ve tarihin sonundaki bir süreç değildir.”²⁷¹ Kısacası, küreselleşme dünya üzerinde eşitsizlik ve adaletsizlik yaratmıştır. Küreselleşme ile birlikte dünyada riskler artmış belirsiz bir yaşam alanı oluşmuştur. Küreselleşme dünyanın yaşanabilir özelliklerini yok etmiştir.²⁷² Küreselleşme, toplumdaki barış ve dostluğu yok etmiştir. Küreselleşme ile birlikte toplumdaki huzur ortamı yok olmuş toplumlarda çatışma hali meydana gelmiştir. Küreselleşme hem toplumlar arasında hem de bir toplumun kendi bünyesindeki unsurlarla anlaşmazlıklar yaratmıştır.²⁷³

Kızılcılık, küreselleşmenin tüm değerleri metalaştırmasıyla insani olan her şeyin bozulduğunu belirtmiştir. Küreselleşme her şeye ticari bir gözle bakma eğilimindedir. Bu da insanların yaşamlarını bütünü değiştirmiştir. “Şeyleştirme, metalaştırma, ticarileştirme, yozlaştırma ve yabancılaştırma küreselleşmenin vitrinini süsleyen ana sözcükler olmuştur.”²⁷⁴ Batılı kapitalistlerin şekillendirdiği küreselleşme de “kâr insandan önce gelir” anlayışı hakimdir. Kapitalizmin devamı olan küreselleşme ile insanlar yoksulluk ve açlıkla karşı karşıya gelmişlerdir. “Bugün milyarlarca insan sefil bir şekilde yaşamaktadır. Milyonlarca insan açlıktan ölmektedir. Dünyada milyonlarca insanın evi yok. Güvensizlik ve korku, insanlığı kuşatmış durumdadır. Dünya, krizlerle dolu bir mekâna dönüşmüştür. İnsanlar ciddi risklerin yaygın olduğu bir dünyada hayatını sürdürmeye çabalamaktadırlar.”²⁷⁵

²⁶⁸ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 46.

²⁶⁹ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.240.

²⁷⁰ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 47.

²⁷¹ *age.*, s. 62.

²⁷² *age.*, s. 52.

²⁷³ Kızılcılık, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği’nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, s. 26.

²⁷⁴ Kızılcılık, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, s. 14.

²⁷⁵ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 72-73.

Sonuç olarak küreselleşme²⁷⁶ Batılı emperyalist bir oluşumdur. Batı uygarlığı küreselleşme ile dünyayı işgal edip dünyayı kendi eline almak istemektedir. “Küreselleşme, Batı'nın dünyayı ele geçirme planlarının en kapsamlısıdır.”²⁷⁷ “Küreselleşme, Batı dünya egemenliğine hizmet eden bir süreçtir. Küreselleşme, Batı sömürgeciliğinin günümüzdeki boyutudur. Küreselleşme, 16. yüzyılda ön plana çıkan ve bugüne kadar dünyanın vitrininde kalan kapitalizmin yeni adıdır. Dolayısıyla, küreselleşme, kapitalizmin sahibi Avrupa Birliği'nin ve onun bekçisi olan Amerika'nın lehine olan bir sistemdir.”²⁷⁸ Küreselleşme ile Amerika ve Avrupa Birliği batı-dışı mazlum milletleri güçsüz duruma getirip onların her türlü değerini ele geçirmek istemektedirler. Küreselleşme bunu gerçekleştirmek için ulus-devletleri zayıflatıp kendisine direnecek güçlü bir toplum bırakmamayı hedeflemektedir. Küreselleşmenin önemli aktörleri olan çok uluslu şirketlerde dünya pazarına açılmak için ulus-devletleri kendilerine zararlı görmektedirler. Çünkü toplumların kolayca kontrolünü yapabilmek için güçlü ulus-devlet yapılanmalarının olmaması gerekmektedir. Batılı kapitalist devletler insan hakları argümanını kullanarak batı-dışı mazlum milletlerde etnik, dinsel ayrımlar oluşturarak buraları ele geçirme planları yapmaktadırlar.²⁷⁹ Yani kısacası küreselleşme kapitalist Batı devletlerinin çıkarına olan, onların sömürgeciliğe dayalı politikalarını geliştirmeye yönelik bir programdır.

3.1.8. Postmodernizm ve Batı Uygarlığı

Kızılcılık, postmodernizm kavramının günümüzde bilim, sanat, felsefe, mimari, hukuk vs. gibi her alanda kullanılmasına rağmen onun tam olarak neyi ifade ettiğinin anlaşılamadığını onun her şeyden önce bir belirsizlik alanı olduğunu söylemiştir.²⁸⁰ Kızılcılık, postmodernizmin küresel kapitalist sistemle ilgili olduğunu

²⁷⁶ Küreselleşme konusunda ayrıca şu eserlere bkz;

Sezgin Kızılcılık, “Küreselleşme ve Postmodernleşmeye Karşı Ulusal Bağımsızlık Hareketi”, *Eğitim Araştırmaları* (iç.), Sayı: 7, Ankara, Nisan 2002, s. 96-111; Sezgin Kızılcılık; “Küreselleşme Süreci Karşısında Atatürkçü Düşün Sisteminin Konumu”, *Eğitim Araştırmaları* (iç.), Sayı: 8, Ankara, Ağustos 2002, s.13-29; Sezgin Kızılcılık, “Küreselleşme, Beden ve Şizofreni” *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* (iç.), Halk Sağlığı Özel Eki, Cilt: 25, Sayı: 4, 2003, s. 89-94; Sezgin Kızılcılık, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, *1. Uluslararası Felsefe Konferansı, Egemenlik Sorunu, 11-13 Nisan 2003* (iç.), Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli, 2004, s. 21-40.

²⁷⁷ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 204.

²⁷⁸ *age.*, s.204.

²⁷⁹ *age.*, s.176.

²⁸⁰ Sezgin Kızılcılık, *Güncelin Sosyolojisi-1*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1998, s. 64.

onun tam olarak neyi ifade ettiğine yönelik olan belirsizliğin aslında kapitalizmin çelişkilerini gizleme amacıyla olduğunu iddia etmiştir.²⁸¹ Postmodernizm, kapitalizmin olumsuzluklarını sanal ve hipergerçek bir alan yaratarak görünmez kılmayı amaçlar.²⁸² Postmodernizm, büyük anlatılara savaş açarak, toplumun sonunun geldiğini iddia ederek, ya da kapitalizmin değiştiğini artık Marx'ın açıkladığı kapitalizmin kalmadığını ve geç kapitalizm aşamasına geçtiğimizi²⁸³ iddia ederek kapitalizmin dünyaya yaşatmış olduğu olumsuzlukları kitlelerin gözünde yok etmeye çalışmaktadır.

Postmodernizm, “belirsizliğe, parçalılığa, farklılığa, etnikliğe, alt-kültürlere, kültürel çoğulculuğa, bilgiye yönelik çoğulcu bakış açısına, yerel bilgiye, yerelliğe, özgünlük ve özgüllüklere ayrıcalık tanıyan bir hareket olarak”²⁸⁴ kapitalizmin günümüzdeki adı olan küreselleşme ile yakın ilişkiler içerisindedir. Postmodernizm ve küreselleşme modernliğin günümüzdeki varlığını ifade etmektedirler.²⁸⁵ Kızılcılık, postmodernizmin ve küreselleşmenin kapitalizmin günümüzdeki işletim sistemleri olduğunu savunmaktadır. Ona göre kapitalizmin günümüzdeki adı küreselleşmedir, postmodernizm de küreselleşmeye yardımcı olacak uygun alanı inşa etmektedir.

Postmodernizmin savunduğu yerellik, yerelleşme, yerel kimliklerin ön plana alınmasının önemi toplumlardaki bütünlüğü bozarak ulus-devlet yapılanmasına zarar vermektedir. Küreselleşmenin baş aktörleri olan çok uluslu şirketlerde bu şekilde bölünen toplumlarda faaliyet gösterebilme imkânı bulmaktadırlar.²⁸⁶ “Postmodernizm, kendisinin tam karşısı gibi gözüken ve yereli, etnikliği, ulus-devleti ve onların yapılanmalarını dünyayı ortak bir pazar durumuna getiren, uluslararası işbölümü, çok uluslu şirketleri öne çıkaran ve egemen güçlerin yeni-sömürgecilik formu olan küreselleşme ile ilişkilidir.”²⁸⁷ “Demek ki, postmodernizm, küreselleşmenin ekonomi politikasını meşrulaştırma işlevine dönük bir söylemdir.”²⁸⁸

²⁸¹ Kızılcılık, “Küreselleşme ve Postmodernleşmeye Karşı Ulusal Bağımsızlık Hareketi”, s. 103.

²⁸² *Agm.*, s.103.

²⁸³ Sezgin Kızılcılık, *Sosyoloji Yazıları-II*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 155-161.

²⁸⁴ Kızılcılık, *Postmodernizm Dedikleri*, s.28.

²⁸⁵ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 93.

²⁸⁶ *age.*, s. 97-98.

²⁸⁷ Kızılcılık, *Küreselleşme ve Postmodernleşmeye Karşı Ulusal Bağımsızlık Hareketi*, s. 104.

²⁸⁸ *Agm.*, s. 103.

Postmodernizm ve küreselleşme Amerika ve Avrupa Birliği'nin sömürüye dayalı politikalarını gerçekleştirmek için oluşturdukları fenomenlerdir. Postmodernizm küreselleşmenin yönelimlerini meşrulaştırma ve zemin hazırlama oluşumdur. Postmodernistlerin tamamı kapitalizmi ve kapitalizmin oluşturmuş olduğu demokrasi ilkelerini benimsemişlerdir. Kısacası Kızılcılık, küreselleşme ve postmodernizmin Batı uygarlığının sömürü sistemi olan kapitalizm ile açıklamıştır. Küreselleşmenin, kapitalizmin günümüzdeki adı olduğunu öne süren Kızılcılık, postmodernizmin de küreselleşmenin felsefesini oluşturduğunu iddia eder.²⁸⁹ Kızılcılık, postmodernizm ve küreselleşme kavramlarını ortak amaca hizmet ettiklerini savunarak onları genelde bir arada kullanmıştır. Çünkü ikisi kapitalist sistemin işletilmesi için ortak hareket etmektedirler. Dolayısıyla, Batı uygarlığının kapitalizm ile insanlığa yaşatmış olduğu problemlerin kaynağı postmodernizm ve küreselleşme içerisinde aranmalıdır. "Günümüzde dünyadaki çoğu problemin kaynağı, postmodernizm ile koşut giden küreselleşme süreci ve onların öznelere olan Amerika ve Avrupa'dır."²⁹⁰ Bu doğrultuda postmodernizmi değişen dünya düzeninin yeni adı olarak değil kapitalizmin işleyişinin yeni yolları olarak görmek gerekir.

3.2. Batı Toplumunu Anlama ve Batı Gerçeğini Meşrulaştırma Aracı Olarak Sosyoloji

3.2.1 Batı Dünyasını ve Tarihini Doğru Anlamak için Batı Sosyoloji Tarihini Bilmenin Zorunluluğu

Bir uygarlığın doğru bir şekilde anlaşılmasının öncelikle söz konusu uygarlığın temel dinamiklerini, tarihselliğini, kültürünü, inanç-ibadet yapısını, ekonomik işleyişi gibi çok yönlü alanlarda bilgi sahibi olmayı gerektirir. Kızılcılık de sosyolojisinde Batı uygarlığını irdelemiş, onun bilinmeyen ya da yanlış bilinen yönlerini açığa çıkarmaya çalışmıştır. Kızılcılık, bunu yaparken Batı'nın kalburüstü düşünür ve sosyologlarından dolaşmıştır. Kızılcılık, Batı'yı açıklama gayesine Batı'nın tarihsel gerçekliği içerisinde ulaşmaya çalışmıştır. Kızılcılık, bu doğrultuda Batı sosyolojisinin ve Batı sosyolojisinin düşünsel köklerini sağlayan düşünürlerini ele

²⁸⁹ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s.106.

²⁹⁰ Kızılcılık, "Küreselleşme ve Postmodernleşmeye Karşı Ulusal Bağımsızlık Hareketi", s. 107.

olarak onların çalışmalarında Batı toplum gerçeğine ulaşmaya çalışmıştır. Kızılçelik, bu amaçla Batı sosyolojisini masaya yatırmıştır.

Kızılçelik, sosyolojinin günümüzdeki ana problemlerinin, teorik tartışmalarının, metodolojik yönelimlerinin 19.yüzyıl sosyolojisinin bilinmeden anlaşılamayacağını öne sürmüştür. Başka bir deyişle Kızılçelik, sosyolojinin neliğinin ancak ki onun doğduğu koşul ve düşünceler ekseninde anlaşılabilceğini belirtmiştir.²⁹¹ Kızılçelik, bu hususta herhangi bir konuyu derinlemesine öğrenmenin yolunun tarihe yönelmekle mümkün olacağını ifade etmiştir. Sosyolojinin de doğru bir şekilde anlaşılabilmesi ve günümüz sosyal gerçekliğin üzerinde söz söyleyebilmesi için onu şekillendiren düşünce ustalarının anlaşılması gerekmektedir.²⁹²

Kızılçelik, sosyolojinin temellerinin ne üzerine kurulu olduğunu teferruatlı bir şekilde ortaya çıkarmak istemiş bu amaç doğrultusunda titiz bir araştırma içerisine girmiştir. Fakat, Kızılçelik, sosyoloji tarihini 19. yüzyılda Auguste Comte ile başlatmamıştır. O, sosyoloji tarihini 19. yüzyıl ile başlatan yaygın anlayışı reddetmiştir. “Sosyoloji tarihinin başlangıcını Auguste Comte'a mahkûm etmek, sosyolojik tahayyül eksikliğinden kaynaklanır. Sosyoloji tarihine, onun isim babası Comte'dan başlamak yerine, gerçek babalarından başlamak, daha geçerli bir yoldur.”²⁹³ Kızılçelik, 19.yüzyıl ile sosyolojinin bilimsel kimliğini kazandığını ve kurumsallaştığını fakat onun başlangıcının çok daha eskilere dayandığını belirtmiştir.

Kızılçelik'e göre sosyolojinin kuruluşunun ilk adımını 14.yüzyılda Doğulu düşünür İbni Haldun atmıştır. Kızılçelik, bu bağlamda İbni Haldun'un sosyolojinin dönüm noktası olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, İbni Haldun'un 14.yüzyılda kurmuş olduğu umrân bilimi ile Auguste Comte'un 19. yüzyılda kurmuş olduğu sosyoloji arasında çok fazla benzerlik olduğunu belirtmiştir.²⁹⁴ Kızılçelik, bu nedenle İbni Haldun'u sosyolojisinde önemsemiş, onu diğer sosyologlardan ayrı bir yere koymuştur. Her şeyden önce bilimin Batı'nın tekelinde olduğu yönündeki algıya karşı

²⁹¹ Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 3: Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play ve Tocqueville'nin Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016 s. 3.

²⁹²Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, s.1.

²⁹³ *age.*, s. 3.

²⁹⁴ Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 2: Bacon, Descartes ve Hobbes'un Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara, 2016, S. 22-122.

İbni Haldun doğuludur ve sosyolojinin ortaya çıkmasından çok daha önce sosyolojiye benzerliği fazla olan umrân bilimini ortaya atmıştır. Bu nedenle Kızılçelik, İbni Haldun'u²⁹⁵ sosyolojisinde önemsemiştir.

Kızılçelik'in sosyolojinin düşünsel köklerinde İbni Haldun'a verdiği öneme değindikten sonra onun Batı sosyolojisinin temellerini atan düşünürler üzerindeki görüşlerine yer verebiliriz. Kızılçelik, toplum olayları ve sorunlarının ilk defa aydınlanma ve modernlikle orta çıkmadığını “her yol Platon'a çıkar” anlayışının sosyoloji içinde geçerli olduğunu söylemiştir. “Sosyoloji tarihinde Platon, Aristoteles, Saint Augustinus, Machiavelli, Thomas Hobbes, John Locke, Giambattista Vico, Montesquieu, Jean Jacques Rousseau, Claude-Henri de Saint-Simon ve adını anmadığımız birçok düşün adamının önemli bir yeri vardır.”²⁹⁶ Kızılçelik, sosyolojinin üzerine kurulduğu düşünce yapılarını incelerken çok sayıda düşünür ve felsefecinin etkisinden bahsetmiştir.

Kızılçelik, Batı toplumunu doğru bir şekilde anlamak için Batı sosyolojisini bilmemiz gerektiğini belirtmiştir. Kızılçelik, Batı sosyolojisinin de ancak ki sosyoloji tarihine inmekle olanaklı olacağını söylemiştir. Kızılçelik, Batı sosyolojisinin başta Türk sosyolojisi olmak üzere Batı-dışı mazlum milletlerin sosyoloji gelenekleri üzerinde etkisinin olduğu gerçeğini vurgulayarak Batı sosyoloji tarihini açıklamaya çalışmanın önemli bir nedeninin bu konu olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, Batı sosyolojisinin neliğini açığa çıkararak orada ele alınan konuların “teorik, metodolojik, epistemolojik ve ontolojik temellerini”²⁹⁷ nin Batı toplumuyla alakalı olduğu

²⁹⁵ Kızılçelik şu eserlerinde İbni Haldun'a yer vermiştir: Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2017; Genişletilmiş 4. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2017; Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 1*, 1. Baskı, Konya, 1992; 2. Baskı, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti., Konya, 1994; Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 2*, 1. Baskı, Kuzucular Ofset, Konya, 1992; 2. Baskı, Yunus Emre Grafik; Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti., Konya, 1994; Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyoloji Sözcüğünün Soykütüğüne Uzanmak*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2014; Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2014; Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Yazıları 2*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000; Sezgin Kızılçelik, “*Sosyolojide Coğrafyacı Görüşler: İbni Haldun, Montesquieu ve Fernand Braudel Ekseninde Bir Değerlendirme*”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 15: Sosyoloji ve Coğrafya* (iç.), Yayına Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2006, s. 138-155; Sezgin Kızılçelik, “14. Yüzyılın Yetkin Sosyologu İbni Haldun ve Türklere Dair Tespitleri”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 15: Sosyoloji ve Coğrafya* (iç.), Yayına Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2006, s. 375-399; Sezgin Kızılçelik, “Sosyoloji Kuramları İçinde İbni Haldun'un Yeri”, *Bilim ve Ütopya* (iç.), Sayı: 58, Nisan 1999, s. 83-85.

²⁹⁶ Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, s.70.

²⁹⁷ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, s. 5.

gerçeğini gözler önüne sermek istemiştir. Başka bir deyişle Kızılçelik, Batı sosyolojisinin Batı toplumunun sorunlarıyla ilgili olduğunu dolayısıyla onun Türk sosyolojisinde veyahut diğer Batı-dışı mazlum milletlerin sosyolojisinde referans almanın yanlışlığını belirtmek amacıyla Batı sosyoloji tarihi üzerine eğilmiştir.

Kızılçelik'in sosyolojisinin temellerini atan düşünürleri "Sosyoloji Tarihi" adlı dört ciltlik kitapta açıklamıştır. Kısaca Kızılçelik'in bu düşünürleri hangi yönüyle sosyolojinin kurucuları arasında değerlendirdiğini kısaca açıklayalım.²⁹⁸

Machiavelli:

Kızılçelik, Niccolò di Bernado dei Machiavelli'nin²⁹⁹ Batı düşünce tarihinde önemli bir isim olduğunu belirtmiştir.³⁰⁰ Kızılçelik'e göre, Machiavelli sosyal bilimlerin temelini atan kişiler arasındadır. Kızılçelik, Machiavelli'nin aynı zamanda siyaset bilimi ve sosyolojinin babalarından olduğunu iddia etmiştir.³⁰¹ Machiavelli, sosyoloji literatüründe görmeye alışık olmadığımız bir isim olmasına rağmen Kızılçelik onu sosyolojinin kurucuları arasında göstermiştir. Kızılçelik, Machiavelli'yi sosyolojinin kurucu babalarından göstermesinin nedeni olarak da onun yaşadığı dönemi iyi analiz ettiğini, çağının siyasetini iyi kavramış olmasını gösterir. Kızılçelik, Machiavelli'nin sosyoloji tarihi içerisinde mutlaka olması gerektiğini savunmuştur. Kızılçelik, Machiavelli atlanarak yapılacak olan sosyolojinin eksik kalacağını düşünmüştür. "Machiavelli, aydınlanmaya, modernliğe ve kapitalist modern topluma giden tıkanık kanalları açan Rönesans hareketinin etkili düşünürleri arasında parlak bir sima olarak karşımıza çıkar. Machiavelli, insan öznesini eserlerinin baş nesnesi yapması; insan doğası, insanın siyasal davranışı, yönü ve insan-insan ilişkisinin siyasal alandaki durumuna odaklanması; siyaset ve iktidar olgusunu tarihsel bağlamda değerlendirmesi, özellikle ulusların özgürleşmesi, ulus-devletin inşası ve ulusal

²⁹⁸ İbni Haldun bu 4 cilt kitap içerisinde ilk sırada yer alan sosyologdur. Fakat İbni Haldun doğulu bir sosyolog olmasından ötürü onu burada ele almayacağız.

²⁹⁹ Kızılçelik şu eserlerinde Machiavelli'ye yer vermiştir: Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 4.Baskı, Ankara, 2017; Sezgin Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016; Sezgin Kızılçelik, "Machiavelli'nin Batı Uygarlığına Dair Temel Fikirleri", *Garbiyat*, Sayı: 1, Temmuz 2015, s. 173-198.

³⁰⁰ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s.25.

³⁰¹ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, s. 124.

birliğin sağlanması hususunda büyük çaba göstermesi nedeniyle sosyoloji tarihinin vazgeçilmezleri arasındadır.”³⁰²

Kızılçelik’in Machiavelli’yi önemsemesi onun sosyolojinin kurucuları arasında önemli bir isim olarak değerlendirmesi onun Batı’yı, doğru bir şekilde değerlendirmiş olmasından kaynaklıdır. Kızılçelik, Machiavelli’nin Batı uygarlığının modernlik sistemini doğru bir şekilde değerlendiren ilk isim olduğunu söylemiştir. “Machiavelli, Batı uygarlığının yeni görünümü olan modernliğin yapısını, ana dayanaklarını ve ruhunu doğru analiz etmiş ilk düşünürdür.”³⁰³ Machiavelli, modernlik ile birlikte Batı’da her türlü ahlâki, siyasi yozlaşmanın belirginleştiğini söylemiştir. Machiavelli, modernlikle beraber insani olan değerlerin kaybolduğunu, kötülüğün dünyaya hakim olmaya başladığını insanlarda bir gerileyişin olduğunu fark etmiştir.³⁰⁴ Kızılçelik, Machiavelli’nin yaşadığı dönemde modernliğin günümüzdeki olumsuzluklarını görebildiğini vurgulayarak onun sosyoloji içerisindeki önemini altını çizmiştir.

Kızılçelik’in Machiavelli’yi sosyoloji içerisinde önemsemesinin bir nedeni de insan doğası üzerine yapmış olduğu çalışmalarıdır. Machiavelli insanın temel özelliklerini açığa çıkarmaya çalışmış özellikle de Batı insanının özelliklerini doğru bir şekilde analiz etmiştir.³⁰⁵ Machiavelli, Batı toplum yapısının sorunlu olduğunu savunmuş, Batı toplumunun barbar özellikleri içerisinde barındırdığını tespit etmiştir. Machiavelli, Batı toplumunun sorunlu doğası olduğu için insanların da problemlili olduğunu düşünmüştür.³⁰⁶ Machiavelli, Batı uygarlığının kötülüklerle biçimlendiğini bundan dolayı da Batı’da insan dahil her şeyin kötülükle ilişkili olduğunu savunmuştur.³⁰⁷ “Netice itibarıyla, Machiavelli, Batı insanının yozlaşmış, kaba, bencil, çıkarıcı, hilekâr, ikiyüzlü, tutarsız, güvenilmez ve şiddet yanlısı bir insan olduğunu ayrıntılı bir şekilde tahlil etmiştir.”³⁰⁸

³⁰² *age.*, s.124.

³⁰³ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s.28.

³⁰⁴ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau’nun Sosyal Teorileri*, s.214.

³⁰⁵ *age.*, s.146.

³⁰⁶ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s.31.

³⁰⁷ Sezgin Kızılçelik, “Machiavelli’nin Batı Uygarlığına Dair Temel Fikirleri”, *Garbiyat* (iç), Sayı 1, (Temmuz 2015), s.185.

³⁰⁸ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s.224.

Sonuç olarak Kızılçelik, Machiavelli'nin Batı uygarlığını, Batı insanını doğru bir şekilde ele alıp değerlendirdiğini bu nedenle onun çalışmalarının sosyolojik değerinin önemli olduğunu belirtmektedir. Kızılçelik Machiavelli'nin aynı zamanda günümüzde küreselleşmenin yol açtığı bölünmüşlükleri ortadan kaldırma noktasında önemli bir rehber olduğunu öne sürmüştür. Machiavelli, siyasi parçalanmaların toplumlar için ne derece büyük bir problem olduğunu yaşadığı dönemde görmüş toplumlarda ulusal birliğin sağlanabilmesinin yollarını açıklamıştır. Onun toplumsal bütünlüğü sağlamak amacıyla öne sürdüğü düşünceler Batı'daki ulus-devletlerin ayak sesleri olmuştur.³⁰⁹ Machiavelli'nin Batı toplumları üzerine yapmış olduğu değerlendirmeler günümüz Batı toplumunu anlamamız açısından önemlidir.³¹⁰ Kızılçelik, Machiavelli'yi sosyolojisinde önemsemiş tüm sosyologlarında Batı toplumunu doğru bir şekilde anlayabilmesi için ondan istifade etmelerini istemiştir.

Montesquieu:

Kızılçelik, sosyolojinin kurucuları arasında yer verdiği bir diğer isim Charles-Louis Secondat Baron de Montesquieu'dür.³¹¹ Kızılçelik, sosyolojiyi aydınlanmasının bilimi olarak değerlendirmiş ve aydınlanma düşüncesine etki eden önemli bir düşünür olan Montesquieu'nün da sosyoloji biliminin doğmasına katkı sunduğunu belirtmiştir.³¹² "Montesquieu, Fransa'da sosyolojinin kurucusu kabul edilen Auguste Comte'tan daha önce sosyolojik çalışmalar yapmış ve bu alanın gelişmesinde rol oynamıştır."³¹³ Montesquieu, sosyolojinin dışında oryantalizmin ve siyaset biliminin de fikir babalarındandır. Montesquieu aynı zamanda tarih ve coğrafya disiplinlerinde de önemli çalışmalar yapmıştır.³¹⁴ Kızılçelik, Montesquieu'nün sosyoloji ile birlikte farklı disiplinler arasında önemli çalışmalar yapmasından dolayı ve görüşlerinin bugün

³⁰⁹ *age.*, s. 125.

³¹⁰ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, s.31-32.

³¹¹ Kızılçelik'in Montesquieu'yu şu eserlerinde ele almıştır: Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 4.Baskı, Ankara, 2017; Sezgin Kızılçelik, "Sosyolojide Coğrafyacı Görüşler: İbni Haldun, Montesquieu ve Fernand Braudel Ekseninde Bir Değerlendirme", *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 15: Sosyoloji ve Coğrafya* (iç.), Yayıma Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2006, s. 138-155; Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, Anı Yayıncılık,2.Baskı, Ankara, 2014.

³¹² Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, 216.

³¹³ *age.*, s. 216.

³¹⁴ *age.*, s. 217-218.

de halen sosyal bilimlerde kabul edilmesinden ötürü onun sosyoloji bilimi içerisinde mutlaka yer alması gerektiğini savunmuştur.

Kızılçelik, Montesquieu'nün sosyolojiye tarih ve coğrafyacı bakış açılarını kazandırdığını belirtmiştir. Montesquieu, tarihin sosyoloji için önemli veri kaynağı olduğu anlayışını kabul etmiştir. O, hikayeci tarih anlayışını yadsımış belgelere dayalı tarih anlayışını benimsemiştir. Montesquieu, toplumları analiz ederken tarihteki olayları karşılaştırmalı bir şekilde değerlendirmiştir. Montesquieu'nün bu metodu onun karşılaştırma yönteminin kurucusu yapmıştır.³¹⁵ Montesquieu, sosyolojisinde coğrafya disiplini ile bağlantılı olarak tarihsel konulara yönelmiş ve sosyoloji içerisindeki coğrafyacı görüşlerin kurucularından olmuştur.³¹⁶

Kızılçelik, sosyoloji içerisinde coğrafyaya dayalı fikirlerin İbni Haldun ile başladığını belirtmiş bu yöntemin Batı'da kullanılmasına ise Montesquieu'nün öncülük yaptığını söylemiştir.³¹⁷ Montesquieu, toplumları incelerken iklimin, toprağın, o bölgedeki üretimlerin toplumsal yapıya nasıl etki ettiklerini göz önüne almıştır.³¹⁸ Bu da onun toplum analizlerini yaparken birden çok farklı etmeni göz önüne aldığı gösterir.³¹⁹ Montesquieu'nün farklı etmenlere dayalı olarak yapmış olduğu analizler sosyoloji dünyası içerisinde onu önemli bir yere yerleştirmiştir.

“Kısaca, Montesquieu, sosyolojinin kurucularından ve sosyoloji tarihinin önemli şahsiyetlerindedir.”³²⁰ Montesquieu'nun benimsemiş olduğu metot kendisinden önceki düşünürlerden farklıdır. Montesquieu'den önceki fikir insanları doğa bilimleri ile sosyal bilimlerini eş değer tutmaktayken Montesquieu doğa bilimleri ile sosyal bilimler arasında ayırım yapmıştır. Onun yapmış olduğu bu ayırım sosyal bilimler içerisinde bir devrim niteliğindedir. Montesquieu'nün metodundaki bu özgünlük onun sosyolojinin kurucuları arasında yer edinmesini hak ettirmektedir.³²¹ Kısacası, Montesquieu'nün sosyolojik çalışmalarında tarih ve coğrafya ile etkileşimde bulunması, onun coğrafya temelinde toplum farklılıklarını ön plana çıkarması,

³¹⁵ *age.*, s. 297-298.

³¹⁶ Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s. 170

³¹⁷ *age.*, s.168.

³¹⁸ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, s.301.

³¹⁹ *age.*, s.440.

³²⁰ *age.*, s.302.

³²¹ *age.*, s.243.

çalışmalarında doğa bilimi ile sosyal bilim arasında ayırım yapması onu sosyoloji alanında değerli bir öncü konumuna getirmiştir.

Rousseau:

Kızılçelik'in sosyolojinin kurucuları arasında yer verdiği bir diğer isim Jean-Jacques Rousseau'dur.³²² Rousseau da klasik sosyoloji tarihi içerisinde pek yer verilen bir düşünür değildir. Fakat Kızılçelik, "Rousseau, öncelikle bir sosyologdur"³²³ diyerek onu sosyoloji tarihinde önemli bir yere koymuştur. Kızılçelik, Rousseau'yu sosyolojinin fikir babaları arasında yer vermesinin nedenleri olarak onun insanı ve toplumu baz alan çalışmalar yapmış olması, toplum alanında var olan sorunların üzerinde durmuş olması, modernliğin ve modern toplumun doğru bir şekilde anlaşılması için gerçekçi tespitlerde bulunmuş olması gibi nedenler sıralamıştır. "Rousseau, toplum sorunlarını ilgi odağı olarak seçmiş, modern Batı sistemini ve modern toplumun doğasını net bir biçimde izah etmiştir. Böylelikle, sosyolojinin gelişimine katkıda bulunmuş mümtaz bir isim olmayı çoktan hak etmiştir."³²⁴

Kızılçelik, Rousseau'nun insanın genel yapısını en iyi anlayanlardan biri olduğunu söylemiştir. Rousseau'nun insana dair yapmış olduğu gerçekçi tespitler onu sosyoloji içerisinde anlamlı bir noktaya yerleştirmiştir. Rousseau, insanın tarihsel süreç içerisindeki gelişimini ve değişimini sistematik ve gerçekçi bir şekilde izah etmiştir.³²⁵ Bundan dolayı kendisine "insan bilimlerinin kurucusu"³²⁶ denilmiştir. Rousseau, insanı ve onun ait olduğu toplumu diyalektik metot çerçevesinde anlamaya çalışmıştır. Elde ettiği bulgular kendisinden sonra gelen birçok önemli düşünürü etkilemiştir.³²⁷

Kızılçelik'in Rousseau'yu sosyoloji içerisinde üstün bir yere koymasında onun Batı uygarlığını ve Batı uygarlığının yaratmış olduğu sistem olan modernliği doğru bir şekilde izah etmesi önemli bir etken olmuştur. Kızılçelik, Batı'nın 19.yüzyıldan günümüze dünya egemenliğine sahip olduğu için günümüzdeki toplumların

³²² Sezgin Kızılçelik, "Modernliğin Radikal Eleştirmeni: Jean-Jacques Rousseau", *Edebî Düşünce* (iç.), Sayı: 4, Şubat-Nisan 2005, s. 4-28.

³²³ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, s.306.

³²⁴ *age.*, s.306-307.

³²⁵ *age.*, s. 424.

³²⁶ *age.*, s. 425.

³²⁷ *age.*, s. 443.

anlaşılabilmesi için Batı'nın yaratmış olduğu sistemlerin bilinmesi gerektiğini Rousseau'nun da modernliği doğru bir şekilde anlamlandığı için onu sosyoloji içerisinde önemli bir sima olarak kabul etmiştir.³²⁸ Rousseau, Batı uygarlığının ve onun sisteminin dünyaya olumsuzluklar getirdiğini ilk fark eden düşünürler arasında olmasından ötürü bu durum onu sosyolojinin de öncüleri arasına sokmaktadır. Kızılçelik de bu gerçeklikten hareketle onun modernliğe eleştirel yaklaşmasını önemsemiş, modernliğin dünyaya eşitsizlikler getirdiğine yönelik iddiasını da önemli bir sosyolojik gözlem olarak kabul etmiştir.³²⁹

Kısacası Rousseau, günümüz dünyasını doğru bir şekilde değerlendirebilmiş bir sosyologdur. Onun, insan doğasının özelliklerine, toplumsal hayata, demokrasiye ilişkin önemli görüşleri mevcuttur. Yaşadığı çağda elde etmiş olduğu tespitler çağımızda da geçerliliğini sürdürmektedir.³³⁰ Çünkü o, dünyaya egemen olan Batı uygarlığını ve onun yaratmış olduğu sistemleri gerçekçi bir şekilde analiz etmiştir. "Rousseau, modernlik terimini 19. ve 20. yüzyıllarda kullandığı şekliyle kullanmış ilk sosyologdur. Batı'daki modern söylemlerin ve geleneklerin çoğu Rousseau'nun tartışmalarından kaynaklanır."³³¹ Bu da Rousseau'yu sosyoloji içerisinde olmazsa olmaz bir yere koymaktadır. Kızılçelik, Rousseau'nun kendisinden sonra gelen sosyologlar üzerinde de derin etkiler bıraktığını belirtmiştir.³³² Bu haliyle de günümüz sosyolojisi içerisinde büyük bir ağırlığı bulunmaktadır.

Bacon:

Kızılçelik, sosyolojinin öncülerinden olarak kabul ettiği diğer bir kişi Francis Bacon'dur. Kızılçelik, Bacon'u sosyolojinin kurucuları arasında değerlendirmesinin ana nedeni olarak onun sosyolojinin metodolojisine gerçekleştirdiği katkı olduğunu söylemiştir. Bacon, 19.yüzyılda ortaya çıkan sosyolojinin metodolojisine katkı sunmuştur. Bacon'un sosyolojinin metoduna yönelik vermiş olduğu katkı sosyolojinin kimliğinin oluşması yönünde büyük yarar sağlamıştır.³³³ Bacon, çalışmalarında yöntem konusuna eğilmiş, bilim ve felsefenin elde ettiği bilgilerin yöntemine önem

³²⁸ Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, s. 2

³²⁹ Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, s. 324.

³³⁰ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, s. 425.

³³¹ *age.*, s. 379.

³³² *age.*, s. 421.

³³³ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 2: Bacon, Descartes ve Hobbes'un Sosyal Teorileri*, s. 10

vermiş, yöntemsiz elde edilen bilgilerin kıymetinin olmadığını söylemiştir. O, aklın doğruya erişebilmesi için yönetime ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.³³⁴ Bacon'un yönetime bu denli önem vermesi, çalışmalarını bir yönetime dayandırması onu sosyoloji bilimi açısından önemli bir noktaya getirmiştir. Zira "Bacon'ı sosyoloji tarihi açısından önemli kılan ana husus, metot konusuna dair ileri sürdüğü görüşlerdir."³³⁵

Kızılcılık, Bacon'u sosyolojinin öncüleri arasında göstermesinin bir diğer nedeni olarak onun bilgi konusuna ilişkin yapmış olduğu çalışmaları sosyal yapıya bağlamasından ötürü olduğunu söylemiştir. Bacon, bilgi konusunu sosyolojik bir tavırla açıklamaya çalışmıştır. Bacon, bilgi sosyolojisinin sosyolojinin alt dalları içerisinde yer edinmesine katkı sunan kişiler arasındadır.³³⁶ Bacon, bilgiyi toplum içerisindeki sosyal yapıyla ilişkilendirmiştir. Bacon'un "bilgi güçtür" sözü ve toplumların yönetiminde bilim adamlarına verdiği öncelik günümüzde "bilgi toplumu" olarak tartışılan sürecin kaynağı olarak da gösterilebilir.³³⁷ Bacon'un bilgiye verdiği önem ve toplumların bilim adamları tarafından yönetilmesi gerektiğine yönelik görüşleri günümüzde bilginin artan önemiyle değerlendirildiğinde onun büyük bir öngörüye sahip bir düşünür olduğunu söyleyebiliriz.

"Bacon, aynı zamanda, idoller teorisiyle modern sosyoloji ve çağdaş ideoloji anlayışı açısından tanıdık bir sima olarak karşımıza çıkar."³³⁸ Bacon idoller teorisiyle insan aklının doğru bilgilere ulaşabilmesi için "önyargılardan", "yanlış kavrayışlardan", "putlardan", "idollerden" kurtulması gerektiğini öne sürmüştür. Bacon'un sosyolojik çalışmalarında idoller önemli bir kavramdır. Bacon, insan zihninin yanlış bilgiye ulaşılmasına neden olan idollerden kurtulması gerektiğini söylemiştir.³³⁹ Bacon'un idoller kuramı sosyal bilimlerde ve sosyoloji de önemli atılımlar yapılmasına neden olmuştur. Onun idoller görüşüyle birlikte dinsele ve dogmatik bilgilere yönelik eleştiriler artmaya başlamıştır. Onun idoller kuramı aydınlanma düşüncesini de şekillendirmiştir.³⁴⁰ Bacon'un idoller kuramı sosyoloji

³³⁴ *age.*, s. 45.

³³⁵ *age.*, s. 46.

³³⁶ *age.*, s. 12.

³³⁷ *age.*, s. 115.

³³⁸ *age.*, s. 12.

³³⁹ *age.*, s. 75-76.

³⁴⁰ *age.*, s. 116.

biliminin de önyargılardan arınarak doğru bilgiye ulaşılması yönünden önemli katkılar sunmuştur.

Descartes:

Kızılçelik, sosyolojinin bir diğer kurucusu olarak Bacon'un görüşlerinden de etkilenmiş olan, modern felsefenin kurucusu sayılan Descartes'i kabul etmiştir. Kızılçelik, felsefe alanında önemli yeri olan Descartes'in sosyoloji alanında da önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. "Descartes'siz bir felsefe ve sosyoloji düşünmek oldukça güçtür. Descartes, çağdaş felsefe ve sosyoloji tarihinde bir kırılma noktasıdır."³⁴¹ Kızılçelik, çağdaş sosyolojinin Descartes'in görüşlerinden önemli derecede etkilendiğini söylemiştir. "Sosyolojideki metodolojik ve kuramsal tartışmaların merkezinde Descartes'in fikirleri önemli bir yer tutmaktadır."³⁴²

Kızılçelik'in Descartes'i sosyolojinin temelini atan kişiler arasında göstermesinin en büyük nedeni onun ruh-beden ayrımına dair görüşleridir. Descartes'in ruh-beden ayrımı sosyoloji içerisinde kuramsal ve metodolojik alanda büyük yankılar uyandırmıştır.³⁴³ Ruh-beden ayrımında Descartes'in, ruh ve bedenin ayrı tözler olarak bir araya gelmesiyle insanı oluşturduğuna dair tezi felsefe ve sosyoloji de "ikiciliğin/düalizmin" kurucusu olarak kabul edilmesine neden olmuştur.³⁴⁴ Descartes'in ruh-beden ayrımı "sosyolojide kuramsal olarak birey-toplum, eylem-yapı ikiliği; metodolojik bağlamda ise, hermeneutik- pozitivizm ikiliği fikrinin yerleşmesine katkı sunmuştur."³⁴⁵ Sosyolojide büyük tartışmalara neden olmuş bu düalist fikirlerin oluşmasında Descartes'in bu önemli etkisi onu sosyoloji alanında öncü bir yere oturtmamızı zorunlu kılmaktadır.

Kızılçelik'in Descartes'i sosyolojinin öncüleri arasında görmesinin bir diğer nedeni onun metot konusunda öne sürdüğü görüşleridir. Descartes, metot üzerine ileri sürdüğü fikirler onu felsefe ve sosyolojide metot konusunda ön plana çıkarmıştır. Descartes, bilim ve felsefenin metot aracılığıyla ilerlemesi gerektiğini savunmuştur. Metot olmadan felsefe ve bilimde doğru bilgiye ulaşamayacağını iddia etmiştir.³⁴⁶

³⁴¹ *age.*, s. 125.

³⁴² *age.*, s. 125.

³⁴³ *age.*, s. 13.

³⁴⁴ *age.*, s. 14.

³⁴⁵ *age.*, s. 14.

³⁴⁶ *age.*, s. 14.

Kısacası, Descartes “Sosyolojinin metodolojik duruşunun belirginleşmesinde rol oynamıştır.”³⁴⁷ Descartes’in metodunda yer alan akla dayalı yönelimi ve kuşku üzerine kurulu bakış açısı onu metot alanında öncü bir fikir adamı haline getirmiştir.³⁴⁸ Kızılcılık, Descartes’in aynı zamanda bilimde ve bilgi elde edilen disiplinlerde uzmanlaşmaya karşı çıktığını bunun da günümüzde yaygın bir şekilde tartışılan uzmanlaşmaya karşı çıkma fikrinin temelini oluşturduğunu ileri sürmektedir.³⁴⁹

Sonuç olarak Descartes, sosyoloji içerisinde önemli bir fikir adamıdır. Onun öne sürdüğü “kartezyen düşünceyi ve yöntemi, eleştirel mahiyette de olsa, felsefeciler ve sosyologlar ağızlarından düşürmezler.”³⁵⁰ Descartes, sosyolojinin metodolojisinin geliştirilmesinde, sosyolojide öne sürülen düalist görüşlerin ortaya çıkmasında ve “idealizm-yönelimli sosyoloji ile materyalizm-eğilimli sosyolojinin gelişimine katkı yapmıştır. Metafizik sosyoloji ile materyalist sosyoloji, onun görüşleri üzerinden yükselmiştir.”³⁵¹

Hobbes:

Kızılcılık, sosyolojinin öncülerinden kabul ettiği bir diğer isim Thomas Hobbes’tur. Kızılcılık, Hobbes’un modern sosyolojinin şekillenmesinde önemli katkısının olduğunu söylemiştir.³⁵² Hobbes’un sosyal sorunlarla ilgilenmesi, insanlığın iyiye gitmesi için vermiş olduğu çaba onu sosyoloji içerisine yerleştirmiştir.³⁵³ “Hobbes’un modern sosyolojiye ilk katkısı metodolojiktir.”³⁵⁴ Hobbes, pozitivist anlayışın sosyolojide ortaya çıkmasında etkili olan bir isimdir. Hobbes, soyut, gözlemlenemeyen öğelerin üzerinde durma gereksinimi duymamıştır. Onları felsefede ve sosyolojide yadsımıştır. Hobbes’un bu tutumu felsefe ve sosyolojinin materyalist bir tutum takınmasına neden olmuştur.³⁵⁵

Kızılcılık, Hobbes’un sosyolojinin öncüleri arasında olmasının temel nedeni olarak onun sosyal düzen üzerine yapmış olduğu çalışmaları gösterir. Hobbes,

³⁴⁷ *age.*, s. 14.

³⁴⁸ *age.*, s. 186.

³⁴⁹ *age.*, s. 15.

³⁵⁰ *age.*, s. 211.

³⁵¹ *age.*, s.327.

³⁵² *age.*, s. 228.

³⁵³ *age.*, s. 230.

³⁵⁴ *age.*, s. 306.

³⁵⁵ *age.*, s. 306.

çalışmalarında sosyal düzenin sağlanması için çaba sarf etmiştir. O, sosyal hayat içerisinde düzenin var olmasını ve toplumun bütünlüğünün oluşması için mücadele etmiştir. Bu amaç doğrultusunda siyasi kurumlara büyük görevler yüklemiştir.³⁵⁶ Hobbes, bu çerçevede insanların bir arada düzen içerisinde yaşayabilmeleri noktasında devleti önemsemiştir. Kızılcılık, Hobbes'un toplum düzenini oluşturmak açısından devlet teorisini öne atmasının sosyolojiye büyük katkı yapmış olduğunu ifade etmiştir.³⁵⁷

Hobbes'un toplumda düzeni ve bütünlüğü sağlamak adına yapmış olduğu çalışmalar işlevselci teoriyi önemli derecede etkilemiştir. Bu doğrultuda Hobbes, Comte, Durkheim ve Parsons gibi düzen sosyolojisini savunan sosyologları şekillendirmiştir.³⁵⁸ Kızılcılık, Hobbes'un düzen sosyologlarını etkilediği gibi "Marx ve Engels gibi devrimci sosyologları da"³⁵⁹ etkilediğini belirtmiştir. "Hobbes'un mülkiyeti devletle irtibatlandırması, Marx ve Engels'in fikirleri üzerinde etkili olmuştur."³⁶⁰ Marx ve Engels, Hobbes'tan etkilenerek devletin en baştan beri var olmadığını onun özel mülkiyetle birlikte ortaya çıkmış olduğunu söylemişlerdir. Bu doğrultuda Hobbes, sosyolojideki en büyük düşünürleri etkileyerek, sosyolojik kuramları şekillendirerek önemli biri isim haline gelmiştir.

Kızılcılık'ın Hobbes'u sosyolojinin kurucuları arasında yer vermesinin bir diğer nedeni de onun modern insan üzerine çalışma yapmış olması ve modern insana dair yapmış olduğu açıklamaların da doğru olmasıdır. Hobbes, modern insanın olumsuzluklarını görmüş, onun kötü doğasını açığa çıkartmıştır.³⁶¹ Ayrıca Hobbes'un çalışmalarında birey üzerinde durması onu çağdaş sosyoloji teorilerinde etkili olan bir isim yapmıştır. "Hobbes, birey-merkezli sosyoloji geleneklerini etkilemiştir."³⁶²

Sonuç olarak, Hobbes sosyolojinin şekillenmesinde önemli bir fikir insanıdır. Onun devlet teorisi ile toplumsal yaşamın devletsiz olamayacağı görüşü sosyolojiye yapmış olduğu en büyük katkıdır.³⁶³ O, aynı zamanda sosyolojinin metodolojisinin

³⁵⁶ *age.*, s.16-17.

³⁵⁷ *age.*, s. 17.

³⁵⁸ *age.*, s. 316-317.

³⁵⁹ *age.*, s.318.

³⁶⁰ *age.*, s. 318.

³⁶¹ *age.*, s. 18.

³⁶² *age.*, s.308.

³⁶³ *age.*, s. 319.

gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Materyalist sosyoloji anlayışının gelişmesinde onun fikirleri etkili olmuştur. “Hobbes, insan doğası, toplum düzeni ve devlet fenomenine ilişkin tezleriyle sosyoloji tarihinin vazgeçilmezleri arasındaki onurlu yerini çoktan hak etmiştir.”³⁶⁴

Saint-Simon:

Kızılçelik, sosyolojinin kuramsal tezlerini ve metodolojik yapılanmasını sağlayan ve sosyolojiyi sistemli bir şekilde kimliğine kazandıran meşhur beşli olarak adlandırdığı beş sosyologu günümüzdeki sosyolojinin mimarı olarak değerlendirmiştir. Bu sosyologlar “Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play ve Tocqueville”dir.³⁶⁵ Günümüzde kullanılan sosyoloji bu beşlinin katkılarıyla oluşmuştur. Bu beş sosyologdan “Saint - Simon, sosyolojinin kurucu babasıdır. İlk sosyolog olarak değerlendirilmiştir”³⁶⁶ Sosyolojinin kurucu babası olarak kabul edilen Comte esasında Saint-Simon’un görüşlerinden beslenerek bu unvanı almıştır. Comte, yedi yıl beraber çalıştıkları Saint-Simon’un temel argümanlarıyla sosyolojiyi kurmuştur.³⁶⁷ Bu gerçeklikten hareketle sosyolojinin esas kurucusunun Saint-Simon olduğunu söyleyebiliriz.

Saint Simon, 19. yüzyılın başlarında “sosyal fizyoloji” adında yeni bir sosyal bilim kurarak sosyolojinin kurulmasının temellerini atmıştır. Saint-Simon’un kurmuş olduğu bu yeni bilim insan ve toplumu açıklamak için kurulmuştur. Saint-Simon’un öğrencisi olan Comte ise daha sistematik ve daha cesurca davranıp sosyoloji adında yeni bir bilim kurmuştur.³⁶⁸ Fakat sosyoloji bilimini besleyen Saint-Simon’un görüşleri olmuştur kuşkusuz. “Ayrıca Saint-Simon sosyolojinin isim babası Comte’un ileri sürdüğü üç aşama yasasını ilk ortaya atanlardır.”³⁶⁹ Görüldüğü üzere Comte Saint-Simon’un açtığı yoldan gitmektedir.

Saint-Simon’un kurmuş olduğu “sosyal fizyoloji” bilimi doğa bilimlerinin yöntemiyle hareket eden bir bilimdir. Comte’un pozitivism üzerine kurduğu

³⁶⁴ *age.*, s. 320.

³⁶⁵ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 3: Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play ve Tocqueville'nin Sosyal Teorileri*, s. 295.

³⁶⁶ *age.*, s. 66.

³⁶⁷ *age.*, s. 296.

³⁶⁸ *age.*, s. 21.

³⁶⁹ Sezgin Kızılçelik, *Türkiye'nin Sağlık Sistemi: Bir Medikal Sosyoloji Denemesi*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996, S. 9.

sosyolojinin ilham kaynağı da buradan gelmektedir. Bu doğrultuda “Saint-Simon'u pozitivist metodu toplumu ve onun problemlerini anlama noktasında gündeme getiren ilk sosyolog olarak nitelemek mümkündür.”³⁷⁰ Saint-Simon, “Auguste Comte, Herbert Spencer ve Emile Durkheim”ın yapılandırdıkları pozitivist sosyolojiye vermiş olduğu katkının yanı sıra sosyalizmin kurucusu olan Marx'ın sosyolojisine de katkı sunmuştur.³⁷¹ Çünkü Saint-Simon, “sosyalizmin ana düsturunu da icat eden bir sosyologdur.”³⁷² “Marx'ın gençlik yıllarında Saint-Simon'un düşüncelerini keşfetmesi, onun sosyalizme ilgi duymasında ve sosyalizmi anlamasında etkili olmuştur.”³⁷³

Kızılçelik, Saint-Simon'un, “Proudhon ve Marx” ile beraber sosyalizmin kurucuları olduklarını fakat Saint-Simon'un herkesten daha önce sosyalizm üzerine kafa yordüğünü belirterek onun sosyalizm içerisinde ayrıcalıklı bir yerinin olduğunu söylemiştir.³⁷⁴ Kızılçelik, Saint Simon'un sosyalist bir düşünce adamı olduğunu bu nedenle onun topluma dair düşüncelerini sosyalist görüş içerisinde değerlendirilmelidir demiştir.³⁷⁵ Kısacası, Saint-Simon dünya genelinde geniş yankılar uyandıran dünyanın farklı toplumlarını çeşitli şekillerde yön veren sosyalizmin kurucusu unvanına sahip önemli bir sosyologdur.

Saint-Simon, sosyoloji ve sosyalizmin kurucu babası unvanına sahip olmakla birlikte Avrupa milletlerini bir araya getirmeyi amaçlayan Avrupacılık fikrinin ve Avrupa dışındaki ülkelerde etkili olan teknokrasi görüşünün de öncüsüdür.³⁷⁶ Saint-Simon Avrupacılık teziyle birbirleriyle çatışan Avrupa ülkelerin aralarındaki sorunları bitirip bir birliktelik yaratmak istemiştir. Saint Simon'un bu görüşünden hareketle onun toplumsal konularda ne kadar ileri görüşlü olduğu ortaya çıkmaktadır.³⁷⁷

Sonuç olarak Saint-Simon, sosyoloji biliminin kurulmasında, sosyolojide şekillenen pozitivist metodun öne çıkmasında, sosyalizmin temellendirilmesinde

³⁷⁰ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 3: Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play ve Tocqueville'nin Sosyal Teorileri*, s. 47.

³⁷¹ *age.*, s. 28.

³⁷² *age.*, s. 70.

³⁷³ *age.*, s. 29.

³⁷⁴ *age.*, s. 67.

³⁷⁵ *age.*, s. 69.

³⁷⁶ *age.*, s. 71.

³⁷⁷ *age.*, s. 38.

katkıları olan değerli bir sosyologdur. O, çalışmalarında sanayi toplumu üzerine odaklanmıştır. Sosyoloji, sanayi toplumunun bilimidir diyen Kızılçelik, sosyolojinin öncülerinden olan Sait-Simon'un da sanayi toplumuyla ilgilenmiş olmasının onu daha da değerli hale getirdiğini ifade etmiştir.³⁷⁸

Comte:

Saint-Simon'un ardından sosyoloji de öne çıkan isim Auguste Comte'dur.³⁷⁹ Comte her şeyden önce Saint-Simon'un fikirlerinden etkilenerek sosyolojiyi kurmuştur. Comte ile birlikte sosyolojinin kimliği belirginleşmiş ve bilimsel niteliği yapılanmıştır. Bu nedenle sosyoloji içerisinde Comte'un ayrı bir yeri vardır. Kızılçelik, sosyolojinin esasında ilk olarak İbni Haldun tarafından umran bilimi olarak ortaya çıkmış olduğunu belirtir. Bu nedenle Kızılçelik, sosyolojinin esas babasının İbni Haldun olduğunu Comte'un da sosyolojinin isim babası olduğunu söylemiştir.³⁸⁰ Kızılçelik, Bunun yanında Comte'un sosyoloji içerisinde en etkileyici sosyolog olduğunu savunmuştur. Çünkü Comte, sosyolojinin bilimsel alanda en üstün bilim olduğuna dair çalışmalar yapmış sosyolojiyi bilimlerin kraliçesi ilan etmiştir. Ayrıca sosyolojinin hem ismini hem de içeriğini belirlemiş kişidir.³⁸¹

Comte, bilimleri sınıflandırmış sosyolojiyi burada ayrıcalıklı bir yere koymuştur. Sosyoloji ona göre tüm bilimleri kapsayıcı bir niteliktedir. Kızılçelik, Comte'un yapmış olduğu bilimler sınıflandırmasını³⁸² eleştirmiş sosyolojinin bu sınıflandırmada en üste yerleştirilmesinin kapitalist sistemin olumsuzluklarını gizleme mantığını içerisinde taşıdığını iddia etmiştir.³⁸³ Burada sosyolojinin öne sürdüğü bilgilerin kesinliğine, değişmez olduğuna, herkes tarafından kabul edilmesi gerektiğine yönelik bir amaç güdülmüştür. Sosyolojiye verilen görevde zaten burjuva

³⁷⁸ *age.*, s. 73.

³⁷⁹ Kızılçelik'in Comte'a ilişkin değerlendirmeleri ayrıca şu eserlerinde ele alınmıştır: Sezgin Kızılçelik, "Batı Sosyolojisinin İnşasındaki Gerçek Niyetleri İfşâ Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme", *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 72-114; Sezgin Kızılçelik, "XIX. Yüzyılda Batı'da Yapılan Bilim Sınıflamaları: Auguste Comte Çizgisinin Bir Eleştirisi", *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 633-668.

³⁸⁰ Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 3: Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play ve Tocqueville'nin Sosyal Teorileri*, s.297-298.

³⁸¹ *age.*, s. 131.

³⁸² Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 1*, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti, 2. Baskı, Konya, 1994, s. 119-120.

³⁸³ Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s.75

sınıfının yararına bilgi üretmektir. Kızılcelik, Comte'un yapmış olduğu bilim sınıflandırmasında tarih ve psikolojiye yer vermemesine tepki göstermiştir. Comte'un psikolojinin bilimsel metotları kullanarak iç gözlem yapamayacağı yönündeki görüşünü yadsımış bunun doğruluğu olan bir değerlendirme olmadığını savunmuştur. Kızılcelik, aynı zamanda Comte'un bilimler sınıflandırmasında tarihe de yer vermediğini belirterek sosyolojide tarihin görmezlikten gelinemeyeceğini sosyolojinin tarih bilimine dayanarak ilerleyebileceğini savunmuştur.³⁸⁴

Comte, sosyolojinin metodolojisinin belirginleşmesinde de öncü bir isim olmuştur. Comte, sosyolojiyi pozitivizmle bütünleştirerek ele almış sosyoloji ve pozitivizmi birlikte geliştirmiştir. Bu şekilde sosyolojiyi doğa bilimlerinin kanunlarıyla örtüştürmüş doğa bilimlerinde var olan kesinliği sosyolojiye taşımıştır. Kızılcelik, Comte'un pozitivizme bürünmüş sosyoloji ile sanayi toplumun düzenini korumaya çalıştığını ileri sürmüştür. Comte, pozitivizme dayanak yaptığı düzen ve ilerleme sloganlarıyla aslında kapitalist toplumun düzenini korumayı amaçlamıştır.³⁸⁵ Kızılcelik'e göre Comte, pozitivizm ile sosyalizm ve komünizmin önünü kesmek istemiştir. Çünkü Comte, burjuva sınıfının isteklerine uygun bir sosyoloji anlayışı benimsemiş ve sosyolojiyi de burjuva sınıfına hizmet edecek bir yapıya büründürmek amacıyla hareket etmiştir.³⁸⁶ Onun düzen ve ilerleme sloganı burjuva sınıfının yaratmış olduğu toplumsal sistemi korumak üzerinedir.

Comte, "düzen ve ilerleme" sloganıyla sosyoloji ile toplumsal bütünlüğu sağlamaya çalışmıştır. "Bu bakımdan Comte, kendinden sonra gelen sosyolojik kuramlara, özellikle de işlevselciliğe ilham kaynağı olmuştur."³⁸⁷ Onun sosyoloji ile yapmak istediği amaçlarından biri toplumda uyum yaratmak ve bu şekilde toplumsal bütünlüğu sağlamaktır. Comte'un bu tezi sosyoloji teorilerinden işlevselliğin temelini oluşturmuştur. İşlevselciliğin anahtar kavramı olan "denge" sözcüğü Comte'un uyum sözcüğünden esinlenerek oluşturulmuştur.³⁸⁸ "İşlevselcilerin ana tasası, Comte'dan itibaren toplumda düzeni sağlamak ve düzen sorununa eğilmek olmuştur. İşlevselci

³⁸⁴ *age.*, s.71

³⁸⁵ Kızılcelik, *Sosyoloji Tarihi 3: Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play ve Tocqueville'nin Sosyal Teorileri*, s. 132.

³⁸⁶ *age.*, s. 138.

³⁸⁷ *age.*, s. 134.

³⁸⁸ *age.*, s. 134.

sosyoloji geleneği, bir bakıma kendisini sosyal düzen konusuyla sınırlamıştır.”³⁸⁹ Comte’un kendisine dert edindiği sosyal düzen Batı’da burjuva sınıfının oluşturmuş olduğu modern-kapitalist sistemdir.

Sonuç olarak Kızılcılık, Comte’un sosyolojinin kimliğini belirginleştirmesi noktasında önemli bir isim olduğunu beyan etmiştir. Comte, sosyolojinin ismini oluşturmuş ve metodolojisinin belirginleşmesi noktasında önemli adımlar atmıştır. O, sosyolojinin metodolojisini doğa bilimlerinin kurallarına göre şekillendirmiştir. Kızılcılık, bu bağlamda Comte’un sosyolojiyi pozitivizmle eşleştirmiş olduğunu, bunun sonucunda da bilimi kutsallaştırdığını, bilim insanlarını da tanrılaştırarak sosyolojik bilgilerin sorgulanmadan herkes tarafından kabul edilmesinin yolunu açmaya çalıştığını iddia etmiştir. Comte, pozitivizm ile doğada var olan uyum ve dengenin toplumsal alanda da olabileceğini savunarak sosyal dünyadaki bireylerin de içinde yaşadığı sistemle uyumlu olabileceklerini ileri sürmüştür.³⁹⁰ Bu şekilde Comte’un şekillendirdiği pozitivist sosyoloji anlayışı fertlerin kapitalist sistemle uyumunu yaratmak istemiştir. Bu sosyoloji anlayışı da ezilen sınıfın aleyhinde olan sömüren ezen sınıfın çıkarlarına hizmet eden bir anlayıştır.

Spencer:

Kızılcılık, Comte’un sosyoloji anlayışı ile paralel bir sosyoloji anlayışına sahip olan Herbert Spencer’in³⁹¹ sosyoloji anlayışı üzerinde de durmuştur. Kızılcılık, sosyoloji tarihi içerisinde Spencer’in unutulmaya yüz tuttuğunu eserlerinin günümüzde yeterince okunmadığını söyleyerek bu durumu eleştirmiştir. “Spencer, başta İngiltere olmak üzere Batı’nın en önde gelen filozof ve sosyologlarından birisidir.”³⁹² Bu nedenle onun düşüncelerinin zamanının geçtiğini söylemek doğru değildir. Spencer evrimci sosyolojinin kurucusudur. Çağdaş sosyoloji teorilerinden olan işlevselcilik bazı alanlarda Spencer’in görüşlerinden faydalanmıştır.³⁹³ Öyleyse

³⁸⁹ Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 2: Bacon, Descartes ve Hobbes’un Sosyal Teorileri*, s. 316.

³⁹⁰ Kızılcılık, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s.74-75

³⁹¹ Kızılcılık şu eserinde de Spencer üzerinde durmuştur: Sezgin Kızılcılık, *Sosyoloji Teorileri 2*, 1. Baskı, Kuzucular Ofset, Konya, 1992; 2. Baskı, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti., Konya, 1994, s. 52-60.

³⁹² Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 3: Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play ve Tocqueville’nin Sosyal Teorileri*, s. 178.

³⁹³ *age.*, s. 178-181.

Spencer'in zamanının geçtiğini söylemek onun sosyoloji içerisinde etkisinin yok olduğunu iddia etmek yanlış bir değerlendirme olacaktır.

Spencer, sosyoloji de evrimci görüşlerin mimarı olarak ön plana çıkmıştır. O, Sosyal evrimciliğin en önde gelen ismidir. O, toplum çözümlemesini evrime dayanarak yapmıştır.³⁹⁴ “Spencer, insan toplumları olgusuna evrimin ilkelerini uygulayarak antropolojiye büyük katkı yapmıştır.”³⁹⁵ Onun evrim alanında sosyolojiye ve diğer sosyal bilimlere yapmış olduğu katkı onu çağından günümüze taşımıştır.

Spencer, aynı zamanda “liberalizmi savunan ilk ciddi sosyolog olarak görülebilir.”³⁹⁶ Spencer, liberalist bir sosyologdur. O, devlet karşısında bireyden yana tavır takınmıştır. Onun ideal toplum düşüncesinin özünde bireyin hak ve özgürlüklerinin korunup geliştirildiği sisteme dayalıdır.³⁹⁷ O, sosyolojisinde bireyi ön plana çıkarmış devlet ve devlet adamlarının ön plana çıkarıldığı sistemleri eleştirmiştir. Spencer, devlete ve kurumlarına “kutsallık atfetmenin otoriter sistemleri, tiranlıkları ve diktatörlükleri ortaya çıkartacağına işaret ederek, günümüz dünyasının siyasal açmazlarına ışık tutmuştur.”³⁹⁸ Spencer, hükümetlerin bireyin özgürlüğünü kısıtlamaması gerektiğini bireyin başkalarına zarar vermedikçe kendi çıkarına göre davranmasına izin verilmesi gerektiğini savunmuştur.³⁹⁹

Sonuç olarak, Spencer, sosyolojinin gelişmesinde önemli katkıları olan bir sosyologdur. O toplumda her parçanın bir işlevinin olduğunu savunarak işlevselciliğin kurulmasında etkili olan isimlerden biri olmuştur. Spencer evrimci sosyolojinin mimarıdır. Spencer Sanayi toplumunun topluma olumlu özellikle getirdiğini savunmuş bu bağlamda sanayi toplumuyla alakalı olan insan hakları ve hürriyet konularına ilgi göstermiştir.⁴⁰⁰ Spencer, liberalizmi savunmuş devletin karşısında bireyin hak ve özgürlüklerini geliştirmesi noktasında desteklemiştir. Kızılcık, yaşadığı çağda günümüzde çokça tartışılan insan hakları alanında söz söyleyen Spencer'in güncelliğini koruduğunun onun görüşlerinin halen sosyoloji içerisinde önemli olduğunu öne sürmüştür. “Spencer, 166 yıl önce temel hak ve özgürlüklerin idrakine

³⁹⁴ *age.*, s. 169.

³⁹⁵ *age.*, s. 178.

³⁹⁶ *age.*, s. 142.

³⁹⁷ *age.*, s. 142.

³⁹⁸ *age.*, s. 185.

³⁹⁹ *age.*, s. 183.

⁴⁰⁰ *age.*, s. 186.

varmış, bu husustaki görüşleriyle günümüzü aydınlatmıştır. Bugünkü küreselleşen dünyada söz konusu hakların ve özgürlüklerin çok fazla önemsendiği, hatta onların uğrunda büyük mücadelelerin verildiği bir gerçek iken, kim demiş, ‘Spencer öldü’, diye?⁴⁰¹

Le Play:

“Saint-Simon, Comte, Spencer'dan sonra sosyolojinin bir diğer babası, Le Play'dir.”⁴⁰² Pierre Guillaume Frédéric Le Play, sosyolojinin kurucuları arasında olan bir sosyologdur. O, çalışmalarında sosyoloji sözcüğünü kullanmamış onun yerine “sosyal bilim/toplum bilimi” sözcüklerini kullanmayı tercih etmiştir. Kızılçelik, Spencer gibi le Play’in de sosyoloji içerisinde hak ettikleri değeri göremediklerini ileri sürmüştür. Oysa Le Play hem 19.yüzyıl sosyolojisi için ham de çağdaş sosyoloji için önemli bir isimdir.⁴⁰³ Bu nedenle sosyoloji içerisinde Le Play görmezden gelinemez.

Kızılçelik, Le Play’in çağdaşlarından farklı bir tutumla sosyolojiye katkı sunmuş olduğunu vurgulamıştır. Le Play, felsefi ve kuramsal tartışmalar içerisine girmemeye özen göstermiş, toplumu teorik metinlerle açıklamaya çalışmak yerine insanlarla diyalog kurarak, insanları gözlemleyerek toplumda var olan sorunları açığa çıkartmaya çalışmıştır.⁴⁰⁴ “Le Play, bıkmadan usanmadan farklı toplumlara seyahat etmiş, toplumları kendi gözüyle görmüştür. Bu bakımdan Le Play, sosyoloji tarihinde eşi benzeri olmayan bir sosyologdur.”⁴⁰⁵

Kızılçelik, Le Play’in sosyolojiye yönelmesinin nedeni sosyal sorunlara çözüm bulma isteğinin olduğunu söylemiştir. Le Play, yaşadığı dönemde ülkesi Fransa çeşitli toplumsal sorunların içerisindeydi. Fransız Devrimi ve Endüstri Devrimi başta olmak üzere bu dönemde Batı tam olarak bir sorunlar yumağı içindedir.⁴⁰⁶ Le Play de Fransa’daki sorunları çözmek adına sosyolojiyi kullanmak istemiştir. Çünkü “Le Play, sosyolojiyi, sosyal hastalıklara tanı koymanın ve onları tedavi etmenin bir bilimi, sosyologları ise toplumu iyileştirmek için reçete yazan adamlar olarak nitelmiştir.”⁴⁰⁷

⁴⁰¹ *age.*, s. 186.

⁴⁰² *age.*, s. 304.

⁴⁰³ *age.*, s. 188-189.

⁴⁰⁴ *age.*, s. 190-191.

⁴⁰⁵ *age.*, s. 195.

⁴⁰⁶ *age.*, s. 213.

⁴⁰⁷ *age.*, s. 212.

Le Play, sosyal sorunları ortadan kaldırmak için büyük uğraş vermiş bu uğurda sosyolojiyi geliştirmiş sosyolojinin kurumsal kimliğini oluşturmak için ilk sosyoloji derneğini açmıştır.”⁴⁰⁸

Kızılçelik, Le Play’in sosyolojiyi sosyal sorunları çözmek amacıyla geliştirmeye çalıştığı için sosyolojinin metoduna odaklandığını ve sosyolojinin de metodunun gelişmesine katkı sunmuş olduğunu söylemiştir. Bu doğrultuda Le Play, sosyolojinin bilimselliğini ortaya koyabilmesi için sağlam bir metot geliştirmesi gerektiğini fark etmiştir. Le Play, sosyolojinin metot alanına katkı yapmış ve sosyolojiye gözleme dayalı monografi metodunu kazandırmıştır. “Böylece, Le Play, daha çok monografi metoduyla tanınan bir sosyolog haline gelmiştir.”⁴⁰⁹ Le Play’in geliştirmiş olduğu metot sosyolojinin metodolojisine önemli bir katkı sağlamıştır. “Le Play’in sosyolojiye en büyük katkısı da metot sahasındadır.”⁴¹⁰ Kızılçelik, Le Play’in monografi metoduyla aile merkezli bir sosyoloji anlayışını geliştirdiğini bu doğrultuda toplumu aileye göre sınıflandırılmasını sağladığını dile getirmiştir.

Tocqueville:

“Alexis Charles Henri de Tocqueville, sosyolojinin kurucuları arasında bulunan önemli bir sosyologdur. Tocqueville, genelde siyaset bilimi alanında değerlendirilmiş bundan dolayı sosyoloji içerisinde kendisine fazla yer bulamamıştır. Oysa sosyoloji bilimine önemli katkıları olmuştur.”⁴¹¹ Tocqueville, Le Play gibi o da Batı’da devrimler sonucu oluşan kargaşaya çözüm bulma amacıyla olmuştur. Onun temel gayesi Fransız Devrimi’nin olumsuzluklarını ortadan kaldıracak çareler bulmaktır.”⁴¹²

Kızılçelik, Tocqueville’nin sosyolojiye ilk katkısı metot alanında olduğunu belirtmiştir. Tocqueville, deneysel araştırma metotlarının başarılı örneklerini ortaya çıkarmıştır. Onun yapmış olduğu deneysel çalışmalar günümüzde dahi istifade edilebilecek niteliktedirler.”⁴¹³ Tocqueville, gerçekleştirdiği saha araştırmalarını

⁴⁰⁸ *age.*, s. 195.

⁴⁰⁹ *age.*, s. 202.

⁴¹⁰ *age.*, s. 305.

⁴¹¹ *age.*, s. 235.

⁴¹² *age.*, s. 13.

⁴¹³ *age.*, s. 282-283.

tarihsel verilerle değerlendirip metodunu tarih ile buluşturmuştur.⁴¹⁴ “Sözün kısası, Tocqueville, sosyolojik metodun önemli simaları arasındadır. O, topluma dair tezlerini, tarihsel verilere, karşılaştırma usulüne ve gözlemlerine dayalı olarak geliştirmiştir.”⁴¹⁵

Tocqueville'nin çalışmalarının merkezinde demokratik olgu yer almıştır. Kızılcılık, Tocqueville'nin “bir demokrasi kuramcısı” olduğunu söylemiştir. Tocqueville, sosyolojinin anahtar sözcüğü olan “toplum”u “demokrasinin ilke ve değerlerinin bir pratiği olarak ele almıştır.”⁴¹⁶ Tocqueville'e göre toplumu şekillendiren unsurlar “demokratik mekanizma, bilinç ve değerler”dir.⁴¹⁷ Kısaca, Kızılcılık, Tocqueville'in, demokrasinin bir toplum biçimi olduğunu belirttiğini dile getirmiştir. Tocqueville, toplumu demokratik değerlere göre analiz etmiştir.⁴¹⁸

Tocqueville, demokratik yönetimlerde çoğunluğun elindeki gücün zamanla despotluğa dönüşeceğini, bu durumu da demokrasinin karşı konulamaz gücü olduğunu söyleyerek demokratik toplumlarda oluşabilecek despotluğa karşı uyarmıştır. Kızılcılık, Tocqueville'nin bu uyarısının günümüz dünyasında giderek artan despotizmi de aydınlattığını vurgulamıştır.⁴¹⁹ Tocqueville, “modern çağın en büyük tehlikesi, despotizmdir”⁴²⁰, diyerek yaşadığı dönemde bugünü dair doğru tespitler yaptığı görülmektedir.

Sonuç olarak Kızılcılık, Tocqueville'nin yaşadığı dönemde ve sonrasında birçok sosyologu etkilediğini ileri sürer. Tocqueville, toplumların sorunlarından arınmasının yolu olarak demokrasiyi ön plana çıkarmıştır. Tocqueville, toplumları zayıflatıp yok eden unsurun da despotizm olduğunu söylemiştir. Tocqueville, toplum üzerine yapmış olduğu açıklamalarla, modernliği ve modernliğin siyasal yapısını, kültürel dokusunu anlamamızda öncü sosyologlardan biridir.⁴²¹

⁴¹⁴ *age.*, s. 259.

⁴¹⁵ *age.*, s. 259.

⁴¹⁶ *age.*, s. 260.

⁴¹⁷ *age.*, s.260.

⁴¹⁸ *age.*, s. 262.

⁴¹⁹ *age.*, s. 287.

⁴²⁰ *age.*, s. 288.

⁴²¹ *age.*, s.236.

Hegel:

Kızılcılık, başta Karl Marx olmak üzere birçok sosyologu etkilemiş olan Georg Wilhelm Friedrich Hegel'in sosyolojiye önemli katkısının olduğunu söylemiştir. Kızılcılık, Hegel'in sosyoloji içerisinde görmezden gelinmemesi gerektiğini aksi takdirde sosyolojiyi doğru idrak edemeyeceğimizi belirtmiştir.⁴²² Çünkü Hegel, modern felsefenin temelini attığı gibi sosyolojinin de öncüleri arasında gelmektedir.⁴²³ Kızılcılık, filozof-sosyolog olarak adlandırdığı Hegel'in toplum üzerine kafa yordüğünü, toplumu anlamaya çalıştığını ifade etmiştir.

Kızılcılık, Hegel'in sosyoloji içerisinde birleştirici bir özelliğe sahip olduğunu öne sürmüştür. Hegel, "sosyolojinin ana sorunlarından olan kategorik düşünme biçimine karşı çıkmıştır."⁴²⁴ Kızılcılık, Hegel'de hem muhafazakar hem de devrimci görüşlere rastlamanın mümkün olduğunu ifade etmiştir. Hegel'in dine verdiği önem, dinin birey ve toplum açısından önemli olduğuna dair düşünceleri onun muhafazakar yönünü oluşturur. Hegel'in devrimci yönünü de en iyi açıklayacak şey de tarihi daimî bir çatışma ve çelişki alanı olarak değerlendirmesinde görmek mümkündür. Aynı şekilde Hegel'in devrimci yönünü onun tarihi ve bilhassa sivil toplumu efendi-köle diyalektiği üzerinden okuması da oluşturur.⁴²⁵

Kızılcılık, Hegel'in diyalektik metodunun onun sosyolojiye kazandırmış olduğu önemli bir katkı olduğunu söylemektedir. Onun diyalektik metodu sosyolojide pozitivizm-hermeneutik çatışmasının aşılmasında önemli bir adım olmuştur. Bu da sosyolojideki metodolojik açmazların giderilmesinde önemli bir dayanak olmuştur.⁴²⁶ Kısacası, Hegel, metod alanında önemli bir düşünürdür. Onun bu vasfı sosyolojiye de önemli kazanımlar sağlamıştır. "Hegel, diyalektik metodun ışığında, birey, aile, sivil toplum ve devlet alanını çözümlenmiş, bilhassa, sivil toplum ve devrin meşhur efendi-köle çatışması konusundaki görüşleriyle sosyolojik teoride iz bırakmıştır."⁴²⁷

⁴²² Sezgin Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Anlara, 2017, s. 35.

⁴²³ *age.*, s. 39.

⁴²⁴ *age.*, s. 86.

⁴²⁵ *age.*, s. 88.

⁴²⁶ *age.*, s. 50.

⁴²⁷ *age.*, s. 439.

Kızılçelik, Hegel'in sosyolojinin ortaya çıkmasına olanak sağlayan modernlik üzerine odaklandığını, modernliğin, neliğini ve yaratmış olduğu olumsuzlukların aydınlatılması noktasında da sosyolojiye önemli katkı sunmuş olduğunu belirtmiştir. Hegel, günümüz sosyolojisinde önemli tartışmalar olan “modernlik” ve “postmodernlik” tartışmalarında kilit düşünürlerden birini oluşturmaktadır.⁴²⁸ Örneğin, “tarihin sonu” düşüncesiyle sosyolojide önemli tartışmalar yaratan Fukuyama, bu düşüncenin kendisinden önce Hegel tarafından dile getirildiğini vurgulamaktadır.⁴²⁹ Hegel, modernlikle alakalı olarak sosyolojide önemli bir kavram olan yabancılaşma sözcüğünü felsefi anlamıyla kullanan ilk düşünür olmuştur. Hegel modernliğin dünyaya sıkıntılar getirmiş olduğunu düşünerek onun insan davranışlarına yapmış olduğu etkiyi anlatmak amacıyla yabancılaşma kavramını kullanmıştır.⁴³⁰

Sonuç olarak Kızılçelik, Hegel'i sosyolojiye önemli katkıları olmuş olan sosyolojinin biçimlenmesinde etkileri olan bir düşünür olarak ele almıştır. Hegel'in diyalektik metodu, modern dönem üzerine öne sürdüğü düşünceleri, onun “birey”, “aile”, “sivil toplum” ve “devlet” gerçekliğine ilişkin düşünceleri kendisini sosyoloji içerisinde öncü bir konuma getirmiştir. Hegel'in sosyolojiye önemli katkılardan biri de onun çok sayıda önde gelen düşünür ve sosyologları fikir sistemiyle etkilemiş olmasıdır. Hegel, başta Marx olmak üzere, Alexandre Kojève, Emmanuel Levinas ve Jacques Lacan, Feuerbach ve Engels gibi önemli fikir insanını düşünceleriyle büyük oranda etkilemiştir. Bunların yanında Hegel sosyolojiye önemli katkıları olan Frankfurt Okulu'nu da etkilemiştir.⁴³¹

Proudhon:

Kızılçelik, sosyolojinin kurucuları arasında değerlendirdiği bir diğer isim Pierre-Joseph Proudhon'dur. Proudhon, “birey, toplum, devlet, otorite, mülkiyet, eşitlik, özgürlük, adalet, kapitalizm, kapitalist toplum, proletarya sosyalizm, komünizm ve anarşizm”⁴³² gibi sosyolojide önemli olan konular üzerinde durmuş bu

⁴²⁸ *age.*, s. 98.

⁴²⁹ *age.*, s. 89.

⁴³⁰ *age.*, s. 17-18.

⁴³¹ *age.*, s. 90-94.

⁴³² *age.*, s. 101.

konulara getirmiş olduğu farklı değerlendirmelerle sosyoloji içerisinde önemli bir yer edinmiştir.

Proudhon, insan ve toplum ile ilgili yapmış olduğu çalışmalarda bilimsel yöntemlerle hareket etmenin lüzumuna dair açıklamalar yapmıştır. Proudhon bu bağlamda sosyolojinin metodolojisine katkı sunmuştur. Proudhon, sosyolojik metodunda somut öğeleri merkeze almıştır. Proudhon, sosyolojik çözümlerinde maddeyi önemsemiş, metodunu şekillendirirken materyalist düşünceden yararlanmıştı. O, sosyolojinin somut unsurlarla ilgilendiğini savunmuştur.⁴³³ Kızılcılık, Proudhon'un metodunda Hegel'in diyalektiğini kullanarak toplumda daha adil bir yaşamın izlerini sürdüğünü söylemiştir. Kısacası, "Proudhon'un sosyolojik düşünceye en büyük katkılarındaki biri, hem gerçek olanı tahlil etmek hem de daha adil bir toplumu önceden kavramak için kullanılan entelektüel ve metodolojik araç gereçlere ilişkindir."⁴³⁴

"Proudhon, adaletin, eşitliğin ve özgürlüğün basta Fransız toplumu olmak üzere bütün toplumlarda yaygınlaşması için mücadele etmiştir. Proudhon, adalet, eşitlik ve özgürlük savaşçısı olarak ünlenmiştir."⁴³⁵ Kızılcılık, Proudhon'un Fransız Devrimi sonrasında Fransa'da meydana gelen problemlerin aşılması için kafa yordüğünü onun bu doğrultuda yapmış olduğu çalışmaların da sosyolojinin doğuşuna zemin hazırladığını ileri sürmüştür. Bu bağlamda Proudhon, toplumdaki yoksul sınıfın sorunlarının çözüme kavuşturulması için uğraş vermiştir. O, sorunları olmayan, halkı özgür ve mutlu olan toplum arayışında olmuştur. Bu nedenle Proudhon, "sosyolojik teorisinin merkezine eşitlik, özgürlük ve adaleti yerleştirmiştir. Proudhon, ideal bir toplumun üretim, adalet, emniyet, eşitlik, özgürlük üzerine inşa edilmesi gerektiğini söyleyerek, kendinden sonraki sosyolojik kuram üzerinde iz bırakmıştır."⁴³⁶

Kızılcılık'in sosyoloji tarihinin anarşisti⁴³⁷ olarak nitelendirdiği Proudhon, "sosyolojide anarşizmin en etkili taraftarıdır. Proudhon, anarşist filozof ve sosyolog olarak tanınmaktadır."⁴³⁸ Onun toplumunun sorunlarını aşma noktasında referans

⁴³³ *age.*, s.109-110.

⁴³⁴ *age.*, s. 112.

⁴³⁵ *age.*, s. 103.

⁴³⁶ *age.*, s. 440-441.

⁴³⁷ *age.*, s. 439.

⁴³⁸ *age.*, s.138.

aldığı düşünce Tarzı anarşizmdir. Onun anarşizme olan ilgisi sosyolojide yeni bir bakış açısının oluşmasına olanak sağlamıştır. Anarşizmin kurucularından olan Proudhon, bilhassa mülkiyet üzerine yapmış olduğu değerlendirmelerle sosyolojide ses getirmiştir.⁴³⁹

Sonuç olarak, Kızılçelik, Proudhon'un toplumun adil, özgür ve eşit olabilmesi üzerine bir sosyoloji anlayışı geliştirdiğini söylemiştir. Proudhon, bilimsel metodun önemini vurgulayarak sosyolojin metodolojisinin gelişmesine katkı sunmuştur. Proudhon, anarşizmin savunuculuğunu yapmış bu doğrultuda sosyolojide anarşist bakış açısının oluşmasını sağlamıştır. Kısacası, "Proudhon, ilginç sosyolojik tezleriyle ve anarşist fikirleriyle kendisinden sonra gelen sosyolojik teoride kalıcı izler bırakmıştır."⁴⁴⁰

Marx:

Kızılçelik'in sosyolojisinde Karl Marx'ın⁴⁴¹ ayrı bir yeri vardır. Kızılçelik, Marx'ın Batı uygarlığını, Batı uygarlığının yaratmış olduğu sistemleri değerlendirmesi bakımından önemser. Marx'ın Batı uygarlığının sistemi olan kapitalizmi ayrıntılı olarak çözümlemesi⁴⁴², kapitalizmin yaratmış olduğu olumsuzlukları gözler önüne sermesi yönünden Kızılçelik'in sosyolojisinde Marx merkezi bir yer edinir. Kızılçelik, Marx'ın sosyolojinin kurucuları arasında olduğunu, onun sosyolojik fikirlerinin sosyoloji içerisinde çok ses getirdiğini vurgulayarak onun sosyoloji içerisinde zaten görmezden gelmenin mümkün olmadığını ileri sürmüştür.⁴⁴³ Çünkü Marx, "sosyolojide çığır açmış, kendine özgü bir sosyoloji inşa etmiş bir isimdir."⁴⁴⁴

Kızılçelik, Marx'ın "sosyoloji tarihinde üzerine en çok söz söylenen sosyolog"⁴⁴⁵ olduğunu söylemiştir. "19. yüzyıldan bu yana dünyada en çok tartışılan

⁴³⁹ *age.*, s.138.

⁴⁴⁰ *age.*, s.101.

⁴⁴¹ Kızılçelik, Marx'ın sosyolojisine ilişkin şu eserlerinde de değerlendirmelerde bulunmuştur: Sezgin Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2013; Sezgin Kızılçelik, "Batı Sosyolojisinin İnşasındaki Gerçek Niyetleri İfşâ Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme", *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 72-114.

⁴⁴² Sezgin Kızılçelik, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, Genişletilmiş 2. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara,2011, s. 47.

⁴⁴³ Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Anlara, 2017, s. 164.

⁴⁴⁴ *age.*, s.147.

⁴⁴⁵ *age.*, s.148.

sosyolog, hiç kuşkusuz ki Marx'tır. Fikirleriyle dünya ölçeğinde kitleleri, onun kadar peşinde sürükleyen bir başka düşünce insanı olmamıştır.”⁴⁴⁶ Fakat buna rağmen günümüzde Marx'ın sosyolojik düşüncelerinin zamanının geçtiği iddia edilmektedir. Kızılcılık, Marx'ın sosyoloji içerisinde büyük bir ağırlığının olduğunu onun fikirlerinin 19.yüzyıldan bugüne hala geçerli olduğunu dolayısıyla onun fikirlerinin geçerliliğini yitirdiğine dair söylemlerin gerçeği yansıtmadığını savunmuştur.⁴⁴⁷ Kızılcılık, Marx'ın kapitalist sistemi en iyi analiz eden sosyolog olduğunu belirterek kapitalizmde günümüzde hala etkin bir sistem olduğunu hatta Marx'tan bu yana daha da etkinliğini artıran bir gelişme içerisinde olduğunu söyleyerek bu durumda Marx'ın fikirlerinin ölmesinin mümkün olmadığını savunmuştur.⁴⁴⁸

Kızılcılık, kapitalist sistemin günümüzde küreselleşme adıyla varlığını devam ettirdiğini belirtmiştir.⁴⁴⁹ 1492'de Amerika'nın keşfinde sömürgeciler altın ve madenler için yerli halkı nasıl katletmişlerse, günümüzde sömürgeciler petrol için Irak⁴⁵⁰ ve Suriye de katliam gerçekleştirmektedirler. Sömürgecilik aynı yöntemle varlığını devam ettirmektedir. Üstelik günümüzde insan kısımları daha hızlı ve daha kitlesel olmaktadır. Kızılcılık, bu durumda sömürgeci sistemin eleştirisini yapan Marx'ın görüşlerinin günümüzde hala geçerli olduğunu savunmuştur. “Kapitalist üretim ilişkilerinin devamlı olarak yeniden üretildiği bir çağda, Marx nasıl ölebilir ki? Kapitalistlerin daha fazla para için can attıkları bu dünyada Marx'ın canı nasıl çıkabilir ki? Sermaye hegemonyasını sürdürdükçe Marx'ın metinleri güncelliğini, geçerliliğini, zindeliğini ve canlılığını niçin korumasın ki?”⁴⁵¹

Sosyolojinin doğuşuna kapitalist sistem zemin hazırlamıştır. Kapitalist sistemi de en doğru çözümleyen Marx olmuştur.⁴⁵² Kızılcılık, bu nedenden dolayı günümüz dünyasını anlamak için dünyanın her tarafına yayılan, toplumları şekillendirme de büyük rol sahibi olan kapitalizmi ve dolayısıyla da Marx'ın iyi anlamamız gerektiğini dile getirmektedir. Kızılcılık, Marx'ın sosyolojideki bu önemine karşın onun

⁴⁴⁶ Sezgin Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, s. 2.

⁴⁴⁷ Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri*, s. 212.

⁴⁴⁸ Sezgin Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, s. 17-18.

⁴⁴⁹ Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 28

⁴⁵⁰ Sezgin Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, s. 17-18

⁴⁵¹ *age.*, 17-18.

⁴⁵² Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri*, s. 214.

görüşlerinin çarpıtıldığını ve yanlış anlaşıldığını ileri sürmektedir.⁴⁵³ Kızılcelik, Marx'ın görüşlerini yanlış anlayan veyahut sulandıran kesimlerin başında Marxistlerin geldiğini öne sürmüştür. Kızılcelik, Marxistlerin, Marx ile bir ilgisinin olmadığını savunmaktadır.⁴⁵⁴ Bunların yanında diktatör olan bazı liderler de kendilerini Marxist olarak tanımlayarak Marx'ı itibarsızlaştırmış ve görüşlerini kendi çıkarlarına göre yorumlayarak çarpıtmışlardır. “Stalin, Çavuşesku, Pol Pot vb'lerinin yapıp ettikleri olumsuzluklarla Marx'ın görüşleri arasında uzaktan yakından hiçbir bağ kurulamaz. Marx'ın adı zikredilen diktatörlerle birlikte anlamaz.”⁴⁵⁵

Marx'ın kapitalist sistem içerisinde değerlendirdiği “sınıf teorisi” onun sosyoloji içerisinde merkezi bir yerde durmasına olanak sağlayan düşüncelerinden biridir. Çünkü, “Marx'ın sosyolojisi, sınıf sosyolojisidir. En genel anlamıyla, Marx'a dair yazmak ve konuşmak, sınıf üzerine düşünmek ve tartışmaktan ibarettir.”⁴⁵⁶ Kızılcelik, sosyoloji tarihi içerisinde sınıfa dayalı olarak sosyal hayatı diyalektik ve tarihsel materyalist metodun ilkeleri doğrultusunda çözümleyen ilk sosyologun Marx olduğunun altını çizmiştir. Marx, diyalektik ve tarihsel materyalist yöntemle oluşturulmuş bir sınıf teorisyenidir.⁴⁵⁷ “Marx, sınıf teorisiyle kendisinden sonra gelen sosyoloji neslini sarsmıştır.”⁴⁵⁸ Onun sınıflara dayalı analizi günümüzde halen geçerliliğini korumaktadır.

Kızılcelik, Marx'ın sosyolojiye katkı sunduğu bir diğer alanın metod konusu olduğunu belirtmiştir. Marx, bilime ve metoda ehemmiyet vermiş bir sosyologdur. Marx, eleştirel düşünceye dayalı bilim ve metod üzerine çalışmıştır. Marx, sosyolojide eleştirel bakış açısının gelişmesine önemli katkı sağlamıştır. Marx, Hegel'den etkilenecek diyalektik metodu geliştirmiş fakat Hegel'den farklı olarak diyalektiğe ekonomik unsurları eklemiştir.⁴⁵⁹ “Marx sosyoloji tarihinde diyalektik ve tarihsel materyalizmin mübeşşiri olmuş, kendisinden sonra gelen çoğu sosyologu

⁴⁵³ Sezgin Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, s.5-6

⁴⁵⁴ *age.*, s. 38.

⁴⁵⁵ *age.*, s. 23.

⁴⁵⁶ *age.*, s. 170.

⁴⁵⁷ *age.*, s. 169-170.

⁴⁵⁸ Kızılcelik, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri*, s. 213.

⁴⁵⁹ *age.*, s. 166-167.

etkilemiştir.”⁴⁶⁰ Kapitalizme yönelik detaylı çözümlenmeleriyle ön plana çıkan Marx, kapitalizmi de diyalektik metot ışığında ele almıştır.⁴⁶¹

Sonuç olarak Kızıılçelik, Marx’ın fikir sistemiyle sosyoloji biliminin oluşmasına ön ayak olan kapitalizmi detaylı bir şekilde çözümlenerek hem 19.yüzyılı hem de günümüz dünyasını anlamamızda önemli olduğunu ifade etmiştir. Marx, fikirleriyle sosyolojinin biçimlenmesinde ve sosyolojik teorilerin oluşmasında önemli katkılar sunmuştur. “Modern sosyolojinin iki büyük ismi olan Émile Durkheim pozitivist sosyolojisini, Max Weber ise hermeneutik sosyolojisini Marx’ın sosyolojisinin eleştirisi üzerine inşa etmişlerdir.”⁴⁶² Marx’ı “Sosyoloji tarihinin anti-kapitalisti”⁴⁶³ olarak niteleyen Kızıılçelik, dünya üzerindeki sömürünün kalkmasında, emeğin hak ettiği değerin karşılığını almasında kısacası insani bir yaşamın kurulmasında Marx’ın önemli olduğunu söylemiştir.⁴⁶⁴

Durkheim:

Kızıılçelik, Emile Durkheim’in⁴⁶⁵ sosyoloji ile özdeşleşmiş bir isim olduğunu belirtmiştir. Çünkü sosyolojinin bilim olarak kabul görmesi Durkheim sayesinde olmuştur. “Durkheim’in çağdaşlarından en büyük farkı, sosyolojinin sosyal bilimler ailesi içerisinde saygın ve müstakil bir disiplin olarak benimsenmesini sağlamış olmasıdır.”⁴⁶⁶ Bundan dolayı Kızıılçelik, sosyolojinin kurucu babası unvanını en çok hak eden sosyologun Durkheim olduğunu savunmuştur. “Sosyoloji varlığını önemli ölçüde Durkheim’a borçludur. Durkheim, sosyologlar arasında ayrıcalıklı bir konuma sahiptir.”⁴⁶⁷

⁴⁶⁰ Sezgin Kızıılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx’ın Sosyolojisi*, s. 273

⁴⁶¹ *age.*, s.164.

⁴⁶² Kızıılçelik, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen’in Sosyal Teorileri*, s.213.

⁴⁶³ *age.*, s. 441.

⁴⁶⁴ *age.*, s. 220.

⁴⁶⁵ Kızıılçelik, Durkheim’a ilişkin şu eserinde değerlendirme de bulunmuştur: Sezgin Kızıılçelik, *Sosyoloji Teorileri 2*, 1. Baskı, Kuzucular Ofset, Konya, 1992; 2. Baskı, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti., Konya, 1994; Sezgin Kızıılçelik, “Batı Sosyolojisinin İnşasındaki Gerçek Niyetleri İfşâ Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 72-114.

⁴⁶⁶ Kızıılçelik, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen’in Sosyal Teorileri*, s.224.

⁴⁶⁷ *age.*, s.224.

Durkheim, Batı'da ve ülkesi Fransa'da sosyal sorunların yoğun olduğu bir dönemde yaşamıştır. Durkheim'in sosyoloji alanında çalışma yürütmesinin nedeni Fransa'nın 19. yüzyılda içinde bulunduğu sorunlardan kaynaklıdır.⁴⁶⁸ Durkheim, ülkesi olan Fransa'nın içinde bulunduğu durumdan rahatsız olmuş ve Fransız halkına kurtuluş çareleri aramak maksadıyla sosyolojiye yönelmiştir.⁴⁶⁹ Başka bir söylemle Kızılcılık, Durkheim'in Batı'nın kapitalist sistemden dolayı yaşadığı olumsuzlukları sosyoloji ile aşmaya çalıştığını öne sürmüştür.

Durkheim, başta Fransız Devriminin yaratmış olduğu sosyal sorunlardan rahatsızlık duyan, Fransa'nın içinde bulunduğu kargaşadan tedirgin olan bundan dolayı çalışmalarında toplum düzenini ve sosyal bütünleşmeyi sağlayabilecek konularla ilgilenen, "Claude Henri de Saint-Simon", "Auguste Comte", "Frédéric Le Play" ve "Alexis de Tocqueville"nin öncüleri oldukları Fransız sosyoloji ekolünün bir temsilcisidir.⁴⁷⁰ Kızılcılık, Durkheim'in düzen konusunda ilgi gösterdiğini ve adeta bir düzen sosyolojisi yapmış olduğunu belirtmiştir.⁴⁷¹ Bu doğrultuda Durkheim, toplumlarda oluşabilecek sosyal düzensizliklerden korkmuş ve devrimci düşünceye ve devrimci düşünceyi savunan Marx'a karşı durmuştur.⁴⁷² Sosyal düzen, sosyal dayanışma gibi konulara önem veren Durkheim bu tutumuyla paralel olarak yapısalcı sosyoloji ve işlevselci sosyolojinin temellerini oluşturmuştur.⁴⁷³

Kızılcılık, toplumun düzenine odaklanan Durkheim'in sosyolojisinde insanı önemsemediğini ileri sürmüştür. Onun için önemli olan toplumun bütünlüğüdür. Durkheim, toplumu kutsamış bireyi de toplumun yanında önemsizleştirmiştir.⁴⁷⁴ "Durkheim, toplumu tanrı gibi görmüştür."⁴⁷⁵ Durkheim, sosyolojisinde sosyal olguları ön plana almış bundan dolayı onun sosyolojisi "sosyal olguların araştırılmasından ibarettir"⁴⁷⁶ diyebiliriz.

⁴⁶⁸ Kızılcılık, *Sosyoloji Teorileri 1*, s. 173.

⁴⁶⁹ Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri*, s.228.

⁴⁷⁰ *age.*, s. 233.

⁴⁷¹ *age.*, s. 312.

⁴⁷² *age.*, s. 312.

⁴⁷³ *age.*, s. 451.

⁴⁷⁴ *age.*, s. 446.

⁴⁷⁵ *age.*, s. 263.

⁴⁷⁶ *age.*, s. 274.

Kızılçelik, Durkheim’ın sosyolojiye metod alanında ciddi katkılar sunmuş olduğunu ifade etmiştir. O, sosyolojisinde metod konusunu önemsemiş, metodu bilim yapmanın ön koşulu olarak görmüştür.⁴⁷⁷ Durkheim, sosyolojiyi diğer sosyal bilimlerden hem inceleme nesnesi olarak hem de bu inceleme nesnesine ne şekilde yaklaşılması gerektiğini yönünden ayırmıştır. “Durkheim, diğer sosyologlardan farklı olarak, önerdiği metodu teorik olarak temellendirmekle kalmayıp, pratik olarak da uygulamıştır.”⁴⁷⁸ Kısaca, “Durkheim, sosyolojinin kendine özgü bir metodu olması gerektiğini savunmuştur. Durkheim sosyolojik metodun kurallarını net bir biçimde belirlemiştir.”⁴⁷⁹ Kızılçelik, bundan dolayı Durkheim’ın sosyoloji bilimi içerisinde büyük bir yerinin olduğunu vurgulamıştır.

Sonuç olarak, Kızılçelik, Durkheim’ın sosyoloji içerisinde yadsınamaz bir yere sahip olduğunu ifade etmiştir. Durkheim, hem klasik sosyolojiye hem de çağdaş sosyolojiye büyük katkılar sunmuştur. Çağdaş sosyoloji teorileri içerisinde onun etkileri bir hayli fazladır. 20.yüzyılın öne çıkmış teorilerinden olan işlevselciliğin oluşturulmasında büyük pay sahibidir.⁴⁸⁰ “Durkheim, modern sosyolojinin büyük ismidir. Sosyolojinin kurumsallaşması ve özerk bir bilim olarak kabul edilmesi için büyük çaba sarf etmiştir.”⁴⁸¹

Weber:

Kızılçelik, sosyoloji tarihinin karamsar dâhisi olarak nitelediği Max Weber’in⁴⁸² sosyolojinin kurucuları arasında olduğunu vurgulamıştır. Weber günümüzde en çok ilgi gören sosyologlar arasında gelmektedir. O, hem yaşadığı dönemde hem de günümüzde sosyolojinin merkezinde yer almış önemli bir sosyologdur. Kızılçelik, Weber’in yüzyılımızın en büyük sosyologlarından biri olduğunu ifade etmiştir.⁴⁸³ Kızılçelik, Weber’in sosyolojisinin önemini genel olarak

⁴⁷⁷ *age.*, s. 237.

⁴⁷⁸ *age.*, s. 445-446.

⁴⁷⁹ *age.*, s. 236.

⁴⁸⁰ *age.*, s.313.

⁴⁸¹ *age.*, s.314.

⁴⁸² Kızılçelik, Weber’i şu eserinde de ele almıştır: : Kızılçelik, Sezgin; *Sosyoloji Teorileri 2*, 1. Baskı, Kuzucular Ofset, Konya, 1992; 2. Baskı, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti., Konya, 1994.

⁴⁸³ Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 1*, s.282; Kızılçelik, Sezgin; “Max Weber’in Kapitalizmi Açıklama Tarzı Üzerine (1,2,3)”, *Yelken* (iç.), Sayı: 11,12,13, Şubat-Mart-Nisan 1996, s. 32-34, 53-54,-52-54;

sosyologlar tarafından da kabul gördüğünü belirtmiştir.⁴⁸⁴ Weber sosyolojinin şekillenmesinde önemli katkılar sunmuştur. Mesela sosyolojinin alt dallarının oluşmasında Weber öncü bir rol oynamıştır. “Weber, din sosyolojisinin, hukuk sosyolojisinin, iktisat sosyolojisinin ve kent sosyolojisinin büyük ustalarından birisidir.”⁴⁸⁵ Weber, sosyoloji içerisinde Karl Marx’la kıyaslanacak kadar büyük bir etkiye sahiptir.⁴⁸⁶

Kızılcılık, Weber’in çok yönlü bir sosyolog olduğunu vurgulamıştır. O, birçok sosyal disiplin alanında çalışmalar yapmıştır. “Weber, sosyolog olmasının yanı sıra büyük bir filozoftur, iktisatçıdır, tarihçidir, siyaset bilimcidir ve hukukçudur.”⁴⁸⁷ Weber, sosyal bilimler metodolojisinde de önemli çalışmalar sarf etmiştir. Weber, Marx’ın tarihsel materyalizm metodunu ve Comte’un pozitivizm metodunu eleştirisini yapmış bunlara karşı hermeneutik metodunu oluşturmuştur. Weber, hermeneutik metodunda da sosyal bilimlerde önemli yer edinmiş olan ideal tip’e yer vermiştir.⁴⁸⁸ Weber, sosyolojide metod konusundaki tutumu esasında pozitivist sosyolojinin bir eleştirisidir. Kızılcılık, Weber’in hermeneutik metodunun doğa bilimi ve sosyal bilim arasındaki ayrımı ifade ettiğini belirtmiştir.⁴⁸⁹

Kızılcılık, Weber’in çalışmalarına baktığımızda aslında onun kültür sosyolojisi yaptığını söyleyebiliriz demiştir. Çünkü onun metodu karmaşık kültürleri analiz etmek üzerine biçimlenmiştir.⁴⁹⁰ Weber’in çalışmalarını incelediğimizde onun kendine has bir sosyoloji oluşturduğunu görmekteyiz.⁴⁹¹ Weber, hem oluşturduğu metotla hem de ileri sürdüğü fikirlerle sosyoloji içerisinde çok önemsenmiş, Batılı sosyologlar tarafından da en önemli sosyolog olarak değerlendirilmiştir. Fakat Weber’in sosyoloji içerisinde çok önemsenmesinde Marx’ın fikirlerine karşı olmasının büyük etkisi vardır. Weber, sosyolojisini Marx’a karşı olmak üzerine

Kızılcılık, Sezgin; “Batı Sosyolojisinin İnşasındaki Gerçek Niyetleri İfşâ Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Yılığ-Kitap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 72-114.

⁴⁸⁴ Kızılcılık, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen’in Sosyal Teorileri*, s.317.

⁴⁸⁵ *age.*, s. 318.

⁴⁸⁶ *age.*, s.318.

⁴⁸⁷ *age.*, s.319.

⁴⁸⁸ *age.*, s. 325.

⁴⁸⁹ *age.*, s. 333.

⁴⁹⁰ *age.*, s. 451.

⁴⁹¹ *age.*, s. 387.

kurmuştur.⁴⁹² Weber, “Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu” adlı meşhur kitabını Marx’ın ana eseri olan “Kapital”de ileri sürmüş olduğu tezleri çürütmek için yazmıştır.⁴⁹³

Sonuç olarak Kızılcelik, Weber; “sosyolojinin en bilinen ve en etkileyici kuramcılarının basında gelir”⁴⁹⁴, demiştir. Weber, çağdaş sosyoloji teorilerinin büyük bölümünü fikirleriyle etkilemiş büyük bir sosyologdur. Weber, “işlevselciliği, çatışma teorisini, modernleşme teorisini, sembolik etkileşimciliği, yapılaşma teorisini ve Eleştirel Teoriyi derinden etkilemiştir. Weber, çağdaş sosyolojinin anahtar sosyologlarından önemli bir kısmını, bilhassa da Talcott Parsons, Ralf Dahrendorf, Charles Wright Mills, Pierre Bourdieu, Michel Foucault, Jürgen Habermas ve Anthony Giddens’i etkilemiştir.”⁴⁹⁵ Kızılcelik, Weber’in sosyoloji içerisinde kabul gören bir otorite olduğunu belirtmiş, onun sosyolojideki bu ağırlığını da Marx’ın fikirlerini çürütmek gayesiyle elde ettiğini öne sürmüştür.

Veblen:

Thorstein Veblen⁴⁹⁶, çok yönlü bir düşündürdür. Kızılcelik, Veblen’in sosyoloji tarihinde önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmiştir. Veblen, bilhassa iktisat sosyolojisi ve kültür sosyolojisi alanlarında sosyolojiye katkı sunmuştur. Veblen, klasik sosyoloji de olsun çağdaş sosyoloji de olsun farklı bir noktada duran aykırı bir sosyologdur.⁴⁹⁷ Veblen, sosyolojik çözümlerinde başta sömürünün ve eşitsizliğin nedeni olarak gördüğü “aylak sınıfa” odaklanmıştır. Veblen, bu doğrultuda sosyolojide daha çok ‘aylak sınıf’ teorisine ön plana çıkmaktadır.⁴⁹⁸

Veblen, çalışmalarında kapitalizm konusuyla ilgilenmiş, kapitalist toplumda aylak sınıfın üzerinde durmuştur. “Veblen, kapitalizmi tahlil ederken Proudhon. Marx ve Weber’den farklı bir yol izlemiştir. Veblen, kapitalizmi çözümlerken özellikle de Marx’tan farklı bir sınıf çatışması şekli tasavvur etmiştir.”⁴⁹⁹ Kızılcelik, Veblen’in

⁴⁹² *age.*, s. 388.

⁴⁹³ *age.*, s. 9.

⁴⁹⁴ *age.*, s. 387.

⁴⁹⁵ *age.*, s. 387.

⁴⁹⁶ Kızılcelik, Veblen’e ilişkin şu eserinde de açıklamalar yapmıştır: Kızılcelik, Sezgin; *Sosyoloji Teorileri 2*, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti, 2. Baskı, Konya, 1994.

⁴⁹⁷ Kızılcelik, *Sosyoloji Tarihi 4: Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen’in Sosyal Teorileri*, s.397.

⁴⁹⁸ *age.*, s. 399.

⁴⁹⁹ *age.*, s. 415.

kapitalizmdeki çatışmanın merkezine beyaz yakalı çalışanlarla mavi yakalı çalışanları yerleştirdiğini ifade etmiştir. Burada Veblen, “aylak sınıf” üzerinde durarak aylaklığı sosyolojik teoriler içerisine taşımıştır. Veblen, kapitalizmin toplumlara yaratmış olduğu olumsuzlukları değerlendirerek aylak sınıfın ‘gösterişçi tüketimi’ni çalışmalarında öne çıkarmış ve bu konudaki düşünceleriyle sosyoloji içerisinde yer edinmiştir.⁵⁰⁰

Sonuç olarak, Kızılcılık, Veblen’i “sosyolojinin kurucu babalarından biri” olduğunu dile getirmiştir.⁵⁰¹ Veblen, Kapitalist sistemdeki sınıflar arasındaki çatışmaya farklı bir değerlendirme getirerek çatışma teorisinin gelişimine katkı sunmuştur. Veblen, modernlikle birlikte toplumların karşılaştığı problemler üzerine eğilerek modernliği, kapitalizmi, tüketimi sorgulamıştır. Yaratmış olduğu “aylak sınıf” teorisiyle de “bugün sosyolojinin en etkileyici isimlerinden birisi haline gelmiştir.”⁵⁰² Kızılcılık, Veblen’in sosyolojisinin hem kendi çağına hem de günümüze ışık tutacak değerde olduğunu ifade etmiştir.⁵⁰³

Sözün kısası olarak, Kızılcılık, Batı toplumunun temel dinamiklerini Batılı düşünür-sosyologları inceleyerek çözümlenmeye çalışmıştır. Kızılcılık, bu fikir insanlarını analiz ederken her şeyden önce onların Batı toplumunun sorunlarına çözüm üretmek için çalışma yürüttüklerini açığa çıkarmıştır. Batı toplumunun çözüm bekleyen sorunları da onların tarihsel, kültürel, politik ve ekonomik yönelimleri hakkında da bilgi vermektedir. Kızılcılık, bu doğrultuda Batı toplumunun özelliklerini, düşünce yapısını, insanların temel özelliklerini Batı sosyolojisini tüm boyutlarıyla ele alarak çözümlenmiştir.

⁵⁰⁰ *age.*, s. 454.

⁵⁰¹ *age.*, s. 454.

⁵⁰² *age.*, s. 400.

⁵⁰³ *age.*, s. 431.

3.2.2 Çağdaş Batı Toplularının Gerçeğini Bilmeye Yönelik Çağdaş Sosyoloji Teorilerini Bilmenin Gerekliği⁵⁰⁴

Kızılçelik, sosyolojinin ortaya çıktığı 19.yüzyıldan bugüne kapitalist toplum düzenine hizmet ettiğini ileri sürmüştür. Kızılçelik, bu doğrultuda sosyolojinin kapitalist düzenin yaratmış olduğu olumsuzlukların gün yüzüne çıkmaması için gerçekleri gizleme üzerine kendisini şekillendirdiğini savunmuştur. Yani Sosyoloji Kızılçelik'e göre kısaca kapitalizmin problemlili yapısına yönelik gerçekleri gizleyerek kapitalist düzenin devam etmesi için çaba sarf etmiş bir bilimdir. Kızılçelik, sosyolojinin bu amaçla problem sahasının merkezine “düzen sorunu” ve “düzeni muhafaza etme” konularını koyduğunu belirtmiştir.⁵⁰⁵

Kızılçelik, klasik sosyoloji teorilerinin önde gelen temsilcileri olarak ele aldığı Comte, Spencer, Marx, Weber ve Durkheim'in çağdaş sosyoloji teorilerini etkilediklerini, onların sosyolojiye yaklaşımlarının çağdaş sosyoloji kuramlarına da yansıdığını öne sürmüştür. Kızılçelik, klasik sosyoloji teorisyenlerinin makro sosyoloji yaptıklarını vurgulamıştır.⁵⁰⁶ Kızılçelik, klasik sosyoloji teorisyenlerinin kapitalizmin toplumsal yaşama getirmiş olduğu problemler üzerinde durduğunu dile getirmiştir. Kızılçelik, bu teorisyenlerin tüm toplumların belirli aşamalardan geçtiğini öne sürmüş olmalarının, buna paralel olarak tüm insanlık tarihini açıklamaya yeltenmelerinin ve onların küresel alana yönelik tezler ileri sürmenin onların zayıf yönlerinden bazıları olduğunu ifade etmiştir.⁵⁰⁷

⁵⁰⁴ Kızılçelik'in çalışmalarında sosyoloji kuramları önemli yer tutmaktadır. Sosyoloji kuramları Kızılçelik'in ana çalışma konularındandır. Bkz: Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 1*, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti, 2. Baskı, Konya, 1994; Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 2*, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti 2. Baskı, Konya, 1994; Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 3*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996; Sezgin Kızılçelik, *Postmodernizm Dedikleri*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996; Sezgin Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2008; Sezgin Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, 2013; Sezgin Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 2: Burjuva Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2013; Sezgin Kızılçelik, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2014; Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015; Sezgin Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsanî Olmayan Doğası*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2018; Sezgin Kızılçelik, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2018.

⁵⁰⁵ Sezgin Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2013, S. 157-158.

⁵⁰⁶ Sezgin Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 157

⁵⁰⁷ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 89.

Kızılcelik, sosyolojinin kapitalist düzenin koruyuculuğunu üstlenmesinden dolayı kapitalizmin çelişkilerini ve dünya genelinde yaratmış olduğu olumsuzlukları detaylı bir şekilde açıklayan Marx'a karşı da savaş ilan ettiğini öne sürer. Kızılcelik, bu bağlamda sosyoloji biliminin kendi kimliğini Marx'ın sosyalist-komünist projesine karşı durarak oluşturduğunu iddia eder.⁵⁰⁸ Kızılcelik, klasik sosyoloji geleneğini ve çağdaş sosyoloji teorilerini de bu paradigma çerçevesinde değerlendirir. Kızılcelik, bu doğrultu da çağdaş sosyoloji teorilerinin⁵⁰⁹ esasen yeni bir şey ortaya atmadıklarını 19.yüzyıldaki sosyolojinin tutum ve yönelimlerini devam ettirdiklerini ifade etmiştir. Kızılcelik, çağdaş sosyoloji teorilerinin “Marx”, “Weber” ve “Durkheim”ın görüşleri çerçevesinde şekillendiklerini dolayısıyla onların yeni veya çağdaş olmadıklarını söylemiştir.⁵¹⁰

Kızılcelik, çağdaş sosyoloji teorilerinin sosyolojinin doğuş amacına uygun olarak toplumda düzenin sağlanması için çaba sarf ettiklerini belirtmiştir. Kızılcelik, bu doğrultuda çağdaş sosyoloji teorilerinin liberal ideolojiyi benimsediklerini ve liberalizm dışındaki ideolojileri ret ettiklerini ifade etmiştir. Çağdaş sosyoloji teorileri, burjuva düzeninin korunması amacıyla kendilerini şekillendirmişlerdir. Çağdaş sosyoloji teorileri, klasik sosyoloji geleneğinin merkezi problem olarak ele aldığı “toplumsal düzen nasıl sağlanır” konusu üzerine odaklanmışlardır. Kısaca Kızılcelik, 20. yüzyılda ve günümüzde oluşturulan çağdaş sosyoloji teorilerinin 19.yüzyıldaki sosyolojideki tartışmaların devamı niteliğinde olduğunun ileri sürmüştür.⁵¹¹

Kızılcelik, sosyolojinin kapitalizme hizmet eden bir bilim olduğunu, onun toplumdaki düzeni ve bütünlüğü sağlamak için çalışma yürüttüğünü, çağdaş sosyoloji teorilerinin de bu amaç doğrultusunda hareket ettiği yönündeki düşüncesinde Marx'ın sosyolojisini muaf tutar. Kızılcelik, başka bir deyişle Marx'ı diğer sosyolojinin öncülerinden olan ve çağdaş sosyoloji kuramlarını önemli ölçüde etkilemiş olan Comte, Durkheim ve Weber'den ayırır. Kızılcelik, Marx'ın sosyolojisinin diğer sosyoloji anlayışlarından farklı olarak burjuva toplum düzeninin korunmasına hizmet

⁵⁰⁸ Sezgin Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 157

⁵⁰⁹ Kızılcelik'in ayrıca bu konu hakkında şu eserleri bulunmaktadır Sezgin Kızılcelik, “Sosyoloji Teorilerinin İlgi Odağı ve Gelişimi”, *Dünyada ve Türkiye’de Güncel Sosyolojik Gelişmeler 1* (iç.), Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara, 1994, s. 91-113.

⁵¹⁰ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.89.

⁵¹¹ Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 157-159.

etmediğini onun sosyolojisinin tam tersi olarak burjuva toplum düzeninin çelişkilerini gözler önüne serme amacıyla olduğunu belirtmiştir. Kızılcılık, bu nedenle bir bütün olarak sosyolojinin ve çağdaş sosyoloji teorilerinin en önemli işlevinin Marx'ın teorilerinin yürütülmesine dayandığını ileri sürmüştür.⁵¹² Kızılcılık, çağdaş sosyoloji teorilerini bu bağlamda değerlendirmiş, kapitalizme hizmet eden sosyoloji kuramlarının Marx'ın sosyolojisini ve argümanlarını nasıl etkisiz kılmaya yönelik hareket ettiklerini göstermeye çalışmıştır.⁵¹³

Kızılcılık, sosyoloji içerisinde Marx'a yakın olan Marx'ın kavram ve argümanlarından yola çıkan kuramların dahi Marx'ın tezlerini işlevsiz kılmaya hizmet ettiklerini belirtmiştir. Marx'ın kapitalizme yönelik eleştirisi ve onun kapitalizmin karşısına koyduğu sosyalizm ve komünizm projesi, burjuva toplum düzeninin eşitsiz bir şekilde yaratmış olduğu sınıflarlar üzerindeki analizleri sosyoloji teorilerinin odak noktasını oluşturmuştur. Çağdaş kuramların bir kısmı Marx'ı doğrudan muhatap almış bir kısmı ise onun adını çok fazla anmadan onun bu argümanlarını yürütmeye çalışmışlardır. Kızılcılık, çağdaş kuramların bu şekilde kapitalizmin olumsuzluklarını gizleme, krizlerini normal bir durum gibi gösterme, düzensizliklerini ve toplumda oluşturmuş oldukları eşitsizlik üzerine kurulu sınıfları doğal durumdan kaynaklı bir algı oluşturarak, toplumun adil, uyumlu, düzenli, bütünleşmiş bir alan yapı olarak değerlendirme ve kitlelere inandırma amacıyla olduklarını belirtmiştir.⁵¹⁴

Kızılcılık'in çağdaş sosyoloji teorilerine ilişkin ileri sürmüş olduğu fikirlerini onların nasıl kapitalist toplum düzenine hizmet ettiklerini ve Marx'ın sosyolojisine yürütmeye dair geliştirmiş oldukları argümanlar ekseninde kısaca aşağıda yer verilmiştir. Kızılcılık, aynı zamanda çağdaş sosyoloji kuramlarını dönemselleştiren ve kategorileştiren onların hangi unsurların etkisiyle oluştuklarını da açıklamıştır.

Kızılcılık, öncelikle çağdaş makro sosyoloji teorilerinin üzerinde durmuştur. Kızılcılık'e göre çağdaş, makro sosyoloji teorileri aslında 19. yüzyıldaki sosyoloji geleneğinin devamıdır. Bundan dolayı Kızılcılık, bu teorilerin aslında çağdaş veya yeni olmadıklarını ileri sürmüştür. Kızılcılık, bu teorilerin kapitalist sistemle birlikte ortaya çıkan gelişmelerin üzerinde durduklarını ifade etmiştir. Kızılcılık'e göre bu

⁵¹² *age.*, s. 35.

⁵¹³ *age.*, s. 50.

⁵¹⁴ *age.*, s. 159.

teoriler kapitalizmin krizlerine ve sorunlarına çözüm bulmak amacıyla şekillenmişlerdir. Kızılcılık, bu teorilerin kapitalist toplum düzeninin devam edebilmesi için uğraş vermiş olduklarını ileri sürmüştür. Bu teoriler, Comte, Spencer, Durkheim ve Marx'ın görüşlerini referans almışlardır. Onların sosyolojileri bağlamında tezlerini oluşturmuşlardır.⁵¹⁵ Bu teoriler şunlardır: İşlevselcilik, yapısalcılık, çatışma teorisi ve eleştirel teori.

İşlevselcilik

Kızılcılık, çağdaş sosyoloji teorilerinden işlevselcilik teorisinin en bilinen ve en etkili teori olduğunu ifade etmiştir. İşlevselcilik adeta sosyoloji ile bütünleşmiştir.⁵¹⁶ Kızılcılık, işlevselcilik teorisini eleştirel bir şekilde ele almıştır. Kızılcılık'e göre, işlevselcilik, karmaşık bir yapı olan toplumu ne ifade ettiği belirsiz olan işlev sözcüğüyle açıklamaya çalışma girişimidir.⁵¹⁷ Kızılcılık, İşlevselcilik teorisinin, toplumda bulunan "güç", "iktidar", ve "zorlama" gibi gerçekleri görmezden gelerek, sosyal hayattaki çelişkileri yok saydığını toplumu da düzenli ve uyumlu bir yapı olarak ele aldığını söyleyerek onun Batı toplumsal sisteminin yaratmış düzensizlikleri ve uyumsuzlukları bu şekilde gizlemeye çalışan bir teori olduğunu söylemiştir.⁵¹⁸

Kızılcılık, işlevselcilik teorisinin, savaş ve krizlerin yaşandığı Avrupa'da ve Amerika'da ortaya çıkan olumsuzlukları, toplumda oluşan düzensizlik ve kaos durumlarını gizlemek maksadıyla oluşturulduğunu öne sürmüştür.⁵¹⁹ Kızılcılık, işlevselcilik teorisinin Batı'nın kapitalist politikalarının dünya üzerinde yaratmış olduğu olumsuzlukları gizlemeye çalışma tasarımı olarak oluşturulduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda işlevselcilik, Marx'ın kapitalizme karşı olarak ortaya attığı argümanları çürütme üzerine şekillenmiştir.⁵²⁰ "İşlevselcilik, Marx'ın tarihi, değişmeyi, çatışmayı ve dolayısıyla onları biçimlendiren sınıf savaşımı görüşünü görmezlikten gelmiş, sosyal düzenin ortaklaşa benimsenen değerler ve normlar sayesinde kurulduğunu ileri sürmüş, sosyal değişmeyi, düzensizliği, istikrarsızlığı ve

⁵¹⁵ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 110-111.

⁵¹⁶ Sezgin Kızılcılık, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, 1. Baskı Erzurum, 2014, s. 2.

⁵¹⁷ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 162.

⁵¹⁸ *age.*, s. 175.

⁵¹⁹ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.114.

⁵²⁰ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 171-172

çatışmayı göz ardı etmiş, dolayısıyla kapitalizmin müzminleşen krizlerini örtbas etmiş, kapitalist toplum düzeninin devam etmesinde ön ayak olan politik suskunluğu ve tutuculuğu önemsemiş burjuva sosyolojisidir.”⁵²¹

Kısaca Kızılçelik, işlevselcilik teorisinin bir çok yönüyle eleştiriye açık olan bir teori olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, işlevselciliğe yöneltilen eleştirilerin kritiğini yapmıştır. İşlevselciliğin her şeyden önce kavramsal bir belirsizlik içerisinde. İşlev\fonksiyon kavramlarının tam olarak neyi ifade ettikleri belirsizlik taşımaktadır. Bu teori sosyal değişmeyi yeterince açıklayamamaktadır. Teori normatif değerler üzerinde fazlaca durduğu için statik bir toplum açıklaması yapmaktadır. Teori toplumda olan çatışmayı görmezden gelmektedir.⁵²² Muhafazakar bir görüş olan bu teori toplumun pembe bir tablosunu çizmektedir. Teori içerisinde biray pasifleştirilmiştir. Teori tarihsel değildir, toplumların geçirmiş olduğu aşamaları derinlemesine kritik etmemişlerdir. Teorinin savları totolojik açıklamalara dayanmaktadır. Teori, ekonomik ve siyasal kurumlarla ilgilenmemekte, iktidar sorununu görmezden gelmektedir. Son olarak bu teori gerçek toplumlar yerine soyut sistemler üzerinde durmaktadır.⁵²³

Sonuç olarak Kızılçelik, işlevselcilik teorisinin Batı'nın kapitalist düzeninin devam etmesi için uğraş veren, kapitalizmin yaratmış olduğu olumsuzlukları gizlemeye çalışan bir teori olarak değerlendirmiştir. Kızılçelik, işlevselciliğin Batı'nın sömürgecilik sistemini meşrulaştıran sosyolojik girişimlerin en güçlü ayağı olduğunu söylemiştir.⁵²⁴ İşlevselcilik teorisi, sosyoloji içerisinde ağırlıklı bir yere de sahiptir. Diğer teoriler işlevselciliği ret ederek ya da onu geliştirerek kendilerini şekillendirmişlerdir.⁵²⁵ Kızılçelik, bu bağlamda işlevselciliğin tüm eleştirilere rağmen halen sosyoloji içerisinde önemini koruyan ve giderek de önemi daha da artan bir teori olduğunu ifade etmiştir.⁵²⁶

⁵²¹ *age.*, s.175

⁵²² Sezgin Kızılçelik, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2018, s.76.

⁵²³ Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 2*, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti 2. Baskı, Konya, 1994, s.185-197.

⁵²⁴ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.111

⁵²⁵ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 163

⁵²⁶ Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 1*, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti, 2. Baskı, Konya, 1994, s.452-454.

Sosyal Sistem Teorisi

Kızılcılık, Talcott Parsons'un çalışmalarında sosyal sistemi inceleyerek işlevselci teoriye önemli katkılar sunmuş olduğunu belirtmiştir. Kızılcılık, Parsons'un toplumu bir sistem olarak gördüğünü onun adeta toplumu sosyal sistemle eşdeğer olarak kabul ettiğini vurgulamıştır. Kızılcılık, Parsons'un sosyal sistem teorisiyle "sosyal düzeni önemsemiş, hatta ona aşırı derecede ehemmiyet vermiş"⁵²⁷ olduğunu belirtmiştir. Kızılcılık, sosyal sistem teorisinin toplumdaki düzeni, dengeyi ve istikrarı baz aldığını ifade ederek bu teoride toplumun varlığı ve birliğinin normlardan ve değerlerden geçtiğini savunduğunu belirtmiştir. Kızılcılık, Sosyal sistemin teorisinin sosyal düzeni savunan bu savının onu sosyolojide önemli bir yere yerleştirdiğini vurgulamıştır.

Kızılcılık, Parsons'un sosyal sistem teorisinde, toplumda denge ve istikrara vermiş olduğu önemle aslında Marx'ın toplumdaki çatışmaya dayalı ileri sürmüş olduğu tezleri çürütme amacıyla olduğunu vurgulamıştır.⁵²⁸ Kızılcılık, Parsons'un sosyal sistem teorisinde toplumdaki çatışmayı görmezden geldiğini onun toplumu uyumlu ve dengeli bir sistem olarak açıklamaya çalıştığının altını çizmiştir. Kızılcılık ayrıca Parsons'un toplumdaki dengeyi ve istikrarı ön plana çıkararak toplumdaki değişmeyi de açıklayamadığını belirtmiştir.⁵²⁹ Kızılcılık, Parsons'un modernlikle toplumda oluşan riskleri gördüğünü fakat onun iyimser bir bakış açısı geliştirerek gelecek hakkında kötümser olmadığına işaret etmiştir. Sonuç olarak Kızılcılık, Parson'un sosyal sistem teorisiyle sosyoloji literatüründe kendisine yer edindiğini onun görüşlerinin çağdaş sosyoloji teorileri üzerinde önemli etkilerinin olduğunu ileri sürmüştür.⁵³⁰

Yapısalcılık

Kızılcılık, yapısalcılık teorisinin genel olarak işlevselcilikle birlikte düşünüldüğünü söylemiştir. Kızılcılık, yapısalcılığın en az işlevselcilik, Marxizm ve

⁵²⁷ Kızılcılık, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, s. 69.

⁵²⁸ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 171.

⁵²⁹ *age.*, s. 174.

⁵³⁰ Kızılcılık, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, s. 277-278.

evrici anlayış kadar sosyolojide etkili olan bir teori olduğunu söylemiştir.⁵³¹ Yapısalcı teorinin doğuşu da işlevselci teorinin doğuş koşullarına benzerlik gösterir.⁵³² Her şeyden önce “birbirleriyle bağlantılı olan ‘yapı’, ‘yapısalcı’ ve ‘yapısalcılık’, genellikle soyut ve karmaşık sözcükler olarak görülür. Yapısalcılığın kavramsal örgüsü, muğlaktır. Yapısalcılık, her şeyi muğlaklaştırma tasarımıdır. Yapısalcılık, belirsizleştirmeye yatkın bir eğilimdir.”⁵³³ Kızılcelik, yapısalcı teorinin de Batı’nın kapitalist sistemini meşrulaştırma üzerine kurulmuş olduğunu ileri sürer. Yapısalcılık, teorisinin toplumda bütünü esas almış olması ve bundan dolayı toplumda bireyi ve onun yaratmış olduğu sınıfları göz ardı etmiş olması ve onun değişime karşı çıkararak kapitalist toplumun şartlarının değişmeyeceğini iddia etmesi onun burjuva sınıfının çıkarlarına hizmet ettiğini gözler önüne sermektedir.⁵³⁴

Kızılcelik, yapısalcılığın da kendisini Marx’ın sosyolojisine karşı durarak inşa etmiş olduğunu söylemiştir. Kızılcelik’e göre yapısalcılık Marx’ın “başkalaşım” sözcüğünün karşısına “değişmezlik” sözcüğünü koymuş ve kendisini “değişmeme ideolojisi” olarak tanımlamıştır. Ayrıca yapısalcılık, Marx’ın çalışmalarında öne çıkardığı muhalif sınıfları görmezden gelerek kapitalist sistemin oluşturmuş olduğu düzenin kimsenin değiştiremeyeceğini iddia etmiştir.⁵³⁵ Kızılcelik, yapısalcılığın bu haliyle “kapitalist toplum yapısının değişmezliğine vurgu yapmış statükocu bir duruştur.”⁵³⁶ demiştir.

Kızılcelik, yapısalcılığın sadece Marx’a değil bireyi önemseyen her türlü düşünceye karşı çıktığını ileri sürmüştür. Bu doğrultuda yapısalcılar, özgür bireyi öne çıkaran Sartre’a ve hümanizm düşüncesine de karşı çıkmışlardır.⁵³⁷ Kızılcelik, Kısacası, yapısalcıların bireyin eylemsel özelliklerini yok sayan, bireyi toplum içerisinde pasifleştiren toplumsal sistemin ve düzenin değişmezliğine vurgu yapan tipik burjuva sosyolojisi geleneği olduğunu iddia etmiştir.⁵³⁸

⁵³¹ Kızılcelik, *Sosyoloji Teorileri 2*, s.205.

⁵³² Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.119

⁵³³ Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 192

⁵³⁴ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.118.

⁵³⁵ Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s.178.

⁵³⁶ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.127.

⁵³⁷ Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s.190-192.

⁵³⁸ *age.*, s. 178.

Çatışma teorisi

Kızılçelik çatışma teorisinin işlevselciliğe getirmiş olduğu eleştiriyiyle oluştuğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, işlevselciliğin muhafazakâr bir teori olması ve statik bir toplum anazlizi yapmasından ötürü sosyal değişme olgusunu açıklayamadığından dolayı çatışma kuramı işlevselciliğe bir alternatif olarak oluşturulduğunu ifade etmiştir.⁵³⁹ Fakat Kızılçelik, çatışma teorisinin her ne kadar işlevselciliğe getirmiş olduğu eleştiriyiyle var olmuşsa da onunda işlevselcilik gibi kapitalizmin olumsuzluklarını ve krizlerini gizleme amacıyla olduğunu iddia etmiştir. “Çatışma teorisyenleri Marx'ın sınıf teorisinden hareket ettiklerini bildirmelerine karşın ana hedefleri onu çürütmektir.”⁵⁴⁰ Kızılçelik, çatışma teorisinin Marx'a yakın olduğu görüşüne karşı çıkmaktadır. Ona göre çatışma teorisi en karşı Marx'çı teoridir. Çatışma teorisinin yapmış olduğu şey Marx'ın görüşlerini kapitalist sistem gerçekliğinde iyi olmayan bir revizyona uğratmalarındır. Onlar Marx'ın görüşlerini sulandırmış, sömürü üzerine kurulmuş olan batı sistemini bu şekilde gizlemeye çalışmışlardır.⁵⁴¹

Kızılçelik, çatışma teorisinin işlevselcilikten farklı olarak “1. ve 2. Paylaşım Savaşı”nın ve “1917 Rus Devrimi”nin ve “1929 dünya üretim anarşisi”nin sonunda Amerika'da ve Avrupa'da gerçekleşen teknolojik gelişmelerle birlikte yaşanan olumsuzlukları, toplum içinde ve dışında meydana gelen çelişki ve çatışmaları yok saymadığını ifade etmiştir. Kızılçelik, çatışma teorisinin toplumda bir çatışmanın varlığını kabul ettiğini fakat bu çatışmanın türünü Marx'ın ele aldığı gibi sınıf temelli olarak kabul etmediklerini belirtmiştir. “Çatışma teorisi, çıkar, çelişki, zıtlık, baskı, güç, otorite, zorlama, mücadele, çatışma ve değişme gibi konulara ilgi göstermiştir. Çatışma teorisi, ağırlıklı olarak güç, çatışma ve değişme gerçeğini Marx'ın teorisine muhalif bir tarzda ele almıştır.”⁵⁴² Kısacası, çatışma teorisyenleri toplumda var olan çatışmanın Marx'ın iddia ettiği gibi mülkiyetten kaynaklı⁵⁴³ olduğunu kabul etmemişler onlar çatışmanın otorite ilişkilerinden doğmuş olduğunu söylemişlerdir.⁵⁴⁴

⁵³⁹ Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 2*, s.263.

⁵⁴⁰ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.114

⁵⁴¹ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s.194.

⁵⁴² Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.116.

⁵⁴³ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, s. 276.

⁵⁴⁴ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.115.

Kızılçelik, çatışma teorisinin bu tutumunu kapitalizmin kirli yüzünü gizlemek maksatlı olduğunu savunmuştur.

Sonuç olarak Kızılçelik, çatışma teorisinin Marx'ın fikirleriyle bir ilgisinin olmadığını onların Marx'ın görüşlerini sulandırdığını iddia etmiştir.⁵⁴⁵ Kızılçelik'e göre çatışma teorisyenleri başta Marx'tan yola çıkmışlardır fakat zamanla Weberyen bir bakış açısıyla yola devam etmişlerdir. Çatışma teorisinin zaman içerisindeki bu değişimi de onları Marx karşıtı bir çizgiye taşımıştır. Kısacası, "Çatışma teorisi, özünde kapitalist toplumun köklü dönüşmesinden yana tavır takınan bir sosyolojik teori değildir."⁵⁴⁶ Kızılçelik, çatışma teorisinin işlevselciliğin devamı olduğunu ve işlevselciliğin eksikliklerini kapatmaya çalıştığını öne sürmüştür.⁵⁴⁷ Kızılçelik, çatışma teorisinin Marx'ı kullanarak bir bakıma işlevselcilikten daha fazla Batı kapitalist sisteminin sürmesine ve Batı dünya egemenliğinin devam etmesine olanak sağladığını savunmuştur. Kızılçelik bu savından yola çıkarak çatışma teorisinin burjuva sosyolojisinin bir teorisi olduğunu belirtmiştir.⁵⁴⁸

İktidar Seçkinleri Teorisi

Kızılçelik, Charles Wright Mills'ın iktidar seçkinleri teorisiyle Amerikan toplumundaki "iktidar seçkinleri"ni analiz ettiğini fakat onun Amerika'daki iktidar seçkinlerinin davranış ve tutumlarının tüm dünyayı ilgilendirdiğini belirttiğini ifade etmiştir. Kızılçelik, bu doğrultuda iktidar seçkinleri teorisinin dünyadaki tüm toplumları ilgilendiren bir yapıda olduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, Mills'ın iktidar seçkinleri teorisiyle toplumda "hâkim sınıf" veyahut "egemen sınıf" kavramları yerine iktidar seçkinleri kavramını kullandığını dile getirmiştir.⁵⁴⁹

Kızılçelik, Mills'ın iktidar seçkinleri teorisiyle modern toplumun öne çıkan kuruluşlarında topluma hükmeden insanları ele aldığını vurgulamıştır.⁵⁵⁰ Mills, bu kademedeki bulunan insanların sermaye ve şöhrete sahip olmalarından ötürü kapitalist

⁵⁴⁵ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, s.34-39.

⁵⁴⁶ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 118.

⁵⁴⁷ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 194.

⁵⁴⁸ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 118

⁵⁴⁹ Kızılçelik, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, s. 93.

⁵⁵⁰ Sezgin Kızılçelik, "Charles Wright Mills, Michel Foucault ve Erving Goffman'ın İktidara İlişkin Temel Tezlerinin Mukayesesi", *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, vol. 4, 2018, pp. 4229-4240.

toplumda en üst tabakada bulunan insanlar olduklarını dile getirmiştir.⁵⁵¹ Kızılçelik, Mills'in iktidar seçkinleri teorisiyle küçük bir azınlığın dünyanın tamamına hükmettiğini açıklamaya çalışarak sosyoloji içerisinde yer edindiğini ifade etmiştir.⁵⁵² Mills böylece kapitalist toplumun işleyiş şeklini açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır. Kızılçelik, Mills'in ileri sürdüğü görüşlerle çatışma teorisini şekillendirdiğini belirtmiştir.

Eleştirel Teori

Kızılçelik, eleştirel teorinin⁵⁵³ Marxist teorinin ekonomik yönelimli analizlerinden rahatsız olan neo-Marxist bir sosyoloji geleneği olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, Eleştirel Teorinin Marx'tan sonra kapitalizmi sistemli bir şekilde eleştiren fakat bu eleştirisinde radikal olmayan bir tutum takındığını belirtir. Başka bir söylemle Kızılçelik, eleştirel teorinin Batı toplum düzenini eleştirdiğini fakat bu eleştirisine rağmen Batı sisteminin dışında bir çözümleme de sunamayarak Marx karşıtı teoriler içerisinde yerleşmiş olduğunu öne sürer.⁵⁵⁴

Kızılçelik'e göre Eleştirel Teorisyenler, iddia edildiği gibi Marxist değil anti-Marxist'dir. "Eleştirel Teori'nin öncü isimleri Adorno, Marcuse, Horkheimer ve Habermas, Marxist değil, Hegelcidirler."⁵⁵⁵ Eleştirel teorisyenler, Marx'ın toplumu analiz ederken ekonomiyi merkez alan açıklamasından yetinmeyerek Hegel'ci akıl terimini çalışmalarının merkezine koymuşlardır. Yani eleştirel teorisyenler, Marx'ın üzerinde durduğu sınıf ve sınıf savaşımı gerçekliğinin yerine akıl'ı koyarak Marx'ın fikir sisteminden uzaklaşmışlardır.⁵⁵⁶ Kızılçelik'e göre, eleştirel teorinin gayesinin

⁵⁵¹ Kızılçelik, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, s.95-97.

⁵⁵² *age.*, s. 278-279.

⁵⁵³ Kızılçelik bu teoriyi Frankfurt Okulu adlı çalışmasında detaylı ve titiz bir çalışmayla açıklamıştır. Bkz: Sezgin Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 3.Baskı, Ankara, 2013; bu kitabın Türk sosyolojisine ve düşünce tarihine katkıya ilişkin Prof. Dr. İsmet Emre'nin de şu şekilde bir açıklaması olmuştur: Frankfurt Okulu'nun (Eleştirel kuramcılar) "pek çok yazarının Türkçeye çevrildiğini ve Türk aydınının 1970'lerden itibaren artan bir iştiyakladerli toplu olmasa bile, söz konusu düşünürlerden yararlandığı göz önünde bulundurulursa, çalışmanın Türk düşün yapısı içinde ne denli önemli olduğu bir kez daha anlaşılır." İsmet Emre, "Frankfurt Okuluna Sezgince Bir Yaklaşım" *Frankfurt Okulu (iç)*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 3.Baskı, Ankara, 2013, s.587.

Eleştirel teorinin çok farklı konularla ilgilenmiş olması ve teorinin çok farklı disiplinlerde çok sayıda düşünürün şekillendirmiş olması onu araştırmayı ve yazmayı zorlaştırmaktadır. Kızılçelik, bu kitapta 688 sayfa (Frankfurt Okulu'nun Genişletilmiş 4. Baskısı) ile bu zorluğun üstesinden gelmiştir.

⁵⁵⁴ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. s.127-128.

⁵⁵⁵ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s 207

⁵⁵⁶ *age.*, s. 208.

Marxist teorinin yanlışlarını açıklamak ve onu yeniden biçimlendirmektir. Bu doğrultuda eleştirel teori, Marx'ın görüşlerinin çağdaş gelişmeler ışığı altında yeniden düzenlenmesi işine koyulmuştur. “Bunun için eleştirel teori, Marx'ın felsefi yönüne odaklanmış, Korsch ile Lukâcs'ın metinlerini referans noktası olarak almıştır. İşte, bu noktada eleştirel teori, sosyal gerçekliği çözümlerken insanlığın tüm maddi ve maddi olmayan kültürünü ele almıştır.”⁵⁵⁷ Böylece, Marxist teorideki maddi unsura dayanan çözümlenme aşılma çalışılmıştır.

Eleştirel teorisyenlerin Marxizme getirmiş oldukları bir diğer eleştiri onun sınıf savaşımına yönelik ortaya attığı tezdur. Marx'ın toplumları şekillendiren unsurun sınıf savaşımı olduğuna yönelik savına karşılık Eleştirel Teorisyenler sınıfın yerine doğa-insan çelişkisini koymuşlardır. Yani onlar toplumu şekillendiren unsuru kapitalizmle alakalı olmayan doğa-insan unsuruyla açıklama yoluna gitmişlerdir. Bu şekilde Marx'ın tarihi değiştirecek güç olarak ele aldığı proletarya eleştirel kuramcılar tarafından eleştiriye tabi tutulmuştur.⁵⁵⁸ Eleştirel Teorisyenler Marx'ın iddia ettiğinin aksine işçi sınıfının değişen dünya koşullarına bağlı olarak artık kaybedecek şeyleri olduğu için onun devrim yapıp dünyayı sömürsüz bir sisteme kavuşturacağı savı geçersizdir.⁵⁵⁹ “Onlar, daha da ileri giderek kapitalist sistemde sınıfsal çelişkilerin ve düşmansı ilişkilerin ortadan kaybolduğunu iddia etmişlerdir.”⁵⁶⁰ “Bu bağlamda Eleştirel Teori, Marx'ın ‘proletaryanın bilinçli bir sosyal sınıf olarak belirginleşmesi kapitalizmin çöküşüyle sonlanacaktır’, biçimindeki temel argümanını yadsıma girişimidir.”⁵⁶¹

Kısacası Kızılcılık, Eleştirel Teorinin kapitalist toplum üzerine kurmuş olduğu eleştirisini sınıf ve sınıf savaşımını görmezden gelerek yaptığını belirtmiştir. Eleştirel teorisyenler Marx'ın proletaryanın devrim yapacağı ve dünyayı sömürsüz bir hale sokacağı yönündeki düşüncesinin de gerçekleşemeyeceğini iddia ederek Marx'ın devrim fikrinin geçersiz olduğunu savunmuşlardır. Eleştirel kuramcılar, Marx'ın sosyolojisinin çöktüğünü ve bundan dolayı sosyalizmin ve komünizmin kurulmasının

⁵⁵⁷ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 130-131.

⁵⁵⁸ Kızılcılık, *Frankfurt Okulu*, s. 524.

⁵⁵⁹ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 215.

⁵⁶⁰ *age.*, s. 217.

⁵⁶¹ Kızılcılık, *Frankfurt Okulu*, s. 515.

mümkün olmadığını savunmuşlardır.⁵⁶² Kızılcelik, Eleştirel Teorinin son dönem kuramcılarının Marx'ın kapitalizmin olumsuzluklarını açıklayan görüşlerinden rahatsızlık duyduklarını ve burjuvazinin gerçekliğini çarpıtmak için uğraş verdiklerini ileri sürmüştür.⁵⁶³ Kızılcelik, Eleştirel Teorisyenlerin proletaryanın çöktüğüne yönelik ileri sürdükleri savına burjuvazininde çöktüğünü eklediklerini iddia ettiklerini bu şekilde var olan gerçekliği iyice sulandırdıklarını ifade etmiştir. Kısaca Kızılcelik, Eleştirel Teori'nin Marx'ın sosyolojisini eleştirmek üzerine kendilerini biçimlendirdiklerini bu haliyle bu teorinin burjuva sosyolojisinin bir parçası olduğunu söylemiştir.⁵⁶⁴

Kızılcelik, çağdaş sosyoloji teorilerinin ikinci dünya savaşının ardından birey/aktör merkezli teori ürettiklerini belirterek bu dönemde ortaya çıkan teorileri bu gerçeklik ışığında değerlendirmiştir. 1915-1945 yılları arasında gerçekleşen iki büyük savaş nedeniyle birey bu dönemde kapitalist sistemde unutulmuş ve savaşlarda yok edilmiştir. Birey bu dönemde dünyanın içinde bulunduğu kaos durumundan dolayı kendisine ve çevresine yabancılaşmış, bundan dolayı bireyde anomik davranışlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Sosyoloji de bu dönemde birey üzerinde durmuş bireyin kaybolan benliğini yeniden inşa etmeye çalışmıştır. Böylece sosyoloji teorilerinin merkezindeki makro konuların yerini mikro konular almaya başlamıştır.⁵⁶⁵ Kızılcelik, bu dönemde ortaya çıkan teorilerin de 19. yüzyıl sosyoloji anlayışlarına dayalı olduğunu belirtmiştir. Kızılcelik, birey merkezli bu teorilerin kapitalist düzenin devam edebilmesi için bireyi yeniden inşa etmeye çalıştıklarını iddia etmiştir. Kızılcelik, bu teorilerin kapitalizmin ciddileşen krizlerini ve çelişkilerini gizlemeye çalıştıklarını belirtmiştir. Bu teoriler; fenomenolojik sosyoloji, etnometodoloji, sembolik etkileşimcilik, etiketleme teorisi, rol teorisi, alışveriş teorisi, Makroyapısalcılık, rasyonel seçim teorisi ve oyun teorisidir.

Sembolik Etkileşimcilik

Kızılcelik, sembolik etkileşimcilik kuramının, bireyler arası etkileşimi ön plana alarak Marx'ın öne sürdüğü sınıf ve sınıf savaşımı gerçeğini göz eden bir teori

⁵⁶² Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 224-225.

⁵⁶³ *age.*, s. 208-210.

⁵⁶⁴ *age.*, s. 219.

⁵⁶⁵ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 136.

olduğunu ileri sürmüştür. Kızılcelik, sembolik etkileşimciliğin Marx'a götüğü düşmanlıkla ön plana çıkan Weber'i kendilerine dayanak yaptıklarını belirtmiştir. Sembolik etkileşimcilik, sosyolojide bireyi merkeze alarak makro yapılanmaları görmezden gelmiş, teorilerini mikro unsurlarla şekillendirmişlerdir. Kızılcelik bu şekilde bir yönelimle sembolik etkileşimcilerin Marx'ın kavram ve kuramlarından uzak durmaya çalıştıklarını öne sürmüştür.⁵⁶⁶ Kızılcelik, "Bu teori, kapitalist toplumun makro kurumlarını, yapılarını ve çelişkilerini problem edinmez"⁵⁶⁷ demiştir.

Kızılcelik, sembolik etkileşimin birey ve toplum arasında bir ayrım yapmayarak⁵⁶⁸ ikisini bir etkileşim olarak ele almasının "işlevselciliğe, çatışma teorisine ve klasik sosyoloji teorilerine, özellikle de Durkheimci sosyoloji ve Marxist sosyolojiye" karşı çıktıklarını vurgulamıştır.⁵⁶⁹ Kızılcelik, sembolik etkileşimciliğin makro kuramlardan farklı olan yapısının söz konusu kapitalizmin çelişkilerini gizleme olduğunda onlarla aynı potaya girdiklerini söylemiştir. Sembolik etkileşimcilik, "eşitsizlik, sömürü ve savaş gibi makro ölçekli problemleri konu edinmemiş, böylelikle de açıkça kapitalist toplumun yapı, sınıf ve çelişkilerini gizleme işlevi üstlenmişlerdir."⁵⁷⁰

Kızılcelik, benlik sosyolojisi yapmaya çalışan sembolik etkileşimciliğin, "birey ile sınıf ve yapı arasında bağ kuramadıkları, bireyi sınıf ve yapı eksenine oturtup irdeleyemedikleri ve onu sadece kendisine verilen rolleri sorgulamadan kabul edip oynayan bir aktör olmanın ötesinde düşünemedikleri için bireyin sosyolojisini yapmayı dahi becerememişlerdir"⁵⁷¹ diyerek kuramsal temellerinin zayıf olduğunu belirtmiştir. Kızılcelik, kısacası, sembolik etkileşimciliğin burjuva sistemine uygun olarak, liberal, pragmatist ve bilinci olmayan birey yetiştirmenin peşinde olduğunu iddia etmiştir.⁵⁷²

⁵⁶⁶ *age.*, s. 226.

⁵⁶⁷ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 140.

⁵⁶⁸ Kızılcelik, Sezgin, *Sosyoloji Teorileri 3*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996, s.93-94.

⁵⁶⁹ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 141.

⁵⁷⁰ Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s 237.

⁵⁷¹ *age.*, s. 235.

⁵⁷² *age.*, s. 235.

Sosyal Alışveriş Teorisi

Kızılcılık, sosyal alışveriş teorisinin, burjuvazinin ekonomi politikalarına uygun düşecek şekilde bireylerin davranış ve ilişkilerini açıklamayı amaç edinen burjuva sosyolojisinin bir teorisi olduğunu ileri sürmüştür. Kızılcılık, sosyal alışveriş teorisinin özünde Marx'ın önem verdiği insan tipinin zıddı karakterde olan insan tipini savunan “rasyonel seçim teorisi” olduğunu ifade etmiştir. Kızılcılık'e göre, “rasyonel seçim teorisi”nin vurguladığı sosyal yaşam içerisinde yalnızca kendi çıkarına odaklanan bencil bireye yönelik yapılan açıklamanın “sosyal alışveriş teorisi”nin de temelini oluşturmaktadır.⁵⁷³

Kızılcılık, sosyal alışveriş teorisinin mikro sosyoloji⁵⁷⁴ yaparak büyük ölçekli kurumlarla ilgilenmemesini kapitalizmin oluşturmuş olduğu sistemi olumladıkları anlamına geldiğini savunmaktadır. Sosyal alışveriş teorisi, “Akılcı ve kâr güdüsü ile donanmış liberal ve pragmatist insan tipi inşa etmeyi hedefler. Kapitalizmin makro krizlerini umursamaz ve onlarla ilgilenmez.”⁵⁷⁵ Sosyal alışveriş teorisi Marx'ın açıklığa kavuşturduğu toplumdaki sınıfsal bölünmeyle ilgilenmemişlerdir. Onlar sosyolojisinde sınıf, yapı ve kurumlarla ilgilenmeyerek dikkatleri buradan alıp gruplara, insan etkileşimlerine yöneltmişlerdir. Kızılcılık'e göre sosyal alışveriş teorisinin bu tutumu benimseyerek insanların sorunlarına çözüm arama sorumluluğundan kaçmışlardır. Bu teori sorun çözmekten ziyade insanlığa sorun oluşturan kapitalist sisteme hizmet etmiştir.⁵⁷⁶

Sonuç olarak Kızılcılık, sosyal alışveriş teorisinin argümanlarını eleştirmiştir. Onların ürettiği argümanların kapitalizmi geliştirmeye yardımcı olduğunu öne sürmüştür. Çünkü sosyal alışveriş teorisi, “akılcı ve kar güdüsüyle donanmış liberal ve pragmatist insan tipi inşa etmeyi hedeflemiştir.”⁵⁷⁷ Bu da Sosyal alışveriş teorisinin kapitalizme hizmet eden sosyoloji anlayışından beslendiğini gözler önüne sermektedir.

⁵⁷³ *age.*, s. 239.

⁵⁷⁴ Kızılcılık, *Sosyoloji Teorileri 3*, s.161.

⁵⁷⁵ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 149.

⁵⁷⁶ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 244-245

⁵⁷⁷ *age.*, s. 243.

Fenomenolojik sosyolojik teori

Kızılc¸elik, fenomenolojik sosyolojik teorinin, merkezine bireyi koyduğunu, g¸ndelik hayatta akt¸r¸ yeniden ele alıp anlamaya ¸alıştığını fakat bunu yaparken kapitalist sistem i¸erisindeki makro konuları ve problemleri g¸rmezden geldiğini belirtmiştir. Fenomenolojik sosyolojik teori, Weberci anlayıcı sosyolojinin devamı niteliğindedir. Kızılc¸elik bu y¸n¸yle teorinin “sosyal eylemlerin inşasında sosyal olguların ve g¸¸lerin etkili olduğunu varsayan pozitivist sosyoloji anlayışına karşı bir tavır”⁵⁷⁸ olduğunu ifade etmiştir. Kızılc¸elik, fenomenolojik sosyolojik teorinin son tahlilde makro konularla ilgilenmeyerek sosyal hayatta ger¸ekliği ıskaladığını ve kapitalist toplum i¸erisindeki ¸elişkileri yok saydığını ve bu şekilde burjuva d¸zeninin daha ¸ok ayakta durmasına hizmet ettiğini savunmuştur.⁵⁷⁹

Etnometodoloji

Kızılc¸elik, etnometodoloji’nin de mikro sosyoloji geleneğinin i¸erisinde yer aldığını, onun ¸alışmalarının merkezine akt¸r¸n g¸ndelik hayattaki sıradan eylemlerini koyduğunu vurgulamıştır. Kızılc¸elik, etnometodoloji teorisinin diğer mikro sosyoloji teorilerinde olduğu gibi kapitalist toplumdaki sorunlara karşı duyarsız olduğunu, sosyal yapıları önemsemediğini belirtmiştir. Kızılc¸elik, etnometodoloji’nin esasında makro sosyoloji geleneğinin bir eleştirisi olduğunu ifade etmiştir.⁵⁸⁰

Dramaturjik teori

Kızılc¸elik, dramaturjik teorinin d¸nyayı her akt¸r¸n kendi rol¸n¸ oynayan bir tiyatro sahnesi⁵⁸¹ olarak g¸rmesini eleştirmiştir. Kızılc¸elik, akt¸r¸n sahnede y¸netmenin kendisine verilen rolleri buyruklara uyarak oynamasını, insanlarında ger¸ek hayatta egemen g¸¸lere boyun eğmesi anlamına geldiğini savunmuştur. Kızılc¸elik, burada ¸ıkan anlamın insanların kapitalist toplumun kural ve koşullarını sorgulamadan kabul etmesi manasına geldiğini ileri s¸rer. Kızılc¸elik, bu doğrultuda dramaturjik teorinin kapitalist sistemi tiyatro sahnesi ile kurmuş olduğu analogi ile anlatmasının kapitalizmin olumsuzluklarını gizleme girişimi olduğunu iddia etmiştir.

⁵⁷⁸ Kızılc¸elik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.137.

⁵⁷⁹ *age.*, s. 137.

⁵⁸⁰ *age.*, s. 138-139.

⁵⁸¹ Kızılc¸elik, *¸ağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman’ın Sosyal Teorileri*, s.215-218.

Kızılçelik, dramaturjik teorinin de mikro konulara yöneldiğini makro ölçekli konularla ilgilenmediğini vurgulamıştır.⁵⁸²

Damga Teorisi

Kızılçelik, Erving Goffman'ın oluşturmuş olduğu damga teorisinin sosyoloji literatüründe önemli bir alan oluşturduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, Goffman'ın modern toplumun baskıcı ve insanları damgalayan bir yapıda olduğuna işaret ettiğini söylemiştir. Kızılçelik, bu durumda insanları mahvettiğini ileri sürdüğünü belirtmiştir. Goffman, bütüncül kurumları çalışmalarında odak noktası yaparak bu kurumların bireyi sınırladığını ve aşağıladığını savunarak modern toplumun baskıcı ve bireyi dışlayan yapısını ifşa etmiştir.⁵⁸³

Goffman, etkileşim ve etkileşim düzeni içerisinde insanların birbirlerini damgaladıklarını öne sürmüştür. Kızılçelik, Goffman'ın toplumda damgalanarak toplum dışına itilip itibarsızlaştırılan kişiler üzerinde özellikle durduğunu ifade etmiştir.⁵⁸⁴ “Goffman, daha çok azınlıklar, psikiyatri hastaları, mahkûmlar, obezler, körler, kısa boylular vb, gibi insanların benlik sunumlarını ve ‘bozulmuş/örselenmiş kimliklerini’ ele almıştır. Ona göre, bu insanların tamamı toplum tarafından normallikten sapma olarak değerlendirilen bir vafsa, yani damgaya sahiptir.”⁵⁸⁵ Kısaca Kızılçelik, Goffman'ın modern topluma eleştirel yaklaştığını, modernliğin insanların hayatını yaşanmaz hale getirmiş olduğunu göstermeye çalıştığını dile getirmiştir.

Etiketleme teorisi

Kızılçelik, etiketleme teorisinin Amerikan sosyolojisinde öne çıkan sosyolojik görüşlerden biri olduğunu ifade etmiştir.⁵⁸⁶ Kızılçelik, etiketleme teorisinin kapitalist sistemi radikal bir biçimde eleştirmeyen bir teori niteliğinde olduğunu onun daha çok kapitalist sistemin gelişmesine katkı sunduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, etiketleme teorisinin kapitalist sistemin devam edebilmesi için var olan problemleri ortadan kaldırmayı amaç edindiğini savunmuştur. Etiketleme teorisi, toplumda iki kategoriden

⁵⁸² Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 142-145.

⁵⁸³ Kızılçelik, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, s. 284-285

⁵⁸⁴ Sezgin Kızılçelik, “Charles Wright Mills, Michel Foucault ve Erving Goffman'ın İktidara İlişkin Temel Tezlerinin Mukayesesi”, pp. 4236.

⁵⁸⁵ *age.*, s. 228

⁵⁸⁶ Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Teorileri 3*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996, s.143.

oluşan insan grubunun bulunduğunu ileri sürmüş, bunlardan birisinin gücü elinde bulunduran yani egemen grubu olduğunu diğerinin ise egemenin yönlendirmesine açık belli bir güçten mahrum olan gruptan olduğunu söyleyerek güç ile sapma arasında ilişki kurmuştur. Kızılcılık, bu doğrultuda etiketleme teorisinin, toplumda egemen grubunun toplumun diğer kesimi üzerindeki yönlendirmesini bir nevi meşrulaştırmış olduğunu öne sürmüştür. Kısaca, etiketleme teorisi, egemen sınıfın, toplumdaki kurallara uymayanları toplumdan izole edebileceğini kitlelere gösterme üzerine kurulmuş bir teoridir.⁵⁸⁷

Rol teorisi

Kızılcılık, rol teorisinin, Dramaturjik teori gibi kapitalist toplumdaki insan modelini tiyatro sahnesindeki aktörler aracılığıyla anlatmaya çalışarak kapitalist sistemi olumladığını savunur. Rol teorisi, sahnedeki aktörlerin yönetmenin buyruklarına uyması gerektiği belirterek toplumdaki insanların egemenlerin buyruklarına uymak zorunda olduklarını kitlelere aşılır. Bu şekilde kapitalist toplumun olumsuzluklarını değerlendirmeden onun varlığını kabul ederek insanlara da bu şekilde davranmaları gerektiğini öğütlerler.⁵⁸⁸

Makroyapısalcılık

Kızılcılık, Makroyapısalcılık teorisinin bireyler arasındaki etkileşim gibi mikro konular ile gruplar ve kurumlar gibi makro konular arasında bağ kurmaya çalışarak kapitalist toplumun olumsuzlukları üzerinde durmadığını ve böylelikle kapitalizmi meşrulaştırmaya çalıştığını iddia etmiştir.⁵⁸⁹ Kızılcılık, makroyapısalcılığın, makro konuları birbiriyle ilişki içerisinde olan sosyal gruplardan meydana gelmiş olarak gördüğünü bu yönüyle onun işlevselcilikle sosyal davranışçılık arasında bağ kurmuş olduğunu belirtmiştir. Kızılcılık, bu teorisinin sosyoloji içerisinde öznel ve küçük ölçekli unsurları reddetmesi sosyologlara hitap ettiğini söylemiştir. Makroyapısalcılık, “Amerikan sosyolojisinde Mead ve Cooley ile başlayan sosyoloji geleneklerine karşı bir tavidir. Blau’nun teorisi, sosyal gerçekliği ve olguları merkezi problem yapan Durkheimci sosyolojiye geri dönüştür.”⁵⁹⁰

⁵⁸⁷ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 145-148.

⁵⁸⁸ *age.*, s. 148.

⁵⁸⁹ *age.*, s. 151.

⁵⁹⁰ *age.*, s. 153.

Rasyonel seçim teorisi

Kızılcılık, rasyonel seçim teorisinin bireyin tekil eylemlerine odaklandığını ve bireyin çıkarlarını her şeyden üstün görmesi sebebiyle eleştirmiştir. Kızılcılık, bu teorisinin insanları ekonomik etkileşimlerinde olduğu gibi sosyal hayatta da kendi çıkarlarını gerçekleştirmeye çalışarak rasyonel seçimler peşinde olduğu şeklinde ele almasını kapitalizmin mantığını hayatın her alanıyla bütünleştirme çabası olduğunu söylemiştir. Kızılcılık, rasyonel seçim teorisinin kapitalizmin yaratmış olduğu makro krizleri görmediğini ve bireyleri de kapitalist sistemde olduğu gibi kendi çıkarının peşinde hareket etmeye yönlendirdiğini bu şekilde burjuva düzenine hizmet ettiğini savunmuştur. Kızılcılık, bu teorisinin kapitalist üretim tarzını destekleyen Adam Smith, David Ricardo ve Carl Menger gibi liberal iktisatçıların görüşleriyle şekillendiğini de vurgulayarak teorisinin kapitalist ekonomi sistemiyle olan ilişkisinin de altını çizmiştir.⁵⁹¹

Oyun teorisi

Kızılcılık, oyun teorisinin rasyonel seçim teorisiyle benzerlikler taşıdığını vurgulayarak bu teorisinin toplumun çıkarından daha çok bireyin çıkarına odaklandığını belirtmiştir. Bireyin çıkarına odaklanan bu teori, kapitalist sisteme uygun olarak pragmatist anlayışı benimser. Kızılcılık, Oyun teorisi, insanların çıkarlarına ulaşabilmeleri için rasyonel hareket etmeleri gerektiğini vurgulayarak kapitalizmin felsefesini insan ilişkilerinde geliştirmeye çalıştığını dile getirmiştir.⁵⁹²

Kızılcılık, 2. paylaşım savaşı sonrasında sosyolojik teorilerin odağına yerleştirdikleri mikro konuların Rusya ve Amerika arasında başlayan soğuk savaş dönemi ile birlikte özellikle 1960'lardan sonra yeniden makro konulara kaydığını belirtmiştir. Bu dönemde Amerika liderliğinde kapitalist ülkeler ile Rusya önderliğindeki sosyalist ülkeler arasındaki bunalım “Üçüncü Dünya” gerçekliğini oluşturmuştur. Bu dönemde sosyoloji teorilerinin alaka duyduğu konu Üçüncü Dünya konusu olmuştur. Üçüncü Dünya ülkelerinin kurtuluşu üzerine odaklanan bu dönemki teorilerin bir kısmı Üçüncü Dünya ülkelerinin kurtuluşunu modernleşme ile sağlayabileceklerini ileri sürmüşken bir kısmı da modernleşme karşıtı girişimlerde

⁵⁹¹ *age.*, s. 153-154.

⁵⁹² *age.*, s. 155.

bulmuştur. Yani bu dönemde hem kapitalizm yanlısı hem de kapitalizm karşıtı teoriler ortaya çıkmıştır. Bu teorilerden bir kısmı kapitalist toplum düzenini modernleşme projesi şeklinde dünyaya dayatırken bir kısmı da Batı dünya egemenliğine yönelik sistemli eleştirilerin oluşmasına kaynaklık etmiştir. Bu da kapitalizme yönelik ciddi muhalefetin ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1960’lar Marxist teorilerin sosyoloji içerisinde belirginleşmesine olanak sağlamıştır. Bu Neo-Marxist sosyoloji teorileri içerisinde “yapısal-Marxizm, “bağımlılık teorisi” ve “dünya sistem teorisi” öne çıkmaktadır. Bu dönemde modernleşmeyi baz alan teoriler ise, “modernleşme teorisi” ve “eklemlenme teorisi” dir.⁵⁹³

Modernleşme Teorisi

Kızılcılık, modernleşme teorisinin, üçüncü dünya ülkelerinin sorunlarını çözme yolu olarak modernleşmeyi baz almalarını yani kapitalist sisteme geçmelerini öngören teori olduğunu söylemiştir. Bu bağlamda Kızılcılık, modernleşme teorisinin üçüncü dünya ülkelerinin sosyalizme olan ilgisini kırma girişimi olduğunu ileri sürmüştür. Bu haliyle modernleşme teorisi kapitalist sistemi olumlayarak örnek bir model olarak Batı-dışı toplumlara sunar.⁵⁹⁴ Kızılcılık, modernleşme teorisinin bu bakış açısıyla Batı’nın sömürü politikasının farklı kavramlarla ifade edilmesi olarak okumuştur. Modernleşme teorisiyle Doğu toplumlarının sorunlarından kurtuluş yolu olarak onların modern sisteme geçmeleri yönündeki dayatma esasında Batı’nın sömürü politikasının şekil değiştirmiş halidir.⁵⁹⁵

Kızılcılık, modernleşme teorisiyle Batı’nın ırk ve kültür bakımından üstün olduğunun Batı-dışı toplumlara aşılattılmaya çalışıldığını ileri sürmüştür. Modernleşme teorisi Batı-dışı toplumları aşağılamış, dünyada kusursuz işleyen tek sistemin batı sistemi olduğunu dünyayı inandırmaya çalışmıştır. Böylece sömürgecilik meşrulaştırılmış, Doğu toplumlarının Batı sömürsünü olduğu gibi kabul etmelerini istemiştir.⁵⁹⁶ Modernleşme teorisi, toplumda var olan sınıf temelli bölünmeleri görmezden gelmiş sınıf çatışmasına dayalı gerçekliği çalışmalarında ele almamışlardır. Onlar bunun yerine toplumları “az gelişmiş geleneksel toplumlar” ve

⁵⁹³ *age.*, s. 155-156.

⁵⁹⁴ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 156-157.

⁵⁹⁵ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s 245.

⁵⁹⁶ *age.*, s 250.

“gelişmiş modern toplumlar” şeklinde kategori ederek evrimci bir bakış açısıyla toplumların az gelişmişlikten gelişmiş topluma doğru ilerlemeci bir evrimi takip ettiklerini öne sürmüşlerdir. Bu şekilde sınıfsal bölünmüşlükler gizlenmeye çalışılmış az gelişmiş Doğu toplumlarının gelişmiş Batı toplumlarına doğru evrilmelerinin doğal bir süreç olarak algılanması hedeflenmiştir.⁵⁹⁷

Kısacası Kızılcılık, modernleşme teorisinin burjuva sosyolojisinin Doğu toplumlarının sömürü altına alınabilmesi için öne sürmüş olduğu bir teori olduğunu iddia etmiştir. Kızılcılık, modernleşme teorisinin Marx’ın sosyolojisinin eleştirisine dayandığını belirtmiştir. Kızılcılık, modernleşme teorisinin Marx’tan alıntı dahi yapmayarak onun fikirlerinin önemsizleştirilmesini amaçladığını ifade eder.⁵⁹⁸

Eklemlenme teorisi

Kızılcılık, Eklemlenme teorisinin modernleşme teorisine yönelik bir eleştiri mahiyetinde olduğunu fakat esas olarak modernleşme teorisinin eksiklerini giderme girişimi olduğunu söylemiştir. Eklemlenme teorisi, Batı-dışı toplumların ve geleneksel yapıdaki toplumların modernleşmeyi tam olarak sağlayamadıkları ve Batı toplumlarıyla bütünleşemedikleri gerçeğinden hareket ederek oluşturulmuştur. Eklemlenme teorisinin dayanağını oluşturan bu düşünce modernleşme teorisinin sert dikotomik tutumunun yumuşatılmasına olanak sağlamıştır. Kızılcılık bu durumda kapitalizme yönelik sert muhalefeti yumuşattığını belirtmiştir. Kısacası, Kızılcılık, eklemlenme teorisinin modernleşme teorisinin başarısız olduğu noktaları iyileştirmeyi amaçladığını belirtmiştir. Eklemlenme teorisi modernleşemeyen geleneksel toplumları kapitalist sistemle uyumlu bir şekilde bir sentez oluşturmayı amaç edinir. Eklemlenme teorisi bu şekilde kapitalizmin gelişmesine hizmet etmektedir.⁵⁹⁹

Yapısal Marxizm

Kızılcılık, Yapısal Marxizmin, Marxist teorisinin ana dayanağı olan ekonomik determinizmi eleştirdiklerini belirtmiştir. Kızılcılık Yapısal Marxistlerin, toplumda maddi öğelerin ana yönlendiricini olduğunu bilmelerine rağmen çalışmalarında daha çok politik ve ideolojik yapılar üzerinde durduklarını söylemiştir. Yapısal Marxistler

⁵⁹⁷ *age.*, s 246.

⁵⁹⁸ *age.*, s 245.

⁵⁹⁹ *Kızılcılık, Sefaletin Sosyolojisi*, s. 158-159.

aynı zamanda çoğu Marxistin deneysel çözümlere önem vermesini eleştirmişlerdir. Bu doğrultuda Marxistlerin çalışmalarında tarihsel sürece verdikleri önemi de reddetmişlerdir. Onlara göre tarihselcilik, deneysel yöntemi baz alma ve yapıların altında olan gerçekliği ihmal etme anlamına gelmektedir.⁶⁰⁰ Kızılcılık, Yapısal Marxizmin, Marxizm ile yapısalcılığın ortak yönleri olduğu anlayışından oluştuğunu vurgulamıştır. Kızılcılık, bu ortak yönleri birleştiren en etkili kişinin Louis Althusser olduğunu söylemiştir. Kızılcılık, bu bağlamda “Althusser’in görüşleri, Marx’ın fikirlerini yeniden yorumlama metotları açısından önemlidir”⁶⁰¹ demiştir. Kızılcılık, Althusser’in “Marxizmi yapısalcılık olarak çevirmiş ve onu yapısalcılığa dönüştürdüğünü”⁶⁰² söylemiştir.

Devletin İdeolojik Aygıtları Teorisi

Kızılcılık, Louis Althusser’in devletin ideolojik aygıtları teorisiyle sosyal disiplinlerde önemli bir yer edindiğini belirtmiştir. Kızılcılık, Althusser’in devletin ideolojik aygıtlarını çözümlenerek toplumu altyapı unsurlarıyla açıklayan klasik Marxist görüşlerden farklı bir yol izlediğini söylemiştir. Althusser, ideolojinin “yanlış bilinç” olduğunu öne süren Marxçı yaklaşıma karşı çıkmıştır. Althusser, ideolojinin toplumdaki insanlara kimlik kazandıran önemli bir etken olduğunu ileri sürmüştür.⁶⁰³ Kızılcılık, Althusser’in, devletin ideolojik aygıtları teorisiyle, devletin baskı aygıtlarını ve ideolojik aygıtlarını kullanarak toplumda bireylerin boyun eğen, itaatkâr bir yapıda olmaları için uğraş verdiğini açıkladığını belirtmiştir.⁶⁰⁴ Böylece, Althusser “Marx’ın sosyolojik tahlillerinde esas olan “alt yapı” yerine biraz daha fazla üstyapı alanına yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda, Althusser, kapitalizmin analizinde Marx ve Marxistler tarafından ihmal edilen ideolojinin ve devletin ideolojik aygıtları’nın rolüne vurgu yapmıştır.⁶⁰⁵ Kızılcılık, Althusser’in devletin ideolojik aygıtları görüşüyle toplumda hakim olan ideolojinin devletin ideolojik aygıtları ile işbirliği içerisinde olduğunu vurguladığını belirtmiştir. Kızılcılık, Althusser’in görüşleriyle neo-Marxist

⁶⁰⁰ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 161-162.

⁶⁰¹ Kızılcılık, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman’ın Sosyal Teorileri*, s.124.

⁶⁰² Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.160.

⁶⁰³ Kızılcılık, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman’ın Sosyal Teorileri*, s. 125-130.

⁶⁰⁴ *age.*, s. 280.

⁶⁰⁵ *age.*, s. 279.

teoride önemli bir sima olduğunu vurgulamıştır. Kızılcelik, Althusser'in ayrıca postmodernist ve post-yapısalcı görüşleri de bazı alanlarda etkilediğini belirtmiştir.

Hegemonya Teorisi

Kızılcelik, Antonio Gramsci'nin oluşturmuş olduğu hegemonya teorisinde "hegemonya" sözcüğünün tam olarak neye karşılık geldiğinin biraz karmaşık olduğunu belirtmiştir. Kızılcelik, hem hegemonya kelimesinin karmaşık bir geçmişe sahip olduğunu hemde Gramsci'nin bu kelimeyi çalışmalarında farklı anlamlara karşılık gelecek şekilde kullandığını vurgulayarak bu tezinin tam olarak neyi ifade ettiğinin biraz karmaşık olduğunu söylemiştir. Kızılcelik, Gramsci'nin esasında Marxist tezinin çıkmazlarını aşma amacıyla Lenin'den hareket ederek hegemonya sözcüğünü çalışmalarında merkezi kavram olarak kullanmış olduğunu dile getirmiştir.⁶⁰⁶ Kızılcelik, Gramsci'nin, hegemonya kelimesini nasıl tanımladığını Martin Slattery'den hareketle şu şekilde ifade etmiştir: "Gramsci, hegemonya sözcüğünü, bir sosyal sınıfın bir diğer sosyal sınıf üzerindeki hâkimiyetini, kendi dünya görüşünü ve ideolojisini kısmen zorla fakat büyük ölçüde ikna yoluyla benimsetme kabiliyeti olarak ele almıştır."⁶⁰⁷

Kızılcelik, Gramsci'nin hegemonya kelimesini toplumda egemen olan sınıfın diğer sınıflar üzerinde çeşitli alanlarda yapmış olduğu denetimi belirtmek için kullandığını vurgulamıştır. Kızılcelik, Gramsci'nin egemen sınıfın toplumda sanatta, ekonomide, sivil toplum içerisinde, devlette vs gibi birçok alanda diğer sınıflar üzerinde hegemonya kurmuş olduğunu belirttiğini ifade etmiştir. Kızılcelik, Gramsci'nin hegemonya çözümlemesinde Doğu-Batı üzerinde de durduğunu fakat onun önyargılı bir şekilde Doğu ve Batı ayrımı yapmış olduğunu ileri sürmüştür. Bu bağlamda Kızılcelik, Gramsci'nin uygarlığın Batı toplumu ile eş değer olduğunu Doğu'nun ise uygarlık aşamasına gelmemiş olduğunu savunduğunu belirtmiştir.⁶⁰⁸

Sözün özü olarak, Kızılcelik, Gramsci'nin modern burjuva uygarlığının yaratmış olduğu değerleri dünyanın her tarafına benimsetmek için hegemonyayı kullandığını ifade etmiştir. Gramsci'nin hegemonya analizi bu bağlamda kapitalist

⁶⁰⁶ *age.*, s. 41-42.

⁶⁰⁷ *age.*, s. 43.

⁶⁰⁸ *age.*, s. 43-49.

toplumun irdelenmesidir. Bu doğrultu da Gramsci, “kapitalizmin hedeflerine ulaşabilmesinin egemen sınıfların kitleler üzerinde her türlü baskıyı yapmasına bağlı olduğunu ifade etmiştir.”⁶⁰⁹ Kızılcelik, Gramsci’nin hegemonya teorisi ile “kapitalizmdeki her türlü iktidar\güç ilişkilerini ve onların meydana getirdiği problemleri”⁶¹⁰ irdelediğini belirtmiştir. Kızılcelik, Gramsci’nin hegemonya teorisiyle kapitalizmin çelişkilerini gözler önüne sermeye çalıştığını ve ezilen sınıfın kapitalizmin olumsuzluklarından kurtulmak için birleşmesi gerektiğine yönelik savları sürdürdüğünü dile getirmiştir.

Bağımlılık teorisi

Kızılcelik, bağımlılık teorisinin modernleşme teorilerine en radikal eleştiriyi getiren bir teori olduğunu söylemiştir. Bağımlılık teorisinin üçüncü dünya ülkelerinin gelişmemesinin nedenini ileri kapitalist ve sömürgeci devletlerin varlığına bağlaması düşüncesini eleştirmektedir. Kızılcelik, bu yönüyle bağımlılık teorisinin modernlik teorilerine yöneltilen radikal eleştiriden oluşmaktadır demiştir.⁶¹¹ Kızılcelik, modernleşme teorisine tepki olarak oluşan bağımlılık teorisinin Karl Marx’ın fikirlerini önemsemiş olduğunu belirtmiştir. Bağımlılık teorisi kapitalizmi doğru bir şekilde anlamamız bakımından Marx’ın önemli olduğunu altını çizmişlerdir.⁶¹²

Bağımlılık teorisyenlerinin, kapitalizme ve kapitalizmin günümüzdeki adı olan küreselleşmeye karşı olmaları ve Batı-dışı toplumlardaki her türlü sorunun kaynağının Batılı sömürgeci devletler olduğunu ileri sürmeleri Kızılcelik’in bu teoriyi önemsemesine olanak vermiştir. Kızılcelik, Batı-dışı mazlum toplumlarının Batılı zalim devletlerle olan “bağımlılık ilişkileri”nin kendilerini çeşitli problemlerle karşı karşıya bıraktıklarının bilincine varmasının önemli olduğunu savunmuştur. Kızılcelik, bu doğrultuda kapitalizmin Batı-dışı toplumlarda yaratmış olduğu tahribatları, sömürüye ve eşitsizliğe dayalı uygulamalarının açığa çıkması yönünde bağımlılık teorisinin tezlerinin dikkate alınması gerektiğini savunmuştur. Bu tezler doğrultusunda Batı-dışı mazlum toplumlar kapitalizmle ilerlemenin mümkün olmadığını, kapitalist sistem ile kurulan her türlü bağımlı ilişkinin kendilerine zarar vereceği gerçeğini

⁶⁰⁹ *age.*, s. 47.

⁶¹⁰ *age.*, s. 276.

⁶¹¹ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.162-163.

⁶¹² Sezgin Kızılcelik, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Genişletilmiş 6. Baskı 2019, Erzurum, 143.

göreceklendir. Kızılçelik, bağımlılık teorisinin⁶¹³ ileri sürdüğü gibi Batı-dışı mazlum toplumların kurtuluşunun yolunun merkez ülkelerle yani kapitalist, sömürgeci ülkelerle her türlü ilişkiyi kesmek olduğunu vurgulamıştır.⁶¹⁴

Dünya-sistem teorisi

Modernleşme ve eklemlenme teorisini eleştiren Dünya-sistem teorisi bağımlılık teorisinin hem devamı hem de onun eleştirisi üzerine şekillenmiştir. Dünya-sistem teorisi, merkezde bulunan gelişmiş kapitalist toplumların çevre de ve yarı-çevre de bulunan gelişmemiş toplumları sömürdüğüne yönelik tezleri modernleşme teorilerine yönelik eleştirileridir. Kızılçelik, Wallerstein'in sosyalist devrimin çevre ülkelerde gerçekleşeceğine yönelik ileri sürdüğü tezini Marx'ın görüşlerinin ölmediğini göstermesi yönünden önemsemiştir.⁶¹⁵

Kızılçelik, dünya sistem teorisinin⁶¹⁶ Batı-dışı mazlum toplumların kurtuluşunun kapitalist sisteme adapte olmakla değil sosyalist devrimi gerçekleştirmekle mümkün olabileceği yönündeki tezlerini önemsemiştir. Dünya sistem teorisi, Marx'ın kapitalizmin yaratmış olduğu olumsuzluklara karşı proletaryanın devrim yapacağını ve sosyalizmi kuracağını yönündeki görüşünü kabul etmiştir. Fakat teorisinin kurucusu Wallerstein, sosyalist devrimin Marx'ın iddia ettiği gibi Batılı kapitalist ülkelerde olacağı yönündeki görüşüne katılmayarak devrimin batı-dışı mazlum toplumlarda ortaya çıkacağını iddia etmişlerdir.⁶¹⁷ Kızılçelik, bu doğrultuda dünya sistem teorisinin küreselleşmenin olumsuzluklarını doğru bir şekilde değerlendirdiğini ve kapitalizmi meşrulaştıran her teori ve görüşleri yadsıdığını ifade etmiştir. Dünya sistem teorisi,⁶¹⁸ bağımlılık teorisi gibi modernleşme kuramlarına bir karşı çıkıştır.⁶¹⁹

⁶¹³ Ayrıca Bkz: Sezgin Kızılçelik, "Bağımlılık Okulu", *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 2* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2004, s. 52-55.

⁶¹⁴ Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 158.

⁶¹⁵ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 164-167.

⁶¹⁶ Bu konu hakkında Kızılçelik'in şu eserine de bakılabilir: Sezgin Kızılçelik, "Dünya Sistemi Teorisi", *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 4* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Ebabel Yayınları, Ankara, 2006, s. 822-825.

⁶¹⁷ Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s.170-171.

⁶¹⁸ Ayrıca Bkz: Sezgin Kızılçelik, "Dünya Sistemi Teorisi", *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 4* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Ebabel Yayınları, Ankara, 2006, s. 822-825.

⁶¹⁹ Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 163.

Kızılçelik, 1980’li yıllara gelindiğinde sosyoloji teorilerin merkezindeki konuların değişmediğini modernleşmenin, kapitalist sistemin ve kapitalist sistemin doğurduğu olumsuzlukların bu dönemde de tartışılmaya devam ettiğini vurgulamıştır. Kızılçelik bu dönemde kapitalizmin karşıtı olan sosyalizmin çöktüğüne yönelik kabul edilen anlayışın kapitalizmi daha da sosyolojinin merkezine yerleştirdiğini belirtmiştir. Bu dönemde Küreselleşme tartışmaları, yeni dünya düzenine geçildiği yönündeki tartışmalar sosyolojinin odak konularını oluşturmuştur. Bu dönemde modernleşme teorilerine neo-Marxist eleştirilerden farklı çerçevede eleştiriler getiren teoriler ortaya çıkmıştır. Bunlardan öne çıkanlar; post-endüstriyel toplum teorisi, ev-merkezli toplum teorisi, postmodern teori ve simülasyon teorileridir.⁶²⁰

Post-Endüstriyel Toplum Teorisi

Kızılçelik, post-endüstriyel teorinin, Weber ve Durkheim’in öncülüğünde oluşan Marx’ın sosyolojisinde ileri sürdüğü sınıf savaşımının bittiğine yönelik argümanları savunan teorilerden biri olduğunu belirtmiştir.⁶²¹ Kızılçelik, post-endüstriyel teorisyenlerin günümüzde savunduğu gibi özel mülkiyete ve sınıflara dayalı çatışmanın sona ermediğini belirtmiştir. Kızılçelik, endüstri sonrası topluma geçtiğimiz ve bu toplum tipinde de mülkiyetin ve sınıfların yerini bilgi ve teknolojinin aldığını dolayısıyla da sınıflara dayalı çatışmanın artık sona erdiğini savunan post-endüstriyel toplum teorisi bu argümanı kapitalist sistemin olumsuzluklarını örtbas etmeye çalıştığını öne sürmüştür. Çünkü bilgi ve teknoloji çağına geçmiş olsak dahi bu bilgi ve teknoloji yine bunları üreten sınıfın elinde olacaktır. Dolayısıyla sınıflara dayalı ayırım aynı şekilde devam edecektir.⁶²²

Kızılçelik, post-endüstriyel toplum teorisinin, endüstri sonrası topluma geçtiğimize yönelik ileri sürdüğü iddiasının esasen “çağımızın ideolojilerden arındığını, emek-sermaye çelişkisinin ortadan kalktığını, onların kapitalist toplumdaki rollerinin sona erdiğini, enformasyonun/bilginin başat faktör haline geldiğini”⁶²³ savunduğunu, bu haliyle de Marx’ın kapitalist topluma yönelik ileri sürdüğü tezlerin çürüdüğünü iddia ettiğini belirtmiştir. Kızılçelik, post-endüstriyel toplum teorisinin bu

⁶²⁰ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 167.

⁶²¹ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 251.

⁶²² Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.168.

⁶²³ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 259

tezlerinin ideolojik olduğunu, onların asıl gayesinin liberal sistemi korumak olduğunu savunmuştur.⁶²⁴ Post-endüstriyel toplum teorisinin ileri sürdüğü argümanlarla burjuvazi-proletarya çatışmasının artık sona erdiğini, burjuva toplumunun başkalaşım geçirdiğini, yeni toplum tipinde sermaye ile ilişkisi olmayan bilgi ve teknolojinin herkesin faydasına olduğuna yönelik toplumlara ikna etmek istemiştir. Böylece Marx'ın ileri sürdüğü kapitalist sistemdeki sınıf bazlı eşitsizliğin artık yok olduğunu toplumlara inandırmaya çalışmışlardır.⁶²⁵ Kızılcılık, post-endüstriyel toplum teorisinin aksine kapitalizmin tüm olumsuzluklarıyla devam ettiğini belirtmiştir.

Postmodern Teori

Kızılcılık, postmodern⁶²⁶ teorisinin geç kapitalizmin ve yeni liberalizmin öne sürdüğü argümanları meşrulaştıran bir teori olduğunu söylemiştir. Kızılcılık, postmodern teorisinin insanları kapitalizmin yıkıcı olumsuzluklarından uzaklaştırdığını, sanal ve hipergerçek bir dünya inşa ederek gerçekler arasına sis perdesi çektiğini iddia eder.⁶²⁷ Başka bir söylemle postmodern teori, gerçekliğin yok olduğunu onun yerine sanal durumun egemen olduğunu toplumlara inandırmaya çalışma girişimidir. Postmodern teorisyenler, öne sürdüğü fikirlerle kapitalist toplum gerçekliğinin yok olduğunu savunmuşlardır. “ Bu bağlamda, postmodern teori yanlıları, eşitsizliklere, çelişiklere ve karışıklıklara vurgu yapan Marx'ın aksine bir dünya oluştuğunu ve onun öngörülerinin gerçekleşmediğini iddia etmişlerdir.”⁶²⁸

Kızılcılık, postmodern teorisyenlerin, Marx'ın kapitalizme yönelik çözümlerinin günümüzde geçerliliğini yitirdiğini iddia ederek⁶²⁹ modernliği yeniden tartışmaya açtıklarını ve onun sorunlu alanlarını iyileştirmeye çalıştıklarını belirtmiştir.⁶³⁰ Postmodernistler, modernliğin oluşturduğu, “yabancılaşmayı”,

⁶²⁴ *age.*, s. 257.

⁶²⁵ *age.*, s.253-254.

⁶²⁶ Kızılcılık'ın postmodernizmi ele aldığı diğer eserleri şunlardır: Sezgin Kızılcılık, Postmodernizm: Modernlik Projesine Bir Başkaldırı”, *Türkiye Günlüğü* (iç.), Sayı: 30, 1994, s. 86-96.; Sezgin Kızılcılık, “Postmodernizm ve Alternatif Tıp (I)”, *Birikim* (iç.), Sayı: 80, Aralık 1995, s. 38-47; Sezgin Kızılcılık, “Postmodernizm ve Alternatif Tıp (II)”, *Birikim* (iç.), Sayı: 81, Ocak 1996, s. 66-73; Sezgin Kızılcılık, “Pozitivizm ve Postmodernizm-1”, *Bilim ve Ütopya* (iç.), Sayı: 25, Temmuz 1996, s. 30-31; Sezgin Kızılcılık, “Pozitivizm ve Postmodernizm-2”, *Bilim ve Ütopya* (iç.), Sayı: 26, Ağustos 1996, s. 42-43; Sezgin Kızılcılık,, “Küreselleşme ve Postmodernleşmeye Karşı Ulusal Bağımsızlık Hareketi”, *Eğitim Araştırmaları* (iç.), Sayı: 7, Ankara, Nisan 2002.

⁶²⁷ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.172.

⁶²⁸ *age.*, s.278.

⁶²⁹ Sezgin Kızılcılık, *Postmodernizm Dedikleri*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996, s.158-159.

⁶³⁰ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.172.

“monotonlaşmayı”, ”hazcılığı”, ve farklılıkları yok eden tekçi anlayışını eleştirerek onu yeniden şekillendirmek istemişlerdir. Bu paradigma doğrultusunda Postmodern teori, “aydınlanma”, “modernlik”, “sosyal demokrasi”, “Marxizm” ve “Leninizm” gibi büyük anlatıları eleştirmişler ve onları da yeniden şekillendirmeye çalışmışlardır.⁶³¹ Bu şekilde postmodernistler yeni bir dünya tasarımı oluşturup yeni dünyayı kendi düşünceleri doğrultusunda şekillendirmek istemişlerdir.

Kızılçelik, postmodernizmin kapitalizmin yeni adı olan küreselleşmenin sömürü politikalarına sorunsuz devam edebilmek için ideolojik dayanak yarattığını öne sürmüştür. Bu bağlamda postmodernizm yerel değerleri ön plana çıkararak Batı-dışı toplumlarda ırksal, etnik, dini kimlikler üzerinde bir parçalanma yaratmayı amaçlamaktadır. Bu şekilde sömürüye karşı direnebilen ulus-devlet yapılanmalarını parçalamayı hedeflemektedirler. Kızılçelik, sömürgeci güçlerin bu şekilde postmodernizm aracılığıyla kendilerine direnebilecek güçlü ulus-devletleri parçalamayı düşündüklerini savunmaktadır. Kızılçelik, sömürgeci güçlerin kendilerine direnebilme noktasında proletaryanın gücünü yok ettiğini sıra da kapitalizme direnen bir güç olan ulus-devlet yapılanmasının olduğunu belirtmiştir. Ulus-devletin parçalanmasını da postmodern teori gerçekleştirmeye çalışmaktadır.⁶³²

Kısaca, Kızılçelik, Postmodernistlerin “ileri kapitalist toplumlarda tüm zıtlıkların, çelişkilerin ve karşı kutupların eridiğini/birbirine karıştığını vurgulayarak, esasında Marx’ın tezlerinin özellikle de karşıt sınıflar arasındaki mücadelenin bittiğini, sınıf savaşımının çöktüğünü”⁶³³ ima ettiklerini fakat bu argümanların gerçeği yansıtmadığını belirtmiştir. Kızılçelik, kısaca postmodern teorinin burjuva sisteminin devamını sağlama amacıyla oluşturulduğunu savunmuştur. Postmodernistler, devrimci görüşlerin artık bir geçerliliğinin olamayacağını, sosyalizm gibi sistemlerin imkânsız olduğunu savunmuşlardır.⁶³⁴ Kızılçelik bu nedenle postmodern teorinin burjuva sosyolojisine hizmet eden bir oluşum olduğunu söylemiştir.

⁶³¹ *age.*, s. 173.

⁶³² Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 284

⁶³³ *age.*, s. 273.

⁶³⁴ *age.*, s. 283.

Akışkan Modernlik Teorisi

Kızılcelik, Zygmunt Bauman'ın modernliği derinlemesine analiz etmiş bu konuda dikkate değer eserler yazdığını belirtmiştir. Kızılcelik, bu bağlamda Bauman'ın modernliği anlamlandırmada onun postmodern aşamaya geçişini akışkan modernlik teorisiyle açıklamasının sosyoloji literatürü içerisinde önemli olduğunu ifade etmiştir.⁶³⁵ Kızılcelik, Bauman'ın modernliğe eleştirel yaklaştığını, modernliğin yıkıcılığını, farklı ve aykırı olana tahammülsüzlüğünü, soykırıma dayalı yapısını izah etmeye çalışmasının üzerinde durulması gereken bir eleştiri olduğunu savunmuştur. Kızılcelik, Bauman'ın Modernliğin hem katı aşamasının hem de müphemliklerle şekillenmiş akışkan aşamasının insanlığa olumsuzluklar getirdiğini iddia ettiğini vurgulamıştır. Kızılcelik, Bauman'ın modernliğin nihayetinde insanlığa katliamlar getirmiş olduğunu savunduğunu belirtmiştir.⁶³⁶

Ev-merkezli toplum teorisi

Kızılcelik, ev merkezli toplum teorisinin post-endüstriyel toplum teorisiyle benzer savlara sahip olduğunu vurgulamıştır. Kızılcelik, bu teorinin sınıf savaşımının çöktüğünü, sosyal hayatın evlere taşındığını iddia ettiğini belirterek bu teorinin kapitalizmi insanlara self-servis olarak sunmaya çalıştığını söyleyerek eleştirmiştir. Kızılcelik, ev-merkezli toplum teorisinin artık insanların dışarı çıkmasına gerek kalmadığını her şeyin evin içerisinde yapılabileceğini ileri süren aşırı derecede tuhaf bir teori olduğunu ifade etmiştir.⁶³⁷

Simülasyon teorisi

Simülasyon teorisi, postmodern teorinin ileri sürdüğü söylemlere yakın bir teoridir. Kızılcelik, simülasyon teorisinin gelişen teknolojik ilerlemenin ve medyanın sosyal hayattaki etkinliğini kullanarak insanların sosyal gerçekliğin buharlaşıp yok olduğuna⁶³⁸ ve bunun sonucunda gerçekliğin yerini sanal durumun aldığına

⁶³⁵ Kızılcelik, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, s. 243-244.

⁶³⁶ *age.*, s. 272.

⁶³⁷ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 169-171.

⁶³⁸ Kızılcelik, *Postmodernizm Dedikleri*, s. 63-65.

inandırmaya çalıştığını ifade etmiştir. Kızılcelik'e göre simülasyon teorisiyle kapitalizmin olumsuz gerçekleri gizlenmeye çalışılmaktadır.⁶³⁹

Kızılcelik, 1980'lerden günümüze sosyolojik teorisinin ilgilendiği konuların merkezinde kapitalizmin yaratmış olduğu sorunlar olduğunu söylemiştir. Kızılcelik, bu dönemde ortaya çıkan teorilerin kapitalizmin çelişkileri üzerinde durmuş olduğunu ifade etmiştir. Kızılcelik, bu teorilerin kapitalizmi dönüştürecek unsur olarak aktörü merkeze koymuş olmalarını eleştirmiştir. Kızılcelik, bu teorilerin kapitalizmin çelişkilerini açacak nitelikte olmadıklarını savunmuştur. Bu teoriler şunlardır: “Beden teorisi”, “yapılaşma teorisi”, “eylemcilik teorisi”, “iletişimsel eylem teorisi”, “metasosyoloji”, “yeni-işlevselcilik”, “post-yapısalcılık”, “yeni çatışma teorisi” ve “uygarlıklar çatışması” teorisi.⁶⁴⁰

Yapılaşma Teorisi

Kızılcelik, yapılaşma teorisinin, aktörü merkeze koyarak toplumda var olan sınıf gerçekliğini sosyolojinin dışına çıkararak bir teori olduğunu belirtir. “Böylece küreselleşme düzeninin resmi ideolojilerinden ‘üçüncü yol’ tartışmalarına meşruluk kazandırır.”⁶⁴¹ “Yapılaşma teorisi, yapıları yeniden üreten sınıflar değil, eyleyen aktörler olduğu tezi üzerine şekillenmiştir. Bu da, onun Marx'ın sınıf teorisiyle ve bakış açısıyla hesaplaşma içine girdiğinin bir işaretidir.”⁶⁴² Kızılcelik, bir burjuva sosyolojisinin teorisi durumunda olan yapılaşma teorisinin Marx'ın tezlerini çarpıttığını onun toplumda çözülmesi gereken sorunlar olarak öne çıkardığı durumları önemsemediğini belirtmiştir. Kızılcelik, yapılaşma teorisinin kendisini komünizm ve sosyalizm karşıtı olarak konumlandığını bu şekilde kapitalist sistemin yeni kamufle ideolojisi olan “üçüncü yol” düşüncesiyle birebir örtüşen bir teori olduğunu savunmuştur.⁶⁴³

Kızılcelik, Giddens'ın yapılaşma teorisini Marx'a karşı bir kuram olarak şekillendirdiğini ve onun Durkheim'ı teorisine dayanak yaptığını belirtmiştir. Giddens, Marx'ın “tarihin motoru olarak sınıf çatışması” argümanını yadsımış, bu

⁶³⁹ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 176-178.

⁶⁴⁰ *age.*, s. 178-179.

⁶⁴¹ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 183.

⁶⁴² Kızılcelik, *Batu Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 289.

⁶⁴³ *age.*, s. 296-298.

argümanın toplum analizinde kullanılamayacağını çünkü işçi sınıfının böyle bir vasfının olmadığını iddia etmiştir. Kızılcelik, Giddens'in işçi hareketlerini önemsizleştirdiğini yerine daha mikro sosyal hareketleri koyarak burjuva düzeninin korunmasına yardımcı olduğunu öne sürmüştür.⁶⁴⁴ Kısaca Kızılcelik, yapılaşma teorisinin Marx'ın sosyolojisine karşı olduğunu belirtmiş bu teorinin kendisini sosyalizmin ve komünizmin gerçekleşme ihtimalinin olmadığını kitlelere inandırmak için oluşturulduğunu iddia etmiştir.⁶⁴⁵

Uygarlıklar Çatışması

Kızılcelik, Huntington'un uygarlıklar çatışması teziyle kapitalizmin tüm dünyayı kapladığı bir dönemde dikkatleri kapitalizmin yaratmış olduğu olumsuzluklardan alıp yapay sorunlar üzerine kaydırmak istediğini iddia eder.⁶⁴⁶ Kızılcelik, uygarlıklar çatışması tezinin Marx'ın adını çok fazla zikretmeden onun sınıf savaşımına yönelik ileri sürdüğü tezin günümüzde artık geçerli olmadığını üzerine oluşturulduğunu belirtmiştir. Bu argümandan biçimlendirilen uygarlıklar çatışması tezi "Amerika'nın yeni sömürgecilik anlayışıdır."⁶⁴⁷

Kısaca Kızılcelik, uygarlıklar çatışması teorisinin, sınıflar arasındaki mücadelenin artık sona erdiğini günümüzde çatışmaların artık toplumlar arasında gerçekleştiğini ve bu yeni çatışmaların kaynağında da ekonomi değil kültürel öğelerin olduğuna dair savlarının olduğunu bunun da Marx'ın teorisinin artık geçerliliğini kaybettiği anlamına geldiğini belirtmiştir. Marx'ın söylemlerine karşı oluşturulan bu teori de burjuva toplum gerçekliğini korumaya yöneliktir.⁶⁴⁸ Kızılcelik, Huntington'un demokrasi geleneğinin sadece Batı'da olduğuna yönelik söylemini de eleştiren Kızılcelik, Amerika ve Avrupa'nın Doğu toplumları üzerinde gerçekleştirdikleri katliamın hiçbir şekilde demokrasi geleneği ile örtüşemeyeceğini ifade etmiştir.⁶⁴⁹

Beden teorisi/beden sosyolojisi

Kızılcelik, beden sosyolojisinin merkeze aldığı bireyi açıklarken diğer teorilerden farklı olarak insani cisimleşmiş bir varlık olarak ele aldığını vurgular.

⁶⁴⁴ *age.*, s.294.

⁶⁴⁵ *age.*, s.293.

⁶⁴⁶ Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 212.

⁶⁴⁷ Kızılcelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s 229

⁶⁴⁸ *age.*, s. 303.

⁶⁴⁹ *age.*, s. 304.

Kızılçelik, beden sosyolojisinin, sosyolojinin geçmişte bedeni ihmal etmesinden ötürü sosyoloji içerisine bedeni taşıma amacıyla yöneldiklerini vurgulamıştır. Fakat Kızılçelik, bu tespitin doğru olmadığını bedenin geçmişte Durkheim aracılığıyla sosyoloji içerisine girdiğini belirtmiştir.⁶⁵⁰

Kızılçelik, modernlikle birlikte bedenin cisimleştirildiğini, küreselleşmenin yani kapitalizmin insanları tüketime sevk ederek beden üzerinde tahakküm kurduğunu iler sürmüştür. “Artık, her şeyi düşünen, sorgulayan tartışan ve eleştiren insan öznesi yerine, nesne konumuna indirgenmiş ‘tüketen insan’ öne çıkartılmıştır. Tüketme eylemini gerçekleştirecek olan ise, bedenlerdir.”⁶⁵¹ Kızılçelik, bu bağlamda beden konusunun sosyoloji içerisinde tartışmaya açılmasının tüketim toplumuna girmemiz ile gerçekleştiğini belirtmiştir.⁶⁵²

Kızılçelik, beden teorisinin özü itibariyle kapitalizmin çelişkilerini gizlemek için çaba harcadığını iddia etmiştir. Kızılçelik, beden teorisinin sömürü, sınıf mücadeleleri, baskı gibi konulara yer vermeyerek ve tüketimi meşrulaştırarak kapitalizme hizmet ettiğini belirtmiştir. Kızılçelik, bunun yanı sıra bu teorinin sosyolojinin ana konuları olan “sosyal yapı”, “sosyal düzen”, “sosyal bütünleşme” ve “sosyal değişim” konuları üzerinde yeterince durmadığını ifade etmiştir. Kızılçelik, bu nedenle bu teorinin yeterince sosyolojik olmadığını da savunmuştur.⁶⁵³ Kızılçelik, küreselleşme, beden ve şizofreni arasında da bağ kurmuştur. Kızılçelik’e göre küreselleşmenin yaratmış olduğu tüketim kültüründe insanın bedeni önem kazanmıştır. Bu dönemde insanları ilgilendiren şeyler gerçekler, düşünceler değil iyi bir beden imajının öne çıkmasıdır. Bu da insanın şizofren bireyler gibi gerçekliği algılamasına engel olan bir durum yaratmaktadır.⁶⁵⁴

Eylemcilik teorisi,

Kızılçelik, bu teorinin aktörler sosyolojisi olarak nitelendirilebileceğini vurgulayarak bu teorinin kapitalist toplumun olumsuzluklarını aktörü merkeze koyarak aşmaya çalıştığını belirtmiştir. Aktörler sosyolojisi kapitalist sistemde

⁶⁵⁰ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.179-182.

⁶⁵¹ Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsanı Olmayan Doğası*, s. 123.

⁶⁵² Kızılçelik, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, s. 203.

⁶⁵³ *age.*, s.214-215.

⁶⁵⁴ Sezgin Kızılçelik, “Küreselleşme, Beden ve Şizofreni” *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* (iç.), Halk Sağlığı Özel Eki, Cilt: 25, Sayı: 4, 2003.

silikleşen, yok olan bireyi yeniden yaratma tasarımıdır. Bu teori, aktörlerin kendi güçleriyle sosyal hayattaki bunalımları aşmaları gerektiğini öne sürmüştür.⁶⁵⁵

İletişimsel Eylem Teorisi

Kızılçelik, iletişimsel eylem teorisinin sosyolojik teorisinin merkezi probleminin aktörü mü yoksa sistem mi olduğuna açıklama getirmeye çalıştığını vurgulayarak bu teorisinin, post-kapitalist dönemdeki sorunları anlamamıza imkan sağlayamayacağını ifade etmiştir.⁶⁵⁶ Kızılçelik, bu teorisinin Weber'in görüşlerinin etkisiyle sosyal gerçekliği sınıf ve sınıf savaşımını dikkate elmadan açıklamaya çalıştığını ifade etmiştir. Kızılçelik, teorisinin kurucusu Habermas'ın Weber'den hareketle toplumu aktörlerin arasındaki iletişimle açıklamaya çalıştığını böylelikle de Marx'ı Batı Marxizminin Weber bakış açısıyla Marx'ı değerlendirdiğini bu haliyle de Marx'ın görüşlerini sulandırdığı ifade etmiştir.⁶⁵⁷ Kızılçelik, Habermas'ın modern toplumda akılcı eylemden ziyade iletişimsel eylemin başat olduğunu ileri sürerek sosyolojisi aktörler çerçevesine indirgediğini ifade etmiştir.⁶⁵⁸ Kızılçelik, Habermas'ın bu teori ile Marx'ın sınıfa dayalı açıklamalarından uzaklaştığını ileri sürmüştür.⁶⁵⁹

Metasosyoloji

Kızılçelik, metasosyolojinin sosyolojinin sosyolojisi olduğunu vurgulayarak sosyolojinin sanki inceleyeceği başka bir konusu kalmamış gibi sosyolojinin kendisini inceleme konusu yaptığını söyleyerek eleştirmiştir. Kızılçelik, problem alanı olarak sosyolojinin kendisini seçen bu teorisinin sosyolojinin kapitalist toplumu ele almaktan vazgeçmesi gerektiğini savunduklarını bundan dolayı fildişi kulelerde yapılan bir sosyoloji anlayışını benimsediklerini belirtmiştir. Metasosyoloji, toplum hakkında önermeler ve genellemeler yapmaktan kaçınarak sosyolojinin nesnel gerçeklikler üzerine odaklanması gerektiği düşüncesine karşı çıkmıştır. Kızılçelik, bu teorisinin kapitalist ideolojinin mantığıyla doğrudan örtüştüğünü ileri sürmüştür.⁶⁶⁰

⁶⁵⁵ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.186-1887.

⁶⁵⁶ *age.*, s. 188.

⁶⁵⁷ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s.210-211

⁶⁵⁸ Kızılçelik, *Frankfurt Okulu*, s. 394.

⁶⁵⁹ *age.*, s. 506.

⁶⁶⁰ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 191-192

Yeni-işlevselcilik

Kızılçelik, Yeni-işlevselcilik, teorisinin işlevselcilik teorisinin eksiklerini giderme girişimi olduğunu öne sürmüştür. Yeni işlevselcilik teorisi, işlevselciliğin özellikle de Parson'ın argümanlarını ileri kapitalist toplumdaki gelişmelere göre yeniden ele alma tasarımıdır. Bu teori, Amerikan sosyolojisini iyi bir şekilde temsil eder. Kızılçelik, bu teorisinin kapitalizmin işleyiş mantığını meşrulaştırdığını ifade etmiştir.⁶⁶¹

Post-yapısalcılık

Kızılçelik, post-yapısalcılık teorisinin, özneyi merkeze koyarak öznenin etkin olmasını önemseydiğini vurgulamıştır. Kızılçelik, bu teorisinin yaşamın her alanını etkileyen iktidarın insanlar için önemli bir sorun olduğunu belirttiğini fakat söylemlerinin iktidarlara hizmet ettiğini, kapitalizmin hegemonyacı yapısını pekiştirdiğini savunmuştur.⁶⁶² İktidar konusu bu teorisinin temsilcilerinden olan Foucault'un ana çalışma konusudur. Foucault, iktidarı insan ilişkileri üzerinden okuyarak bu teoriyi önemli ölçüde şekillendirmiştir.⁶⁶³ Kızılçelik, post-yapısalcı teorisinin içerisinde bulunan sosyologların ortak bir fikir etrafından olmadıklarını aralarında uyuşmazlığın olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, bununla birlikte post-yapısalcıların post-yapısalcıların sosyal gerçekliğin “parça bölük, b farklılaşmış ve çoğul karakterini vurgulamışlardır.”⁶⁶⁴

İktidar Teorisi

Kızılçelik, sosyal disiplinlerde iktidar üzerinde yeterince durulmadığını belirterek Foucault'ın iktidar teorisiyle bu alandaki boşluğun doldurulmasına önemli katkı sunduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, Foucault'ın iktidar konusuna büyük önem verdiğini onun çağdaş toplumda hangi alanda araştırma yapıyor olursa iktidar sorunuyla karşılaşmış olduğunu belirtmiştir. Foucault, iktidar teorisinde iktidar

⁶⁶¹ *age.*, s. 192-193.

⁶⁶² Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 194-209.

⁶⁶³ Kızılçelik, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, s.176-197.

⁶⁶⁴ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 209.

ilişkilerini incelemiş insan ilişkilerinin iktidar ilişkileri ile bir başka söylem ile tahakküm ile şekillendiğini öne sürmüştür.⁶⁶⁵

Kızılcılık, Foucault'un modernlikle birlikte "iktidar"ın bireyleri her yönüyle kuşatmış olduğunu öne sürdüğünü belirtmiştir.⁶⁶⁶ Foucault, iktidar ilişkilerinin despot bir tarzda insanların yaşamlarını etkisi altına aldığını öne sürmüştür. Kızılcılık, Foucault'un, iktidar olgusu ile modern toplumun ağır bir disiplin ve denetim altına sokulduğunu iddia ettiğini söylemiştir. () Kızılcılık, Foucault'un görüşleriyle modernliğe eleştirel yaklaştığını onun modern dönemlerde başat hale gelen "akıl tahakkümü, despotizmi ve yıkıcılığı" üzerinde durduğunu dile getirmiştir. Foucault, modernlikle birlikte akılcılığın toplumu hapishanelerin ve deliliğin mekânı haline getirmiş olduğunu vurgulamıştır. Kızılcılık, Foucault'un Batı uygarlığının dünyayı hapishaneye ve tımarhaneye çevirmiş olduğunu söylediğini ifade etmiştir.⁶⁶⁷

Kızılcılık, Foucault'un çağdaş sosyoloji tarihi içerisinde önde gelen kuramcılardan olduğunu beyan etmiştir. Kızılcılık, Foucault'un egemen sosyoloji anlayışının dışında bir kuram öne sürdüğünü belirtmiştir. Kızılcılık, Foucault'un iktidar teorisiyle modern toplumun çıkmazlar içerisinde olduğunu savunduğunu fakat onun dünyanın içerisinde bulunan duruma bakarak büsbütün karamsarlığa bürünmediğini onun insanları tahakküm altına alan iktidar ilişkilerinin olduğu her yerde aynı zamanda direnmesinde olduğunu söyleyerek özgürlüğün varlığına da dikkat çektiğini ifade etmiştir.⁶⁶⁸ Kızılcılık, Foucault'un bu bağlamda iktidar ilişkilerinin yaratmış olduğu tahakkümden çıkış yolu aradığını ileri sürmüştür.⁶⁶⁹

Yeni çatışma teorisi

Kızılcılık, yeni çatışma teorisinin çatışma teorisinin eksiklerini kapatma amacıyla oluşturulduğunu ileri sürmüştür. Yeni çatışma teorisi, çatışma teorisini yeniden ele alır ve içeriğini işlevselci teorisinin saptamalarıyla doldurur. Yeni çatışma teorisi, çatışma teorisinde saldırdığı Marxist teoriyi önemsizleştirme amacındadır.

⁶⁶⁵ Kızılcılık, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, s. 177-186.

⁶⁶⁶ Sezgin Kızılcılık, "Charles Wright Mills, Michel Foucault ve Erving Goffman'ın İktidara İlişkin Temel Tezlerinin Mukayesesi", 2018, pp. 4235.

⁶⁶⁷ Kızılcılık, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, s.281-282.

⁶⁶⁸ *age.*, s. 196-197.

⁶⁶⁹ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 198-199.

Kızılçelik, yeni çatışma teorisinin kapitalist toplumun alternatifinin olamayacağını, post-kapitalist toplumlarda sınıf çatışmasının sonlandığını ve sınıf ilişkilerinin uzlaşısı esasında olduğunu iddia ettiğini öne sürmüştür. Kızılçelik, çatışma teorisinin Marxist temelden uzak olsa da çatışmanın endüstri toplumlarında mülkiyet, sınıf savaşımı ekseninde ele aldığını yeni çatışma teorisinin ise çatışmayı ırk, dinsel ve etnik yapıdan kaynaklı olarak ele aldığını vurgular. Kısaca, Kızılçelik, yeni çatışma teorisinin, çatışma teorisinin zaten kusurlu olan Marxist temelini iyice zayıflattığını öne sürmüştür.⁶⁷⁰

3.2.3. Batı Toplum Çıkarına Olan ve Batı Dünya Egemenliğini Meşrulaştıran Bilim Olarak Sosyoloji

Kızılçelik, sosyolojinin hem doğduğu koşullar hem de ele aldığı konular bakımından Batı'nın bilimi olduğunu iddia etmiştir. Kızılçelik, sosyolojinin Batı toplumlarının sorunlarını çözmek için tasarlandığını bundan dolayı sosyoloji disiplinine Batı sosyolojisi demenin daha uygun olacağını öne sürmüştür.⁶⁷¹ Kızılçelik, sosyolojinin Batı'da 19. yüzyılda ortaya çıkmasının ana nedeni olarak Batı'nın gelmiş olduğu uygarlık düzeyinde karşılaştığı sorunları var olan yöntemlerle çözemeyeceğini anladığını bundan dolayı farklı yöntem, bilim alanı arayışı içerisine girdiğini ve bunun sonucunda da sosyoloji biliminin ortaya çıktığını belirtmiştir.⁶⁷²

Kızılçelik, sosyolojinin 19. yüzyılda Batı'da ortaya çıkmasına Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi'nin yaratmış olduğu sosyal ve ekonomik değişimlerin neden olduğunu ifade etmiştir. Çünkü bu devrimler Batı toplumlarının sosyal yapılarını değişime uğratmış, çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olmuş, kısaca toplumda hızlı bir değişim, dönüşüm yaşanmış bu da sosyal hayatta kaos durumunu ortaya çıkarmıştır.⁶⁷³ Kızılçelik, 19. yüzyıldaki Batı toplumunda devrimler sonucunda ortaya çıkan kaotik durumun anlaşılıp çözüm bulunması için de sosyolojiye ihtiyaç duyulduğunu ileri sürmüştür.⁶⁷⁴

⁶⁷⁰ *age.*, s. 209-211.

⁶⁷¹ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 10.

⁶⁷² Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 55-56.

⁶⁷³ Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak*, s. 94.

⁶⁷⁴ Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 56.

Kızılcılık, 19. yüzyılda Batı'nın sosyoloji bilimini kendi iç sorunlarını çözmek amacıyla oluşturmasının yanı sıra bu dönemde çeşitli dışsal sorunlarla da karşılaştığını ve sosyoloji bilimini inşa ederken bu dış sorunlarına da çözüm üretme amacı taşıdığını öne sürmüştür.⁶⁷⁵ Bu dış sorunlardan bir tanesi; Batı uygarlığının 19.yüzyılda dünya egemenliğini ele geçirmiş olması ve dünya egemenliğini sürdürme noktasında sahip olduğu bilgilerin yetersiz olmasıdır. Batı'nın bu dönemde karşı karşıya kaldığı ikinci dış sorun da Doğu uygarlığını hegemonyası altına almış olması fakat Doğu toplumları hakkında yeterince bilgiye sahip olamaması ve Batı sistemini Doğu uygarlığına ne şekilde adapte edeceği sorunudur. Batı uygarlığı sahip olmak istediği bu bilgileri sosyoloji bilimini kurarak elde etmek istemiştir.⁶⁷⁶

Kısaca Kızılcılık, sosyoloji biliminin Batı'nın çıkarına hizmet eden bir bilim olduğu yönündeki iddiasını üç gerekçeye dayandırmıştır. Bunlar, Batı'nın 19. yüzyılda yaşamış olduğu devrimler sonucunda çeşitli iç sorunlarla karşı karşıya kalmış olması, Batı'nın bu dönemde dünya egemenliğini ele geçirmiş olması ve üçüncü olarak da Doğu toplumları üzerinde hegemonya kurmuş olmasıdır. Kızılcılık, Batı'nın bu gelişmelerden doğmuş olan olumsuzlukları aşmak amacıyla sosyoloji bilimini kendi yararına kurduğunu ileri sürer. Kızılcılık bu üç gelişmenin de esasen Batı burjuvazisinin kurmuş olduğu kapitalist/modern sistemle alakalı olduğunu öne sürmüştür.⁶⁷⁷

Kızılcılık, başlangıçtan günümüze sosyolojinin esasen burjuvazi iktidarının bilimi olduğunu çünkü burjuvazinin emperyalist amaçlarına hizmet ettiğini ifade etmiştir.⁶⁷⁸ 19.yüzyılda Batı da sosyolojinin ortaya çıkmasına neden olan gelişmelerde zaten burjuvazi iktidarının oluşturduğu ve yönettiği projelerdir. 19. yüzyılda Batı'da sosyolojinin kurulmasına kaynaklık eden iç neden burjuvazinin gelişen işçi örgütlenmelerinin önüne set çekme düşüncesidir. 19.yüzyılda Batı'da gelişen kapitalizm ile birlikte yoksulluk, sefalet, kıtlık, sömürü hat safhaya ulaşmış bunun karşısında kapitalist sisteme karşı muhalefet artmış ve sosyalizm kapitalizm karşıtı bir

⁶⁷⁵ Sezgin Kızılcılık, "Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber, ve Durkheim Eksende Bir Değerlendirme", *Sosyoloji Yıllığı- Kitap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 72-73.

⁶⁷⁶ Kızılcılık, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, s. 73.

⁶⁷⁷ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s.22.

⁶⁷⁸ Kızılcılık, "Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Eksende Bir Değerlendirme", s.73.

alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Burjuvazi kapitalist iktidarını kaybetmemek için sosyalizmin önünü kesmek için uğraşmıştır. Bu da sosyoloji bilimini akla getiren bir gelişme olmuştur. Sosyoloji bu gelişmelerin etkisiyle sosyalizm karşıtı liberal bir ideoloji olarak kurulmuştur.⁶⁷⁹

Batı burjuvazisinin kapitalist iktidarını geliştirmek için sosyoloji bilimini oluşturmalarına neden olan diğer bir konu 19.yüzyılda Batı'nın elde ettiği dünya egemenliğini geliştirmek için gerekli olan bilgiyi temin etme ve kendi sistemi olan kapitalist/modernliği Batı-dışı toplumlara yayma isteğidir. Kızılçelik, sömürgeci Batı devletlerinin dünya kaynaklarını sömürü yoluyla ele geçirmek amacıyla sosyal bilimleri kullandıklarını özellikle de sosyolojinin bu bilimlerin başında geldiğini öne sürmüştür. Sömürgeci güçler sömürmek istedikleri toplumların bilgisini bilim aracılığıyla ele geçirmekte ve bölgenin özelliklerine uygun bir sömürü politikası uygulamaktadırlar. Bu doğrultuda “sömürgeci güçler, işgal edecekleri yere önce sosyologları ve antropologları göndermişlerdir. Sosyologlar ve antropologlar, bilimsel araştırma kılıfı altında bilgiler toplamışlar ve onları rapor etmişlerdir. Sömürgeci güç odakları, onların raporlarını da göz önünde bulundurarak işgal edecekleri coğrafyaya gitmişlerdir.”⁶⁸⁰

Batı, Batı-dışı toplumları sorunsuz bir şekilde sömürge altına almanın yolu olarak kendi modernlik sistemini Batı-dışı toplumlara sosyoloji aracılığıyla benimsetmek istemiştir. Batı uygarlığı, dünya toplumlarını geleneksel ve modern olarak iki kampa bölerek kendi modernlik sisteminin uygarlıkla eş değer olduğunu geriye kalan geleneksel toplumların ise ilkel-gelişmemiş sistemlere sahip olduğunu iddia etmiştir. Batı, geleneksel toplumları öne sürdüğü bu iddiasına inandırmaya çalışmış bu şekilde dünyaya kendi modern sistemini ihraç ederek onları Batıcılaştırmayı hedeflemiştir. Batı sistemi olan modernliği ulaşılması gereken ileri-gelişmiş bir sistem olarak kabul eden Batı-dışı toplumlarda Batı hegemonyasına bu şekilde girmiş olacaklardır.⁶⁸¹ “Bu bağlamda, sosyoloji de Batı-dışı dünyanın modernleş(tiril)mesi işine koşulmuştur.”⁶⁸²

⁶⁷⁹ *age.*, s. 74.

⁶⁸⁰ Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s. 189.

⁶⁸¹ Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, s. 73

⁶⁸² *age.*, s. 73.

Kızılcelik, Batı-dışı dünyanın modernleştirilmesine yönelik projesini en iyi açıklayan sosyoloji kuramının da modernleşme teorisi olduğunu söylemiştir. 20. Yüzyıl sosyolojisinin ana eğilimleri içerisinde barındıran modernleşme teorisi, Batı'nın kapitalist sistemini meşrulaştıran, kapitalist sistemi(modernliği), Batı-dışı toplumlara yaymaya çalışan emperyalist yönelimli bir teoridir.⁶⁸³ “Modernleşme teorisi örneğinde de görüldüğü üzere, Batı'da gelişen sosyoloji bilimi, Batı-dışı mazlum toplumlara kapitalistleşmeyi, daha nazik bir ifadeyle modernleşmeyi/Baticılaşmayı ıkış yolu olarak gösterme işlevine dönüktür. Sosyoloji, Batı-dışı mazlum toplumlara tek kurtuluş yolu olarak modernleşmelerini, yani Batı toplumlarına doğru değişmelerini ve dönüşmelerini (Baticılaşmalarını) ğtlemektedir.”⁶⁸⁴

Kızılcelik, sosyolojinin kurucu babalarının ortak bir tutum benimseyerek Doğu toplumlarını önyargılı ve küçümseyici bir şekilde değerlendirdiklerini ifade etmiştir. Sosyolojinin kurucu babaları burjuvazinin çıkarı doğrultusunda Doğu toplumlarını geri kalmış, azgelişmiş, barbar gibi aşağılayıcı nitelemelerle değerlendirmişlerdir. Onlara göre, Batı-dışı mazlum toplumlar; kafası çalışmayan, yeteri kadar düşünemeyen bundan dolayı özgürlüğe sahip olamayan milletlerdir.⁶⁸⁵ Kızılcelik, Batı'nın sömürü üzerine kurmuş olduğu burjuvazi düzenini eleştiren Marx ve birlikte çalışma yürüttüğü Engels'in dahi Doğu toplumları söz konusu olunca Batı'nın kapitalist sisteminden yana tavır takındıklarını ileri srmştr. Özellikle Marx'ın, Doğu'yu ele alış biçimini eleştiren Kızılcelik, onun Doğu söz konusu olunca kendisiyle çeliştiğini, sömürüye bir nebze göz yumduğunu savunmuştur. “Marx, coğrafi kaderciliği bilimsel bir hakikat gibi sergilemiş lkdaşlarının Doğu'yu sömürürken vicdan azabı duymamaları için ATÜT masalını uydurmuştur.”⁶⁸⁶

Kızılcelik sosyolojinin kuruluşunda doğa bilimlerinin yöntemi üzerine oturtulmasını da Batı'nın kapitalist/modern sistemini geliştirip yaygınlaştırmayla alakalı olduğunu belirtmiştir. “Toplumun doğa gibi ele alınması aslında onun, yani kapitalist toplum düzeninin değişmezliğine gönderme yapmaktan başka bir anlam

⁶⁸³ *age.*, s. 79.

⁶⁸⁴ *age.*, s. 79-80.

⁶⁸⁵ Kızılcelik, “Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme”, s. 102.

⁶⁸⁶ Kızılcelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün elebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s. 148

ifade etmez.”⁶⁸⁷ Kızılcılık, Sosyolojinin, doğa bilimlerinin metoduyla hareket etme amacının kapitalist sistemin dünyanın en ileri, en gelişmiş sistem olduğuna dünyayı inandırmaya çalışmasından kaynaklı olduğunu savunmuştur. Batı burjuvazisi sosyolojiyi doğa bilimleri gibi tasarlayarak “kendi söylediklerinin bir matematik denklemi gibi kesin ve tartışmasız benimsenmesini”⁶⁸⁸ istemiştir. Batı-dışı toplumlar sosyolojinin bilimsel olarak öne sürdüğü bu bilgileri kabul ederek Batı’nın kapitalist/modernlik sisteminin ulaşılması gereken bir hedef olarak önlerine koyacaklardır.

Sonuç olarak, Kızılcılık, sosyolojinin Batı düşünce sisteminin ürünü olduğunu söylemiştir. Kızılcılık, sosyolojinin Batı kapitalist düzenini meşrulaştırmak, onun yaratmış olduğu olumsuzluklarını gizlemek, ve onu tüm dünyaya benimsetmek amacıyla yapılandırıldığını ileri sürmüştür. Bu yönüyle sosyolojinin sosyalizm karşıtı bir bilim olduğunu ifade etmiştir.⁶⁸⁹ Çünkü “Sosyoloji, başlangıcından bu yana, burjuvazi iktidarının bilimi olup, onun niyetleri ye emperyalist hedefleri doğrultusunda iş görmüştür.”⁶⁹⁰ “Burada sosyolojinin yapması gereken bireyleri burjuva toplum düzenine boyun eğdirmek, onların düzene ‘teslim oluşlarını’ hızlandırmak, ‘teslimiyetçiliği’ öne çıkarmaktır.”⁶⁹¹ “Böylelikle sosyoloji ortaya çıkış bağlamı ve tarihsel gelişim süreci içinde egemen sınıf ve statusquo’yu eş deyişle var olan yapılanma ve odaklanmaları koruyucu işlevlerle yüklü bir ideoloji.”⁶⁹²

3.2.4 Batı Sosyolojisini Marx’ın Sosyolojisi ve Burjuva Sosyolojisi Olarak Ele Almanın Zorunluluğu

Kızılcılık, Batı sosyolojisinin birbirine karşıt iki kutba ayrılmış olduğunu ileri sürer. Kızılcılık, Batı sosyolojisinin bir kutbunda kapitalist toplum sistemini eleştiren ve komünist toplumu inşa etmeyi amaçlayan Marx’ın sosyolojisinin olduğunu, diğer kutupta ise Marx’ın sosyolojisine karşı çıkan kapitalist toplum sisteminin devam

⁶⁸⁷ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 56.

⁶⁸⁸ Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 54.

⁶⁸⁹ Kızılcılık, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s. 152.

⁶⁹⁰ Kızılcılık, “Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme”, s.73.

⁶⁹¹ Sezgin Kızılcılık, “Sosyal Bilimlerin Dünü, Bugünü ve Geleceği Üzerine”, *Felsefelogos* (iç), Bulut Yayınevi, İstanbul, Yıl 4, Sayı 13, Ocak 2001, s. 48.

⁶⁹² *agm.*, s. 49.

etmesi için çabalayan burjuva sosyolojisinin olduğunu ifade eder. Kızılçelik'e göre bu birbirine karşı olan bu iki kutuplu sosyoloji anlayışı Batı sosyoloji geleneğini oluşturmaktadır. Kızılçelik, bu iki kategorideki sosyoloji çizgisinin birbirine karşı olmasının yanı sıra birbirini besleyen de bir yapıya sahip olduğunu da belirtmiştir.⁶⁹³

Kızılçelik, sosyolojinin birbirine karşı iki kutup şeklinde biçimlenmesinin 19.yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmaya başladığını söylemiştir. Batı'da 19.yüzyılda kapitalizmin gelişmesiyle “yoksulluk, işsizlik, sefalet, açlık, kıtlık, sömürü, baskı, mülksüzleştirme ve yabancılaşma”⁶⁹⁴ gibi olumsuz durumlar toplumda belirginleşmeye başlamış bu da “eşitsizlikler, adaletsizlikler ve çelişkiler”⁶⁹⁵ üzerine şekillenen bir toplumsal sistem yaratmıştır. Kapitalizmin yaratmış olduğu bu olumsuzluklar toplumda bir muhalefeti de beraberinde getirmiştir. “Kapitalizmin çelişkilerine koşut olarak, işçi sınıfı, bilinçli bir sınıf kimliğiyle sistemin karşısına dikilmiştir.”⁶⁹⁶ Kızılçelik, işçi sınıfının kapitalizme karşı sosyalist düşünce etrafında birleşmesiyle burjuvazinin bu örgütlenmeyi dağıtmak için harekete geçtiğini ve sosyoloji bilimini kurduğunu ileri sürer.⁶⁹⁷

“19. yüzyılın ana ideolojilerinden sosyalizmi reddeden, buna karşın liberalizmle uyum içinde olan yeni bir ideoloji pozisyonundaki sosyolojinin en önemli işlevi, Karl Marx'ın teorilerinin, önünü kesmektir.”⁶⁹⁸ Kızılçelik, sosyolojinin bu doğrultuda Marx'a dayalı sosyalizm karşıtı bir bilim olduğunu öne sürmektedir. Sosyolojinin en büyük amaçlarından biri sosyalizmin kitleler üzerindeki etkisini ortadan kaldırmaktır. Sosyolojinin kurucu babalarında bu tutum kendisini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda Durkheim-Weber'in çalışmalarının özü sosyalizmin argümanlarını çürütmek üzerine olduğu belirgin bir şekilde kendisini göstermektedir.⁶⁹⁹

⁶⁹³ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 12.

⁶⁹⁴ Kızılçelik, “Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme”, s.74.

⁶⁹⁵ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 27.

⁶⁹⁶ Kızılçelik, “Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme”, s.74.

⁶⁹⁷ Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s. 85-86.

⁶⁹⁸ Kızılçelik, “Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme”, s.75.

⁶⁹⁹ Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s. 86-87.

Kızılçelik'e göre, Marx, sosyalist düşünceyi öne sürmeseydi ve sosyalizm işçi sınıfı üzerinde büyük bir etki yaratmasaydı sosyolojide ne Durkheim ne de Weber etkili olabilirdi.⁷⁰⁰ Çünkü Weber ve Durkheim'in çalışmalarının merkezinde "Claude Henri de Saint-Simon, Auguste Comte ve Herbert Spencer'in sosyolojilerinin de etkisiyle"⁷⁰¹ Marx'ın sosyal teorisini çürütmek vardır. Kızılçelik, 19.yüzyıldan bu yana, Durkheim'dan, Giddens'a kadar olan süreçte sosyolojinin bu amacını devam ettirdiğini öne sürmüştür. Sosyoloji, bu şekilde Marx karşıtı bir biçimde yapılarak sol ve sol düşünceye karşı olmuş, burjuvazinin çıkarları doğrultusunda sağ düşüncenin ise destekleyicisi olmuştur.⁷⁰²

Kızılçelik'e göre kapitalist toplum düzenini savunan burjuva sosyolojisinin Marx'ın çalışmalarında üzerinde durduğu kavram ve argümanları gerçek anlamlarından saptırarak, onlara başka anlamlar yükleyerek, kısaca Marx'ın kavramlarını sulandırıp çarpıtarak kapitalizmin çelişkilerini, sömürü üzerine kurulu yapısını, onun kitlelere yarattığı olumsuzluğu bu şekilde gizleme yoluna gitmiştir. "Weber ve Durkheim, Marx'ın çalışmalarının tamamında öne çıkardığı, sosyal teorisini üzerine kurduğu, tarihsel ve toplumsal gerçekliği çözümlenmede merkeze aldığı sınıf yerine, davranış, grup, statü grupları, meslek grupları, meslek, kurum, aile, tabaka ve sosyal olgu gibi terimleri ön plana çıkarmışlar, sınıf dayanışması yerine sosyal dayanışma, sınıf bilinci yerine meslek ahlâkî, ortak bilinç ve dinî bilinç gibi terimleri gündeme getirmişlerdir."⁷⁰³

Kızılçelik, Durkheim ve Weber'in sosyoloji anlayışlarının ana dayanağı olduğu burjuva sosyolojinin Marx'ın işçi sınıfının bilinçli bir örgütlenme olarak ortaya çıkmasını sağlayan "sınıf" kavramına yönelik en ciddi eleştirileri yaptıklarını vurgulamıştır. Kızılçelik, Marx'ın sosyolojisinin sosyal sınıflara dayalıyken, Marx'ın aksine Durkheim'in sosyolojinin sosyal sınıfları değil, sosyal grupları inceleyen bir bilim olduğunu öne çıkardığını, Weber'in ise sosyal sınıflar kavramı yerine statü gruplarına yöneldiğini belirterek bu iki sosyologun kapitalizmin istekleri

⁷⁰⁰ Kızılçelik, "Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme", s. 75.

⁷⁰¹ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 2.

⁷⁰² *age.*, s. 13.

⁷⁰³ Kızılçelik, "Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme", s.75.

doğrultusunda meslek kavramına sarıldıklarını ve temel amaçlarının işçi sınıfının bilincini dağıtmak olduğunu ifade etmiştir.⁷⁰⁴

Kırsacası, Marx'ın emek-sermaye çelişkisi üzerine biçimlendirdiği sınıf ve sınıf savaşımına yönelik tezlerini burjuva sosyolojisinin temsilcileri görmezden gelmiştir. Burjuva sosyolojisi sadece temsilcisi olduğu burjuva sınıfının çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Bu nedenle burjuva sosyolojisi, burjuva sınıfının varlığını tehlikeye koyan işçi sınıfını görmezden gelmiştir.⁷⁰⁵ Bu durumdan hareketle burjuva sosyolojisi ekonomik temelli oluşan sınıf ve sınıf savaşımı gerçeğini “ekonomik temel yerine ahlâki buhran”⁷⁰⁶ şeklinde ele alarak dinsel ve kültürel açıklamalar getirmiştir. Kızılcılık, burjuva sosyolojisinin bu tutumunu da kapitalist sistemle uyumlu bir ideoloji ortaya çıkarmak üzerine olduğunu ileri sürmüştür.

Burjuva sosyolojisi, sınıf gerçeği yerine gruplar üzerinde durmasının yanı sıra benzer şekilde aileyi de bir grup biçimi olarak benimsemişlerdir. Sosyolojide Comte ile birlikte aileye önem atfedilmiştir. Comte ailenin toplumun küçük bir yansıması olduğunu ve sosyolojinin de ilgi alanının birey değil aile olduğunu ifade eder. Aileye verilen önem de kapitalist sistemin kendi döngüsünü sağlamak için nüfus artışıyla tüketimi artırma ve işçi sınıfı içerisinde bulunan erkekleri aile sorumluluğuna koyarak sistemlerine karşı çıkabilecek bir konumdan uzaklaştırma amaçlıdır.⁷⁰⁷ “Çünkü evlenen ve aile oluşturan insanların kaygıları artar. Kaygı ve/veya ötekini düşüncülerinden dolayı başkaldırı eğilimleri yontulur, hareket ve eylem serbestileri daralır.”⁷⁰⁸ Aile kurumu, bu fonksiyonlarından dolayı kapitalist sisteme yönelik başkaldırıları frenleyen bir işlev görevi görmektedir. Bundan dolayı kapitalizm yanlısı burjuva sosyoloji içerisinde aile konusu çok önemli bir konu olmuştur.⁷⁰⁹

Burjuva sosyolojisi, Marx'ın kapitalist sistemin işleyişini açıklamak için kullandığı sınıf merkezli açıklamaları yadsıyarak bunun yerine kapitalist sistemi kültürel, dini unsurlarla açıklamaya yolunu tercih ederek Marx'ın sosyalist görüşlerini çürütmek istemişlerdir. Kızılcılık, burjuva sosyolojisinin Marx'ın tezlerini çarpıtmak

⁷⁰⁴ Kızılcılık, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s. 90-91.

⁷⁰⁵ Kızılcılık, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, 211.

⁷⁰⁶ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 4.

⁷⁰⁷ *age.*, s. 48-50.

⁷⁰⁸ Kızılcılık, *Güncelin Sosyolojisi-1*, s. 10.

⁷⁰⁹ *age.*, s. 10.

amacıyla sınıf yerine kullandıkları önemli bir argümanın din olduğunu vurgulamıştır. Bu doğrultuda Comte, Durkheim, Weber gibi Batı sosyolojisinin önde gelen kuramcılarının çalışmalarının merkezine dini olguları koymaları onların Marx'ın sosyalist görüşüne karşı ileri sürdükleri bir argüman olarak görmek gerekiyor. Örneğin, Comte, yeni bir insanlık dini yaratmaya çalışmış bir peygamberdir. Comte, dinin toplumsal düzen ve birlik için önemli olduğunu ifade ederek sosyolojiden adeta bir din çıkarmaya çalışmıştır. Durkheim ve Weber'de din sosyologları denebilecek kadar dine ilgi göstermiş, bu alana çalışmalarında önem atfetmişlerdir.⁷¹⁰

Kızılçelik genel olarak burjuva sosyologlarının din konusuna önem vermelerinin iki ana sebebi olduğunu öne sürmüştür. “ilk olarak Marx'ın dini altyapı tarafından belirlenen bir üst yapı kurumu, halkı uyuşturan bir afyon ve sömürünün/sömürgeciliğin önemli bir aracı olarak nitelenmesiyle, ikinci olarak dinin bilhassa emperyalist Batı'nın Doğu toplumlarının doğru tanımada en etkili araç olmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Durkheim ile Weber, Doğu toplumlarını anlamının bir yolu olarak din olgusunu ilgi odağı olarak seçmişlerdir.”⁷¹¹ Kızılçelik, Batı'da sosyalist ideolojinin burjuvazinin eşitsiz kazanımlarını tehdit etmesinden ötürü burjuva sosyolojisinin kitleleri yozlaştırmak için dine yönlendirmek istediğini söylemiştir. “Aydınlanmayı, Rönesans'ı Reformu yapmış, laikliği öne çıkarmış ve sözde din sorunsalını aşmış olan Batı, 19. yüzyılda, işçi sınıfının mabedi olan sendikanın yanına tekrar kilise kurumunu koymuştur.”⁷¹² Kısacası burjuvazi işçi sınıfının bilincini kırmak Marx'ın sosyolojisine karşı din temelli bir sosyoloji yaratmak istemiştir.

Kızılçelik, dinin yanı sıra devlet kurumuna olan bakış açısında da Marx ve burjuva sosyolojisinin temsilcileri arasında bir karşıtlık olduğunu ifade eder. Kızılçelik burada da Durkheim ve Marx'ın devlet üzerine olan görüşlerini, karşılaştırarak konuyu açıklamaya çalışır. Kızılçelik, Marx'ın, devleti egemen sınıfların çıkarlarına hizmet eden, sömürü düzenini şekillendiren bir yapı olarak ele almasına karşın Durkheim'ın, devleti ahlaki disiplinin kusursuz bir organı olarak ele aldığını, çatışmaların sosyalistlerin iddia ettikleri gibi ekonomik nedenlerle

⁷¹⁰ Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s.133.

⁷¹¹ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 143-144.

⁷¹² *age.*, s.143.

olmadığını, çatışmaların temelinde ahlaki durumların olduğunu savunduğunu belirtmiştir.⁷¹³ Kızılcılık, Marx'ın devleti sömürü ilişkilerinin ortaya çıkmasında aktif rol alan bir kurum olduğuna yönelik görüşünü Durkheim'in devleti herkesin yararına olan bir kurum olarak tanımlayarak çürütmeye çalıştığını öne sürmüştür.⁷¹⁴

Kızılcılık, Marx'ın ve burjuva sosyolojisinin birbirlerine karşıtlığını gösteren bir durumda onların metodoloji konusuna bakış açılarında görüldüğünü belirtir. Kızılcılık, bu bağlamda burjuva sosyolojisinin Marx'ın tarihsel ve diyalektik materyalizm anlayışını çürütmeye çalıştıklarını öne sürmüştür. Kızılcılık, Durkheim ve Weber'in sosyolojide metod konusunda ön sıralarda yer almalarının tesadüf bir durum olmadığını onların Marx'ın diyalektik metodunu geçersiz kılmak için metod alanında çalışma yürüttüklerini öne sürmüştür.⁷¹⁵

Metod alanında Comte ve Durkheim sosyolojiyi matematik ve fizik gibi bir bilim şeklinde ele almışlardır. Kızılcılık, Comte ve Durkheim'in geliştirdikleri pozitivism anlayışının esas amacı sosyal fenomenleri sayılarla özdeşleştirerek kendilerinin ileri sürdükleri teori ve terimlerin tartışılmadan peygamber sözü gibi kabul edilmesi olduğunu öne sürmüştür. Bu şekilde karmaşık toplumsal sistem formüllere dökülerek, grafiksel analizler yapılarak çözülmeye çalışılmıştır.⁷¹⁶ Kızılcılık, sosyolojinin pozitivist metotla ilerlemesi gerektiğini öne süren Comte ve Durkheim'in toplum alanındaki çelişkilerin ve olumsuzlukların bu şekilde üzerinin örtülmeye çalışıldığını iddia etmiştir. Pozitivist metotla "Comte, tarihsel gerçekliği çarpıtmış, Durkheim ise, sosyal olguların tahlilinde tarih boyutunu ihmal etmiştir."⁷¹⁷

Comte ve Durkheim gibi Weber'de Marx'ın diyalektik materyalizm görüşünü reddetmiştir. Weber, metodolojisinde geliştirdiği "anlayıcı" ve "yorumcu" sosyoloji çizgisi Marx'ın sosyoloji görüşünü çürütmek üzerinedir. Marx, toplumu açıklamaya çalışırken ana kavram olarak sınıfı ele almışken Weber, toplumu birey ve bireyin eylemi üzerinden açıklamaya çalışmıştır.⁷¹⁸ Kısaca, "Marx, tarih ve toplum alanını ekonomi, Weber kültür boyutunda çözümlenmiştir. Marx, ekonomi olarak altyapısal

⁷¹³ Kızılcılık, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s. 116.

⁷¹⁴ Kızılcılık, "Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme", s. 90.

⁷¹⁵ *agm.*, 93-94.

⁷¹⁶ *agm.*, s. 95-96.

⁷¹⁷ *agm.*, s. 96.

⁷¹⁸ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 134.

sahaya daha fazla ilgi göstermişken, Weber kültür olarak üstyapısal sahayı ön plana çıkarmıştır. Marx, ekonominin sosyologu, Weber ise kültürün sosyologudur.”⁷¹⁹

Sonuç olarak Kızılcılık, Comte-Durkheim ve Weber öncülüğünde gelişen burjuva sosyolojisi metodunu Marx’ın tarihsel ve diyalektik metodunu işlevsiz kılmak üzerine yapılandırdıklarını ileri sürmüştür. Kızılcılık, Comte ve Durkheim’in pozitivist metodu benimseyerek Weber’in ise hermeneutik metodu esas alarak Marx’ın sosyolojisini geçersiz kılmaya çalıştıklarını, toplumsal sistemi burjuvazinin çıkarına olacak şekilde açıklamaya çalıştıklarını savunmuştur.

Sonuç olarak, Kızılcılık, Batı sosyolojisinin iki ana kategori altında incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Kızılcılık, sosyolojinin bu iki kanadının bir tanesini sosyalist ideolojinin şekillendirdiğini diğer kanadını ise liberal ideolojinin şekillendirdiğini söylemiştir. “Marx’ın sosyolojisi, sosyalizmin bilimi iken burjuva sosyolojisi, liberalizmin bilimidir.”⁷²⁰ Kızılcılık, Batı sosyolojisinde burjuva sosyolojisinin kapitalist düzeni meşrulaştırdığını, onun çelişkilerini gizlemeye çalıştığını öne sürmüştür. Bu bağlamda burjuva sosyolojisi Marx’ın ezilen sınıfın problemlerini konu edindiği sosyalist temelli ideolojiye karşıdır. Sosyoloji, Marx’ın kapitalist toplum düzeninin yıkılması gerektiği yönündeki öne sürdüğü fikirleri çürütmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu doğrultuda “Sosyolojinin görevi, liberal ideolojiyi desteklemek ve yaymak, böylece Marx’ın sosyolojisinin önünü kesmek”⁷²¹ olmuştur.

Kızılcılık, sosyolojide Durkheim ve Weber geleneği ile Marx’ın oluşturduğu geleneğin birbirlerine karşıt olmasının nedeninin ideolojik olduğunu savunmuştur. “Aslında, Marx ile Durkheim-Weber cephesi arasındaki çekişme, sosyalizm ile liberalizm çekişmesidir.”⁷²² Sosyoloji, sosyalizm karşıtı bir ideolojiyi temsil etmektedir. Sosyoloji, “burjuvazinin sömürgeci politikalarına uygun teorileştirme yapar, onun elde etmiş olduğu dünya egemenliğini sabitleştirmekle meşgul olur ve hegemonyasını gerçekleştirir.”⁷²³ Bu doğrultuda “Burjuva sosyolojisi, gerici, tutucu,

⁷¹⁹ *age.*, s.141.

⁷²⁰ *age.*, s. 13.

⁷²¹ *age.*, s.17.

⁷²² *age.*, s. 12 .

⁷²³ Kızılcılık, “Batı Sosyolojisindeki Gerçek Niyetleri İfşa Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme”, s. 110.

statükocu ve liberal iken Marx'ın sosyolojisi ilenici, değişimci, devrimci ve sosyalist özelliklere sahiptir. Diğer bir değişle, burjuva sosyolojisi, burjuva sınıfının çıkarları doğrultusunda Batı toplumlarına bir düzen getirmeyi; Marx'ın sosyolojisi ise burjuva sınıfının düşmanı olan işçi sınıfının çıkarları bağlamında toplumlara yön vermeyi hedeflemiştir.⁷²⁴

Kızılçelik, burjuva sosyolojisi diye adlandırdığı Durkheim-Weber çizgisini takip eden sosyoloji geleneğinin toplumdaki gerçekleri görmezden geldiğini bu kapsamda kapitalizmin yaratmış olduğu eşitsizlikleri, savaş ve sömürüyü ilgi alanlarına almadıklarını vurgulamıştır.⁷²⁵ Marx'ın sosyolojisi de burjuva sosyolojisinin tutumuna zıt bir şekilde toplumdaki eşitsizlikleri, savaşları ve sömürüyü ilgi odağı yapmıştır. Bu iki farklı yaklaşımdan dolayı Kızılçelik Batı sosyolojisini burjuva sosyolojisi ve Marx'ın sosyolojisi şeklinde iki kategoriye ayırmamız gerektiğini savunmuştur.

⁷²⁴ Kızılçelik, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s. 3-4.

⁷²⁵ *age.*, s. 311.

4.BÖLÜM

4.SEZGİN KIZILÇELİK'İN DOĞU UYGARLIĞINA VE YERLİ SOSYOLOJİYE İLİŞKİN TEZLERİ

4.1. Doğu Uygarlığı

Sezgin Kızılçelik'in sosyolojisinin iki ana belirlenimi vardır. Bunlar, Doğu uygarlığı ve Batı uygarlığıdır. Kızılçelik, sosyolojisini temellendirirken öncelikle Doğu uygarlığını ve Batı uygarlığını ayrı ayrı ele alıp kritik etmiştir. Kızılçelik tarihsel süreçten dolanıp bu iki uygarlığın dayanaklarını ortaya sermeye çalışmıştır. Doğu uygarlığının ve Batı uygarlığının benzer ve karşıt yönlerini saptamaya çalışmıştır. Kızılçelik, uygarlıkların anlaşılmadan, onların birbirlerinin üzerindeki etkilerinin bilinmeden sosyolojik bilgiye de ulaşamayacağını savunmuştur.

Kızılçelik, uygarlıklar üzerine yoğunlaşmış, tarihsel süreçte birbirine benzemeyen iki ana uygarlığın olduğunu ifade etmiştir. “Tarihin başlangıcından bu yana dünyada iki büyük uygarlık vardır. Bu uygarlıklardan birisi Batı uygarlığı, diğeri ise Doğu uygarlığıdır. Doğu uygarlığı tarihte ilk büyük uygarlıktır.”⁷²⁶ Kızılçelik, Doğu uygarlığının tarihsel köklerinin daha derinlerde olduğunu savunmuştur. Batı uygarlığının daha az bir geçmişinin olduğunu ifade etmiştir. “Batı uygarlığının tarihi, Doğu uygarlığı kadar eski değildir.”⁷²⁷

Kızılçelik, Doğu uygarlığını ana uygarlık olarak görmüş, Batı uygarlığının ana uygarlık olan Doğu uygarlığının etkisiyle var olup geliştiğini iddia etmiştir. “Çünkü Batı uygarlığının yanı sıra, ondan daha eski olan ve hatta Batı uygarlığının ortaya çıkmasına ve gelişmesine katkı sunan Doğu uygarlığı vardır. Bugün görmezlikten gelinen Doğu uygarlığı, ana uygarlıktır. Diğer yandan ‘tek’ uygarlık olarak takdim edilen Batı uygarlığı, genellikle olumluluklara işaret eden, insanlığın ilerlemesine katkı sunan, felsefeye, bilime, tekniğe, teknolojiye, hümanizme, özgürlüğe ve insan haklarına dayanan bir uygarlık olarak görülmektedir. Batı uygarlığının toplumların

⁷²⁶ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 3.Baskı Ankara, 2017, s.690.

⁷²⁷ *age.*, s. 692.

gelişmesine, refah ve mutluluğun artmasına katkı sağladığı öne sürülmektedir. ⁷²⁸ Kızılcelik, uygarlıklara ilişkin bu kabul gören söylemin üzerine gitmiş uygarlıkların insanlık için tam olarak neyi ifade ettiklerini açıklığa kavuşturmaya çalışmıştır.

Kızılcelik, bu bağlamda günümüzde ana uygarlık olarak Doğu uygarlığının görmezden gelinmeye çalışıldığını ve Batı uygarlığının öne çıkarılmaya çalışıldığını iddia etmiştir. Ona göre Batı uygarlığına birçok olumlu özellik yüklenmeye çalışılarak Doğu uygarlığının insanlığa sunduğu zenginliklerin görmezden gelinmesi için çaba harcanmaktadır. Kızılcelik, Batı uygarlığının insanlığa olumlu katkı sunduğu kabul edilen olumlu değerlerin bir aldatmacadan ibaret olduğunu savunmuştur. “Çünkü iddia edilenlerin aksine Batı uygarlığıyla birlikte bilim, teknik ve teknoloji egemen güçlerin faydasına işleyen aygıtlar haline gelmiş, dünya ölçeğinde hümanizm, demokrasi ve insan hakları yaygınlaşmamış aksine yoksulluk, eşitsizlik, kutuplaşma, savaş, şiddet ve vahşet çoğalmıştır.”⁷²⁹

Kızılcelik, uygarlığı Batı uygarlığı ile eş değer gören yaklaşımlara tepki göstermiştir. Ona göre, Batı uygarlığında insani değerler yoktur. Batı uygarlığı, her türlü değeri sömürmek üzerine yapılandırılmıştır. Batı'nın insanlığa sunduğu değer olarak gösterilenler maskelenmiş değersizliklerdir. Doğu uygarlığı ise insanlığa katkı sunan yaratıcı bir konumdadır. Kızılcelik, Doğu uygarlığının insani değerlerinin olduğunu söylemiştir. Bundan dolayı Kızılcelik, her türlü gelişme ve ilerlemenin asıl kaynağının Doğu uygarlığı olduğunu belirtmiştir. Batı uygarlığının ise Doğu uygarlığının etkisiyle kendisini şekillendirdiğini öne sürmüştür.

Kızılcelik, insanlığı ilerleten bilim ve felsefenin de ilk olarak Doğu uygarlığında ortaya çıkmış olduğunu vurgulamıştır. Kızılcelik, bu bağlamda “İnsanlığı aydınlatan meşale, ilk önce Doğu uygarlığında yakılmıştır”, demiştir. ⁷³⁰ Kızılcelik, bilim ve felsefenin dışında Doğu uygarlığının sezgi, bilinç, ideal, vicdan⁷³¹ ve hoşgörü alanlarında da önemli bir yere sahip olduğunu ifade etmiştir. Kızılcelik, Doğu

⁷²⁸ Sezgin Kızılcelik, “Machiavelli'nin Batı Uygarlığına Dair Temel Fikirleri”, *Garbiyat* (iç), Sayı 1, (Temmuz 2015), s. 174.

⁷²⁹ *agm.*, s.174.

⁷³⁰ Kızılcelik, Sezgin; *Uygarlık, Ahlâk ve Eğitim*, Anı Yayıncılık, 1.Baskı, Ankara, 2015, s. 40.

⁷³¹ Kızılcelik; *Uygarlık, Ahlâk ve Eğitim*, s. 40-41.

uygarlığında insani ilişki ve değerlerin saygın bir konumda bulunduğunu aile bağlarının ve toplumsal dayanışmanın ön planda olduğunu ifade etmiştir.⁷³²

Doğu uygarlığının insani değerleri vardır. Her türlü gelişme ve ilerlemenin asıl kaynağı Doğu uygarlığıdır. “Doğu uygarlığı, Batı uygarlığının ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Doğu uygarlığı bilimin, felsefenin, sanatın ve edebiyatın kaynağıdır. Doğu uygarlığı, maddeci değildir. Mülkün ve zenginliğin belli ellerde toplanmasına izin vermez. Bireyleri arasında sosyal bağlar muhkemdir. Devlet merkezlidir. Diğer yandan Batı uygarlığı, bireyciliğe, akılcılığa, tekniğe ve makineye dayalıdır; sermayeye tapar ve insanı aşırı tüketime yönlendirir. Batı uygarlığı, soyguncu, sömürgeci ve yayılmacıdır. Batı uygarlığı, sürekli olarak sömürden beslenir, eşitsizliği esas alır ve despotik bir yapıya sahiptir. Batı uygarlığı, kendi problemlerini tek başına çözüme yeteneğine sahip değildir. Bu yüzden Batı uygarlığı, her zaman Doğu uygarlığına bağımlı olmuştur.”⁷³³

Kızılçelik, Doğu uygarlığının kendine has eğilimlerinin olduğunu onu kendi özelliklerine uygun olarak değerlendirmemiz gerektiğini savunmuştur. Kızılçelik, Doğu uygarlığının, Batı uygarlığından farklı olduğunu bundan dolayı uygarlığın tek bir kalıba bağlı kalarak ele alınamayacağını vurgulamıştır. Kızılçelik, Doğu ve Batı uygarlığının ana eğilimlerinin öğrenilmeden onlar üzerine konuşmanın hata olduğunu düşünmüştür. Kızılçelik’in uygarlık görüşünün temelinde Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in fikirleri vardır. Uygarlığa bakışında bu iki isimden önemli derecede etkilenmiştir. Kemal Tahir ve Baykan Sezer, sosyolojilerinin temelinde Doğu ve Batı uygarlığı arasındaki farkları yerleştirmişlerdir. Toplum gerçekliğini uygarlıklar arasındaki farklılaşmadan okumaya çalışmışlardır.

Kızılçelik’in bu doğrultuda uygarlıklar üzerine yapmış olduğu çözümleme de dikkate almamız gereken şey öncelikle uygarlıkların birbirlerine benzemediği onların kendine has özelliklerinin olduğunu yönündeki saptamasını ele almamız gerekmektedir. Kızılçelik, uygarlıkların tarih içerisindeki konumlarının ve yaşam şekillerinin birbirlerinden farklı olduklarını savunmuştur. Uygarlıklar arasında kültürel, sosyal, ekonomik farklılıklar vardır. Kızılçelik, Doğu ve Batı toplumları

⁷³² *age.*, s. 41-42.

⁷³³ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.699.

arasındaki farklılıkları genel olarak açıklamıştır. Batılı toplumlar sınıflı toplumlardır. Doğu toplumları ise devlet merkezli toplumlardır. Yani Doğu'da sınıflı bir toplum yapısı görülmez, buradaki sosyal yaşamı sınıflar değil devlet yönlendirir. Başka bir söylemle Batı toplumlarının temelini sınıf, Doğu toplumların temelini ise devlet ile açıklamak gerekmektedir.⁷³⁴ Kızılçelik, sınıflı yapının ya da devlet merkezli yapının uygarlıklar arasındaki en bariz ayrım olduğunu vurgulamıştır.

Kızılçelik, Doğu uygarlığının devlet merkezli olmasının bir sonucu olarak toplumda zenginliğin tek elde toplanmasına engel olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, bu doğrultuda Doğu uygarlığının maddeci olmadığını dile getirmiştir. Bu da toplumun farklı sosyo-ekonomik sınıflara bölünmesine engel olmuştur. Kızılçelik, Batı uygarlığının ise bu durumun tam tersi olarak Batı uygarlığının ise eşitsizliğe dayalı bir toplumsal sistem üzerinden şekillendiğini ifade etmiştir. Kızılçelik, Batı uygarlığının sömürüye dayalı, despotik sisteminin aksine Doğu uygarlığında bu türden insani değerleri yok eden uygulamaların olmadığını deklare etmiştir.⁷³⁵

Kızılçelik'in uygarlıklar konusundaki düşüncenin temelinde Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in görüşleri olduğu için Kızılçelik'in bu alandaki fikirlerini daha iyi anlamız açısından Kızılçelik'in çalışmalarında genişçe yer verdiği bu ikilinin bu konudaki görüşlerine Kızılçelik'in eserlerinden hareketle değineceğiz. Kızılçelik, Doğu ve Batı uygarlıklarına ilişkin yapılan değerlendirmelerde Kemal Tahir'in önemli bir yerinin olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, Kemal Tahir'in uygarlıklar arasındaki ayrıma ciddi olarak ilk ele alan düşünürlerimiz arasında olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda Kemal Tahir, toplumları Doğu ve Batı uygarlığına mensup olanlar şeklinde kategorize etmiştir. O, toplum farklılıklarını fikirlerinin temeline yerleştirmiştir. Kemal Tahir, toplum farklılaşmasını temelini attığı Doğu-Batı çatışması teorisinin ana odağı yapmıştır.⁷³⁶ Kemal Tahir'e göre, Doğulu toplumlar dış görünüşündeki despotluğa rağmen Batı'daki toplumlar gibi kölelik düzeni oluşturmamışlardır. Doğu toplumlarında mülkiyet kişiselleştirilmemiş bu da zenginliğin bir elde toplanmasını

⁷³⁴ Sezgin Kızılçelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2012, s.152

⁷³⁵ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 699

⁷³⁶ Sezgin Kızılçelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 152

engellemiştir. Doğu toplumlarında ise toprağın kontrolü devletin elindedir. Doğu toplumlarında devlet bu nedenle toplumdaki gelir.⁷³⁷

Kemal Tahir, Doğu toplumlarında eşitlik anlayışının varlığına dikkat çeker. Kemal Tahir, Doğu toplumlarında toprağın mülkiyetinin sahibi devlet olduğundan zenginliklerin eşitsiz dağılımını önlediğini belirtir.⁷³⁸ Kemal Tahir, Batı'da devletin sınıfların temsilcisi olduğunu, Doğu'da ise tüm halkın dayanak noktası olduğunu ifade eder. Batı'da farklı sınıflar diğer sınıfları etkisi altına almak için devleti kullanır. Doğu'da sınıflı yapı olmadığından devlet tüm halkın varlık ve yokluk nedenidir.⁷³⁹ Kemal Tahir, Doğu toplumlarında devletin insanların gereksinimlerini karşıladığını vurgulayarak devletin kutsal olarak kabul edildiğini dile getirmiştir. Batı'da ise özel mülkiyet kutsallık statüsüne getirilmiştir. Kemal Tahir, buna göre Doğulu bir toplum olan Türk toplumunun da devleti kutsal kabul ettiğini açıklamıştır.⁷⁴⁰

Kemal Tahir, Doğu halkının her şeyi devletten beklediğini çünkü tüm hizmetin devlet tarafından verildiği bir yapının olduğunu belirtir. Batı da ise devlet vermez alır. Bundan dolayı Doğu'da devlet kutsaldır. Otoritesi ile halkı yönettiğinden aynı zamanda despottur da.⁷⁴¹ Batı toplumlarında devletin despotluğu sınıflar arasında güç mücadelesinde bir araç olarak kullanılmıyken Doğu devletlerinin despotluğu ise reaya'nın lehine olan bir durumdur. Reaya'nın sıkıntılarından kurtarılması anlamına gelir. Kemal Tahir bundan dolayı Anadolu halkının her zaman güçlü devletten yana olduğunu belirtmiştir.⁷⁴²

Kemal Tahir, Doğu insanı ile Batı insanı arasında farklılıkların olduğunu belirtir. Batı insanının hem ferdiyetçi bir yapıda olduğunu hem de bir araya gelerek kolektif hareket edebildiğini belirtir. Batılı toplumların nihayetinde sınıflı bir toplumdur. Doğulu toplumlar ise kişiliklerini toplumun bir parçası haline getirmişlerdir. Yani onlarda ne tek başına hareket edebilme ne de toplu olarak bir araya

⁷³⁷ *age.*, s.153-154.

⁷³⁸ *age.*, s. 154.

⁷³⁹ *age.*, s. 155.

⁷⁴⁰ Sezgin Kızılcılık, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 146.

⁷⁴¹ Sezgin Kızılcılık, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.156.

⁷⁴² *age.*, s. 157.

gelip bir amaç için mücadele etme anlayışı yoktur. Bu husus doğulu toplumun sahip olduğu bir çelişki olarak görülür.⁷⁴³

Kemal Tahir, Doğu ile Batı toplumları arasındaki farklardan birisinin de özgürlük olduğunu söylemiştir. Bu konu üzerinde de yanlış değerlendirmelerin olduğunu ifade etmiştir. Ona göre, Batı insanının özgür ruhlu olduğunu Doğu insanının ise köle ruhlu olduğu görüşü son derece yanlıştır. Çünkü tarih içerisinde kölelik dönemini ve onun sonucu olan feodaliteyi yaşayan uygarlığın Batı olduğunu belirtmiştir. Doğulu halklar ise ne köleliği ne de onun yansıması olan feodaliteye coğrafyalarında yaşatmamışlardır. Doğu toplumlarının dış görünüşe bakıp da köleci toplum demek hatalıdır. Onlar özgür ruhlulardır fakat pasif bir özgürlüktür bu. Batı insanı ise tarihsel süreç içerisinde kölelik ruhuyla yaşamıştır ve halende köledir.⁷⁴⁴

Kemal Tahir'e göre, Doğulu toplumların özgürlüklerinin iki dayanağı vardır, birincisi çile çekme gücü ikincisi azla yetinebilme gücü. Bu iki özellikleri özgürlüklerini perçinlemektedir.⁷⁴⁵ Kemal Tahir, Doğu'da devletin servetlerin bir kesimin elinde toplanmasına izin vermemesi kişi özgürlüğünün ihlal edilmemesi anlamına geldiğini belirtir. İkinci olarak Doğu'da kapıla köy düzeninin hür köylülüğü öne çıkarması yine özgürlükleri ön plana çıkartmıştır.⁷⁴⁶ Kemal Tahir, Doğu uygarlığına mensup olan Anadolu insanının da kölelik düzenini içlerinde barındırmadığını bundan dolayı da özgürlüğe önem verdiklerini belirtir. Kızılçelik, Kemal Tahir'in Anadolu insanının köleliğe yatkın olduğu yönündeki görüşü yadsıdığını ve tam tersi bir durum olarak Anadolu insanının özgürlüğe yatkın olduğunu belirttiğini dile getirmiştir. Kızılçelik de bu bağlamda "Anadolu toprakları, ne köleciliğe ne de onun sonucu ortaya çıkan feodaliteye yaşama imkânı tanımamıştır"⁷⁴⁷ demiştir.

Toplumların birbirlerinden farklı olduklarını kabul eden Baykan Sezer'de çalışmalarında Doğu ve Batı uygarlığını birbirinden ayırmıştır. Baykan Sezer, tarihte ilk büyük uygarlıkların Doğu'da kurulduğuna dikkat çekmiştir. Baykan Sezer, "su

⁷⁴³ *age.*, s. 164.

⁷⁴⁴ *age.*, s. 161-162.

⁷⁴⁵ *age.*, s. 162.

⁷⁴⁶ *age.*, s. 163.

⁷⁴⁷ Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 151.

boyu havzalarında” kurulan Doğulu tarım toplumlarını buna örnek olarak vermiştir.⁷⁴⁸ Baykan Sezer, Doğu ve Batı uygarlığını tarihsel süreç içerisinde incelemiş ve günümüzdeki kullanılan kavramsal ayrılıkların temelinde Doğu’nun ve Batı’nın sahip olduğu ayrılıklardan kaynaklandığını belirtmiştir. “İnsanlığın dünya ölçeğinde Doğu ve Batı şeklinde iki ayrı kutba ayrılması olayı, bir gerçektir. Sosyolojide kullandığımız az gelişmiş ülkeler ve gelişmiş ülkeler, sömürge ülkeler ve emperyalist ülkeler, endüstrileşmemiş toplumlar ve endüstrileşmiş toplumlar, Asya toplumları ve Avrupa toplumları gibi birçok sözcük, aslında Doğu-Batı ayrımına işaret etmektedir.”⁷⁴⁹

Baykan Sezer, Doğu toplumlarının ana eğilimlerini belirterek bunların Batı uygarlığından farklılıklarını gözler önüne sermeye çalışmıştır. Baykan Sezer, bu farklılıkları şu şekilde sıralamıştır: “Doğu’da devlet hem toplum birliğinin temsilcisi/simgesi hem de insanların bir arada olmasının temel koşuludur. İkinci olarak, Doğu’da devletle toplum ve üretim arasında bir kopukluk vardır. Bu, Doğu toplum yapısının Batı kalıplarına uymadığının, eş deyişle Doğu toplumlarının sınıflı toplum olmaktan uzak olduğunun en önemli göstergelerinden biridir. Üçüncü olarak, devletin üretim ve toplumdan kopukluğu, dolayısıyla özerkliği, Doğu’da devlete kendi başına, bir yerde gökten inmişçesine, açıklanabilme özelliğini kazandırmıştır. Bu da, yani kendi başına açıklanabilir olma, devlete bir kutsallık sağlamış, devlet kutsallıkla iç içe olmuştur. Dördüncü olarak, Doğu’da toplum işleri devlet işleri olarak görülmüştür.”⁷⁵⁰ Baykan Sezer’in uygarlıkların birbirinden hangi özelliklerle ayrıldıkları yönündeki bu açıklamalarına Kızılcelik’in de mutabık kaldığını görmekteyiz.

Sonuç olarak Kızılcelik, sosyolojisinde Doğu ve Batı ayrımı yapmış bir sosyologdur. Kızılcelik toplumların birbirinden farklılık gösterdiğini bundan dolayı tüm toplumları aynı saikle açıklamanın hata olduğunu vurgulamıştır. Ona göre Doğu ve batı birbirine benzemeyen iki ayrı uygarlıktır. Bu gerçek kabul edilmeden kurulan düşünce sistemleri, bilimsellik iddiası olan çalışmalar hatalıdır. Kızılcelik iki uygarlığın yönlendiricilerinin birbirinden farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Bu farklı yönlendiriciler de farklı toplum tipleri yaratmıştır. Kızılcelik’in uygarlıklara ilişkin

⁷⁴⁸ *age.*, s. 138.

⁷⁴⁹ Baykan Sezer’den aktaran; Sezgin Kızılcelik, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.690.

⁷⁵⁰ Sezgin Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2008, s. 301.

düşünceleri selefleri Kemal Tahir ve Baykan Sezer ile paralellik göstermektedir. Bu nedenle Kızılçelik'in toplum farklılaşmalarına dayalı Doğu toplumlarını izah ederken Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in düşüncelerini de önemsemek gerekmektedir. Kızılçelik, çalışmalarında da Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in Doğu uygarlıkları üzerindeki görüşlerini geniş bir şekilde belirtmiştir. Kızılçelik, Doğu uygarlığının devlet merkezli olduğu gerçeğinin Batı uygarlığı ile arasındaki farklılığın en belirleyici unsur olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle Doğu toplumlarını açıklarken onun devlet merkezli yapısının iyi idrak edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Çünkü Doğu uygarlıklarında devlet, toplumsal yapıyı ve sosyal değişmeyi yönlendiren aygıttır.⁷⁵¹ Kızılçelik, Doğu'da devlet merkezli bir yapı olduğundan dolayı kaynakların eşitsiz bir şekilde dağılımına engel olduğunu bununda toplumda farklı sınıfların ortaya çıkmasına engel teşkil ettiğini vurgulamıştır. Kızılçelik bunun yanı sıra Doğu uygarlıklarında kölelik sisteminin olmadığını, kölelik sisteminin Batı'ya özgü bir gelenek olduğunun altını çizmiştir. Kızılçelik, Doğu'da kölelik tarihine hiçbir dönem rastlanılmadığını köleliğin Batı uygarlığına has bir uygulama olduğunu dile getirmiştir.⁷⁵²

4.1.1. Doğu Uygarlığına Mensup Bir Toplum Olarak Türk Toplumunu

Kızılçelik, sosyolojisinde uygarlığı Doğu ve Batı diye iki farklı yapılanma olarak ele almıştır. Doğu ve Batı uygarlığını ayrı ayrı ele alıp inceledikten sonra Türk toplumunun hangi uygarlığa dahil olduğunun üzerine kafa yormuştur. Kızılçelik, Türk toplumunu tarihsel köklerinden ele alarak onun Doğu uygarlığına mensup olduğunu, ifade etmiştir.⁷⁵³ “Türk toplumu ile Doğu toplumları arasında önemli benzerlikler vardır. Türk toplumu ile Doğu toplumları tarihî, sosyal, kültürel, iktisadi ve politik yönlerden bazı benzerlikler taşımaktadır. Türk toplumunun yerini her zaman Doğu-Batı ilişkileri ve Doğu-Batı çatışması açısından değerlendirmek gerekir. Türk toplumu, Batı toplumlarından ziyade Doğu toplumlarının yanında ve safındadır. Türk

⁷⁵¹ Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 320.

⁷⁵² Sezgin Kızılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 36.

⁷⁵³ Sezgin Kızılçelik, *Uygarlık, Ahlak ve Eğitim*, s.52.

toplumunun Doğu toplumlarıyla bağları oldukça güçlüdür, ilişkileri çok eskiye dayanmaktadır.”⁷⁵⁴

Kızılçelik, Türk toplumunu Batılı olarak kabul eden, onun Batı uygarlığına mensup olduğunu/olması gerektiğini ileri süren yaklaşımları ağır bir şekilde eleştirmiştir. Kızılçelik, Türk toplumunun Doğulu olmasından ötürü Türkiye'nin Batı uygarlığına ya da onun günümüzdeki tezahürü olan Avrupa Birliği'ne dahil olamayacağını çalışmalarında öne çıkarmıştır. “Türkiye ile Avrupa Birliği'nin tarihî, sosyal, kültürel ve siyasi yapıları birbirlerinden büyük farklılıklar göstermektedir. Türkiye, Doğu uygarlığına; Avrupa Birliği, Batı uygarlığına mensuptur.”⁷⁵⁵

Kızılçelik, Türk toplumunun Doğulu olduğunu onun Batı ile hiçbir ilgisinin olmadığını zaten onun Batılılar tarafından aşağılandığını, tarihinin olumsuzluklarla temellendirilmeye çalışıldığını belirtmiştir. Kızılçelik, Türk toplumunun Batılılar tarafından aşağılanmasının kabul edilemez olduğunu bu durumun önüne geçmek içinde Türk toplum tarihinin doğru bir şekilde ortaya çıkarılması gerektiğini düşünmüştür. “Batılılar tarafından insanlığın gündeminden çıkartılmayı çalışılan, olumsuz şeyler atfedilen, önyargıyla yaklaşılana, barbar olarak değerlendirilen, nefret edilen, konuşmaya layık görülmeyen, ikinci sınıf insanlar olarak görülen, sadık uşak şeklinde tanımlanan, sürekli hırpalanan, horlanan, aşağılanan, alt kimlik/üst kimlik tartışmalarıyla köşeye sıkıştırılan ve marjinal hale getirilmeye çalışılan Türklerin özniteliklerini ve kim olduklarını”⁷⁵⁶ doğru bir şekilde bilmemiz gerekmektedir.

Kızılçelik, bu doğrultuda Türk toplum tarihini İbni Haldun, Mustafa Kemal Atatürk, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'den dolaşarak açıklamaya çalışmıştır. Onların fikirlerinin ışığında Türk toplumunun temel yapı taşlarını öne çıkarmaya çalışmıştır.

Kızılçelik, ilk olarak İbni Haldun'un Türklere ilişkin görüşlerinin üzerinde durmuştur. Sosyolojinin temellerini atmış olan İbni Haldun, Doğu milletlerine ilgi duymuş, onların tarihsel ve toplumsal gerçeklerini tahlil etmeye gayret etmiştir. Bu bağlamda, İbni Haldun'un *Mukaddime* metninde çözümlemeye çalıştığı milletlerden

⁷⁵⁴ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 648.

⁷⁵⁵ *age.*, s.724.

⁷⁵⁶ Sezgin Kızılçelik, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 4.Baskı, Ankara, 2017, s. 103-104.

birisi de, Türklerdir.⁷⁵⁷ Kızılcılık İbni Haldun'un altı yüz yıl önce Türk toplum yapısını doğru bir şekilde değerlendirdiğini belirtmiştir. "İbni Haldun, Türk tarihinin ana hatlarının ve Türk toplumunun bazı özelliklerinin doğru kavranmasında kilit isimlerden birisidir."⁷⁵⁸ "İbni Haldun, Türklerin Doğu medeniyeti dairesi içinde yer aldığını iddia etmiştir. Ona göre, Türkler, Batılı değil, Doğuludur. Türkler, Doğu medeniyetine dâhildirler. Bu medeniyet ise, dünyanın en gelişmiş yüksek medeniyetidir."⁷⁵⁹

"İbni Haldun, dünyada Türklerin sayıca çok olduğuna, Türk nüfusunun fazlalığına ve dünyanın her tarafına yayıldığına ilişkin tespitler yapmıştır. Ona göre, Türkler, sadece nüfus olarak değil, yapıp ettikleri ve insanlığa sunduğu olumluluklarla da dünyanın en büyük milletlerinden birisidir."⁷⁶⁰ İbni Haldun, Türklerin savaşçı bir millet olduğunu bundan dolayı tarih içerisinde önem arz eden bir konum elde ettiklerini ifade etmiştir. İbni Haldun, Türklerin savaşçı özelliklerinin kendi varlıklarını ve benimsedikleri İslam dinini koruyup geliştirmeye olanak sunduğunu belirtmiştir. "İbni Haldun'un açıkça belirttiği gibi, Türkler, savaşçı karakteri sayesinde İslam'ın kurtarıcısı ve kahramanı sıfatını hak etmişlerdir."⁷⁶¹ "İbni Haldun, Türklerde devlet geleneği konusunda da açıklık getirmiştir. Türkler, devletsiz kalmamışlardır ve tarihte devlet geleneğine sahip büyük milletlerdendirler. Türklerde asabiyet bağı güçlü olduğu için devlet kurmakta herhangi bir zorlukla karşılaşmamışlardır."⁷⁶² İbni Haldun'un Türkleri İslam'ın koruyucusu olarak değerlendirmesi ve Türkleri devletçi bir toplum olarak açıklaması aslında Doğu uygarlığında öne çıkan değerlere de gönderme yapmaktadır.

Kızılcılık, İbni Haldun'un Türk tarihine ilgi gösterdiğini, Türk tarihinin doğru anlaşılması için önem verilmesi gereken bir düşünür olduğunu savunmuştur. "İbni Haldun, Türklerin soykütüğünü irdelemiş, yaşadıkları coğrafyayı aydınlığa kavuşturmuştur. Ona göre, Türkler, İslam'ın kurtarıcısı ve gerçek kahramanıdır. Türkler, güçlü devlet geleneğine sahiptirler, göçebe yaşarlar, dayanışmaya önem

⁷⁵⁷ *age.*, s. 103.

⁷⁵⁸ *age.*, s. 104.

⁷⁵⁹ *age.*, s. 98.

⁷⁶⁰ *age.*, s. 93.

⁷⁶¹ *age.*, s. 96.

⁷⁶² *age.*, s.94.

verirler, eğitim, bilim ve hayır işlerini severler, yetenekli, becerikli, mert, yiğit ve savaşçı bir kimliğe sahiptirler.”⁷⁶³ Kısaca İbni Haldun, Türklerin devlet anlayışı, inanç sistemleri, kültürel gelenekleri, davranış biçimlerini incelemiştir. İbni Haldun, Türkler üzerine yapmış olduğu çalışmalarda Türklerin Doğu uygarlığına mensup bir toplum olduğunu beyan etmiştir.

Kızılcılık, Mustafa Kemal Atatürk’ün de Türk toplumunun Doğu uygarlığına mensup olduğunu kabul ettiğini, politikalarını ve devrimlerini de bu gerçeklik üzerine oluşturduğunu savunmuştur. “Atatürk, Türk milletinin emperyalist Batı devletlerinden zarar görmüş bir millet olduğunu ileri sürmüştür. Atatürk, Türk milletinin, Doğu uygarlığına mensup bir millet olduğunu belirtmiştir. Atatürk, 2 Mart 1922’de Afganistan’ın bağımsızlığının dördüncü dönüm yılı dolayısıyla Afganistan’ın Ankara elçilik binasında düzenlenen şönde yaptığı konuşmada, Türk toplumunun dünya coğrafyasındaki yerine özellikle vurgu yapmış, ‘biz Türkiyeliler Asyai bir milletiz, Asyai bir devletiz’ şeklinde çok doğru bir saptama yapmıştır. Atatürk, sadece Türk toplumunu Asyalı bir kimliğe sahip olduğunu ifade etmekle yetinmemiş, bunu eylemleriyle de ortaya koymuştur. Atatürk, Türk toplumuna en yakın ve dost toplumlar olarak Doğu toplumlarını görmüştür.”⁷⁶⁴

Kızılcılık, Türk tarihi üzerine ciddi araştırmalar yapan Kemal Tahir’in de Doğu uygarlığına dahil olan Türk tarihinin Batılı tarih anlayışına göre ele alınıp açıklanmasına karşı çıktığını ifade etmiştir. Kemal Tahir, ideolojik bir ayırım olan Batılı tarihi dönemlerle Türk toplumunun açıklanamayacağını belirtmiştir. Türklerin tarihi evreleri Batılı toplumlarınkiyle aynı değildir. Bezer şekilde toplumumuz sanki Batı’nın yaşamış olduğu kölelik ve feodalite gibi dönemlerden geçmiş gibi ele alınmaktadır. Şu anda da kapitalist dönemi yaşıyoruz gibi değerlendirilmektedir. Bu ayırımların bizi yansıtmadığını belirten Tahir, bunların Batı’lı devletlerin özelliklerine göre biçimlendirildiğini ifade etmiştir.⁷⁶⁵

Kızılcılık, Kemal Tahir’in bu doğrultuda Türk tarihini “İlk Çağ, Orta Çağ ve Yeni Çağ dönemleri ya da kölelik, feodalizm ve kapitalizm kalıpları çerçevesinde”⁷⁶⁶

⁷⁶³ *age.*, s. 98.

⁷⁶⁴ Sezgin Kızılcılık, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 647.

⁷⁶⁵ Sezgin Kızılcılık, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 167-168.

⁷⁶⁶ *age.*, s. 169.

açıklamadığını belirtmiştir. “Kemal Tahir Türk tarihini, İlk Çağ, Orta Çağ ve Yeni Çağ dönemleri ya da kölelik, feodalizm ve kapitalizm kalıpları çerçevesinde açıklamamıştır. “Kemal Tahir, Türk tarihini Batılı şemalar bağlamında değil, özgün ve yerli bir bakış açısıyla ele almıştır. Kemal Tahir, Türk tarihini ve toplumunu tahlil ederken iki döneme/olaya vurgu yapmıştır. Tarihimizi ve sosyal gerçeğimizi, Anadolu'nun Türkleşmesi ve Osmanlı'nın Batılaşması olayı çerçevesinde irdelemiştir. Türkiye'nin tarihsel ve toplumsal gerçeği, söz konusu iki dönemde gömülüdür. Türk tarihi ve toplumu bakımından bu dönemler büyük öneme sahiptirler.”⁷⁶⁷ Kemal Tahir, Türk tarihini inceleyerek Türk toplumunu etkileyen dönemleri kendi gerçekliğimiz içerisinde bulmaya çalışmıştır.

Kemal Tahir, bizim toplumumuzda sınıfların olmadığını savunmuştur. Ona göre biz de ezen ve ezilen üzerine kurulu sınıflar yoktur. Bizdeki işverenlerin çalışanlar tarafından sömüren kimseler olarak değil kötü günde kendilerine kol kanat geren saygın kişiler olarak tanımlanırlar demiştir.⁷⁶⁸ Kemal Tahir, biz de ne burjuva sınıfının ne de işçi sınıfının olmadığını belirtmiştir. Ona göre sağ ideoloji burjuva yaratmaya çalışmış buna karşılık gördüğü her zengini burjuvazi olarak nitelemiştir. Bunun karşısında sol ideoloji de işçi sınıfı yaratmaya çalışmış, gördüğü her işçiyi işçi sınıfının üyesi olarak görmüştür. Bu bakımdan bizdeki sağ ve solun buldukları coğrafyayı tanımadıklarını iddia etmiştir.⁷⁶⁹ Kısacası, Kemal Tahir, Türk toplumunun ana eğilimleriyle Batı toplumlarının ana eğilimlerinin birbiriyle örtüşmediğini açıklamaya çalışmıştır. Kemal Tahir bu gerçeklikten hareketle Türklerin Doğu uygarlığına mensup olduğunu beyan etmiştir.

Kızılcıkelik, Türk toplumunun Doğu uygarlığına mensup olduğuna dair tezini açıklarken referans aldığı bir diğer isim Baykan Sezer olmuştur. Baykan Sezer'de Türk toplum tarihinin Batı toplumu ile örtüşen hiçbir noktasının olmadığına dikkat çekmiştir. “Batı sosyolojisi endeksli sosyolojimizin başlangıcından günümüze değin ürettiği bilgilerin kaynağı, Batı toplumu, gerçeği ve tarihi olmuştur. Oysa Türk toplumunun tarihi ele alındığında ilk dikkati çekecek şey, Türk toplumunun tarihiyle Batı toplumlarının tarihinin birbirleriyle uyumsuzluğudur. Sözelimi Batı toplumlarının

⁷⁶⁷ *age.*, s. 168.

⁷⁶⁸ *age.*, s. 159.

⁷⁶⁹ *age.*, s. 160.

tarihinde görülen Eski Çağ (kölelik), Orta Çağ (feodalizm) ve Yeni Çağ (kapitalizm) dönemselleştirmesi, Doğulu toplumlarının tarihinde söz konusu değildir. Baykan Sezer, Batılı kalıpların, modellerin, düşünce sistemlerinin ve tarih anlayışlarının Türk toplumunun tarihini açıklamaktan uzak olduğunu ısrarla belirtmiştir. Dolayısıyla kendi tarihimizi açıklamada kendi bakış açımızdan ve Türk düşünce sisteminden yola çıkmamız gerektiğini ileri sürmüştür. Bunun için ise Türk toplumunun tarihindeki önemli değişimleri saptamakla işe başlamamız gerektiğinin altını çizmiştir.”⁷⁷⁰

Kemal Tahir ile görüşleri iç içe geçen Baykan Sezer “Türk toplumunu ve tarihini açıklamada iki temel olayın esas alınması gerektiğini iddia etmiştir: ‘Anadolu’nun Türkleşmesi’ ve ‘Osmanlı’nın Batıcılılaşması. ...Baykan Sezer, Anadolu'nun Türkleşmesi olayında Türklerin kimlik değiştirmeksizin yurtlarını değiştirdiğini, Osmanlı’nın Batıcılılaşma olayında ise, yurtlarını değiştirmeksizin kimliklerini değiştirdiklerini iddia etmiştir.”⁷⁷¹

“Baykan Sezer’e göre de, Türk toplum tarihiyle Batı kalıpları birbirleriyle uyuşmamaktadır. Genel olarak Doğu tarihinde, Batı tarihinde görülen Eski Çağ-kölelik, Orta Çağ-feodalizm ve Yeni Çağ-kapitalizm kesişmesi söz konusu değildir. O halde yapılması gereken ilk iş, Batı toplumlarının tarihsel gelişim süreçlerini açıklamaya yönelik ileri sürülmüş iki karşıt görüşten, yani metafizik tarih ile materyalist tarih fikrinden kendimizi sıyırmak, Türk tarihine yerli bir bakış açısıyla yeniden eğilmek, onu Doğu-Batı çatışması açısından tetkik etmektir.”⁷⁷²

Sonuç olarak, Kızılçelik, Türk toplum tarihinin çarpıtıldığını, Batılı teorilerle açıklanmaya çalışıldığını belirtmiştir. Oysa ki, Türk toplumu Doğu uygarlığına mensuptur. Onun tarihsel kökleri ve dayanakları yine Doğu uygarlığı içerisinde. “Batı-dışı mazlum toplumların tarihsel seyirleri ve günümüzdeki yönelimleri, genellikle Batı tarihi ve sistemi dışında düşünülmemektedir. Türk toplumunun ve gerçeğinin tarihsel gelişimi üzerine yapılan değerlendirmelerde bu sakat anlayış sıkça karşımıza çıkmaktadır. Türk toplum tarihinde önemli bir yeri olan Osmanlı İmparatorluğu, Batı’da geliştirilen ve Batı’ya özgü toplum modelleri ve kalıpları

⁷⁷⁰ Sezgin Kızılçelik, *Baykan Sezer’in Sosyoloji Anlayışı*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara, 2008, s.241.

⁷⁷¹ *age.*, s. 241.

⁷⁷² Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 142.

içerisine oturtulmaktadır. Özellikle onun feodalite örneğine uygunluk gösterdiği sürekli bir biçimde iddia edilmektedir.”⁷⁷³ Kızılcelik, Türk tarihine yerli bir bakış açısıyla yönelmemizin şart olduğunu aksi takdirde tarihsel gerçekliğimize ve tarihsel sorumluluğumuza erişemeyeceğimizi ileri sürmüştür. Kızılcelik, bu bağlamda Türk tarihinin Doğu-Batı çatışması teorisi içerisinde ele alınırsa doğru bir şekilde anlaşılacağını belirtmiştir.⁷⁷⁴

4.1.2 Türk Toplumunun Bugünkü Durumunu Anlamak İçin Osmanlı İmparatorluğu’ndan Dolaşmak

Kızılcelik, sosyolojisinde tarihe önem vermiş bir düşünce adamıdır. O, metodunda tarihi önemsemiş, olguların incelenmesinde tarih biliminden dolaşmıştır. Bundan dolayı günümüz Türk toplumunu anlamak ve açıklamak için Osmanlı İmparatorluğu’nu anlamamız gerektiğini vurgulamıştır. Kızılcelik, Türk toplumunun bugünkü yapısını anlamak için Osmanlı Devleti’nin gerçekçi bir şekilde bilinmesi gerektiğini savunmuş ve bu doğrultuda Osmanlı’ya çalışmalarında önem vermiştir.

Kızılcelik, Osmanlı İmparatorluğu’nu selefleri Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in düşünceleri ışığında irdemiştir. Başka bir deyişle Kızılcelik’in Osmanlı toplumunu çalışmalarında önemsemesinde ve Osmanlı’yı değerlendirme biçiminde Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in görüşlerinin etkisi çok fazladır. Kemal Tahir ve Baykan Sezer her şeyden önce Türk sosyolojisinde Osmanlı İmparatorluğu üzerinde durulmamasını veya bilinçli olarak da onun tarşihinin çarpıtılmasına tepkiyle yaklaşmışlardır. Onlar, Türk sosyolojisinin temelinde Osmanlı toplum yapısının özelliklerini koymak istemişlerdir. Çünkü onlar Türk toplumunu anlamamız noktasında Osmanlı’nın çok önemli olduğu gerçekliğini kavramışlardır. Bu doğrultuda, Kemal Tahir’in “Osmanlı tarihi sorunlarımızı gerçek boyutlarıyla kavramamıza olanak tanıyacak ölçüde bir zenginliğe sahiptir”⁷⁷⁵ görüşü, Baykan Sezer’in de sosyolojisinin özünü oluşturmuştur. Kemal Tahir, Osmanlı’nın doğru bir şekilde değerlendirilmesiyle ancak ki Türk toplumunun yapısı, kültürü ve günümüzdeki sorunlarına çözüm üretilebilir demmiştir. Kemal Tahir, Osmanlı

⁷⁷³ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer’in Sosyoloji Anlayışı*, s. 220.

⁷⁷⁴ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 142.

⁷⁷⁵ *age.*, s. 109.

bilinmeden günümüz Türkiye'sinin sorunlarını doğru anlama imkânının olmadığını belirtmiştir.⁷⁷⁶

Kızılçelik, Osmanlı'nın sosyolojide önemsenmesinde Kemal Tahir'in büyük etkisinin olduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, Kemal Tahir'in Osmanlı'ya odaklanmasının da çeşitli nedenleri olduğunu ifade etmiştir. Birinci neden olarak Osmanlı tarihinin bilinçli olarak çarpıtılması ve ona gereken önemin verilmemesidir. Osmanlı'nın bir dünya imparatoru olduğu yerli ve yabancı tarihçiler tarafından çoğunlukla görmezden gelinmeye çalışılmıştır. Osmanlı tarihi, ilk olarak bir aşiretin ilkel ve barbarca saldırgan tutumuyla doğduğu şeklinde ele alınmakta, İmparatorluk halini aldığı dönemlerin kısaca üstten geçiştirilmekte ve 18. yüzyıldan sonra Türklerin Avrupa'dan çıkarılması planları çerçevesinde ele alınmaktadır.⁷⁷⁷ Kısaca, Kemal Tahir Osmanlı tarihi ele alınırken sahip olunan ön yargıların varlığına dikkat çekmiştir.

Kemal Tahir, Batılı kalıplarla Türk tarihini aydınlatmaya çalışılan bir geleneğin olduğunu bunun da Osmanlı'ya karşı ön yargılı bir tutumla hareket ettiğini ileri sürmüştür. Kızılçelik, bu doğrultuda Kemal Tahir'in Batılı kalıplarla kendi tarihimizi ele alamayacağımızı göstermeye çalışmış olduğunu ifade etmiştir.⁷⁷⁸ Kemal Tahir, Osmanlı'nın Batı kalıplarıyla açıklanamayacağını feodalizm kalıbından başlamıştır.⁷⁷⁹ “Kemal Tahir, feodalitenin Doğu toplumlarına/Osmanlı'ya değil, Batı toplumlarına has bir sistem olduğunu iddia etmiştir.”⁷⁸⁰ Kemal Tahir'e göre, Osmanlı devletçi bir düzendir. Osmanlı'da tüm işletmelerin ve müesseseleri devlet kendi elinde bulundurur. Bundan dolayı feodalitenin yapısıyla Osmanlı'nın devletçi yapısı birbiriyle örtüşmemektedir.⁷⁸¹ Kemal Tahir, Osmanlı'nın merkezi yönetiminin feodalizmle bağdaşmayacağını belirtmiştir.

Kemal Tahir, Osmanlı'da feodalizmin olmadığını ona bağlı olarak da soylu sınıfının da oluşmadığını ifade etmiştir. Osmanlı'da köylüyü Batı'daki gibi baskı altına alan soylu sınıfı yoktur.⁷⁸² Kemal Tahir'e göre, Osmanlı düzenini yürüten sistem padişah-kapıkulu-ulemâ üçlüsünün birbirlerini denetlemesi üzerine kuruludur.

⁷⁷⁶ Sezgin Kızılçelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 181.

⁷⁷⁷ *age.*, s. 173-174.

⁷⁷⁸ Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 110.

⁷⁷⁹ *age.*, s. 110.

⁷⁸⁰ *age.*, s. 113.

⁷⁸¹ Sezgin Kızılçelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 183.

⁷⁸² *age.*, s. 188.

Bunlardan biri tek başına diğerlerini etkisi altına alamayıp, ikisinin bir olmasıyla üçüncüsünü etki altına alabilmişlerdir. Bu üçlünün dışında dördüncü faktör olan reaya ise pasif ve ilgisizdir. Kemal Tahir, Osmanlı Devleti'nde Padişah'tan başka soylu yoktur demiştir. Tahir, devletin uzun süre ayakta kalmasının bir nedeni olarak görmüştür bu durumu.⁷⁸³ Kemal Tahir, Osmanlı'da feodalitenin olamayacağını bir nedeni de geniş verimli topraklarının olmamasına bağlamıştır. Bu şekildeki topraklarda feodal beyin, serfleri besleyemeyeceğine ve zenginliğe ulaşamayacağını belirtmiştir. Verimli topraklarımız 19.yüzyıldan sonra tarıma açılmıştır.⁷⁸⁴ Kızılçelik, bu hususta yaygın söylemin aksine Osmanlı topraklarının büyük bir kısmının verimsiz olduğunu, verimli toprakların ise feodalitenin bittiği 19. yüzyılda tarıma açıldığını ifade etmiştir.⁷⁸⁵

Baykan Sezer de feodalizmin Batı toplumsal yapısını izah eden bir kavram olduğunu belirtmiştir. Ona göre, feodalizm, Batı'nın kendi dışında kalan toplumlarla olan çatışmasının ifade etme tarzıdır. Sezer, feodalizmin belirli bir bölgede ve belirli bir zamanda görüldüğünü bundan dolayı onu Batı dışında kalan uluslarla özdeşleştirmenin büyük bir yanılgı olduğunu ifade etmiştir. Sezer, feodalizmin yapısıyla Osmanlı toplum düzeninin uyuşmamasından dolayı Osmanlı sistemine merkezi feodalizm dendiğini ifade etmiş, oysa feodalizmle merkezîyetçiliğin bir araya gelemeyeceğini söylemiştir. Sezer, askeri olmayan bir feodalizm çeşidinin olmamasına rağmen sırf Osmanlı düzeniyle bağ kurulsun diye Osmanlı feodalizminin askeri feodalizm olduğunu ileri sürenlerin olduğunu öne sürmüştür. Sezer, feodalizmin sınıfsal bir yapısının olduğunu, onun egemen sınıf olan aristokrasi ve ruhban sınıfı ile halk sınıfı olmak üzere iki sınıflı bir yapıdan oluştuğunu buna karşın Osmanlı'da söz konusu ikili sınıfın olmadığını belirtmiştir.⁷⁸⁶

Baykan Sezer, Osmanlı sisteminin feodal olduğuna ilişkin öne sürülen dayanakları eleştirmiştir. Sezer, Osmanlı'nın feodal olarak kabul edilmesinin iki varsayıma dayandırıldığını ifade etmiştir. Bunlardan ilki; kapitalizmin, tüm toplumlarda eninde sonunda görülecek bir aşama olarak kabul edilmesidir. İkinci olarak; kapitalizmin, feodalizmin kendi içinde taşıdığı çelişki ve zıtlıklar sonucu

⁷⁸³ *age.*, s. 192-193.

⁷⁸⁴ Sezgin Kızılçelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 188-189.

⁷⁸⁵ Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 112.

⁷⁸⁶ *age.*, s. 115-116.

oluştığına dair düşüncedir. Bu varsayımlara göre kapitalizmden önceki aşama feodalizmdir ve Osmanlı kapitalist öncesi aşama olan feodal dönemi yaşamıştır. Kızılcelik, Osmanlı'nın bu şekilde determinist ve Batı-merkezci bir yaklaşımla açıklanmasını doğru bulmamıştır. Kızılcelik, feodalizmi doğru bir şekilde değerlendirdiğimizde onun Osmanlı toplum modeline uymadığı görülecektir demiştir.⁷⁸⁷ Kısaca, Kızılcelik, “feodalizmi tüm toplumlara uygulamak ve en önemli sonucunun kapitalizm olduğunu ileri sürmek, tarihi gerçeklere ters düşen hatalı bir görüşür” demiştir.⁷⁸⁸

Kemal Tahir ve Baykan Sezer, Osmanlı'da feodalizm konusuna açıklık getirdikten sonra Asya Tipi Üreti Tarzı (ATÜT) modelini de izah etmişlerdir. Baykan Sezer, Kemal Tahir'in ATÜT konusuyla ilgilenmiş olmasının kendileri için bir şans olduğunu belirtir. Sezer, Kemal Tahir'in Osmanlı'nın feodalizmle ilişkisi olmadığını belirttiği gibi Osmanlı'nın ATÜT'le de ilgisinin olmadığını ifade ettiğini söylemiştir. Sezer, Kemal Tahir'in ATÜT'ü Batı'nın Doğu toplumlarını izah şekli olarak değerlendirdiğini söylemiştir. Kemal Tahir'e göre, Doğu toplumları Batı-dışı modeller ile açıklanabilir. Fakat Doğu toplumlarını da tek bir kalıp şeklinde değerlendirmekte hatadır.⁷⁸⁹ “Kemal Tahir'den hareketle Baykan Sezer, ATÜT'ün bütün Doğu toplumlarını kapsamadığını, bilhassa da Osmanlı'nın anlaşılmasında yetersiz kaldığını ileri sürmüştür.”⁷⁹⁰

Kızılcelik, Baykan Sezer ve Kemal Tahir'in ATÜT'e dair görüşlerini sosyolojik düzeyde derinleştirdiğini belirtmiştir. Kızılcelik, Baykan Sezer'in ATÜT'e yönelik görüşlerinde Kemal Tahir'in etkisinin çok olduğunu ifade etmiştir. Kızılcelik, ATÜT'ü değerlendiren yerli ve yabancı kişiler arasında en tutarlı görüşlerin Baykan Sezer'e ait olduğunu söylemiştir. Baykan Sezer, ATÜT'ün tüm Asya toplumlarını içine almadığını bundan dolayı bozkır uygarlıklarının ayrı bir şemada değerlendirecek modellere ihtiyaç duyulduğunu öne sürmüştür. Bu gerçeklikten hareketle Sezer, Osmanlı'nın ATÜT ile açıklanamayacağını kesin olarak belirtmiştir. Ona göre, Osmanlı'nın feodal olarak değerlendirilememesi onun ATÜT şeması içinde olduğunu

⁷⁸⁷ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 220-221.

⁷⁸⁸ *age.*, s. 222.

⁷⁸⁹ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 116-117.

⁷⁹⁰ *age.*, s. 117.

göstermeyeceğini söylemiştir.⁷⁹¹ “Çünkü bir yandan Osmanlı İmparatorluğu ekonomik alandaki örgütlenmeyi olanaklı olduğu ölçüde tahakkümü altındaki halklara bırakmış ve bu platformda üstün bir varlık rolü oynama gereği duymamış, öte yandan ise ATÜT’de ki geniş yapay sulama işlerine denk düşecek bir ekonomik işlevi bünyesinde barındırmamıştır. Baykan Sezer, aynı zamanda Osmanlı İmparatorluğu'nun bir bozkır imparatorluğu olarak nitelendirilemeyeceğini vurgulamıştır.”⁷⁹²

Kızılçelik de ATÜT modeli ile Türk toplumunu açıklamaya çalışan düşünce adamlarını ve sosyologları eleştirmiştir. Kızılçelik, ATÜT’ün Batı’lı sosyologlarca öne sürülen bir model olduğunu belirterek bizim toplumumuzun gerçekliğiyle örtüşmediğini ve Batı’nın çıkarına olduğunu ifade etmiştir.⁷⁹³ “Batı sosyolojisinin ana eğilimlerinden birisi, Batı dünyasının çıkarları doğrultusunda Batı-dışı mazlum toplumları açıklamaya dönük modeller üretmesidir. Asya tipi üretim tarzı anlayışını da bu bağlamda ele almak gerekir. Asya tipi üretim tarzı, Batı’nın Batı-dışı mazlum toplumlara karşı tutumunu yansıtır. Batı-dışı mazlum toplumlara ATÜT etiketi yakıştırılması Batı’nın çıkarıdır.”⁷⁹⁴

Kızılçelik, ATÜT modelini Marx’ın Doğu toplumlarını açıklamak için öne sürdüğünü ifade etmiştir. Fakat Kızılçelik, Marx’ın Batı toplumları açıklarken benimsediği özeni Doğu toplumları için kullanmadığını belirtmiştir. Marx, Batı dışı mazlum milletleri ATÜT modeliyle açıklamaya çalışmış ama ATÜT modelini teorisinde doğru bir şekilde oturtamamıştır.⁷⁹⁵ Kızılçelik, Osmanlı tarihinin Batılı kaynaklara dayalı elde edilen bilgilerin tarafsız ve kapsayıcı olmadığını savunmuştur. Bu nedenle kendi yerli sosyoloji ve tarih anlayışımızla geçmişimize yönelmemiz gerektiğini tavsiye etmiştir.

Kısaca, Kızılçelik, Baykan Sezer ve Kemal Tahir’den hareketle Osmanlı tarihine ilgi duymuştur. Osmanlı tarihinin gerçekçi bir şekilde aydınlatılması gerektiğini savunmuştur. Kızılçelik, Türkiye’nin Osmanlı mirası üzerine kurulmasından ötürü Osmanlı’dan bağımsız olarak ele alınamayacağını kabul etmiştir.

⁷⁹¹ Sezgin Kızılçelik, *Baykan Sezer’in Sosyoloji Anlayışı*, s. 225-234.

⁷⁹² *age.*, s. 234.

⁷⁹³ *age.*, s. 223.

⁷⁹⁴ *age.*, s. 223.

⁷⁹⁵ *age.*, s. 225.

Kızılçelik, Osmanlı'nın Batı toplum yapısına uymadığını bundan dolayı Batılı şemalarla açıklanamayacağını belirtmiştir. Bu doğrultuda Kemal Tahir, Baykan Sezer ve Sezgin Kızılçelik'in Osmanlı toplumu üzerine yazdıkları şeyler birbirleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu sosyologlar Türkiye Cumhuriyeti'nin temelini oluşturan Osmanlı'nın hiçbir şekilde Batı toplumuna benzemediğini ve Batılı kalıplarla da anlaşılacak kadar özgün ve farklı olduğunu belirtmişlerdir.

Sonuç olarak, Kızılçelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in görüşleriyle benzer bir doğrultuda toplumların birbirlerinden farklı olduğunu savunmuştur. Bundan dolayı Batılı devletlerin geçirmiş oldukları toplumsal dönemlerin Osmanlı ve devamındaki Türkiye için geçerli olamayacağını belirtmiştir. Nasıl ki Osmanlı feodalite ve ATÜT modelleriyle açıklanamıyorsa Türkiye'de feodalitenin devamı olan kapitalizm odaklı teorilerle açıklanamaz. Çünkü kapitalizm veyahut modernlik çıkışlı kuramlar Batı toplum yapısını referans alarak oluşturulmuşlardır. Kızılçelik, Osmanlı'nın Batılı devletlere benzemeyen yapısının üzerinde durmuştur. Osmanlı'nın kendine has olan sistemini Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in görüşlerine dayanarak gözler önüne sermeye çalışmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin de Batılı devletlerle ortak bir bağının olamayacağı vurgulanmıştır.

4.1.3. Osmanlı'nın Batıcılışması

Kızılçelik, sosyolojisinde Osmanlı Devleti'nin özellikle de 19. yüzyılının üzerinde önemle durmaktadır. 19. yüzyılın önemi, dünyada ve Türk toplumunda önemli dönüşüm ve değişimlerin yaşanmış olmasından kaynaklanmaktadır. 19. yüzyılda gerçekleşen dönüşüm ve değişimler 20. yüzyıla önemli derecede etki etmiştir. Bundan dolayı Kızılçelik, 20.yüzyıldaki dünyanın problemlerinin kaynağının 19.yüzyıl olduğunu ileri sürmüştür. Bu doğrultuda Kızılçelik, 19. yüzyılı önemsemiş günümüz dünyasının bu dönemde şekillendiği görüşünü benimsemiştir. "Bu nedenle toplumumuzun hem günümüzdeki yapısını hem de onun gelecekteki seyrini doğru idrak edebilmemiz için 19. yüzyıla etraflıca bakmamız gerekir. Örneğin, günümüz toplum sistemi ve modelini Osmanlı'nın 19. yüzyıldaki Batıcılışma çabalarının dışında idrak etmemiz güçtür. 19. yüzyılda Osmanlı'nın Batıcılışması ile düşünce dünyamıza

ve toplumumuza giren bazı temel anlayışlar, bugün de etkinliğini devam ettirmektedirler.”⁷⁹⁶

Kızılcılık, 19. yüzyılı anlamadan günümüz Türk toplumunun problemlerinin anlaşılmasını belirtmiştir. 19. yüzyıl; insani olanın geriletilip sermayenin öne çıkarıldığı, meta birikimi için sömürünün yaygınlaştığı, kapitalist bir yönelimle uluslara saldırıldığı, gezegenlere egemenlik kurma yarışının başladığı, evrensellik söylemleriyle dünyaya egemen olma düşüncelerinin; modernlik, demokrasi, insan hakları, özgürlük kılıfı altında yürütüldüğü yüzyıldır.⁷⁹⁷ Kısacası, 19. yüzyıl dünya tarihinde ciddi kırılmalar oluşturacak atılımların yapıldığı bir dönemdir. Bu yönüyle 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yürütmüş olduğu politikalar kendisinden sonraki dönemi etkilemiştir. Kızılcılık, bu nedenle 19. yüzyılda Osmanlı tarihinin günümüz Türk toplumuna etkisinin anlaşılması gerektiğini düşünmektedir.

Kızılcılık, 19.yüzyılda Osmanlı Devleti'nin içerisinde bulunduğu koşulları irdelemiş bu koşulların yaratmış olduğu sonuçlar üzerinde durmuştur. Kızılcılık, bu dönemde Osmanlı'nın çöküşünü merkeze almıştır. Kızılcılık, Osmanlı'nın bir dönem dünya egemenliğini elinde bulundururken çöküşüne ve dağılmasına yol açan etmenlerin neler olduğunu açıklama çabasında olmuştur. Kızılcılık, geçmişten alınacak derslerle geleceği doğru bir şekilde inşa etme amacıyla Osmanlı'nın 19. yüzyılda yürütmüş olduğu politikaları anlamamız gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle Osmanlı'nın dünya hakimiyetini sağlayan koşulları ve onun çöküşüne neden olan koşulları su yüzüne çıkarmak istemiştir. Kızılcılık, Osmanlı'nın çöküşünü en kestirme cevapla şu şekilde izah etmiştir: “Osmanlı'nın kendi sisteminden vazgeçip Batı gibi olmaya çabalaması ve Batı'ya benzeme arzusu, onu adım adım çöküşe sürüklemiştir.”⁷⁹⁸ Kızılcılık, Osmanlı'nın Batıcılığa politikasına yönelmesiyle çöküşe geçtiğini savunmuştur.

Kızılcılık, Batıcılığa konusunda ülkemizde bir kafa karışıklığının olduğunu öne sürmüştür. Kızılcılık, bu doğrultuda Batıcılığın ülkemizde yanlış

⁷⁹⁶ Sezgin Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 17. Ayrıca bu konuda şu esere de bakılabilir: Kızılcılık, Sezgin; 20. Yüzyılın Düşün Sefaleti ya da 19. Yüzyıl Yeniden Düşünmek Üzerine Birkaç Not”, *Felsefelogos* (iç.), Sayı: 14, Nisan 2001, s. 53-83.

⁷⁹⁷ Sezgin Kızılcılık, “XIX. Yüzyılda Batı'da Yapılan Bilim Sınıflamaları: Auguste Comte Çizgisinin Bir Eleştirisi”, *Sosyoloji Yıllığı-Kıtap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 633-634.

⁷⁹⁸ Sezgin Kızılcılık, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 125.

değerlendirildiğini belirtmiştir. Batıcılaşma doğru bir şekilde izah edilemeyince de farklı farklı Batıcılaşma anlayışları ortaya çıkmıştır.⁷⁹⁹ Kızılcelik, Osmanlı'nın Batılılaşma çabalarını Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in doğru bir şekilde ele aldıklarını söylemiştir. Kızılcelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in bakış açılarıyla Osmanlı'nın Batıcılaşma politikalarının nasıl sonuçlar doğurduğunu açıklamaya çalışmıştır.

Kızılcelik, Batıcılaşmayı gerçekçi bir şekilde irdeleyen aydınımızın Kemal Tahir olduğunu söylemiştir. Kemal Tahir, Batıcılaşma sözcüğünü Batılılaşma olarak kullanmış ve bu sözcüğün toplumumuzda bir tabu olduğunu öne sürmüştür. O, batılılaşma kelimesini, tarihsel ve kültürel olarak Batıya benzemeyen toplumların Batı'ya benzeme çabası olarak tanımlamıştır. Kemal Tahir, sözlükte bu kadar anlamı net olan bir sözcüğü doğru bir şekilde halen anlayamadığımızı söylemiştir. Bunun nedeni olarak da dış güçlerin beyinlerimizi yıkama faaliyetlerini ve aydınlarımızın bu konudaki kırılmalıklarını göstermiştir.⁸⁰⁰

Kemal Tahir, Batılılaşma sorununu Doğu-Batı çatışması içerisinde ele almıştır. Kemal Tahir'i Batılılaşma konusunda diğer düşünürlerden ayıran yönü de budur.⁸⁰¹ Kemal Tahir, bugünkü sorunlarımızın temelinde 19.yüzyıldan bu yana benimsemiş olduğumuz batılılaşma politikasının olduğunu ileri sürer.⁸⁰² Bu bağlamda Kemal Tahir, Osmanlı'yı çöküşe götüren sürecin kendi kaynaklarına güvenmeyip Batılı devletlerden sorunlarına çözüm arama politikalarının olduğunu savunmuştur. Osmanlı bu yanlış politikalarıyla da emperyalist Batılı devletlerin hegemonyasına girmiştir. Kemal Tahir, yerli işbirlikçiler vasıtasıyla Türkiye'nin emperyalizmin kısılcasına konulduğunu ifade eder. Ülkemizdeki yabancı okullar aracılığıyla da kendi ellerimizle ajanlar yetiştirdiğimizi belirtmiştir. Aynı şekilde Avrupa'ya öğrenci göndermemizi de eleştiren Tahir, bu durumun bizi mahvettiğini belirtmiştir.⁸⁰³ Kızılcelik de yerli işbirlikçilerin gönüllü olarak hatta üstüne para vererek eğitim kurumları aracılığıyla

⁷⁹⁹ Sezgin Kızılcelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 202.

⁸⁰⁰ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 126-128.

⁸⁰¹ Sezgin Kızılcelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 203.

⁸⁰² *age.*, s. 205.

⁸⁰³ *age.*, s. 207-208.

yabancı ajanlar yetiştirdiğini bu geleneğin Osmanlı'dan bu yana ülkemizde devam ettiğini ifade eder.⁸⁰⁴

Kemal Tahir, Batılılaşmayı bir tür kıyamet olarak görmüştür. Osmanlı Devleti'ni kurtarmak için sürdürülmeye başlanan bu politikanın tam tersi olarak devleti yıktığını savunmuştur. Kemal Tahir, batılılaşma siyasetinin getirmiş olduğu yıkımların önemli bir ayağı olarak yeniçeri ordusunun kaldırılmasını göstermiştir. Ona göre, Osmanlı'da ordu, padişah ve ulema ile birlikte devlet sistemini ayakta tutan üçüncü ayaktır. Ordunun yok edilmesiyle Osmanlı devlet sistemi krizler içerisine sürüklenmiştir. Tahir, ordunun uluma ile birlikte padişahı denetlediğini ifade etmiş onun yıkılmasıyla padişahı denetleyen gücün ortadan kalktığını savunmuştur.⁸⁰⁵

Kemal Tahir, Türk tarihini değerlendirirken Anadolu'nun Türkleşmesini ve Osmanlı'nın Batılılaşmasının önemli iki dönüm noktası olduğunu savunmuştur.⁸⁰⁶ Kemal Tahir, Osmanlı'nın Tanzimat dönemi ile Batılılaşma politikalarını benimsemeye başladığını bunun da Osmanlı'yı felakete götüren sonuçlara yol açtığını vurgulamıştır.⁸⁰⁷ Kemal Tahir, hiçbir şekilde Batı toplumuna benzemeyen Türk toplumunun Batılaşamayacağını belirtmiştir. Bu görüşünü Doğu-Batı çatışması teorisi içerisinde ifade etmiştir.⁸⁰⁸ Doğu-Batı çatışması teorisi, Doğu ve Batı toplumlarının birbirinden farklılık taşıdığını savunur. Kemal Tahir bu doğrultudan hareketle Batı toplum modellerinin, Batılı teorilerin bizim sorunlarımızı çözme yeterliliğine sahip olamayacaklarını vurgulanmıştır. "Kemal Tahir, Batılı şemalardan ve teorilerden hep sakınmıştır. Batı'dan evrensellik iddiası taşıyan söylemleri ve modelleri alıp, onlara göre Türk toplumunu biçimlendirme girişimlerine tepki göstermiştir."⁸⁰⁹

Kemal Tahir'in düşünce sisteminden etkilenen Baykan Sezer'de Batıcılışma/çağdaşlaşma konusunun toplumumuzun hem yakın geçmişini hem bugünkü durumunu hem de gelecekteki konumunu belirleyici yapıda etkileyen bir unsur olduğunu vurgulamıştır.⁸¹⁰ Baykan Sezer'de Anadolu'nun Türkleşmesi ve Osmanlı'nın Batıcılışması konularının Türk toplumunun tarihinde önemli dönemeçler

⁸⁰⁴ Sezgin Kızılcılık, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 130.

⁸⁰⁵ Sezgin Kızılcılık, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 211.

⁸⁰⁶ Sezgin Kızılcılık, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 202.

⁸⁰⁷ *age.*, s. 131.

⁸⁰⁸ Sezgin Kızılcılık, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 215-216.

⁸⁰⁹ Sezgin Kızılcılık, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 160.

⁸¹⁰ *age.*, s. 18.

olduğunu belirtmiştir. Baykan Sezer, Batıcılışmayla Türklerin kimliklerini değiştirdiklerini ileri sürmüştür.⁸¹¹ Sezer, Osmanlı'nın Batıcılışmasının Anadolu Türk tarihinde en önemli olay olduğunu ifade etmiştir. Sezer'e göre Batıcılışma, tarihimizin dönüm noktasıdır. Ona göre, Türk toplumunda bazı konuların çözüme ulaşamamasının nedeni Batıcılışma konusunun tüm yönleriyle açığa çıkartılmamasından kaynaklanmaktadır.⁸¹²

Baykan Sezer, Batı'nın soyguncu olduğunu vurgulayarak Batılaşmanın da Batılı olmayan bir toplumun Batı gibi olmak istemesi olduğunu söylemiştir. Batılaşma isteği sömürüye ortak olma isteğidir. Baykan Sezer, Batılaşmanın, Osmanlı'nın emperyalizmi bilerek ülkeye çağırılmaları anlamına geldiğini ifade etmiştir.⁸¹³ Kızılçelik, Osmanlı'nın Batı'ya yönelişinin hangi koşullarda yaptığının önemli olduğunu söylemiştir. Osmanlı, Batı'ya neler vermiş karşılığında neler almıştır, beklentileri nedir bunların bilinmesi gerekir ki Batılılaşma meselesi doğru bir şekilde anlaşılabilir. Baykan Sezer, Osmanlı'nın dünyadaki yeni gelişmeler dışında kalmamak, problemlerine çözümler bulmak amacıyla Batıcılışma politikalarını sürdürdüğünü söylemiştir. Sezer, öne sürdüğü bu tezden hareketle Osmanlı'nın kapitalist bir üretim biçimine geçmek için Batıcılışmaya yönelmediğini belirtmiştir.⁸¹⁴

Kızılçelik, Osmanlı'nın Batıcılışmasını 19. yüzyıldaki gelişmeler ışığında irdelemiştir. 19.yüzyılda Batı, dünya egemenliğini ele geçirmiştir. Batı'nın eriştiği bu yeni güç farklı sorunları da birlikte getirmiştir. 19. yüzyılda emperyalist ve sömürgeci bir yöntemle Dünya'nın geneline yayılmak isteyen Batı çeşitli kaos durumlarının oluşmasına neden olmuştur. Emperyalist Batı, dünyaya yaymak istediği sömürge sistemindeki çatlakları yok etmek için çeşitli arayışlara girmiştir. Sosyoloji de böyle arayışın olduğu bir dönemde ortaya çıkmış ve popüler bir bilim olmuştur. Sosyolojinin 19.yüzyıldaki bu konumu rastlantısal değildir. Batı, emperyalist-sömürgeci sistemindeki sorunları sosyoloji ile gidermeyi düşünmüştür. Bu nedenle sosyoloji de tam da bu dönemde ortaya çıkmış ve yaygınlaşmıştır.⁸¹⁵

⁸¹¹ Sezgin Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.320-321.

⁸¹² *age.*, s. 321-324.

⁸¹³ Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 128-129.

⁸¹⁴ Sezgin Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.323.

⁸¹⁵ Sezgin Kızılçelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 9.

Sosyoloji, bu dönemde yalnızca Batı'da değil Batı-dışı toplumlarda da yaygınlaşmaya başlamıştır. Sosyolojinin Batı-dışı toplumlarda yaygınlaştığı ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Kızılçelik, sosyolojinin Türkiye'ye çok kısa sürede girmesini ve burada yaygınlaşmasını da sosyolojinin ortaya çıkış amacıyla ilişkilendirmiştir. Kızılçelik, sosyolojinin Türk toplumuna Batı'yı, Batı düşünce sistemini açıklama amacıyla Türkiye'de kısa sürede yaygınlaştığını vurgulamıştır. "Sosyoloji fonksiyonuna ve misyonuna sadık bir bilim olarak Batı düşünce sisteminin eriştiği yeni çözümleri ve sonuçları toplumumuza tanıtmayı, Batı düzeninin ve değerlerinin üstünlüğünü savunmayı üstlenmiştir. Bununla da yetinmemiş Türkiye'nin kurtuluşunun Batı uygarlığına ya da Batıcılığa sürecine kayıtsız şartsız girmesiyle olanaklı olabileceğini ileri sürmüştü"⁸¹⁶

Kızılçelik, sosyolojinin ülkemize giriş koşullarıyla Batıcılığa düşüncesi arasında bağlantı kurmuştur. Kızılçelik, sosyolojinin ülkemize girişinin Batıcılıkla gerçekleştiğini ifade eder. Yani ülkemizde sosyolojiyi ve Batıcılığa birlikte ele almak gerekmektedir.⁸¹⁷ Kızılçelik, sosyoloji ve Batıcılığa birlikte ele almış ikisinin de Batı'nın Batı-dışı toplumları egemenliği altına almanın araçları olarak görmüştür. Sosyolojinin dünya genelinde yaygınlaşması Batı'nın dünya hakimiyetini ele aldığı döneme denk gelirken Osmanlı'nın da dünya egemenliğini kaybettiği döneme denk gelir. Yani sosyoloji üstlendiği görev bakımından Batı'da ve Osmanlı'da aynı nedenlerden ötürü yaygınlaşmamıştır.⁸¹⁸ Osmanlı dağılma sürecinde içerisinde bulunduğu sorunları aşmak için Batıcılığa politikasını uygulamaya başlamıştır. Batıcılığa ile ortaya çıkacak olumsuzlukları da sosyoloji ile aşmak istemiştir. "Batı sosyolojisi, Türkiye de Batı seçiminin savunulmasına yardımcı olmuş, özellikle meşrutiyet ve hürriyet gibi Batılı anlayışlarının savunulması işlevini üstlenmiş ve tarihsel gelişim seyri içerisinde de bu işlevine bağlı kalmıştır. Kısaca, Batıcılığa, sosyolojimizin ana konusu olmuştur. Sosyoloji, Batıcılığın Türk toplumunun tarihsel gelişiminin bir ürünü olduğunu kanıtlamaya yönelmiş, Batı devlet ideolojisi, toplum yapısı ve yaşama tarzını Türk toplumuna tanıtmak işlevini üstlenmiştir."⁸¹⁹

⁸¹⁶ *age.*, s. 9-10.

⁸¹⁷ *age.*, s. 122.

⁸¹⁸ Sezgin Kızılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, s.129.

⁸¹⁹ *ge.*, s. 129.

Türk sosyolojisi, Osmanlı'nın çöküşü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecinde kendisini var etmeye başlamıştır. Bu dönemde Türk sosyolojisi varlık amacını yeni bir Türk kimliği yaratma noktasında gerçekleştirmiştir. Sosyoloji, yeni Türk kimliğini Osmanlı'nın eleştirisi üzerine biçimlendirmiştir.⁸²⁰ Batı kuramlarının aktarımı yoluyla gelişen Türk sosyolojisi bir nevi Batı'nın üstünlüğünün propagandasını yapmıştır. Batılı teorileri ülkemize aktaran ilk sosyologlarımız sorunlarımızın çözümü için Batı toplum modellerinin ülkemizde oluşturulması gerektiğini savunmuşlardır. Bu sosyologlar Osmanlı sistemini eleştirmiş, Batı sistemini övmüşlerdir. Sosyologlarımızın bu tavrı toplumumuzun sosyal değişme yönünü etkilemiştir. Doğulu bir toplum olan Türk toplumu Batı'ya yönelmekle sorunlarını aşacağı kanısına varmıştır. Böylece Türk toplum kimliği Batılı bir yapıya büründürülmeye çalışılmıştır.

“Türk toplumu, sosyologlarımız tarafından genellikle Batılı bir toplum olarak görüldüğünden Batı sosyolojisinde geliştirilmiş olan terimlerle, teorilerle ve yöntemlerle açıklanmıştır. Bu durum sosyal değişme alanında kendisini çok net bir biçimde ortaya koymaktadır. Gövdeleri Türkiye'de aklı fikri Batı dünyasında olan Batı-sever Batı'da gezer sosyologlarımız, Batı sosyolojisindeki değişme teorileriyle Türk toplumunun değişme sürecini açıklamayı alışkanlık haline getirmişlerdir. Meselâ, ilk Batı muhiplerinden Prens Sabahattin, ‘science sociale’ ekolünün görüşleri doğrultusunda Türk toplumunun kurtuluşunu ‘yapı değişikliği’nde görmüştür. Ona göre, Türk toplumu Doğulu toplum yapısını terk edip Batı toplumlarına doğru değişirse kısaca merkeziyetçi yapıdan bireyci yapıya doğru dönüşüm gerçekleştirirse her türlü açmazından kurtulabilir.”⁸²¹ Kızılcelik, benzer şekilde değişmenin sosyologu olarak tanınan Mübeccel B. Kiray'ın Türk toplumundaki değişmeyi Batılı sosyolojik kuramlarla açıklamaya çalıştığını ifade etmiştir.⁸²² Kızılcelik, sosyologlarımızın bu tutumlarının günümüzde de devam ettiğini vurgulamıştır.

Kızılcelik, Türk toplumunun Batıcılaşma yönünde değişmesi gerektiğini ileri süren görüşlere eleştirel yaklaşmıştır. Kızılcelik, Baykan Sezer ve Kemal Tahir'in paralelinde düşünerek Anadolu'nun Türkleşmesini ve Osmanlı'nın Batıcılaşmasını

⁸²⁰ *age.*, s. 130.

⁸²¹ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s. 301.

⁸²² *age.*, s. 301-302.

önemli dönemler olarak ele almış ve Türk toplumunun değişimini de bu olaylardan yola çıkılarak anlaşılacağını belirtmiştir. “Anadolu'nun Türkleşmesi ve Osmanlı'nın Batıcılılaşması, Türkiye'deki sosyal değişme sürecini anlamak bakımından önem arz etmektedir. Batı toplumlarındaki değişme ilkçağ-kölelik, Ortaçağ-feodalizm, Yeniçağ-kapitalizm aşamaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk toplumunda ise söz konusu merhaleler yerine şu iki aşama önem arz etmektedir: Anadolu'nun Türkleşmesi ve Osmanlı'nın Batıcılılaşması/Batılılaşması.”⁸²³ Kızılcelik, Osmanlı'nın Batıcılılaşmasının Tanzimat dönemi ile belirginleştiğini dile getirmiştir. Batıcılılaşmayı, Türkiye'yi Batılı yapma yönünde bir proje olduğunu savunmuştur. Batıcılılaşma, “Türk toplumu gibi Batılı olmayan toplumları dönüştürme tasarımıdır.”⁸²⁴

Kısaca, Kızılcelik, Osmanlı'nın Batıcılılaşmasının Tanzimat dönemi ile başladığını belirtmiştir. Osmanlı, Batıcılılaşmaya çalışarak dağılmaktan kurtulmak istemiştir. Fakat, Batıcılılaşma politikaları ile Osmanlı gücünü kaybetmiş ve dağılma sürecine girmiştir. Kızılcelik, Batıcılılaşmanın Osmanlı'nın Doğu'nun koruyuculuğundan vazgeçip Batılı devletlerin himayesine girme işlevi gördüğünü söylemiştir. “Osmanlı'nın Batıcılılaşması, Doğu'da Batı çıkarlarının sözcülüğünü ve öncülüğünü yapmaktan başka bir anlam taşımaz. Batıcılılaşma ile Osmanlı kendi halkının çıkarlarıyla uyuşan bir siyaseti terk etmiş, Batı'nın güdümüne girmiş ve dolayısıyla tarihsel görevinden vazgeçmiştir.”⁸²⁵ Kızılcelik, Osmanlı'nın Batıcılılaşma politikalarını uygulamaya başladığı tarihten bu yana Batı'nın güdümüne girdiğini bağımsızlığını tahrip ettiğini belirtmiştir. Kızılcelik, bir tek Atatürk döneminde Türkiye'nin bağımsızlığını yeniden ele aldığını fakat onun ölümüyle birlikte yeniden bağımsızlığını Batılı devletlere ipotek ettirdiğini savunmuştur.

4.1.4. Batı Hegemonyasından Kurtulmak Olarak Cumhuriyet

Kızılcelik, Cumhuriyet dönemine⁸²⁶ ilişkin değerlendirmelerini Osmanlı'nın Tanzimat döneminden ayırmıştır. Kızılcelik, Tanzimat ile başlayan Batılılaşma politikalarının Cumhuriyet ile son bulduğunu iddia ederek Cumhuriyet döneminin

⁸²³ *age.*, s. 307.

⁸²⁴ *age.*, s. 309.

⁸²⁵ Sezgin Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.324.

⁸²⁶ Kızılcelik'in cumhuriyet dönemine ilişkin ayrıca şu eserine bakılabilir: Sezgin Kızılcelik, “1920'ler Türkiye'sinde Bir Olanak Alanı Olarak Cumhuriyet”, *75. Yılında Tüm Boyutlarıyla Cumhuriyet Sempozyumu (iç.)*, Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Basımevi, Sivas, 1998, s. 11-36.

devletin bağımsız politika gerçekleştirme dönemi olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, aynı zamanda Cumhuriyetin kurulmasına önderlik yapan Atatürk'ün de Batılılaşmaya karşı olduğunu belirtmiştir. Cumhuriyetin kurucu önderi olan Atatürk'ün fikir sisteminin genel olarak yanlış değerlendirildiğini belirten Kızılçelik, onun çağdaşlaşma yöneliminin Batılılaşma olarak yanlış anlaşıldığını söylemiştir. “Atatürk'ün çağdaşlaşma vurgusundan, Batılılaşmayı kastettiği iddia edilmiştir. Oysa bu yaygın anlayış, kesinlikle doğru değildir. Öncelikle, Atatürk, Tanzimat'ın karşısında olan biriydi. Atatürk, Tanzimat ile başlayan sürece, yani Batılılaşmaya karşı savaşım vermiştir. Atatürk'ün gerçekleştirmek istediği proje, Batılılaşma değil, çağdaşlaşmadır. Atatürk, çağdaşlaşmadan, Batılılaşmayı anlamamıştır. Batılılaşmak, Batı emperyalizminin tahakkümüne girmektir. Zaten, Atatürk'ün Tanzimat aydımından ayrılan en önemli yönü de budur.”⁸²⁷

Atatürk'ün çağdaşlaşma vurgusu Aydınlanmacı Batı'nın referans kabul edilmesidir. Batılılaşmak ise emperyalist Batı'nın referans kabul edilmesidir. Atatürk, emperyalist Batı'ya karşı bir liderdir. Atatürk, Aydınlanmacı Batı'nın fikir sisteminden etkilenmiştir. O da Fransız Devrimi'nin kendisini etkilediğini belirtmiştir. “Atatürk'ün ciddiye aldığı Batı, 20. yüzyılın sömürgeci, saldırgan, soyguncu emperyalist Batı'sı değil; insanlık tarihinde büyük sıçramalar ve kırılmalara yol açan, özgürlük ve bağımsızlık düşüncesinin kaynağı olan Fransız Devrimi'ni yapan Batı'dır.”⁸²⁸ Kızılçelik, Atatürk'ün devrimleriyle bir Türk devrimi gerçekleştirdiğini ve bu Türk devriminin Fransız Devrimi gibi evrensel nitelikler taşıdığını belirtir. Atatürk, sadece Türkiye ile sınırlı bir devrim gerçekleştirmemiştir. Batı dışı mazlum devletlerde de etkisinin yaşandığı bir devrim gerçekleştirmiştir.⁸²⁹ “Sözün kısası, Atatürk, Türk devrimini inşa ederken Aydınlanmacı Batı'nın biliminden, büyük düşünce ustalarından faydalanmış, bilhassa da eşitlik, özgürlük, kardeşlik söylemlerinin kaynağı olan Fransız Devrimi'nden etkilenmiştir.”⁸³⁰

Kızılçelik, Cumhuriyet dönemini Batılı devletlerin Türkiye'yi ele geçirme politikalarının başarısızlığa uğraması olarak değerlendirmektedir. Kızılçelik, Batı'nın

⁸²⁷ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 60-61.

⁸²⁸ *age.*, s. 62.

⁸²⁹ *age.*, s. 62.-63.

⁸³⁰ *age.*, s. 64.

emperyalist devletlerinin ana amacının bir bütün olarak Türkiye’yi ele geçirme planları yaptığını, 1. Dünya Savaşı’nda ittifakımız olan Almanya’nın dahi amacının Osmanlı İmparatorluğu’nu ele geçirmek olduğunu ifade etmektedir.⁸³¹ Kızılçelik, tarihimizde Cumhuriyet dönemini önemsemiş, bu dönemde yürütülen politikaların Türkiye’nin bağımsızlığına büyük katkı sunmuş olduklarını savunmuştur. Kızılçelik, Cumhuriyet dönemine Atatürk’ün dehasının damgasını vurduğunu, onun liderliğinde Türk milletinin bağımsızlığını emperyalist ülkelerden geri almış olduklarını ifade etmiştir. Kızılçelik’e göre Cumhuriyet dönemindeki Atatürk’ün fikir sistemi doğrultusunda yapıp edilenler sayesinde Batılı devletler ülkemiz üzerindeki kirli emellerinin gerçekleştirilememişlerdir.

Kızılçelik, emperyalist Batı’nın yüzyıllardan beridir amaçlarının Türkiye’yi yok etme planında olduklarını, 20.yüzyılda da en ciddi saldırılarının Çanakkale Savaşları’nda olduğunu belirtmiştir. Amaç Çanakkale üzerinden İstanbul’u ele geçirmektir. Fakat emperyalistler, bu savaşta hiç beklemedikleri bir yenilgi yaşamışlardır. Silah ve teknoloji üstünlüğü elinde bulunduran Batılı emperyalistlerin Türkiye’nin kendilerine karşı koyamayacaklarını düşünmüşlerdir.⁸³²“Fakat İngilizler ve Fransızlar, Çanakkale Savaşları’nda Türk milletini, onun askeri bir millet olduğunu, özellikle de Atatürk’ü göz önünde bulundurmamışlardır.”⁸³³ Savaşı, Atatürk önderliğinde Türkler kazanmış olsa da Batılı devletler Türkiye’yi ele geçirme politikalarını kesintisiz devam etmişlerdir. Kızılçelik, Avrupa devletlerinin ve Amerika’nın sömürge politikalarını Mondros’ta ve Sevr’de yine bariz bir şekilde uygulamaya koymak istediklerini belirtmiştir. Kızılçelik, Sevr Antlaşması’nın Türk varlığını yok etmeye yönelik olduğunu ifade etmiştir. “Sevr Antlaşması, Türk toplumunu tarih sahnesinden yok etmeye çalışan emperyalistlerin istediklerini açığa çıkaran bir metindir.”⁸³⁴

Batılı emperyalist devletler, 1919’lardan başlayarak Paris Barış Konferansı’yla birlikte Osmanlı İmparatorluğu’nu paylaşmayı planlamışlardır. Kızılçelik, bu dönemde ülkenin beceriksiz yöneticiler yüzünden bir felaketin eşiğine geldiğini ifade etmiştir. “Sonuçta, beceriksiz yöneticiler yüzünden Türk milleti kendisini büyük bir

⁸³¹ *age.*, s. 445-448.

⁸³² *age.*, s. 450-452.

⁸³³ *age.*, s. 452.

⁸³⁴ *age.*, s. 456.

felâketin içinde bulmuştur. Emperyalist devletler, ülkemize saldırmış ve Türk milletini tarih sahnesinden yok etmek için büyük çaba sarf etmişlerdir.”⁸³⁵ Emperyalist devletlerin ülkemizi yok etme tutumuna karşılık dönem içerisinde iki farklı görüş ortaya çıkmıştır. Manda yanlısı olanlar diğer bir deyişle emperyalizmin işbirlikçileri ve emperyalizm karşıtı milli güçler diğer bir adıyla tam bağımsız Türkiye’den yana olanlar. Kızılçelik, bu iki karşıt gücün 100 yıl sonra günümüzde de etkinliklerini koruduğunu ülkemizin bugünkü durumunda rolleri olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, günümüzde Avrupa Birliği ve Amerika ile olan ilişkilerimizin de bu iki bakış açısıyla değerlendirmemiz gerektiğini ileri sürmüştür. “Bu nedenle, erken 1900’lerdeki mandacılar ile tam bağımsızlık yanlısı görüşlerin yeniden irdelenmesi, günümüzde Avrupa Birliği’nin ve Amerika’nın kısılcacındaki Türkiye’deki gelişmelere de ışık tutacaktır.”⁸³⁶

Kızılçelik, Türkiye’nin 1919’lu yıllardaki işgal altına alındığı dönemde manda yanlılarının ülkenin kurtuluşu ve bağımsızlığı yolunda ciddi engeller çıkardıklarını, yanlış bakış açıları nedeniyle ülkenin kendi güçleriyle kurtuluşuna inanmadıklarını belirtir. “Türkiye’de manda yanlıları, Batı emperyalizminin safında yer almışlar, Kurtuluş Savaşı’na karşı direnç göstermişler, Türkiye’nin tam bağımsız olmasına ve yaşamasına inanmamışlardır. Mandacılar, başta Amerika olmak üzere emperyalist devletlerin güdümüne girmek isteyen, Türkiye’nin kurtuluşunu kendi dinamiklerinde ve kaynaklarında görmeyen zavallılardır. Mandacılar, Türkiye’nin Batı emperyalizmine teslim olmasını ve bir müstemleke memleketi haline gelmesini savunmuşlardır.”⁸³⁷ Kızılçelik, Atatürk önderliğinde Türk milletinin düşmanla savaştığı gibi kendi içlerinde de savaşmayı göze alamayan, kendi halkının gücüne güvenemeyen bundan dolayı emperyalist devletlerin mandası olmayı kabul eden yurttaşlarıyla da mücadele etmek durumunda kaldığını dile getirir. “Kurtuluş Savaşı, Türkiye’nin kaderini belirleyen bir savaştır. Bu savaş, ülkemizi Batı emperyalizminin ablukasından kurtarmıştır. Fakat bu çok kolay olmamıştır. Çünkü o yıllarda Atatürk ve Türk milleti sadece sömürgeci güçlerle uğraşmamıştır. Atatürk ve Türk milleti, aynı zamanda, emperyalizm karşısında pes eden ve emperyal güç odaklarının himayesi

⁸³⁵ *age.*, s. 465 .

⁸³⁶ *age.*, s. 468.

⁸³⁷ *age.*, s. 468.

altına girmememizi savunanlarla da mücadele etmiştir. Kurtuluş Savaşı hem dış düşmanlara hem de iç düşmanlara karşı kazanılmıştır.”⁸³⁸

Kurtuluş Savaşı yıllarında mandacılığı savunanlar ülkenin kurtuluşu için mücadele eden insanımıza büyük zorluk çıkarmışlardır. Mandacılar, İngiltere'nin veyahut Amerika'nın kontrolüne hızlı bir şekilde girmemiz için uğraş vermişlerdir. Mandacılar, ülkeyi Batı emperyalizmine teslim etmek istemişlerdir. Mandacılar, ülkemizin kendi öz gücüyle kurtulacağına inanmamışlardır. Onlar, Batılı devletlerin bizden üstün olduğunu kabul etmiş ve kendi toplumumuzu onlar karşısında aşağılamışlardır.⁸³⁹ Sivas Kongresi'nde, mandacılar Atatürk'ü çok zor durumda bırakmışlardır. Fakat Atatürk zorlukla da olsa mandacılık fikrini geçersiz kılmayı başarmıştır. Kızılcılık, bu nedenden ötürü Sivas Kongresi'nin Türkiye'nin tam bağımsızlığı yolunda dönüm noktalarından biri olarak değerlendirmiştir.⁸⁴⁰

Kızılcılık, Atatürk'ün düşmanla mücadelesinin yanı sıra ülkedeki emperyalistlerle iş birliği içerisinde olan kesimlerle de mücadele etmek zorunda kaldığını belirtmiştir. Sevr'in uygulanmasını isteyen yerli işbirlikçiler bu amaçlarına ulaşabilmeleri için farklı bölgelerde zararlı cemiyetler kurarak ülkeyi parçalama planlarını hayata geçirmeye çalışmışlardır.⁸⁴¹ “Dolayısıyla, Atatürk ve Türk milletinin sömürge imparatorluklarına karşı direnmede işleri oldukça güçlü. Çünkü gerek emperyalist Batı'nın gerekse de işbirlikçilerinin kışkırtmaları sonucunda ülkede çok sayıda ‘iç ayaklanma’ meydana gelmiştir.”⁸⁴² Kızılcılık bu dönemde İstanbul hükümeti ve polis teşkilatı da dahil olmak üzere önemli görevlerde bulunan kişilerin emperyalist devletlerin çıkarları için çalıştıklarını ifade etmiştir.⁸⁴³

Mandacıların ülkeyi yok etme noktasına götürecek olan bu tutumları Atatürk önderliğinde ülkenin kurtuluşu için mücadele eden kesimler tarafından püskürtülmüştür. Kızılcılık, Avrupalı devletlerin mandası olmamızı savunanların ve zararlı cemiyetler kurarak emperyalist devletlerin Türkiye'yi bölme planlarına ortak olanların karşısına milli bağımsızlık yanlıların çıktığını ifade etmiştir. “Mandacılar,

⁸³⁸ *age.*, s. 468-469.

⁸³⁹ *age.*, s. 467.

⁸⁴⁰ *age.*, s. 473.

⁸⁴¹ *age.*, s. 477-482..

⁸⁴² *age.*, s. 482.

⁸⁴³ *age.*, s. 484.

amaçlarına asla ulaşamamışlardır. Çünkü karşılarında Atatürk'ü ve Türk milletini bulmuşlardır. Atatürk, Türk milletinin de desteğiyle, Batı emperyalizmini ve onların tarafları olan mandacıları bertaraf etmiştir. Ancak ne var ki, bugünlerde, iki büyük emperyal güç olan Avrupa Birliği ve Amerika, yeni mandacıların da katkılarıyla, gözlerini yeniden Türkiye'ye çevirmişlerdir.”⁸⁴⁴ Kızılçelik, günümüz Türkiye'sinde de mandacıların ve zararlı cemiyetlerin hedeflediği Türkiye'yi oluşturmak için bazı kesimlerin yeniden işbaşında olduklarını iddia etmiştir.

Kızılçelik, Batılı emperyalist devletlerin ve onların işbirlikçileri olan mandacı zihniyetinin karşısına hesapta olmayan lider olan Atatürk'ün çıktığını, Atatürk'ün azim ve kararlılığı karşısında onların yenilgiye uğradıklarını ifade etmiştir. “Atatürk, hem Batılı emperyalistlere hem de onların bu ülkede yaşayan taşeronlarına, milletin kendi bağımsızlığını kendisinin elde etmesinin dışında hiçbir seçeneğin, yani mandanın ve himayenin asla kabul edilemeyeceğini ve Türk toplumunun hiçbir şartta köleliğe rıza gösteremeyeceğini çok net bir biçimde söylemiştir.”⁸⁴⁵ Atatürk, milli iradeye güvenmiş, milli iradenin hakim olması için elinden geleni yapmıştır. Atatürk, Türkiye'nin bağımsızlığı ve özgürlüğünün milli iradenin hakim olmasından geçtiğini belirtmiştir. Atatürk, milli irade dışındaki diğer seçeneklerin Türkiye'ye ihanet olarak değerlendirmiştir.⁸⁴⁶

Atatürk, Türk toplumunu esarete mahkum eden her türlü oluşumun karşısına dikilmiştir. Atatürk bağımsızlık ve özgürlüğümüze kast eden Sevr Antlaşması'nı da bu hususta tanımamış bağımsızlık ve özgürlüğümüze kast edenlere meydan okumuştur. “Türkiye, Atatürk'ün önderliğinde emperyalist Batı'yı ve onların ülkemizdeki taşeronlarını tarihin derin karanlıklarına gömme hareketine girişmiş, bütün yurttaki tarihte eşi görülmemiş bir millî mücadele başlatmıştır.”⁸⁴⁷ Atatürk, 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkarak Kurtuluş Savaşı'nı resmen başlatmıştır. “Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nı anti-emperyalist ve anti-kapitalist bir hareket olarak başlatmıştır. Atatürk, Türk milletini kapitalizmin ve emperyalizmin zulmünden kurtarmak istemiştir. Atatürk, bu çabasında Türk milletine güvenmiş, bu milletin emperyalizmi bu topraklarda söküp

⁸⁴⁴ *age.*, s. 485.

⁸⁴⁵ *age.*, s. 486.

⁸⁴⁶ *age.*, s. 487.

⁸⁴⁷ *age.*, s. 487.

atacağına inanmıştır. Atatürk, Türk milletiyle her şeyin başarılabilceğini düşünmüştür.”⁸⁴⁸

Kurtuluş savaşı döneminde Batılı emperyalist devletlerin ülkemize yönelik kirli planları insanlarımızda bu emperyalist devletlere karşı büyük bir öfke yaratmıştır. Bu öfke Türk insanını emperyalizme karşı meydan okumak için bir araya getirmiştir. Kızılcılık bu durumun Kurtuluş savaşını kazanmamızda önemli bir etken olduğunu vurgulamıştır.⁸⁴⁹ Türk milleti, tarih boyunca devletler yönetmiş ve sömürgeci devletlerin himayesini kabul etmeyecek kadar onurlu duruşunu burada ortaya çıkarmıştır. Atatürk’ün dediği gibi, “Ben milletimi, muharebe meydanlarında, ölüm karşısında tanıdım. Büyük millettir. İmparatorluklar idare etmiştir. Ona inanan kazanır ve muvaffak olur.”⁸⁵⁰ Atatürk, Türk milletinin özgürlük ve bağımsızlık istemini mücadele ruhuna katılmasına önderlik etmiştir.

Kızılcılık, Türk milletinin tarih sahnesinden yok edilmesi için yürütülen her türlü işgal ve kampanyanın Türk milletinin ulusal bağımsızlık için güç birliği yapmasına neden olduğunu ifade etmiştir. Kızılcılık, bu birlikteliğin Kuvay-ı Milliye yapılanmasını oluşturduğunu belirtmiştir. Kuva-yı Milliye “emperyalist işgallere direnen halk kitlelerinin genel adıdır.”⁸⁵¹ Kızılcılık, Kuva-yı Milliye’nin Milli Mücadele’nin genel adı olduğunu belirtmiştir. “Kuva-yı Milliye, Türkiye’nin emperyalistlerden kurtarılması için kendi hayatını hiçe saymış, Türk milletinin yaşaması için bütün gücüyle savaşmış vatan evlatlarına denir. Kuva-yı Milliyeciler, bu ülkenin bağımsızlığına kavuşması noktasında kendilerini feda eden insanlardır.”⁸⁵² Kızılcılık, Kuva-yı Milliye’yi kurtuluş savaşında aldığı rolün çok önemli olduğunu, halkın vatanını kurtarmak için kendi canını hiçe sayması olarak değerlendirmiştir. Kızılcılık, aynı zamanda Kuva-yı Milliye’yi emperyalistlere karşı meydan okuma olarak değerlendirmiştir. “Kuva-yı Milliye, aslında bir başkaldırıdır, emperyalistlere meydan okumadır. Kuva-yı Milliye, Anadolu halkının emperyalist Batı’ya karşı efenmesi ve hesap sormasıdır.”⁸⁵³

⁸⁴⁸ *age.*, s. 494.

⁸⁴⁹ *age.*, s. 502.

⁸⁵⁰ *age.*, s. 502-503.

⁸⁵¹ *age.*, s. 506-507.

⁸⁵² *age.*, s. 508-509.

⁸⁵³ *age.*, s. 517.

Kızılçelik, Kuva-yı Milliye ruhunun Kurtuluş Savaşı'nda çok etkin olduğunu ülkenin kurtuluşu ve bağımsızlığı için savaş dışında başka alanlarda da etkin olduğunu ifade etmiştir. Ülkenin değişik yerlerin de kongreler düzenlenmiş, cemiyet ve dernekler kurulmuştur.⁸⁵⁴ Kızılçelik, Türk milletinin Kuva-yı Milliye ruhuyla bağımsızlığını ve özgürlüğünü kazandığını belirtmiştir. Milli bağımsızlığın bir millet için çok büyük bir değer olduğunu söylemiştir. “Millî bağımsızlık, bir milletin kişiliği, şerefidir, onurudur ve özgürlüğüdür.”⁸⁵⁵ Kızılçelik, milletlerin bağımsızlığını kaybetmesiyle uşak konumuna geleceğini, kendisine sürekli efendi aramak durumunda olacağını savunmuştur. Kızılçelik, bundan dolayı Atatürk dönemini bağımsızlık ve özgürlüğümüzü kazandığımız dönem olarak açıklamıştır. “Atatürk, Türk milletini, Türkiye'nin tek efendisi yapmıştır. Atatürk dönemi, Türkiye'nin emperyalistlerden arınmış bir dönemidir.”⁸⁵⁶ Kızılçelik, Atatürk olmasaydı bugün Türk milletinden söz etmenin imkansız olduğunu iddia etmiştir. Türk milleti Batı ülkelerinin efendiliğini kabul etmemiş, sömürgeci Batı'nın politikalarına boyun eğmemiş, bağımsızlığı için emperyalizme meydan okumuştur.⁸⁵⁷ Kızılçelik, böylelikle Türk milletinin varlığını ortaya koyduğunu belirtir.

Kızılçelik, Atatürk'ün sadece asker olarak Türk milletine önderlik etmediğini, onun aynı zamanda yeni bir ideoloji ortaya koyduğunu belirtmiştir. Atatürk, ideolojik temellerini Erzurum Kongresi'nde tek kurtuluşun bağımsız Türkiye olduğunu net bir şekilde ortaya koyarak netleştirmiştir.⁸⁵⁸ “Atatürk, emperyalizme karşı tam bağımsızlık ideolojisini savunmuş ve emperyalist Batı ile hiçbir bağımlılık ilişkisine girilmemesini esas almıştır. Atatürk, Türkiye'nin emperyalist Batı'ya bağlı olarak gelişmesinin ve özgürleşmesinin mümkün olmadığını bildirmiştir. Atatürk, bağımlılık ilişkileri ile gelişmenin ve özgürlüklerin söz konusu olamayacağı kanaatindedir.”⁸⁵⁹ Atatürk, Türk toplumunun tarihsel geçmişinin her döneminde özgür ve bağımsız yaşadığını belirtmiştir. Bundan dolayı onun ana gayesi Türk toplumunun özgür ve bağımsız olması olmuştur.⁸⁶⁰

⁸⁵⁴ *age.*, s. 520-523.

⁸⁵⁵ *age.*, s. 530.

⁸⁵⁶ *age.*, s. 531.

⁸⁵⁷ *age.*, s. 532.

⁸⁵⁸ *age.*, s. 533.-534.

⁸⁵⁹ *age.*, s. 536-537.

⁸⁶⁰ *age.*, s. 540.

Kızılcılık, Atatürk'ün bu başarısının yanı sıra onun Kurtuluş Savaşı'nı yalnız başına yapmadığını bir bütün olarak Türk milletiyle birlikte yapıldığını fırsat buldukça vurguladığını belirtir. Atatürk, Türk milletinin bağımsızlığına önem vermeyen bir millet olsaydı kurtuluş savaşında galip çıkamayacaklarını kabul etmiştir.⁸⁶¹ Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nda kadınında çok büyük rol aldığını dile getirmiştir. Atatürk, "dünyada hiçbir milletin kadını ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar gayret gösterdim diyemez"⁸⁶² vurgusunu yapmıştır.

Kızılcılık, Atatürk dönemini halkın ön plana çıkarıldığı dönem olarak ele almıştır. Atatürk'ün politika anlayışı halkın merkezde olduğu bir sistemdir. Kızılcılık, Atatürk'ün halkı her şeyden değerli olduğunu gördüğünü söylemiştir. Atatürk, devleti millet için çalışan bir sistem olarak görmüştür. Atatürk, devleti her şeyin üzerinde tutan anlayışlara karşı çıkmıştır. O, halkın her şeyden üstün olduğunu savunmuştur. Kızılcılık, Atatürk'ün bu anlayışla hantal bürokratik yapıya da karşı olduğunu belirtmiştir. Atatürk, Halkın istek, ihtiyaç ve şikayetlerin en yetkili kişilerce muhatap bulması yönünde talimatlar vermiştir.⁸⁶³

Atatürk, gerçekçi politikalar üretmiştir. Siyaset anlayışı Türk toplumunun sosyal-kültürel yapısına uygun anlayışlar geliştirmektir. Bu bağlamda, Atatürk "yerli, millî, laik, halkçı ve devletçi anlayışlara dayalı tam bağımsız bir Türkiye inşa etmek istemiştir. Atatürk'ün hayalci bir politikası yoktur. Meselâ, Atatürk'ün Turancılık politikası yoktur. ...Atatürk, İslâm Birliği ya da Turancılık ideolojilerine karşı çıkmıştır. ... Atatürk, Türkiye'nin devlet yapısının millî, halkçı, devletçi, laik ve devrimci bir cumhuriyet olduğunu belirtmiştir."⁸⁶⁴

Kızılcılık, Atatürk'ün kurtuluş savaşında elde edilen başarıdan sonra diğer alanlarda bağımsızlığımızın kazanılması için harekete geçtiğini söylemiştir. Kızılcılık, Atatürk'ün öncelikli olarak ekonomik bağımsızlığımızı kazanmak için çalışmalara başladığını belirtmiştir. "Atatürk, öncelikli olarak, sömürgeci Batı devletleriyle

⁸⁶¹ *age.*, s. 544.

⁸⁶¹ *age.*, s. 544.

⁸⁶² İhsal Pekel'den aktaran Kızılcılık; *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 545.

⁸⁶³ *age.*, s. 550-551.

⁸⁶⁴ *age.*, s. 551.

ekonomik bağımlılık ilişkisinin sonlandırılması gerektiğini düşünmüş, Türk ekonomisini perişan eden malî ve İktisadî kapitülasyonların, emperyalist devletlerin menfaatine olan Düyûn-u Umûmiye'nin ve Türkiye'deki yabancı sermaye hegemonyasına son vermek için çabalamıştır.⁸⁶⁵ Atatürk, özellikle tanzimattan bu yana yabancı sermayenin memleketin ekonomisini ele geçirdiğini söylemiştir. Devlet, yabancı sermayenin koruyuculuğunu üstlenmiştir. Atatürk, ekonomik alanda sömürgeci devletlere esir olduğumuzu iddia etmiş ve Türkiye'nin her medeni devlette olduğu gibi kendi ekonomik bağımsızlığına kavuşması gerektiğini savunmuştur.⁸⁶⁶

Atatürk, emperyalistlerin ekonomik sömürsünden kurtulmuş, kendi öz kaynaklarıyla ayakta duran bir ekonomi modeli oluşturmak istemiştir. Bu nedenle sömürgeci Batı devletleriyle ekonomik bağımlılığı sonlandırmayı arzulamıştır.⁸⁶⁷ Kızılcılık, Türk toplumunun bağımsız olabilmesi için ekonomi ve diğer alanlarda da bağımsız olması gerektiğini bu nedenle Atatürk'ün bu hamlelerinin Türkiye'yi tam bağımsız bir ülke konumuna taşıdığını savunmuştur. "Türkiye'nin millî iktisadî esas alması, iktisadî kalkınması ve doğru bir anlayışla yönetilmesi için, tam bağımsızlığa ve özgürlüğe sahip olması gerekir. Dolayısıyla, Türk toplumu, hukuki, politik, iktisadî, sosyal ve kültürel gelişmesine engel olan emperyal Amerika ve Avrupa Birliği ve onlara olan her türlü bağımlılık ilişkisine son vermek zorundadır."⁸⁶⁸ Atatürk, Batılı devletlerin her alanda Türk devletinin egemenliğini kısıtladığını bundan dolayı Batı ile olan tüm ilişkileri yeniden biçimlendirmiştir. Atatürk, Batılı devletler ile geçmişte yapılmış her türlü ekonomik ilişkinin aleyhimize olduğunu bundan dolayı bunların sonlandırılması gerektiğini savunmuştur. Atatürk, Batılı devletlere verilen kapitülasyonların Türkiye'yi Batı'ya bağımlı kıldığını bundan dolayı kaldırılması gerektiğini öne sürmüştür. Ona göre kapitülasyonlar Osmanlı'nın yıkılmasını hızlandırmış toplumumuzu sömürü merkezi haline getirmiştir. Kapitülasyonları, Tanzimat mantığının devamı olarak ele almıştır.⁸⁶⁹

Kızılcılık, kapitülasyonlarla Türkiye'nin kapitalizmin yasalarına tabi bir ülke konumuna getirildiğini ifade etmiştir. Türkiye'nin mali, iktisadî ve adli

⁸⁶⁵ *age.*, s. 568.

⁸⁶⁶ *age.*, s. 568-569.

⁸⁶⁷ *age.*, s. 569.

⁸⁶⁸ *age.*, s. 570.

⁸⁶⁹ *age.*, s. 570-571.

kapitülasyonlarla Batılı devletlere büyük ayrıcalıklar tanımıştır.⁸⁷⁰ Kızılçelik, Atatürk'ün, Düyûn-u Umûmiye, İktisadî ve adlî kapitülasyonlara ve yabancı sermayenin ülkedeki tahakkümüne son vermek için çok uğraştığını belirtir. Atatürk, Kurtuluş Savaşı'yla Türkiye'nin bağımsızlığını elde ettiğini ama bu başarının ekonomik bağımsızlıkla devam edilmesi gerektiğini yoksa nihai başarının oluşamayacağını söylemiştir. Atatürk, emperyalist devletlerin ekonomik güdümünden kurtulmamız için yerli ve milli ekonomi kurmanın şart olduğunu ifade etmiştir.⁸⁷¹

Kızılçelik, Türk toplum tarihinde çöküş ve yükselişinin temel nedeninin iktisat olduğunu dile getirmiştir. Kızılçelik, Kurtuluş Savaşı'nda zafer kazanan Türk devletinin gelişmesi için iktisadın çok önemli olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün de bu gerçeklikten hareketle Türkiye'nin gelişmiş bir ülke olmasının yolunun iktisadın düzeltilmesiyle mümkün olduğunu söylediğini belirtir. Atatürk, bu nedenle yoksul ve fakir bir durumda bulunan ülkenin ekonomisinin bir an önce düzeltilmesi için çaba sarf etmiştir.⁸⁷² “Son tahlilde, Atatürk, siyasi egemenliği, ekonomik egemenlik ile birlikte düşünmüştür. Bu noktada, Atatürk'ün öncülüğündeki Türk Devrimi, sadece politik değil, aynı zamanda, ekonomik alanda gerçekleşen devrimdir. Kurtuluş Savaşı, emperyalist Batı'nın Türkiye'ye yönelik ekonomi politikasını reddetme ve ona karşı koyma savaşımıdır.”⁸⁷³ Bu uğurda Atatürk, emperyalist Batı devletlerinin ülkemiz üzerindeki hegemonyayı her alanda yıkmak için ekonomik bağımsızlığımızın olması gerektiğini savunmuştur.

Kızılçelik, Atatürk'ün Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını elde edebilmesi için yerli ve milli ekonomi modeli olan devletçiliği geliştirdiğini vurgulamıştır. Atatürk, Türk ekonomi modelini geliştirirken mevcut dönemde hâkim olan ekonomi anlayışlarını referans edinmemiştir. Atatürk, geliştireceği modelin Türk toplum yapısına uygun olması gerektiğini ifade etmiş bu nedenle Batı ve diğer toplumlarda hakim olan ekonomi anlayışlarının bize uygunluk göstermeyeceğini söylemiştir. Atatürk, bu nedenle dönemin gözde ekonomi yönelimleri olan kapitalizmi ve sosyalizmi benimsememiştir. Bunların Türk toplumuna uygun olmadığını savunmuştur. Atatürk, Türk toplum yapısına uygun olarak Devletçilik modelini

⁸⁷⁰ *age.*, s. 572-574.

⁸⁷¹ *age.*, s. 582-583.

⁸⁷² *age.*, s. 590-593.

⁸⁷³ *age.*, s. 597.

geliştirmiştir.⁸⁷⁴ “Onun devletçilik anlayışı, ekonomi alanında yeni bir modeldir. Çünkü Atatürk, Batı’nın hiçbir ideolojik kalıbını ve modelini referans almamıştır.”⁸⁷⁵ Kızılcılık, Atatürk’ün Türk toplumunu iyi tanıdığını, Türk toplumunun tarih içerisinde her türlü ihtiyacının devlet tarafından karşılandığını ve bundan sonraki süreçte de ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanmasını kendisinde bir hak olarak gördüğünü bildiğini ifade etmiştir. Kızılcılık, bu nedenden ötürü Atatürk’ün devletçilik modelini “yerli ve özgün bir model” olarak görmüştür.⁸⁷⁶

Kızılcılık, Atatürk’ün devletçilik modelinin ekonomide milli yapılanma olduğunu belirtmiştir. Kızılcılık, Atatürk’ün devletçiliği ekonomide milli siyaset olarak ele aldığını ifade eder. Atatürk’ün geliştirdiği devletçilik modeli: bireyciliğe karşı olan, devletin bireyin özgürlüklerini önemseyen, bireylere kamu zararına rantlar sağlamayan, adaletli olarak bünyesindeki tüm bireylerin menfaatine olan bir sistemdir.⁸⁷⁷ Kızılcılık, Atatürk’ün devletçilik sisteminin özellikle üreten kesimleri koruma altına aldığını, işçi ve köylünün daha fazla önemsendiğini belirtmektedir.⁸⁷⁸

Atatürk, devletin ekonomik refaha ulaşabilmesi için mali disiplin kurması gerektiğini belirtmiştir. Bunun sağlanabilmesi için de devletin ekonomik işleyişi yönetmesi gerekmektedir. Bu nedenle ekonomi politikalarının devlet tarafından yapılması sağlanmalıdır. Atatürk, devletin, yatırım yaparak, fabrikalar kurarak ekonomide söz sahibi olması gerektiğini savunmuştur.⁸⁷⁹ Bu nedenle Atatürk, Türkiye’nin sanayileşmesi için önemli uğraşlar vermiştir. Atatürk’ün devletçilik politikası gereği devlet eliyle çeşitli sanayi teşebbüsleri oluşturulmuştur. Atatürk aynı zamanda devletçilik politikası gereği Türkiye’de faal bulunan yabancı şirketleri millileştirme politikası yürütmüştür.⁸⁸⁰ Kızılcılık, Atatürk’ün, devletçilik modeliyle önemli girişimlerde bulunduğunu dile getirmiştir. Devletçilik modeliyle Cumhuriyet tarihinde ekonomideki iyi durum başka bir dönemde görülmemiştir. Kızılcılık, Atatürk döneminin iktisadi yükselişinin Cumhuriyet tarihinde tek olduğunu

⁸⁷⁴ *age.*, s.597-598.

⁸⁷⁵ *age.*, s. 598.

⁸⁷⁶ *age.*, s. 599.

⁸⁷⁷ *age.*, s. 602-603.

⁸⁷⁸ *age.*, s. 604.

⁸⁷⁹ *age.*, s. 605.

⁸⁸⁰ *age.*, s. 606-607.

belirtmiştir.⁸⁸¹ “Türkiye, devletçilik modeliyle ekonomik alanda çok ciddi ve olumlu sonuçlar elde etmiştir. Devletçilik uygulamalarıyla Türkiye, emperyal güçlerin Türk ekonomisi üzerindeki etkisini sonlandırmış, böylece iktisadi ve siyasi bağımsızlığını korumuştur. Devletçilik modeli, Türkiye’nin ekonomisinin şaha kalkmasına yol açmıştır. Devletçilik modeli, Türk, milletinin hayat seviyesini yükseltmiştir. Söz konusu model sayesinde Türk insanı, emperyalistlere bağımlı olmadan daha özgür, mutlu ve refah içinde yaşamıştır.”⁸⁸²

Kızılçelik, Atatürk’ün ekonomi yönünde yaptığı uygulamalarının amacının ekonomik olarak 19. yüzyıldan bu yana sanayi teknolojisi alanında ciddi ilerlemeler kat etmiş olan Batılı devletleri yakalamaktır. Bu nedenle Atatürk, devletçilik modeliyle sanayileşmeye hız vermiştir. Atatürk’ün sanayileşme çabaları 2 dönem içerisinde ele alınabilir. Birincisi, 1923-1930 yıllarını kapsayan özel sektör öncülüğünde sanayileşme politikası ikinci sanayileşme modeli ise Atatürk’ün özgün modeli olan devletçilik yolu ile sanayileşmedir.⁸⁸³ 1923 yılında ekonomik yol haritasının belirlenmesi için İzmir İktisat Kongresi düzenlenmiştir. Kongrede geleceğin ekonomisinin merkezine Türk’ü koymuştur. Yani Kurtuluş Savaşı’nda Türk’ün kazandığı zaferin ekonomi alanında da kazanılması amaçlanmıştır. Kongre’de bu hedef doğrultusunda Misak-ı İktisadi kararları kabul edilmiştir. İzmir İktisat Kongresinde genel olarak özel girişimciliğin canlanması ve bu canlılığın oluşabilmesi için alt yapı hizmetleri olan kredi olanakları ve eğitim, haberleşme hizmetlerinin sağlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır.⁸⁸⁴

İzmir İktisat Kongresinin kararları gereği 1923-1933 yılları arasında sanayileşme çabalarına hız verilmişse de beklenen başarıya ulaşamamıştır. Hedeflenen başarıya ulaşamamanın nedenleri olarak uzun süren savaş yıllarından sonra kaynakların yetersiz olması, İzmir İktisat Kongresi’nin ilkeleri gereği devletçilik modeline göre sanayileşmenin yapılamaması, 1929 dünya ekonomik krizi gibi unsurlar gösterilebilir. Bu dönemde istenen başarının yakalanmaması Atatürk’ün devletçilik modeline geçilmesinin yolunu açmıştır. Devletçilik dönemi 1933-1938

⁸⁸¹ *age.*, s. 608.

⁸⁸² *age.*, s. 609-610.

⁸⁸³ Sezgin Kızılçelik, “Atatürk Döneminde Sanayileşme Çabaları”, *Ata Dergisi (iç)*, Ayır Basım, Konya, Sayı 4, Yıl 1993, s. 131.

⁸⁸⁴ *agm.*, s. 131-132.

yılları arasında uygulanmıştır. 1929 yılında Dünya Üretim Anarşisi ile Sovyetler Birliği dışında dünya genelinde devlet ekonomileri çökmüştür. Kriz özellikle tarım piyasasını vurduğundan Türkiye’de çok büyük bir şekilde etkilenmiştir. Fakat, Atatürk’ün 1930’lu yıllar ile birlikte gerçekleştirdiği devrim ve reformlarla çeşitli önlemler alarak krizi fırsata çevirme girişimciliği yaratmıştır. Bu şekilde devletçilik modelini işlevsel hale getirebilmenin yollarını açmıştır.⁸⁸⁵ “Bu hususta Cumhuriyet’in ilk 10 yılında, ekonomik bağımsızlık ve hızlı kalkınma alanlarında önemli sayılabilecek bir aşama sağlanamaması, 1930’lu yıllarda beliren iç ve dış gelişmelerle birlikte, devletçi sanayileşme sürecine yol açmıştır.”⁸⁸⁶

Ekonomik alanda istenilen hedeflere ulaşabilmek için 1933-1938 yılları arasında Birinci Beş Yıllık Sanayi Programı uygulanmıştır. Bu plan, dünyada kapitalist sistem içerisinde uygulanan ilk kalkınma planı olarak kabul edilmiştir. Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı devletçilik modeli ile hazırlanmıştır. Bu dönemde hammadde Türkiye’de olup ama ithal edilen malların fabrikasının kurulmasına öncelik verilmiştir. Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı başarı ile uygulanılmış 1938 yılında İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı uygulanmaya koyulmuştur. Fakat İkinci Beş Yıllık Sanayileşme Planı’nın küçük bir bölümü uygulanabilmiştir. Yaklaşan 2.Dünya Savaşı ve Türkiye’de ekonomi politikasında ortaya çıkan değişimler planın uygulanmasına engel olmuştur.⁸⁸⁷

Devletçilik modeliyle, devlet bizzat yatırımcı olarak piyasaları yönlendirmiş, hammadde yurt içinde olan mamüllerin fabrikası kurulmuştur. Devlet, sanayileşme ile ortaya çıkan çalışan sınıfın sorunlarını çözmeye de önemle eğilmiştir.⁸⁸⁸ “1930’lardan itibaren gerçekleştirdiği siyasal, toplumsal ve kültürel devrimlerini reformlarla tamamlayıp Türk toplumunu çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmayı hedefleyen Atatürk, laik hukuk devletinin gereği olarak devletin ekonominin işleyişine müdahale ve yön verme yetkilerini benimseyen yasalar çıkmasını sağlamadı. Çünkü 1923-1933 yılları arasında özel sektörün kendisine verilen bütün olanaklara rağmen başarı gösterememesi insanları hayal kırıklığına uğratmıştır. Zaten belirtilen yıllarda, tıpkı 1980’lerde olduğu gibi, özel sektörün başarı sağlayamaması doğaldır. Zira

⁸⁸⁵ *agm.*, s. 134-135.

⁸⁸⁶ *agm.*, s. 135.

⁸⁸⁷ *agm.*, s. 136-137.

⁸⁸⁸ *agm.*, s. 137.

Türkiye’de Batı’daki anlamıyla tam bir burjuva ve burjuvazi kültürü yaratılamamıştır.”⁸⁸⁹ Atatürk, devletçilik modeliyle özel sektörün gerçekleştiremediği ekonomik atılımları devlet eliyle gerçekleştirmeye girişmiştir.

Atatürk’ün devletçilik modeliyle 1929-1939 yılları arasında dünya sanayi üretimi %19 artarken bu oran Türkiye’de %96 olmuştur.⁸⁹⁰ Kızılcılık, Atatürk’ün Türk milletinin çıkarları doğrultusunda 1930’lu yıllarda sosyal refah devleti anlayışını ön plana çıkardığını ifade etmiştir. Atatürk, herkesin yararına olan bir ekonomi modeli yaratmıştır. Onun, ekonomik işleyişi belli bir sınıfın çıkarına olan günümüz sisteminden farklıdır.⁸⁹¹ Kızılcılık, Türkiye’de halkın yararına olan devletçilik sisteminin yeniden uygulanması gerektiğini düşünmektedir. Türkiye’de özelleştirmeler ve yabancı sermayede görülen artış halkın üzerinde sömürü kurmaktadır. Kızılcılık, devletin bu duruma bir an önce el koyması gerektiğini belirtmiştir. Ülke yöneticilerimiz, sermaye sahiplerinin çıkarlarını değil halkın çıkarlarını göz önünde bulundurmalıdırlar. Atatürk’ün devletçilik modeli de halkın yararına olan bir sistem kurma anlayışıdır.⁸⁹²

Kızılcılık, bu bağlamda Türkiye’nin kalkınması için Avrupa Birliği’ne ya da Amerika’ya ihtiyacının olmadığını iddia etmiştir. Atatürk’ün devletçilik modeliyle Türkiye kendi öz kalkınmasını sağlayacaktır. Avrupa Birliği ve Amerika’nın Türk ekonomisine sağladığı sermaye, onların borçlandırma sistemi olan yardımları Türkiye’yi ekonomik yönden tutsak etmektedir. Kızılcılık, tarih içerisinde Avrupa Birliği’nin ve Amerika’nın kalkındırdığı tek bir ülkenin olmadığını söylemiştir. Onların gayesi yöneldikleri ülkeyi her yönden tutsak edip sömürmektir. Kızılcılık, Atatürk’ün devletçilik sistemiyle bağımsız bir ekonomik anlayışa geçeceğimizi ifade etmiştir. Kızılcılık, kalkınmamızın çalışmaktan ve üretmekten geçtiğini Atatürk’ün de çalışmayla her şeyi başaracağımızı söylediğini dile getirmiştir. Kızılcılık, Atatürk’ün her alanda Türk milletine güvendiğini, Türk milletiyle birlikte emperyalistleri ülkemizden kovduğunu, kurmuş olduğu Türkiye Cumhuriyeti’yle de halkın

⁸⁸⁹ Sezgin Kızılcılık, “Atatürk Döneminde Sanayileşme Çabaları”, *Ata Dergisi (iç)*, Ayı Basım, Konya, Sayı 4, Yıl 1993, s. 137-138.

⁸⁹⁰ Sezgin Kızılcılık, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 610.

⁸⁹¹ *age.*, s. 611.

⁸⁹² *age.*, s. 613-614.

egemenliğini sağladığını belirtmiştir.⁸⁹³ Türkiye'nin kazanmış olduğu bağımsızlığını devam ettirmesinin yolu Atatürk'ün devrimlerine sahip çıkıp onun kurduğu sistemleri devam ettirmektir.

Kızılcelik, günümüzde yürüttüğümüz politikaların bizi emperyalist devletlere bağımlı kıldığını belirtmiştir. Ona göre kendi kaynaklarımıza güvenip ona yönelmedikçe bağımsızlığımızı sağlayıp dünya da söz sahibi olmamız mümkün değildir. “Açıkçası, günümüzde uygulanan ekonomi politikalarla Türkiye'nin küreselleşme sürecinde etkin ve başat bir konum elde etmesi mümkün değildir. Türk toplumu, toplumlar arası ilişkilerdeki tarihî misyonunu yitirmek üzeredir. Türk toplumunun, toplumlar arası ilişkilerde, özellikle Doğu-Batı ilişkilerinde belirleyici olabilmesi için yeniden kendi millî temeline, millî kültürüne ve öz kaynaklarına yönelmesi gerekir. Bu da öncelikle Amerika'nın ve Avrupa Birliği'nin hükümlerinden başka bir anlam ifade etmeyen ve onların çıkarlarına olan postmodernizm patentli küreselleşme sürecine karşı başta iktisat alanı olmak üzere yeniden Kurtuluş Savaşı vermesiyle mümkündür. Türk toplumu olarak küreselleşme girdabından çıkmak ve postmodern nirvanada rahatlamayı terk etmek mecburiyetindeyiz.”⁸⁹⁴ Kızılcelik, Atatürk'ün ‘Gençliğe Hitabesi’nde yer verdiği ‘muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!’, sözünü iyi anlamamız gerektiğini, gücümüzün kendi içerimizde bulunduğunu belirtmiştir.⁸⁹⁵ Kızılcelik, Türkiye'nin küreselleşme politikalarıyla hareket ettiğini bunun da emperyalist devletlerin yeni sömürgecilik sistemi olduğunun altını çizmiştir. Türkiye'nin bağımsız bir ekonomik sistem kurması için kapitalist-emperyalist devletlerle ilişkiden kaçınması gerekmektedir. Kızılcelik, tam bağımsızlığımızın yolunun yerli politikalar üretmekten geçtiğini ifade etmiştir.⁸⁹⁶

Kısaca, Kızılcelik, Atatürk'ten önceki yöneticilerin özellikle Tanzimat'tan sonraki idarecilerin Türkiye'nin bağımsızlığını tahrip edici politikalar güttüğünün altını çizmiştir. Atatürk'ün devletçilik modeli ise bağımsızlığımızı yeniden tesis etmiş anti-kapitalist, anti-emperyalist bir devrimdir. Atatürk, devletçilik modeliyle sömürgeci devletler olan Avrupa Birliği ve Amerikan'ın tutsaklığından Türkiye'yi

⁸⁹³ *age.*, s. 614.

⁸⁹⁴ *age.*, s. 615.

⁸⁹⁵ *age.*, s. 615.

⁸⁹⁶ *age.*, s. 619.

kurtarmıştır. Atatürk, siyasi ve ekonomik bağımsızlık mücadelesiyle Osmanlı'nın darmadağın olan durumundan bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'ni kurmuştur. Onun bu başarısını sağlayan sistem ise siyasi bağımsızlığı elde ettikten sonra hiç zaman kaybetmeden ekonomik bağımsızlığı sağlamış olmasından kaynaklanmaktadır.⁸⁹⁷

Sonuç olarak, Kızılcelik, Cumhuriyet döneminin ülkemizin esaretten kurtulduğu bağımsızlığına kavuştuğu dönem olarak ele almaktadır. Cumhuriyet döneminde Atatürk önderliğinde Türk milleti emperyalist devletlere karşı bağımsızlığını kazanmıştır. Kızılcelik, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardından Atatürk'ün Aydınlanmacı Batı'yı kendisine referans seçtiğini vurgulamıştır. Atatürk, aydınlanmacı Batı'yı referans alırken emperyalist Batı'ya karşı savaş ilan etmiştir. Kızılcelik, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardında Atatürk'ün Türk halkının sosyal ve kültürel yapısına uygun yenilikler yaptığını belirtmiştir. Atatürk'ün yerli bir bakış açısıyla yapmış olduğu politikalar Türkiye'yi çağdaş bir ülke konumuna getirmiştir. Kızılcelik, Atatürk önderliğinde kazanılan siyasi bağımsızlığının Atatürk'ün geliştirmiş olduğu devletçilik modeliyle de ekonomik alanda da sürdürüldüğünü dile getirmiştir. Kısacası, Kızılcelik, Atatürk döneminde ülkenin siyasi ve ekonomik yönden tam bağımsızlığını elde ettiğini belirtmiştir.

4.1.5. Atatürk ve Tam Bağımsız Türkiye'ye Yönelik Görüşleri

Kızılcelik, Türkiye'nin bağımsız bir devlet olması yönünde hassasiyet sahibi bir sosyologdur. O, Türkiye'nin bağımsızlığını kendisine dert edinmiştir. Türkiye'nin bağımsızlığına tehlike olarak gördüğü her türlü iç ve dış oluşumlara fikirsel yönden savaş ilan etmiştir. Türk halkını Türkiye'nin bağımsızlığı konusunda aydınlatmak için çaba sarf etmiştir. Onun düşünüp yazdıklarının temelinde Türkiye'nin bağımsızlık meselesi vardır. Kızılcelik, ulusumuzun bağımsızlığını ve özgürlüğünü sonuna kadar hak etmiş bir karakterde görmüştür. Kızılcelik, ulusumuzun bağımsızlığı için çaba sarf etmiş, bu uğurda mücadele vermiş herkesi ve herkesimi önemsemiştir. Kızılcelik, bu doğrultuda Türk halkının bağımsızlığına büyük katkı sağlamış olan Atatürk'ü çok önemsemiş onu Türkiye'nin bağımsızlığı ve özgürlüğü yolunda bir rol model olarak kabul etmiştir. Kızılcelik, Atatürk'ü, Türk halkını esaretten kurtarmış, Türk halkının

⁸⁹⁷ *age.*, s. 616-619.

zedelenen onurunu iade etmiş, onu yeniden saygın bir konuma yerleştirmiş bir lider olarak ele almıştır.

Kızılçelik, sosyolojisinde Atatürk'e önemli bir yer vermiştir. Onu tam bağımsız Türkiye'nin mimarı olarak nitelendirmiştir. Atatürk'ün fikirlerini canlandırıp günümüzde yeniden sorunlarımıza çözüm bulmak için kullanılmasını istemiştir. Kızılçelik, Atatürk'ü günümüze taşımak istemiştir. Bunun için öncelikle onun fikirlerinin doğru anlaşılması gerektiğini düşünmüştür. Bu amaçla hacimce büyük, fikrinsel olarak etkili olan "Atatürk'ü Doğru Anlamak" adlı eserini kaleme almıştır. Kızılçelik bu eserinde Atatürk'ün fikir sistemini, Türkiye'ye yapmış olduğu katkıları titiz ve özenli bir çalışmayla açıklama çalışmıştır. Kızılçelik, bu eserinde Atatürk'ü her yönüyle değerlendirmeye açmıştır. Kızılçelik'in bu kitabı Atilla İlhan'ında ilgisini çekmiş ve kitap üzerine yazdığı yazıda⁸⁹⁸ bu kitabın ilgi çekici ve heyecan verici olduğunu söylemiştir. Atilla İlhan ayrıca ülkesinin geleceğini ciddiye alan her bireyin bu kitabı okuması gerektiğini de belirtmiştir.

Atatürk üzerine çok sayıda eser yazıldığını biliyoruz. Fakat bu sayıca çok olan bu eserlerden ziyade Atatürk'ün fikir sistemini doğru bir şekilde değerlendirebilen nitelikli eserlerin varlığına ihtiyacımız var. Kızılçelik de Atatürk'ü dünyada üzerine en çok eser yazılan bir kişi olmasına rağmen doğru anlaşılmadığını iddia etmiştir. Atatürk'ün düşünce sisteminin bilerek ya da bilmeyerek çarpıtıldığını öne sürmüştür. "Atatürk'ün 'Batı yanlısı', 'Batı düzeninin taklitçisi, 'ırkçı', 'kafatasçı', 'diktatör', 'dikta rejimini savunan', 'demokrasi düşmanı', 'İslâm karşıtı', 'milletten ve halktan kopuk' olduğu sıkça dile getirilmiştir. Atatürk'e yönelik söz konusu tanımlamaların hiçbiri doğru değildir."⁸⁹⁹ Kızılçelik, çarpıtılan Atatürk'ün düşünce sisteminin doğru bir şekilde anlaşılması için yoğun bir çaba sarf etmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ü "Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu, tam bağımsız Türkiye'nin mimarı, kapitalizme ve emperyalizme karşı en zor koşullarda Kurtuluş Savaşı başlatmış, bu ölüm-kalım mücadelesini kazanmış bir lider, yani Türk milletinin kahramanı olarak" değerlendirmiştir.⁹⁰⁰ Kızılçelik, Atatürk'ün Batı hayranı olmadığını, diktatörce

⁸⁹⁸ Attilâ İlhan, "...Yaptıklarını Yıkıyorlar, Mustafa Kemal!..", *Cumhuriyet Gazetesi* (iç.), 28 Ocak 2004, s. 20.

⁸⁹⁹ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 4.

⁹⁰⁰ *age.*, s. 4.

adlandırılmayacak kadar demokrat olduğunu, onun yerli ve milli bir lider olduğunu, onun aynı zamanda Türk milletini de aşarak Batı-dışı mazlum milletlerin umudu olduğunu ifade etmiştir.⁹⁰¹

Kızılçelik, Atatürk'ten sonra Türkiye'de uygulanan politikalara bakıldığında onun doğru anlaşılmadığı görülmektedir demiştir. “Çünkü Türkiye'de ‘karşıdevrimci’ süreci başlatanların ve sürdürenlerin, Atatürk'ün tam bağımsız Türkiye sevdalısı olduğuna; Türk milletinin bekasını ve özgürlüğünü her şeyin üzerinde gördüğüne; egemenliğin millete ait olması gerektiğini vurguladığına; ezene, zalime ve mağrura karşı her zaman ezileni, mazlumu ve mağduru savunduğuna, yerli ve millî siyaseti esas aldığına; dışa bağlı bir ekonominin ülkeye felaket getireceğine, kendi öz kaynaklarımızla kalkınmamız gerektiğini öne sürdüğüne; akli ve bilimi referans alıp dine değil, dogmalara savaş açtığına; İslâm dinini önemsemediğine; devletin, dinî gruplardan, cemaatlerden ve tarikatlardan uzak tutulması gerektiğini ısrarla söylediğine; devlet idaresinde ve eğitim sisteminde laik bir anlayışın esas alınmasının zaruretine işaret ettiğine; iç ve dış siyasette savaşın değil, barışın referans kabul edilmesi gerektiğine dair temel fikirlerini tam olarak idrak edemedikleri anlaşılmaktadır.”⁹⁰²

Kızılçelik, Atatürk'ün ülkemiz için çok büyük bir değer olmasına rağmen onun değerinin iyi anlaşılmadığına kanaat getirmiştir. Kızılçelik, Türkiye'de bir sahte Atatürkçülüğün ve Atatürk düşmanlığının olduğunu, Atatürkçülüğün kullanıldığını, bu nedenle bazı kesimlerin Atatürkçü gözükep Atatürk düşmanlığı yaptığını da ileri sürmüştür.⁹⁰³ Kızılçelik, Atatürk'e dönük çarpıtmaları, düşmanlıkları, onun devrimlerine saldırı içerisinde olan karşı devrimcilerin tezlerini çürütmek için onun doğru anlaşılması için yoğun bir gayret içerisinde olmuştur. Kızılçelik, bu saikle Atatürk'ü belgelere dayanarak bir temel tez altında birleştirdiği on bir ayrı tezde doğru bir şekilde açıklamaya çalışmıştır. Kızılçelik, ülkemizin içerisinde bulunduğu sorunları aşmada tarihimizin önemli bir yol gösterici olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, bu anlayıştan hareketle tarihimizde Atatürk dönemini, onun devrimlerini, onun düşünce sisteminin çok önemli olduğunu dile getirmiştir. “Atatürk, hangi koşullarda

⁹⁰¹ *age.*, s. 4.

⁹⁰² *age.*, s. 30.

⁹⁰³ Sezgin Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 4.

ortaya çıktı, neler yaptı ve ondan sonra ülke ne hale geldi? sorularına verilecek en iyi yanıt, ciddi bir biçimde yakın tarihimizin yeniden yazılmasını ve doğru bir biçimde değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Eğer Türkiye'nin yakın tarihi çok iyi tahlil edilirse, günümüz Türkiye'sinin sorunlarını doğru bir biçimde değerlendirme imkânına kavuşmak mümkün olabilir. Bugün Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı ciddi sosyal meseleleri çözmede, Atatürk'ün düşünce sistemi ve onun dönemi, kısaca başarılarla dolu yakın tarihimiz bize yol gösterebilir.”⁹⁰⁴

Kızılçelik'in Atatürk'ün doğru bir şekilde anlaşılması için ileri sürdüğü bir temel tezi bulunmaktadır. Kızılçelik, bu temel tezinde Atatürk'ün Türk toplumu ve Batı-dışı mazlum milletler için neden önemli olduğunu, onun değerini ortaya çıkaran yönlerini özetlemiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün Batı'nın ve onun yapılandırması olan emperyalizmin düşmanı olduğunu, onların güçlerinin doruk noktasındayken onlara korkmadan meydan okumuş bir lider olduğunu, ömrü boyunca Türk devletinin ve Türk halkının yararına olacak şekilde düşündüğünü ve bu yönde de uygulamalar icra ettiğini ifade etmiştir. “Atatürk, asla Batı taklitçisi değildir. Atatürk, Türkiye'nin Avrupalılaşarak ya da Amerikanlaşarak değil, kendi özüne dönerek kurtulacağını savunan yetkin bir düşünce ustasıdır. Atatürk, Batı-dışı mazlum toplumlardan yanadır. Atatürk, sadece Türkiye'nin değil, aynı zamanda, Batı-dışı mazlum milletlerin kurtuluşu için çaba sarf etmiştir. Atatürk, Türk toplumunun kimliğinin Avrupalı değil, Asyalı olduğunu iddia etmiştir. Atatürk, yerlidir, millîdir, özgündür, milliyetçidir, devletçidir, laiktir ve tam bağımsızlıkçıdır. Atatürk, dinsiz değildir. Atatürk. İslâm dinine çok önem vermiştir. Atatürk, gençliğe güvenmiş ve Türk milletini gençliğe emanet etmiştir. Atatürk, Türk ordusunu tam bağımsız Türkiye'nin teminatlarından birisi olarak görmüştür. Atatürk, bir diktatör değildir, aksine barış söylemini şiar edinmiş, demokrasiden yana takınmış evrensel bir fikir ve eylem adamıdır. Atatürk sonrası Türkiye'nin düzeni ile Atatürk'ün görüşleri arasında birebir ilişki yoktur. Atatürk sonrası Türkiye'sindeki resmi ideoloji, Atatürk'ün düşünce sistemiyle ilişkilendirilemez. Atatürk'ten sonra Türkiye'deki politik iktidarlar, Atatürk ve onun devrimlerinin karşıtı bir süreci başlatmışlardır. Atatürk, Türkiye'de en çok sömürülen

⁹⁰⁴ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.44-45.

kişidir. Atatürk. Türkiye'de sürekli bir biçimde düşmanca tavırlara ve saldırılara maruz kalmıştır.”⁹⁰⁵

Kızılçelik, yukarıda yer verilen Atatürk'e dair temel tezini on bir alt başlıkta açıklamıştır. Böylelikle ana tezini on bir alt tez'e ayırarak onları detaylıca gerekçelendirmeye çalışmıştır. Kızılçelik, ilk tez olarak Atatürk'ün emperyalizm karşıtı olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, bu doğrultu da Atatürk'ün Türkiye'yi Batı'ya yaklaştırmaya çalışmadığını tam tersine Batı'dan uzak tutmak için politika ürettiğini belirtmiştir. “Atatürk, Türk toplumunun yerini ve geleceğini Batı'da değil, Doğu'da görmüştür. Dolayısıyla, Atatürk'ü kapitalizm ve emperyalizmin yeni adı küreselleşme ve onun somut biçimi olan Avrupa Birliği yanlısı olarak değerlendirmek yanlıştır.”⁹⁰⁶

Kızılçelik, Atatürk'ün ülkemizde yanlış değerlendirilmeye maruz kaldığını ileri sürmüştür. Ona göre başta gençler olmak üzere toplumumuzun bazı kesimleri ülkemizin içerisinde bulunduğu olumsuzlukların sebebinin Atatürk'ün düşünce sisteminin neden olduğunu düşünmektedirler. Kızılçelik, bu kabulün yanlış olduğunu belirtmiştir. Ona göre, Atatürk sonrası dönem olan 1940'lardan günümüze Türkiye'nin sosyal, ekonomik, kültürel ve politik yapısı Atatürk'ün düşünce sistemine göre oluşturulmamıştır.⁹⁰⁷ Türkiye, 1940'lardan bu yana Atatürk'ün düşünce sisteminden persah persah uzaklaşmıştır. Fakat Atatürk'ün düşünce sistemi de o dönemden günümüze kadar sürekli kullanılmaya çalışılmıştır. Görüşleri çarpıtılmış, yeni nesillere kurgulanmış bir Atatürkçülük aktarılmıştır.

Kızılçelik, Atatürk'ün başta gençler olmak üzere toplumumuza yanlış anlatıldığını ifade etmiştir. Atatürk, gençlere yanlış anlatıldığı için gençler de kendilerine yeni alternatifler bulmak için Batıcı modellerin peşine takılmışlardır. Kızılçelik, ülkemizin kurtuluşunun reçetesi Atatürk'ün düşünce sisteminde yatmasına rağmen gençlerimizin bizi esaret altına alacak Batıcı modellerin peşine düşmesinden son derece üzüntü duymuştur. Kızılçelik, Atatürk toplumumuza yanlış anlatıldığı için onu yasayla koruma zorunda kaldığımızı belirtmiş bu durumun ülkemizin bağımsızlığının mimarı olan birisine reva görülemeyeceğini belirtmiştir. Kızılçelik,

⁹⁰⁵ *age.*, s. 39.

⁹⁰⁶ *age.*, s. 40.

⁹⁰⁷ *age.*, s. 41.

Atatürk'ün doğru anlaşılmasında en büyük sorumluluğun aydınlarımızda olduğunu ifade etmiştir.⁹⁰⁸

Kızılçelik, Atatürk'ün görüşlerini çarpıtan onu yanlış değerlendiren geniş bir Batıcı aydınımızın olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, Batıcı modellerle Türkiye'yi, Atatürk'ü ele alıp değerlendirmeye çalışan aydınlarımıza 'Tanzimat aydını' demiştir. Onların ülkemiz gerçekliğinden kopuk olduğunu ifade etmiştir. "O halde, Atatürk'ü doğru anlama ve kitlelere doğru anlatma görevi, gerçek Atatürkçülere düşmektedir."⁹⁰⁹ Kızılçelik, tarihimizin özellikle de yakın tarihimizin doğru bir şekilde ele alınması için sosyal bilimler alanında çalışma yapan sorumlu bilim adamlarımızı göreve çağırmıştır. Kendi özgün metodumuzla tarihimizi bilmemiz gerektiğinin altını çizmiştir.⁹¹⁰

Kızılçelik, Atatürk'ü ülkemizin kurtarıcısı olarak ele almış, bağımsızlığımızın liderliğini yapmış kişi olarak değerlendirmiştir. "Atatürk, her şeyden evvel, ülkesini yabancı devletlerden kurtarmış bir devrimcidir. ...Atatürk, en zor koşullarda kapitalizme ve emperyalizme karşı savaş kazanmış ilk liderdir."⁹¹¹ Kızılçelik, Atatürk'ü büyük başarılarla imza atmış bir lider olduğunu ifade etmiştir. Onun yapıp ettiklerinin bizler için rol model olması gerektiğini belirtmiştir. Türkiye'nin bağımsızlığının kanıtlanmış politikalarının üreticisi olduğunu beyan etmiştir. Atatürk'ün fikir sistemini benimseyerek onu yeniden kendimize lider yapmamız gerektiğini, kurtarıcı olarak başka lider arayışımızın beyhude olduğunu savunmuştur. "Tam bağımsız Türkiye sevdası için biz niçin başka arayışlara giriyoruz. Gelin hep birlikte, Atatürk'ün paltosundaki çıkmaya çalışalım, ne dersiniz?"⁹¹² demiştir.

Atatürk, Batı kapitalizmine ve emperyalizmine meydan okumuştur. Atatürk, Türkiye'yi esaret altına almaya çalışan sömürgeci Batı'ya dünya da ilk yenilgiyi yaşatan kişidir. Atatürk'ün Batılılık anlayışı ve emperyalizm karşıtlığı iyi anlaşılmalıdır. "Batı'nın gelişme mekanizmalarını, dinamiklerini ve düşünce sistemlerini iyi kavramış olan Atatürk için, Batı gibi olmanın, yani Batılılığın önkoşulu, Anti-emperyalizmdir. Türk toplumunu Batı'da ön plana çıkan akıl, bilim,

⁹⁰⁸ *age.*, s. 43.

⁹⁰⁹ *age.*, s. 44.

⁹¹⁰ *age.*, s. 45.

⁹¹¹ *age.*, s. 47.

⁹¹² *age.*, s. 47.

teknoloji, hümanizma, eşitlik, özgürlük, kardeşlik ve demokrasi gibi temel unsurlara göre biçimlendirmenin ilk koşulu, Türk toplumunu Batı sömürsünden kurtarmaktır.”⁹¹³ Atatürk, emperyalist Batı’nın Türk toplumunu tarih sahnesinden yok etmek istediğini net bir şekilde idrak etmiş bir dehadır. Bu gerçekliği bilen Atatürk, ecnepleri düşman olarak görmüştür.⁹¹⁴

Atatürk, yaptığı devrimleriyle ve gerçekleştirdiği politikalarıyla onun Batıcı olduğu dile getirilmiştir. Atatürk’ün Batı’ya bakışının ne olduğunu doğru bir şekilde idrar eder isek bu eleştirinin yersiz olduğunu göreceğiz. Kızılçelik, Atatürk’ün düşünce sisteminde iki tür Batı’nın olduğunu ifade etmiştir. Birincisinde ‘Aydınlanma’yı gerçekleştiren Batı, ikincisinde ise sömürgeci Batı. Atatürk, Aydınlanmayı gerçekleştiren devrimci Batı ile emperyalist politikalar uygulayan Batı arasında ayırım yapmıştır. Onun Batı’dan etkilendiği nokta aydınlanmacı, devrimci Batı’dır. “Bu bağlamda, Atatürk’ün referans aldığı Batı, insanlık tarihinde büyük bir dönüşüme kaynaklık etmiş Aydınlanmanın mirasına ve Fransız Devrimi’ne dayanan Batı’dır, yoksa İstiklâl Marşımızda belirtilen 20.yüzyılın ‘tek dişi kalmış canavarı’, yani sömürgeci Batı’sı değildir. Ancak, Atatürk, Aydınlanmacı Batı’yı referans almasına karşın onu tamamıyla kopya etmemiş, Batı sisteminden farklı bir sistem kurmuştur.”⁹¹⁵ Kızılçelik, Aydınlanmacı Batı ile sömürgeci Batı’nın birbirlerine düşman olduğunu ifade etmiştir.

Atatürk, aydınlanmacı Batı’yı referans kabul ederken, sömürgeci Batı’ya savaş ilan etmiştir. Sömürgeci Batı’nın Türkiye’yi boyunduruk altına alma politikalarını bertaraf etmek için çaba sarf etmiştir. Bu çabasında başarıya da ulaşmıştır. Atatürk, Batı’nın Doğu uygarlığı üzerinde tahakküm kurmak istediğini öngördüğünü savunan Kızılçelik, bundan dolayı onun politikalarında Doğu ve Batı ayırımı yaptığını, Batı’nın kirliliğe karşı mücadele ederken Doğu toplumlarının Batı karşısında boyun eğmemeleri için yoğun bir uğraş içerisine girdiğini belirtir. Atatürk “sömürgeci Batı’ya karşı önemli mücadelelere girişmiş fakat Doğu toplumlarıyla hiç savaş yapmamış ve hep onlardan yana olmuştur. Atatürk, Doğu toplumlarının Batı

⁹¹³ *age.*, s. 59-60.

⁹¹⁴ *age.*, s. 67.

⁹¹⁵ *age.*, s. 68.

emperyalizmine maruz kaldıklarını ileri sürerek, onların Batı'ya başkaldırımlarının ideolojik dayanaklarını oluşturmaya çalışmıştır.”⁹¹⁶

Atatürk, fikir sisteminde Doğu-Batı ayrımı yapmıştır. Batı toplumlarını, Doğu uygarlığını etkisi altına almaya çalışan emperyalist ülkeler olarak tanımlamıştır. Atatürk'ün fikir sisteminde Doğu uygarlığı ise emperyalist Batı sistemine direnmesi gereken mazlum milletlerden oluşmuştur. Atatürk, Asya ve Afrika ülkelerini emperyalizm karşısında dik durabilmeleri için birleşmeleri gerektiğini savunmuştur. Atatürk, Türk toplumunun da Doğu toplumuna mensup olduğunu ifade etmiştir. Atatürk, kendisine yöneltilen eleştirilerin tersi olarak Türkiye'yi Avrupalı değil, Asyalı bir millet olarak ele almıştır. Atatürk, Türk milletini Asyalı mazlum bir millet olduğunu kabul etmiştir. Atatürk, Doğu milletleri içerisinde Türk milletinin ayrıcalıklı bir yerinin olduğunu, Türk milletinin Doğu'nun en güçlü milleti olduğunu iddia etmiştir.⁹¹⁷ Kızılcılık'ın Atatürk'ün Doğu ve Batı üzerindeki görüşlerini ifade ettiği bu bölüme bakarak Atatürk'ün Doğu-Batı çatışması teorisinin temellerini atan kişi olduğunu kabul edebiliriz.

Kızılcılık, Atatürk'ün Türk milletini Doğu uygarlığına mensup olduğunu ileri süren görüşünün ciddiye alınması gerektiğini ifade etmiştir. Ona göre, bu saptama Türk milletinin sorunlarına çözüm bulabilmesi için önemli bir gerçektir. Kızılcılık, Batı'nın kavramlarıyla Türk toplumunu tanımlamaya çalışanlara tepki göstermiştir. “Türk toplumunu, ‘Avrupalı’, ‘kentli’, ‘arabesk’, ‘azgelişmiş’, ‘gelişmekte olan’, ‘küreselleşen bir toplum’ ya da ‘Batı-dışı modernlik’ sözcüğü ile değerlendirmek yerine onu, emperyalist Batı karşısında yer alan, Batı toplumlarından farklı bir yapıya ve uygarlığa sahip olan ‘Batı-dışı mazlum toplum’ olarak değerlendirmek daha doğru olur.”⁹¹⁸

Kızılcılık, Atatürk'ün Türk milletine verdiği büyük değere karşılık onun ölümünden sonra başlayan ve günümüzde de devam eden Türk milletini küçümseyen bir kesimin ortaya çıktığını ifade etmiştir. Kızılcılık, bu kesimin Doğu uygarlığını ve onun üyesi olan Türk milletini Batı karşısında hor gördüğünü, gelişme ve ilerleme olarak Batı'yı referans aldığı, bu tutumunda bağımsızlığımız için büyük tehlike arz

⁹¹⁶ *age.*, s. 69.

⁹¹⁷ *age.*, s. 71-72.

⁹¹⁸ *age.*, s. 72.

ettiğini belirtmiştir. Kızılçelik bu yanlış tutum içerisinde olanları emperyalizmin işbirlikçileri olarak nitelemiştir. Kızılçelik, günümüzde Avrupa Birliği'nin sorunlarımız için tek çıkar yol olarak gören kesimin de bu yanlış tutum içerisinde olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, küreselleşme yanlılarının, ulus-devleti eleştirenlerin Atatürk'ün fikir sistemini anlayamadığını dile getirmiştir.⁹¹⁹

Kızılçelik, Avrupa Birliği'ne girmemiz için uğraşanların da Türkiye'nin egemenliğine kast eden bir zihniyetin ürünü olduğunu savunmuştur. Kızılçelik, Atatürk'ün Türkiye'yi tam bağımsız bir devlet olmasının öncüsü olduğunu; Avrupa Birliği'ne girmemiz için yıllardan beridir çaba gösterenlerin ise kazandığımız bağımsızlığımızı yeniden esarete döndürmenin öncülüğünü yaptıklarını iddia etmiştir. Kızılçelik, ulusal bağımsızlığımızı korumak için Atatürk'ün fikir sisteminin bize yol göstereceğini belirtmiş, her yurttaşın da bu uğurda görev alması gerektiğini ifade etmiştir. “Bir devlet için en önemli şey, milli bağımsızlıktır. Bir devlet, başka devletler karşısında egemenliğini ve tam bağımsızlığını yitirirse, onun hiçbir anlamı kalmaz, o devlete mensup olanlar da yalnızca uşak muamelesi görürler. O yüzden, Türkiye'de insanları, millî egemenlik ve tam bağımsızlık anlayışından vazgeçirmeye çalışan Avrupa Birliği yanlılarına ve küreselleşme sevdalılarına karşı çıkmak, millî bir görevdir. Millî egemenliğimizi zaafa uğratacaklar karşısında dimdik durmak, her yurttaşın vazifesi olmamalıdır.”⁹²⁰

Kızılçelik, kısaca, Atatürk'te keskin bir milli egemenlik görüşü ve anti-emperyalist bilinç mevcuttur demiştir.⁹²¹ Kızılçelik, Atatürk'ün anti-emperyalist bir düşünceye sahip olduğunu bu düşüncenin ülkemizdeki insanlarda da olduğu için emperyalizme karşı bir bütünlük içerisinde mücadele edildiğini söylemiştir. Atatürk öndeliğinde Türk halkı bu anti-emperyalist bilinçle ülkenin bağımsızlığını ve bütünlüğünü sağlamışlardır.⁹²² “Atatürk, anti-kapitalist ve anti-emperyalisttir. Atatürk, ‘istibdada karşı, emperyalistlere karşı düşmanız’ , demiştir.”⁹²³ Atatürk'ün bu sözünü benimsemiş insanlarımız ondan bu yana emperyalizmin ülkemiz üzerindeki oyunlarını boşa çıkarmak için uğraş vermektedirler.

⁹¹⁹ *age.*, s. 72.

⁹²⁰ *age.*, s. 74.

⁹²¹ *age.*, s. 74.

⁹²² *age.*, s. 76.

⁹²³ *age.*, s. 77.

Kızılçelik, Atatürk'ün doğru anlaşılması için ikinci olarak ele aldığı tez: Atatürk'ün Türkiye'nin kurtuluşu için Avrupa'yı ya da Amerika'yı değil, kendi özümüzü referans aldığıdır. “Türkiye, Avrupa Birliği ile Amerika'nın emperyalist politikaları sonucunda onların büyük bir pazarı ve kolonisi haline gelmiştir. Türk toplumunun sosyo-ekonomik ve politik açmazlardan kurtulmasının yolu asla Avrupa Birliği ve Amerika ve onların küreselleşme politikaları değildir. Türkiye söz konusu birlik ve emperyalizmin yeni adı olan küreselleşme anlayışları ile hiçbir yere varamaz. Türkiye, ne Avrupa Birliği'ne girerek Avrupalılaşmak ne de Amerika'nın küreselleşme politikalarına alet olup Amerikanlaşmalıdır, o sadece özüne dönmeli ve özleşmelidir. Bu gerçeği bize Atatürk göstermiştir. Atatürk, Batı toplumlarına özenmemiş, asla Batı'yı taklit etmemiştir. Atatürk'e göre, Türkiye, Avrupalılaşarak ya da Amerikanlaşarak kurtulamaz. Türkiye, emperyalist Batı'ya öykünmeyi terk edip kendi özüne dönerse, bağımsız ve özgür bir ülke olabilir.”⁹²⁴

Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin ya da onun ortağı Amerika'nın Türkiye'yi ileriye taşıyacak, refah toplumu yönünde geliştireceği hiçbir politikasının olmadığını iddia etmiştir. Kızılçelik, Avrupa Birliğinin ve Amerika'nın Türkiye'yi esaret altına almaya çalıştıklarını savunmuştur. Kızılçelik, bu gerçeği Atatürk'ün gördüğünü bundan dolayı kurtuluşun yolunu kendi öz gücümüzde aradığını ifade etmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün bu tavrının bize örnek olması gerektiğini belirtmiştir. “Atatürk, Türkiye'nin tam bağımsızlığından hiçbir surette taviz vermeyeceğini, kendi ilkelerinden başka hiçbir ilkeyi tanımayacağını, emperyalist Batı'nın istediği hiçbir şeyi yapmayacağını ve onları asla örnek almayacağını açıkça söylemiştir. Atatürk'ün bu tavrı ve emperyalist Batı'ya karşı duruşu, Avrupa Birliği'nin ve Amerika'nın küreselleşme politikaları karşısında Türkiye'nin seçeneksiz olmadığını önemli bir göstergesidir.”⁹²⁵

Atatürk, başka bir toplumu taklit ederek ilerlemenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Diğer toplumlarda başarılı olmuş modellerin bizim gerçekliğimize uymayacağını bundan dolayı kendi özgün modellerimizin yaratılması gerektiğini savunmuştur. Atatürk, sorunlarımızın çözümünü kendi içimizde bulmaya çalışmış bir liderdir. Bundan dolayı o, Türkiye'yi ne Bolşevik ne de Avrupa gibi yapmak istemiştir. “Atatürk, Türkiye'nin Bolşevik olmasını arzulayanlara, Türklerin ayrı bir millet

⁹²⁴ *age.*, s. 77-78.

⁹²⁵ *age.*, s. 79.

olduğunu, kendine özgü yapısının ve kültürünün olduğunu hatırlatmış, Türklere Türk toplumunun değerlerini korumaları gerektiğini söylemiştir.”⁹²⁶ “Atatürk, Türk toplumunun muasır medeniyet seviyesine ulaşması için Batı öykünmeciliğini terk edip kendi özüne dönmesi-gerekliğine işaret etmiştir. Atatürk, Türk toplumunun çağdaş uygarlık düzeyini yakalamasının Tanzimatçı anlayış olan Batı öykünmeciliğiyle olanaklı olmadığını altını özenle çizmiştir.”⁹²⁷

Kızılçelik, Atatürk’ün kendi politikamızı kendi gerçekliğimizden oluşturmamız gerektiğini ifade etmiştir. Bundan dolayı, Atatürk, “kendi döneminde etkili olan komünizm ve faşizm gibi sistemleri benimsememiştir.”⁹²⁸ Kızılçelik, Atatürk’ün Türkiye’ye en uygun yönetim şeklinin Cumhuriyet olduğunu savunduğunu belirtmiştir. Atatürk, Avrupalaşarak ya da Amerikanlaşarak Türkiye’nin ilerleyemeyeceğini bundan dolayı her türlü taklide karşı çıkmıştır.⁹²⁹

Kızılçelik, üçüncü tez olarak Atatürk’ün iddia edilenin aksine diktatör olmadığını onun demokrat bir lider olduğunu belirtmiştir. “Atatürk, tam bağımsız Türkiye için ömrünü harcamış, anti-emperyalist bir eylem adamıdır. Atatürk, iddia edilenlerin aksine diktatör değildir. Atatürk dönemi, totaliter bir dönem olarak değerlendirilemez. Çünkü Atatürk, politik programlarıyla ve uygulamalarıyla Türkiye’de demokrasinin yerleşmesine çalışmıştır. Günümüz Türkiye’sindeki insanlarımızın edindiği demokratik hakların çoğunluğu, Atatürk dönemine aittir. Atatürk dönemi, ‘tek parti’ dönemi değildir. Atatürk ile birlikte Türkiye çok partili politik hayata geçmiştir. Aydınlanmayı ve demokrasiyi içselleştirmiş ve bu uğurda büyük bir mücadele vermiş olan Atatürk’ü diktatör olarak tahlil etmek, son derece yanlıştır ve onun manevî şahsına yapılmış büyük bir hakarettir.”⁹³⁰

Kızılçelik, Atatürk’ün geçmişte bazı kesimlerce diktatör ilan edildiğini ve günümüzde de bu şekilde düşünenlerin olduğuna işaret etmiştir. Atatürk, bazı kesimlerce anti-demokratik uygulamaları gerçekleştiren bir isim olarak lanse edilmiştir. Oysa ki Atatürk, kendisini eleştirenlere dahi hoşgörülle yaklaşmış bir liderdir. Buna örnek olarak Sabahattin Ali olayı verilebilir. Sabahattin Ali, Atatürk

⁹²⁶ *age.*, s. 79.

⁹²⁷ *age.*, s. 80.

⁹²⁸ *age.*, s. 84.

⁹²⁹ *age.*, s. 84.

⁹³⁰ *age.*, s. 84-85.

hakkında ağır eleştiriler içeren bir yazısından dolayı öğretmenlik görevinden alınmıştır. Fakat Atatürk öğretmenliğe iadesi ile ilgili kanuni bir engel yoksa sırf kendi şahsına eleştiri olduğu için cezalandırmanın doğru olmadığını söyleyerek affedilmesini istemiştir.⁹³¹

Kızılcılık, Atatürk'ün despot olmadığını, onun 'korku üzerine egemenlik kurulamayacağını' ifade ettiğini söylemiştir. "Atatürk, yalnızca Türk milletini kapitalizmin ve emperyalizmin zulmünden kurtarmış, kendi insanına diktatörce davranmamıştır."⁹³² Atatürk, insanlara oldukça nazik davranan bir tutuma sahiptir. O, eleştirilmeyi ve eleştirmeyi önemsemiştir. Atatürk, kendisi eleştirenlerin bazılarını önemli görevlere getirmiş hatta milletvekili dahi yapmıştır.⁹³³

Kızılcılık, Atatürk'ün barışçıl bir mizacının olduğunu lanse etmiştir. "Atatürk diktatör olsaydı, 'yurtta barış, dünyada barış' politikasını esas almazdı."⁹³⁴ Atatürk dünya barışını önemsemiştir. "Atatürk diktatör olsaydı, emperyalizme, sömürgeciliğe, faşizme karşı çıkmaz, milletlerin kimliklerine ve onurlarına saygı göstermezdi."⁹³⁵ Atatürk, düşman devletlerinin bayraklarına saygı göstermiş, ulusların değerlerine hürmet etmiştir. Çünkü Atatürk'ün düşmanlığı milletlere değil onların hükümetlerinedir. Kızılcılık, düşman ulusların dahi bayrağına saygıda kusur etmeyen Atatürk'ü diktatör olarak nitelemenin beyhude bir çaba olduğunu belirtmiştir.⁹³⁶

Kızılcılık, Atatürk'ün kendi partisine muhalif olan partilerin kurulmasına izin verdiğini hatta bazılarını kendisinin bizzat teşvik ettiğini belirterek bu anlayışın ileri demokratik bir tutum olduğunun altını çizmiştir. Bu anlayış diktatörlük ile bağdaşamaz. Atatürk, diktatörlerin benimsediği gibi tek parti yönetimini kabul etmemiştir. Tam tersi olarak ülkede demokrasinin oturması, özgürlüklerin işleyebilmesi için çok partili sistemin oluşması için çaba sarf etmiştir. Atatürk, parlamenter yönetimin oluşması için emek harcamış cumhuriyet yönetiminin kurulmasına öncülük etmiştir.⁹³⁷ "Atatürk, özgürlük yanlısıdır. Atatürk, ömrü boyunca

⁹³¹ *age.*, s. 85-86.

⁹³² *age.*, s. 90.

⁹³³ *age.*, s. 88-93.

⁹³⁴ *age.*, s. 93.

⁹³⁵ *age.*, s. 94.

⁹³⁶ *age.*, s. 94-95.

⁹³⁷ *age.*, s. 96-97.

Türkiye'yi meclissiz bırakmamıştır.”⁹³⁸ “Atatürk'ün ilkeleri arasında halkçılığın yer alması ve egemenliğin kayıtsız şartsız milletini olması tezi, Atatürk'te demokrasi idealine verilen önemi gösterir.”⁹³⁹

Kızılcılık, Atatürk'ün diktatör yönetimlerin hakim olduğu 1930'lu yıllarda demokrasinin ilkelerinin ülkemizde oturması için çaba sarf ettiğini belirtmiştir. Avrupa'da faşizm egemen ideoloji iken Türkiye'de özgürlüklerin önü açılmaktaydı. Kızılcılık, Avrupa'da diktatör liderlerin yönetimi ele geçirdiği dönemde Atatürk'ün demokrasiden taviz vermediğini belirtmiştir. “Atatürk, demokrasinin bütün gereklerini yerine getirmiş; çok partili hayata geçilmesi için elinden gelen çabayı göstermiş; muhalefetin gerekli olduğuna inanmış; Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni, milletin iradesini ve egemenliğini her şeyin üstünde tutmuş; Türk insanının demokratik haklarına ve özgürlüklerine kavuşması için muazzam bir çaba göstermiştir. Üstelik Atatürk bütün bunları yaparken, bugün bize Kopenhag Kriterleri adı altında demokrasi ve insan hakları dersleri vermeye kalkan uygar Batı(!) farklı dinden ve kökenden olan insanları fırınlarda yakıyor ve toplu kıyımlar yapıyordu. 1930'lar yıllar dünyasında en demokratik lider Atatürk'tü; faşizme maruz kalmayan tek millet ise, Türk milleti idi.”⁹⁴⁰

Kızılcılık'ın Atatürk'ü doğru bir şekilde anlamak için öne sürdüğü dördüncü tez de ise Atatürk'ün özgün, ileri görüşlü, felsefi donanıma sahip, 20. yüzyılın en büyük lideri olduğunu iddia etmiştir. “Atatürk, sadece bir devlet adamı değil, aynı zamanda, bir düşünce ustasıdır. Atatürk'ün kendine özgü, yani nevi şahsına münhasır tespitleri vardır. Atatürk, öykünmeci değildir. Atatürk, özgündür. Atatürk, başkaları tarafından ileri sürülmemiş yeni tezlere sahiptir. Atatürk, düşünce adamlarının argümanlarına eleştirel ve temkinli yaklaşmıştır. Atatürk, Batılı hiçbir kalıbı, doktrini, şablonu ve izmi referans almamıştır. Atatürk, fikirleriyle, bugün Doğu toplumlarını kapitalizmin ve emperyalizmin zulmünden kurtaracak olan yegâne liderdir. Atatürk, dünya tarihinde eşine az rastlanır bir kişidir, Atatürk, düşünce ve eylem adamlığının biraradalığının zirvesidir. Atatürk, kesinlikle 20. yüzyılın en büyük lideridir.”⁹⁴¹

⁹³⁸ *age.*, s. 102.

⁹³⁹ *age.*, s. 103.

⁹⁴⁰ *age.*, s. 121.

⁹⁴¹ *age.*, s. 121.

Kızılc¸elik, Atat¸rk'¸n b¸y¸k bir devlet adamı olmasının yanında onun b¸y¸k bir fikir adamı olduğunu belirtmiştir. Atat¸rk, T¸rk toplumunu emperyalistlerden kurtarmış ve fikirleriyle de ¸ağa uygun bir ¸lke yaratmanın mimarı olmuştur. Atat¸rk, bilime ¸nem vermiş, bilim ışığında hareket etmiştir. Atat¸rk, sorgulama yeteneği olan bir isimdir. Atat¸rk, devlet y¸netiminde ¸evresindeki insanların fikirlerini ¸nemsemiş, eleştirel bir tutumla hareket etmiştir. Atat¸rk, ele aldığı meselelere y¸zeyssel yaklaşmamıştır. Derinlemesine incelemelerde bulunmuştur. Atat¸rk, toplum meselelerini bir nedene bağlamamış olaylara farklı pencereden bakabilmiştir. Atat¸rk, bir filozof gibi olayları her y¸n¸yle sorgulamıştır. Atat¸rk, felsefe bilmeye ¸nem vermiş, felsefe bilmeden sorunların ¸z¸lemeyeceğini savunmuştur. Atat¸rk felsefenin yanın da sosyolojiye de ilgi g¸stermiştir. Atat¸rk, T¸rkiye'nin sorunlarına ¸z¸m bulmak ama¸lı hem T¸rk hem de Batılı sosyologların fikirlerinden yararlanmıştır. T¸rkiye'de sosyolojinin kurucusu olan Ziya G¸kalp'ten etkilenmiştir. Atat¸rk, yalnızca T¸rk toplumunun sorunlarıyla meşgul olmamış farklı ulusların sorunlarıyla da ilgilenmiştir. O, aynı zamanda hem yaşadığı d¸nemin hem de geleceğe y¸nelik doğru kestirimlerde bulunmuştur.⁹⁴²

Kızılc¸elik, 'Atat¸rk'¸ Doğru Anlamak' adlı kitabında Atat¸rk'¸n uzak g¸r¸řl¸ olduğuna dair bazı ¸rnekler vermiştir. Atat¸rk, 1907 yılında ama¸larının yıkılmak ¸zere olan Osmanlı İmparatorluğu'ndan bir T¸rk devleti ¸ıkarmak olduğunu ifade etmiştir. Atat¸rk, Almanların 1.D¸nya Savaşı'nı kaybedeceğini 1914 yılında ifade etmiştir. Atat¸rk, Avrupalı devletlerin 1. D¸nya Savaşı'ndan sonra kazandıkları topraklar ¸zerinde anlaşmazlığa d¸şeceklerini ¸nceden tahmin etmiştir. Atat¸rk, İkinci D¸nya Savaşı'nın ¸ıkacağını 1931 yılında s¸ylemiştir. Atat¸rk, 1938 yılında İkinci D¸nya Savaşını Hitler'in ¸ıkaracağını ve Hitler'in insanlığa zulmedeceğini ifade etmiştir. Atat¸rk, Sovyetler Birliği'nin dağılacağını 1933 yılındaki bir konuşmasında dile getirmiştir.⁹⁴³

Kızılc¸elik, Atat¸rk'¸ ¸zg¸n ve yetkin bir lider olarak belirtmiştir. Atat¸rk'¸n hi¸bir lideri taklit etmediğini onun kendine has eylem ve fikirlerinin olduğunu ifade etmiştir. "Atat¸rk, kendine ¸zg¸ teorisi (mazlum milletler teorisi] olan bir siyasi

⁹⁴² *age.*, s. 121-127.

⁹⁴³ *age.*, s. 128-131.

dehadır.”⁹⁴⁴ Kızılcılık, Atatürk’ün dünyada emperyalizme karşı ilk kez bağımsızlık savaşını kazanan lider olduğunu belirtmiştir. “Atatürk’ün emperyalizme karşı elde ettiği başarı, Batı- dışı mazlum milletlere de yol gösterici olmuştur. Nitekim bağımsızlık savaşını veren batı-dışı mazlum milletler, Atatürk’ün Batı emperyalizmine karşı gerçekleştirdiği eşsiz mücadeleyi örnek almışlardır.”⁹⁴⁵

“Atatürk, dünya tarihinin akışını değiştirmiş bir liderdir. Atatürk, Batılı emperyalistlere karşı Batı-dışı mazlum toplumların en büyük savunucusu ve önderi olmuştur. Atatürk’ün yapıp ettikleri Türkiye ile sınırlı değildir. Atatürk, sadece yerel ve millî bir lider değildir, aynı zamanda, 20.yüzyılın görmüş olduğu en etkili siyaset adamıdır.”⁹⁴⁶ Kızılcılık, Atatürk döneminde dünya liderlerinin temsil ettikleri ideoloji fark etmeksizin bugün nefretle anıldığını ama Atatürk’ün bu liderler arasına girmediğini belirtmiştir. “Atatürk’ün çağdaşları olan komünist liderler Lenin ve Stalin ya da faşist liderler Mussolini ve Hitler, bugün dünyada nefretle anılırken; Atatürk, her türlü karalamalara ve yürütülen kirli kampanyalara rağmen, hem dünyada hem de Türkiye’de dimdik ayakta durmaktadır.”⁹⁴⁷

Kızılcılık, beşinci tez olarak Atatürk’ün yerli ve millî bir siyasi deha olduğunu iddia etmiştir. “Atatürk, sağ-sol gibi ideolojilerin dışında bir yerde durmaktadır. Atatürk, yerli ve millîdir. Atatürk, vatanı için her şeyi göze alan gerçek bir milliyetçidir. Atatürk, millî duruşa sahiptir. Millî duruş, Avrupa Birliği ve Amerikan emperyalizmine karşı koyan, Atatürk’ün devrimlerine, Cumhuriyetin kazanımlarına ve mirasına her zaman sahip çıkan bir anlayıştır. Ulusal bağımsızlığımıza ve ulus-devlet yapımıza saldıran ve bu saldırılarının dozajını sürekli olarak arttıran ve bugün de kendisini küreselleşme ve Avrupa Birliği adı altında kamufle eden emperyalizme karşı mücadeleyi, sahte Atatürkçüler değil, yerli ve millî olan gerçek Atatürkçüler verebilir.”⁹⁴⁸

Kızılcılık, düşünce sisteminde ‘yerli’ ve ‘millî’ olana büyük önem vermiştir. Kızılcılık, yerli olandan hareket ettiğimiz takdirde sorunlarımızı doğru anlayabileceğimizi ve çözümlerin de sorunlarımıza uygun olacağını savunmuştur.

⁹⁴⁴ *age.*, s.133.

⁹⁴⁵ *age.*, s. 133.

⁹⁴⁶ *age.*, s. 134.

⁹⁴⁷ *age.*, s. 138.

⁹⁴⁸ *age.*, s. 139.

Kızılçelik, ‘yerli’ olmayı, kendi kültürümüzü, kendi tarihimizi kendi gerçekliğimize göre değerlendirmek, Batıcı ya da başka bize uygun olmayan modellerden kaçınmamız babında ele almıştır. Kızılçelik, ‘millilik’ kelimesinin de milletini, vatanını önemseyip sevmek anlamına geldiğini ifade etmiştir.⁹⁴⁹ Kızılçelik, Atatürk’ün ‘yerli ve milli’ olduğunu ifade etmiştir. Onun düşünce sisteminin temelinde yerliliğin ve milliliğin olduğunu belirtmiştir. “Atatürk, her alanda millî olmayana karşı tavır takınmıştır. Atatürk, ekonomide, siyasette, kültürde ve askeri alanda millî duruş sergilemiştir. Atatürk’ün yerli ve millî duruşu, bugün için Türkiye’nin Batı emperyalizminin hegemonyasına girmesine itiraz eden, ülkemizin Amerikalaştırılmasına sert tepki gösteren, küreselleşmeye ve Avrupa Birliği’ne karşı çıkan, Türkiye’yi onların kışkacından kurtarmaya çalışan, milli egemenlikten ve tam bağımsızlıktan yana olan bir duruştur.”⁹⁵⁰

Kızılçelik, Atatürk’ün milletlerin güçlü ve bağımsız olabilmelerinin yolunun milli siyaset yapmalarına bağlı olduğunu bildirmiştir. “Atatürk, millî siyaseti esas almış, milliyetçiliği önemsemiştir. Atatürk’ün milliyetçiliği, özünde anti-emperyalist duruş sergilemek ve tam bağımsız Türkiye’den yana tavır koymak üzerine biçimlenmiştir.”⁹⁵¹ Kızılçelik, yerli ve milli duruşu, emperyalizme karşı meydan okumak, her alanda bağımsız politikalar izlemek, başka toplumları taklit etmemek, Türk milletine güvenmek, Doğu toplumlarının yanında olup Batı ile ittifakları reddetmek, Atatürk’ün izinden gidip, onun devrimlerine sahip çıkmak olarak ele almış ve üzerinde önemle durmuştur. Kızılçelik, Atatürk’ün politikalarının yerli ve milli olduğunu bu nedenle onun izinden gitmemiz gerektiğini, Avrupa Birliği ve Amerikan politikalarını terk etmemiz gerektiğini ifade etmiştir.⁹⁵²

Kızılçelik’in Atatürk’e dair ileri sürdüğü altıncı tez de onun, İslâm dinine önem veren laik bir devlet adamı olduğudur. “Atatürk, İslâm dinine ve onun peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v)’e çok değer vermiş bir Müslümandır. Atatürk yaygın söylemin aksine dinsiz değildir. Atatürk, Türk insanının dindar olması gerektiğini savunmuştur.

⁹⁴⁹ *age.*, s. 139-141.

⁹⁵⁰ *age.*, s.146-147.

⁹⁵¹ *age.*, s. 150.

⁹⁵² *age.*, s. 151.

Atatürk, dinin siyasete alet edilmemesi, dinin ideolojik bir aygıt olarak kullanılmaması gerektiğini öne sürmüştür, devlet yönetiminde laikliği esas almıştır.”⁹⁵³

Kızılcılık, Atatürk’e yapılan en büyük haksızlıklardan birinin onun dinsiz olduğu yönündeki inancın olduğunu belirtir. Kızılcılık, bu söylemin gerçeği yansıtmadığını ifade etmiştir. Atatürk dini önemsemiş, dinin toplumlarda önemli işlevi olduğunu belirtmiştir. Atatürk, dinin sadece bilime aykırı olmaması gerektiğini düşünmüştür. Atatürk, İslâm dinini de akla uygun bir din olduğunu savunmuştur. Atatürk, İslâm dinini, Hz. Peygamberimizi yaşadığı süreçte sürekli övmüştür. Atatürk, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılışını dahi Namaz kılındıktan, Kur’an’dan dua okunarak yapılmasını istemiştir. Atatürk, camilerin bakımını yaptırmış onların ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamıştır.⁹⁵⁴

Kızılcılık, Atatürk’ün dine önem verdiğini bunun yanında laikliğinde savunucusu olduğunu ifade etmiştir. Bu iki durum birbirleriyle tezat değildir. Atatürk’ün laiklik anlayışı din ve devlet işlerinin birbirlerinin alanına müdahale etmemesi yönündedir. Atatürk, laikliği ‘din ticareti’ yapanlara ‘dinden çıkar’ sağlayanlara karşı savunmuştur. “Atatürk, laiklikle Türkiye’deki vatandaşların din ve ibadet özgürlüğünü güvence altına almak istemiş, güzel ve son dinimiz olan İslâm’ın yozlaştırılmasına ve menfaat aracı haline getirilmesine karşı çıkmıştır.”⁹⁵⁵

Kızılcılık’ın yedinci tezi olarak, Atatürk’ün gençliğe güvendiğini, Türk milletini gençliğe emanet ettiğini belirtmiştir. “Atatürk, emperyalizme karşı tam bağımsız Türkiye’nin korunmasında gençliğe güvenmiştir. Atatürk, millî egemenliğimize ve bağımsızlığa sahip çıkacak kesim olarak gençliği görmüş, Türk milletini gençliğe emanet etmiştir.”⁹⁵⁶

Kızılcılık, Atatürk’ün emperyalizmle mücadelesinde gençlere güvendiğini vurgulamıştır. “Atatürk, iç ve dış düşmanlara karşı millî egemenliğin ve bağımsızlığın sürdürülmesinde Türk gençliğine güvenmiş özgürlüğümüzü ve geleceğimizi gençlere emanet etmiştir.”⁹⁵⁷ Kızılcılık, Atatürk’ün güvendiği gençlerin şuurlu bir yapıda

⁹⁵³ *age.*, s. 152.

⁹⁵⁴ *age.*, s. 152-156.

⁹⁵⁵ *age.*, s. 159.

⁹⁵⁶ *age.*, s.159.

⁹⁵⁷ *age.*, s. 162.

olduğunu ifade etmiştir. Kızılcılık, gençlerin Atatürk'ü doğru bir şekilde anlayamadığını, Atatürk'ün gençlere doğru anlatılmadığını belirtmiş, ülkemizin günümüzde yaşadığı olumsuzlukların nedenini de bu durum olarak göstermiştir. “Atatürk, okumayan, tartışmayan, sorgulamayan, sürekli kaytaran, emeğe değer vermeyen, köşe dönmececi, lümpen, asalak bir şekilde varlığını sürdüren, anlamsız yaşayan, Amerika ve Avrupa hayaliyle yanıp tutuşan gençliği değil, temel görevi tam bağımsız Türkiye için mücadele veren şuurlu gençliği kastetmiştir. Zaten, gençlik Atatürk'ü anlamış olsaydı ya da gençlere Atatürk doğru bir biçimde anlatılmış olsaydı, ülkemiz bu durumda olmazdı.”⁹⁵⁸

Sekizinci tez olarak Kızılcılık, Atatürk'ün, Türk ordusunu tam bağımsız Türkiye'nin teminatlarından birisi olarak gördüğünü ifade etmiştir. “Türk ordusu, başka hiçbir ülkenin ordusuna benzemez. Çünkü Türkiye'nin her alanda olduğu gibi ordu konusunda da kendine özgü olduğu vardır. Türk toplumunun temel karakteristiklerinden birisi, ordu-millet olmasıdır. Türkiye'nin tarihinde ve bugünde ordu ile devlet ve millet iç içe geçmiştir. Türk ordusu, Batı emperyalizmine karşı verilen mücadelenin en önemli aktörlerindedir. Türk ordusu, ulusal bağımsızlığımızın teminatlarıdır; emperyalizme karşı en önemli dayanaklarımızdan birisidir. Türk ordusunu dışlayarak emperyalizmle mücadele etmek mümkün değildir. Türk ordusu, Türk toplumunun temel yapı taşlarından biridir ve Türk milletinin var oluşunun güvencesidir. İşte, bu yüzden, Türkiye'yi parçalamak ve zayıflatmak isteyen Avrupa Birliği ve Amerika gibi emperyalist yapılar, Türk ordusunun yapısını NATO vasıtasıyla bozmaya çalışarak, Türkiye'de her on yılda bir askeri darbe yapılmasına katkıda bulunmuşlardır. Fakat Türk ordusu, her defasında kendi içindeki Avrupa Birliği ve Amerika yanlısı gayri millî unsurları temizlemesini bilmiştir.”⁹⁵⁹

Kızılcılık, Türk ordusunun Batılı devletlerin ordularıyla ya da Doğu devletlerinin ordularıyla benzerlik göstermediğini onun kendisine özgü bir yapısının olduğunu belirtmiştir. Ona göre, Türk ordusu Türk milletiyle kaynaşmıştır. Türk milleti dendiğinde ordu akla ilk gelen şeylerdendir. Kızılcılık, emperyalizm ile yaptığımız savaşın sonucunda galip gelmemizde ordunun çok önemli yerinin olduğunu

⁹⁵⁸ *age.*, s. 163-164.

⁹⁵⁹ *age.*, s. 164.165.

belirtmiştir. Atatürk, Türk ordusunun görevini de netleştirmiş onun amacı dışında kullanılmasına engel olmuştur. Ona göre ordu, siyasete müdahale etmeden Türk hükümetin emrinde olması gerekir. Atatürk, Türk ordusunu Türk halkının koruyucusu olarak görmüştür.⁹⁶⁰

Kızılçelik, Türk ulusunun hür bir millet olarak var olmasında ordunun önemli bir yerinin olduğunu vurgulamıştır. Kurtuluş Savaşı'nı ordunun sayesinde kazandığımızı belirtmiştir. “Türk milleti, Batı emperyalizmine karşı Kurtuluş Savaşı'nı Anadolu insanından oluşmuş Türk ordusu sayesinde kazanmıştır. Türk ordusu, millî bağımsızlığımızın sağlanmasında motor güç olmuştur. Türk ordusu, millî egemenliğimizin ve bağımsızlığımızın ana güvencelerinden birisi olmuştur.”⁹⁶¹ Atatürk, Türk ordusunun yüksek karaktere sahip olduğunu, vatanını ve milletini sonuna kadar koruyacağını belirtmiştir. Atatürk, Türk ordusunun dünyanın en kahraman ordusu olarak nitelemiştir. Ordunun görevini layıkıyla yerine getirebilmesi için siyasetten kesinlikle uzak durması gerektiğinin altını çizmiştir.⁹⁶²

Kızılçelik, öne sürdüğü dokuzuncu tezde, Atatürk sonrası Türkiye'deki resmi ideolojinin Atatürk'ün fikir sisteminden koptuğunu ifade etmiştir. “Türkiye'de Atatürk dönemi ile Atatürk sonrası dönemi birbirinden ayrı düşünmek gerekir. Çünkü Atatürk'ün ölümüyle birlikte onun düşünce sisteminden, ilkelerinden, devrimlerinden ve eylemlerinden peyderpey vazgeçilmiştir. Atatürk, ölümünden sonra düşünceleriyle, uyguladığı politikalarıyla değil, sadece heykelleriyle, yapılan törenlerle gündeme getirilmiş, böylece onun düşünceleri unutturulmuştur. Atatürk'ten sonra iktidara gelenler yaptıkları her türlü usulsüzlükleri dahi neredeyse onun düşünce sistemine mal etmeye çalışmışlardır. Böylece, Atatürk, Türkiye'de en çok sömürülen kişi haline getirilmiştir. Atatürk'ten sonra, Türkiye'de Atatürk düşmanlığı yaygınlaşmıştır. Atatürk sonrası Türkiye'de egemen olanlar, Atatürk'ün sisteminden vazgeçtiği için Türkiye ciddi sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. Atatürk sonrası toplumu ekonomi, siyaset, kültür, eğitim vb. alanlarda belirli ölçüde çöküntü yaşamaktadır. Türkiye tarihinde Atatürk dönemi, yükselme, gelişme ve ilerleme dönemidir. Atatürk dönemi, Türk toplum tarihinin en bağımsız, en kişilikli ve en onurlu dönemidir. Atatürk sonrası

⁹⁶⁰ *age.*, s. 165-167.

⁹⁶¹ *age.*, s. 169.

⁹⁶² *age.*, s. 171-172.

dönem ise, millî egemenliğimizin, tam bağımsızlığımızın ve onurumuzun zaman zaman zedelendiği dönemdir. Atatürk dönemi, emperyalizme karşı tam bağımsızlık ilkesinin şiar yapıldığı dönem iken, Atatürk sonrası dönem emperyalizmin nüfuzuna girildiği dönemdir. Atatürk dönemi ile Atatürk sonrası dönemi ayırmak ve ikisi arasındaki sınırları doğru bir biçimde belirlemek gerekir.”⁹⁶³

Kızılçelik, Atatürk’ün ölümüyle birlikte Türkiye’yi yönetenlerin onun fikir sisteminden uzaklaştığını ileri sürmüştür. Kızılçelik, Atatürk sonrası dönemde Atatürk’ün kazanımlarından vazgeçildiği, emperyalizmin yeniden ülkemizde söz sahibi olmaya başladığını ifade etmiştir. Atatürk’ten sonraki devlet adamları Atatürk’ün sömürgeci devletlere karşı dik duruşunu sergileyememişlerdir. Kızılçelik, Atatürk’ün ardından Türkiye’de etkin olan siyasi elitlerin bir kısmının Avrupa Birliği’ni ve Amerika’yı sorunlarımızın çözümü için önemsediklerini bundan dolayı bu devletlere çeşitli tavizlerin verildiğini, Batılı devlet adamlarının karşısında kendilerini küçük gördüklerini belirtmiştir. “Atatürk sonrası ülkeyi yönetenlerin bir kısmı, Atatürk ile birlikte yeniden saygınlık kazanan devlet adamlığının itibarını da düşürmüşlerdir. Atatürk, emperyalist Batı’ya karşı onurlu ve tavizsiz bir devlet adamı profili yaratmışken, Atatürk'ten sonra ülkemizi yöneten bazı devlet adamları, adeta müstemleke memleketlerinin yöneticilerinin takındığı tavırları kendilerine alışkanlık edinmişlerdir. Hatta bazı üst düzey yöneticilerimiz, Batılı devletlerin büyükelçileri ile görüşmeyi dahi çok önemser hale gelmişlerdir.”⁹⁶⁴

Kızılçelik, Atatürk’ün Batılı devlet adamlarının karşısında hiç eğilmediğini ifade etmiştir. Kızılçelik, Atatürk önderliğinde Türk halkının bağımsızlığını kazandığını fakat bunu Atatürk sonrasında koruyamadığımızı belirtmiştir. Atatürk sonrası devlet adamlarımızın ise Türkiye’nin vizyonunu düşürecek derecede Batılı devlet adamlarına tavizler verdiğini bu durumda bağımsızlığımızı sekteye uğrattığını belirtmiştir. Atatürk sisteminden ilk vazgeçiş onun ölümünden bir gün sonra hemen cumhurbaşkanı olan İsmet İnönü ile başlamıştır. İnönü dönemi, Tanzimatçı ruhun geri döndüğü, batının yeniden üstün görülmeye başlandığı dönem olmuştur. Atatürk, son yıllarında İsmet İnönü’ye mesafeli durmasında ne kadar haklı

⁹⁶³ *age.*, s. 172-173.

⁹⁶⁴ *age.*, s..176.

olduğu ortaya çıkmıştır.⁹⁶⁵ Kızılçelik, İsmet İnönü'nün Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve bağımsızlığımızın önderi olan ve kendisinin silah arkadaşı olan Atatürk'ün yasını dahi tutmadan alelacele cumhurbaşkanı olmasını yadırgamış, onun Atatürk'ün maneviyatına gereken saygıyı göstermediğini belirtmiştir.

Kızılçelik, İsmet İnönü'den itibaren Atatürk'ün fikir sisteminin iktidardan uzaklaştırıldığını savunmuştur. Bu bağlamda İnönü, cumhurbaşkanlığı döneminde liberal politikalar izleyeceğini belirtmiş, aynı zamanda Atatürk'e muhalif olan kişilere olumlu yaklaşmıştır. Kızılçelik, Atatürk'ün ölümünden sonra İnönü'nün ve iktidardaki Cumhuriyet Halk Partisi'nin amaçlarının Atatürk'ü ve onun düşünce sistemini unutturmak olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ü unutturmak için Atatürk'e ekonomik gerekçeler gösterilerek ona bir anıt mezar dahi yaptırmadıklarını dile getirmiştir.⁹⁶⁶ “İsmet İnönü'nün, Atatürk'ü unutturmak ya da ‘ikinci adam’ psikolojisinden kurtulmak için yaptığı manevralardan biri de, Atatürk'ün yapıp ettiklerinin önemli bir kısmını içeren, Atatürkçü sistemin özü/simgesi olan, Atatürk devrimleri olarak bilinen ve 1937 yılında yapılan bir değişlikle Anayasa'nın 2. maddesine yazılan Altı Oku, yani cumhuriyetçilik, milliyetçilik, laiklik, halkçılık,, devletçilik ve devrimcilik ilkelerinin Türkiye Cumhuriyeti Anayasasından çıkartılması gerektiğini dile getirmiş olmasıdır.”⁹⁶⁷ Kızılçelik, İnönü'nün bu isteğinin 1960 darbesiyle yerine getirildiğini belirterek Atatürk'e başta İsmet İnönü olmak üzere bu anlayışla yaklaşanların kendilerine Atatürkçü demeye haklarının olmadığını ifade etmiştir.

Kızılçelik onuncu tezinde Atatürk'ün Türkiye'de en çok sömürülen kişisi olduğunu söylemiştir. “Türkiye'de bazı siyasi partiler ve oluşumlar, Atatürkçü olduğunu iddia ediyorlar. Türkiye'deki ilericiler, gericiler, sağcılar, solcular, sosyalistler, komünistler, faşistler, ırkçılar, etnikçiler, emperyalistlerin işbirlikçileri, yeri geldiğinde Atatürkçü olduğunu söylüyorlar. Devlet düzenini sömürmek ve toplumun temellerini sarsmak için klikleşmiş ve hatta çeteleşmiş politik gruplar, ekonomik krizlere kaynaklık etmiş olanlar, hayali ekonomik etkinliklerde bulunmuş kişiler, nice yolsuzluk ve soygunculuklarına meşru kılıf bulmak isteyenler, utanmadan

⁹⁶⁵ *age.*, s. 176-182.

⁹⁶⁶ *age.*, s. 182-185.

⁹⁶⁷ *age.*, s. 186.

Atatürk'ü önemsediklerini söylüyorlar. Atatürk'ü sevmeyen bazı partiler, Atatürk yaşasaydı bize oy verirdi, demekten hiç çekinmiyorlar. Bütün bu girişimler, Atatürk'e ve Atatürkçü düşünceye darbe vurmaktadır. Maalesef, zikredilen kesimlerin yapıp ettiklerinin faturası Atatürk'e ve onun düşünce sistemine kesilmektedir. Böylece, Türkiye'de Atatürk diye diye, ona en büyük ihanetler yapılmaktadır.”⁹⁶⁸

Kızılçelik, Türk toplumunda her kesimin Atatürk'ü farklı şekilde değerlendirdiğini belirtmiştir. Kızılçelik, bu durumun en basitinden onun resimlerinde dahi görüldüğünü ifade eder. Kızılçelik, mekanlarda asılı olan Atatürk resimlerinin insanların düşünce tarzlarına göre değiştiğini dile getirmiştir. Kızılçelik, Atatürk karşıtlarının dahi mekanlarında onun resmini asarak onu sömürdüklerini savunur. Kızılçelik, Atatürk'ün fikir sisteminin tutarlı bir şekilde benimseyenlerin azınlıkta olduğunu, geniş kesimin ise onu ya yanlış değerlendirdiğini ya da onu kullanmak amacıyla olduğunu düşünmektedir.⁹⁶⁹ “Sözgelimi, Türk toplumunda bazı kesimler ve siyasi eğilimler, bir taraftan kendilerini Atatürkçü gösterip diğer taraftan da Avrupa Birliği gibi millî egemenliğimizi ve tam bağımsızlığımızı tahrip eden oluşumların peşinde koşmaktadırlar. Yani hem Avrupa Birliği yanlısı hem de Atatürkçü olmak mümkün değildir.”⁹⁷⁰ Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin amacı ile Atatürk'ün düşünce sisteminin birbirine tezat olduğunu bu nedenden dolayı bir insanın hem Atatürkçü hem de Avrupa Birliği yanlısı olmasının bir arada bulunamayacak iki farklı yönelim olarak değerlendirmiştir.

Kızılçelik, Türkiye'de yönetici konumunda bulunan bazı siyasetçilerin emperyalist devletlerle bağımsızlığımıza zarar verecek antlaşmalar yapmalarına rağmen kendilerini Atatürkçü gösterdiklerini belirtir. Oysa Atatürkçü olmak, tam bağımsız Türkiye anlayışına sahip olmaktır. Emperyalizm ile antlaşmalar yapanlar, onlara çeşitli alanlarda taviz verenler resmi törenlerde Atatürk'ün yolundan gittiklerini, onun izinde olduklarını dile getirmektedirler.⁹⁷¹ “Eğer Atatürk'ün izinde olsak Türkiye, hiç bu hale gelir miydi? Atatürk'ün izinde olsak Türkiye, ekonomik,

⁹⁶⁸ *age.*, s.189.

⁹⁶⁹ *age.*, s. 189-190.

⁹⁷⁰ *age.*, s. 191.

⁹⁷¹ *age.*, s. 192-193.

mali ve politik ipotekler altında olur muydu? Atatürk'ün izinde olsak Türkiye, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerindeki gibi⁹⁷² borç batağına sokulur muydu?

Kızılçelik, Atatürk'ten sonra onun liberalizm yanlısı olduğunu yaymaya çalışanların olduğunu belirtmiştir. Bu şekilde bir algı yayarak kendi çıkarlarının önünü açmaya çalışmaktadırlar. Kızılçelik, Atatürk'ün fikir sisteminin liberalizmle asla bağdaşmadığını dile getirmiştir. “Atatürk, yerlidir, millîdir, sömürge karşıtıdır, devletçidir, halkçıdır, laikdir ve devrimcidir.”⁹⁷³ Kızılçelik, Atatürk'ün ölümünden sonra onun tüm yapıp ettiklerinin bozguna uğraması için çalışıldığını iddia etmiştir. Atatürk'ten sonra Türkiye'yi yönetenlerin ülkeyi kısmi olarak ‘şeyhler, falcılar, büyücüler ve üfürükçüler’in yeri haline getirdiğini ifade etmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün din tüccarları tarafından kullanıldığını dile getirmiştir.⁹⁷⁴

Kızılçelik, Atatürk konusunda ülkemizde iki yüzlülüğün hâkim olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün fikir sistemini devam ettirmeyi onun anısına törenler düzenlemenin hiçbir anlam ifade etmediğini dile getirir. Kızılçelik, aynı zamanda Atatürk'ün fikir sistemini benimsemeyenlerin onun adına darbe yaptıklarını dahi belirttiklerini ifade etmiştir. Kızılçelik, Türkiye'ye çağ atlatmış olan Atatürk'ün günümüzde yasayla korunmaya (25 Temmuz 1951 Tarih ve 5816 Sayılı Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlar Hakkında Kanun) çalışılmasının da utan verici bir durum olduğunu belirtmiştir. Bu yasanın var olması dahi Atatürk'ün fikirlerinin ne denli benimsendiğinin göstergesidir.⁹⁷⁵

Kısaca, Kızılçelik, söylemlerle, çeşitli gösterilerle Atatürkçü olunamayacağını belirtmiştir. Atatürk'ün fikirlerinin uygulama alanına sokulmadıktan sonra diğer şeylerin sahte Atatürkçülük olduğunu ifade eder. Kızılçelik, gerçek Atatürkçülüğün onun ilke ve devrimlerini benimseyip sahiplenmeyle olabileceğinin altını çizer. “sömürge karşıtı olmayanlar, devletçilikten vazgeçenler, halkçı bir anlayışı benimsemeyenler ve laikliği esas almayanlar, asla Atatürkçü, olamazlar. Son tahlilde, Atatürk'ten sonra, Türkiye'de Atatürk'ün fikirleri bir kenara terk edilmiştir. Atatürk, resmi ideoloji içinde düşünceleriyle, sözleriyle, yapıp ettikleriyle ve devrimleriyle

⁹⁷² *age.*, s. 193.

⁹⁷³ *age.*, s. 195.

⁹⁷⁴ *age.*, s. 196-197.

⁹⁷⁵ *age.*, s 197-198.

değil, yalnızca yapılan törenlerle gündeme getirilmiştir. Atatürk, 23 Nisan, 29 Ekim ve 10 Kasım törenlerinde anılan bir isim olmuştur. Hatta neredeyse bu törenler sayesinde bir tören Atatürkçülüğü inşa edilmiştir. Oysa Atatürk'ün fikir sisteminden uzaklaşıp, Atatürk'ü sadece törensel bağlamda ele almak, Atatürk'e sahip çıkmak değildir.”⁹⁷⁶

Kızılçelik, son olarak on birinci tez de, Atatürk'ün Türkiye'de sürekli bir biçimde düşmanca tavırlara ve saldırılara maruz kaldığını belirtir. “Türkiye’de bir Atatürk düşmanlığı vardır. Ülkemizde çoğu kesim Atatürkçü gözüküp, aslında Atatürk düşmanlığı yapmaktadır. Atatürk, en fazla düşmanı olan kişidir. Türkiye’de Atatürk'ün düşünce sisteminin tamamlandığını ve onun modasının geçtiğini ileri süren güç odaklarının (başta Numaracı Cumhuriyetçiler olarak bilinen yeni mandacılık taraftarlarının; yani İkinci Cumhuriyetçilerin) gitgide öne çıktığını görüyoruz. Oysa Atatürk'ün ilkelerinin ve devrimlerinin anlamının kalmadığını iddia etmek, büyük bir yanılıdır, gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunmaktır.”⁹⁷⁷

Kızılçelik, Atatürk'ün ölümünden sonra onun fikir sisteminin marjinal hale getirilmeye çalışıldığını ifade etmiştir. Çünkü Atatürkçülüğe karşı olmak kazandırmaya başlamıştır. Televizyonlarda, gazetelerde köşe başlarını tutanların büyük çoğunluğu Atatürk düşmanlığını körükleyenlerle doludur. Atatürk düşmanlığı kendisinin yaşadığı dönemle kıyaslanamayacak kadar fazladır günümüzde. Türk aydını da genel olarak Atatürk'ün fikir sistemini çıkarları doğrultusunda kullanmaktadır.⁹⁷⁸ Kızılçelik, Atatürk'ü Türk halkına düşmanlaştırmak için bazı kesimlerce özel çalışma yapıldığını belirtmiştir. Kızılçelik, özellikle kendilerine ‘İkinci Cumhuriyetçiler’ adını veren kesimin tavrını sert bir şekilde eleştirmektedir. “İkinci Cumhuriyetçiler, Atatürk'ün cumhuriyetinin bittiğini iddia eden bir gruptur. İkinci Cumhuriyetçiler, Avrupa Birliği ve Amerika yanlısı, emperyalizme davetiye çıkaran yeni Mandacılarıdır. İkinci Cumhuriyetçiler, Atatürk'e, saldırırken, onun eserini, Birinci Cumhuriyet olarak nitelendirmişlerdir. İkinci Cumhuriyetçiler,

⁹⁷⁶ *age.*, s. 199.

⁹⁷⁷ *age.*, s. 199.

⁹⁷⁸ *age.*, s. 1999-201.

Türkiye'nin bütün kamburlarını, siyasal sistemdeki tüm olumsuzlukları Atatürk'ün yapıp ettikleriyle ilişkilendirme yoluna gitmişlerdir.”⁹⁷⁹

Kızılcılık, İkinci Cumhuriyetçileri, numaracı cumhuriyetçiler olarak nitelendirmiştir. Onların temel amacı, Atatürk düşünce ve devrilerinden kurtulup Avrupa Birliği ve Amerika'nın sistemlerini ülkemizde hakim kılmaktır. Atatürk'ün kurduğu cumhuriyete düşmanlık beslerler. Onun sona ermesi için uğraşırlar. Batı emperyalizmin istekleri doğrultusunda hareket ederler.⁹⁸⁰ “Çünkü İkinci Cumhuriyetçiler ve dostları olan Batılı emperyalistler, Türkiye'de Atatürkçülüğün bittiğini, Türkiye'ye yeni bir kimliğin gerekli olduğunu ilan etmişlerdir. Sözelimi CIA'nın eski Ortadoğu sorumlusu Graham Fuller, 1990 yılında Türkiye'de yaptığı araştırmadan sonra hazırladığı raporda, ülkemizde, Atatürkçülüğün bittiğine ilişkin temelsiz bir saptamada bulunmuş ve Türkiye'ye yeni kimlik olarak da ‘ılımlı İslâm’ı’ önermiştir.”⁹⁸¹

Kızılcılık, Atatürk'ün fikir sisteminin ve devrimlerinin İkinci Cumhuriyetçiler ve onların ortakları olan Batılı emperyalistler ve diğer Atatürk'e düşmanlık besleyen kesimler tarafından saldırı altında olduğunu belirtmiştir. “Atatürk'ün düşünce sistemini ve eylemlerini üstü örtülü bir biçimde yok etmek isteyenlerin, onun misyonunun ve Cumhuriyetin kazanımlarının modasının geçtiğini öne sürenlerin, Cumhuriyetin I. döneminin sona erdiğini söyleyip ikinci Cumhuriyet'ten söz eden numaracı cumhuriyetçilerin, Türkiye'yi küçük Amerika yapmak isteyenlerin, özelleştirme adı altında devletin iktisadi teşebbüslerini (KİT'leri) yakın çevrelere ve prenslerine devredenlerin, Uluslararası Para Fonu (IMF) programlarıyla/reçeteleriyle ve Avrupa Birliği'nin dayatmalarıyla ülkemizi yönetenlerin, ...Türkiye'yi, Ankara'dan değil, Brüksel ile Washington'dan yönetenlerin, kısacası Atatürk'ü ve onun devrimlerini unutturmak isteyenlerin, bu zengin ve güzel yurdumuzu ne hale getirdikleri açıkça ortadadır.”⁹⁸²

Kızılcılık, bazı yazarların da Atatürkçülük'ün aşıldığını, Türkiye'nin ‘post-Kemalist’ duruma geçtiğini dile getirdiklerini belirtmiştir. Kızılcılık, bu düşüncüyü

⁹⁷⁹ *age.*, s.201-202.

⁹⁸⁰ *age.*, s. 202-203.

⁹⁸¹ *age.*, s. 202-203.

⁹⁸² *age.*, s. 203.

dile getirenleri eleştirmiştir. Ona göre, Türkiye’de gerçek anlamda bir Kemalizm/Atatürkçülük yaşanmamıştır. Dolayısıyla post-Kemalist sürece geçmenin hiçbir dayanağı yoktur.⁹⁸³ Kızılcelik, Atatürk’ün düşünce sisteminin ya da onun öncülük ettiği cumhuriyetin modasının geçmiş olduğunu iddia etmenin yersiz ve dayanaksız bir düşünce yapısı olduğunu dile getirmiştir. Ona göre, Atatürk’ü ve onun fikir sistemini yok etmek kolay bir şey değildir. Atatürk geçmişte kalmamıştır, çünkü o hem geçmişimiz, hem günümüz, hem de geleceğimizdir.⁹⁸⁴ “Çünkü Atatürk, sadece Türk tarihinin değil, insanlık tarihinin gördüğü ve belki de görebileceği en büyük şahsiyetlerden birisidir.”⁹⁸⁵

Sonuç olarak, Kızılcelik, küreselleşmenin kapitalizmin ve emperyalizmin günümüzdeki adı olduğunu belirterek, onun olumsuzluklarından kurtulmanın yolu olarak Atatürk’ün emperyalizm ile mücadelesinde elde ettiği başarının deneyim ve fikirlerinden yararlanmamız gerektiğini ifade etmiştir. Kızılcelik, Atatürk’ün Batı karşısında elde ettiği zaferin çok önemli olduğunu bunun yalnızca Türkiye’yi değil bütün dünyayı ilgilendiren tarihi bir dönüm noktası olduğunu düşünmektedir. Kızılcelik, Atatürk’ün fikir sistemiyle kapitalizme karşı elde edilen zaferin günümüzde de Batılı devletlerin emperyalist politikalarına bu politikaların bir diğer adı olan küreselleşmeye karşı verilmesi gerektiğini düşünmektedir.

Kızılcelik, günümüzde Batı’lı devletlerin sömürge politikalarının isim değiştirerek devam ettiğini dile getirir. Kızılcelik, Batı’nın, Batı-dışı mazlum milletleri esaret altına alma politikası güttüğünü ve Türkiye başta olmak üzere diğer Doğu milletlerinin tehlike altında olduğunu ifade eder. Kızılcelik, Türkiye’nin Atatürk döneminde kazandığı bağımsızlığının tehlikede olduğunu zaten bazı alanlarda bağımsızlığımızdan tavizler verdiğimizizi ifade eder. Kızılcelik, yeniden tam bağımsız bir ülke konumuna gelmek için Atatürk’ün fikir sistemini referans almamız gerektiğini belirtir.

Kızılcelik, Atatürk’ün her şeyden önce Türk toplumunun Batı’nın hedefinde yer aldığı farkında olan bir lider olduğunu söyler. Bundan dolayı politikalarını anti-emperyalist ve anti-kapitalist olarak oluşturduğunu dile getirir. Kızılcelik, Atatürk’ün

⁹⁸³ *age.*, s. 203-204.

⁹⁸⁴ *age.*, s. 204.

⁹⁸⁵ *age.*, s. 204.

Batı'nın ülkemizin bağımsızlığına kast ettiğini bildiğinden komple bir kurtuluş savaşını başlattığını belirtir.⁹⁸⁶ Kısaca Atatürk, “Ülkemizi parçalayan, milli egemenliğimizi ve bağımsızlığımızı yok eden her şeye karşı olmuştur. Atatürk, Türkiye'nin tam bağımsızlığını her şeyin üzerinde tutmuştur.”⁹⁸⁷

Son tahlilde Türk milletinin Atatürk'e çok şey borçlu olduğu su götürmez bir gerçektir. Fakat Atatürk'ün Türkiye'ye ve Türk halkına büyük hizmetleri göz önünde olmasına rağmen bazı kesimlerce yanlış değerlendirilmekte, bilinçli olarak veyahut bilinçsizce karalanmaktadır. Onun yapıp ettikleri bazı kesimlerce küçümsenmeye çalışılıyor ya da yapıp ettiklerinin Türkiye'nin zararına olduğu yönünde kara propaganda yapılıyor. Yine onun siyasi, dini ve fikirselleşmelerini yanlış bir şekilde izah edilip halkın gözünde düşürülmeye yönelik uğraşlar veriliyor. Kızılcılık de Atatürk'ü her yönüyle ele alarak onun yanlış değerlendirilmesinin önüne geçmek istemekte ve yine onun hakkında doğru olmayan bilgilerin dolaşımında olmasına mani olmaya çalışmaktadır. Kızılcılık'in Atatürk'e dair bir başvuru kılavuzu niteliğinde olan *Atatürk'ü Doğru Anlamak* adlı eseri de Atatürk'e dair bizlere geniş fikirler sunmaktadır. Vural Savaş da⁹⁸⁸ “Bana göre bu kitap Atatürkçülük konusunda yazılmış en önemli kitaplardan biri” diyerek kitabın Atatürk hakkında olan bilgi kirliliğini giderme noktasında ne kadar iddialı olduğunu göstermektedir. Aynı şekilde Gazanfer Kaya⁹⁸⁹ da bu eser hakkında “ Atatürkçü düşünceden uzaklaştırılan genç beyinler için önemli bir çerçeve sunmaktadır.” diyerek eserin niteliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak Kızılcılık, Atatürk'ün kendi döneminde elde ettiği muazzam başarılarının günümüzde bizlere ders olması gerektiğini vurgulamıştır. Kızılcılık, Atatürk'ün yapıp ettikleri ve başarılı devrimleriyle günümüz Türk liderlerine örnek olması gerektiğini belirtmiştir. Kızılcılık, Türkiye'nin günümüzde karşı karşıya kaldığı iç ve dış sorunlarının çözümünün Atatürk'ün fikir sistemini uygulamaktan geçtiğini öne sürmüştür. Kızılcılık'in ifade ettiği gibi Atatürk, dehasıyla dünyaya mal olmuş bir liderdir. Yapmış olduğu başarıları onun fikir sistemiyle birlikte bizlere

⁹⁸⁶ Sezgin Kızılcılık, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara, 2018, s. 177-178.

⁹⁸⁷ *age.*, s. 181.

⁹⁸⁸ Vural Savaş, *Aşk, Şiir, ve Müziğin Coşkusuyla*, Bilgi Yayınevi, 2.Basım, Ankara, 2013, s. 198

⁹⁸⁹ Gazanfer Kaya,; “Kitap Tanıtım- Prof. Dr. Sezgin Kızılcılık: ‘Atatürk'ü Doğru Anlamak’”, *Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk, Sayı: 58*, Temmuz 2003, s. 62.

miras kalmıştır. Mirasımıza sahip çıkarak toplumumuzu dünya içerisinde söz sahibi olan güçlü bir hale getirebiliriz.

4.1.6 Atatürk'ün Mazlum Milletler Görüşü

Kızılcılık, dünyadaki eşitsizliğe dikkat çekerek insanlığın çok eskilerden itibaren eşitlik istemi uğruna verdiği savaşta galip gelemediğinin altını çizmiştir. Dünya genelinde eşitsizlikler günden güne artmaktadır. Emperyalizm, sömürü uygulamaları, açgözlülükler, adaletsizlikler, yoksulluk gibi olumsuz durumlar yaygınlaşmaktadır. Dünya gittikçe daha da sorunlu bir yer haline gelmektedir.⁹⁹⁰ Dünyadaki bu olumsuzlukların temel nedeni emperyalist-sömürge politikalarıdır. Yani Batı uygarlığının yaratmış olduğu tahribatlardır. Amerika ve Avrupa Birliği, emperyalist yönelimlerle dünyada insani olan değerleri yok etmiştir. Emperyalizm, günümüzdeki adıyla küreselleşme dünya genelinde Batı'dan yana bir eşitsizlik sistemi yaratmıştır. Amerika ve Avrupa Birliği, Doğu toplumları üzerine tahakküm kurarak onların zenginliklerini ele geçirme üzerine kurdukları yayılmacı politikalarla bu eşitsizliği yaratmışlardır. Amerika ve Avrupa Birliği, kendi çıkarlarına uygun olarak dünya genelinde yaratmış oldukları eşitsizlikle Doğu ve Batı uygarlıkları arasında dengesiz bir kaynak dağılımı oluşturmuşlardır. Amerika ve Avrupa Birliği'nin sömürgeci politikalarıyla Doğu'nun zenginlikleri Batı'ya taşınmıştır. Bu durumun bir sonucu olarak Doğu fakirleşmiş, Batı ise zenginleşmiştir.⁹⁹¹

Kızılcılık, günümüzde küreselleşme adıyla emperyalist politikalar üzerine kurulu olan Batı kapitalizminin Batı-dışı mazlum toplumlar üzerinde tarihte görülmemiş bir sömürü sistemi kurduğunu dile getirir. Batı-dışı mazlum toplumlar günümüzde, işsizlik, açlık, sefalet gibi her türlü yoksunluğun mekanları haline geldi. İnsanlar en temel ihtiyaçlarını gideremeyecek noktaya ulaştılar.⁹⁹² Kızılcılık, Bauman'dan aktarmış olduğu 2000 yılına ait Birleşmiş Milletler Kalkınma Projesi'nin yayınlamış olduğu bir rapor ile bu durumu daha da netleştirmeye çalışmıştır. “Gelişmekte olan ülkelerde yaşayan 4.5 milyar kişi arasında, her beş kişiden üçü temel altyapı hizmetlerinden yararlanamıyor: Üçte biri içecek su bulamıyor, dörtte biri ev

⁹⁹⁰ Sezgin Kızılcılık, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 47-48.

⁹⁹¹ *age.*, s. 48.

⁹⁹² *age.*, s. 48-49.

demeye layık bir yerde oturmuyor, beşte biri sıhhi ve tıbbi hizmetlerden hiç yararlanmıyor. Beş çocuktan biri herhangi bir okula 5 yıl bile gitmiyor; sürekli yetersiz beslenenlerin oranı da aynı. 'Gelişmekte olan' 100 ülkeden 70-80'inde, kişi başına düşen ortalama gelir bugün, on, hatta otuz yıl öncekinden bile daha düşük. 120 milyon insan günde bir dolardan bile az bir parayla geçiniyor.”⁹⁹³ Kızılçelik, benzer şekilde Barsamian'dan aktardığı Financial Times'ın 2001 yılı içinde verdiği istatistiklerle de Amerika ve Avrupa Birliği'nin sömürü politikalarıyla dünyada ki eşitsizliklerin ne boyuta geldiğini göstermeye çalışmıştır. “On dokuzuncu yüzyılın başında, dünyanın en zengin ve en yoksul ülkeleri arasındaki kişi başına düşen gerçek gelirlerin oranı 1/3'tü. 1900' de 1/10 oldu. 2000 yılında ise 1/60'a yükseldi.”⁹⁹⁴

Batı uygarlığının yaratmış olduğu sömürü sistemine ilk ciddi sistemli tepkiyi vererek bu durumun kitleler nezdinde bir karşı duruşu meydana getirmesini sağlamaya çalışan düşünür, Marx olmuştur. Marx, proletaryayı örgütleyerek sermaye sahiplerinin halk üzerindeki sömürü uygulamalarını kırmak istemiştir. Bu konuda ciddi çalışmalar yapmıştır. Marx, işçi sınıfının kapitalizmi yeneceğini, daha adil bir dünya yaratacağına inanmıştır. Fakat, Kızılçelik, proletaryanın kapitalizmle mücadelesinde amaçladığı başarıyı yakalayamadığını belirtir. Proletarya'nın başarılı olamadığı gibi kapitalizmle de uzlaştığını ileri sürer. Kızılçelik, bu doğrultuda proletaryanın devrim yaparak ezilen işçi sınıfını sömürüden kurtarma idealinin günümüzde ortadan kalktığını öne sürmüştür.

Karl Marx ve Friedrich Engels'in burjuvazinin her türden sömürsünü işçi sınıfı durduracaktır tezleri 19. ve 20 yüzyılda gerçekleşmemiştir. Günümüzde de gerçekleşme ihtimali kalmamıştır. Onların, sömürüye karşı yapmış oldukları “dünyadaki bütün işçiler birleşin” söylemleri gerçekleşmemiştir.⁹⁹⁵ “Marx'ın ileri sürdüğü biçimiyle işçi sınıfı kapitalist toplumu dönüştürecek etkili bir tarihî özne konumundan ya da sosyal değişimin en etkili gücü olmaktan, çoktan uzaklaşmış ...ve gitgide kapitalist toplumla arasında organik bağ örerek, onunla sosyal ve kültürel olarak bütünleşmiştir. Bugün proletarya, tarihî misyonuna aykırı olarak karşıdevrimci bir sınıf olmuş, Batı'daki sosyal değişimleri ve devrimleri frenleyen en büyük güç

⁹⁹³ *age.*, s. 49.

⁹⁹⁴ *age.*, s. 50.

⁹⁹⁵ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 627.

haline gelmiştir.”⁹⁹⁶ “İleri kapitalist toplumlardaki kapitalist gelişmenin en yüksek basamağı, en düşük devrimci potansiyele tekabül etmektedir. Başka bir deyişle, kapitalist üretim ilişkileri geliştikçe, proletarya öncülüğünde devrimci oluşum gerçekleşeceği yerde, tam tersine proletarya pasifleştirilmiş ve var olan sistemle uyumlu hale getirilmiştir.”⁹⁹⁷

Kızıılçelik, işçi sınıfının sömürüyü durdurmak yönünde tarihi misyonunu yitirdiği görüşünden hareketle günümüzde emperyalizm ile mücadele edecek olan gücün Batı işçi sınıfı değil, Batı-dışı mazlum milletlerden yani Doğu uygarlığına mensup halklardan geleceğini iddia etmiştir. “Artık, açıkça görülüyor ki; günümüz dünya sisteminde temel çelişki, Karl Marx'ın ve izleyicilerinin ileri sürdüğü gibi, sermayeye sahip olan ve olmayan sınıflar, yani burjuvazi ile proletarya arasında değil, ezen ve sömüren emperyalist devletler (Amerika ve AB) ile ezilen ve sömürülen devletler (Batı-dışı mazlum toplumlar) arasındadır.”⁹⁹⁸ “Bu bağlamda, Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde gerçekleşen, temel karakteri, kapitalizm ve emperyalizme karşı olan Ulusal Kurtuluş Savaşı deneyimi, Amerika'nın ve AB'nin emperyalizminin hegemonyasına ve hükümlanlığına maruz kalan Batı-dışı mazlum toplumlar için bir çıkış olarak görülebilir.”⁹⁹⁹

Kızıılçelik, emperyalizme karşı bir çıkış yolunun Batı toplumundan beklemenin gerçekçi olmadığını ifade etmişti. Kızıılçelik, 21. yüzyılda Batı-dışı mazlum devletlerin çözüm önerileriyle bir araya gelecekleri bir dönem olacağını ileri sürmüştür. “Batı-dışı mazlum milletler, Batı emperyalizmini tarih sahnesinde etkisiz özne konumuna indirecek, onu tarihin derinliklerine bir daha çıkmamak üzere gömecektir.”¹⁰⁰⁰ Kızıılçelik'e göre “mazlum milletler” işçi sınıfını da içine alan emperyalizme karşı daha büyük bir oluşumdur. Bu nedenle çok daha kapsayıcı ve çok daha güçlü bir birlikteliktir.

Kısacası Kızıılçelik, Batı'da proletaryanın burjuvazinin olumsuzluklarını yok etme idealinin kalmadığını belirtmiştir. Batı'da işçi sınıfının şartları günümüzde

⁹⁹⁶ *age.*, s. 631.

⁹⁹⁷ *age.*, s. 638.

⁹⁹⁸ Sezgin Kızıılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 52.

⁹⁹⁹ *age.*, s. 52-53.

¹⁰⁰⁰ Sezgin Kızıılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 623.

görece iyileştirildiği için kapitalizm ile uzlaşa içine girilmiştir. Kızılçelik, bu nedenden ötürü dünyada burjuvazinin sömürüsüne karşı çıkacak olan gücün Batı-dışı mazlum milletler olacağını ileri sürmüştür. Kızılçelik, bu doğrultuda bütün mazlum milletlerin birleşmesi gerektiğini ileri sürmüştür. “Son tahlilde, günümüz ileri kapitalist toplumlarında proletarya tarihî misyonunu yitirmiştir. Artık, proletarya, kapitalist ve emperyalist toplum düzenini dönüştürecek olan etkili bir güç olmanın epeyce uzağındadır. Marx ve Engels’in dedikleri ‘bütün ülkelerin işçileri birleşin!’, söylemi gerçekleşmemiştir. Onların iddia ettiklerinin tam tersine, dünyanın bütün işçileri birbirlerinden kopmuşlar ve uzaklaşmışlardır. O halde, ne yapmalı? Kapitalizme-emperyalizme-küreselleşmeye karşı, sınıf savaşımının yerine ezilen Batı-dışı mazlum milletleri harekete geçirip, onların dünya ölçeğinde birleşmelerini sağlamak gerekir.”¹⁰⁰¹

Kızılçelik, emperyalizmle mücadele de etkin öge olarak mazlum milletlerin öne çıkması gerektiğini ilk fark eden kişinin Atatürk olduğunu söylemiştir. “Atatürk, Batı kapitalizmine ve emperyalizmine karşı ezilen bütün milletleri, özellikle de Batı-dışı mazlum milletleri birleştirmeye çalışmıştır.”¹⁰⁰² Kızılçelik, Atatürk’ün bu çabasının dünya üzerindeki sömürünün yok edilebilmesi için önemli olduğunu belirtmiştir. Çünkü 19. yüzyılda öngörüldüğü gibi işçi sınıfı kapitalizme karşı birleşmemiştir. Bunun tam tersi olarak işçi sınıfının karşı olduğu sermaye güçleri birleşmiştir. “Çağımızda Marx ve Engels’in özelemleri gerçekleşmemiş, yani kapitalizme ve emperyalizme karşı bütün ülkelerin işçileri birleşmemiştir. Hatta zamanımızda dünyanın bütün işçileri yerine küreselleşme süreciyle birlikte dünyanın büyük kartelleri ve şirketleri birleşmiştir. Eş deyişle, çağımız, dünyanın bütün kapitalistlerinin ve emperyalistlerinin birleşmesine tanıklık etmiştir. Dünyanın emekçileri birbirlerine düşman olmuş ve ayrılmışlar, dünyanın bütün patronları ise dost olmuşlar ve birleşmişlerdir.”¹⁰⁰³

Kızılçelik, dünya genelinde sermayedarların birleşip büyük bir güç oluşturduğu bir alanda sadece işçi sınıfının değil, bağımsızlıktan yana olan bütün mazlum milletlerin birleşmesi gerektiğini öne sürmüştür. Atatürk’ün bu konuda rehber

¹⁰⁰¹ *age.*, s. 641.

¹⁰⁰² *age.*, s. 642.

¹⁰⁰³ *age.*, s. 642.

olarak kabul edilip onun fikirleri ışığında kapitalizme karşı bu birlikteliğin sağlanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu birlikteliğin hayata geçmesi için “Atatürk’ün emperyalizme ve kapitalizme karşı meydan okuyan fikirleri, mazlum milletlere ilişkin argümanları, tam bağımsızlığa dair tezleri referans alınmalıdır.”¹⁰⁰⁴ Atatürk, kapitalizme karşı mevcut birleşmenin sağlandığında zaferin elde edileceğini belirtmiştir. “Atatürk, azınlıkta olan burjuvazinin lehine, buna karşın çoğunlukta olan işçilerin ve milletlerin aleyhine işleyen kapitalizmin ve onun aktörlerinin iktidarının uzun süre varlığını sürdürmeyeceğini iddia etmiştir.”¹⁰⁰⁵ Atatürk, 22 Eki 1920’de Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti Dışişleri Halk Komiseri Çiçerin’e yazdığı bir mektupta şöyle demiştir: “Kesin olarak inanmaktayım ve bu inancımı yurttaşlarım da paylaşmaktadır ki, bir taraftan Batılı emekçiler, diğer taraftan köleleştirilen Asya ve Afrika halkları, bugün milletlerarası sermayenin, onları birbirine kırdırmak, köleleştirmek ve efendilerinin azami kârı için onları kullandığını anladıkları ve sömürge politikalarının bir cinayet olduğu bilinci dünya emekçi kitlelerinin kalbine yerleştiği gün burjuvazinin iktidarı son bulacaktır.”¹⁰⁰⁶

“Atatürk, yeryüzünde burjuvazinin bir gün hükümlerinin sona ereceğinin ve mazlum milletlerin dünya sahnesinde ön plana çıkacağına farkına varmıştır. O halde, günümüzde emperyal Avrupa Birliği’ne ve küreselleşme süreciyle dünyayı avucunun içine almaya çalışan sömürgeci Amerika’ya meydan okumak ve onların yıkıcı etkilerini en aza indirmek için Atatürk’ün sömürülen işçi sınıfında içeren mazlum milletlerin birleşmesi gerektiğine ilişkin tezlerini yeniden ele almak, bütün insanlığın faydasına olacaktır.”¹⁰⁰⁷ Kızılcılık, Atatürk’ün mazlum milletler tezi ile Sultan Galiyev’in görüşleri arasında benzerlikler olduğunu belirtmiştir. “Hem Atatürk hem de Galiyev, yeryüzündeki büyük sosyal ve ekonomik çelişkinin Batılı zalimlerle Doğulu mazlumlar arasında olduğunu öne sürmüşlerdir.”¹⁰⁰⁸ Sultan Galiyev de bu doğrultuda kapitalizm karşısında direnecek mutlak gücün Doğu dünyasından mazlum milletlerin olduğunu savunmuştur.

¹⁰⁰⁴ *age.*, s. 642.

¹⁰⁰⁵ *age.*, s. 642.

¹⁰⁰⁶ Mustafa Kemal Atatürk’ten aktaran Kızılcılık, *age.*, s. 642-643.

¹⁰⁰⁷ *age.*, s. 643.

¹⁰⁰⁸ Atillâ İlhan’dan aktaran Kızılcılık, *age.*, s. 644.

Kızılçelik, Sultan Galiyev ve Atatürk'ün belirttiği gibi Batı'da ortaya çıkan emperyalizmin Doğu dünyası üzerinde tahakküm kurup onları ezdiğini ve bu nedenle Doğu'da mazlum milletlerin ortaya çıktığını belirtmiştir. Kızılçelik, Türk milletinin de aynı şekilde emperyalist Batılı devletler tarafından zulme maruz kaldığını ifade etmiştir. Türk milleti de mazlum milletler grubuna dahildir. "Türk milleti, 20. yüzyılın başlarında emperyalist Batı milletlerinin askeri ve ekonomik işgallerine maruz kalmış milletlerin başında yer almaktadır. Türk milleti, 20. yüzyılın başlarında kapitalizme, emperyalizme ve küreselleşmeye karşı çok ciddi bir mücadele vermiştir."¹⁰⁰⁹ Türk toplumu da bu haliyle mazlum milletler içerisinde. Türk toplumu, emperyalist, sömürgeci Batı'nın bağımsızlığına ve özgürlüğüne kast ettiği milletlerden biridir. Bu hususta. Atatürk "bizim milletimiz, heyet-i umumiyesiyle (bütünüyle tamamıyla) mağdur ve mazûmdur"¹⁰¹⁰, demiştir. Atatürk, Türk milletinin Asyalı bir millet olduğunu ve mazlum milletler sınıfında yer aldığını belirtmiştir.

Kızılçelik, Atatürk'ün, mazlum Türk milletiyle birlikte Batı'nın emperyalist yönelimlerine karşı vermiş olduğu savaşta dünyada bir ilki meydana getiren bir gelişmeyi ortaya çıkardığını vurgulamıştır. Atatürk önderliğinde kazanılan bu zafer diğer mazlum milletlere de cesaret vermiş, bir model olmuştur. Zaten "Batı emperyalizminin Türkiye'ye yönelik saldırılarının arkasında yatan ana sebeplerden birisi, Atatürk ile birlikte Türkiye'nin Doğu toplumlarının hamisi olma çabasıdır. ...Çünkü Türk milleti Kurtuluş Savaşı'nda sadece Türkiye'nin tam bağımsızlığı için değil, aynı zamanda, Batı emperyalizminin hegemonyası altında olan Batı-dışı mazlum milletlerinin kurtuluşu için de mücadele etmiştir."¹⁰¹¹ Atatürk, emperyalist ülkelerin elinde bulundurduğu imkanlara rağmen topyekun bir seferberlikle zafere erişilebileceğini göstermiştir. Atatürk, kazanmış olduğu bu zaferle mazlum milletlere sömürgeci kapitalist ülkelere başkaldırmanın simgesi olması yönünde bir ilki teşkil etmiştir.

"Millî hareketlerin yeni yeni uyanmaya başladığı Doğu toplundan, Kurtuluş Savaşı yıllarındaki emperyalizm karşısı Türkiye'yi iyi bir model ve öncü ülke olarak görmeye başlamışlardı. Çünkü Türkiye, Batı emperyalizmine başkaldırmış, onun

¹⁰⁰⁹ *age.*, s. 646.

¹⁰¹⁰ Mustafa Kemal Atatürk'ten aktaran Kızılçelik; *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 647.

¹⁰¹¹ *age.*, s. 649.

tahakkümünü ve boyunduruğunu silkip atmak için savaşa girmiş ilk Doğulu ülkeydi. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'ndaki tavırları, bütün Doğu toplumlarında millî bilinç ve özgürlük isteği uyandırmış, onların özgürlük ve bağımsızlık yanlısı hayallerini kamçulamıştır. Atatürk'ün önderliğinde Türkiye'nin emperyalistlere karşı yaptığı savaşın etkileri, Doğu toplumlarının tamamında yankı bulmuş ve dikkatle izlenmiştir.”¹⁰¹² Kızılcılık, Atatürk'ün aynı zaman da Doğu toplumlarına kendi içlerindeki despot, baskıcı yönetim anlayışlarını kabul etmemeleri yönünde de rehberlik ettiğini belirtmiştir. Atatürk, her türlü faşizmin karşısında yer almış bir liderdir.

Kızılcılık, Atatürk'ün Türkiye öncülüğünde Batı'nın sömürgeci politikalarına karşı Doğu ülkeleri arasında birliktelikler inşa etmeye çalıştığını belirtmiştir. “Atatürk, emperyalist Batı devletlerine meydan okumak ve Batı-dışı mazlum milletler bloku inşa etmek için Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği, Balkan devletleri ve farklı Asyalı devletlerle (Afganistan, Irak, Suriye ve İran) yakın diyaloglar kurmuş ve onlarla çeşitli siyasi birlikler (Balkan Paktı, Saadabad Paktı) inşa etmiştir.”¹⁰¹³

Atatürk, Batı'nın Emperyalist politikalarına karşı Batı-dışı mazlum milletler bloğunu inşa etme noktasında Rusya ile geliştirdiği ilişkilerin önemli bir yeri vardır. “Emperyalizmden nefret eden Atatürk, Rus Devrimi'nden belirli ölçüde etkilenmiştir. Çünkü Rus Devrimi'ni gerçekleştiren Lenin, emperyalizme karşı milletlere bağımsızlık imkânı tanınmasından yana olan, bilhassa da Rusya'nın işgal ettiği Türk topraklarından çıkması gerektiğini savunan bir liderdi.”¹⁰¹⁴ Sovyet Rusya da, Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'ün emperyalist güçlerle yaptığı savaşında Türkiye'ye desteklerini açıkça belirtmiştir. Her iki ülkede emperyalizmle mücadele de ittifak içerisinde olmuşlardır. Atatürk, Türk milletinin Rus milletiyle benzer birçok yönünün olduğunu belirtmiştir.

“Atatürk, sürekli olarak, Türk milleti ile Rus milletinin ortak yönlerini ve yakınlıklarını ön plana çıkarmıştır. Atatürk, her iki milletin emperyalist Batı devletlerinin saldırılarına maruz kaldıklarını, kapitalizme ve emperyalizme karşı savaşıklarını, bunda da başarı elde ettiklerinin altını özenle çizmiştir. Atatürk, Türkiye

¹⁰¹² *age.*, s. 653.

¹⁰¹³ *age.*, s. 657.

¹⁰¹⁴ *age.*, s. 661.

ve Sovyet Rusya arasındaki ilişkilerin geliştirilmesini önemsemiştir. Atatürk, emperyalist Batı'ya karşı Türkiye'nin ve Sovyet Rusya'nın ittifak yapması gerektiğini belirtmiştir.”¹⁰¹⁵ Kızılcılık, Atatürk liderliğinde yapılan Kurtuluş Savaşı ile Lenin'in liderliğinde yapılan Rus Devrimi'ni emperyalist Batılı devletlere karşı verilmiş iki büyük savaşım olduğunu belirtmiştir. Bu iki mücadele Türk-Rus dostluğunu pekiştirmiştir. Batı-dışı mazlum milletler için de önemli bir güç olmuştur. “Eş deyişle, Atatürk'ün ve Lenin'in kendi ülkelerinde gerçekleştirdikleri devrim hareketleri, 20. yüzyılın en önemli olayları olup, özellikle mazlum milletlerin tarihleri ve kaderler açısından birer dönüm noktasıdır. Türkiye'nin ve Sovyet Rusya'nın emperyalizm karşıtı duruşları ve aralarında dostluğa barışa ve dostluğa dayalı ilişkiler, Batı-dışı mazlum toplumlara örnek teşkil etmiştir.”¹⁰¹⁶

Kızılcılık, Atatürk döneminde Batılı emperyalist devletlere karşı Batı-dışı mazlum milletler birlikteliği açısından Rusya ve Türkiye'nin ilişkilerinin önemli olduğunu belirtmiştir. Atatürk, emperyalizme karşı Doğu'da bulunan mazlum milletlerin birlikte hareket etmeleri gerektiğini düşünmüştür. Kızılcılık, günümüzde de Rusya ile ilişkilerin bu doğrultuda olması gerektiğini belirtmiştir. “Fakat Atatürk'ün ölümünden sonra Sovyet Rusya, Türkiye'de en büyük düşmanı olarak görülmeye başlanmıştır. Bunda elbette ki, Türkiye'yi yönetenlerin, Türkiye'nin Amerikan emperyalizminin boyunduruğu altına girmesine yönelik siyaseti belirleyici olmuştur. Atatürk döneminde Türkiye'nin en büyük dostu ve müttefiki olan Sovyet Rusya, Atatürk'ün ölümünden sonra en büyük düşmanı ilan edilmiştir. Atatürk'ten sonra yapılan büyük yön değişikliklerinden birisi de bu konudur. Eş deyişle, Atatürk döneminde en büyük düşmanımız olan emperyalist Batı, Atatürk'ten sonra en büyük dostumuz ve müttefikimiz olurken, Atatürk'ün yakın ilişki kurduğu Sovyet Rusya düşman olarak görülmeye başlanmıştır.”¹⁰¹⁷

Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nı kazandıktan sonra Türkiye'nin komşularıyla olan ilişkilerine önem vermiştir. Atatürk, Türkiye'de yenilgiye uğrayan emperyalizmin uygun koşullar yaratıldıktan sonra tekrardan Türkiye'ye yöneleceğinin öngörüsüyle komşu ülkelerle olan ilişkilerini düzenlemek istemiştir. Bu amaçla komşu ülkelerle bir

¹⁰¹⁵ *age.*, s. 671-672.

¹⁰¹⁶ *age.*, s. 675.

¹⁰¹⁷ *age.*, s. 676-677.

iş birliği yaratma üzerine politikalar üretmiştir. Atatürk, Batı emperyalizmine karşı Sovyet Rusya ile yapmış olduğu iş birliğinden sonra Balkan devletleriyle de bu işbirliğini sağlamak istemiştir.¹⁰¹⁸ “Bilindiği üzere, Balkan devletleri, yani Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan ve Türkiye gibi devletler asırlarca beraber yaşamışlardır. Balkan milletlerinin ortak tarihî kökleri vardır. Atatürk, yayılmacı Batı devletlerine karşı olarak Balkan devletlerini birleştirme projesi olan Balkan Birliği'nin kurulması için yoğun bir şekilde çalışmıştır. Atatürk, Balkan devletlerinin, Ankara'da Balkan Birliği'ne hazırlık olarak yaptıkları ilk toplantıyı açarken, onların atalarının hep Orta Asya'dan geldiğini, kardeş milletler olduğunu”¹⁰¹⁹ izah etmiştir.

Atatürk, Balkan devletleri ile olan ortak tarih ve kültürel unsurlara dikkat çekmiştir. Bu ortaklıkları yayılmacı emperyalizme karşı bir araya getirmek istemiştir. “Atatürk'ün Batı emperyalizmine karşı Balkanların direnci olarak düşündüğü Balkan Birliği'nin en somut adımı, Balkan Pakti'dir.”¹⁰²⁰ 1934 yılında imzalanan Balkan Pakti, Balkan devletleri arasında bir güç birliği oluşturma projesidir. Ama bu pakt'ın ömrü çok uzun olmamıştır. Kısa bir süre sonra dağılmıştır. Pakt'ın dağılmasında “emperyalist devletlerin ve onların taşeronlarının etkisi olmuştur. Atatürk'ten sonra Balkan Devletleri birbirleriyle düşman olmuşlardır.”¹⁰²¹

“Atatürk, Sovyet Rusya ve Balkan devletlerinin yanı sıra Asyalı bazı devletlerle de yakın diyalog kurmak ve siyasi birlik oluşturmak için çaba sarf etmiştir. Atatürk'ün ittifak kurduğu Asyalı devletler, Afganistan, Irak, Suriye ve İran'dır. Atatürk, ömrü boyunca Türkiye ile söz konusu ülkelerin birbirlerine yaklaşmaları için azami gayret göstermiştir.”¹⁰²² Atatürk, Batı emperyalizmine karşı koyma noktasında Asya devletlerini önemsemiştir. Batı-dışı mazlum milletlerin emperyalist Batı'ya karşı bir güç oluşturmalarının zaruri olduğunu savunmuştur. “Atatürk'ün Batı-dışı mazlum milletlerle yakın diyalog kurmasının iki temel nedeni vardır. Bunlardan ilki, Türkiye'nin Doğulu, yani Asyalı bir toplum olması ve Türk milletinin mazlum milletlerden biri olmasıdır. İkinci neden ise, Batı emperyalizminin yeryüzünden

¹⁰¹⁸ *age.*, s. 677.

¹⁰¹⁹ *age.*, s. 677.

¹⁰²⁰ *age.*, s. 678.

¹⁰²¹ *age.*, s. 680-681.

¹⁰²² *age.*, s. 681.

kalkması dünyanın bütün mazlum milletlerinin birlikte hareket etmesinden başka bir yolun bulunmamasıdır.”¹⁰²³ Atatürk, Asyalı Müslüman ülkelerin bağımsız olmalarını önemsemiştir. Söz konusu ülkelerin bağımsız olmaları emperyalizm karşısında direnebilme gücü bulmalarını sağlayacaktır. Atatürk’ün İslam ülkeleri ile ittifakının amacı bir İslam birliği ya da Panislamizm kurmak değildir. Atatürk, emperyalizm ile mücadele etme düşüncesiyle bu birliktelikleri önemsemiştir.¹⁰²⁴ Kızılcılık, Atatürk’ün birliktelik inşa etmek istediği Asyalı ülkelerin başında Afganistan’ın geldiğini belirtir. Atatürk döneminde Türk-Afgan dostluğu sağlam ilişkiler üzerine kurulmuştur. Kızılcılık, Afganistan’ın günümüzde Avrupa Birliği ve Amerika’nın emperyalist tahakkümü altında olduğuna dikkatleri çekmiştir.¹⁰²⁵ Bu duruma neden olan gelişme Atatürk’ün ölümünden sonra onun inşa etmeye çalıştığı Batı-dışı mazlum milletler bloğu’nun inşasının devam ettirilmemesidir.

Kızılcılık, Atatürk’ün Batı-dışı mazlum milletler açısından Afganistan’ın stratejik bir konumda olduğunu savunduğunu belirtir. Bundan dolayı Atatürk Afganistan ile iyi ilişkiler kurmuştur. Kızılcılık Atatürk’ün bu konudaki tutumunun son derece yerinde olduğunu söylemiştir. Kızılcılık, Afganistan’ın Asya’nın sağlam kalesi olduğunu ifade etmiştir. “Örneğin, dünyadaki terör eylemlerinin önemli bir kısmının arka planında yer alan emperyalist Amerika’nın 11 Eylül 2001 Saldırısını bahane ederek Afganistan’ı işgal etmesi rastlantısal değildir. Emperyalist Amerika, söz konusu saldırıdan sonra Asya içindeki jeopolitik konumu nedeniyle Afganistan’ı ele geçirmeye çalışmaktadır. Böylece, Amerika, bütün Asya’ya yayılacağı ilk işaretlerini vermiştir.”¹⁰²⁶ Kızılcılık, bu doğrultuda Batı-dışı mazlum toplumların Afganistan’ın Amerika tarafından işgal edilmesine karşı çıkmadıkça, yani Afganistan’ın bağımsızlığını sağlamadıkça Asya’nın kurtuluşunun olmayacağını savunmuştur.

Atatürk, Afganistan’dan sonra Batı emperyalizmine karşı Irak, İran, Suriye ile temas kurmuştur. Atatürk Irak’ı Batı-dışı mazlum milletler bloğu içerisinde önemsemiştir. Irak devlet adamlarıyla sürekli iletişim halinde olmuştur. Atatürk, Suriye ile de benzer şekilde temaslar kurmuştur. Suriye’yi Batı’ya karşı bir güç

¹⁰²³ *age.*, s. 681.

¹⁰²⁴ *age.*, s. 683.

¹⁰²⁵ *age.*, s. 681-682.

¹⁰²⁶ *age.*, s. 684.

oluşturma noktasında bir kale olarak görmüştür. Atatürk, İran'ı da Doğu uygarlığının önemli temsilcisi olarak görmüştür. Atatürk, Türkiye'nin ve İran ile tarihi kültürel bağlarının güçlü olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle siyasi yaşamında Türk-İran dostluğunu önemsemiştir. Atatürk, 22 Nisan 1926 yılında Türkiye-İran dostluğunu pekiştirmek için İran ile dostluk ve güvenlik anlaşmasının imzalanmasına vesile olmuştur. Kızılcılık, günümüzde Türkiye ve İran'ın imzalamış oldukları bu anlaşmanın gereğini yerine getirmeleri halinde aralarında hiçbir problemin oluşmayacağını ileri sürmüştür.¹⁰²⁷

“Netice itibariyle, Atatürk, Afganistan, İran, Irak gibi Batı-dışı mazlum milletlerle iyi diyalog kurmanın yanı sıra onları bir araya getirme ve birleştirme konusunda da önemli şeyler de yapmıştır. Atatürk, söz konusu devletler arasında politik bir birliktelik de inşa etmiştir. Bu siyasi birlik, Saadabad Paktı'dır.”¹⁰²⁸ Saadabad Paktı, Atatürk'ün teşebbüsüyle 1937 yılında Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında imzalanmıştır. Pakt, dört devlet arasında dostluk ve kardeşlik ilişkilerinin gelişmesini amaçlamıştır. Fakat emperyalist ülkelerin özellikle de İngiltere'nin bu pakt'tan rahatsızlık duymuşlardır. Çeşitli girişimlerle pakt'ı imzalayan ülke devletlerini düşmanlaştırmışlardır. Bu nedenle pak fazla kalıcı olamamış Atatürk'ün ölümünden sonra dağılmıştır.¹⁰²⁹

Kızılcılık, Atatürk'ün mazlum milletleri bir araya getirme projesi için iyi ilişkiler kurduğu devletlerle günümüzde düşmancıl ilişkiler içerisinde olduğumuzu hatırlatarak bu durumun Türkiye'nin ve mazlum milletlerin geleceği için son derece vahim bir hata olduğunu belirtmiştir. Kızılcılık, Afganistan, İran, Irak ve Suriye'nin Batı yayılmacı emperyalizmini durdurmak için son derece önemli ülkeler olduğunu bundan dolayı bu devletler arasındaki iyi olmayan ilişkilerin Batı'nın çıkarlarına hizmet edeceğini ifade etmiştir. “Oysa gerek söz konusu ülkelerin gerekse de ülkemizin politik kaderini belirleyenler, Batı emperyalizmi ile ittifak yaptıkları için birbirlerini düşman ilan etmişlerdir.”¹⁰³⁰ Kızılcılık, Balkan ülkeleri arasında imzalanan Balkan Paktı ve Asya ülkeleri arasında imzalanan Saadabat Paktı'nın emperyalizm ile mücadele de somut iki önemli adım olduğunu belirtmiştir. Fakat bu

¹⁰²⁷ *age.*, s. 684-687.

¹⁰²⁸ *age.*, s. 687.

¹⁰²⁹ *age.*, s. 689.

¹⁰³⁰ *age.*, s. 689.

birlikteliklerin yaşatılmadığını vurgulayan Kızılcelik, Atatürk'ün ölümünden sonra emperyalist devletlerin ve onların çıkarları doğrultusunda çalışanların gayretleriyle bu devletlerin birbirleriyle sorunlu hale dahi getirildiklerini beyan etmiştir.¹⁰³¹

Kısacası, Kızılcelik, günümüzde Türkiye'nin liderliğinde Mazlum Milletlerin bir araya gelmesi gerektiğinin öne sürmüştür. Türkiye Batı-dışı mazlum milletlerin lideri pozisyonundadır. Çünkü Kurtuluş Savaşı'nda emperyalizmi yenme tecrübe ve kabiliyetine sahiptir. Türkiye, Atatürk liderliğinde emperyalizm ile yapmış olduğu mücadeleyi bütün mazlum milletler adına yapmıştır. Atatürk liderliğinde kazanılan başarı sömürülen mazlum milletlere cesaret vermiş ve onlara örnek teşkil etmiştir. Kızılcelik bundan dolayı Türkiye'nin mazlum milletlerin liderliğini yapıp onları bir araya getirmesinin tarihi bir sorumluluk olduğunu savunmuştur.¹⁰³² “Kurtuluş Savaşı'nda bütün Batı-dışı mazlum milletlerin kurtuluşu için savaştan Türkiye, Batı-dışı mazlum milletler blokunu, Amerika'ya ve Avrupa Birliği'ne karşı koruyacak bir potansiyele sahip bir Asyalı devlettir.”¹⁰³³

4.1.7. Atatürk Sonrası Türk Toplumu

Kızılcelik, Türkiye üzerine yaptığı değerlendirmeleri Atatürk'ten önceki dönem, Atatürk dönemi ve Atatürk'ten sonraki dönem olarak üç bölümde ele almıştır. Kızılcelik, burada Atatürk dönemini önemsemiştir. Atatürk dönemini Türkiye'nin bağımsızlığını elde ettiği özgür bir ülke olarak tanımlamıştır. Kızılcelik, Atatürk'ün emperyalizmle mücadele ettiğini, Batı'nın dünya egemenliğini ele geçirme amacının önüne set çektiğini belirtmiştir. Kızılcelik, Atatürk'ün Osmanlı'nın Tanzimat ile başlayan Batıcılaşma politikalarına son vererek kendi özümüze dönmemizi sağladığını fakat onun ölümünden sonra Türkiye'nin tekrar Tanzimat mantığının bağımlılık ilişkisine dayanan bir anlayışla yönetildiğini belirtmiştir. “Tarihin en büyük güçlerinden biri olan Türkiye, Atatürk'ten sonra uygulanan yanlış Batıcı politikalar yüzünden Avrupa Birliği'nden ve Amerika'dan medet uman bir ülke konumuna

¹⁰³¹ *age.*, s. 689-690.

¹⁰³² *age.*, s. 623-624.

¹⁰³³ *age.*, s. 624.

getirildi. Batı sevdalıları yüzünden el kapılarında sürünme, avuç açma bir alışkanlık ve bir davranış kalıbı oldu.”¹⁰³⁴

Atatürk, Batılı emperyalist ülkelerle savaşarak bağımsız Türkiye Cumhuriyeti’ni kurmuştur. Günümüzde ise Atatürk döneminde savaştığımız devletlerin kurmuş olduğu sistemlere dahil olmaya çalışmaktayız. Onların sosyo-ekonomik yapılanmalarını kendimize model olarak almaktayız. Onları kendimizden üstün görmekteyiz. Ülkemizin sorunlarına varlığımıza kast etmiş ülkelerde çözüm aramaktayız. Kızılçelik, bu çelişkili duruma dikkat çekmiş dost ve düşman devletleri birbirine karıştırdığımızı belirtmiştir. “Oysa Atatürk’ten sonra avuç açtığımız ülkeler. Türkiye’nin en büyük düşmanlarıdır. Atatürk onlarla savaşarak bu ülkenin tam bağımsızlığını sağlamıştır. ‘Atatürk, Türk milletine ve onun varlığına düşman olanlarla dost olmayalım’, dediği halde, Atatürk’ten sonra Türkiye’nin dostu ve düşmanı olan ülkeler birbirlerine karıştırılmıştır. Başka bir deyişle, ülkemizde Atatürk’ten sonra. Atatürk’ün savaştığı emperyalist devletler ‘dost devletleri’: Atatürk’ün ittifak yaptığı dost devletler ise, ‘düşman devletler!’ olarak görülmeye başlanmıştır.”¹⁰³⁵

Kızılçelik, Atatürk’ün ölümünden sonra onun benimsediği düşünce sisteminin ve siyaset anlayışının ülke yönetiminden kaldırıldığını ileri sürmüştür. Bu şekilde Atatürk’ün izlediği politikalar terk edilmiştir. Kızılçelik, küreselleşme politikalarının ve Avrupa Birliği’nin Türkiye’ye kendi çıkarlarına olan sistemi dayatmak için Atatürk’ün düşünce sistemini bilinçli olarak unutturmaya çalıştıklarını öne sürmüştür. Kızılçelik, ülkemizde kimi kesimlerin de ülkemizi egemenlikleri altına almaya çalışan Batılı devletlerin temsilciliğini yaptıklarını ifade etmiştir.¹⁰³⁶ Bu durum Atatürk’ün devrimlerinin dayanak noktası olan yerli ve milli duruşa zarar vermektedir. “Ülkemizde Atatürk’e, onun Türk milleti ile birlikte kurmuş olduğu Cumhuriyete ve Cumhuriyetin bütün kazanımlarına sahip çıkanlar gitgide azaldı. Atatürk’ten sonra zaman içinde bu ülkede, yeni dünya düzeninin, liberalizmin, yeni- liberalizmin, küreselleşmenin, Amerikanlaşmanın, postmodernizmin ve Avrupa Birliği’nin taraftarlığını yapan kişiler, yerlilik, millilik, ulusallık, millî güçler, halkçılık ve

¹⁰³⁴ *age.*, s. 9.

¹⁰³⁵ *age.*, s. 11.

¹⁰³⁶ *age.*, s. 13.

cumhuriyetçilik gibi sözcükleri aşağılamaya ve onların modasının geçtiğini ileri sürmeye başladılar. Yerli ve millî duruşu küçümseyenler, cumhuriyeti, millî ekonomiyi, millî kalkınmayı ve devletçiliği öne çıkararak, fosil, çağın gerisinde kalmış, çağı yakalayamamış ‘gerici’ olarak nitelendirmektedirler. Söz konusu zevata karşı olanların, yani yerli ve millî duruşa sahip aydınlarımızın, ülkemizin Batı emperyalizminin kalesi haline getirilmemesi ve Atatürk’ün yapıp ettiklerinin yaşaması için, Atatürk’ün görüşlerini, Türk milletine doğru anlatmak gibi mühim bir yükümlülükleri vardır.”¹⁰³⁷

Kızılçelik, Atatürk’ün düşünce sisteminin aşındırılmaya çalışıldığı günümüzde yerli ve milli duruşa sahip olmanın çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Yerli ve milli duruşa sahip olmak Atatürk’ün düşünce sistemine saldırıları bertaraf edecektir. Kızılçelik, bağımsız Türkiye politikalarından verilen tavize karşı aydınlarımızın daha etkili ve seslerinin daha gür çıkması gerektiğini düşünmektedir. “Atatürk’ten sonra emperyalist Batı’nın güdümüne sokulmaya çalışılan ülkemizde, Atatürk’ün ilkeleri anayasadan çıkartıldı ve terk edildi. Atatürk’ün devletçilik, laiklik ve milliyetçilik ilkeleri resmen rafa kaldırıldı. Devrimcilik ilkesi, yanlış algılandı, hatta Atatürk devrimlerine karşı hamleler yapmak biçimine büründürüldü. Atatürk’ün halkçılık ilkesi amacından saptırıldı. Halkçılık ilkesi ‘oy uğruna’ büyük bir popülizme dönüştürüldü. Cumhuriyetçilik ilkesi, zaman içinde tahrip edildi. Oysa bu ülke, Atatürk’ün yolundan uzaklaştıkça hep büyük felaketlere maruz kalmıştır. Çünkü Atatürk, sadece kendi dönemindeki Türkiye’yi kurtarmaya çalışmamıştır, aynı zamanda, geliştirdiği ilkelerle, ileri sürdüğü tezlerle ve eylemleriyle bugünkü ve gelecekteki Türkiye’yi de düşünmüştür.”¹⁰³⁸

Kızılçelik, Atatürk’ten sonra Türkiye’nin sömürgeci Batı’nın ve onların Türkiye’deki işbirlikçileri tarafından adım adım emperyalizmin güdümüne girmeye başladığını ileri sürmüştür. Kızılçelik, Avrupa Birliği ve Amerika ile yapılan ortaklıkları Atatürk’ün yolundan sapma olarak değerlendirmiştir. Bu sapma da ülkeyi sömürgeci Avrupa’nın etkisi altına almaktadır.¹⁰³⁹ Kızılçelik, Atatürk’ün ve onun düşünce sisteminin doğru bir şekilde anlaşılmadığını ifade etmiştir. Ona göre, Atatürk

¹⁰³⁷ *age.*, s. s. 13.

¹⁰³⁸ *age.*, s. 14.

¹⁰³⁹ *age.*, s. 20.

iyi anlaşılmadığı için onun gerçekleştirdiği devrimlerde bazı kesimlerce benimsenmek istenmemiştir. Bu kesimler Atatürk devrimlerine, karşı devrimci bir yapılanmayla direnmeye çalışmışlardır. “Atatürk sonrası uygulanan politikalar, Atatürk’ün doğru anlaşılmadığının bir işareti olarak görülebilir. Çünkü Türkiye’de ‘karşıdevrimci’ süreci başlatanların ve sürdürenlerin, Atatürk’ün tam bağımsız Türkiye sevdalısı olduğuna; Türk milletinin bekasını ve özgürlüğünü her şeyin üzerinde gördüğüne; egemenliğin millete ait olması gerektiğini vurguladığına; ezene, zalime ve mağrura karşı her zaman ezileni, mazlumu ve mağduru savunduğuna, yerli ve millî siyaseti esas aldığına; dışa bağlı bir ekonominin ülkeye felaket getireceğine, kendi öz kaynaklarımızla kalkınmamız gerektiğini öne sürdüğüne; akli ve bilimi referans alıp dine değil, dogmalara savaş açtığına; İslâm dinini önemseydiğine; devletin, dinî gruplardan, cemaatlerden ve tarikatlardan uzak tutulması gerektiğini ısrarla söylediğine; devlet idaresinde ve eğitim sisteminde laik bir anlayışın esas alınmasının zaruretine işaret ettiğine; iç ve dış siyasette savaşın değil, barışın referans kabul edilmesi gerektiğine dair temel fikirlerini tam olarak idrak edemedikleri anlaşılmaktadır.”¹⁰⁴⁰

Kızılçelik, kısacası Atatürk dönemini Türkiye’nin tan bağımsızlık dönemi olarak ele almıştır. Atatürk sonrası dönemi ise Türkiye’nin Batılı emperyalist devletlerin Türkiye’yi sömürge alanı haline getirdiklerini ileri sürmüştür. “Atatürk dönemi, Türkiye’nin Amerika ve Avrupa emperyalizmine karşı koyduğu, ulusal egemenliğin ve tam bağımsızlığın başat olduğu bir dönemdir. Fakat Atatürk sonrası dönem, Türkiye’nin aşama aşama sömürgeleştirildiği ve emperyalistlerin her istediklerini yaptıkları/yaptırdıkları bir dönemdir. Başka bir deyişle, Türkiye’nin Amerika’nın ve sonradan da Amerika ile birlikte Avrupa Birliği’nin büyük bir uydusu ve sömürgesi olma süreci, Atatürk’ün ölümünden sonra gerçekleşmiştir. Gerçekten, Atatürk sonrası dönemin iktidarları, adım adım Türk ulus-devletini, ulusal bağımsızlığı ve ulusal egemenliği tahrip etmişlerdir.”¹⁰⁴¹ “Atatürk sonrası Türkiye, Atatürk’ün düşün sisteminden ayrılması nedeniyle büyük bir gerileme, çözülme ve bozulma sürecine girmiştir. Atatürk sonrası Türk toplumu; ekonomi, politika, kültür,

¹⁰⁴⁰ *age.*, s. 30-31.

¹⁰⁴¹ Sezgin Kızılçelik, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği’nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, *Kocaeli Üniversitesi I.Uluslararası Felsefe Konferansı* (iç), 11-13 Nisan, 2004, s.33.

eğitim vb. bütün alanlarda ciddi bir gerileme ve çöküntü içindedir. Türkiye tarihinde Atatürk dönemi, yükselme, gelişme ve ilerleme dönemi iken Atatürk'ten sonraki dönem, gerileme, duraklama ve çöküş dönemi'dir. Atatürk dönemi, Türk toplum tarihinin en bağımsız, kişilikli ve onurlu dönemidir. Atatürk sonrası dönem ise ulusal egemenliğin ve bağımsızlığın en fazla zedelendiği dönemdir.”¹⁰⁴²

4.1.8 Türkiye-AB İlişkileri

Kızılçelik, Türkiye-Avrupa Birliği arasındaki ilişki ve mantığı eserlerinde genişçe işlemiştir. Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin ne amaçla kurulduğunu ve günümüzde hangi amacı gerçekleştirmek için varlığını sürdürdüğünü açıklamaya çalışmıştır. Kızılçelik, AB'nin oluşumunun temeli olan düşünce ve olaylar üzerinde durmuş bunun AB'nin temel mantığını anlamak noktasında önemli olduğunu belirtmiştir. “Bugünkü sosyal gerçekliğin anlaşılmasının mekanizmaları ve yolları, tarihi gerçekliklerde gömülüdür. O nedenle Avrupa Birliği'nin hegemonya sürecinin tarihi art yöresine gitmemiz gerekir.”¹⁰⁴³ Kızılçelik, Amerika'nın keşfiyle dünyaya açılmayı sağlayan küreselleşme politikasının oluştuğunu bunun da Avrupa Birliği düşüncesini yarattığını ileri sürmüştür. “Bugün Avrupa Birliği'nin dünya üzerindeki hegemonyasını ve egemenliğini sağlayan küreselleşme, Amerika kıtasının işgaliyle dünyanın pazar haline getirilmesi ve onun sonucunda oluşan sermaye birikimi süreciyle açıklanabilir.”¹⁰⁴⁴ “Avrupa Birliği, özellikle de Avrupa'nın 16.yüzyılda başlayan ve 19.yüzyılda doruğa çıkan hızlı kapitalistleşmesi sürecinin bir sonucu olarak şekillenmiştir. Avrupa Birliği'ni kapitalizm ve emperyalizmin temel mantığı ve ideolojisi, yani küreselleşme sürecinin somut bir parçası olarak görmek gerekir.”¹⁰⁴⁵

Kızılçelik, Avrupa Birliği düşüncesinin köklerinin eskilere dayandığını ifade etmiştir. Kızılçelik, Avrupa Birliği'ni, küreselleşmenin yarattığı sömürü politikasının bir parçası olarak ele almıştır. “Avrupa Birliği'ni kapitalizmin ve emperyalizmin temel mantığı ve ideolojisi, yani küreselleşme sürecinin somut bir parçası olarak görmek gerekir. Avrupa Birliği, emperyalist bir oluşumdur; hatta Amerikan emperyalizminden daha kapalı ve gizli bir biçimde işleyen emperyalizmdir. Avrupa devletlerini

¹⁰⁴² *agm.*, s. 34.

¹⁰⁴³ Sezgin Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğas*, s. 73.

¹⁰⁴⁴ *age.*, s. 73.

¹⁰⁴⁵ *age.*, s. 76.

Hıristiyanlık ekseninde birleştirme amacı taşıyan Avrupa Birliği, emperyalizmin modernlik kılıfına girmiş biçimidir.”¹⁰⁴⁶ “Avrupa Birliği, kapitalizmin/liberalizmin temel mantığı ve ideolojisidir.”¹⁰⁴⁷ Kızılcelik, Avrupa Birliği’nin temel mantığını Avrupalı devletlerin Hıristiyanlık çatısı altında birleşip dünyaya hükmetme projesi olarak açıklamıştır. “Avrupa Birliği, emperyalist bir oluşumdur; hatta Amerikan emperyalizminden daha kapalı ve gizli işleyen bir emperyalizmdir. Avrupa Birliği, kapalı devre işleyen bir emperyalizmdir. Avrupa devletlerini Hıristiyanlık ekseninde birleştirme ve dünyayı ele geçirme amacı taşıyan Avrupa Birliği, emperyalizmin modernlik kılıfına girmiş biçimidir.”¹⁰⁴⁸ Avrupa, Hıristiyanlık dini altında birleşmesinin yanı sıra ekonomik ve politik amaçlarını gerçekleştirmek gayesinde olan bir örgütlenmedir. “Avrupa Birliği, aynı zamanda, ekonomik ve politik bir bütünleşmedir. Avrupa ülkeleri arasında gerçekleşen ekonomik ve politik birliklikler, günümüzde farklı Avrupa devletlerinin politik bağımsızlığını aşacak ve tahrip edecek bir boyuta kavuşmuştur.”¹⁰⁴⁹

Kızılcelik, Avrupa’nın Avrupa Birliği adı altında eskilerden beri genişleyerek büyüme amacıyla olduğunu belirtir. Avrupalı devletler tarih içerisinde çeşitli nedenlerden ötürü bir araya gelme, birlik oluşturma gayesi gütmüşlerdir. Bu gayeyi bazen, ekonomik, bazen politik bazen de dini amaçlar meydana getirmiştir. “Lâkin Avrupa’nın resmi, politik ve hukukî yollardan birleşmesi, ancak İkinci Dünya Savaşı sonrası gerçekleşebilmiştir. 1950’lerden itibaren altı Avrupa devletinin girişimiyle kurulan ve üye devletler arasında ekonomik birliği sağlamaya dönük olan Avrupa Ekonomik Topluluğu, daha sonraları genişleyerek ve Avrupa Topluluğu adını alarak, 1990’lardan itibaren politik bir birlik olan Avrupa Birliği’ne dönüşmüş ve günümüzde üye sayısını yirmi sekize çıkarmıştır.”¹⁰⁵⁰

Kızılcelik, Avrupa Birliği’nin günümüzde hedeflediği birleşik Avrupa örgütlenmesinin ötesine geçtiğini belirtir. Avrupa Birliği, Avrupa dışında kalan

¹⁰⁴⁶Sezgin Kızılcelik, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği’nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, *Kocaeli Üniversitesi I.Uluslararası Felsefe Konferansı* (iç), 11-13 Nisan, 2004, s.29.

¹⁰⁴⁷ Sezgin Kızılcelik, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 260.

¹⁰⁴⁸ Sezgin Kızılcelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 76.

¹⁰⁴⁹ Sezgin Kızılcelik, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği’nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, *Kocaeli Üniversitesi I.Uluslararası Felsefe Konferansı* (iç), 11-13 Nisan, 2004, s.29.

¹⁰⁵⁰ Sezgin Kızılcelik, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 289.

ülkelerin bağımsızlığına kast eden bir politika izlemektedir. Avrupa Birliği, günümüzde geçerli emperyalist bir yönelim içerisinde. Amerika'nın sürdürdüğü dünya egemenliği elinde tutma siyasetini bugün aynı şekilde Avrupa Birliği de yürütmektedir. Avrupa'nın istikrar ve dünya güvenliği üzerine kurduğu genişleme politikası gerçeği kapatan bir maskeleyen ibarettir. Çünkü Avrupa Birliği'nin dış siyaseti emperyalizm üzerine oluşturulmuştur.¹⁰⁵¹ Kısaca Kızılcılık, demokrasinin, insan haklarının, özgürlük ve refahın olduğu yer olarak kabul gören Avrupa Birliği'nin emperyalist bir oluşum olduğunu belirtmiştir. “Avrupa Birliği, emperyalist bir yapılanmadır. Avrupa Birliği, Avrupa'nın emperyalist yönünü gizleme çabasıdır. Avrupa Birliği'nin amacı, dünyaya egemen olmaktır. Avrupa'nın bu amacı onun tarihinin her döneminde karşımıza çıkmaktadır. Avrupalıların kafasında hep dünyayı işgal etme planı bulunmaktadır. Avrupalılar, Avrupa Birliği'ni inşa ederek, bu hedeflerine daha kolay ulaşacaklarını düşünmüşlerdir. Avrupa Birliği, Avrupalının emperyal arzularının bir sonucu olarak tezahür etmiştir.”¹⁰⁵²

Kızılcılık, Türkiye'nin de Atatürk'ten sonra yanlış bir düşünce sistemiyle Avrupa Birliği'ne girmek için çaba sarf etmeye başladığını belirtir. Kızılcılık, Atatürk dönemini, devletin bağımsızlığının sağlandığı ve kendi kaynaklarına yönelerek ülkenin refahını artırmaya yönelik politikalar yürütüldüğü dönem olarak ele almıştır. Atatürk'ten sonraki dönemlerde ise bu durumun tam tersi olarak bağımsızlığımızdan taviz verildiği ve gelişmek için dış kaynaklara ihtiyaç duyulan bir politikaya yönelme olmuştur. “Atatürk döneminde Türkiye, dünya tarihinde emperyalist Batı'ya kafa tutmuş, emperyalizme meydan okumuş ve emperyalizmi mağlup etme başarısını göstererek Avrupa'nın gözünde önemli ve saygın bir ülke olmuşken, şimdilerde Avrupa kapılarında el açan ve onların bir dediğini iki etmeyen bir ülke konumuna düşmüş, saygınlığı ve güvenirliliği zedelenmiştir. Resmi ve hukukî olarak Türkiye'nin Avrupa'ya sığınması ve onun bir eyaleti ya da sömürgesi olma süreci (Avrupa Birliği süreci), Atatürk sonrası başlamış ve ondan sonra gelen iktidarların önemli bir kısmının değişmez anlayışı olmuştur. Avrupa Birliği'ne doğru ülkemizi yönlendiren güç odaklarının tam olarak yerli ve millî bir hüviyete sahip oldukları söylenemez. Ayrıca

¹⁰⁵¹ Sezgin Kızılcılık, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, *Kocaeli Üniversitesi I. Uluslararası Felsefe Konferansı* (iç), 11-13 Nisan, 2004, s.29.

¹⁰⁵² Sezgin Kızılcılık, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 261.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne yönelmesinin ardındaki temel nedenleri ve dinamikleri, Atatürk'ün düşünce sistemine bağlamak doğru değildir.”¹⁰⁵³

Kızılçelik, Atatürk'ten sonra ulusal bağımsızlıkçı politikaların terk edildiğini öne sürmüştür. Bunun yerine sorunlarımızın çözümü dışarıdan bazı güçler içerisinde aranmıştır. Avrupa Birliği'de Atatürk'ten sonra sorunlarımızın çözümü için bir seçenek olarak kabul edilmiştir. Avrupa Birliği, özellikle 1950'lerden itibaren ülke için bir umut kapısı olarak görülmüştür. Kızılçelik, Türkiye'nin resmi ve hukuki olarak Demokrat Parti döneminde Avrupa Birliği'nin sömürge politikalarını kabul etmeye başladığını dile getirmiştir.¹⁰⁵⁴ “Demokrat Parti, ‘Yeter artık söz milletini’ sloganı ile yola çıkmasına karşın, politikalarında ve uygulamalarında daha çok sermaye sınıfından; işadamlarından, toprak ağalarından büyük sermaye sahiplerinden ve tüccarlardan yana olmuştur. Demokrat Parti'nin Avrupa Birliği'ne, yani o zaman ki adıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu'na (Ortak Pazar'a) üye olma isteğinin gerisinde büyük sermaye sahiplerinin ve işadamlarının önemli ölçü de baskısı olmuştur.”¹⁰⁵⁵ Kızılçelik, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasını isteyen sermaye sahipleri ve Batıcı aydınların olduğunu belirtir. Bu kesimlerin Tanzimat ruhuyla hareket ettiğini ifade eder.

1950'lerde Demokrat Parti, Ortak Pazar'a katılmak istemiştir. Cumhuriyet Halk Partisi bu duruma başta karşı çıkmıştır. Daha sonraki süreçte ise Cumhuriyet Halk Partisi de Demokrat Parti'nin yolundan giderek Ortak Pazar'a katılmak istemiştir. 1963 yılında Cumhuriyet Halk Partisi genel başkanı ve başbakan olan İsmet İnönü Ankara antlaşmasını imzalayarak Ortak Pazar'a girme sürecimizi resmen başlatmıştır.¹⁰⁵⁶ “Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin resmileştirilmesi, 12 Eylül 1963'te imzalanmış ve 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiş olan Ankara Antlaşmasıdır. ...”Aslında, bu antlaşmayla, Türkiye ile emperyalizmin yeni yapılanması olarak karşımıza çıkan Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) arasında bir sözde ortaklık kurulmuştur. Oysa ekonomileri arasında önemli farklılıklar bulunan Türkiye ile

¹⁰⁵³ *age.*, s. 295.

¹⁰⁵⁴ Sezgin Kızılçelik, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, *Kocaeli Üniversitesi I. Uluslararası Felsefe Konferansı* (iç), 11-13 Nisan, 2004, s.34.

¹⁰⁵⁵ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 299.

¹⁰⁵⁶ *age.*, s. 300.

Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında dengeli ve ortaklığa dayalı bir ekonomik ilişkiler ağı kurulamayacağı çok açıktı.”¹⁰⁵⁷ AB’nin kuruluş felsefesini idrak edemeyen dönemin aydın ve yöneticileri ise AB’nin ülkemiz için büyük bir umut kapısı olarak algılanmasını sağlamışlardır. Bu antlaşmadan günümüze kadar bu umut sürekli canlı tutulmuştur.

1960’ların başında Türkiye’nin Avrupa Ekonomik Topluluğu’na katılması gerektiğine yönelik iki neden öne sürülmüştür. Gülten Kazgan’a göre bu gerekçeler: "Birincisi, Türkiye'nin 150 yıldır, Batı Dünyası'nın bir parçası olmaya çalıştığı; bugün de, NATO gibi bir askerî antlaşma ile bu dünyaya bağlı olduğu, dolayısıyla, AET’yi izleyecek olan Avrupa Birleşik Devletleri'nin dışında kalamayacağıdır. ... Yetkililerin ağzından daha zayıf ifade bulan ikinci gerekçe ise, ticarî niteliktedir; bu da, Türkiye’ye rakip tarım ürünlerini (şark tipi tütün, kuru üzüm, kuru incir gibi) AET ülkelerine satan Yunanistan'ın, AET'ye katılma kararıyla ilgilidir.”¹⁰⁵⁸

Kızılçelik, AB’ye girmemize taraftar olanların Türkiye’nin çağdaş topluma ulaşma yolunun oradan geçtiğini düşündüklerini belirtmiştir. Kızılçelik, bu düşüncenin son derece yanlış olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, Atatürk dönemindeki bağımsız devlet anlayışımızı sık sık ön plana çıkararak şöyle demiştir: “Türk toplumunu ‘muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkartmanın’ yolu, Türkiye’nin Avrupa Birliği’nin bir sömürgesi olmasından geçmez, tam tersine onun tam bağımsızlığından geçer. Tam bağımsız bir Türkiye’yi savunmak, elbette ki emperyalizmden nasiplenmeyen aydın tavrıdır. Tam bağımsızlığı öne çıkarmak asla taşralılık değildir. Artık, Avrupa Birliği’ne karşı tavır takınanları taşralılıkla suçlayan, tehlikeli gören ve kendilerini ‘dünyaya açık olan’ zihniyetler olarak tanımlayanların, kendilerinin yeni bir mandacılık sürecine hizmet ettiklerinin ve büyük bir yanlış içinde bulduklarının farkına varmaları gerekir.”¹⁰⁵⁹ Günümüzde AB’ye karşı çıkanlar taşralılıkla, kendi kabuğuna kapanmakla nitelendirilmektedirler. Oysa bu nitelemeyi yapanlar olayları geniş çerçeveden değerlendirememektedirler.

Kızılçelik, AB yanlısı kesimlerin Atatürk’ü kendilerine referans kabul etmeye çalıştıklarını belirtmiştir. Kızılçelik, oysaki AB’nin bağımsızlığımızı zedeleyen bir

¹⁰⁵⁷ *age.*, s. 300-301.

¹⁰⁵⁸ Gülten Kazgandan Aktaran Kızılçelik, *age.*, s. 301.

¹⁰⁵⁹ *age.*, s. 303.

güç olduğunu, Atatürk'ün ömrü boyunca tam bağımsız Türkiye için mücadele ettiğinin altını çizmiştir. Fakat, Kızılcılık, ülkemizde AB'ye karşı tutumunun Atatürk'ten sonraki süreçte tamamen değiştiğini belirtmiştir. Yani kısacası bugün AB taraftarlarıyla Atatürk'ün fikir sistemi arasında hiçbir benzerlik yoktur. “Atatürk, Türkiye'nin tam bağımsız bir ülke olması gerektiğini ve emperyalist Batı ile ilişkilerin sonlandırılmasını esas almıştır. Atatürk, Avrupa'nın niyetinin Türkiye'yi sömürgeleştirmek olduğunu çok iyi bilen bir liderdir. Onun için de Atatürk, emperyalist Batı'ya karşı mesafeli durmuş, Türkiye'yi Avrupa ile hiçbir ittifaka sokmamıştır.”¹⁰⁶⁰ Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nın yapıldığı 1921 yılının sonlarında şöyle demiştir: “Biliyorum ki Batı ile uyuşma Türkiye'nin kaçınılmaz olarak köleleştirilmesi anlamına gelecektir.”¹⁰⁶¹

Kızılcılık, Atatürk'ün Avrupa sistemi olan emperyalizmle mücadele ettiğini ve bu durumda emperyalist bir anlayışla kurulan AB ile Atatürk'ün fikir sistemi arasında bir bağlantının olma ihtimali olmayacaktır. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'yla kazanmış olduğu ulus-devlet yapılanması mili bağımsızlığımızı ifade eder. AB ise, milli bağımsızlığımızı zarara uğratan bir sistemdir. Atatürk'ü AB yanlısı olarak göstermek gerçekçi bir yaklaşım olmayacaktır.¹⁰⁶² Kızılcılık, Atatürk'ün sorunlarımızın çözümünü her zaman yerli ve milli kaynaklarda aradığını belirtmiştir. Oysa AB yanlıları, sorunlarımızın çözüm yolunu Avrupalıların sisteminde aramaktadırlar. Kızılcılık bu tutumun ülkemizin bağımsızlığını zarara uğrattığını kendi gücümüzü kullanmayı ret ederek AB'nin himayesi altına girmeyi kabul etmek olarak değerlendirmiştir.

Kızılcılık, AB'nin de sanıldığı gibi her şeye gücü yeten sorunsuz bir birliktelik olmadığını tam tersine kendi problemlerine dahi çözüm üretemeyen bir sistem olduğunu söylemiştir. Bu nedenle kendi özgün fikirlerimizle kendi tarihsel birikimimizle kendi problemlerimizi çözmemiz gerektiğini savunmuştur. “Sözün kısası, Türkiye'de, modernliğin kalesi olarak Avrupa Birliği, Avrupa yanlıları tarafından hep sorunsuz alan olarak görülmektedir. Türkiye'de Batıcı kanat, Avrupa Birliği'ni Türkiye'nin bütün problemlerini çözecek ana mekanizma şeklinde ele

¹⁰⁶⁰ *age.*, s. 309.

¹⁰⁶¹ Metin Aydoğan'dan aktaran Kızılcılık; *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 309-310.

¹⁰⁶² *age.*, s. 304.

almışlardır. Lâkin Avrupa Birliği. Türkiye'deki savunucularının ileri sürdüğü gibi sorunsuz ve çelişkisiz bir birliktelik değildir. Modernlik olarak Avrupa Birliği bir mutluluk havuzu biçiminde düşünülmemelidir. Tam aksine, modernliğin somutlaşması olarak Avrupa Birliği, paradokslarla ve çelişkilerle dolu bir sistemi içermekte ve toplumların sahip olduğu çoğu olanak alanını yitirmesine sebebiyet vermektedir.”¹⁰⁶³

Kızılcılık, Avrupa Birliği ile olan ilişkilerimizde Kopenhag Kriterleri üzerinde düşünmemiz gerektiğini belirtir. Kızılcılık, Kopenhag Kriterleri'nin, birliğe şimdiye kadar üye olan devletlerden istenmediği halde Türkiye'den istenmesinin bir dayatma olduğunu savunur. Bu nedenle Kopenhag Kriterleri'nin altında yatan nedenleri bilmemiz gerektiğini ifade eder. Ona göre Kopenhag Kriterleri Avrupa'nın Lozan'daki hezimetinin bir rövanşı olarak oluşturulmuştur. “Kopenhag Kriterleri, Türkiye'yi Avrupa Birliği'ne almamanın kriterleridir. Türkiye için dayatılan siyasi kriterler, birliğe şimdiye kadar üye olmuş öteki devletlerden istenmemiştir. Siyasi kriterler, boyunduruğu altına almak istediği Türkiye'ye Brüksel'in yaptırımlarından başka bir anlama gelmez. Siyasi kriterler, Türkiye'nin demokratikleşmesinden ziyade onun parçalanmasına dönüktür. Kaldı ki, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye insan hakları ve demokratikleşme konusunda vereceği hiçbir şey yoktur. İnsan hakları ve demokrasi konusunda Avrupa'nın sicili bozuktur. Avrupa'nın gerek tarih gerekse bugünü barbarlıklarla, eşitsizliklerle, baskılarla, vahşetlerle, kısacası insan hakları ve demokrasi ihlalleriyle doludur. Türkiye'den istenen siyasal kriterler, emperyalist Batı'nın Lozan Barış Konferansı'nda kaybettiklerini geri istemesidir.”¹⁰⁶⁴

Kızılcılık, Kopenhag Kriterleri'nin Türkiye gibi ülkeleri birliğe girmesine engel olmak için konulan şartlar olduğunu savunur. Kızılcılık, Kopenhag Kriterleri ile Avrupa'nın Türkiye üzerinde hakimiyet kurmak istediğini dile getirir. “Ancak, Avrupa Birliği yanlıları, yani Avrupa'ya gözü kapalı dalış yapmak niyeti taşıyanlar ve yeni mandacılığın kanatları altına girmek isteyenler, kısacası tartışmasız Avrupa Birliği'ne evet diyenler Avrupa Birliği'nin istediği/emrettiği siyasi kriterlerin Türkiye'nin demokratikleşmesine, medenileşmesine, çağdaşlaşmasına, Avrupa standartlarını yakalamasına, ilerlemesine, gelişmesine ve olumlu yönde değişmesine katkı

¹⁰⁶³ *age.*, s. 307-308.

¹⁰⁶⁴ *age.*, s. 310.

sağlayacağını savunmaktadırlar.”¹⁰⁶⁵ Kızılcelik, Türkiye'nin sosyal yapısını değiştirerek, demokrasi, insan hakları gibi alanlarda gelişmesini sağlamak gerekçesiyle dayatılan Kopenhag Kriterleri'nin asıl amacının bu olmadığını belirtmiştir. Kızılcelik, Avrupa'nın demokrasi ve insan hakları gibi kavramları kullanarak Türkiye üzerinde yaptırım uygulamak istediğini söylemiştir. Kızılcelik, Kopenhag Kriterleri'nin demokrasimizi geliştirmek için uygulandığını savunanlara şu soruyu sormuştur. “Kopenhag Kriterleri gibi siyasi kriterler konulmadan önce Avrupa Birliği'ne alınan ülkeler, acaba gerçekten demokratik miydi? Meselâ, Avusturya, Avrupa Birliği'ne alındıktan kısa bir süre sonra 2000 yılında genel seçimlerde Nazi yanlısı bir parti olan Freiheitliche Partei Österreichs'nin iktidara geldiği bir ülke değil miydi?”¹⁰⁶⁶ Avrupa Birliği yanlıları Avrupa'nın demokrasi konusundaki bu çelişkili tavrını görememektedirler.

Kızılcelik, Avrupa Birliği'nin insan hakları ve demokrasi konusunda Türkiye'ye verebileceği bir şeyinin olmadığını iddia etmiştir. Kızılcelik, Avrupa'nın ve onun ortağı Amerika'nın kendi geçmişlerinin ve bugününün anti-demokratik ve insan hakları ihlalleriyle dolu olduğunu belirtmiştir. “Farklılıklara tahammül edemeyen ve ırkçılık temelinde kitlesel katliamlara girişen Avrupa'nın ve Amerika'nın kendisi değil midir? Kızılderilileri yok eden, dünyanın bütün coğrafyalarına saldıran, kârı insandan önde tutan, petrol için azgınlaşıp masum Irak halkına saldıran, milyonlarca insanı öldüren Amerika ve onun işbirlikçisi Avrupa, nasıl oluyor da bize insanlık ve insan hakları dersi vermeye kalkışmaktadır? Yakın tarihinde milyonlarca insanı öldüren, Yahudileri fırınlayan ve faşizmlerin kol gezdiği Avrupa, eş deyişle Hitler'li, Musollini'li Avrupa bugün bize insan hakları konusunda nasıl oluyor da direktifler verebilmekte, Kopenhag Kriterleri diye bir şey dayatabilmektedir? Yakın tarihte, Cezayir'de katliamlar yapan Fransa, İrlandalılara zulüm eden İngiltere, önce kendi yaptıkları üzerine düşünmeli ve öncelikle kendileri Kopenhag Kriterleri'ni uygulamalıdır. Yahudilere, Cezayirlilere, İrlandalılara soykırım yapan Avrupa, öncelikle bu insanlık ayıplarını temizlemelidirler.”¹⁰⁶⁷

¹⁰⁶⁵ *age.*, s. 312-313.

¹⁰⁶⁶ *age.*, s. 314-315.

¹⁰⁶⁷ *age.*, s. 316.

“Avrupa'nın insan hakları karnesi bozuktur. Avrupa'nın ve Amerika'nın 1990'larda Balkanlarda yaptığı insan hakları ihlalleri, hâlâ canlılığını korumaktadır. Balkanlarda Müslüman bir devlete (Bosna-Hersek'e) tahammül edemeyen Avrupa, Sırp kasabı S. Miloseviç'e örtülü bir biçimde destek vererek en büyük insanlık suçlarından birisini işlemiştir. Müslümanlara karşı Miloseviç'i bir piyon olarak kullanan Avrupa, amacına ulaşınca da onu sözde savaş suçlusunu ilan etmiş ve yargılamaya başlamıştır. Bu duruma şaşırarak ve bir anlam veremeyen Miloseviç, oyuna geldiğini sonradan fark etmiştir. Miloseviç'in savaş suçlusunu olarak yargılanma konusunda gösterdiği tavır da bu durum kolayca anlaşılabilir. Ayrıca günümüzde Avrupa Birliği ve ruh ikizi Amerika'nın Irak'ta ve Suriye'de yaptığı vahşetler ortadadır. Yine Avrupa Birliği'ne üye olan ülkelerin son yıllarda Suriyeli mültecilere karşı takıntıları insanlık dışı tavırlar ve onlara yaptıkları olumsuz eylemler gözümüzün önünde durmaktadır. O halde insan hakları konusunda Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye değil, tam tersine Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne vereceği dersler vardır.”¹⁰⁶⁸

Kızılcılık, Türkiye'nin insan hakları alanında kat edeceği yollarının olduğunu kabul ettiğini fakat insan haklarının sağlanmasında bizden daha kötü sicili olan ülkelerin nasıl bize bu alanda dersler vermeye çalıştıklarını sorguladığını belirtir. Kızılcılık, Batı'nın 1492 yılında Amerika'nın işgalinde yerli halkı katletmesinin ve aynı şekilde Amerika'nın 1945 yılında yüz binlerce masum insanın üzerine attığı atom bombasının dahi hesabını vermeden Türkiye'ye bu konuda Kopenhag Kriterleri adı altında yaptırım uygulamaya çalışan Avrupa Birliği'ni ve onun destekçilerini sert bir şekilde eleştirmiştir.¹⁰⁶⁹ Kızılcılık, Batı'nın tarihini incelemiş onun tarihinin barbarlık ve vahşetlerle dolu olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Bu yönüyle de Avrupa Birliği'nin savunulduğu gibi modernliğin ve medeniyetin beşiği olamayacağını gözler önüne sermiştir. “Sözün kısası, Avrupa Birliği ve onunla uyumlu olan Amerika, barbarlığın merkezleridir.”¹⁰⁷⁰ Kızılcılık, Avrupa Birliği ve Amerika'nın sadece kendi insanının insan haklarını koruduğunu sadece kendi halkına demokratik olduğunu kendi dışında olan toplumları ise düşman ve barbar olarak gördüklerini belirtir.¹⁰⁷¹ Bu durum da demokrasiyle bağdaşmayacak kadar insanlıktan uzaktır.

¹⁰⁶⁸ *age.*, s. 316-317.

¹⁰⁶⁹ *age.*, s. 317-319.

¹⁰⁷⁰ *age.*, s. 323.

¹⁰⁷¹ *age.*, s. 323.

Kızılcelik, Lozan Antlaşmasıyla Kopenhag Kriterleri arasında bağlantı kurmuştur. Kopenhag Kriterleri Lozan ile bağımsızlığını elde eden Türkiye'yi yeniden Avrupa'nın himayesine koyma girişimidir. Avrupa Birliği'nin asıl amacı demokrasi alanında Türkiye'nin şartlarını iyileştirmek değildir. Asıl amaç Türkiye'nin elde ettiği başarının intikamını almaktır. Lozan Türkiye'nin bağımsızlığı yönünde önemli bir antlaşmadır. Türkiye'nin bağımsızlığının garantisidir. "Lozan Barış Konferansı (Lozan Antlaşması), Türkiye'nin bağımsızlığının Batı'ya onaylatıldığı, Misak-i Millî ile çerçevesi çizilen sınırlarının benimsetildiği, Batı Trakya, Kıbrıs, Ege kıta sahanlığı, azınlıklar, yabancı dinî cemaatler vb. çoğu konunun ve sorunun açıklığa kavuşturulduğu bir çözüm süreciydi. Lâkin emperyalist Batı Lozan Barış Konferansı'nda Türkiye'den istediğini alamamış, cephedeki gibi masa başında da mağlup olmuştu. Bundan dolayı, emperyalist Batı, Lozan Barış Konferansı'nı aklından hiç çıkarmamıştır. Sömürgeci Avrupa, Lozan Barış Konferansında Türkiye'nin çıkarına çözüme kavuşturulan konuları, yıllar sonra Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği sürecinde yeniden gündeme getirmiştir."¹⁰⁷²

Kızılcelik, Lozan'da çözüme kavuşturulan bir konu olan azınlık haklarının Kopenhag Kriterleri'yle yeniden gündeme getirilmesini manidar bulur. Lozan'da kimlerin azınlık sayılacağı belirlenmiştir. Kızılcelik, bu konunun yeniden tartışılmaya açılmasını Batılı devletlerin Türkiye'yi bölme planı olarak değerlendirmiştir. "Lozan'da Türkiye'nin en çok başını ağrıtan azınlıklar konusu, bugün bilinçli bir biçimde yeniden gündeme getirilmek istenmektedir."¹⁰⁷³ Türk toplumu arasında ayrılıklar çıkarmak amacıyla azınlık konusu her fırsatta öne çıkarılmaya çalışılmaktadır. Avrupalı devletler, Türk toplumunun bir parçası olan halkları azınlık olarak göstererek bölücü, emperyalist emellerini gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. "Batılıların iddia ettiği gibi, Türkiye'de Kürtler, azınlıktır, Türkiye'de Ermeniler azınlıktır şeklindeki iddiaları doğru değildir. Batılıların düşündüğü şekliyle Türkiye'de azınlıklar sorunu yoktur. Türkiye'nin azınlıklar gibi bir meselesi bulunmamaktadır. Çünkü Türkiye, kuruluşundan beri ülkede yaşayan herkese eşit derecede yaklaşan bir anlayışa sahiptir."¹⁰⁷⁴

¹⁰⁷² *age.*, s. 329.

¹⁰⁷³ *age.*, s. 333.

¹⁰⁷⁴ *age.*, s. 335.

Kızılçelik, Türk devletinin bünyesindeki insanlar arasında ayırım yapmadığını hepsini bir nazarda gördüğünü belirtmiştir. Kızılçelik, Türkiye’de fertler arasında eşitlik olduğunu dile getirir. Türkiye’de aynı zaman da Avrupa’da olduğu gibi radikal bir şekilde ırksal ve etnik ayrılıkçıların olmadığını altını çizmiştir.¹⁰⁷⁵ “Örneğin, Türkiye’de Kürtler, ayrımcılığa maruz kalmamıştır. Türkiye’de Türkler hangi haklara sahiplerse Kürtler de aynı haklara sahiptirler. Türkiye’de Kürtler, cumhurbaşkanı, parlamenter, paşa, vali, kaymakam, rektör, bürokrat, kısaca her mesleğe rahatça sahip olmuşlardır/olabilmektedirler. Türkiye’de işe girmede ve kamuda görev almada Kürtlere herhangi bir ayrımcılık asla yapılmamıştır/yapılmamaktadır. Türkiye’de Kürtler, istediği yerde rahatça yaşayabilmekte, herhangi bir baskı görmemektedirler. Türkiye’de Kürtler, Türklerle kardeştir ve kardeşçe yaşamaktadırlar.”¹⁰⁷⁶ Kısaca, Kızılçelik, Türkiye’de devletin herhangi bir ayrılıkçı politika gütmeyeceğini, her insana aynı mesafeden durduğunu söylemektedir.

Kızılçelik, Atatürk’ün de Türk ve Kürtlerin kardeş olduğunu onların birbirlerinden asla ayrılmayacağını belirttiğini söyler. Kızılçelik, Atatürk’ün millet görüşünün doğru bir şekilde anlaşılması ile birlikte Türk devletinin milleti arasında etnik ayrımcılık yapmadığını ifade etmiştir. “Atatürk, milleti aynı vatanda yaşayan, aynı kanunlara tabi, ahlâk ve dil birliği halinde yaşayan insan topluluğu olarak tarif etmiştir. Atatürk, millet namı verilen beşeri toplanmaları, köken birliği varlık/duygusal benzeyişleri, ahlâk yakınlığı, tarihî ve siyasi bir akrabalık olan ve aynı ülkede oturan insanlar olarak ele almıştır.”¹⁰⁷⁷ Atatürk’e göre, “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk milleti denir.”¹⁰⁷⁸ Türk devletindeki millet kavramı etnik, ırksal kökene vurgu yapmaksızın oluşturulmuştur.

Kızılçelik, Lozan Antlaşması’nda azınlık statüsünün belirlenmiş olmasına rağmen Kopenhag Kriterleri gibi dayatmalarla bu durumun belirsizleştirilmeye çalışıldığını savunmuştur. Buna örnek olarak ülkemizde yaşayan Kürt’leri örnek göstermiştir. Kürtler Lozan da azınlık statüsünün belirttiği şekilde azınlık olmamasına

¹⁰⁷⁵ *age.*, s. 337.

¹⁰⁷⁶ *age.*, s. 337.

¹⁰⁷⁷ Mustafa Kemal Atatürk’ten aktaran, Kızılçelik; *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 337-338.

¹⁰⁷⁸ Mustafa Kemal Atatürk’ten aktaran, Kızılçelik; *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 338.

karşın günümüzde Avrupa Birliği gibi ve onun tarafları ölkemiz içerisindeki birliği bozmak için onları azınlık olarak öne çıkarmaya çalışmaktadırlar. Hatta Kürt'lerin özerkliğini elde etmeleri gerektiğini öne sürmektedirler. Kızılcelik, bu tutumun emperyalizmin ölkeleri bölme yöntemi olduğunu öne sürmüştür. Türkiye'de azınlık hakları ve bu bağlamda Kürtleri öne çıkarmak, Batı emperyalizminin büyük bir oyunudur. Çünkü Batılı emperyalistlerin taktiği, karşılarında güçlü ulus-devletlerin olmamasıdır. Bunun için Avrupa Birliği ve onun ölkemizdeki uzantıları olan kesimler, Türkiye'yi parçalayıp zayıf bir devlet haline getirmek için büyük bir mücadele içindedirler. Demek ki, emperyalist bir örgütlenme olan Avrupa Birliği'nin, Türkiye gibi güçlü ölkelerin olmasını asla istemeyeceği açıkken Türkiye'de azınlıklar vardır, azınlık hakları kavramı önemlidir, şeklindeki bölücü ve ayrıştırıcı argümanların peşine takılmamak gerekir. Bu tür sakat fikirlerin destekçileri, sadece sömürgeci Avrupa Birliği'nin hizmetçileri olabilirler.”¹⁰⁷⁹ Kızılcelik, “Türkiye'de azınlık sorunu vardır, Kürtler azınlıktır” gibi temelsiz söylemleri öne çıkaranlara, “Türkiye'de Kürdoloji Enstitüleri” açmak isteyenlere”¹⁰⁸⁰ tepkiyle yaklaşarak Türkiye'nin bölünmesine hizmet ettiklerini düşünmektedir.

Kızılcelik, kısaca Kopenhag Kriterleri'nin kabul edilmesini ölkemizin zararına olduğunu belirtir. Kopenhag Kriterleri'nin amacı ölkemizin demokrasi ve insan hakları yönünden ilerlemesini amaçlamadığını ifade eder. Kopenhag Kriterleri'nde azınlıklara ilişkin maddelerin ölkemizin bütünlüğüne ve bağımsızlığına olumsuz yönde etki edecek sonuçlar doğuracağını ileri sürer. Kopenhag Kriterleri'nde azınlıklar konusu gibi Lozan'da kabul ettirdiğimiz maddelerin Avrupa'nın çıkarına yeniden düzenlenmesinin yolu olarak görmemiz gerektiğinin altını çizer. “Son tahlilde, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği konusunda Kopenhag Kriterleri'nin zorunluluk olarak gösterilmesi, özellikle azınlıklar konusunun desteklenmesi, büyük bir siyasal hatadır. Türkiye'nin Kopenhag Kriterleri'ni yerine getirmesi çıkarına ve faydasına değildir. Avrupa Birliği, Kopenhag Kriterleri vasıtasıyla Türkiye'de azınlıklar sorununun olduğunu ve bu sorun çözülmezse, Türkiye'nin asla tam üye

¹⁰⁷⁹ *age.*, s. 343.

¹⁰⁸⁰ *age.*, s. 343.

yapılmayacağını bildirmektedir. Bu dayatma, aslında dikkatle incelendiğinde, Lozan Barış Konferansı'nın rövanşını almaktan başka bir şey değildir.”¹⁰⁸¹

Kızılçelik, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkilerini Tanzimat dönemindeki Osmanlı ile Avrupa arasındaki ilişkiyle paralel biçimde ele almıştır. Tanzimat dönemini Türkiye'nin dışa bağımlı olduğu dönem olarak değerlendiren Kızılçelik, Avrupa Birliği ile olan ilişkimizin de Türkiye'yi tekrar Avrupa'ya bağımlı yapması amacıyla olduğunu ileri sürmüştür. “Günümüzdeki Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri, 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile olan ilişkilerinden farklı değildir. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkileri, Tanzimat zihniyeti çerçevesinde cereyan etmektedir. Hatta Avrupa Birliği ile olan ilişkilerimizi, İkinci Tanzimat olarak değerlendirmek daha doğrudur. ...Tanzimat, Türk toplumunun imkânlarını emperyalist Batı'nın istediği doğrultuda düzenlemekten başka bir şey değildir. Tanzimat döneminin yöneticileri ile Avrupa Birliği'nin ekonomi politikalarına göre Türkiye'yi yönetenler arasında önemli ölçüde benzerlikler vardır.”¹⁰⁸²

Kızılçelik, Atatürk'ten sonraki yöneticilerimizin Türkiye'yi Tanzimat döneminde olduğu gibi Avrupa'ya bağımlı hale getirecek politikalar izlediklerini ifade etmiştir. Kızılçelik, bu tespitini Osmanlı'nın 1838 yılında Fransa'yla imzaladığı Ticaret Aantlaşması'yla Türkiye'nin 1963 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu ile imzaladığı Ankara Antlaşması'nın benzerliğine dayandırmış ve yine Osmanlı'nın 1838 yılında İngiltere ile imzalanan Balta Limanı Antlaşması'nın Osmanlı'nın ekonomik bağımsızlığına verdiği zarar ile ilişki kurarak açıklamıştır. Bu antlaşmaların Osmanlı ekonomisini bağımlı hale getirdiğini ileri süren Kızılçelik günümüzde de Avrupa Birliği'nin bu amacı tekrar gerçekleştirmek için Türkiye üzerinde tahakküm kurmaya çalıştığını belirtmiştir.¹⁰⁸³

Kızılçelik, Tanzimat dönemini Avrupa'nın üstünlüğünün kabul edilmesi olarak ele almıştır. Avrupa gelişmiş bir uygarlık olarak kabul edilmiş ve Osmanlı Devleti çeşitli reformlarla Avrupa sistemini devlet içerisinde kurmaya çalışmıştır. “Ancak, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Batı'yı/Avrupa'yı üstün görme ve onlara öykünme, yani

¹⁰⁸¹ *age.*, s. 345.

¹⁰⁸² *age.*, s. 356.

¹⁰⁸³ *age.*, s. 356-367.

Avrupalılaşıma çabaları, Osmanlı'nın sonunu da hazırlamıştır.”¹⁰⁸⁴ Kızılçelik, Tanzimat döneminin Osmanlı'nın yararına gelişmeler sağlamadığını tam aksi yönde devleti çöküşe götürdüğünü söylemiştir.¹⁰⁸⁵ Bu düşünceden hareketle Avrupa Birliği'ne girme istemimizin altında da Avrupa'yı üstün görme anlayışı yatmaktadır. Fakat bu anlayış tarihten örneği ile görülmektedir ki ülkemiz için olumsuz sonuçlara yol açmıştır.

Kızılçelik, Avrupa'nın her alanda Türkiye'ye karşı yaklaşımının olumsuzluklar taşıdığını ileri sürmüştür. Kızılçelik, Avrupa'da Türk düşmanlığının olduğunu bundan dolayı da Avrupalılar ile Türklerin sorunsuz bir şekilde bir arada olmalarının güç olduğunu belirtmiştir. “Avrupa, her zaman için Türk milletinden çekinmiş ve Türkleri düşman olarak görmüştür. Avrupalıların Türk imgesi düşmanlık üzerine şekillenmiştir. Avrupa'nın Türkleri düşman olarak görmesi ekonomi politikalarının yanı sıra düşünce adamlarının metinlerine de yansımıştır. Dolayısıyla Avrupalılar ile Türklerin bir arada yaşamaları, onların kültürel kimlikleri ve hayat tarzlarının tezatlığı göz önünde bulundurulduğunda oldukça güçtür.”¹⁰⁸⁶

Türkler, Avrupa'da ön yargı ile yaklaşılacak ve sevilmeyen bir millettir. Avrupa'da Türkler, ilkel geri kafalı olarak bilinmektedir.¹⁰⁸⁷ Türkiye de Avrupalı bir ülke olarak kabul edilmez. Türkiye'yi Asya'ya mensup olarak ele almaktadırlar.¹⁰⁸⁸ Avrupalılar, Türklerin Avrupa Birliği'ne girmesini de istemiyorlar zaten. “Avrupalının imgesinde Türk, genellikle, ikinci sınıf, barbar ve baskıcı olarak yer edinmiştir. Türkiye, Avrupa'da pek sevilen bir ülke değildir. Avrupalılar, Türklerden ve Türkiye'den olumlu söz etmezler. Bütün bunlar gösteriyor ki; Türklerle Avrupalıların birlikte, yani Avrupa Birliği çatısı altında bir arada yaşamaları imkânsızdır. En basitinden Avrupalı ile Türk'ün hayat tarzları, kültürel kodları, gelenekleri, inanç sistemleri, dünyaya bakış biçimleri, alışkanlıkları, hobileri, eğlenceleri, hayattan beklentileri, kişilik yapıları, şahsiyetleri, aile biçimleri, ideolojik yönelimleri vb.

¹⁰⁸⁴ *age.*, s. 377.

¹⁰⁸⁵ *age.*, s. 376-377.

¹⁰⁸⁶ *age.*, s. 401.

¹⁰⁸⁷ Adem Demiroğlu, *Prof.Dr. Sezgin Kızılçelik'in Yaşamı, Yapıtları, Fikirleri, Uygulamaları ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları: Kamu Yönetimi Açısından Bir Araştırma*, İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Mezuniyet Tezi, Malatya, 2009.

¹⁰⁸⁸ *Sezgin Kızılçelik, Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 401-402.

birbirlerinden tamamen farklı olduğu için onların birlikte yaşamaları çok güçtür. Üstelik Avrupalının gözünde Türklerin sürekli düşman olarak görülmesi, ikisinin bir arada ve birlikte yaşamalarını daha da zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla Türkiye, Avrupa Birliği tutkusundan bir an evvel vazgeçip, kendisine en yakın olan birliği (Batı-dışı mazlum milletler bloğunu) hayata geçirmek için çaba sarf etmelidir.”¹⁰⁸⁹

Kızıılçelik, Türk imgesinin sadece Avrupa’da değil, Türkiye’de de olumsuz çağrışımlarla niteleyen kesimlerin olduğunu ileri sürmüştür. Bazı aydın ve düşünürlerimizde Avrupa karşısında Türk milletini hor görmekte dirler. Modern, medeni millet olarak Avrupa insanını göstermektedirler. “Türk aydınının önemli bir kısmında, özellikle Batıcı cenahta yer alanlarda, Türkiye’yi ve Türk insanını Batı karşısında küçük görme hastalığı vardır. Kendi toplumuna yabancılaşan Batıcı Türk aydını, Batı’yı üstün görüp kendi insanını aşağılamış ve hatta bizden adam olmaz anlayışını esas almıştır. Türkiye'nin ve Türk insanının Avrupa ve Amerika olmadan hiçbir şey yapamayacağı anlayışı, Kurtuluş Savaşı’nda Atatürk’ün karşısında yer alanlar tarafından da dile getirilmiştir.”¹⁰⁹⁰

Kızıılçelik, Türk insanının Avrupa insanından daha bilinçli olduğunu ileri sürmüştür. Kızıılçelik, Türk milletini, çalışkan ve şuurlu bir millet olduğunu belirtmiştir. Kızıılçelik, Türk milletinin Kurtuluş Savaşı’nda takındığı tutum ve mücadelenin Fransız Devrimi’ni gerçekleştiren halktan daha ileri düzeyde olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁹¹ “Unutmayalım ki, Batılı ünlü filozoflar, ‘sürü’, ‘sürü toplumu’ ve ‘sürüleşme’ sözcüklerini Batı toplumları için kullanmışlardır.”¹⁰⁹² Kızıılçelik, Türk insanının Batı insanından geri kalır hiçbir yanının olmadığını ifade etmiş ve bundan da öte Türk insanının Avrupa insanından üstünlüğüne vurgu yapmıştır. “Avrupalı bizim nazarımızda, kendini üstün gören; kendi ırkı dışındaki insanları aşağılayan; Batı dışındaki bütün insanları kendi köleleri olarak gören; sömürgeci ve emperyalist söylemleri savunan; saldırgan, egoist, çıkarıcı, faydacı, ukala ve benmerkezci bir kişiliğe sahip olan ve çoğu insanî vasıflarını yitirmiş bir tiptir.”¹⁰⁹³ “Öyleyse, Türk toplumunun reformlar yapması, demokratikleşmesi, değişmesi, gelişmesi ve ilerlemesi

¹⁰⁸⁹ *age.*, s. 419.

¹⁰⁹⁰ *age.*, s. 409.

¹⁰⁹¹ *age.*, s. 411.

¹⁰⁹² *age.*, s. 411.

¹⁰⁹³ *age.*, s. 416.

için Avrupa Birliği'nden nasihat almasına ve Amerikalılara danışmasına gerek yoktur. Avrupa Birliği ve Amerika'dan adam olmak adına dersler alanlar, Erzurum Kongresi sırasında Türk milletinin sergilediği tavrı dikkatli okusunlar ve genel olarak Türk tarihine yönelsinler yeter. Çünkü Türk insanı tarihinin her döneminde adam gibi adam olmuştur.”¹⁰⁹⁴

Kısaca, Kızılçelik, Avrupa insanının Türklerle birlikte yaşamak istemediğini belirtir. Aynı şekilde Cervantes ve Voltaire gibi birçok Avrupalı düşünür ve yazarların da Türk düşmanlığına sahip olduğunu ifade eder. Kızılçelik, Avrupa insanının Türklere karşı bu düşmanlığın göz önünde dururken neden AB'ye girmek için çaba sarf ettiğimizi anlamlandıramadığını belirtir. “Artık, şunun farkına varmak zamanı geldi: Avrupalı insan Türk insanı ile yaşamak istemiyor. Almanya'da ya da başka Avrupa devletlerinde yurttaşlarımıza yönelik olumsuz tavırlar ve tutumlar, bu durumun en somut işaretleri değil midir? Yaklaşık olarak 3 milyon insanımıza tahammül edemeyen Avrupa'nın nasıl olur da 80 milyon insanımıza olumlu bakmasını ve kendi iç bünyesine katmasını bekleyebiliriz? Avrupa insanı, Türklere ve Türkiye'ye olumsuz bakmaktadır. Arabesk bir şarkıda dile getirdiği gibi, ‘vazgeç gönlüm sen bu aşktan, sana kıymet veren mi var?’ Avrupa sevdamızdan vazgeçmek zorundayız. Avrupalının peşinden fazla koşup ona iltifat ederek kendimizi küçültmek hastalığını terk etmek mecburiyetindeyiz.”¹⁰⁹⁵

Kızılçelik, Doğu ve Batı farklılığı ön plana alarak Avrupa Birliği ve Türkiye'nin ortak değerlerinin olmadığını bundan dolayı da bir arada ortak bir yaşam kurulamayacağını ileri sürmüştür.¹⁰⁹⁶ Çünkü “Avrupa Birliği, her şeyden önce, bir Hristiyan birlikteliğidir. Türkiye ise, Doğulu bir ülkedir ve Doğu uygarlığına aittir, yani kimliği Asyalıdır. Avrupa Birliği ise, Batılıdır ve Batı uygarlığının en temel temsilcisidir.”¹⁰⁹⁷ Dolayısıyla Avrupa Birliği'nin, Müslüman nüfusa sahip olan Türk toplumunu birliğe dahil etmesi zordur.

¹⁰⁹⁴ *age.*, s. 412.

¹⁰⁹⁵ *age.*, s. 417.

¹⁰⁹⁶ Sezgin Kızılçelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.256-257.

¹⁰⁹⁷ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s. 419.

Kızılcılık, Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi içine almasının ihtimal dahilinde olmadığını belirtmiştir.¹⁰⁹⁸ Kızılcılık, AB'ye niçin giremediğimize yönelik birçok fikrin ne sürüldüğünü belirttik son yıllarda bir neden olarak AB'yi tanımamamızdan ötürü giremediğimiz yönündeki görüşün de benimsendiğinin altını çizerek bu fikri eleştirmiştir. "Bu entelektüeller sanki biz AB'yi tanımıyormuşuz gibi bir kalkıp AB'e'yi yeniden tanımamız için Batı'nın Doğu'yu smrgeleştirmesinin yolu olan oryantalizme karşılık AB'yi her yönüyle tanımayı amaç edinen oksidentalizm anlayışını önermeye başladılar."¹⁰⁹⁹ Kızılcılık, bu fikri ne süren dşnrlerinizi sert bir şekilde eleştirerek "Acaba düşünmeyen adamlarımız biraz da Türk toplumunu tanımanın yolunu araştırsalar daha iyi olmaz mı?"¹¹⁰⁰ demiştir.

"Sonuçta Avrupa Birliği Kopenhag Zirvesi'nde Avrupa Birliği'nin genişlemesi konusunu ele almıştır. Türkiye, bu zirveden de eli boş dönmüş ve Avrupa Birliği'ne girememiştir. Avrupa Birliği, Avrupalıların Birliği'dir/Hristiyan Birliği'dir, biçimindeki tezim bir kez daha doğrulanmıştır. Müslüman ve Batılı olmayan bir lke (Avrupa'nın dışında/Avrupa-dışı) olarak değerlendirilen Türkiye, birliğin dışında kalırken, Avrupalı olan Hristiyan on yeni devlet Mayıs 2004'te Avrupa Birliği'ne tam üyelik vizesi almıştır. Artık, Avrupa Birliği, Mayıs 2004'te on yeni ülkenin katılımıyla 15 ülkeden 25 ülkeye çıkmıştır. Hristiyan eğilimli Avrupa Birliği, 2007 yılında Bulgaristan ve Romanya'yı, 2013 yılında ise Hırvatistan'ı ye kabul etmiştir. Avrupa Birliği, bugün (2017 yılında) 28 üyeden oluşan büyük bir siyasi birlikteliğe dönüşmüş, genişlemesini neredeyse tamamlamıştır."¹¹⁰¹

Kızılcılık, 1960'lı yıllarda başlayan AB'ye dahil olma sürecimizin sürekli tek taraflı taviz vermemizle günümüze kadar geldiğini ve bugünden sonra da bu şekilde devam edeceğini ileri sürmüştür. "Türkiye'nin yapması gereken tek şey, kendi isteğiyle Avrupa Birliği ile yollarını ayırmaktır. Çünkü Türkiye'nin Avrupa Birliği ilişkileri, hep Avrupa Birliği'nin lehine olmuştur. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile ilişkilerini sürdürerek iyi bir noktaya gelmesi mümkün değildir. Önümüzde koskoca bir Osmanlı İmparatorluğu rneği vardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun 19. yüzyıldan itibaren kendisini kurtarmak için Avrupa devletleriyle kurduğu ilişki ve onların her

¹⁰⁹⁸ Sezgin Kızılcılık, *Frankfurt Okulu*, Anı Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara, 2013, s.14.

¹⁰⁹⁹ Sezgin Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 282.

¹¹⁰⁰ *age.*, s. 283.

¹¹⁰¹ *age.*, s. 437-438.

dediğini yapması, tarih sahnesinden yok olmasına yol açmıştır. Türkiye'nin, sömürgecilik, ırkçılık ve Hristiyanlık üzerine bina edilmiş Avrupa Birliği ile ilişkilerini sonlandırmasının zamanı gelmiştir.”¹¹⁰²

“Türkiye’de Avrupa Birliği (AB) bataklığına ilişkin değerlendirmeler güncel alana hapsedildiği, yani tarihsel kavrayıştan mahrum olduğu için yanlış algılanıyor, ciddi eksiklikler içeriyor ve yeterince bilinmiyor. Dolayısıyla da, kötülüğün kalesi AB, Türk toplumunun problemlerini çözecek ve onu ‘çağ atlatacak’ bir mercî/mekanizma olarak görülüyor.” “Bugün dünyada yaşanan açlığın, yoksulluğun, sefaletin, eşitsizliklerin, savaşların, cinayetlerin, terör olaylarının, kısacası bütün olumsuzlukların baş sorumlusu, küreselleşme sürecinin öznesi olan Amerika ve Avrupa Birliği’dir, Günümüzde dünyadaki sorunlar dikkatli bir biçimde incelendiğinde altından Amerika’nın ve Avrupa Birliği’nin emperyalist ve sömürgeci politikaları çıkar. Amerika ve Avrupa Birliği, vahşi ve acımasız küreselleşme anlayışlarıyla dünyanın kaynaklarını ve zenginliklerini kendilerinde toplamışlar ve dünya coğrafyasının çok büyük bir bölümünü, özellikle de Batı-dışı mazlum milletleri her alanda bir sefaletin içine itmişlerdir.”¹¹⁰³

Kızılçelik, Batılı devletlerin amacının Doğu milletinin üzerinde tahakküm kurarak onlar üzerinde sömürüye dayalı kapitalist sistemlerini devam ettirmek¹¹⁰⁴ olduğunu bu yüzden AB ile olan ilişkimizden Türkiye çıkarına herhangi bir olumlu gelişmenin olamayacağını belirtmiştir. “Meselâ, Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinde Türkiye sürekli olarak Avrupa Birliği’nin istediği çoğu şeyi yaparken acaba Avrupa Birliği Türkiye’nin istediği herhangi bir şeyi yapmış mıdır? Türkiye, Avrupa Birliği’nin veya Amerika’nın parlamentosunda herhangi bir yasa çıkartabilmiş midir? Elbette ki, hayır. Bilindiği üzere, Amerika ve Avrupa Birliği, istedikleri zaman istedikleri yasayı Türkiye Büyük Millet Meclisi’nden çıkartmışlardır. Örneğin, Türkiye’yi yönetenlerin emperyalizmin yeni aleti Uluslararası Para Fonu’nun istekleri doğrultusunda 2001 yılında Cumhuriyet tarihimizde rekor denebilecek bir sürede Türkiye Büyük Millet Meclisi’nden 15 yasayı 15 günde çıkarmıştır. Türkiye’nin

¹¹⁰² *age.*, s. 438-439.

¹¹⁰³ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.716.

¹¹⁰⁴ Sezgin Kızılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s.60-61.

sömürgeci Avrupa Birliği ve Amerika ile olan ilişkileri, çıkarımıza ve Atatürk'ün siyasi çizgisine uygun değildir.”¹¹⁰⁵

Tanzimat ile başlayan Batıcılışma girişimlerimiz Atatürk ile son bulmuştur. Atatürk tam bağımsız Türkiye'den yana olmuş, her türlü dışa bağımlı girişimin karşısında olmuştur. “Atatürk'ten sonra Türkiye'de eğer Atatürk'ün tam bağımsız Türkiye anlayışı egemen olsaydı, Türkiye ve onun koruduğu Batı-dışı mazlum milletler, emperyalist Avrupa Birliği'nin ve Amerika'nın güdümüne asla girmezlerdi.”¹¹⁰⁶ “Türkiye'nin Avrupa Birliği ve Amerika olmadan hiçbir şey yapamayacağı görüşü, Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'ün karşısında yer alanlar tarafından da savunulmuştur. Kurtuluş Savaşı yıllarında emperyalist Batı safında yer alanlar, ‘biz adam, değiliz ve olamayız. Avrupalılar bizi idare ve adam etsin, söylemini kendilerine düstur edinmişlerdi. ... İşte, bu sakat zihniyet yüzünden, Atatürk'ten sonra Türk toplumunun tek kurtuluş yolu olarak Avrupa Birliği görülmeye başlandı, Avrupa Birliği, Türkiye için adeta olmazsa olmaz bir hale getirildi. Avrupa Birliği taraftarları, Türkiye'nin kendi başına hiçbir şey yapamayacağını, dolayısıyla tek seçeneğinin Avrupa Birliği olduğunu bozuk plak gibi tekrar edip durmaktadırlar. Avrupa Birliği'ne hayran olan bu kesimin temel argümanları şunlardır: Avrupa Birliği'ne girsek daha çok demokratikleşeceğiz, insan haklarına saygılı olacağız, daha uygar olacağız, yoksulluğumuz ve sefaletimiz ortadan kalkacak, işsizlik giderilecek, daha insanca yaşayacağız, adam olacağız... vb. Oysa, biz toplum olarak Avrupa Birliği-dışında kalarak kendi kendimize daha fazla demokratikleşemez miyiz? İnsan haklarına ve ideallerine saygılı olamaz mıyız? Farklı görüşteki ve ideolojideki insanımıza tahammül edemez miyiz? Kendimiz gibi düşünmeyenlere karşı hoşgörülü olamaz mıyız? Ekonomik sıkıntılarımızı ya da işsizlik problemimizi bertaraf edemez miyiz? Bütün bunlar illa da Batılı emperyalistlerin Hristiyan kulübü Avrupa Birliği' ne girmekle mi gerçekleşecek?”¹¹⁰⁷

¹¹⁰⁵ Sezgin Kızılcıkelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.716-717.

¹¹⁰⁶ *age.*, s. 718.

¹¹⁰⁷ *age.*, s. 719-720

Kızılçelik, sonuç olarak Türk milletinin sorunlarını çözüme yolunda kendi öz gücüne güvenmesi gerektiğini belirtir.¹¹⁰⁸ Kızılçelik, Kurtuluş Savaşı'nda Türk milletinin her türlü zorluk karşısında çözüm üretebilecek kabiliyette olduğunu ispat etmiş olduğunu ifade etmektedir. “Biz kendi kendimize adam olamayız mantığı ise aslında insanımıza, toplumumuza ve tarihimize yönelik büyük bir aşağılamadır. Türk milletinin emperyalist Batı'dan, onların kulüplerinden ve birliklerinden öğreneceği bir şey yoktur. Avrupa Birliği'ni model olarak almak, büyük bir gaflet ve dalâlettir. Türk toplumunun kendini Avrupa toplumları ya da Amerika karşısında ezik ya da aşağı görmesine gerek yoktur.”¹¹⁰⁹ Kızılçelik, Kurtuluş Savaşı'ndaki Kuva-yı Milliye ruhuyla kendi özgücümüzü ortaya koyabileceğimizi belirtmiştir. Böylece sorunlarımızın çözümü için kendi dışımızdaki oluşumlardan medet umma yanlısına düşmeyeceğimizi ifade etmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ten sonra özgürlük ve bağımsızlığı tehlikeye düşen Türkiye için Türk halkına tam bağımsız Türkiye'yi yeniden tesis etmek için bir çağrıda bulunur: “Kuva-yı Milliye ruhunu yeniden canlandırmanın, dolayısıyla emperyalist Avrupa Birliği'ne ve Amerika'ya karşı koymanın ve Türk milletini içinde bulunduğu durumdan çıkarmanın tam da zamanıdır, Atatürk'ten sonra onuru zedelenen Türk milletini yeniden ayağa kaldırmanın ve sömürgeci güçlerden kurtarmanın ve milletimizin kötü kaderini yenmenin vaktidir. Gelin hep birlikte, darbelerle ve terör eylemleriyle Türkiye'yi işgal etmek isteyen Batılı emperyalist devletlere ve onların ülkemizdeki taşeronlarına karşı yeniden Kurtuluş Savaşı verelim ve Kuva-yı Milliye ruhunu yeniden canlandıralım, Yenikapı Ruhu'na sahip çıkalım, her alanda Millî Seferberlik ilan edip elbirliğiyle düşmanı yeniden yeneelim.”¹¹¹⁰ Bu bağlamda Kızılçelik, Türkiye'nin Batılı devletlerin oluşturduğu Avrupa Birliği ile değil Batı-dışı mazlum milletler ile ittifak yapması gerektiğini beyan etmiştir.

¹¹⁰⁸Sezgin Kızılçelik, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği'nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, *Kocaeli Üniversitesi I.Uluslararası Felsefe Konferansı* (iç), 11-13 Nisan, 2004, s. 37.

¹¹⁰⁹ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.720.

¹¹¹⁰ *age.*, s. 722.

4.1.9. Türkiye'nin ve Doğu Toplumlarının Kurtuluşu İçin “Batı Dışı Mazlum Milletler Bloğu” Tezi

Kızılçelik, emperyalizmin günümüzdeki adıyla küreselleşmenin dünyayı sömürü haline getirip ulusların bağımsızlıklarını gasp etmelerinin Atatürk'ün oluşturmuş olduğu “mazlum milletler” tezinin hayata geçirilmesiyle durdurulabileceğini savunmuştur. “Emperyalist Avrupa Birliği'nin ve onun büyük suç ortağı Amerika'nın dünyada yapıp ettikleri büyük kötülöklere engel olmak, dünyaya dengeyi ve barışı getirmek için tek çözüm, Batı-dışı mazlum milletler blokunu inşa etmektir.”¹¹¹¹

Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nda Amerika ve Avrupa'lı sömürge devletlerin Doğu uygarlıklarına yönelik sömürgeci politikalarını durdurma başarısı sağlamıştır. Atatürk, kurtuluş savaşındaki mücadelesini anti-kapitalist, anti-emperyalist bir yönelimle gerçekleştirmiştir. Atatürk'ün kurtuluş savaşında kazanmış olduğu zafer bütün Doğu uygarlıklarına sömürgeci devletlerle mücadele edebilme umudu yaratmıştır. Atatürk, emperyalizmle güçlü bir şekilde mücadele etmek için Doğu uygarlıkların bir çatı altında toplanacağı “mazlum milletler bloğu”nu yaratmaya çalışmıştır. Kızılçelik, Atatürk'ün bu şekilde Doğu uygarlıklarının işbirliği yaparak tarihin başlangıcından bu yana Batı'nın Doğu uygarlıkları üzerinde yok etmeye dayalı planlarının durdurulacağını düşündüğünü belirtmiştir.¹¹¹²

Atatürk, Türk milletinin bağımsızlığıyla çelişmeyecek şekilde Batı emperyalizmine karşı Batı-dışı mazlum milletlerin bir araya gelmeleri gerektiğini belirtmiştir. Atatürk, bu gerçekliği yerine getirebilmek için Batı-dışı mazlum milletlerle dostluk ve kardeşlik antlaşmaları yapılması gerektiğini düşünmüştür. Atatürk, Bu düşünce doğrultusunda Balkanlarda bir Balkan Birliği, Asya'da da bir Asya Birliği kurmak çabasında olmuştur. Atatürk, kurulan bu birliklerle siyasi ve iktisadi ilişkilerin güçlendirilmesini amaçlamıştır. Atatürk'ün Batı emperyalizmine karşı Batı-dışı mazlum milletler birlikteliği olarak düşündüğü bu örgütlenme biçimi Doğu uygarlıklarının bağımsızlıklarını ve gelişmişliklerini hedeflemiştir.¹¹¹³

¹¹¹¹ *age.*, s. 690.

¹¹¹² *age.*, s. 693.

¹¹¹³ *age.*, s. 694.

Atatürk, siyasi sistemini kurarken Batı uygarlığına yüz çevirmiş, Doğu uygarlığı ile bütünleşmek istemiştir. Türkiye'nin Doğu uygarlıklarıyla yani Batı-dışı mazlum milletlerle hareket etmesi gerektiğini düşünmüştür. Atatürk, emperyalist Batı uygarlığı ile ömrü boyunca savaşmıştır. Türkiye'nin kurtuluşunun da günümüzde düşünüldüğü gibi Batı'da değil Asya'da olduğunu belirtmiştir.¹¹¹⁴ Kızılcelik, Atatürk'ten hareketle Türkiye'nin sorunlarının çözüm yolunun asla Avrupa Birliği olmadığını öne sürmüştür. Türkiye'nin problemlerini çözecek dünya üzerinde söz sahibi olabileceği bir konuma gelmesinin yolu Asya devletleriyle kuracağı birlikten geçer. "Bugün Türkiye'nin önündeki en iyi seçenek, Asya seçeneğidir. Asya, dünya nüfusunun yansından fazlasını barındıran, iktisadi, kültürel ve jeostratejik önemi olan bir kıtadır. Türkiye de kimlik olarak Asyalıdır. Türkiye'nin emperyalist bir örgütlenme olan Avrupa Birliği seçeneğinin peşini bırakması ve çok ciddi bir biçimde Asya Birliği seçeneğini düşünmesi gerekir."¹¹¹⁵

Kızılcelik, Asya'ya karşı bir ön yargının olduğundan bahsetmiştir. Asya, her türlü olumsuzluğun atfedildiği bir coğrafyadır. Asya, önemli uygarlıklara sahip, zengin kaynakları olan, büyük bir nüfusa sahiptir. Asya, dünya üzerinde önemli bir kıtadır. Kızılcelik, Asya'nın sahip olduğu gücün farkına vardığı zaman dünya egemenliğini tekrardan ele geçireceğini ifade etmiştir. Asya bunu gerçekleştirecek her türlü güce sahiptir. Asya'nın büyük bir tarihsel birikimi vardır. Asya devletlerinin güçlerinin farkına varıp Batı-dışı mazlum milletler bloğu etrafında birleşmeleri Batı'nın elinde bulundurduğu dünya egemenliğini geri almasına yetecektir.¹¹¹⁶

Kızılcelik'e göre Asyalı devletler Batı'nın kendilerinden üstün olduğu kanısını kabul ettiklerinden dolayı ilerleyememişlerdir. Oysa Asya kendi tarihsel geçmişine baktığında görecektir ki Batı'dan her alanda üstün bir birikime sahiptir. Asya'lılar tarafından üstün olarak görülen Batı uygarlığının geçmişi vahşet ve barbarlıklarla doludur. Batı uygarlığı, hoşgörüsüz, totaliter, despotiktir. Batı uygarlığı her türlü olumsuzluğu içinde barındırıyor. Kızılcelik, yapısı olumsuzluklarla dolu olan Amerika'nın ve Avrupa Birliği'nin Asya'dan üstün görülemeyeceğini söylemiştir.

¹¹¹⁴ *age.*, s. 695-696.

¹¹¹⁵ *age.*, s. 696.

¹¹¹⁶ *age.*, s. 699-700.

Asya, kendi öz gücüne güvenmeli, içerisinde barındırdığı uluslarla bir araya gelmeli ve Amerika ve Avrupa Birliğinin peşinden gitmeyi bırakmalıdır.¹¹¹⁷

Kızılçelik, Amerika ve Avrupa Birliği'nin kendi dışındaki uluslara anti-demokratik uygulamalarla yanaştığının altını çizerek bu gerçeğin Batı-dışı dünyada görülmesi gerektiğini söylemiştir. Amerika ve Avrupa Birliği, kendi dışındaki dünyayı kendilerine hizmet etmek için yaratılmış olduklarını düşünmektedirler. Amerika, emperyalizmin günümüzde yaratmış olduğu kuruluşlarla dünyaya kök söktürmektedir. Amerika, "Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (DB), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi ekonomik kurumlar; Birleşmiş Milletler (BM) gibi siyasî politik ve hukukî yapılar; Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) gibi askeri birlikler; Coca- Cola, McDonald's, CNN ve Microsoft gibi kültürel ajanlar vasıtasıyla kendi çıkarlarına uygun bir dünya yaratmıştır."¹¹¹⁸ Amerika ve ortağı Avrupa Birliği ile birlikte Batı-dışı mazlum toplumların büyük çoğunluğu üzerinde denetim kurmuşlardır. Mazlum milletlerin, ekonomik, kültürel, iç ve dış siyasetlerini kendileri belirlemektedir. Mazlum milletler bu son derece vahim durum üzerinde düşünmeleri gerekmektedir.¹¹¹⁹

Kızılçelik, İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden çıktığını hatırlatıp Avrupa Birliği'nin artık dağılma eşiğinde olduğunu öne sürmüştür. Amerika ise politikalarıyla dünya genelinde tepki çeken bir konumdadır. Asya ülkelerinin yapacağı bir birliktelik dünya güç dengelerini kısa sürede ters yüz edebilecek bir ortam mevcuttur. Asya gelecek vaat eden bir misyona sahiptir.¹¹²⁰ "Asya, 21. yüzyılın yeni yıldızı olacaktır."¹¹²¹ Batı-dışı mazlum milletler, özgürlük, adalet, hoşgörü çerçevesinde hareket ederlerse, ulus- devleti, yerliliği ve milliliği referans alan bir politika izlerlerse 21.yüzyılın yükselen değerleri olurlar.¹¹²² Batı-dışı milletlerin bir araya gelmelerinde ulus-devlet özelliklerini korumaları bu siyasi yapılanmalarını ön plana çıkarmaları önemlidir. Kızılçelik'e göre 21. yüzyılda tüm problem alanlarının çözüm yoluna kavuşturulmasında ulus-devletin önemli bir rolü olacaktır. Kızılçelik, 21. yüzyılın

¹¹¹⁷ *age.*, s. 700-701.

¹¹¹⁸ Sezgin Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 4.

¹¹¹⁹ *age.*, s.5.

¹¹²⁰ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.702.

¹¹²¹ *age.*, s.703.

¹¹²² Sezgin Kızılçelik, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, s. 5.

ulus-devletlerin yüz yılı olacağını ileri sürmüştür. Batı-dışı mazlum milletler ulus-devlet düzenekleriyle Batı-dışı mazlum milletler bloğu halinde bir araya gelmeleriyle büyük ilerleme kat edeceklerdir. Dünyada etkin roller üstleneceklerdir.¹¹²³

Kızılçelik, başta Türkiye olmak üzere Asyalı devletlerin demokratik bir ulus-devlet yapılanmasıyla bir araya gelmeleri gerektiğini öne sürmüştür. Mazlum milletler, emperyalist Batı'ya karşı bu şekilde birleşerek dünya üzerindeki sömürüyü durduracaklardır. Amerika'nın ve Avrupa Birliği'nin tahakkümünden kurtulmanın yolu Atatürk'ün inşa ettiği Batı-dışı mazlum milletler bloğu'nun bu şekilde bir araya gelmesinden geçmektedir. Atatürk'ün siyasi dehası bu birlikteliğin harcıdır. "Çünkü Atatürk, kapitalist emperyalist Batı'nın en büyük düşmanı olup, sömürgeci Batı'ya karşı ilk ciddi savaş kazanmış, onların emperyal arzularını ve hayallerini yerle bir etmiş, böylece ezilen milletlere yol göstermiştir."¹¹²⁴

Kızılçelik'e göre Atatürk'ün emperyalist Batı'ya karşı büyük bir zafer elde etmesinden dolayı onun yapılandığı Batı-dışı mazlum milletler bloğunun liderliğini günümüzde Türkiye'nin yapması gerekmektedir. Fakat Kızılçelik, Atatürk'ün ölümünden sonra Türkiye'nin mazlum milletlerin yanında değil emperyalist ülkelerin yanında saf tuttuğunu belirtmiştir. Atatürk'ün ölümünden sonra Türkiye Amerika ve Avrupa Birliği'nin çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Asyalı devletlere sırt çeviren Türkiye uluslararası alanda Batı devletlerinin lehine politikalarını yapılandırmıştır. "Meselâ, Türkiye, Cezayir'in bağımsızlığı sürecinde Cezayir'in değil, Fransa'nın safında yer almış, yakın tarihte ise gerek 1991 Körfez Savaşı'nda gerekse de 20 Mart 2003'deki Irak'a Amerikan müdahalesinde Amerika'nın tarafını tutmuştur. Türkiye, Atatürk'ten sonra Batı-dışı mazlum milletlerle ilişkilerini Atatürk'ün politikaları doğrultusunda sürdürmemiştir. Türkiye, 1950'lerde, Batı-dışı mazlum milletlerin birlikteliklerini sağlamayı amaçlayan ve Atatürkçülüğe muazzam derecede ilgi duyulan Bandung Konferansına dahi ilgisiz kalmıştır."¹¹²⁵ Oysa Türkiye'nin yeri mazlum milletlerin yanındır. Emperyalist Batı, İran'a ya da Suriye'ye saldırdığında

¹¹²³ Sezgin Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.280-281.

¹¹²⁴ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.705.

¹¹²⁵ *age.*, s.707.

Türkiye Batı'nın tarafında yer almamalı. Mazlum milletler olan İran ve Suriye'nin yanında yer almalıdır.¹¹²⁶

Kızılcılık, Atatürk'ün oluşumuna zemin hazırladığı Batı-dışı mazlum milletler bloğunun çok önemli bir yapılanma olduğunu iddia etmiştir. Ona göre dünyaya barış ve adaleti getirecek olan Batı-dışı mazlum milletler bloğudur. Kızılcılık'e göre Batı-dışı mazlum milletler 21.yüzyılda birleşerek Amerika ve Avrupa Birliği'nin dünya egemenliklerini sonlandıracaklardır. Batı-dışı mazlum milletler bloğu Türkiye ve diğer Doğu uygarlıklarını Batılı devletlerin emperyalist-sömürgeci politikalarından kurtaracaktır.¹¹²⁷ “Türkiye'nin Atatürk çizgisini izleyerek Rusya, Çin, Hindistan, Afganistan, Irak, Suriye ve İran gibi ülkelerle ortak hareket etmesi gerekir. İşte, bunun için Asyalı bir kimliği bulunan/Asyalı bir millet ve devlet olan, kazandığı Kurtuluş Savaşı ile bütün mazlum milletlere ilham kaynağı haline gelen Türkiye'nin öncülüğünde Amerika'ya ve Avrupa Birliği'ne karşı yeni bir bloğa ihtiyaç vardır. Bu blok, elbette ki, Batı-dışı mazlum milletlerden oluşacaktır.”¹¹²⁸ Batı-dışı mazlum milletler bloğu, dünyanın sonunun geldiği yönünde olumsuz teorilerin üretildiği bir zamanda insanlığa umut olacaktır. Mazlum insanların sesine ses, gücüne güç katacaktır. Yeter ki Doğu uygarlığı kendi birikiminin farkına varabilsin. Batı'nın her alanda üstün olduğu anlayışını bir kenara bırakabilsin.

Kısacası “Batı-dışı mazlum milletler bloğu”, Atatürk'ün temelini attığı Kızılcılık'in geliştirdiği bir tezdır. Doğu toplumlarının bağımsızlık ve özgürlüklerini sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. Atatürk'ün Kurtuluş Savaşı'nda elde ettiği başarıyı diğer Batı-dışı mazlum milletlere de yayma girişimidir. Batı-dışı mazlum milletler bloğu'nun doğal lideri Türkiye'dir. Fakat Türkiye Atatürk'ün ölümünden sonra bu liderlik rolünü terk etmiştir. Türkiye yeniden Amerika ve Avrupa Birliği'nin emperyalist politikalarına başkaldırıp Doğu toplumlarıyla birlik olmalıdır.¹¹²⁹ Türkiye bu şekilde Amerika ve Avrupa Birliği'nin kapitalist politikalarının Doğu halklarını

¹¹²⁶ Sezgin Kızılcılık, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 60.

¹¹²⁷ Sezgin Kızılcılık, *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.709.

¹¹²⁸ *age.*, s.711.

¹¹²⁹ Sezgin Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 331-332.

sömürmesine set çekmeye öncülük yapabilir. Çünkü emperyalist Batı'yı yenmenin yolu Batı-dışı mazlum milletlerin ittifak yapmasından geçmektedir.¹¹³⁰

“Sonuç olarak, emperyalist Amerika ve AB'nin politikalarını değiştirme noktasında proletarya tarihsel misyonunu yitirmiştir. Artık, proletarya, kapitalist ve emperyalist toplum düzenini dönüştürecek olan etkili tarihsel özne/kategori olmanın epeyce uzağındadır. O halde, ne yapmalı? Emperyalizme karşı, sınıfsal savaşımın yerine onu da içerecek bir biçimde ezilen, sömürülen Batı-dışı mazlum toplumları harekete geçirip, onların dünya ölçeğinde birleşmelerini sağlamak gerekir.”¹¹³¹ Türkiye, acı bir deneyimle de olsa Batı'ya yönelerek kendi sosyal, ekonomik şartlarını iyileştiremeyeceğini artık anlamalıdır. Atatürk:'ün ölümünden bu yana izlediğimiz Batıcılık politikaları olumlu olarak yansımamıştır bize. Tam tersi olarak Türkiye sürekli sorunlar yumağı içerisinde debelenip durmuştur. İttifak kurduğumuz Amerika ve Avrupa Birliği ile olan ilişkimiz bu devletlerin emperyalist politikalarını Türkiye üzerinden Asya-Doğu'da gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Kızılcelik bu gerçeklikten hareketle ‘Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Kuvâyi Milliye’ tecrübemizi kullanıp kendi gücümüzü açığa çıkartmamız gerektiğini ileri sürmüştür. Bunu gerçekleştirmemizin tam zamanıdır. Batı-dışı mazlumlar bloğunu oluşturmanın tüm Batı-dışı mazlum halkların en çok ihtiyaç duyduğu şeydir. Kızılcelik, mazlum milletlere şu şekilde seslenmektedir: “21. yüzyıl çok açık bir biçimde Amerika'nın ya da Avrupa Birliği'nin değil, mazlum milletlerin yüzyılı olacaktır. Dünyanın bütün mazlum milletleri birleşin! Batılı emperyalistlerin mahvettikleri dünyanın kurtuluşu da ancak yeniden ulusal bağımsızlık savaşlarıyla olacaktır.”¹¹³²

4.2. Yerli Sosyoloji Tezi

Kızılcelik'in sosyolojisinde ana yönelimlerinden biri de yerli sosyoloji yaratmak üzerinedir. Bu nedenle yerlilik ve millilik onun ana çalışma konularındadır. Kızılcelik, yerli olana önem vermiş, sorunlarımızı anlamamızda ve onlara çözüm bulmamızda yerli ve milli kaynakların önemini vurgulamıştır. O, metoduna yerli bir

¹¹³⁰ Sezgin Kızılcelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 61.

¹¹³¹ *age.*, s.63.

¹¹³² Sezgin Kızılcelik, “Küreselleşme Süreci Karşısında Atatürk'ün Düşün Sisteminin Konumu”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi* (iç), Yıl 2, Sayı 8, Temmuz 2002, s. 27.

bakış açısı yerleştirmiştir. Kızılçelik, kendi gerçekliğimizi doğru anlamamız noktasında yerli bakış açısının şart olduğunu savunmuştur. Kızılçelik, yerli ve milliyi iç içe geçmiş sözcükler olarak ele almıştır. Kızılçelik, “yerli”yi, “ithal olmayan, bilhassa da Batı’dan devşirilmeyen, bu ülkeye ve bu topraklara ait olan, toplumumuzda, milletimizde ve insanımızda karşılığı bulunan, ayakları bu topraklara sağlam basan, kendine güvenen, Batı sistemi ve düşüncesi karşısında aşağılık kompleksi olmayan, özgün ve yetkin olma halini kastediyorum. Yerli olmayı, dünyadan kopma ve içe kapanma olarak düşünmüyorum.”¹¹³³ şeklinde açıklamıştır.

Kızılçelik, Kemal Tahir’den dolanarak yerli kişiyi de ‘su katılmamış’ adam olarak tanımlamıştır.¹¹³⁴ Yerli kişi bağlı olduğu topluma sadakati olan kişidir. “Yerli, kendi toplumundan başka bir yere sığınmayan, kendi halkından başka topluluklara katılamayacağını kesinlikle idrak etmiş olan ve kendi işini kendisi görmek için ortaya çıkan insandır.”¹¹³⁵ “Yerlilik, herhangi bir toplumu, onun insanını ve tarihini başka bir toplumun yapısına, insanına ve tarihine göre değil, kendi tarihine ve gerçeğine göre değerlendirmektir. Yerlilik, insan, toplum ve tarihi kendi gerçeği ve serüveni içinde ele almaktır. Yerlilik, Türk toplumunu ve tarihini başka toplumların tarihî ve yapısal özelliklerine ve ölçütlerine göre değerlendirmekten kaçınmak, kendi hususiyetleri bağlamında tahlil etmektir.”¹¹³⁶

Kızılçelik, milliliği de yerlilikle bağlantılı bir kavram olarak ele almıştır. O, milli sözcüğünü vatan sözcüğüyle ilişkili olarak tanımlamıştır. “Yerlilik, millîlikten kopuk değildir. Millîlik, millî olma hâlidir. Millîlik, millete ait olanı işaret eder. Millîlik, bu ülkeyi, bu toprakları, bu vatani, bu milleti önemsemek ve sevmek, bu milletin asla yok olmayacağına inanmaktır. Millîlik, vatana vurgu yapan bir sözcüktür. Milli sözcüğü, vatan sözcüğüyle bağlantılıdır.”¹¹³⁷ Kızılçelik, yerli ve millinin birbirlerini var ettiğini biri olmazsa diğeri de olamayacağını belirtmiş ve sorunlarımızın çözümünde bu ikiliyi olmazsa olmaz olarak değerlendirmiştir. “...

¹¹³³ Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.14.

¹¹³⁴ Sezgin Kızılçelik, “Sosyolojide Yerlilik, Millîlik, Özgünlük ve Evrensellik Üzerine”, *Sosyoloji Yıllığı- Kitap 24: Türkiye’de Sosyoloji* (iç), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2016, s. 266-267.

¹¹³⁵ Sezgin Kızılçelik, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, s.139.

¹¹³⁶ *age.*, s.139.

¹¹³⁷ *age.*, s.141.

vatan yoksa millî de yoktur. Bir vatana bağlı olmayan, yersiz-yurtsuz olanda milli unsurlar gelişmez, yerli fikirler ortaya çıkamaz. Demek ki yerli olmanın ön şartı, millî olmaktır. Bugün ülkemizin içinde bulunduğu açmazlardan kurtulmak noktasında yerli ve millî bir duruş son derece önem arz etmektedir.”¹¹³⁸

Kızılçelik, ülkemizde son yıllarda birçok kavramın bağlamından koparıldığını, fikirlerin, değerlerin içinin boşaltıldığını dile getirerek özellikle son yirmi beş yıldır “yerlilik” kavramının özünden çarpıtıldığını ifade etmiştir. Kızılçelik, son yılların gözde yönelimleri olan ve Batı dünya egemenliğine hizmet eden küreselleşme ve postmodernizmin bu çarpıtmada önemli etken olduğunu belirtmiştir. “Birbirleriyle iç içe geçmiş olan ve birbirlerini besleyen küreselleşmenin ve postmodernizmin, etnikliği, dinselliği, alt-kültürleri, alt-grupları ve küçük yapıları gündeme getirmesi; yerele, yerel kültüre ve yerelliğe aşırı vurgu yapması, kısaca yerel unsurları vitrine çıkartması, yerliliğin içinin boşaltılmasında etkili olmuştur. Küreselleşme ve postmodernizm taraftarları, yerliliğin, kendilerinin makyajlı kirli yüzlerini ortaya çıkaracağından kuşku duyduklarından dolayı onu yerel olana, yerelliğe ve yerelleşmeye indirgemişler, onun içeriğini bozmaya ve onu anlamsızlaştırmaya özen göstermişlerdir. Küreselleşmenin ve postmodernizmin ülkemizde bir salgın haline gelmesiyle birlikte yerlilik üzerine yazan bazı Batıcı yazarlar, yerliliğin anlamını daraltmışlar, onu son derece yüzeysel ele almışlar ve ona farklı anlamlar yüklemişlerdir. Böylece, bugün Türkiye’de yerlilik en muğlak sözcüklerden birisi haline gelmiştir. Yerlilik, Batı’nın, özellikle de Amerika’nın çıkarlarını pekiştirmeye hizmet eden küreselleşme ve postmodernizmin etkisiyle anlam bağlamından kopartılarak yerelin, köyün, kasabanın, yani taşranın ön plana çıkması, nostaljinin vitrinde yer almaya başlaması, yerel olma, yerel kalma, etnik ve dinî kimliklere sığınma, yöreselleşme, yerelleşme ve taşralaşma biçiminde ele alınmıştır.”¹¹³⁹

Kızılçelik, yerliliğin kavram olarak çarpıtıldığından dolayı onu yanlış şekilde temellendirmenin öne çıktığını söylemiştir. Kızılçelik, bu doğrultuda Türkiye’de yerlilik kavramının “ilkellik” ve “vahşilik” olarak, “az gelişmiş”, “zayıf tarihsellik” ve zayıf toplumlara özgü bir kavram olarak yanlış bir şekilde değerlendirilmeye tabi

¹¹³⁸ *age.*, s.145.

¹¹³⁹ Sezgin Kızılçelik, “Sosyolojide yerlilik, Millilik, Özgünlük ve Evrensellik Üzerine”, *Sosyoloji Yıllığı- Kitap 24: Türkiye’de Sosyoloji* (iç), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2016, s. 260.

tutulduğunu ifade etmiştir. Aynı şekilde Kızılçelik, yerliliği yerlilikle karıştırmanın yaygın olduğunu, onun sağ siyaset ve faşizm ile ilişkilendirildiğini, sol düşüncenin onu Türklük ve Müslümanlıkla yanlış bir şekilde anlamlandırıldığını altını çizmiştir. Yerlilik, “yabancı” karşıtı, kimliksel bir aidiyet, bir tür kimlik bulanıklığı olarak açıklanmış aynı zamanda da Batı karşısında bir güçsüzlük olarak yanlış bir şekilde tanımlanmıştır.¹¹⁴⁰ Kısaca, Kızılçelik, yerliliğin gerçek anlamında kullanılmadığını onun çarpıtılan bir sözcük olduğunu dile getirmiştir.

Kızılçelik, yerliliğin, bir toplumu değerlendirirken o toplumun tarihini ve sosyal yapısını merkeze alarak bu değerlendirmeyi yapmaya özen göstermek olduğunu söylemiştir. Başka bir söylemle yerlilik söz konusu toplumu başka toplum gerçekleriyle açıklamaktan kaçınmaktır. Kendi deyişiyle yerlilik, “herhangi bir toplumu, onun insanını ve tarihini, başka bir toplumun sosyal yapısına, insanına ve tarihine göre değil, kendi tarihine ve sosyal gerçeğine göre değerlendirmektir.”¹¹⁴¹ Kızılçelik, Türk aydınının toplumumuzu açıklarken genel olarak kendi gerçekliğimizden hareket etmediğini, Batı insanına ve sosyal gerçekliğine göre toplumumuzu değerlendirdiğini ifade etmiştir.¹¹⁴² Hareket noktası Batı toplum gerçeği olunca Türk toplumu yanlış değerlendirmelerle açıklanmış, kendi gerçekliğinden de koparılmıştır. Kızılçelik, yerliliğin, kendi tarihimizi ve sosyal gerçekliğimizi doğru bir şekilde ele almak, Türk toplumuna değer vermek olduğunu belirtmiş Kemal Tahir’in sözüyle yerliliği “Türkiye’nin ruhunu arama çabası” olarak ele almıştır.¹¹⁴³

Kızılçelik, yerliliğin ve milliliğin birbiriyle yakın ilişki içerisinde olduklarının altını çizmiştir. “Fakat yerlilik, millilik sözcüğünün yerine kullanılan ve onun yetersizliğinden kaynaklı olarak gündeme getirilmiş bir sözcük de değildir.”¹¹⁴⁴ Kızılçelik, yerli olabilmek için önce milli olmak gerektiğini belirtmiştir. “Vatan/yurt yoksa millî de yoktur. Kendisini bir yere ait hissetmeyen, bir vatana bağlı olmayan, kısaca yersiz-yurtsuz olanda millî unsurlar gelişmez, dolayısıyla yerli fikirler ortaya çıkamaz. Demek ki, yerli olmanın ön koşulu millî olmaktır. Yerliliği geliştiren ve

¹¹⁴⁰ *agm.*, s.263-266.

¹¹⁴¹ *agm.*, s.267.

¹¹⁴² *agm.*, s.267.

¹¹⁴³ *agm.*, s.267.

¹¹⁴⁴ *agm.*, s.268.

kuvvetlendiren millîliktir.”¹¹⁴⁵ Kızılcelik, aynı zamanda yerliliğin kendi içine kapanmak olmadığını onun evrensel düşünceyi de içinde barındırdığını ifade etmiştir. “Yerlilik, evrensellekle iç içedir. Yerliliği, evrenselliği reddeden bir düşünce tarzı olarak görmemek gerekir.”¹¹⁴⁶

Kızılcelik, tüm bunlardan hareketle yerli ve milli olmanın gereği olarak, Türk toplumunu kendi gerçekliği içerisinde doğru bir şekilde değerlendirmek için yerli sosyoloji yapmamız gerektiğini ileri sürmüştür. Bu nedenle o, yerli sosyolojiye yönelmiş, başka toplumların sosyoloji verisiyle Türkiye’nin toplumsal gerçekliğini açıklanamayacağını belirtmiştir. Çeyrek yüzyıldan daha fazla zamandır sosyoloji ile iç içe olduğunu ve sürekli bu kapsamda araştırmalar yapıp yazdığını bunu yaparken temel gayesinin ise çok basit olduğunu belirten, Kızılcelik amacını şöyle ifade eder: “Amacım, çok basit: Türk toplumunu ve insanını anlamak.”¹¹⁴⁷ Kızılcelik bu amacını gerçekleştirebilmek içinde yerli ve milli bir duruşla hareket etmesi gerektiğini düşünmektedir.

Kızılcelik, “Türk toplumunu ve insanını” anlamak için sosyolojinin Batı’da ilk kurulduğu dönemden, sosyolojinin kurucu isimlerden başlayarak bu konuya dair ipuçları aradığını fakat bu isimlerde “Türk toplumunun tarihsel ve toplumsal gerçeğine rastlayamadım. Onların metinlerinde Türkiye’nin ruhunu bulamadım.”¹¹⁴⁸ diyerek kendi varlığımızın Batı’daki sosyolojinin kurucu sosyologlarında bulamadığını söylemiştir. Kızılcelik, Türk toplumunu anlama amacını gerçekleştirmek için bu sefer çağdaş sosyologlara yöneldiğini onların çalışmalarını araştırarak, onların görüşlerini inceleyerek ve elde ettiklerini yazarak onlarda kendi varlığımıza ilişkin veriler elde etmeye çalıştığını fakat çağdaş sosyologlarda da kendi öz varlığımıza rastlayamadığını belirtir. Merkez Batı sosyolojisi içerisinde aradığı şeyin olmadığını fark eden Kızılcelik bu sefer sosyolojinin düşünsel kurucularına yöneldiğini açıklar. Bu alanda da birçok filozof, düşünürün çalışmalarını inceleyen Kızılcelik, bu alanda da kendimize ait bir gerçeklik bulamadığını bundan dolayı sosyolojinin sınırlarının dışına çıkarak büyük bir derya içerisinde kendi öz gerçekliğimizi bulmaya çalıştığını fakat yine de kimsede bunu bulamadığını vurgular. “Ama nafile. İnsanımızın bedenini ve

¹¹⁴⁵ *agm.*, s.270.

¹¹⁴⁶ *agm.*, s.271.

¹¹⁴⁷ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.3.

¹¹⁴⁸ *age.*, s.3.

ruhunu onlarda da bulamadım. Bu süreçte asla bıkmadım, usanmadım. Neticede sosyolojinin dışına taşım. Sınır ihlalleri yaptım. Uzmanlaşmadan kendimi sıyırdım. Çünkü uzman'ın bütünü kavrayamayan kişi anlamına geldiğini biliyorum. Göz uzmanının iki santim ötedeki burundan ya da üç santim ötedeki beyinden veya iki buçuk santim ötedeki kulaktan anlamadığını düşünün. Disiplinler arasındaki duvarları delik deşik ettim. Duvarları kaldırdım, hepsini yıkıp geçtim. Disiplinler arasında ve içinde rahatça dolaşım.”¹¹⁴⁹

Kızılcılık, Türkiye'nin tarihsel ve toplumsal gerçeklerini anlama amacıyla çıkmış olduğu yorucu yolculukta Batı'nın sosyoloji, felsefe, dilbilim, psikoloji, psikiyatri, edebiyat, sosyal psikoloji gibi bilim ve disiplinlerinden yollarını geçirmiş ve aradığı gerçekliğin buralarda olmadığına emin olduğunda bu kez de Türkiye'deki düşünür, yazar, sosyolog, sosyal araştırmacılarımıza yöneldiğini fakat onlarda da Batılıların kendilerini anlatmak için kullandığı kavramlarla karşılaştığını söylemiştir. Yani yine kendimize ait bir şey bulamamıştır. Kızılcılık bu durumu kendi söylemiyle şöyle izah etmiştir: “Bu kez başka bir şey düşünmeye başladım. Bizimkiler ne yapıyor? Türkiye'deki sosyologlar ne ile uğraşıyorlar? Ne okurlar, ne yazarlar, derdime deva olabilirler mi? diye kendime sordum, insanımızı ve toplumumuzu onlarda görebilir miyim? diye yola koyuldum. Başlangıçta ümitliydim. Ne de olsa, Fransa'dan sonra, dünyanın ikinci sosyoloji kürsüsünü kurmuşuz, sosyolojiyi benimsemişiz, hatta liselerde bile en erken okutan ülkelerden birisi olmuşuz. Türkiye'deki sosyologların eserlerine yöneldim. İlk sosyologumuz olarak bilinen Ziya Gökalp'ten başladım, ara vermeden Prens Sabahattin'le devam ettim. Abdullah Cevdet'i unutmadım. Ne de olsa çok yazmış. Sabri Fehmi Ülgener, Mübeccel Belik Kıray, Şerif Mardin, Emre Kongar ve Nilüfer Göle'nin metinlerini didik didik ettim. Ama gördüm ki, bizimkilerin hepsi de Batı sosyolojisini referans almışlar, Türk toplumunun sorunlarına kafa yorarken Batı toplumlarını açıklama çabasında olan Batı sosyolojisine yaslanmışlar.”¹¹⁵⁰ Kızılcılık bu durumu kendisine dert edinmiş kendi tarihimize ve sosyal yapımıza uygun teoriler yaratmak zorunda olduğumuzu savunmuştur. Bunun içinde yerli sosyoloji yapmamızın gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

¹¹⁴⁹ *age.*, s.4-5.

¹¹⁵⁰ Kızılcılık, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, s.. 6-7

Neden yerli sosyolojiye ihtiyacımızın olduğunu daha iyi anlamak için sosyolojinin Türkiye'ye giriş koşullarını ve Türkiye'deki üstlendiği görevi bilmemiz gerekiyor. Batı'da sistematik hale gelen sosyoloji oradaki kuruluş nedenleriyle Türkiye'ye gelme nedenleri arasında farklılıklar mevcuttur. Bu farklılıkları bilmemiz Türkiye'de sosyolojiye yüklenen görevi bilmemiz açısından önemlidir. 19. yüzyılda Avrupa'da sistem ve yöntemini belirleyerek ortaya çıkan sosyoloji, Avrupa'nın devrimler sonucu oluşan kaostan kaynaklanan sorunları yok etmek ve ele geçirdiği dünya egemenliğini pekiştirmek için kullanılmak istenmiştir. "19.yüzyılda Endüstri Devrimi ile dünya egemenliğini ele geçiren Batı, aynı zamanda hem Endüstri Devrimi hem de Fransız Devrimi ile birlikte büyük toplumsal çalkantılar içine girmiştir"¹¹⁵¹. Batı toplumunun sosyal-kültürel yapısıyla oluşturulmuş olan sosyolojinin "konusu öncelikle toplumsal sorun, kaos ve çalkantılar olmuş ve sosyoloji toplum sorunlarına çözüm getirmek istemiştir. Sonuçta Batı söz konusu devrimlerle elde etmiş olduğu dünya egemenliğini, kendi çelişki ve sorunlarının çözümünde kullanmayı amaçlamıştır."¹¹⁵² Baykan Sezer, sosyolojiyi Batı gelenekleriyle kurulmuş bir bilim olarak ele almıştır. O sosyolojiyi, 19.yüzyılda Batı endüstriyel sistemin ve yayılmacılığın ürünü olarak değerlendirmiştir. Batı'nın sosyoloji bilimini dünya üzerindeki hakimiyetini meşrulaştırmak için kullandığını belirtmiştir.¹¹⁵³ "Kısacası, sosyolojinin 19. yüzyılda ortaya çıkışı, Batı'nın hem kendi içindeki çalkantılarla/bunalımlarla hem de dünyayı ele geçirme anlayışıyla bağlantılıdır."¹¹⁵⁴

Batı dünya egemenliğini meşrulaştırmak için Batı toplumunda şekillenen sosyoloji Türkiye'ye de kısa sürede girmiştir. Fakat Batı'da sosyolojinin doğuş nedenleriyle Türkiye'de doğuş nedenleri aynı değildir. Bu dönem de Batı dünya egemenliğini ele geçirirken Osmanlı dünya egemenliğini yitirme sürecinin içerisindeydi.¹¹⁵⁵ Osmanlı dağılma sürecinde içerisinde bulunduğu sorunları aşmak için Batıcılaşma politikasını uygulamaya başlamıştır. Osmanlı, Batıcılaşmanın yol açtığı yeni sorunlara çözüm üretmek için Batı sosyolojisine yönelmiştir.¹¹⁵⁶ Zaten Batı

¹¹⁵¹ Sezgin Kızıılçelik, *Sosyoloji Yazıları-1*, s.62.

¹¹⁵² *age.*, s. 62.

¹¹⁵³ Sezgin Kızıılçelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 87-88.

¹¹⁵⁴ *age.*, s. 83.

¹¹⁵⁵ Sezgin Kızıılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 129.

¹¹⁵⁶ *age.*, s. 129.

sosyolojisinin Türkiye'ye girişi, Türkiye'nin Batılılaşma çabasına giriştiği yıllara rastlar.¹¹⁵⁷

Sosyolojinin Türkiye'ye girişi Osmanlı'nın dağılma dönemine denk gelmektedir. Osmanlı içerisinde bulunduğu sıkıntıları sosyoloji ile aşmaya çalışmıştır. “Başka bir deyişle, onun Türkiye'ye girdiği zaman kesitine baktığımızda, yapımızda ciddi sarsıntıların ve sistem değişikliği tartışmalarının öne çıktığını görmekteyiz. Batı sosyolojisinin memleketimize yapısal meselelerimize kendimizin çözümler bulamadığı bir zamanda girdiğini söylemek mümkündür.”¹¹⁵⁸ Kızılcelik, bu nedenle sosyoloji ülkemize birçok Avrupa ülkesinden dahi daha kısa sürede girmiştir. “Türk sosyolojisi, genel yönelimini ve önemini, Osmanlı'nın çözülüşü ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu yıllarında yeni bir kimlik arama girişimlerinde elde etmiştir. Sosyolojinin bu yeni kimlik arama girişimine katkısı, ona Türk düşüncesindeki yerini kazandırmıştır. Sosyologların ön planda tuttıkları yeni kimliğimiz, Osmanlı İmparatorluğu'nun eleştirisi üzerine inşa edilmiştir.”¹¹⁵⁹ Bu nedenle Türk sosyolojisinin yöneldiği ilk konu Türk toplumuna yeni bir kimlik kazandırma amaçlı yapılan çalışmalardır.¹¹⁶⁰

Yeni oluşturulmaya çalışılan Türk toplumunun kimliksel özellikleri sosyoloji aracılığıyla oluşturulmaya başlanmıştır. Batıcılışma politikasının gereği olarak oluşturulacak yeni Türk kimliği Osmanlılığın eleştirisi üzerine kurulacaktır. “Sezer'e göre, Türkiye önündeki sorunların çözümü olarak Osmanlı mirasını yadsıyıp Batıcılığı seçecek ve sosyoloji de bu uğurda görev yapmak üzere ülkeye girmiştir.”¹¹⁶¹ Türklük, laiklik, kültür ve uygarlık kuramı Türk sosyolojisinin ilgilendiği ilk konular olmuştur. Bu konular aracılığıyla Türk kimliğinin inşası sağlanmaya çalışılmıştır.¹¹⁶² Türk toplumuna inşa edilecek yeni kimliğin özellikleri Osmanlı ret edilerek Batı toplumundan alınmak istenmiştir. “Nitekim, ilk dönem Türk sosyologlarının çalışmaları bu doğrultudadır. Mesela, Ziya Gökalp, yeni kurulan ulus-devlete bir ulusal kimlik ve bilinç kazandırma uğraşısında Fransız sosyolojisini (Durkheim)

¹¹⁵⁷ Sezgin Kızılcelik, *Sosyoloji Yazıları-1*, s. 67.

¹¹⁵⁸ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 121.

¹¹⁵⁹ Sezgin Kızılcelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 130.

¹¹⁶⁰ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 153.

¹¹⁶¹ Sezgin Kızılcelik, *Sosyoloji Yazıları-1*, s. 67.

¹¹⁶² Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 155.

izlerken, Prens Sabahattin, Le Play'in etkisine girmiştir. Söz konusu sosyologların sorunlarımıza getirdikleri çözüm önerileri de izledikleri sosyoloji geleneklerinin dışına çıkamamıştır. Böylelikle, Türk sosyolojisinin temel eğilimi belirginleşmiştir: Batı aktarmacılığı.”¹¹⁶³ Baykan Sezer de Türk sosyolojisinin kuruluşundan bu yana Batı sosyolojisinin kuram ve kavramlarını aktarmakla yetindiğini belirtmiştir.¹¹⁶⁴ Sezer, dünyanın en eski ikinci sosyoloji kürsüsüne sahip Türk sosyolojisinin kendisinden beklenecek olan özgün çalışmaları yapmadığını ileri sürmüştür.

“Batı aktarmacılığının yanında Türk sosyolojisinin ikinci önemli özelliği, tüm girişimlere karşın toplumsal sorunların çözümünde mesafe alınamaması ve bunun da Batı sosyolojisindeki en son bilgi ve teorilerin tam olarak bilinmemesine bağlanmasıdır. Sonuçta, Türkiye'deki sosyoloji araştırmaları, Türkiye gerçeğinin tartışılmasından ziyade, Batılı sosyoloji teorilerinin öğretilmesiyle sınırlı kalmıştır.”¹¹⁶⁵ Türkiye’de Batı aktarmacılığı öylesine benimsenmiştir ki tüm sorunların çözümü Batı’da aranmaya başlanmıştır. Sezer’e göre, Türk sosyolojisi Batı’daki gelişmeleri takip edince kendi gerçekliğimizle ilgilenememiş ve bocalamaya başlamıştır. Bu durumun nedeni olarak da Batı’daki gelişmeleri yeterince takip edememek olarak gösterilmiştir. Böylece Batı aktarmacılığı gelenekselleşmiştir.¹¹⁶⁶ Nihayetinde Batı’dan aktarılan bilgilerin çokluğu çerçevesinde Türkiye’nin meselelerine çözüm bulunacağı görüşü hâkim olmuştur.

Baykan Sezer, sosyoloji alanına özgün katkı sunamamızın nedeni olarak, Türk sosyologlarının sosyolojiyi Batı’dan olduğu gibi almalarını gösterir. Ona göre Türkiye’de yapılan öncü çalışmalar görmezden gelinmiş, sosyoloji alanındaki fikrîsel birikimlerimiz açığa çıkartılmamıştır. Bu da Batı sosyolojisini taklitten öteye götürmemiştir bizi.¹¹⁶⁷ Kızılcılık, sosyolojisinde Batı sosyolojisi üzerine geniş araştırmalar yapmıştır. Fakat Kızılcılık’in Batı sosyolojisini açıklama çabasının nedeni kendi gerçekliğimizi onun içinde bulmak değildir. Kızılcılık, Batı’ya yönelmesinin nedeni olarak kendi gerçekliğimizin, kendi varlığımızın orada bulunmadığını göstermek olduğunu belirtmiştir. “Batı felsefesi ve sosyolojisi tarihine

¹¹⁶³ Sezgin Kızılcılık, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 131.

¹¹⁶⁴ Sezgin Kızılcılık, *Baykan Sezer’in Sosyoloji Anlayışı*, s. 158.

¹¹⁶⁵ Sezgin Kızılcılık, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 131-132.

¹¹⁶⁶ Sezgin Kızılcılık, *Sosyoloji Yazıları-1*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1998, s.69.

¹¹⁶⁷ Sezgin Kızılcılık, *Baykan Sezer’in Sosyoloji Anlayışı*, s. 158.

yaptığım sıkıntılı seyahatlerde, en azından Batı sosyolojisinin gerek kurucu gerekse bugünkü önemli temsilcilerinin görüşleriyle bir yere varamayacağımı anladım. Ama Batı sosyolojisini iyice hazmettim. Batı insanını, toplumunu ve uygarlığını etraflıca kavradım. Batı uygarlığının havzasının sıkıntılı yanlarını keşfettim. En önemlisi Batı Uygarlığı'nın aslında yeni bir barbarlık olduğunu öğrendim. Oradan Batı uygardır, diye serzenişler duyuyor gibiyim. Batı uygarlığını barbarlık, Batı insanını vahşi olarak okuduğuma hayıflananları görüyorum, hissediyor gibiyim. Yolculuklarım esnasında Batı toplumu ve uygarlığı karşısında büyük bir yanılğı içinde olduğumuzu fark ettim.”¹¹⁶⁸

Kızıılçelik, Batı'ya yönelip çalışmalarında Batı'nın teorilerini dayanak olarak alanları eleştirmiştir. Batı teorilerine dayanarak ele alınan kavramaların bizim gerçekliğimizle örtüşmediği gibi bizim toplumsal yapımıza zarar da verdiğini ileri sürmüştür. “Meselâ, Batı sosyolojisinin vitrinindeki sözcüklerin ethnicity (etniklik) ve identity (kimlik) gibi] bizim bünyemize zarar verdiğini, yaygınlaştıkları ölçüde bizi darmadağın edeceklerini fark ettim. Batıcı sosyologlar Türkiye'de söz konusu sözcükleri, sonuçlarını düşünmeden tartışıyorlar ve gündemde tutuyorlar. Bu kavramların Türkiye'yi alev topuna çevireceğini hiç akıllarından geçirmiyorlar.”¹¹⁶⁹ Kızıılçelik'in de belirttiği gibi Türk toplumu farklı etnik yapıların ve farklı kimlikten insanların bir arada yaşadığı bir coğrafyadır. Etniksel ve kimliksel tartışmalar toplumsal barışımıza her daim zarar verme tehlikesi içerisinde taşırlar.

Kızıılçelik, bu bağlamda sosyologlarımızın genel olarak Batılı sosyologları referans aldıklarını ve durumun bizi kendi toplumsal gerçekliğimizden ve toplumsal barışımızdan uzaklaştırdığını iddia etmiştir. “Batı sosyolojisini sorgulamaksızın kabullenmenin, Türk toplumuna onların miyoplu yamuk gözüyle bakmanın sorunlarımızı doğru yansıtmayacağını idrak etim. Batıcı sosyologlarımızın Batı sosyolojisinde ortaya çıkan her kavramı ve kuramı Türkiye'nin açıklanmasına uyarlamaları, beni fazlasıyla rahatsız etti. Toplum farklılıklarını esas almak gerektiğini düşündüm. Batı toplumunun bünyesiyle alakalı kavramların farklı bir bünyesi olan Türk toplumunu açıklamada kullanmanın yanlış olduğunu sezinledim. Türk toplumunun sorunlarına Batı sosyolojisinin kavramlarına ve kuramlarına göre

¹¹⁶⁸ Sezgin Kızıılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.5-6.

¹¹⁶⁹ *age.*, s.6.

‘kavramsal çerçeve’ ve ‘kuramsal çerçeve’ oluşturma nın Türk toplumunun çerçevesini anlamamak olduğunu fark ettim.”¹¹⁷⁰ Kızı lçelik, bu nedenle kendi yerli sosyolojimizi yaratmanın gerekliliği üzerinde durmuştur.

Kızı lçelik’in yerlilik düşüncesinin temelinde toplumların birbirinden olan farklılıkları yatmaktadır. Birbirlerine benzemeyen toplumları aynı yöntem ve kavramalr la açıklamaya çalışmak gerçekliğ e aykırıdır. “Yerliliğe bakışım, toplumlar arası ilişkilerle Doğu-Batı çatışmasıyla bağlantılı olarak görülmeli. Yerlilik meselesini, Türk toplumunun tarihinden ve Doğu-Batı çatışmasından soyutlayarak tahlil etmenin mümkün olmayacağını düşünüyorum. Dolayısıyla yerlilik anlayışımın, günümüzde popüler/moda olan, küreselleşme ve postmodernizmle gündeme getirilen, iç e kapalı yerelliği önemseyen, etnikliğ e, dinselliğ e ve taşralaşmaya gönderme yapan dar ufuklu anlayışlar la herhangi bir bağlantısı yoktur. Çünkü bugün küreselleşme ile birlikte en çok kirletilen sözcükler arasında yerlilik sözcüğünün önemli bir yer kapladığı artık biliniyor. Yerlilikten, tarihe, topluma ve onun ürettiği geleneğe bağlılığı anlıyorum.”¹¹⁷¹

Kızı lçelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer’e dayandırdığı yerli sosyoloji tezini geniş çerçevede şekillendirmiştir. Onun, Kemal Tahir ve Baykan Sezer’i yerli sosyolojinin inşasında referans göstermesi ondaki yerli düşüncenin günümüzdeki moda sözcüğü olan yerlilikten farklılığını gösterir. Kendi deyimiyle, “Bu yerlilik fikrimin, günümüzün moda söylemi ‘küresel düşün, yerel yaşa ile’, ‘yerelleşmekle’, ‘taşralaşmakla’, ‘yerel olmakla’, ‘yerel kalmakla’ bir ilgisi yoktur.”¹¹⁷² Kızı lçelik, yerli sosyolojinin dünya üzerinde hak ettiğimiz yerde olabilmek için şart olduğunu savunmuştur. Batılı teoriler ışığında hareket etmek her zaman için bizi Batı’nın güdümüne sokacaktır. Ulaşmak istediğimiz nokta onların bulunduğu yer olacaktır. Bu nedenle kendi yolumuz olan kendi teorilerimizi yaratmak zorundayız. “Yerli sosyolojiden Türkiye gerçeğine Batı sosyolojisinin penceresinden bakmayan, bir yanıyl a bu ülkenin gerçeklerini açıklama, memleketi tanıma ve tarihi doğru okuma tasası taşıyan, insanımıza temas eden, toplum ve tarih bilincini önemseyen, diğer yanıyl a Batı toplumlarını ve Batı insanını anlamaya çalışan, kısaca Türk toplumunun,

¹¹⁷⁰ *age.*, s.8.

¹¹⁷¹ *age.*, s.15.

¹¹⁷² *age.*, s.15.

Doğu dünyasının ve Batı uygarlığının temel meselelerine Doğu-Batı çatışması teorisinin ışığıyla bakan evrensel bir sosyolojiyi kastediyorum. Yerli sosyoloji anlayışından, sosyolojide ‘kendi sözümüz’ün olması gerektiğine inanan bir sosyoloji çizgisinin anlaşılması gerektiğini söylüyorum. ...Yerli sosyolojiyi, bizim insanımıza kulak veren, onun dramını ve sorunlarını anlamaya çalışan, sözünü dinleten bir sosyoloji olarak niteliyorum.”¹¹⁷³

Kızılcılık, yerli sosyolojinin kurucuları olarak Kemal Tahir ve Baykan Sezer’i göstermiştir. Kızılcılık, Kemal Tahir ve Baykan Sezer’i öne sürdükleri fikirler yönünden birbirini tamamlayan iki sosyolog olarak ele almıştır. Kemal Tahir ve Baykan Sezer, Türk toplumunu Batılı metotlarla açıklamayı terk etmiş ve yerli bakış açısıyla toplumumuzun tarihini ve sosyal yapısını açıklamaya çalışmışlardır. Bu nedenle düşünce tarihimizde üzerinde önemle durulması gereken iki isimdir.¹¹⁷⁴ “Toplumumuzla, tarihimizle, kültürümüzle ve değerlerimizle kopartılan bağlarımızı yeniden tesis etmek, ikisi arasındaki düşünsel birlikteliğe daha etraflıca yoğunlaşmayı gerektirmektedir. Başkasıyla değil, kendimizle ilgili olmak; yabancıya değil, kendimize taraf olmak; ecnebinin safında değil, insanımızın yanında saf tutmak, evrensellik aldatmacalarının değil, yerliliğin izinden gitmek, Kemal Tahir-Baykan Sezer ilişkisine odaklaşmakla mümkündür. Memleketimizde özgünlüğü ve yerliliği, Kemal Tahir-Baykan Sezer sosyoloji çizgisi temsil etmektedir. Gerçeklerimizi bilmemizin, ona yönelmemizin/dönük olmamızın, insanımızla bağlantılarımızı sürdürmemizin ve halktan kopmamamızın yolu, onların fikirlerinden geçer.”¹¹⁷⁵

Kızılcılık, Türk toplum yapısını anlamamız noktasında Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in önemini çok büyük olduğunu altını çizmektedir. Bu iki ismin hem uzak tarihimizin hem yakın tarihimizin hem de gelecekteki tarihimizde önemle üzerinde durmamız gereken tespitlerinin olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle Kemal Tahir ve Baykan Sezer Türk toplumunu anlamamız noktasında başvurmamız gerekli kilit isimlerdendir. “Bu ülkenin yolu, Kemal Tahir-Baykan Sezer sosyolojisinden vurulmuştur.”¹¹⁷⁶ “Ana meselelerimizin kaynaklarına inmeyi ve çözüm sahibi olmayı arzuluyorsak, onların tezlerinden ilham almalıyız. Süregelen bocalamalarımızın ve

¹¹⁷³ *age.*, s.16.

¹¹⁷⁴ *age.*, s.76.

¹¹⁷⁵ *age.*, s.76.

¹¹⁷⁶ *age.*, s.76.

kısır döngü içinde debelenmemizin sebepleri, çözüm öneriyle birlikte Kemal Tahir-Baykan Sezer fikir sisteminde vardır. Bedenimizde ve sosyal bünyemizde görünenin arkasındaki derinliğe inmek, artyörelere ve ardaanları kazmak niyetini taşıyorsak, Batı düşünce anaforunda kaybolmamış Kemal Tahir-Baykan Sezer ikilisinin düşünce sistemlerine sürekli gidiş- gelişler yapmak durumundayız.”¹¹⁷⁷

Kızılçelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in Batılı düşünce kalıplarından sıyrılmış olmalarını ve kendi yerli düşünce şablonlarıyla Türk toplumunu açıklamalarına büyük önem vermiştir. Onları, yerli ve özgün sosyologlar olarak ele almıştır. Fikir dünyamızı ve Türk toplumuna bakış açımızı oluştururken onların düşünce sistemini referans kabul ederek şekillendirmemiz gerektiğini savunmuştur. Onları, yerli sosyolojinin mimarları olarak nitelendirmiştir. Çünkü “onlar, Batı ikliminde yetiştirilmiş ‘izm”lere ve şematik düşüncelere karşı onurlu mücadele vermişler, hazır reçetelere meydan okumuşlar, kopyacılıktan uzak durmuşlar, kalıplarla asla yetinmemişlerdir. Onlar, kendi fikri ve sözü olan, sözünü tüketmemiş çözüm sahibi isimlerdir.”¹¹⁷⁸ Kemal Tahir ve Baykan Sezer, uzak tarihimizden başlayarak Batı toplumundan farklılaştığımız noktaları gözler önüne sermişlerdir. Hiç bir yönümüzün Batı insanına benzemediğini ifade etmişlerdir. Türk toplumunun kendine özgü yapısını öne çıkarmaya çalışmışlardır. Bu yönüyle yerli sosyolojinin temellerini atmışlardır. Kızılçelik ve diğer yerli sosyolojinin savunucuları hareket noktası olarak Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in fikir sistemini benimsemişlerdir. “Kemal Tahir-Baykan Sezer düşünce sistemi, yerli sosyolojinin temelini teşkil eden bir düşünce demetidir. Kemal Tahir - Baykan Sezer, bir bütündür. İki arasında ‘ve’ bağlacını kaldıralım. İkiisini ‘bir’ likte ve ‘bir’ isim olarak ele alalım. Onların yerli ve özgün ruh ikizi olduklarını tescil edelim. Türk sosyolojisinde kendimize ait bir sözümüz varsa bu sözün onlara ait olduğunu idrak edelim.”¹¹⁷⁹

Kızılçelik, kendimize ait sözümüzün olabilmesi için öncelikle Türk toplumunu doğru bir şekilde ele almamız gerektiğini bunun için de Türk sosyolojisinin şart olduğunu belirtmiştir. “Artık sosyologlarımızın ‘Türkiye’de sosyoloji’ yerine ‘Türk sosyolojisi’ geleneğinden söz etmelerinin zamanı gelmiştir.”¹¹⁸⁰ Kızılçelik, Kemal

¹¹⁷⁷ *age.*, s.77-78.

¹¹⁷⁸ *age.*, s.78.

¹¹⁷⁹ *age.*, s.326-327.

¹¹⁸⁰ Sezgin Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s. 294.

Tahir ve Baykan Sezer'in yerli sosyoloji olarak Türk sosyolojisini kurduğunu ifade eder. Dolayısıyla bir Türk sosyoloji geleneği zaten mevcuttur.¹¹⁸¹ Sosyologlarımız Batılı kuramlarla ilgilenmeyi bırakıp bu geleneği geliştirebilirler. Zira Türk toplumu derin tarihsel köklere sahip ve büyük bir kültürel zenginliğe sahiptir. "Türk toplumu, Doğu toplumlarının öncüsü ve sözcüsü olup, Doğu toplumları arasında özel bir konuma sahiptir."¹¹⁸² Böylesine büyük bir toplumu Batı sosyoloji kalıplarıyla açıklamaya çalışmak sahip olduğumuz değerleri yadsımak anlamına gelir.

Kızılçelik, sorunlarımızın çözümü için Türk sosyolojisine gereksinim olduğunu belirtmiştir. Toplum analizini Doğu ve Batı diye ikiye ayıran Kızılçelik, Türk toplumunun Doğu uygarlığına mensup olduğunu bundan dolayı Batı toplum kuramlarının sorunlarımızı çözmekten uzak olduğunu belirtmiştir.¹¹⁸³ "Türk sosyolojisinin çerçevesini belirleyen Türk toplumunun özellikleri, tarihsel durumları ve sorunlarıdır. Türk toplumunun her boyutuyla tanımlanması Türk sosyolojisinin öncelikli konudur. Türk sosyolojisi, Türk toplumunun sorunlarına çözümler getirebildiği ve kendi özelliklerimizin bilincine varabildiği ölçüde yayılma ve gelişme olanağı bulacak, kendi kişiliğini ve ağırlığını duyurmaya başlayacaktır."¹¹⁸⁴

Kızılçelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in temellerini attığı Doğu-Batı çatışma kuramına dayalı olarak yerli sosyolojinin kurumsallaşması için uğraşmıştır. Kızılçelik, özellikle de Kemal Tahir'i yerlilik konusunda öncü bir isim olduğunu vurgulamıştır. Yerlilik konusunda Kemal Tahir, Türk düşünce tarihinde ve Türk sosyoloji tarihinde önemli bir isimdir. Kemal Tahir, yerlilik konusu üzerinde ciddi bir şekilde durmuş olması ve Baykan Sezer'in sosyolojisinin şekillenmesinde rolü olduğu için önemlidir. "Kemal Tahir ile birlikte Türk düşünce dünyası ve bu arada Türk sosyolojisi büyük bir yön değişikliğine girmiştir. Türk sosyolojisi onunla yeni ve önemli bir sayfa açmıştır. Çünkü, Kemal Tahir, Batı toplumlarından ithal edilen her şey üzerinde dikkatle düşünmemiz gerektiğini ileri sürmüştür. Kemal Tahir, Türk sosyologlarına Türkiye'nin sorunları üzerinde yeni baştan durmalarının gerekliliğini öğretmiş, bunun için de yerlileşmenin zorunluluğunu vurgulamıştır. Kemal Tahir, yerlilik konusu üzerinde ısrarla durmuş, yerli çözümler peşinde koşulması gerektiğini

¹¹⁸¹ *age.*, s.294-295.

¹¹⁸² *age.*, s.296.

¹¹⁸³ *age.*, s.298-299.

¹¹⁸⁴ *age.*, s. 300.

savunmuştur.”¹¹⁸⁵ Kızılcelik, Kemal Tahir ile birlikte ülkemizde devşirme sosyolojinin eleştiriye tabi tutulmasının başladığını söylemiştir. “Kemal Tahir, her sosyolog içinde bulunduğu toplumu anlamaya ve onun sorunlarına çözümler üretmeye koşullar biçiminde dile getirilen temel argüman üzerinde yeniden düşünmemizi sağlamıştır. Bu yeniden düşünme bizi, Batılı sosyolojik teorilerin Batılı toplumların gerçekliğinden üretildiğine, dolayısıyla onlarla *Batı-dışı mazlum toplumlardan* olan Türk toplumunun anlaşılacağı gerçeğine götürür. Demek ki, Kemal Tahir, Türk sosyologlarına Batı sosyolojisine karşı daha ihtiyatlı davranmaları gerektiğini kavratmıştır.”¹¹⁸⁶

Kızılcelik, Kemal Tahir’i toplum sorunları üzerine kafa yoran biri olarak ele almıştır. Hatta sosyologlardan daha büyük sorumlulukla toplum sorunlarına eğildiğini belirtmiştir. “1960’larda sosyologların üzerine düşenleri yapmadıkları toplumumuzda Kemal Tahir, sosyologların görevlerini üstlenmiş ve onlardan daha fazla toplum sorunlarına ilgi duymuştur.”¹¹⁸⁷ “Kemal Tahir, Türk sosyologlarının Türkiye’nin sorunlarına ilgi duymalarına, ancak bu sorunları Batılı teorilerden hareketle açıklama yanlısına düşmemelerine işaret etmektedir. Kemal Tahir, Türk sosyologlarına Türkiye’nin yapısını tahlil etmeleri noktasında Türk tarihine yönelmeleri gerektiği bilincini aşmıştır. Türk sosyologları, Kemal Tahir’den Türkiye’nin toplumsal gerçekliklerinin tarihsel gerçekliklerinde gömülü olduğunu öğrenmişlerdir. Türk toplumunun gerçeklikleri, Türkiye’nin tarihsel gerçeklikleriyle ilişkilendirildiğinde anlaşılabilir. Kısaca, Kemal Tahir, toplumsal gerçeklikleri tarihsel gerçeklikler üzerine inşa etmenin ve Türk toplumuna ve tarihine yönelişin zirvesidir.”¹¹⁸⁸

“Kemal Tahir, Türk sosyolojisi kanalını açandır. O, yerleşmenin, Türk toplum tarihine yönelmenin, Türk insanının sorunları üzerine düşünmenin, Batı taklitçiliğinden ve aktarmacılığından kurtulmanın öneminden söz etmişti.”¹¹⁸⁹ Kızılcelik, Kemal Tahir’in Türk sosyologlarının kendi tarihini bilmedikleri yönündeki iddiasını desteklemiştir. Kızılcelik, sosyologlarımızın sosyoloji yapmak için öncelikle

¹¹⁸⁵ Sezgin Kızılcelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 89.

¹¹⁸⁶ *age.*, s. 91.

¹¹⁸⁷ *age.*, s.91.

¹¹⁸⁸ *age.*, s.92.

¹¹⁸⁹ *age.*, s.99.

Batı toplumunu ve Batı tarihini öğrenmeye koşulduğunu söylemiştir.¹¹⁹⁰ Kemal Tahir, sosyologlarımızın bizim gerçekliğimizden uzak bir anlayışla sosyoloji yapmaya çalıştıklarını ilk fark eden düşünce adamımızdır. Kemal Tahir, bu gerçeği çok güzel biçimde dile getirmiştir: “Çok az şey biliyorduk. Memleketi bilmiyorduk, halkı bilmiyorduk çünkü tarihimizi bilmiyorduk”¹¹⁹¹ Bu nedenle Kemal Tahir, “Batıcı devşirmeci sosyologlarımıza Türkiye'nin tarihsel ve toplumsal durumuyla ilgilenmeleri gerektiğini, kendi gerçekliğimize sırtımızı dönerek bir yere varamayacağımızı ısrarla söylemiştir.”¹¹⁹²

Kemal Tahir, toplumumuzu hak ettiği yere taşımak ve insanımızın özelliklerini gerçekçi bir şekilde ortaya çıkarmak için yerliliği ön plana çıkarmıştır. Türk toplum tarihini ön yargılardan ve kabul görmüş yanlışlardan soyutlayarak ele alıp incelemiştir. Tarihimizin doğru olmayan bir şekilde yeni nesillere aktarılması ve toplumumuzun düşük niteliklerle ifade edilmesi onu rahatsız etmiştir. Çünkü, o “memleket aşığıdır. Bu ülkenin toprağına vurulmuş, havasına sevdalanmıştır. Batı hava sahasında dolaşan devşirmeci entelektüellerimizin önüne Türk hava sahasını ve onun gerçek iklimini koymuştur. ... Kemal Tahir, Batıcı düşünürler tarafından aşağılanan insanımıza yönelmiş, onu anlamaya çalışmış ve sorunlarını ele alıp incelemiştir. En büyük arzusu, küçümsenen ve yığın olarak görülen halkımızı tanımaktır.”¹¹⁹³

Kızılcık, Kemal Tahir'den önemli derecede etkilenen Baykan Sezer'in Türk sosyolojisinin kurulmasını ana meselesi yaptığını belirtir. Bundan dolayı Baykan Sezer, Türk sosyolojisinin çerçevesini oluşturan Türk düşüncesinin ana eğilimlerini belirlemeye çalışmıştır. Sezer, Türk sosyolojisinin ana eğilimlerinde ilki olarak onun Doğulu bir toplum olmasını ele almıştır. Tarihin, ilk büyük uygarlıkları Doğu'dadır. Sezer, Türk toplumunun Doğu toplumuna mensup olduğundan ötürü devletçi bir yapıda olduğunu belirtir. Doğu toplumlarında devlet toplumsal sistemi yöneten, sorunlara çözümler üreten toplum üstü bir niteliğe sahiptir. Bundan dolayı Türk toplumu sınıfların ve bireylerin etkin olduğu Batılı toplumlarla bağdaştırılamaz. Sezer, Türk düşüncesinin ikinci ana eğilimi olarak ‘Siyasetname’leri göstermiştir.

¹¹⁹⁰ *age.*, s.96.

¹¹⁹¹ Kemal Tahir den aktaran: Sezgin Kızılcık, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.96.

¹¹⁹² *age.*, s.96.

¹¹⁹³ *age.*, s.96.

Siyasetnameler Türk sosyolojisinin ilk izlerinin görüldüğü eserlerdir. Baykan Sezer, Türk düşünce tarihinde Siyasetnameler ve öğüt kitaplarının önemli olduğunu ve Türk sosyolojisinin habercisi ve öncü çalışmaları olduğunu ifade etmiştir. Türk düşüncesinin ana eğilimlerinden üçüncüsü tarihçileridir. Sezer, Türk tarihçilerinin özellikle de Osmanlı tarihçilerini Türk devlet ve toplumsal düzeni hakkında geniş bilgiler verdiklerini belirtir. Baykan sezer, dördüncü olarak, sosyolojiyle eski Türk düşüncesi arasında kurulacak olan bağlantının belli isimler etrafında değil de eski Türk düşünce geleneğinin öne çıkarılmasıyla sağlanmasının daha işlevsel olduğunu öne sürmüştür. Çünkü belli isimler etrafında yapılan değerlendirmeler eksik kalacak olup ilişkiyi bir bütün olarak gösteremeyecektir.¹¹⁹⁴ “Kısaca, Baykan Sezer, Türk sosyolojisinin sağlam temeller üzerine kurulmasında zengin Türk tarihini, onun verilerini, kaynaklarını, dayanaklarını ve deneyimlerini esas almıştır. Türk toplumunun tarihi, tarihte oynadığı rol, edindiği konum ve oluşturduğu birikim, toplumumuzu değerlendirmede oldukça ehemmiyet arz etmektedir.”¹¹⁹⁵

Baykan Sezer, toplumları tarihsel süreç içerisinde açıklayan toplum modellerinin varlığından söz etmiştir. Bu toplum modelleri söz konusu toplumun genel özelliklerini içinde barındırır. Sezer, Türk tarihini içinde barındıran kabul görmüş üç toplum modelinden bahsederek bunların eleştirisini yapmıştır. Sezer, bu modellerden biri olarak Asya Tipi Üretim Tarzını ele almıştır. Sezer, Osmanlı’yı ATÜT modeliyle açıklayan kuramların yanlışlığını ortaya sermiştir. Sezer, kabul gören bu görüşün Osmanlı toplum yapısını yansıtmadığını belirtmiştir. Sezer, aynı şekilde bir diğer model olan Osmanlı’nın feodalizm olduğunu açıklayan kuramında yanlış olduğunun altını çizmiştir. Sezer’in üçüncü olarak ele alıp eleştirdiği bir diğer model de çağdaşlaşma-azgelişmişlik modelidir. Sezer, çağdaşlaşmayı Batı’nın kendi model ve üstünlüğünü dünyaya dayatmak için uyguladığı bir politika olarak değerlendirmektedir. Çağdaşlaşma tamamıyla Batı’nın çıkarına olan bir söylemdir.¹¹⁹⁶ Sezer, söz konusu üç modelin de Batılı kaynaklardan kabul gördüğünü bu nedenle Türk toplumunu yansıtmadığını belirtmiştir.¹¹⁹⁷“Türk toplumunu ve gerçeğini

¹¹⁹⁴ Sezgin Kızılcıkelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.300-302; Sezgin Kızılcıkelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s.132-134; Sezgin Kızılcıkelik, *Baykan Sezer’in Sosyoloji Anlayışı*, s. 142-147.

¹¹⁹⁵ Sezgin Kızılcıkelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.307.

¹¹⁹⁶ Sezgin Kızılcıkelik, *Baykan Sezer’in Sosyoloji Anlayışı*, s. 114-115.

¹¹⁹⁷ Sezgin Kızılcıkelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.308-315.

açıklayabilmek için düşün adamlarımızca ileri sürülen çağdaşlaşma-azgelişmişlik modeli, feodalizm modeli ve ATÜT modeli, Batı-temelli anlayışlardır. Baykan Sezer, söz konusu modelleri Batı'nın çıkarlarını, üstünlüğünü ya da gelişmişliğini ön plana çıkarmaları ve Türk toplumunu Batı'daki kalıplara uydurmak zorunluluğu duyduklarından dolayı eleştirmiştir. Bu durum karşısında tek geçerli yol, Türk toplumuna, tarihine ve gerçeğine dayanan modeller geliştirmektir. Bunu da Türk sosyolojisi yapacaktır.”¹¹⁹⁸

“Baykan Sezer'e göre, Herodotos'tan bu yana Batı, Doğu toplumlarını barbar olarak ele almıştır. Günümüzde ise, barbarın yerine ‘ilkel’ ya da ‘azgelişmiş’ kavramlarını kullanmaya başlamış, sürekli olarak Doğu toplumlarını küçümsemiş, onlara karşı önyargılı olmuş ve onların sorunlarını önemsememiştir. Batı'nın bu tavrı geliştirdiği sosyolojide de kendisini net bir şekilde açığa vurmuştur.”¹¹⁹⁹ Sezer, Batı sosyolojisini, Batı ideolojisinin bir aracı olarak görmüştür. Batı sosyolojisi, Batı'nın çıkarını savunur. Temel amacı Batı dünya egemenliğini perçinlemektir. Kendi dışındaki toplumlara önyargıyla bakar. Kendi dışındaki toplumların sorunlarını çözmeye yetkin değildir. Sezer, bundan dolayı Doğu bakış açısıyla temellendirilmiş, Türk toplumunun çıkarına uygun, sorunlarımızı Doğu-Batı ilişkileri içerisinde çözmeye çalışan, düşünce geleneğimizi ve tarihimizle bağlantı kuran Türk sosyolojisi'nin kurulmasının şart olduğunu belirtmiştir.¹²⁰⁰ “O halde, Batı'nın gerçekliğini açıklayan Batı sosyolojisi Türk toplumunun sosyal yapısını ve gerçekliğini izah edemez. Batı'nın çıkarlarını korumayı kendisine misyon edinen, onun üstünlüğünü savunan ve Batı ideolojisini yansıtan Batı sosyolojisi, Türkiye'nin çıkarlarına terstir.”¹²⁰¹

Sezer, yerli sosyolojinin Osmanlı'nın sistemini doğru anlamakla işe başlaması gerektiğini belirtmiştir. Zira yeni kurulan Türk devleti hem Osmanlı'nın devamıdır hem de Osmanlı tarih içerisindeki misyonuyla Doğu toplumlarının ve Türk toplumun Batı uygarlığı karşısındaki konumu hakkında geniş bilgiler sağlamaktadır. “Sezer, Türk tarihi içinde, bugünkü açmazlarımıza çözüm getirme noktasında, en ayrıcalıklı yeri Osmanlı İmparatorluğu'na vermiştir. Osmanlı İmparatorluğu, Doğu-Batı

¹¹⁹⁸ *age.*, s.315.

¹¹⁹⁹ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 117.

¹²⁰⁰ *age.*, s.118.

¹²⁰¹ Sezgin Kızılcelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. viii.

çatışması üzerine kurulmuştur. Bu durum, ona taraflardan birisi olmaktan öteye, tarafların ilişkisini denetleyen bir dünya imparatorluğu olma olanağını vermiştir. Böylece, Osmanlı, geçmiş ve öteki uygarlıkların deneylerine sahip çıkan bir özelliğe ve zenginliğe sahiptir. Osmanlı, aynı zamanda, değişik uygarlıkların zenginliklerinden bir uyum içinde nasıl yararlanılabileceğini de tüm dünyaya göstermiştir.”¹²⁰²

Türk sosyolojisinin Osmanlı’yı iyi anlaması gerektiğini belirten Sezer, bu anlayışa Türk sosyolojisinin tarihsel yöntem üzerine kurmak istemiştir. “Ancak, burada sorulması gereken önemli bir soru vardır. Sosyoloji tarihin birikimi, bilgisi ve deneylerinden hangi yönde ve nasıl yararlanacaktır? Söz konusu soruya Sezer, Sosyolojide Yöntem Tartışmaları adlı yapıtında yanıt aramıştır. Bu konuda yapılması gereken tarihte temel etkenin, yani bir dönemden öteki döneme geçişte etkili olan olayların bulunup ortaya çıkarılmasıdır. Temel etken, bütün öteki etkenleri gerçek anlamlarıyla kavrayabilmenin ana koşulu olup, bir topluma kimliğini kazandıran, toplumu ve dönemini yönlendiren etkidir.”¹²⁰³

Kızılçelik, Türk tarihinin zengin bir geçmişinin olduğunu hatırlatarak bu zenginlik içerisinde sorunlarımızın çözümüne ilişkin bilgiler bulmanın zor olmayacağını ifade etmiştir. “Türk tarihi, Orta-Asya’dan Yakın-Doğu’ya uzanan bir serüveni kapsar ve yerleşik-göçebe ilişkisinden Doğu Batı ilişkisine uzanan geniş bir çerçeve elde edilmesine izin verir. Bu geniş tarih alanı içinde günümüz Türk toplumunun sorunlarını anlayabilme ve değerlendirebilme olanağı vardır.”¹²⁰⁴ Baykan Sezer, Türk sosyolojisinin sağlam temeller üzerine kurulmasında zengin Türk tarihini, onun; veri, kaynak, dayanak ve deneyimlerini esas almıştır. Türk toplumunun tarihi, tarihte oynadığı rol, edindiği konum ve oluşturduğu birikim, onun değerlendirilmesinde oldukça önemlidir. “¹²⁰⁵

Kısacası, Kızılçelik, toplumumuzda var olan sorunların Batı sosyoloji kalıplarıyla çözülemeyeceğini Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in fark ettiğini belirtmiş kendisi de onlardan almış olduğu bilinçle de Türk sosyolojisini yerli temeller üzerine kurmayı amaç edinmiştir. Kızılçelik, ilkin Batı sosyolojinin kendisini sorunlu bulmuş,

¹²⁰² *age.*, s.138.

¹²⁰³ *age.*, s.136.

¹²⁰⁴ *age.*, s.137.

¹²⁰⁵ *age.*, s.138.

onun Batı'da burjuva sınıfına hizmet etmek için yapılandırıldığını belirtmiştir. Batı sosyolojisinin Batı-dışı mazlum milletlere yönelişi de onları Batı uygarlığının etkisi altına alma amacı taşımaktadır. Kızılcelik, toplumsal yapımızın anlaşılması ya da sorunlarımızın çözümü için Batı sosyoloji kuramlarından medet umanları eleştirmiştir. Kızılcelik, Batı uygarlığının bize katacağı olumlu şeylerinin olmadığını söylemiştir. Bu nedenle yerli sosyolojinin kurulması gerektiğini ileri sürmüştür. "Siyasette olduğu gibi ekonomi ve sosyal bilim alanlarında yerlileşmeyi esas almak, yapımızı, sorunlarımızı ve dinamiklerimiz yerli bir bakış açısıyla tahlil etmek gerekir. Her sahada yerleşme, yerlilik konusu üzerinde durmak ve yerli çözümler peşinde koşmak şarttır. Türkiye'yi açıklayabilmek ve onu yeniden büyük bir aktör haline getirebilmek için yerli tezler geliştirmek zorunludur. Bunun için de Türk düşünce dünyasından dolaşmamız, tarih hazinemizin zenginliği içinde gezinti yapmamız, geleneklerimizin izlerini sürmemiz, bunlardan hareketle yeni teoriler geliştirmemiz icap eder. Batılı reçetelerden, 'izm'lerden ve kalıplardan vazgeçmemiz, onların kurtuluş değil, ölüm reçeteleri olduğu gerçeğini fark etmemiz gerekir. Türk toplumunun bünyesini, önemini, gücünü, günümüzde ve tarihteki yerini saptamak gayreti içinde olmak, tek çıkar yoldur. AB ve ABD'de her şeyin sonunun ilan edildiği bir dönemde, yani Batı sisteminin sefaletinin her noktada ayyuka çıktığı, Batı hükümlerinin sonunun geldiği bir zaman diliminde, bizim söyleyeceğimiz sözümüz her zaman olduğu gibi şimdi de vardır."¹²⁰⁶

Doğu-Batı çatışması teorisi toplum farklılıklarını kabul eden bir anlayıştır. Kızılcelik'e göre, tüm toplumların kendine özgü bir yapısı vardır. Türk toplumunun da aynı şekilde kendine has özellikleri vardır. Bu nedenle Türk toplumunun yapısal özelliklerini anlayabilmek için kendi köklerine inmemiz gerekir. Bu olanığı Doğu-Batı çatışması teorisiyle yaratabiliriz. Ancak ki sosyoloji tarihimize baktığımızda Batılı sosyologların teorileri ışığında toplumsal özelliklerimizi açıklamaya çalışıyoruz. Oysa ki Batı da oluşturulan teoriler Batı toplumunun özelliklerinden hareketle oluşturulmuştur. Bu nedenle Türk toplumunu açıklama yeterliliğinde olamayacaklardır. Kızılcelik de bu durumu eleştirmiştir. "Toplumları aynı kefeye koymak, aynı ölçülerle değerlendirmek, aynı kavram ve kuramlarla açıklamaya

¹²⁰⁶ Sezgin Kızılcelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.332.

Kalkışmak, çapsız sosyologların sıkça yaptıkları bir şeydir. Çünkü her toplum biriciktir. Kenedine has özelliklere sahiptir. Toplumlar, tarihin başlangıcından bu yana birbirlerinden farklılaşmışlar farklı gelişme çizgileri izlemişlerdir.”¹²⁰⁷

Kızılçelik’e göre, “Türk toplumu tarihte ve günümüzde biriciktir, eşsizdir kendine özgüdür, hiçbir topluma benzemez *biz bize benzeriz-* ve başka bir topluma benzer hale de getirilemez. Türk toplumunu Batılı bir toplum haline getirmek ve Batı’yla aynıleştirmek, imkânsızdır. Türk toplumu, Amerikalı ve Avrupalı olamaz.”¹²⁰⁸ Kızılçelik, Batı kuramlarıyla toplumumuzu açıklamaya çalışan sosyologlarımıza anlam verememiştir. Batılı kuram ve kavramlardan sıyrılıp kendi sosyolojimizi kurmamız gerekmektedir. “Aslında en büyük sefaletimiz de bu noktada karşımıza çıkmaktadır. Başka bir deyişle, kendimize özgü bir sosyoloji geleneği oluşturamamamız, sefaletlerimizin belki de en mühimidir.”¹²⁰⁹ Kızılçelik, Batı sosyolojisini bilmemiz gerektiğini fakat onlardan aldığımızı birebir Türk toplumuna aktararak sosyoloji yapamayacağımızı ifade etmiştir.

Batı sosyolojisi, Batı toplumunun yararına olan ideolojiyi dünyaya yaymaya çalışır. Türk sosyolojisini Batı sosyolojisinin hazır kalıplarıyla yapmaya çalışmamız Batı toplumunun çıkarına olan ideolojiyi ülkemizde yaymak görevini üstlenmemizi sağlayacaktır. Kızılçelik’in önerdiği şekilde kendi tarihimizi ve kendi insanımızı bilerek kendi sosyolojimizi yapmamız gerekmektedir. Ancak ki bu anlayışla sosyoloji yapmak toplumumuzun yararına olacaktır. Kızılçelik, kendi gerçekliğimize ilişkin sosyoloji yapma metodunu Kemal Tahir ve Baykan Sezer’in bize söylemiş olduğunu göstermiştir. Kemal Tahir’in temellerini attığı Baykan Sezer’in geliştirmiş olduğu Doğu-Batı çatışması teorisi yerli sosyoloji yapma yönündeki özgün kuramımızdır. Sezgin Kızılçelik’de günümüzde Doğu-Batı çatışması teorisini geliştirerek yerli sosyolojiye önemli bir katkı sunmaktadır. Kızılçelik’in isteği de tüm sosyologlarımızın Batılı kalıplardan kendilerini sıyrarak yerli sosyoloji anlayışıyla insanımıza yönelmeleridir.¹²¹⁰

¹²⁰⁷ Sezgin Kızılçelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 151-152.

¹²⁰⁸ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2014, s. Viii.

¹²⁰⁹ Sezgin Kızılçelik, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.288.

¹²¹⁰ *age.*, s.288.

4.2.1 Aktarmacı Sosyologlara İtirazları

Kızılçelik, Doğu toplumlarının 19. yüzyıldan bu yana sistematik bir şekilde Batı toplumlarına bağımlı hale getirildiğini ifade etmiştir. Doğu toplumları içerisinde bulunan Türk toplumu da bu dönemde Batı'nın iktisadi, kültürel, hukuksal sistemine bağımlı hale gelmiştir. Türk toplumunun Batı toplumuyla olan bu bağılılığı felsefede ve sosyal bilimlerde de kendisini göstermiştir.¹²¹¹ Batı, 19.yüzyılda elde ettiği dünya egemenliğini sürdürme amacıyla sosyal bilimler vasıtasıyla Batı-dışı toplumları denetim altına almak istemiştir. Kızılçelik, sosyolojinin de bu dönemde önemli bir bilim olarak öne çıktığını ve onun da amacının Batı'nın kapitalist sisteminden doğan çelişkileri örtbas etmek ve Batı toplumlarının Doğu toplumları üzerinde hakimiyet kurmanın yollarını aramak olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu dönemde sosyalizm ve komünizm ideolojilerin yaygınlaştığı dönem olması sebebiyle de sosyoloji bu ideolojilerin önünü kapitalizm adına kesme görevini üstlenmiştir.¹²¹²

Sosyoloji, 19.yüzyılda Batı'nın dünya hakimiyetini ele almasıyla birlikte dünya geneline hızla yayılan bir bilim olmuştur. Sosyoloji Türkiye'ye de çok hızlı bir şekilde girmiştir. Sosyoloji kuruluş amacına uygun olarak ülkemizde Batı'nın üstünlüğünü ve değerlerini bize kabul ettirmek için uğraş vermiştir. Ayrıca Türkiye'nin sorunlarını aşmanın yolunun da Batıcılışma sisteminin kabul edilmesinden geçtiği yönündeki söylemlerini dillendirmiştir.¹²¹³ Kızılçelik, sosyolojinin Batı sistemini Türkiye'ye telkin etmek amacıyla ülkemize getirildiğini savunur. Sosyolojinin bu amacına uygun olarak da sosyologlarımız Batılı sosyoloji modellerini ülkemize taşımışlardır. Sosyologlarımız ülkenin sorunlarını Batılı teorilerle aşmaya çalışmışlardır. Batı sosyolojisinin teorilerini ülkemizde ülke sorunlarını çözmek amacıyla kullanmak isteyen sosyologlarımız Türk sosyolojisini Batı aktarmacılığı yapmaktan öteye götürememişlerdir.¹²¹⁴

Türk sosyolojisinin en başından itibaren Batı'ya bağımlı olduğunu, Bu bağımlılığın Batı'nın dünyaya ihraç etmek için uğraştığı modernlik ve Batıcılışma

¹²¹¹ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, 2014, s.188.

¹²¹² *age.*, s.188.

¹²¹³ Sezgin Kızılçelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 9-10.

¹²¹⁴ *age.*, s.10.

kavramıyla gerçekleştiğini öne süren Kızılçelik, Tanzimat ile birlikte Batı'nın örnek alındığını, Batı sisteminin kusursuzluğuna inanıldığını ve Türk sosyolojisinin de kendisini Batı'nın kavramlarıyla donattığını belirterek bu durumu şöyle ifade eder: sosyologlarımız “Batı sosyolojisine tapınmakla meşgul olmuşlar, sürekli onların dergahına gitmişler, hatta en iyi mürit olma yönünde kendilerini ispata çalışmışlar, sosyolojinin neliğini sorgulamamışlardır.”¹²¹⁵

“Türkiye’de sosyolojinin kuruluşunda Abdullah Cevdet, Ahmet Şuayip, Rıza Tevfik, Bedî Nuri, Baha Tevfik, Mustafa Suphi, Mehmet Ali Şevki, Hüseyin Cahit Yalçın, Yusuf Akçura, Salih Zeki, Satı Bey, Tekin Alp, Ziya Gökalp ve Prens Sabahattin gibi birçok düşünce adamının katkısı vardır.”¹²¹⁶ Yukarıda belirtilen düşünce adamları sayesinde Batı’da oluşturulmuş bütün sosyoloji ekolleri ülkemizde temsil edilmiştir. İlk dönem sosyologlar Türkiye’yi Batılı bir toplum gibi görmüşlerdir. Ülkenin sorunlarını da bu teorilerle çözmek istemişlerdir.¹²¹⁷ “İlk dönem Türk sosyologları, Türk toplumu nasıl kurtulabilir? Sorusuna Batı sosyolojisinden dolaşarak cevap bulmaya çalışmışlardır.”¹²¹⁸

Türk toplumunun kurtuluşuna çare arama amacı, ilk sosyologlarımız olan Ziya Gökalp ve Prens Sabahattin’den itibaren gelenekselleşmiş bir sosyoloji yaklaşımı olmuştur. Bu bağlamda Ziya Gökalp ve Prens Sabahattin “Türk sosyolojisinin gelişimini, ana çizgilerini ve temel yönelimlerini belirlemede etkili olmuşlardır.”¹²¹⁹ Bu iki sosyologumuz Fransız sosyolojisini ülkemizde temsil etmişlerdir. “Resmi ideolojiye Prens Sabahattin'den daha yakın olan Ziya Gökalp sayesinde, Fransız sosyoloji geleneğinin Durkheimci kanadı, 1940'lı yıllara kadar Türk sosyolojisi üzerinde etkili olmuştur. Bu yıllarda Türk sosyolojisinde öne çıkan Hilmi Ziya Ülken, Ziyaeddin Fahri Findıkoğlu ve Nurettin Şazi Kösemihal, Fransız sosyoloji geleneğinin tesirindedirler ve hatta üçü de Ziya Gökalp'in devamcısı gibidirler.”¹²²⁰

Kızılçelik, ülkemizde 1940'lı yıllara kadar Türk sosyolojisinde Durkheim sosyolojisinin egemen olduğunu belirtmiştir. Ama 1930'lu yılların sonundan itibaren

¹²¹⁵ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, 2014, s. 191.

¹²¹⁶ Sezgin Kızılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 74-75.

¹²¹⁷ *age.*, s.75.

¹²¹⁸ *age.*, s.75.

¹²¹⁹ *age.*, s.76.

¹²²⁰ *age.*, s.76.

Weber'in çizgisine dayalı "sosyal siyaset ekolü" Türk sosyolojisinde yaygınlaşmaya başlamıştır.¹²²¹ "Türk sosyolojisinde, 1930'ların sonlarında, Almanya'da Hitler'in ırkçı ve faşist uygulamalarından kaçıp Türkiye'ye gelen Alman sosyologların etkisiyle yeni bir dönem başlamıştır. Türk sosyolojisi, Fransız sosyolojisiyle birlikte Alman sosyolojisinin de etkisine girmiştir. Gerhard Kessler ve Alexander Rustow adlı Alman sosyologların İstanbul Üniversitesi'nde çalışmaya başlamasıyla sosyal siyaset ekolü Türk sosyolojisindeki yerini almıştır."¹²²² "Alman sosyologların yetiştirdiği sosyologlarla birlikte Türk sosyolojisinin ana çizgileri daha da netleşmiştir: Emile Durkheim-Ziya Gökalp, F. Le Play-Prens Sabahattin, Max Weber-Sabri F. Ülgener,"¹²²³ şeklinde sosyologlarımız Batılı sosyologlarla eşleşerek onların sosyoloji anlayışlarını ülkemize taşımışlardır.

Kızılcılık, 1960'lardan sonra sosyolojimizde kendi tarihimize yönelen, kendi kültürel yapımızın ışığında toplumumuzu anlamaya çalışan bir anlayışın sosyolojimizde yer edindiğini vurgular. Kızılcılık, sosyologlarımızın Türk tarihine yönelerek sosyoloji yapmaya başladıklarını bunun da sosyolojimizde bir devrim olduğunu beyan etmiştir.¹²²⁴

Kızılcılık, 1960'lardaki sosyolojimizdeki değişimin büsbütün bütün sosyologları kapsamadığını deklare etmiştir. Kızılcılık, bu dönemde sosyologlarımız genel olarak Batı aktarmacılığını sürdürmekle birlikte Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in fikir sistemiyle birlikte sosyolojimizde yeni bir dönemin başladığını açıklamıştır. Kızılcılık, bu anlayışın ilk olarak Kemal Tahir ile yıkıldığını belirtmiştir.¹²²⁵ Kızılcılık, Kemal Tahir'in fikir sisteminden hareketle Baykan Sezer'in Türk toplumunun tarihine yönelerek yerli ve özgün sosyolojimizin sistemini kurmaya çalıştığını ifade etmiştir. Eş deyişle, Kemal Tahir ve Baykan Sezer, Doğu-Batı çatışması ışığında toplum farklılıklarını göz önüne alarak Batı kalıplarıyla sosyoloji yapma geleneğini eleştirerek onun karşısına yerli sosyoloji anlayışını çıkarmışlardır.¹²²⁶

¹²²¹ *age.*, s.77.

¹²²² *age.*, s.77.

¹²²³ *age.*, s.79.

¹²²⁴ *age.*, s.82.

¹²²⁵ *age.*, s.86.

¹²²⁶ Sezgin Kızılcılık, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 13.

Kızılcelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in kendi tarihimize yönelerek toplumumuzu açıklamaya çalışmalarını çok önemsemiştir. Kızılcelik, bu anlayışla Türk toplumunu anlayabileceğimizi ve sorunlarına çözüm bulabileceğimizi savunmuştur. "Türk sosyologlarının Türk toplum yapısını tahlil etme ve onun sorunlarına çözüm getirme noktasında tarihe yönelmeleri ve ilgi duymaları önemli bir çabadır. Türk sosyologlarının toplum ve tarih bilgisi ekseninde toplum gerçeğine ve sorunlarına çözüm üretmeye yoğun ilgi duyması, Türk toplumunu yeniden düşünmesi ve Türkiye'nin düzenini tartışması, Türk sosyolojisi açısından kayda değer girişimlerdir."¹²²⁷

Kızılcelik, kısacası, Türk sosyolojisinin 1960'lı yıllara kadar Batı sosyolojisinin kavram ve kuramlarını aktarmakla şekillendiğini ifade etmiştir. Türk sosyolojisi bu döneme kadar Batı sosyolojisi ile toplumumuzu anlamaya çalışmıştır. Doğal olarak Türk sosyologları da bu döneme kadar kendi toplumlarının değil Batılı toplumların uzmanı olmuşlardır.¹²²⁸ Kızılcelik, bu döneme kadar zgn bir Türk sosyolojisinin yaratılamamasının nedeni olarak Batı aktarmacılığının yanı sıra kendi toplumsal varlığımızı kmseyerek Batı'yı ve Batı'nın yaratmış olduğu her şeyi üstün görme anlayışının olduğunu belirtmiştir. Buna dayanarak sosyoloji de en iyi şekilde Batı'da yapılabilir yanlış görüşü kabul edilmiştir.¹²²⁹

Kısaca, Kızılcelik, ilk dönem sosyologlarının ve onların ardılları olan günümüz sosyologlarının Türk sosyolojisi adına Batı sosyolojisini aktarmaktan öte özgün bir çalışma yapmadıklarını belirtmiştir. "Batı sosyolojisinin tahakkümü altında olan sosyolojimizde aktarmacılıktan kaynaklı bir tercüme modası yaygındır. Batıcı sosyologlarımız, tercüme odasının ev sahibi gibi iş görmektedirler."¹²³⁰ Kızılcelik, Türk sosyolojisinde ne çıkan, bilindik, popüler sosyologlarımızı değerlendirerek onların çalışmalarındaki Batı aktarmacılığını su yüzüne çıkarmaya çalışmıştır. Kızılcelik, Türk sosyolojisinde ne çıkan sosyologlardan Ziya Gökalp, Prens Sabahattin, Sabri Ülgener, Mübeccel Belik Kıray, şerif Mardin, Emre Kongar ve

¹²²⁷ Sezgin Kızılcelik, *zgnlğn Sosyolojisi*, s. 82.

¹²²⁸ *age.*, s.84.

¹²²⁹ *age.*, s.85.

¹²³⁰ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 11.

Nilüfer Göle üzerinden sosyologlarımızın aktarma üzerine yapmış oldukları sosyolojiyi gözler önüne sermiştir.

Kızılçelik, aktarmacı sosyologlar olarak nitelendirdiği isimlerden Ziya Gökalp'i sosyoloji biliminin ülkemizde temellerinin atılmasında baş rolü olan kişi olarak üzerinde durulması gerektiğini söyler. Ziya Gökalp, Batıcı sosyolojinin ülkemizdeki mimarıdır.¹²³¹ Ziya Gökalp, “sosyolojimizin genel çerçevesini belirlemiş, kendisinden sonraki kuşaklar üzerinde derin izler ve etkiler bırakmıştır.”¹²³² Ziya Gökalp, Türk toplumunun sorunlarına Batı sosyolojisinin kavram ve kuramlarından hareketle eğilmiş, Batılı sosyologların gözünden Türk toplumuna bakmıştır.¹²³³ Ziya Gökalp, Türk toplumuna erişilecek hedef olarak Batı medeniyetini göstermiştir. Kızılçelik, bundan dolayı Gökalp'in, Batı sosyolojisinin kavramlarıyla Türk toplumunu ele almasını doğal bir şey olarak algıladığını belirtmiştir.¹²³⁴

Kızılçelik, Gökalp'in Durkheim'in sosyolojisini ülkemizde temsil ettiğini ifade ederek, Gökalp'in bu doğrultu da Durkheim'in teori ve kavramlarıyla ülkemizde sosyoloji yaptığını söylemiştir.¹²³⁵ Kısacası, Gökalp, Durkheim sosyolojisine önem vermiş, Durkheim'in Batı toplumu için oluşturmuş olduğu kuramlar ile Türk toplumunu açıklamaya çalışmıştır. Kızılçelik, Ziya Gökalp'in diğer aktarmacı Batıcı sosyologlarımızla kıyaslandığında onun Durkheim'dan aldığı kavramlar üzerinde düşündüğünü bu kavramlardan yeni kavramlar yaratmak için uğraştığını görmekteyiz diyerek, onun diğer Batıcı sosyologlardan ayrıldığını belirtmiştir. Özellikle de onun bu yönü aynı dönemde yaşamış olan Prens Sabahattin'den ayrılmaktadır.¹²³⁶

Prens Sabahattin, Gökalp ile zıt görüşlere sahip olmakla birlikte sosyolojinin ülkemizde kurucularındandır. Bu iki sosyologun görüşlerinde uzlaşma olmamakla birlikte ortak noktaları Batı sosyolojisinden hareket etmeleridir.¹²³⁷ Kızılçelik, Prens Sabahattin'i Batıcı sosyoloji anlayışını ülkemize yerleştiren Ziya Gökalp'ten sonra ikinci sırada etkili olan sosyolog olarak değerlendirmiştir. Kızılçelik, Prens

¹²³¹ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s.192.

¹²³² *age.*, s.192.

¹²³³ *age.*, s.193.

¹²³⁴ *age.*, s.193.

¹²³⁵ *age.*, s.193-194.

¹²³⁶ *age.*, s.196.

¹²³⁷ *age.*, s.197.

Sabahattin'in, Le Play'in "science sociale" ekolünün tezlerini takip ettiğini kendisine has bir düşünce yapısı geliştirmedeğini, bu ekolün birey merkezli sosyoloji anlayışını ülkemizde geliştirmeye çalıştığını, Türkiye'nin sorunlarını bu görüşün yaklaşımlarıyla çözmeye giriştiğini dile getirmiştir.¹²³⁸ Prens Sabahattin, "science sociale" ekolü aracılığıyla Türkiye'nin yapısal sorunlarının çözüleceğini savunmuştur.¹²³⁹

Prens Sabahattin, Türk toplumunun kamucu toplum anlayışından vazgeçip bireyci toplum modelini benimsemesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bireyin bağımsız bir şekilde düşünüp hareket etmesi gerektiğini ifade ettiği "teşebbüs-i şahsi" kavramını benimsemiştir. Bireye yönelmenin yanında adem-i merkezîyetçi görüş açısını da benimseyerek Türkiye'nin kurtuluş reçetesi olarak bu kavramları öne sürmüştür. Prens, "science sociale" ekolünün Doğu toplumlarının bilgisiz ve geri kalmış ülkeler olarak değerlendirdiği yaklaşımı benimsemiştir. O, Batı'nın bireyci sistemiyle geliştiğini, Doğu'nun ise kamucu sistemiyle geri kaldığını ileri sürmüştür.¹²⁴⁰ Prens Sabahattin, görüldüğü gibi Türk toplumunun yapısal özelliklerini dikkate almadan Batı toplum yapısına göre oluşturulan kuramlarla Türkiye'nin sorunlarını çözmeye girişimine yeltenmiştir.

Kızılcılık, Ziya Gökalp ve Prens Sabahattin'den sonra Batı sosyolojisini ülkemize yerleştirmede önemli görev üstlenen diğer kişinin Sabri Fehmi Ülgener olduğunu dile getirmiştir. Ziya Gökalp ve Prens Sabahattin, Fransız sosyolojisini ülkemizde temsil ederken Ülgener, onlardan farklı olarak Alman sosyolojisinden Weber'in çalışmalarını takip etmiştir. Bu yönüyle Batı sosyolojisinin daha geniş çerçevede temsilinin önünü açmıştır.¹²⁴¹

"Ülgener, Weber'in metodolojisini benimsemiş, onun yaklaşımları ışığında Osmanlı İmparatorluğu'nu, bilhassa Osmanlı kültürünü tetkik etmiştir."¹²⁴² Ülgener, Osmanlı'nın kapitalistleşememe olgusunu Weber'in Protestan ahlâkının kapitalizmi belirlediği tezini Osmanlı üzerine uyarlamaya çalışmıştır. Dinin ekonomi üzerindeki etkisini Osmanlı üzerinde anlamaya çalışmıştır.¹²⁴³ Kızılcılık, Ülgener'in ülkemizde

¹²³⁸ *age.*, s.201.

¹²³⁹ *age.*, s.201.

¹²⁴⁰ *age.*, s.201-202.

¹²⁴¹ *age.*, s.202.

¹²⁴² *age.*, s.204.

¹²⁴³ *age.*, s.204-206.

çok önemsendiğini onun metodolojisinin özgün olarak görüldüğünü oysaki Ülgener'in yaptığına sadece Weber'in kuramlarını Türkiye'ye uyarlamak olduğunu belirtmiştir. "Ülgener, özü itibarıyla Weber'in Türkiye ana temsilcisi olarak iş görmüştür."¹²⁴⁴ Sonuç olarak Ülgener, metodolojisini Weber'den almıştır. Weber'in "anlayıcı" ve "yorumlayıcı" sosyolojisinin ülkemizde temsilciliğini yapmıştır. Kızılcılık, bu doğrultuda Ülgener'i Batı aktarmacılığındaki bloğa yerleştirir.

Kızılcılık'in aktarmacı sosyologlarımızdan üzerinde durduğu bir diğer isim Mübeccel Belik Kıray'dır. Kızılcılık, Kıray'ın 1960 yılından bu yana meşhur sosyologlarımız arasında olduğunu dile getirir. Kıray, "değişmenin sosyologu" olarak hafızalarda yer edinmiştir. Kıray çok sayıda eser kaleme almıştır. Onu adı sosyoloji alanında hep ön planda olmuştur. Kızılcılık, Kıray'ın Türk sosyolojisinde popüler olmasına rağmen kendine özgü kavram ve kuram yaratamadığını ileri sürmüştür. Kızılcılık, Kıray'ın popülerliğinin Amerikan sosyolojisini ülkemizde temsil etmekten ibaret olduğunu belirtmiştir.¹²⁴⁵

Kıray, Batı'nın öne çıkan sosyologların benimsemiş oldukları toplumları az gelişmiş geleneksel toplumlar ve gelişmiş modern toplumlar olarak iki kategoride değerlendirme yaklaşımını benimsemiş, geleneksel toplumdan modern topluma geçişini ön gören Batılı teorilerden hareket etmiştir.¹²⁴⁶ Kıray'ın çalışmalarının özgün olmadığını, pozitivistten hareketle işlevselci yaklaşımı benimsemiş bir sosyoloji anlayışının olduğunu belirten Kızılcılık, onun Amerika'ya hayran olduğunu, sosyal bilimlerin temel merkezi olan Fransa, Almanya gibi ülkeleri görmezden gelerek Amerika'yı sosyal bilimlerle eşleştirdiğini ifade etmiştir.¹²⁴⁷

Kısacası, Kıray, Türk Toplumunu, Batılı kavramlarla açıklamaya çalışmıştır. Kıray, Osmanlı sistemini Batı'nın kapitalizm öncesi sistemi olan feodalizm olarak görmüştür. Türkiye'yi ise yarı feodal bir yapılanma olarak açıklamaya çalışmış ve sorunların da feodal bağları olan sistemden sıyrılıp modern toplum sistemiyle

¹²⁴⁴ *age.*, s.208.

¹²⁴⁵ *age.*, s.208-209.

¹²⁴⁶ *age.*, s.209.

¹²⁴⁷ *age.*, s.209-212.

bütünleştigi takdirde çözeceğini belirtmiştir. Kızılcelik, Kıray'ın bazı çalışmalarının kendisinin de ifade ettiği gibi Amerikalıların direktifleriyle yapıldığını belirtir.¹²⁴⁸

Kıray'ın, Türk sosyoloji tarihinde örnek olarak öne çıkarılan saha araştırmalarının sosyolojik veriler toplamadığını, teknik olarak bu çalışmaların hatalı olduğunu, günümüzde yapılan sıradan hatta teknik olarak kusurlu çalışmaların dahi onun çalışmalarından üstün olduğunu savunan Kızılcelik, çalışmalarında da Amerikan sosyolojisinin kavram ve kuramlarını kullanarak, Türk toplumunu açıklamaya çalışmış olmasından ötürü onu özgün bir yaklaşımı olmayan Batıcı sosyologlarımızdan biri olarak ele almıştır.¹²⁴⁹

Kızılcelik, Batı sosyolojisinin bir başka ünlü temsilcisi olarak Şerif Mardin'i göstermiştir. Mardin, Alman, Fransız ve Amerikan sosyolojisinin etkisindedir. Mardin, ülkemizde çok önemsenmiş sosyoloji deyince akla ilk gelen isimlerden olmuştur.¹²⁵⁰ Kızılcelik, Mardin'e çok fazla anlam yüklenildiğini onun çalışmalarını ele alınmaksızın Osmanlı ve Türkiye modernleşmesinin anlaşılamayacağı şeklinde abartılı iddialarda bulunulduğunu dile getirmiştir.¹²⁵¹ “Mardin, o kadar yüceltilmiştir ki, o, Türkiye'nin yapısını anlamakla eş tutulmuştur.”¹²⁵²

Mardin'in medyatik bir şahsiyet olduğunu ifade eden Kızılcelik, Mardin'in çalışmalarında bilindik şeyleri söylemesine rağmen sanki yeni bir şey söylemiş gibi basında günlerce söylediklerinin tartışıldığını belirtir. Kızılcelik, 2007 genel seçimlerinden sonra ortaya attığı “mahalle baskısı” kavramını da buna örnek olarak gösterir.¹²⁵³ Mardin'in “mahalle baskısı” olarak kavramsallaştırdığı durum aslında herkes tarafından bilinen bir şeydi. Fakat Mardin bu durumu “mahalle baskısı” ile kavramsallaştırınca sanki yeni bir durum tespiti yapmış gibi algılandı.

Mardin'in Batı'lı kavramlarla çalışma yaptığını, kendisine ait bir termonolojisinin olmadığını savunan Kızılcelik, onun “İdeoloji” adlı eserini örnek vererek bu kitapta Alman felsefesinin sorun olarak ortaya çıkardığı konular üzerinde durduğunu, bu kitapta Batılı sosyal bilimcilerin ideoloji kelimesine yönelik tespitlerin

¹²⁴⁸ *age.*, s.212-216.

¹²⁴⁹ *age.*, s.216-224.

¹²⁵⁰ *age.*, s.224.

¹²⁵¹ *age.*, s.225.

¹²⁵² *age.*, s.224.

¹²⁵³ *age.*, s.226.

derlendiği bir metin olarak gördüğünü belirterek bu eserin İngilizce bilen her sosyolog tarafından yazılabileceğini iddia etmiştir.¹²⁵⁴ Kızılcelik, Mardin'in bir başka eserini örnek vererek bu duruma açıklık getirmeye çalışır. Mardin'in doktora tezinin gözden geçirilmiş hali olan “Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu” adlı eserinin başlangıç kısmında bu eserin Batılı sosyal bilimcilerin kavram ve kuramlarıyla ele aldığını belirtir. Yani Türk toplumunu Batılı kavramlarla açıklamaya çalışmıştır.¹²⁵⁵

Mardin, bir yönüyle “merkez-çevre” kavramsallaştırmasıyla bilinmektedir. Mardin, Osmanlı toplumunu “merkez-çevre” kavramıyla açıklamıştır. Mardin ile özdeşleştirilen bu kavram Batılı sosyal bilimciler tarafından yaratılmıştır. Mardin, kendisi de bir defasında “merkez-çevre” kavramının temelinde Edward Shils'in ismini zikretmiş bir defasında da Ernest Gellner'in ismini zikretmiştir. Mardin'in kendisinin de kullanmış olduğu kavramın temelinde kimin olduğunu bilmediği görülmektedir.¹²⁵⁶ Yani Mardin'in çalışmalarında önemli bir kavram olan merkez- çevre kavram olduğu görülmektedir.

Mardin, Osmanlı imparatorluğunu “merkez-çevre” kavramının yanı sıra “sivil toplum” kavramıyla da açıklamaya çalışmıştır. Fakat daha sonra “sivil toplum” kavramı ile Osmanlı'nın tam olarak anlaşamadığını belirtmiştir. Mardin bunun ardından Osmanlı'yı “din” ekseninde açıklamaya çalışmıştır.¹²⁵⁷ Kızılcelik, Mardin'in “merkez-çevre”, “sivil toplum” ve “din” ekseninde Osmanlı'yı açıklamaya çalışmasının ardından Weber'in kavramlarıyla Osmanlı'yı açıklamaya giriştiğini belirtmiştir. Mardin, Weber'in kavramlarıyla Türk modernleşmesini incelemeye çalışmıştır.¹²⁵⁸ Mardin, “Türk modernleşmesini Weberyen bir tarzda okumuştur.”¹²⁵⁹

Kızılcelik, Mardin'in Türk toplumunu orijinal bir bakış açısıyla okuyamadığını söylemiştir. Kızılcelik, Türk toplumunun Batılı sosyal bilimcilerin kuramlarıyla okunması gerektiğini savunmuştur.¹²⁶⁰ Kızılcelik, Mardin'in, Türkiye'nin Osmanlı Devleti'nden günümüze siyasal alanını en iyi açıklayan kişi olarak nitelendirildiğini fakat 1994 yılında bir iş adamının öncülüğünde liberal ve özgürlükçü düşünceler

¹²⁵⁴ *age.*, s.226-227.

¹²⁵⁵ *age.*, s.229.

¹²⁵⁶ *age.*, s.231.

¹²⁵⁷ *age.*, s.232.

¹²⁵⁸ *age.*, s.232-233.

¹²⁵⁹ *age.*, s.235.

¹²⁶⁰ *age.*, s.237.

temelinde kurulan Yeni Demokrasi Hareketi'nin kurucuları içerisinde yer aldığını ama daha sonra Ruşen Çakır'a yaptığı açıklamalarda bu hareketin Türk toplum yapısını bilmediği için başarılı olamadığını ifade ettiğini belirterek nasıl olurda Osmanlı'dan bu yana Türk siyasal yaşamı en iyi bilen kişi olarak nitelenen Mardin'in Türk toplum yapısını yanlış okuyan bir hareketin içerisinde olabildiğini sorgulamıştır.¹²⁶¹

Sonuç olarak Kızılcılık, Mardin'in Batı'dan aktardığı kuram ve kavramlarla Türk toplumunu ve tarihini okumaya çalıştığını dile getirmiştir. Kızılcılık, Mardin'in bu yönüne rağmen diğer Batıcı sosyal bilimcilerimiz de onu ilahlaştırdığını ve sosyoloji alanında köşe taşlarından biri olarak konumlandıklarını belirtmiştir. “Sosyolojik formasyondan mahrum olan Mardin, Türk modernleşmesi gibi son derece önemli bir konuyu Türkiye gibi Doğulu toplumlara ön yargılı yaklaşan Weber gibi Batılı sosyologlara yönelerek teşrih etmeye çalışması, Türkiye'nin tarihsel ve toplumsal gerçekliğini Batı sosyolojisinin kavramları çerçevesinde okuması, onun ne denli zayıf bir sosyolog olduğunu anlamamız bakımından önemli olsa gerek.”¹²⁶²

Kızılcılık, Şerif Mardin'den sonra ayakları yere basmayan bir sosyoloji anlayışını benimseyen kişi olarak Emre Kongar'ı ele almıştır. Kongar, Kıray çizgisini devam ettirerek Amerikan sosyolojisinin ülkemizde temsilciliğini yapmıştır. Kongar'ın Türkiye'nin en popüler sosyologlarından olduğunu belirten Kızılcılık, onun eserlerinin Türkiye'de en çok okunan sosyolog unvanına sahip olduğunu hatta eserlerindeki yüksek baskı sayısının Batılı sosyologlarda dahi olmadığını belirtmiştir.¹²⁶³ Kongar'ın sosyoloji eğitimini almadığını ifade eden Kızılcılık zaten Kongar'ın kendisini de “mesleki açıdan toplum bilimci” olarak ifade ettiğini söylemiştir. Kızılcılık, sosyolojinin anlamının toplum bilimi olmadığını sosyolojinin Nilgün Çelebi'nin açıklamasıyla “bir araya gelmiş insan birlikteliklerinin bilim”i olduğunu ifade ederek Kongar'ın sosyolojinin kelime anlamı olarak tam olarak neyi ifade ettiğini bilmediğini belirtmiştir.¹²⁶⁴

Kongar, sosyal bilimler aracılığıyla elde edilen bulguların evrensel olduğunu savunmuştur. O, sosyal bilimler ve doğa bilimler arasında herhangi bir ayrımın

¹²⁶¹ *age.*, s.239.

¹²⁶² *age.*, s.240.

¹²⁶³ *age.*, s.240

¹²⁶⁴ *age.*, s.242.

yapılamayacağını, bilimin farklı yöntem ve metotlarının olamayacağını ifade etmiştir. Ona göre sosyoloji pozitivist bir bilimdir. Sosyoloji de deneysel ve tümevarımcı yöntemin kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Fakat Kongar, bilimin temel kavramları üzerinde kafa karıştırıcı bilgilere sahiptir. O, "tümevarım" akıl yürütme biçimini yöntem diye açıklamış ve pozitivistliği de bazen model bazen yaklaşım, bazen düşünce ve bazen de kuram olarak ele alması onun sosyolojinin ve bilimin temel kavramlarına vakıf olmadığını göstermektedir.¹²⁶⁵

Kızılçelik, Kongar'ın doğa bilimleri ve sosyal bilimler arasında ayırım yapmamasını eleştirmiştir. Kızılçelik, bu düşüncedeki birisinin sosyal bilimler metodolojisinden bihaber olduğunu öne sürer. Kızılçelik, Kongar'ın sosyoloji formasyonu olmadığı için sosyoloji de kullanılan kavramları yerli yersiz kullandığını onun yöntem-metot hakkında doğru bilgilere sahip olmadığını belirtmiştir.¹²⁶⁶ Kızılçelik, Kongar'ın sosyolojiyi pozitif bir bilim olarak ele almasını da eleştirerek, sosyolojinin bir doğa bilimi gibi ele alınamayacağını belirtmiştir. Kızılçelik, ayrıca Kongar'ın sosyolojide deneysel yöntem kullanılır söylemini de hayret verici bir açıklama olarak görür. Kızılçelik, sosyolojide deney yapılamayacağını Kongar'ın idrak edemediğini savunmuştur.¹²⁶⁷ Kızılçelik, Kongar'ın sosyoloji birinci sınıf öğrencilerinin dahi metot derslerinde öğrenmek zorunda oldukları bilgilerden mahrum olduğunu savunmuştur.¹²⁶⁸

Kongar, Batı sosyolojisinin üretmiş olduğu modellerle Türk toplumsal yapısını açıklamaya çalışmıştır. Kongar, bu bakış açısıyla Batı'nın, "feodalizm," ve "az gelişmişlik" modelleriyle Türk toplumsal yapısını ele almıştır. Kongar, Türkiye'de Cumhuriyet'in feodalizmin üzerine kurulduğunu belirtmiştir. Ona göre günümüzde de Türkiye'de feodalizmin izleri devam etmektedir. Kongar aynı zamanda feodalite ve Asya Tipi Üretim Tarzı modelini bir araya getirmiş, Osmanlı'yı "Asya Tipi Merkezi Feodal Yapı" kavramıyla açıklamıştır.¹²⁶⁹ Kızılçelik, Kongar'ın bu şekilde Batılı

¹²⁶⁵ *age.*, s.243-248.

¹²⁶⁶ *age.*, s.245-246.

¹²⁶⁷ *age.*, s.246.

¹²⁶⁸ Kızılçelik, sosyoloji bilimi ile araştırma yapabilmek için her şeyden önce sosyoloji terimlerinin iyi bilinmesi gerektiğini ifade etmiştir. Sosyoloji terimlerine ilişkin bilgiler için Kızılçelik'in *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü* eseri önemli bir kaynaktır. Bkz: Kızılçelik ve Yaşar Erjem, *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü*, Günay Ofset, Konya, 1992.

¹²⁶⁹ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, s.249-250.

kuramlarla Türk tarihini açıklamasını eleştirmiş, bu açıklamaların bizim toplumsal, tarihsel gerçekliğimizle hiçbir ilgisinin olmadığını söylemiştir.

Kızılçelik, Kongar'ın Atatürk liderliğinde gerçekleştirilen Türk devrimini de Batı sosyolojisinin kuramlarıyla açıklamaya çalıştığını belirtmiştir. "Kongar, Türk devrimini, Batı'nın geliştirmiş olduğu "pozitivist model", sınıfsal devrim modeli" ve "merkez-çevre" modeline göre açıklamıştır.¹²⁷⁰ Kongar, aynı zamanda Batılı sosyologların Doğu'yu ele aldıkları kavram olan "az gelişmişlik" kavramıyla Türk toplumunu açıklamaya çalışmıştır. Ona göre az gelişmiş toplumlar, gelişmiş toplumları takip ederek zamanla onların konumlandığı duruma geleceklerdir.¹²⁷¹ Kongar, Türk toplumundaki siyasetten kaynaklı olan sorunları Batı sosyolojisinin "anomi" kavramıyla açıklamaya çalıştığını ifade eden Kızılçelik, "anomi"nin bireyselleşmiş Batı toplumunu açıklamak için kullanıldığını, Doğulu bir toplum olarak Türk insanının sosyal dayanışmasının kuvvetli olduğunu, bireyselleşmenin biz de olmadığını belirterek Kongar'ın Batı'ya özgü açıklamalarla sosyoloji yaptığını iddia etmiştir.¹²⁷²

Kongar yapmış olduğu çalışmalarda Batı sosyolojisinin kavramlarını kullanmış, kentsel aileyi açıklamaya çalıştığı çalışmasında Amerika ile özdeşleşmiş olan yapısal-fonksiyonalist kuramını kullanmış, geniş aileyi açıklarken Ogburn'un fikirlerini, çekirdek aileyi ele alırken de Talcot Parsons'un görüşlerini rehber edinmiştir.¹²⁷³ "Bu noktada Kongar'ın yapmış olduğu şey, sadece İngilizce bilmesinden kaynaklı olarak onların görüşlerini tercüme etmek olmuştur."¹²⁷⁴

Kongar'ın yazmış olduğu kitapların niteliksel yönünün giderek düştüğünü, sosyolojiden uzaklaştığını, bir ayda kitap yazacak kadar içeriklerin boşaltıldığını, onun gazeteci yönüyle kitap yazdığını ve kitaplarında da halka çokça öğütler verdiğini, ülkeyi kurtarmak için reçeteler paylaştığını, günlük olayları kovaladığını belirten Kızılçelik, "Kongar, sosyolojiye uzak başladığı çalışmalarını sosyolojiden iyice uzaklaşarak sürdürmüş, sosyolojiyi sulandırmış, onun içini iyice boşatmış, sosyoloji adına söyleyeceği sözü bitince de kendisini ekranlarda ve gazete köşelerinde

¹²⁷⁰ *age.*, s.250.

¹²⁷¹ *age.*, s.253.

¹²⁷² *age.*, s.255.

¹²⁷³ *age.*, s.256.

¹²⁷⁴ *age.*, s.256.

bulmuştur.”¹²⁷⁵ demiştir. Kızılcelik, Kongar’ın sosyolojiye yakınlaştığı dönemde de Türkiye’nin tarihsel toplumsal gerçeklerini Batılı kuramlarla açıklama çabasına girmiş olduğunu vurgulamıştır.¹²⁷⁶

Kızılcelik, özgün bir sosyolojik görüşü olmayan bir diğer sosyolog olarak Nilüfer Göle üzerinde durmuştur. Göle’nin popüler bir sosyolog olduğunu, eserlerinin ilgi odağı olduğunu aktaran Kızılcelik, onun da diğer Batılı popüler olan sosyologlarımız gibi kendisine has çalışmalarının olmadığını, Batılı kavramlarla çalışma yürüttüğünü ifade ederek Göle’nin popülerlik görünümüne eleştirel bakmıştır. Kızılcelik, Göle’nin özellikle sosyoloji camiasının içerisinde olmayan kişiler tarafından çok önemsendiğini belirtmiştir.¹²⁷⁷

“Göle, hocası olan Fransız sosyolog Alain Touraine’in Türkiye temsilcisidir.”¹²⁷⁸ Göle hocası olan Alain Touraine’nin yöntemi ışığında Türk toplumunu incelemiş, bunu kendisi de çalışmalarında belirtmiştir. Göle, Alain Touraine’in teorileri ışığında Türk toplumunu açıklamaya çalışmıştır. Fakat Göle’nin Touraine’den aldığı “sosyolojik müdahale”, “müdahaleci” ya da “aktif katılımcı” gibi isimlerle nitelediği yöntem olarak ifade ettiği şey bir yöntem değil bir araştırma tekniğidir. Göle, tanımlamada yaptığı bu yanlışlıkla sosyoloji alanında temel bilgilere vakıf olmaktan uzak olduğunu bizlere göstermektedir.¹²⁷⁹

Kızılcelik, Göle’nin sosyoloji alanında yaptığı çalışmaların bilimselliğinden kuşku duymaktadır. Göle’nin Türkiye’de dört mühendis ile yaptığı görüşmeden onun “Türk toplumunun dönüşümünde mühendislerin rolünü” incelemeye çalıştığını belirterek bu mühendisleri Batılı kalıplarla değerlendirdiğini söylemiştir. Göle, görüşmelerin sonucunda bu mühendisleri Simoncu anlamda modernleşmeci olarak tanımlamıştır. Kızılcelik, Göle’ye, Simon’un yaklaşımlarını bilmeyen bu mühendislerin nasıl Simoncu olabildiklerini sormuştur.¹²⁸⁰ Kızılcelik, aynı zamanda Göle’nin modernlik ve İslam ilişkisini açıklama amacıyla yapmış olduğu çalışmayı da eleştirmiştir. Göle, on İslamcı kızla ve İslam’ı yozlaştıran bazı gazetecilerle ve bazı

¹²⁷⁵ *age.*, s.266.

¹²⁷⁶ *age.*, s.266.

¹²⁷⁷ *age.*, s.267.

¹²⁷⁸ *age.*, s.267.

¹²⁷⁹ *age.*, s.269.

¹²⁸⁰ *age.*, s.271.

dergilerle İslamcı hareketi tahlil etmeye çalışmıştır. Oysa bu şekilde İslam tahlil edilemez. İslam ancak Doğu-Batı çatışması ekseninde doğru bir şekilde anlaşılabilir.¹²⁸¹

Kızılçelik, Göle'nin Doğu toplumlarını da önyargılı, temeli Batı kavramlarıyla ilişkili kavramlarla açıklamış olduğunu söylemiştir. "Göle, Doğu toplumlarını zayıf tarihsellik gibi uydurma kavramlarla izah etmeye çalışmıştır."¹²⁸² Göle, "zayıf tarihsellik" kavramını ekonomi yönünde bir çağrışım olana "az-gelişmişlik" kavramı kullanmıştır. Ona göre, "zayıf tarihsellik" kavramı daha sosyolojik bir kavramdır. Göle "zayıf tarihsellik" kavramı ile Doğulu toplumların fazla yenilik yapamadıklarını belirtmek istemiştir. Göle'ye göre yenilik yapamayan Doğulu toplumlar Batı'yı üstün görüp onu takip ederler. Kısacası Göle, Batı dışı toplumları küçümsemiş, kendi başlarına hiçbir şey yapamayacaklarını iddia etmiş, onları ancak Batı toplumlarının değiştirebileceğine gönderme yapmıştır."¹²⁸³ "Göle, oryantalist bir tavırla Batı dışı toplumları 'akortsuz modernlik' olarak kavramsallaştırmıştır."¹²⁸⁴ Kızılçelik, Göle'nin bu "akortsuz modernlik" tanımlamasını sert bir şekilde eleştirmiştir. Kızılçelik, Göle'ye Batı-dışı toplumlarını Batı kalıplarıyla akort etmek yerine kendi sosyolojisini Türkiye'nin gerçeklerini anlayabilecek şekilde akort etmesi gerektiğini söylemiştir.¹²⁸⁵

Sonuç olarak Kızılçelik, Göle'nin Türk toplumunu doğru bir şekilde açıklamak için gerçeklerin derinliğine inmediğini ileri sürmüştür. Göle, Batı kalıplarıyla Türk toplumunu anlamaya çalışmıştır. Göle, aynı zamanda artık Türkiye'nin İran ve Mısır'dan anlamaya çalışmamız gerektiğini söyleyen oryantalist bir kişidir.¹²⁸⁶ Kızılçelik, Göle'nin Batı'da öne çıkan kavramları zaman geçirmeden Türkiye üzerinde kullanarak popülerliğini sağladığını belirtmiştir.¹²⁸⁷

Son tahlilde Kızılçelik, sosyolojinin Batılı toplumları açıklamaya dönük kavramlar oluşturduğunu bundan dolayı bir topluma uygun olan bir kavramın başka bir topluma uygun olmayacağını altını çizerek aktarmacı sosyologlar olarak nitelendirdiği yukarıdaki isimlerin Batı toplum gerçeğine uygun olan kavramlarla Türk

¹²⁸¹ *age.*, s.271-272.

¹²⁸² *age.*, s.272.

¹²⁸³ *age.*, s.274.

¹²⁸⁴ *age.*, s.274.

¹²⁸⁵ *age.*, s.275.

¹²⁸⁶ *age.*, s.279.

¹²⁸⁷ *age.*, s.279-280.

toplumunu açıklamaya çalıştıklarını dile getirmiştir. Kızılçelik, kavramların toplumlar için son derece önemli olduğunu bundan dolayı onları yerli yersiz kullanmanın toplumlara büyük zarar verme tehlikesi taşıdığını ileri sürerek aktarmacı sosyologların bu tutumu eleştirmiştir.¹²⁸⁸

Kızılçelik, bu bağlamda kapitalizm, liberalizm, oryantalizm, postmodernizm ve globalizm gibi kavramları örnek vererek Batı toplumundan çıkmış olan kavramların aşırı tehlikeli olabileceğini ileri sürmüştür. Mesela bu kavramlardan postmodernizmin nasıl ciddi bir tehlike olacağını bakalım. Postmodernistler farklılık, yerellik, etniklik, dinsellik gibi kavramlara yönelerek özellikle Doğu toplumlarında demokratikleşme kılıfı altında farklı etnik, dini kimlikleri öne çıkarıp, toplumları parçalı hale getirip emperyalistlerin dünyaya hakim olmaları yönünde kolaylık sağlamışlardır.¹²⁸⁹ “Sonuçta Huntingtoncu, Fukuyamacı ve postmodernist söylemler dünyayı kasıp kavurmuş; etniklik, dinsellik ve çokkültürcülük aldatması altında küçük ülkelerin yaratılmasında belirli ölçülerde rol oynamışlardır.

Kızılçelik, Batı sosyolojisinin kavramlarını başta coğrafyaların gerçeği göz önünde bulundurulmadan tercüme edilmesinin ve tartışılmasının yarattığı tahribatlarının saymakla bitmeyeceğini söylemiştir. Ancak ne var ki, Ziya Gökalp, Prens Sabahattin, Ülgener, Kıray, Mardin, Kongar ve Göle başta olmak üzere Batıcı sosyologlarımız bu gerçeğin farkına varamamışlardır. Batı sosyolojisinin Türkiye’ye girişinde ve ana referans kaynağı olarak görülmesinde, çok sayıda sosyologumuz arasında onların katkıları daha fazla olmuştur. Birbirlerinden farklı görüşlere sahip olmalarına karşın Batı sosyolojisi ekollerinden beslenmiş olmak gibi ortak noktalara sahiptirler.”¹²⁹⁰ Kızılçelik, Batı’dan aktarmacı sosyologlarımızın 1980’den bu yana daha da arttıklarını belirtmiştir. “Bunlar, hiç sorgulamadan ‘Huntington’ın ileri sürdüğü gibi...’, ‘Fukuyama’nın iddia ettiği gibi...’, ‘Foucault der ki...’, ‘Habermas’ın dediği gibi...’, ‘Derrida’nın belirlediği gibi...’, diye konuşurlar.”¹²⁹¹ Kızılçelik’in altını çizdiği bu durum sosyolojimizde en sık karşılaştığımız durumdur. Sosyologlarımız, Batı sosyologlarını ilahlaştırmakta, onların ürettiği kavramları

¹²⁸⁸ *age.*, s.281-282.

¹²⁸⁹ *age.*, s.281-282.

¹²⁹⁰ *age.*, s.282.

¹²⁹¹ *age.*, s.283.

süzgeçten geçirme gereği dahi duymadan sosyolojimizde kullanma yarışına girmektedirler.

Kızılçelik, Batı modelleriyle sosyoloji yapan sosyologlarımıza aslında toplum farklılıklarını hatırlatma gereği duymaktadır. Toplumlar, tarihsel ve kültürel olarak birbirlerinden farklıdır. Her toplumun gerçekliği farklılıklar göstermektedir. Bundan dolayı sosyal bilimlerdeki modellerin evrensel bir kalıp olarak dünyanın bütün toplumlarına uygulamaya çalışmak doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Kızılçelik, toplumları Doğu ve Batı olarak iki ana kategoriye ayırmıştır. Tabii bu ana kategorilerde de toplumlar kendi içerisinde farklılık göstermektedirler. Bundan dolayı Kızılçelik, toplumların ancak ki Doğu-Batı çatışması teorisiyle açıklanabileceğini belirtmiştir.¹²⁹² Doğulu bir toplum olan Türkiye’yi açıklamak Doğu toplum yapısına uygun kavramlarla mümkün olacaktır. Bu nedenle aktarmacı sosyologlarımızın yaptığı gibi “Türkiye’nin tarihsel ve toplumsal gerçekliliğini, teşebbüs-i şahsiye, feodal, patrimoniyalizm, az-gelişmişlik vb. yaftalarla etiketlemek, gerçeklere terstir.”¹²⁹³

Genel olarak Kızılçelik, sosyologlarımızın Batılı sosyologların çalışmalarını esas aldığını, onların kavram, yaklaşım ve kuramları üzerinde düşünmeden doğrudan aktarma yaptıklarını belirtmiştir. Fakat, Kızılçelik, Batı’nın kavram, yaklaşım ve kuramlarını inceleyerek kendi kavram, yaklaşım ve kuramını da inşa etmek için çaba harcadığını vurguladığı sosyologlarımızdan Nilgün Çelebi üzerinde de durmamız gerektiğini belirtir. Kızılçelik, Nilgün Çelebi’yi aktarmacı Batıcı sosyologlardan ayırır. Kızılçelik, Nilgün Çelebi’nin Batı sosyolojisini takip ettiğini fakat Batı sosyolojisine eleştirel bir gözle de yaklaşmayı ihmal etmediğini öne sürer.¹²⁹⁴

Nilgün Çelebi, Batı sosyolojisini kavramış, burada yapılan çalışmaları eleştirel bir şekilde ele almıştır. Türkiye’de yapılan sosyoloji çalışmalarının özgün bir yapıda olmadığını, Batı sosyolojisinin özellikle de Amerikan sosyolojisinin taklidi olduğunu ifade etmiştir. Nilgün Çelebi, Türk toplumunun Batı toplumlarını ifade eden kavram ve çalışmalarla ele alınamayacağını, bizim toplumumuzun tarihsel gelişim sürecinin Batı’dan farklı olduğunu savunmuştur.¹²⁹⁵ “Nilgün Çelebi, Batı’yı yücelten kendimizi

¹²⁹² *age.*, s.285.

¹²⁹³ *age.*, s.287.

¹²⁹⁴ *age.*, s.349.

¹²⁹⁵ *age.*, s.350.

küçümseyen, bizden adam olmaz diyen oryantalist bilim insanlarımızdan farklı düşünmüş, çok önemli bilim kişilerine sahip olduğumuzu dile getirmiştir.”¹²⁹⁶

Nilgün Çelebi, sosyoloji alanında kendi tarihsel, toplumsal ve kültürel birikimlerimizden yararlanmamız gerektiğini ifade etmiştir.¹²⁹⁷ Çelebi, bunu sağlayabilmemiz içinde sosyoloji de kurumsallaşamamız gerektiğini öne sürmüştür. Nilgün Çelebi, sosyoloji alanında kurumsallaşamadığımız için kendimize has bir gelenek inşa edemediğimizi, kurumsallaşmanın sosyolojinin hak ettiği mertebeye yükselmesi için gerekli olduğunu savunmuştur.¹²⁹⁸ “Nilgün Çelebi, nev’i şahsına münhasır bir sosyoloji çizgimizin inşasında kurumsallaşma sürecinin rolüne dikkat çekmiştir. Bu yüzden bazı çalışmalarında Türkiye’de sosyolojinin kurumsallaşması sorununa odaklanmış, farklı sosyoloji çizgilerinin sosyolojinin kurumsallaşma sürecindeki konumlarına işaret etmiştir.”¹²⁹⁹

Kızılçelik, Nilgün Çelebi’yi Türk sosyolojisinde ön sıralarda gelen önemli bir sosyolog olarak nitelendirmiştir. Kızılçelik, Nilgün Çelebi’nin sosyoloji alanında kuramsal ve yöntemsel konularında referans kabul edilmesi gereken kişi olduğunu belirtmiştir.¹³⁰⁰ “Nilgün Çelebi, kendisine özgü sözü olan bir sosyal teorisyenimizdir. Bunun yanı sıra Nilgün Çelebi, Türkiye’nin mühim metodologlarından. Sosyolojinin metodolojisi üzerine bu denli kafa yormuş, metodolojik problemlere açıklık getirmiş bir başka sosyologumuz neredeyse yok gibidir. Sosyolojideki ontolojik ve epistemolojik-metodolojik yaklaşımlar arasında bağlantıya odaklanmış olan Nilgün Çelebi, sosyoloji yapmayı anket yapmakla bir tutan, değer yargıları olmayan ‘felsefesiz ve teorisz anketçi sosyologlarımıza’ sosyolojinin ne olduğunu ve sosyolojik araştırmanın nasıl yapılacağını göstermiştir.”¹³⁰¹ Kızılçelik, Nilgün Çelebi’nin sadece kuramsal ve yöntemsel konularında yetkin olmadığını onun toplumumuzla alakalı her konu ve sorunla ilgilendiğini söylemiştir. “Nilgün Çelebi, socius’u ilgilendiren herhangi bir alanda araştırma yapmak isteyen/isteyecek olan

¹²⁹⁶ *age.*, s.352.

¹²⁹⁷ *age.*, s.352.

¹²⁹⁸ *age.*, s.353-354.

¹²⁹⁹ *age.*, s.362.

¹³⁰⁰ *age.*, s.363.

¹³⁰¹ *age.*, s.363.

sosyologların en önemli uğrak alanıdır. Socius alanında dolaşan birinin ilk karşılaşacağı sosyolog, Nilgün Çelebi'dir.”¹³⁰²

Kızılçelik, Nilgün Çelebi'nin Türk ve Batı sosyologlarının çok fazla üzerinde durmadıkları sosyoloji sözcüğünün soykütüğü üzerinde derinlemesine durduğunu belirtir.¹³⁰³ “Sosyoloji sözcüğü, Comte tarafından Latince “socius” ve Yunanca “logos”un bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Nilgün Çelebi, ‘socius’u Türkçeye bir araya geliş, insanların bir araya geliş/toplanması olarak çevirmiştir.”¹³⁰⁴ Nilgün Çelebi, sosyolojiyi; bir arada olan insanlar ve insan birliktelikleri dair söylenen söz anlamında kullanmıştır. Ona göre sosyolog da bu sözü söyleyen kimsedir.¹³⁰⁵ Başka bir söylemle Nilgün Çelebi, sosyolojiyi bir araya gelen insan birliktelikleri üzerine söz olarak tanımlamıştır. Fakat Çelebi, bu bir araya gelişlerin her zaman için “toplum” biçiminde olmaya bileceğini ifade etmiştir. Nilgün Çelebi, insan birlikteliklerin topluluklar, birlikler, gruplar vb gibi şekillerde de olabileceğini belirtmiştir. Yani kısacası Nilgün Çelebi, socius'un tüm bir araya gelişleri içine alacak boyutta geniş bir birlikteliği belirttiğini söylemiştir.¹³⁰⁶

Kızılçelik, Nilgün Çelebi'nin toplumsuz bir sosyoloji¹³⁰⁷ anlayışını benimsediğini belirtir. Nilgün Çelebi, sosyolojiyi toplum bilimi olarak gören yaygın anlayışı eleştirerek bu tanımın sosyolojinin kapsamını daralttığını savunur.¹³⁰⁸ Kızılçelik, Çelebi'nin “toplumsuz sosyoloji” anlayışının önemli olduğunu söyler. Kızılçelik, Nilgün Çelebi'ye hak vererek sosyolojinin “toplum bilimi” ile özdeşleştirilmesinin sosyolojinin çapını daralttığını kabul eder. Kızılçelik, Nilgün Çelebi'nin sosyolojiyi toplumun değil, socius'un bilimi olarak temellendirmesiyle “gittide kurmakta olan uluslararası sosyoloji denizine Türkiye denizlerinin suyunu,

¹³⁰² *age.*, s.363.

¹³⁰³ *age.*, s.308.

¹³⁰⁴ *age.* S. 309

¹³⁰⁵ *age.*, s.310.

¹³⁰⁶ *age.*, s.311.

¹³⁰⁷ Sezgin Kızılçelik, “Toplumsuz Sosyoloji'nin Sosyoloğu: Nilgün Çelebi”, *Sosyoloji Yılığ 18, Nilgün Çelebi'ye Armağan: Türkiye'de Toplum Bilimlerinin Gelişimi I, Kıt Avrupa'sı Etkisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 49-110.

¹³⁰⁸ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak* s. 320.

kokusunu ve rengini katmaya çalışmıştır.”¹³⁰⁹ diyerek onun alanında özgün çalışmalar yapmış olduğunu gözler önüne sermeye çalışmıştır.¹³¹⁰

Sonuç olarak Kızılçelik, Batı sosyolojisinin yaratmış olduğu kavramların Doğu’lu toplumları sömürmek yoluyla yok etmeye çalıştığını savunmuştur. Kızılçelik, sosyolojimiz içerisindeki Batıcı sosyologlarımızın da bu gerçekliği göremediklerini vurgulamıştır. Kızılçelik, Batı’nın tarihini, modellerini, kuramlarını çok iyi öğrenip kendi tarihini ve toplumunu doğru bir şekilde öğrenmeyen Türk sosyologlarını sert bir şekilde eleştirmiştir.¹³¹¹ “Türkiye’yi Batı kalıplarının içine koymakla, ‘az-gelişmişlik’, ‘zayıf tarihsellik’, ‘feodalizm’, ‘patrimonyalizm’, ‘sivil toplum’, ‘merkez-çevre’ vb. modellerle açıklamakla, Doğu ile Batı’nın uyumundan, medeniyetler buluşmasından/ittifakından söz etmekle, ‘İslam ile Batı uyuşur’, ‘İslam modernleşmeye engel teşkil etmez’ iddiasında bulunmakla, ‘hayatımda hiç arkaya bakmadım’ demekle, siyaset koridorlarında dolaşmakla, medya vitrininde köşe kapmakla, Batıcı TV’lerde ‘show’ yapmakla, araştırmacı gazeteci yazılar yazmakla, öğrencileri toplayıp kasabalara gitmekle, Batı’da kalmakla, kısacası Türk toplumunu Batı toplum potasına koymakla, Batı kalıplarına göre biçimlendirmekle ve onu Batı kabı içinde eritmeye çalışmakla, sosyolog olunmaz.”¹³¹²

¹³⁰⁹ *age.*, s.372.

¹³¹⁰ ¹³¹⁰ Kızılçelik, Türk Sosyolojisine katkı sunmuş sosyologlardan Prof.Dr. Ali Erkul, Prof. Dr. Faruk Kocacık ve Alman ekonomi kökenli Prof.Dr. Gerhard Kessler üzerinde de durur. Kızılçelik, Kocacık’ın pozitivist bir sosyolog olduğunu dile getirmiştir. Kızılçelik, Kocacık’ın toplum farklılıklarını göz önüne alarak Türk toplumunun sorunlarına saha araştırmalarıyla eğilmiş olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, Kocacık’ın saha araştırmalarını yaparken konunun kavramsallık, kuramsal yönünü de ihmal etmediğini bu odoğrultuda onun çalışmalarında tarihe de önem vermiş olduğunu belirtmiştir. Bkz: Sezgin Kızılçelik “Cumhuriyet Sosyoloji’nin Emektar Siması: Faruk Kocacık”, *Sosyoloji Yıllığı 22: Türkiye’de Modernleşme, Batılılaşma Yerine Küreselleşmenin İkamesi* (iç.), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2012, s. 95-121. Kızılçelik, Erkul’un da Batı sosyolojisine önemseydiğini fakat onun daha çok Türk sosyolojisi üzerinde durduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, Erkul’un milli ve yerel bir duruşa sahip olduğunu ifade etmiştir. Bkz: Sezgin Kızılçelik “Türk Sosyolojisinin Anadolu’da Kendi Sesiyle Düşünen Sosyologu: Ali Erkul”, *Sosyoloji Yıllığı 22: Türkiye’de Modernleşme, Batılılaşma Yerine Küreselleşmenin İkamesi* (iç.), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2012; 123-152. Kızılçelik bunun yanı sıra 1930’ların başlarında Almanya’da siyasi tutumları nedeniyle işten çıkarılan Alman akademisyenlerin de Türk bilimine katkı sunmuş olduklarını vurgulamıştır. Kızılçelik, bu akademisyenlerden biri olan alanında Gerhard Kessler’in de Türk sosyolojisine katkı sunmuş olduğunu belirtmiştir. Bkz: Sezgin Kızılçelik ve Nilgün Çelebi “İstanbul’da Bir Alman Profesör: Gerhard Kessler” *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* (iç.), Cilt: 5, Sayı: 2, Güz 2002, s. 105-123.

¹³¹¹ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak* s. 375.

¹³¹² *age.*, s.375 bu konu hakkında ayrıca şu esere bakılabilir: Sezgin Kızılçelik, “Batı Sosyolojisine Aşırı Bağımlı Bir Sosyoloji Örneği: Ziya Gökalp, Prens Sabahattin, Sabri F. Ülgener, Mübeccel B. Kıray, Şerif Mardin, Emre Kongar ve Nilüfer Göle’nin Sosyoloji Anlayışları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Yıllığı 18, Nilgün Çelebi’ye Armağan: Türkiye’de Toplum Bilimlerinin*

4.2.2 Kemal Tahir ve Baykan Sezer Üzerine Düşünceleri

Kızılcelik'in sosyolojisinde ve düşünce sisteminde Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in büyük yeri vardır. Kızılcelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in düşünce sisteminin devamcısıdır. Kızılcelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in özgün Türk sosyolojisi yaratma düşüncesinin günümüzdeki uygulayıcılarından. Kızılcelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in oluşturmuş oldukları Doğu-Batı çatışması teorisinin günümüzdeki temsilcilerindendir. Kısacası, Kızılcelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in halefidir. Bundan dolayı Kızılcelik'in düşünce sistemiyle Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in görüşleri arasında büyük benzerlikler vardır. Kızılcelik'in sosyolojisini daha iyi anlamak için Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in düşünce sistemini ve Türk sosyolojisindeki yerlerini iyi bilmek gerekmektedir. Bu bölümde Kızılcelik'in, Kemal Tahir ve Baykan Sezer hakkındaki görüşlerine yer verilmektedir.

Kızılcelik'in Kemal Tahir ve Baykan Sezer hakkındaki görüşlerini açıklarken Kemal Tahir'den başlamamız gerekmektedir. Her ne kadar Kemal Tahir ve Baykan Sezer birbirlerinden karşılıklı etkilenmişlerse de Kemal Tahir, Baykan Sezer'in üzerinde daha fazla bir etkiye sahiptir. Kemal Tahir aslında bir romancı olarak bilinir. Kızılcelik, Kemal Tahir'i yazarken onun romancı kişiliğinin yanı sıra onun, "düşünür", "fikir adamı", "teorisyen" ve "sosyolog" gibi bilinmeyen diğer önemli yönlerini öne çıkarmıştır. Kızılcelik, Kemal Tahir'i sosyolog olarak kabul etmiştir. "Kızılcelik'e göre Kemal Tahir'in kafasını kurcalayan meseleler, tamamıyla sosyolojiktir."¹³¹³ Kızılcelik, Kemal Tahir'in tarihsel, toplumsal alandaki çalışmalarının onun sosyolog kimliğini yansıttığını savunmuştur. "Kemal Tahir, sadece bir romancı değil, aynı zamanda büyük bir sosyologdur. 15 ciltlik Notlar'ı Türk sosyolojisinin ana eserleri arasındadır. Fakat Türk sosyolojisi tarihiyle ilgili metinlerde Kemal Tahir'in ismine rastlamak neredeyse mümkün değildir. Sosyologlarımızın çoğu, Kemal Tahir bir romancıdır diye düşünüp onu dikkate almamışlardır."¹³¹⁴

Gelişimi I, Kıta Avrupası Etkisi (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 171-236.

¹³¹³ Bergen, Lütfi; "Doğu-Batı Çatışması ve Kemal Tahir", Star Gazetesi Kitap Eki (iç.), 14.02.2013. (<http://haber.stargazete.com/kitap/dogubati-çatışması-ve-kemal-tahir> /haber-727434)

¹³¹⁴ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s. 55

Kızılc¸elik, Kemal Tahir'in romancı ve sosyolog yönünün yanı sıra onun çok farklı niteliklerinin olduğunu belirtmiştir. Onu özgün ve yetkin bir sosyal teorisyen olarak nitelemiştir. "Kemal Tahir, çok yönlü bir isimdir; romancı, düşünür, fikir adamı, teorisyen ve sosyologdur. Sosyoloji kumaşı sağlam olan bir simadır. Birbirleriyle bağlantılı, birbirlerini tamamlayan farklı disiplinlerde söz sahibidir. Kemal Tahir, sosyal bilimlerde disiplinler arası tartışmalar yaygınlaşmadan evvel edebiyat, roman, sanat, felsefe, sosyoloji ve tarih gibi alanların birlikteliğine vurgu yapan, söz konusu alanlar arasındaki sınırları kaldıran güçlü kuramcıdır. Kemal Tahir, sosyal bilimler, felsefe, sanat ve edebiyat arasında örülen kalın duvarları yıkmak için uğraş veren düşünce ustasıdır. Kemal Tahir, birbirleriyle bağlantılı edebiyat, roman, felsefe, sosyoloji, siyaset, tarih ve ekonomi sahalarında kendine has saptamaları bulunan yazarımızdır. Kemal Tahir, özgün ve yetkin bir sosyal teorisyendir."¹³¹⁵ Kısaca, Kızılc¸elik, Kemal Tahir'i salt bir romancı olarak tanımlayamayacağımızı onun çok yönlü bir düşünür olduğunu da bilmemiz gerektiğini söylemiştir. Onun romancı ve düşünür yönü birbiriyle örtüşen bir özelliğidir.

Kızılc¸elik, Kemal Tahir'in fikir sisteminin üzerinde durulması gerektiğini, onun fikirlerinin sosyoloji literatürümüz için önemli olduğunu belirtmiştir. Fakat Kızılc¸elik, sosyologlarımızın Kemal Tahir'in sosyoloji alanındaki fikirlerinin üzerinde durmadıklarını ifade ederek bu durumu eleştirmiştir. Kızılc¸elik, sosyolojinin beslendiği kaynaklardan birinin de edebiyat olduğunu vurgulayarak sosyologlarımızın Kemal Tahir'in romanlarından dahi yararlanmadığını belirtmiştir.¹³¹⁶ "Sosyologlarımız Türk edebiyatı incelemelerine, bilhassa da romanlara sırtlarını dönerek Türkiye'nin gerçekliğini çözümlenmeleri güçtür."¹³¹⁷ Edebi eserler üretilirken bulunduğu toplumun kültürel, sosyal özelliklerinden tarihsel geçmişinden etkilenirler. Bu nedenle edebi eserlerde de toplumların özellikleri işlenir. Sosyolojinin edebiyata, romanlara sırt çevirmesi kabul edilemez. Kızılc¸elik'in bu eleştirisi son derece önemlidir.

Kızılc¸elik, Türk sosyologlarının Kemal Tahir'in çalışmalarını görmezden gelmelerinin en önemli nedenini Kemal Tahir'in Batıcılığa düşüncesine eleştirel

¹³¹⁵ Sezgin Kızılc¸elik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.2.

¹³¹⁶ *age.*, s.4.

¹³¹⁷ *age.*, s.4

yaklaşmasını göstermiştir. Sosyologlarımız, Batıcı fikirlerin ülkemizdeki temsilciliğini üstlenmişlerdir. Bu nedenle Batıcılığa karşı çıkan kişi ve görüşleri dikkate almamışlardır. Kızılcılık, Kemal Tahir'in Batıcılığın yadsınarak, Türk toplumunun özelliklerini, Türk insanının genel karakterini açıklamaya çalıştığını vurgulamıştır.¹³¹⁸ Kızılcılık, bu bağlamda Kemal Tahir'in Türk toplumuna yönelerek Türk sosyolojisinin temellerini attığını ileri sürer. "Kemal Tahir, yerli ve özgün bir Türk sosyolojisi açısından dönüm noktasıdır. Kemal Tahir, fikir dünyamızın açmazlarına ve tikanıklıklarına çözümler üretmiştir. ...Kemal Tahir ile birlikte Türk düşünce dünyası ve Türk sosyolojisi büyük bir yön değişikliğine girmiştir. Kemal Tahir, Batı toplumlarından ithal edilen bilgiler ve kuramlar üzerine dikkatle düşünmemiz gerektiğini ileri sürmüş, böylelikle de Türk sosyolojisinde yeni bir sayfa açmıştır."¹³¹⁹

Kızılcılık, Kemal Tahir'in Batıcı düşünce kalıplarından sıyrılarak kendi özgün fikir sistemimizi yaratmaya çalıştığını vurgular. Kemal Tahir, dışarıdan gelen fikir ve kuramların Türk toplumunu daha da kötü hale getireceğinin bilincinde olan bir düşündürdür. Bu nedenle yerlilik konusuna eğilmiş, yerli fikirlerin yaratılması için uğraşmıştır.¹³²⁰ "Kemal Tahir ile birlikte ülkemizde her türlü devşirme sosyolojinin tahtı sallanmaya başlamıştır."¹³²¹ Kızılcılık, sosyologlarımızın Batı'dan ithal fikirlerle sorunlarımıza çözüm bulmaya çalışırken Kemal Tahir'in kendi tarihimizi ön plana çıkararak kendi toplumsal özelliklerimize uygun çözümler üretmenin çabasında olduğunu ifade etmiştir.¹³²² Kısaca Kızılcılık, "Türk toplumunu tanımamız ve anlamamız için Kemal Tahir'in düşünce sistemi büyük önem arz eder."¹³²³ demiştir.

Kızılcılık, Kemal Tahir'i önemli kılan şeyin Türk tarihiyle ilgili elde ettiği belgeler olmadığını, bu belgelerden çıkan bilgilerin Türk toplumunun yararına nasıl kullanılması gerektiğinin değerlendirmesini yapmak olduğunu söylemiştir. Kemal Tahir, Türk tarihini Doğu-Batı çatışması temelinde değerlendirmiştir.¹³²⁴ Kemal Tahir, Türk toplumunu ve tarihini açıklamaya çalışırken Batılı hazır teorilerle yetinmeyi ret

¹³¹⁸ *age.*, s.4-5.

¹³¹⁹ Sezgin Kızılcılık, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.56.

¹³²⁰ *Age.*, .56.

¹³²¹ *age.*, s.56.

¹³²² *age.*, s.57.

¹³²³ Sezgin Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.289.

¹³²⁴ *age.*, s.290-291.

etmiştir. Ona göre, Türk toplumu Batılı olmadığı için Batı'dan hazır getirilen modellerle, teorilerle açıklanamaz.¹³²⁵ Kemal Tahir, “Türk toplumunu ve tarihini analiz ederken hiçbir zaman kolayca kaçmamıştır. Bize belletilenlerle asla yetinmemiştir. Kolaya kaçmayan, kopya etmeyen ve kaytarmayan ender fikir adamlarımızdandır. Kolaycılık, kopyacılık ve kaytarmacılık onun lügatinde yer bulamamıştır. Hazırcılık ve kalıpcılık, hoşlanmadığı en önemli unsurların başında gelmiştir.”¹³²⁶ Kemal Tahir, “hazır reçeteleri, şablonları, şemaları ve kalıpları alıp onlara göre Türk toplumunu şekillendirmeye karşı çıkmıştır.”¹³²⁷

Kemal Tahir, esas olarak Türk toplumunun özgünlüğünü ortaya çıkarmak istemiştir. Görüşlerinin temelinde toplum farklılaşması vardır. Türk toplumunun Batı toplumundan farklı olduğunu aydınlarımıza kabul ettirmek için uğraşmıştır. Türk toplumunun Batı toplumları gibi kölelik-feodalizm- kapitalizm aşamalarından geçmediğini bu nedenle Batı toplumlarını açıklayan kuramlarla Türk toplumunun bir ilgisinin olmadığını altını çizmeye çalışmıştır. Kemal Tahir, Doğu-Batı çatışmasının öne sürdüğü uygarlıklar arasındaki Doğu-Batı ayrımını sürekli göz önünde bulundurmıştır.¹³²⁸ Kemal Tahir, Doğu toplumları ile Batı toplumları arasında tarihsel ve toplumsal ayrılıklara örnek olarak Batı toplumlarının “sınıflı toplum”, Doğu toplumlarının ise “devlet merkezli toplum”lar olduklarını belirtmiştir.¹³²⁹

Kemal Tahir yerli bakış açısı ışığında Türk toplumunun gerçeklerine yönelmiştir. Fakat onun yerlilik anlayışı dünyadan kopma, içe kapanma anlamında değildir. O dünyayı anlamadan yerli olunamayacağını söylemiştir. Onun yerlilik anlayışı toplum farklılıklarını göz önünde bulundurmaya yönelmiştir. Buradan yola çıkarak Kemal Tahir'in yerlilik anlayışı postmodern görüşlerdeki yerelleşme söylemleriyle de ilgili olmadığı anlaşılmaktadır.¹³³⁰ Kemal Tahir, yerlilik düşüncesiyle, “Batıcı düşünürler tarafından hor görülen insanımıza yönelmiş, onu anlamaya çalışmış ve sorunlarını ele alıp incelemiştir. En büyük arzusu, küçümsenen ve yığın olarak görülen halkımızı tanımak olmuştur.”¹³³¹

¹³²⁵ Sezgin Kızılcıkel, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.60.

¹³²⁶ Sezgin Kızılcıkel, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.26

¹³²⁷ Sezgin Kızılcıkel, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.292.

¹³²⁸ Sezgin Kızılcıkel, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.62-63.

¹³²⁹ Sezgin Kızılcıkel, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.97.

¹³³⁰ *age.*, s. 123.

¹³³¹ *age.*, s.125.

Kızılcelik'e göre, Kemal Tahir, fikirsel sistemini tarihe yönelerek oluşturmuştur. O, toplumun sosyal özelliklerini tarihsel yaşantısından çıkarmaya çalışmıştır. Güçlü bir tarihsel geçmişe sahip olunan toplumların her türlü felaketin üzerinden geleceğini ileri sürmüştür. Güçlü topluma sahip toplumlar dağılsa dahi toplumun tarihsel özellikleri o toplum üyelerinin zihinlerinde yaşamaya devam eder.¹³³² Kemal Tahir, tarihi Doğu-Batı atışması temelinde ele almıştır. Türk toplumunu açıklayacak özgün teoriler peşinde olmuştur. "Kemal Tahir, Türk toplumunu açıklamak için yerli bir sosyal teori inşa etme çabasında olmuştur. Bu çabası, onu Türk tarihine yneltmıştir."¹³³³

Kemal Tahir, toplumumuzun Batı kopyacılığıyla inşa edilmeye çalışılmasından rahatsızlık duymuş, Batı kopyacılığından kurtulmanın yolunu da kendi özgün tarihimize yönelmek olduğunu ileri sürmüştür.¹³³⁴ Kemal Tahir, bu amaçla Osmanlı'nın Batılaşması konusu üzerine eğilmiştir. Sosyal sorunlarımızın kökeninde Osmanlı'nın Batılaşmasının olduğunu savunmuştur.¹³³⁵ Kemal Tahir, Osmanlı İmparatorluğu'na çalışmalarında ayrıckalı bir yer vermiştir. Osmanlı'yı doğru bir şekilde kavramanın peşinde olmuştur. Bu nedenle Osmanlı tarihi üzerine derinlemesine düşünmüştür.¹³³⁶ Kemal Tahir, Osmanlı'nın Türkiye tarihi açısından önemli olduğunu kabul etmiş bu nedenle onun tarihsel geçmişini iyi bilmemizin günümüz sorunları anlamamız açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Kemal Tahir, sosyolog ve fikir adamlarımızın günümüz sorunlarına çözüm bulamayışının nedeni olarak da tarihimizi iyi bilmemelerini göstermiştir.¹³³⁷

Kemal Tahir romanlarında da tarihe yönelerek gerçekçi romanlar kaleme almıştır. "Kemal Tahir, her alanda gerçekçiliğin ehemmiyetine atıf yapmıştır. Romancının bilinçaltı, bilinci, eylemleri ve refleksleriyle gerçekçi olması gerektiğini vurgulamıştır. "¹³³⁸O na göre, gerçekçi romancı tarih ve toplumyla derin bağlantılar kurmalıdır.¹³³⁹ Kemal Tahir, romanlarında tarihe yönelerek Türk toplumunun

¹³³² *age.*, s. 142.

¹³³³ *age.*, s. 144.

¹³³⁴ *age.*, s. 145.

¹³³⁵ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.58.

¹³³⁶ Sezgin Kızılcelik, *zgn ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.173.

¹³³⁷ *age.*, s. 148.

¹³³⁸ *age.*, s. 127-128.

¹³³⁹ *age.*, s. 128.

sorunlarını, Türk insanının temel özelliklerini işlemiştir. “Kemal Tahir, romanlarında; Türkiye'nin toplumsal ve tarihsel gerçekliğine eğilmiş, tarihsel konuları sorun edinmiş, kalıplar içine yerleştirilen tarihimizi aydınlatmaya çalışmış, Batılılaşma kaynaklı problemlerimizi öne çıkarmış, tabuları sorgulamış, ağalık, eşkıyalık, mahpusluk aile ve namus meselesi, eğitim, aydın sorunu ve siyaset gerçeğimizi anlamaya gayret göstermiş, yapısal ve sistemsal çarpıklıklarımızı ilgi odağı seçmiş, Türk insanının hayat anlayışını, tarih içindeki yerini ve gücünü merkeze almış, onu önemsemiş, onun sıkıntılarını, ruhsal dünyalarını, yaşadığı dramları ve çelişkilerini incelemiştir.”¹³⁴⁰

Kızılçelik, Kemal Tahir'in aynı zamanda Türk edebiyatının köşe taşlarından olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, dünya üzerinde söz sahibi olmanın bir gerekliliği de büyük romancılara sahip olmak olduğunu ileri sürmüştür. Büyük romancılar toplumunun gelişmesine katkı sunan önemli aktörlerdir.¹³⁴¹ Kızılçelik, bir toplumun büyük romancılar yetiştirebilmesinin onun köklü bir tarihinin olmasına bağlı olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik mesela katil Amerika'nın tarihi ve kendine has kültürü olmadığı için kayda değer büyük romancısının olmadığını ifade etmiştir.¹³⁴² Türk toplumunun köklü bir tarihi ve kendine has bir kültürü olduğundan dolayı büyük romancılar yetiştirmeye çok uygundur. Kemal Tahir, bu doğrultuda büyük romancı sıfatını hak edecek bir isimdir. Baykan Sezer, Kemal Tahir'i Marx kadar özgün ve Dostoyevski kadar dünya çapında olan bir romancı olarak görmüştür. 21. yüzyılın ise en büyük romancısı olarak değerlendirmiştir.¹³⁴³ “Edebiyat alanında ciddi eserleriyle tanınan İsmet Emre ise, Kemal Tahir'i, bir ‘Türk tipolojisi’, yaratma bağlamında, dünya çapındaki büyük romancılar olan Dostoyevski, Proust, Joyce ve Kafka ile mukayese etmiştir.”¹³⁴⁴

Kemal Tahir, sanat alanında da özgünlüğe önem vermiştir. Bu nedenle romanlarında da Batı kalıplarının dışına çıkarak yerli roman geleneğini başlatmıştır. Kemal Tahir, “sadece romancı değil, aynı zamanda yerli bir roman kuramcısıdır. Kemal Tahir, romanlarıyla ‘yerli eser’ örneği vermiştir. Yerli roman nedir, neye odaklanır, neyi hedefler? sorularına en doğru cevaplar, Kemal Tahir'in romanlarında

¹³⁴⁰ Sezgin Kızılçelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.64.

¹³⁴¹ *age.*, s. 66.

¹³⁴² *age.*, s. 67.

¹³⁴³ Sezgin Kızılçelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.8.

¹³⁴⁴ *age.*, s. 10.

mevcuttur.”¹³⁴⁵ Kemal Tahir, romanın ilk olarak Batı’da burjuvaziyle ilişkili olarak ortaya çıktığını belirten görüşlere karşı çıkmıştır. O, romanın Doğu-Batı çatışmasının sonuçlarından çıktığını kabul eder. ¹³⁴⁶ Kısaca, kemal Tahir, romanlarında da yerli bir bakış açısıyla hareket eder. Kendi toplumsal gerçekliğimize uygun konular seçer romanlarına. Romanlarında Türk insanının kendisi vardır.

Kısaca, Kızılçelik, Kemal Tahir’in Türk sosyolojisi için bir güneş olduğunu belirtmiştir. Türk toplumunun sorunlarına çözüm bulmanın yolu Kemal Tahir’in fikir sisteminden yararlanmaktan geçiyor. Onun toplum farklılaşmalarına dayanan Doğu-Batı ayrımı kendi sorunlarımızı gerçekçi bir şekilde anlama olanağı sunmuştur.¹³⁴⁷ “Toplumsal sorunlara Kemal Tahir’in düşün sistemi ve onun önerdiği çözümler açısından yaklaşılması, Türk toplumuna dünyada önemli bir yer kazandıracaktır.”¹³⁴⁸ Kemal Tahir, Doğu-Batı arasındaki ayrımı göremeyip Türk toplumunu Batıcı modellerle açıklamaya çalışan sorunlarını bu şekilde çözmeye çalışan aydınlarımızı da sert bir şekilde eleştirmiştir. O, Batılı teorilerin evrensellik iddiasıyla tüm dünyanın sorunlarını çözeceğine inandırılmasına tepki göstermiştir.¹³⁴⁹

Sonuç olarak Kızılçelik, Kemal Tahir’i büyük düşünce ustası olarak nitelmiştir. Kemal Tahir, kendine has sözü ve teorisi olan büyük bir fikir insanıdır. O, Türk düşüncesinin derin kuyusudur.¹³⁵⁰ Kızılçelik, Kemal Tahir’i gerçekçi bir aydın olarak görmüştür. Kemal Tahir, egemen güçlere karşı direnmenin adıdır. O, hakkı yenenden yanadır. Despotizme meydan okuyan bir cesarettir. O, her daim otoriter ve totaliter sistemlere karşı çıkmıştır. Kemal Tahir, aykırı bir isimdir.¹³⁵¹ Kemal Tahir, tabulaştırılmış şeylere meydan okumuştur. O, dönemsel özelliklere uygun hareket eden aydınlardan olmamıştır. Bu nedenle doğru bildiğinden şaşmamıştır. Her şeyi sorgulamıştır. Bu nedenle putları kırmak için çabalamıştır.¹³⁵²

Kızılçelik, Kemal Tahir’in sosyolojimizde ve fikir dünyamızda çok önemli yerinin olmasına rağmen onun doğru bir şekilde anlaşılamadığından yakınmıştır. Onu

¹³⁴⁵ *age.*, s. 110.

¹³⁴⁶ *age.*, s. 111-112.

¹³⁴⁷ Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.35.

¹³⁴⁸ Sezgin Kızılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s.156.

¹³⁴⁹ Sezgin Kızılçelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.248.

¹³⁵⁰ *age.*, s. 241.

¹³⁵¹ *age.*, s. 241-242.

¹³⁵² *age.*, s. 242-243.

anlayan nadir kişilerden biri Baykan Sezer'dir. Baykan Sezer, Kemal Tahir'in ardılıdır.¹³⁵³ "Kemal Tahir'in düşünce sistemine işlerlik kazandıran ve onu canlı tutan Baykan Sezer olmuştur."¹³⁵⁴ "Baykan Sezer, kemal Tahir'in ana tezlerini sosyolojik çalışmalarının merkezine yerleştirerek Türk toplumunu ve tarihini değerlendirmeye girişmiştir."¹³⁵⁵ Kızılcelik, sosyologlarımızın Kemal Tahir'in düşünce sistemini iyi bilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Onun, Türk toplumunun tarihini ideolojilere sapmadan açığa çıkarttığını vurgular. Türk toplumuna ilişkin gerçekçi tespitler elde edebilmek için Kemal Tahir'i bilmemiz gerekmektedir. Onun, Batıcı kalıplardan sıyrılmış gerçeklerin peşinde olma arayışını kendimize rehber edinmemiz gerekir.

Kızılcelik, Baykan Sezer'in Kemal Tahir'in fikir sisteminden bir hayli beslenerek sosyoloji yapmış olduğunun altını çizmiştir.¹³⁵⁶ Baykan Sezer, Kemal Tahir'in devamcısıdır. İki arasında düşünsel yönden benzerlikler bir hayli fazladır. Baykan Sezer, aralarındaki ilişkiyi Kemal Tahir'in ifade ettiklerini sosyoloji ile söyleyen kişiyim demiştir.¹³⁵⁷ "Baykan Sezer, Kemal Tahir'in fikir sistemine göre bir sosyoloji yapmıştır."¹³⁵⁸ Baykan Sezer, Türk toplumunu gerçekçi bir şekilde değerlendirebilmek için Kemal Tahir'in düşüncelerini bilmenin şart olduğunu öne sürmüştür.¹³⁵⁹

Kızılcelik, Kemal Tahir ile birlikte bir ikili olarak ele aldığı Baykan Sezer'in ülkemiz sosyologlarının içerisinde öncü bir konumda olduğunu belirtmiştir. Baykan Sezer, yapıp ettikleriyle ülkemizde bir ekol haline gelmiş bir sosyologumuzdur. Baykan Sezer, Batılı kuramlarla, modellerle Türk toplumunun anlaşılamayacağını bilincine varmış önemli bir aydınımızdır. Bundan dolayı Türk toplumunu ve tarihini Doğu-Batı çatışması ekseninde ele alıp açıklamanın gayretinde olmuştur. Baykan Sezer. Doğu-Batı çatışması ekseninde Türk toplumunu açıklamak için çalışmalarında Türk tarihini referans olarak gerçekçi bir şekilde ortaya çıkarmak istemiştir.¹³⁶⁰

¹³⁵³ age., s. 264.

¹³⁵⁴ age., s. 264.

¹³⁵⁵ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.82.

¹³⁵⁶ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.54.

¹³⁵⁷ Sezgin Kızılcelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.264.

¹³⁵⁸ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.82

¹³⁵⁹ Sezgin Kızılcelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s. 10.

¹³⁶⁰ Sezgin Kızılcelik, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.8.

Kızılçelik, Baykan Sezer'in Türk sosyolojisindeki öneminin onun toplumumuzu açıklarken Batılı hazır kalıplarla yetinmemesinde olduğunu dile getirmiştir. Sezer, Türk toplumunun Batılı toplumlardan farklılığını öne çıkararak kendi özgün kuramımızı oluşturmaya çaba sarf etmiştir.¹³⁶¹ “Bilindiği üzere, Türk aydını, genel olarak toplumsal yapımızı ve gerçeğimizi açıklayabilmek için, Asya Tipi Üretim Tarzı, feodalizm ve çağdaşlaşma-azgelişmişlik modellerine başvurmuştur. Ancak söz konusu modeller, Türk toplumunu açıklamaya elverişli değildirler. Onlar, Batı'nın çıkarlarını, üstünlüğünü vurgularlar ve toplumumuzu Batı'daki şemalara/kalıplara uydurmak amacı taşırlar. Sezer'e göre, Türk aydınının yapması gereken şey ise Türk toplumuna, tarihine ve gerçeğine dayanan modeller geliştirmektir. Bunu da, kuşkusuz, Türk sosyolojisi yapacaktır.”¹³⁶²

Kızılçelik'e göre, Baykan Sezer, Türk sosyolojisini temellendirmiş bir isimdir. Doğu-Batı çatışması teorisiyle Türk toplumunun özgün yapısını ortaya çıkarmak istemiştir. Baykan Sezer, İnsanlık tarihinin gelişimini Doğu-Batı çatışması ekseninde ilerlediğini savunmuştur. Türkiye'nin de Doğu-Batı çatışması içerisinde öncü ülke olduğunu belirtmiştir.¹³⁶³ Baykan Sezer, Türk toplumunun tarihinin Batı toplumlarına benzemediğini vurgulamıştır. Türk tarihinde Batı'da olduğu gibi 'Eski Çağ'(kölelik), 'Orta Çağ' (feodalizm) ve 'Yeni Çağ' (kapitalizm) dönemlerinin olmadığını belirtmiştir. Bundan dolayı Baykan Sezer, toplum farklılıkları temelinde Türk tarihine yönelmiştir. Türk tarihini gerçekçi bir şekilde açıklamaya çalışmıştır.¹³⁶⁴

Baykan sezer, Türk toplumunun özgün yanlarını ortaya çıkarmak amacıyla Türk tarihinin yanı sıra Türk sosyolojisinin geliştirilmesiyle de uğraşmıştır. Baykan Sezer, bir Türk sosyoloji geleneği yaratmak istemiştir. O, yerli Türk sosyolojisi yaratma noktasında Batı sosyolojisini de iyi bilmemiz gerektiğini ifade etmiştir. Bu nedenle eleştirel bir yönelimle Batı sosyolojisi üzerinde de incelemelerde bulunmuştur. Sezer, Batı sosyolojisinin Türk sosyolojisinin temeli olduğunu bundan dolayı onu iyi bilmemiz gerektiğini dile getirmiştir. Bunun yanı sıra Batı sosyolojisinin

¹³⁶¹ *age.*, s. 8.

¹³⁶² Sezgin Kızılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s.171.

¹³⁶³ *age.*, s. 171.

¹³⁶⁴ *age.*, s. 172.

kendi toplumları dışındaki toplumları da incelediklerinden ötürü incelemeye değer bulmuştur.¹³⁶⁵

Baykan Sezer, yerli Türk sosyolojisini zengin bir birikime sahip olan Türk tarihiyle oluşturmaya çalışmıştır. “Türk tarihi, Orta-Asya' dan Yakın-Doğu'ya uzanan bir serüveni kapsar, yerleşik-göçebe ilişkisinden Doğu-Batı ilişkisine uzanan geniş bir çerçeve elde edilmesine izin verir. Bu geniş tarih alanı içinde günümüz Türk toplumunun sorunlarını anlayabilme ve değerlendirebilme olanağı vardır.”¹³⁶⁶ Sezer, günümüzdeki sorunlarımızı tarihe yönelmekle çözebileceğimizi düşünmüştür.¹³⁶⁷ Bundan dolayı Türk sosyolojisini Türk tarihiyle şekillendirmiştir. Baykan Sezer, genel olarak da tarihe yönelmeden sosyoloji yapılamayacağını savunmuştur. O, tarihe yaslanmayan sosyolojinin eksik kalacağını düşünmüştür. Bundan dolayı Batı sosyolojisinde olan pozitivist yöntemi yadsımıştır. Bu şekilde topluma dair doğru verilerin elde edilmesinin olanağının olmadığını söylemiştir. Sezer, sosyal olguların tarihe dayanması gerektiğini onların bir tarih temelini olması gerektiğini öne sürmüştür.¹³⁶⁸

Baykan Sezer, sosyolojinin tarih ile birlikteliğini savunmuştur. Bu iki bilim sahasının birlikte hareket etmesi gerektiğini belirtmiştir. Sezer, sosyolojinin tarih biliminden nasıl yararlanması gerektiğine ilişkin bilgi vermiştir. Sezer, tarihte öncelikli olarak “temel etkenin” anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir. Sezer, “temel etkenin” bir dönemden diğer döneme geçişte etkili olan olayların neler olduğunun bilinmesi olarak tanımlamıştır. Sezer’e göre, temel etkende toplumsal değişme döneminde nelerin değiştiğini ve nelerin değişmediğini ortaya çıkarmak ve belli olaylardan hareket ederek olayları daha iyi anlamaya çalışmak gerekmektedir demiştir. Sezer, tarihte “temel etkenin” yanında diğer olaylarında anlaşılması gerektiğini ama öncelikle anlaşılması gerekenin “temel etkenin” olduğunu söylemiştir. Diğer olaylar “temel etkenin” yapısına bağlıdır. Temel etkenin bilinmesi sosyologların araştırma esnasında neye öncelik vermesi gerektiğini açığa çıkartır. Sezer, temel etkenin tarih

¹³⁶⁵ Sezgin Kızılcılık, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.119-120.

¹³⁶⁶ Sezgin Kızılcılık, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s. 137.

¹³⁶⁷ *age.*, s.172.

¹³⁶⁸ Sezgin Kızılcılık, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.172-176.

içerisinde bir kuramsal veriye dayandırılmasıyla da araştırılmanın değerlendirilmesine de imkân tanıyacağını belirtir.¹³⁶⁹

“Sonuç olarak, Baykan Sezer sosyolojinin metodolojik sorunlarının üstesinden teorik bir çabayla ve tarihle kuracağı işbirliğiyle geleceğini iddia etmiştir. İşte, bu noktada temel etken ve toplumsal gelişme çizgisi terimleri önem arz etmektedir.”¹³⁷⁰ Baykan Sezer'e göre, bugün Türk sosyolojisinin metodolojik bakımdan yapması/izlemesi gereken şey, “temel etken” ve “toplumsal gelişme çizgisi” araçlarını kullanarak, Batı kalıplarıyla tarihimizi değerlendirmekten vazgeçerek kendi deneylerimizden yararlanabileceğimiz Doğu-Batı ilişkileri içinde sorunlarımızı ele alıp değerlendirmektir. Ancak ki bu şekilde sorunlarımızı doğru tespit edebilir, doğru çözüm yolları bulabiliriz.¹³⁷¹

Baykan Sezer, Türk toplumunu Doğu-Batı çatışması teorisi çerçevesinde değerlendirmiştir. Baykan Sezer, Doğu-Batı çatışması teorisini ilk defa sistemli bir şekilde temellendiren kişidir.¹³⁷² Kızılçelik, Baykan Sezer'in Doğu-Batı çatışması teorisinin mimarı olduğunu ifade ederek bu teorinin yalnızca Türk sosyolojisine bir katkı sunmakla kalmayıp dünya sosyolojisine sunmuş olduğu orijinal bir katkı olduğunu belirtmiştir.¹³⁷³ “Kısacası Baykan Sezer, Doğu-Batı çatışması teorisiyle öne çıkan özgün bir sosyologumuzdur. Baykan Sezer, Doğu-Batı çatışmasında Türk toplumuna ayrıcalıklı bir yer vermiş, Türkiye'nin Doğu-Batı ilişkilerinin yönlendiricisi olduğunu vurgulamış ve insanlık tarihinin gelişimini Doğu-Batı çatışması ekseninde tartışmıştır.”¹³⁷⁴

Genel olarak, Kızılçelik'e göre, Baykan Sezer, Türk toplumunun problemlerine odaklanmış, onların çözümü için uğraşmış yerli bir sosyologdur. O, Batı düşüncesiyle toplumsal sorunlarımızı çözmeye çalışan yaklaşımları ret etmiştir. Türk tarihini gerçekçi bir şekilde araştırarak, Türk düşünce geleneğini ön plana çıkararak yerli sosyoloji yapmanın öncülüğünü yapmıştır.¹³⁷⁵ Sezer, “Özgün değerlendirmeleriyle

¹³⁶⁹ *age.*, s. 177-178.

¹³⁷⁰ *age.*, s. 179.

¹³⁷¹ *age.*, s. 180.

¹³⁷² *age.*, s. 183.

¹³⁷³ *age.*, s. 193.

¹³⁷⁴ *age.*, s. 193-194.

¹³⁷⁵ *age.*, s. 251.

Batıcı sosyolojimizde devrim yapmış, onun bütün çarpıklığını gözler önüne sermiştir. Sosyolojimizde çığır açmış ve ekolleşmiştir.”¹³⁷⁶

Baykan Sezer, sosyolojinin tarih bilimi ile hareket etmesi gerektiğini belirtmiştir.¹³⁷⁷ O sosyoloji çalışmalarının özüne tarihi koymuştur. Toplum farklılıklarından dolayı her toplumun kendi tarihsel birikimine göre değerlendirmek gerektiğini söylemiştir. Mesela Türk tarihinin Batılı teorilerde belirtildiği gibi “ATÜT”, “feodal” gibi sistemlerin içerisinde değerlendirmenin yanlış olduğunu vurgulamıştır.¹³⁷⁸ Kızılçelik, Batılı kuramlarla Türk tarihini bu şekilde değerlendirenlerin Baykan Sezer’in karşı çıkışıyla görüşlerinden çark ettiklerini “yarı-feodal düzen”, “bozuk ATÜT” gibi kavramlarla kendilerini haklı çıkarmaya çalıştıklarını belirtmiştir.¹³⁷⁹ Baykan Sezer, Türk tarihine ilişkin kabul görmüş görüşlerin yanlışlığını ortaya sermiştir. Yeni, özgün, gerçekçi tarihimizi su yüzüne çıkarmaya çalışmıştır. “Baykan Sezer, başta Ziya Gökalp olmak üzere sosyologlarımızın çoğunun Türk tarihine, bilhassa da Osmanlı İmparatorluğu'na dair söylediklerine ve Osmanlılığı inkâra varan görüşlerine karşı çıkmış, onların geçersizliğine vurgu yapmıştır.”¹³⁸⁰

Kızılçelik, bu bağlamda Türkiye’de gerçek anlamda sosyoloji geleneğinin Kemal Tahir ve Baykan Sezer öncülüğüyle oluştuğunu belirtir. Kemal Tahir ve Baykan Sezer, Türk sosyolojisinin özgün yapısını oluşturmuşlardır. Onların yapmış olduğu sosyoloji hem yerli hem de evrenselidir.¹³⁸¹ Kemal Tahir ve Baykan Sezer ikilisinin aralarındaki ilişkiyi değerlendiren Kızılçelik, Baykan Sezer ve Kemal Tahir’in birbirlerini tamamladığını ve ikisinin birbirinden ayıramayacak bir bütünlük oluşturduğunu vurgulamıştır.¹³⁸² Kızılçelik, Baykan Sezer ve Kemal Tahir arasındaki ilişkinin Hegel-Marx ilişkisi gibi olduğunu söylemiştir.¹³⁸³ Baykan Sezer, Kemal

¹³⁷⁶ *age.*, s. 251.

¹³⁷⁷ Ömer Doğan, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün Türk Sosyolojisine Katkıları*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005 (Doğan'ın tezinin "Prof. Dr. Sezgin Kızılçelik" başlıklı bölümü (s. 125-190) ile "Sonuç ve Değerlendirme" bölümü (s. 232-235) Sezgin Kızılçelik'in sosyoloji çalışmalarının ve sosyoloji anlayışının değerlendirilmesini içermektedir.)

¹³⁷⁸ *Sezgin Kızılçelik, Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, s.252.

¹³⁷⁹ *age.*, s. 252.

¹³⁸⁰ *age.*, s. 252.

¹³⁸¹ *age.*, s. 259.

¹³⁸² Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.82.

¹³⁸³ Sezgin Kızılçelik, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s.72.

Tahir'in fikirlerini edebiyat sahasından çıkarıp sosyolojik bir boyuta yerleştirmiştir.¹³⁸⁴ Kızılcelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in aralarındaki etkileşimin sadece Baykan Sezer'in Kemal Tahir'den etkilendiği bir ilişki şekli olmadığını söylemiştir. Kemal Tahir, Baykan Sezer'in üzerinde daha çok etkili olmakla birlikte Kemal Tahir'de Baykan Sezer'den etkilenmiştir.¹³⁸⁵ “Kemal Tahir, onun ‘Yunanlılık’ ile ilgili tezinden övgüyle söz etmiştir. Baykan Sezer'in bu tezi, Kemal Tahir düşünce sisteminin Doğu-Batı farklılığından, Doğu-Batı çatışması eksenine geçmesinde etkili olmuştur.”¹³⁸⁶

Kızılcelik, kısaca “Kemal Tahir ile Baykan Sezer, özgün düşünce geleneğimizin ana damarını oluştururlar”¹³⁸⁷ demiştir. Kızılcelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'i Batı kopyacılığından ayrılan yol olarak görür. Onları, kendi sözumüzü söylemeye başladığımız bir alan olarak değerlendirir. “Kısaca özgün Türk düşünce hayatının şemsiyesi olarak Kemal Tahir ve Baykan Sezer, Batılı açıklamalardan ve şemalardan hep uzak durmuşlar, kalıpları ve tabuları darmadağın etmişler, bize giydirilen deli gömleğini sırtımızdan yırtarak atmışlar, Türkiye'nin tarihi ve sosyal gerçekliklerini ve ana problemlerini, birlikte geliştirdikleri Doğu-Batı çatışması teorisi çerçevesinde irdelemişlerdir.”¹³⁸⁸

Kızılcelik, Kemal Tahir ile Baykan Sezer'in¹³⁸⁹ Batıcı aydınlarımızın takındıkları tavıra zıt bir şekilde hareket ettiklerini ifade etmiştir. Kemal Tahir ile Baykan Sezer, Batıcı aydınlarımızın aksine Türk toplumunun çıkarları doğrultusunda

¹³⁸⁴ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.78-79.

¹³⁸⁵ *age.*, s. 83-84.

¹³⁸⁶ *age.*, s. 85.

¹³⁸⁷ Sezgin Kızılcelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.265.

¹³⁸⁸ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.171.

¹³⁸⁹ Kemal Tahir ve Baykan Sezer'e ilişkin ayrıca şu eserlere bakılabilir: Sezgin Kızılcelik, “Batı Kopyacılığından Kurtulmanın ve Kendi Gerçekliğimize Yönelmenin Ruhu Olarak Tek Yerli Fikir İkimiz: Kemal Tahir ile Baykan Sezer”, *Kemal Tahir 100 Yaşında* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve M. Fatih Andı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2010, s. 165-200; Sezgin Kızılcelik, “Türkiye'deki Sosyal Değişme Olgusuna Batı Sosyolojisinin Değişme Teorileri Dışında Bakmak ya da Kemal Tahir ve Baykan Sezer'den Hareketle Yeni Bir Sosyal Değişme Teorisi İnşa Etmek”, *Sosyoloji Yılığ 21: Değişim Sosyolojisi, Dünyada ve Türkiye'de Toplumsal Değişme* (iç.), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 149-208; Sezgin Kızılcelik, “Kemal Tahir'in Türk Sosyolojisindeki Yeri ve Önemi”, *Sosyoloji Yılığ-Kitap 10: Kemal Tahir'in 30. Ölüm Yıldönümü Anısına* (iç.), Yayına Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılcelik Yayınları, İstanbul, 2003, s. 103-125 Sezgin Kızılcelik, “Türk Sosyolojisi İçin Büyük Kayıp: Baykan Sezer”, *Sosyoloji Yılığ-Kitap 11: Baykan Sezer'e Armağan, Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi* (iç.), Yayına Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılcelik Yayınları, İstanbul, 2004, s. 167-181; Sezgin Kızılcelik, “Batı Düşün Kalıplarının Dışında, Takım Anlayışından Hareket Edenlerin Karşısında Bir Yerli, Yerli Olduğu Kadar Evrensel Bir Sosyolog: Baykan Sezer”, *Doğu Batı* (iç.), Sayı: 16, Ağustos-Eylül-Ekim 2001.

hareket etmişlerdir. Bu amaçla yerli teori üreterek Batı karşısına dikilmişlerdir. Onlar sadece Türkiye'yi değil Doğu toplumlarını bir bütün olarak savunmuşlardır.¹³⁹⁰

Sonuç olarak Kızılcelik, kendi tarihimize, kültürümüze, değerlerimize yönelmenin yolunun Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in fikir sisteminden geçtiğini ileri sürer. Onlar bize ait olmayan Batıcı teorilerle toplumumuzu okumayı ret etmişlerdir. Bu yolun insanımızı emperyalist Batı'ya bağımlı kıldığını göstermeye çalışmışlardır. Kısaca, Kızılcelik "Bu ülkenin yolu, Kemal Tahir Baykan Sezer sosyolojisinden vurulmuştur."¹³⁹¹ diyerek onların bu ilke için taşıdığı önemi bize göstermeye çalışmıştır. Çünkü "Onlar, Batı ikliminde yetiştirilmiş "'izm"'lere ve şematik düşüncelere karşı mücadele etmişler, meydan okumuşlar, kopyacılıktan uzak durmuşlar, kalıplarla asla yetinmemişlerdir. Onlar, kendi sözü olan, sözünü tüketmemiş çözüm sahibi simalardır."¹³⁹²

4.2.3. Doğu Batı Çatışması Teorisi

Kızılcelik, bilim ile uğraşmanın, bilim üretmenin teori öne sürmekle gerçekleştirebileceğini belirtmiştir. Bilim dışında diğer alanlarda da tutarlı çalışmalar teoriler ışığında gerçekleşir. Her disiplin teoriyle yol alır. Felsefede dahi bir teori sistematığı vardır. Teori, olay ve olguları doğru bir pencereden değerlendirmemize olanak verir. Teori dünyayı anlama ve açıklama olanağı sağlar. Teori, her bilim sahasında, her disiplin alanında olduğu gibi sosyoloji iliminde de başattır. Sosyoloji de teori aracılığıyla ilerlemektedir.¹³⁹³ Kızılcelik, sosyolojiden de bahsetmenin sosyoloji yapmanın da teori ile mümkün olacağını vurgulamıştır. "Sosyolojinin bilim hüviyetine sahip olması, topluma, bireye, toplum-birey etkileşimine ve dünya gerçekliğine ilişkin fikirler demeti olarak teoriler üretmesiyle ilişkilidir. Sosyolojinin kendisinden söz etmek, sosyolojik teorikleştirme çabalarına gönderme yapmaktan başka bir şey değildir."¹³⁹⁴ Kızılcelik, sosyolojisinde teorileri önemsemiş, sosyolojik teorilerin mantığını ve neye hizmet ettiklerini de derinlemesine anlamaya çalışmıştır.

¹³⁹⁰ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.169.

¹³⁹¹ Sezgin Kızılcelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.266.

¹³⁹² *age.*, s. 267.

¹³⁹³ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.19-21.

¹³⁹⁴ *age.*, s. 21.

Kızılçelik, sosyolojinin ilgi alanı olan konuların karmaşık ve çok yönlü olmasından ötürü tek bir teoriyle yetinemeyeceğini vurgulamıştır. Bundan dolayıdır ki sosyoloji alanında çok fazla teori oluşturulmuştur. Değişen durumlar ve yaşam şekilleri de yeni teorilerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Sosyolojideki mevcut teorilerin her biri gerçekliğin ayrı bir yönünü aydınlatmaktadır. Her teorinin öne çıkardığı kavram, meseleye bakış açısı farklılık göstermektedir. Sosyoloji teorileriyle, bireyin benliği, bireyin kurmuş olduğu ilişki ve etkileşim biçimi, uygarlıkların yapısı, toplumların sorunları anlaşılıp yorumlanmaya çalışılır.¹³⁹⁵ “Bu açıdan sosyoloji teorileri, sosyologların gözüdür, gözlüğüdür, dünyaya açılan pencereleridir, dünyaya bakışı ve onu kavrayış biçimleridir. Sosyoloji kuramları, sosyologlara bireye, topluma ve dünyaya dair açıklayıcı bir çerçeve sunar. Sosyoloji teorileri, aynı zamanda sosyologların meselelere doğru bakmalarını ve onları anlamalarını sağlar.”¹³⁹⁶

Sosyolojinin inceleme alanı olan toplumlar birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Farklı toplumlarda meydana gelen ilişkiler, tarihsel yaşantılar, kültürel özellikler gibi birbirinden ayrımlı olan özellikler bu farklılığın temel nedenidir. Toplumlar arasında farklılık olunca o toplumları izah eden teorilerinde farklılaşmasını beraberinde getirmektedirler. Bir toplumda meydana gelen bir teori başka bir toplumun gerçekliğini açıklamaya yetmemektedir. Oysa Kızılçelik’in ifade ettiği gibi 19. yüzyıldan günümüze değin sosyoloji alanında yapılandırılan tüm teoriler Batı toplum yapısını açıklamaya dönüktürler. Dolayısıyla Doğulu bir toplum olan Türk toplumunu bu teorilerle açıklamaya çalışmak gerçeklikle örtüşmemektedir. Çünkü bu teoriler Batı toplum özelliğine göre biçimlendirilmiştir.¹³⁹⁷ Bu nedenden ötürü Kızılçelik, Batılı sosyoloji teorilerinin Türk toplumunu açıklayamayacağını ifade etmiştir. Kızılçelik, Türk toplumunu açıklayacak “yerli bir sosyoloji teorisi”¹³⁹⁸ inşa etmek gerektiğini belirtmiştir.

Kızılçelik, sosyolojisinde Doğu ve Batı uygarlığı ayrımı yaparak bu iki uygarlığın birbirinden farklı olduğunun altını çizmiştir. Doğu ve Batı kavramı hem farklı yönleri belirten bir coğrafya belirtir hem de farklı uygarlıkları isimlendiren bir işlev görür. Doğu ve Batı sözcükleri yalnızca uygarlıkların farklılığına gönderme

¹³⁹⁵ *age.*, s. 22-23.

¹³⁹⁶ *age.*, s. 24.

¹³⁹⁷ *age.*, s. 25.

¹³⁹⁸ *age.*, s. 26.

yapmaz. Aynı zaman da uygarlıklar çatışmasına gönderme yapar. Doğu-Batı kavram ayrımı esas olarak kendisini uygarlıklar çatışmasında ortaya koyar.¹³⁹⁹ Kızılçelik, Doğu ve Batı kavran ikiliğinin uygarlıklar arasındaki çatışmayı ifade ettiğini belirtir. Bu çatışma içerisinde olan uygarlıklar Doğu ve Batı uygarlıklarıdır. Kızılçelik, uygarlıklar arasındaki çatışmanın da Doğu-Batı çatışması teorisi içerisinde ele alıp incelendiğini ifade eder.¹⁴⁰⁰

Doğu-Batı çatışması teorisi Türk sosyolojisinin yapılandırmış olduğu özgün ve yerli bir teoridir. Teori'nin merkezinde olan ana düşünce, toplum farklılaşmasıdır. Toplumlar, birbirlerinden farklılık arz ettiği için onları açıklayabilen teoriler de o topluma özgü olmalıdır. O, toplumun tarihsel ve toplumsal gerçekliğinden kendisini geliştirmelidir. “Doğu-Batı çatışması teorisinin anahtar terimleri, Doğu, Batı, toplum farklılaşmaları, sınıf merkezli toplumlar, devlet merkezli toplumlar, Türk toplumu, Batı sosyolojisi, Türk sosyolojisi, Batılılaşma, Doğu uygarlığı, Batı yayılmacılığı, Batı barbarlığı, Batı bataklığı, yerlilik, toplumlar arası ilişkiler ve Doğu-Batı ayrımıdır. Bu kuramın ana terimi, Doğu- Batı ayrımıdır.”¹⁴⁰¹

Doğu-Batı çatışması teorisi, her toplumun farklı olduğu gerçeğiyle ortaya çıkmıştır. Teori bu nedenle Batı sosyolojisi ile toplumsal yapımızı açığa çıkartmaya çalışan sosyoloji anlayışına başkaldırıdır. Doğu-Batı çatışması teorisi Doğu uygarlığına mensup olan Türk toplumunun tarihsel yapısını, temel özellikleri ve genel eğilimlerini açıklamak amacındadır. Bunun yanı sıra teori Doğu düşüncesinden hareket etmiştir.¹⁴⁰² “Doğu düşüncesi, tarihin ilk büyük uygarlıklarının Doğu'da olduğunu, ışığın Batı'dan değil, Doğu'dan geldiğini iddia etmiştir. Bu da Doğu-Batı çatışması teorisi açısından son derece önemlidir. Ayrıca, Doğu-Batı çatışması teorisinin dayanakları arasında Siyasetname'ler ve tarihçilerimizin metinleri ağırlıklı bir yere sahiptir. Bunların dışında Evliya Çelebi, Fuat Köprülü ve Nâzım Hikmet gibi düşünce adamlarımız da Doğu-Batı çatışması teorisinin kökleri arasındadır. Ancak hemen belirtelim ki, Doğu-Batı çatışması teorisi, Batı sosyolojisine kapıları kapamamıştır. Bu teorinin öncüleri, Batı düşüncesinden ve sosyolojisinden de

¹³⁹⁹ *age.*, s. 26-27.

¹⁴⁰⁰ *age.*, s. 27.

¹⁴⁰¹ *age.*, s. 27.

¹⁴⁰² *age.*, s. 30.

yararlanmışlardır.”¹⁴⁰³ Bu çerçevede “Doğu-Batı çatışması teorisinin biçimlenmesinde Marx'ın, Childe'in ve Braudel'in etkilerini yadsımak mümkün değildir.”¹⁴⁰⁴

Doğu-Batı çatışması teorisi Türk sosyologları tarafından oluşturulmuş yerli bir teoridir. Türk sosyologlarının sosyolojinin ülkemize girişinden bu yana Batı teorilerini aktarmak ile yaptıkları sosyolojinin terk edilmesidir. Aktarmacı sosyoloji geleneğine güçlü bir karşı çıkıştır. “Doğu-Batı çatışması teorisi, bize ait, ülkemizi önemseyen, milli bir kuramdır.”¹⁴⁰⁵ Türkiye'nin sosyoloji alanında ilk yerli teorisi olan Doğu-Batı çatışması teorisinin öncü isimleri Kemal Tahir ve Baykan Sezer'dir. Kemal Tahir ve Baykan Sezer'den sonra teoriyi günümüzde geliştiren isimler: Ertan Eğribel, Ufuk Özcan, H. Bayram Kaçmazoğlu ve Sezgin Kızılcelik'tir. Teorinin genel özellikleri Kemal Tahir ve Baykan Sezer'den sonra bu isimler tarafından oluşturulmuştur. Kemal Tahir ve Baykan Sezer, teorinin yaratıcıları olduklarından ötürü onların teoriyi şekillendiren fikirlerinin üzerinde kısaca durmamız gerekmektedir.

Kemal Tahir, Batılı araştırmacıların Türk toplumu üzerinde yaptıkları araştırmaların genellikle ön yargılı, milletimizi hor gören bir yaklaşımda olduğunu düşünerek kendi yerli teorimiz olan Doğu-Batı çatışması teorisinin kurulmasına öncülük etmiştir. Kemal Tahir, yerli bakış açısıyla meselelerimize yaklaşmıştır. Tahir, çalışmalarında tarihsel bir metot izlemiştir. Türk toplum tarihini ortaya koymaya çalışırken tarihsel süreçten dolanmıştır. Bu nedenle Türk toplum tarihinde Osmanlı dönemine önem vermiştir. Osmanlı tarihini su yüzüne çıkarmak için uğraşmıştır. Kemal Tahir, toplumlar üzerine olan çalışmalarda doğru tespitler yapmak için Doğu-Batı ayrımı üzerinden bir bakış açısıyla yol almamız gerektiğini belirtmiştir.¹⁴⁰⁶ “Kemal Tahir, toplum farklılıkları, yani Doğu-Batı ayrımı görüşü çerçevesinde Doğu-Batı çatışması teorisini geliştirmiştir.”¹⁴⁰⁷

Kemal Tahir, Türk toplumunun farklılığını, kendine özgü olan özelliklerini açığa çıkarmak için uğraşmıştır. Tahir, Türk toplumunun Batı toplumundan farklı dinamiklere sahip olduğunu belirtmiştir. Bu farklılığı Doğu-Batı çatışması teorisi içerisinde göstermeye çalışmıştır. Kemal Tahir, Türk toplumunun Doğu-Batı

¹⁴⁰³ *age.*, s. 30.

¹⁴⁰⁴ *age.*, s. 31.

¹⁴⁰⁵ *age.*, s. 29.

¹⁴⁰⁶ *age.*, s. 33-34.

¹⁴⁰⁷ Sezgin Kızılcelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.170.

çatışmasındaki rolü üzerinde izahlarda bulunmuştur. O, Türkiye'nin problemlerini Doğu-Batı çatışması içerisinde tartışmaya açmıştır.¹⁴⁰⁸ Başka bir deyişle Kemal Tahir, Türk toplumunun tarihsel ve sosyal özellikleri bakımından Batı toplumlarından farklı olduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle Türk toplumunu Batı tarihinde görülen, kölelik-feodalizm-kapitalizm-sosyalizm aşamaları ile açıklamak doğru olmayacaktır. Türk toplumunu Doğu-Batı ilişkileri bağlamında onun kendine özgü yapısıyla açıklamak gerekmektedir. Bunu sağlamanın yolu ise Doğu-Batı çatışmasını aydınlatmaktan geçer.¹⁴⁰⁹

Kemal Tahir, Doğu-Batı çatışmasının temelini çok eskilere dayandığını belirtmiştir. Tahir'e göre, Doğu-Batı çatışmasının tarihinin eski dönemlere kadar uzanan bir geçmişi vardır. Tahir, Doğu-Batı ayrımının ilk olarak mülkiyet düzeninde ortaya çıktığını öne sürmüştür. Batı'da özel mülkiyete karşın Doğu'da toplumsal mülkiyetin varlığı bu çatışmanın temelidir. Tahir, Batıların tarihte Salip-Hilal, uygarlık-barbarlık adlarıyla bu çatışmayı isimlendirdiğini ifade ederek bunun sadece gerçeği maskeleyerek için yapıldığını öne sürmüştür.¹⁴¹⁰ Kemal Tahir, Doğu-Batı çatışması teorisinde Osmanlı üzerinde önemle durmuştur. Osmanlı'yı, Anadolu'nun Türkleşmesi üzerindeki etkisi nedeniyle ve Doğu-Batı çatışmasında en önemli taraf olması nedeniyle önemsemiştir. Kemal Tahir-Doğu-Batı çatışmasında Doğu'da bu çatışmanın tarafı olarak Osmanlı'yı göstermiştir.¹⁴¹¹ Kemal Tahir, Osmanlı'nın soyguncu Batı'nın Doğu üzerindeki sömürgeci emellerini durduran güç olduğunu belirtmiştir.¹⁴¹²

Kızılcılık, Kemal Tahir'in, Batı'nın hegemonyası karşısında Türk toplumunun ve Türk sosyolojisinin savunucusu olduğunu ve Batı uygarlığı karşısında Doğu'nun da halen varlık gösterdiğini belirten kişi olduğunu belirtmiştir.¹⁴¹³ Kızılcılık, Kemal Tahir'in Türk toplum gerçeğini Batılı kuramlarda arayan aydınımıza kendi özümüze dönmemiz gerektiğini gösteren kişi olduğunu ifade etmiştir. "Kemal Tahir, Türk sosyologlarına Türk toplumu üzerine düşünme bilincini, yani toplum ve tarih bilincini

¹⁴⁰⁸ Sezgin Kızılcılık, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s.87.

¹⁴⁰⁹ Sezgin Kızılcılık, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, s.172.

¹⁴¹⁰ *age.*, s. 171.

¹⁴¹¹ *age.*, s. 172.

¹⁴¹² *age.*, s. 172-173.

¹⁴¹³ Sezgin Kızılcılık, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, s.88.

aşlamıştır.”¹⁴¹⁴ “Kemal Tahir, tarihi tümlüğü ve dinamizmiyle veren Doğu-Batı Çatışmasına dayalı tarih anlayışının Türk entelektüeline kazandırmış ve bu doğrultuda Türk toplumunu açıklamıştır.”¹⁴¹⁵ Kızılcılık, Kemal Tahir’in, Doğu-Batı çatışması teorisiyle Türk sosyolojisini açmazlarından kurtardığını öne sürmüştür. Aynı zamanda Kemal Tahir, Doğu-Batı çatışması ile “Doğu'nun, Doğu halklarının sözcülüğünü ve savunuculuğunu üstlenmiştir.”¹⁴¹⁶

Doğu-Batı çatışması teorisini sistemleştiren Baykan Sezer de sosyolojisinde Kemal Tahir'den etkilenmiştir. Sezer, Kemal Tahir'in fikir sisteminden etkilenerek Türk toplumunun sorunlarını çözmek istemiştir. Baykan Sezer, Türk toplumunu toplumlar arası ilişkiler odağında açıklamaya çalışmıştır. Sezer, toplumlar arasındaki ilişkileri önemsemiştir. Türk toplumunun sorunlarının ve bu sorunların çözümlerinin toplumlar arası ilişkilerde saklı olduğunu belirtmiştir. Sezer, Toplumlar arası ilişkileri tüm gelişmelerin temeli olarak ele almıştır. Sezer'e göre toplumlar arası ilişkiler kendiliğinden oluşan bir ilişki değil Doğu-Batı çatışması içerisinde var olur.¹⁴¹⁷

Kızılcılık, Baykan Sezer'i, yerli, özgün ve evrensel bir sosyolog olarak takdim etmiştir. Baykan Sezer, Türkiye'nin dünyada söz sahibi olabilmesi için kendi sesimizin olmak zorunda olduğunu savunmuştur. Bu amaçla Doğu-Batı çatışması teorisiyle kendi sesimizi oluşturmayı amaçlamıştır. Sezer, kendi sorunlarımızın çözümü için yerli bakış açısıyla hareket etmemiz gerektiğini düşünmüştür. Sezer, yerli bakış açısıyla Doğu-Batı çatışması teorisini oluşturmuştur. Onun yerliliği içe kapanık bir yerlilik değildir. O, Batı toplumunu da Doğu toplumunu da, Doğu toplumuna mensup Türk toplumunu da açıklama çabasında olmuştur.¹⁴¹⁸

Baykan Sezer, temellendirdiği Doğu-Batı çatışması teorisiyle Türk toplumunun dünya üzerindeki özgün yapısını açığa çıkarmak istemiştir. Ona göre, Türk toplumunun sorunlarına çözüm üretebilmenin yolu sorunları Doğu-Batı çatışması içerisinde ele almaktan geçmektedir.¹⁴¹⁹ Sezer, Türk tarihini Doğu-Batı

¹⁴¹⁴ *age.*, s. 89.

¹⁴¹⁵ *age.*, s. 112.

¹⁴¹⁶ *age.*, s. 115.

¹⁴¹⁷ Sezgin Kızılcılık, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.38-39.

¹⁴¹⁸ *age.*, s. 39-40.

¹⁴¹⁹ Sezgin Kızılcılık, *Sefaletin Sosyolojisi*, s.328.

çatışması içerisinde değerlendirmiştir. Sezer, Türk toplumunu tarih içerisinde etkileyen iki önemli olayın olduğunu ileri sürer. Bunlar: Anadolu'nun Türkleşmesi ve Osmanlı'nın Batıcılılaşması'dır. Sezer, Anadolu'nun Türkleşmesi olayında Türklerin kimliklerini koruyarak yurtlarını değiştirdiklerini, Osmanlı'nın Batıcılılaşmasında ise Türklerin yurtlarını değiştirmeden kimliklerini değiştirdiğini ileri sürer.¹⁴²⁰ Sezer, Doğu-Batı çatışması içerisinde bu şekilde Türk tarihini kendi gerçekliği içerisinde değerlendirme çabasında olmuştur.

“Sezer, Türk toplumu ve tarihini Doğu-Batı çatışması temelinde açıklamıştır. Çünkü Türk toplum tarihi ele alındığında dikkati çekebilecek en önemli yön, Türk toplum tarihiyle Batı kalıplarının/şemalarının birbirleriyle uyumsuzluğudur. Sözgelimi, Doğu tarihinde en azından Batı tarihinde görülen Eski Çağ (kölelik), Orta Çağ (feodalizm) ve Yeni Çağ (kapitalizm) kesişmesi yoktur. Sezer, Batılı modellerin/sistemlerin Türk toplum tarihini açıklamaktan uzak olduğunu, dolayısıyla tarihimizi tahlil etmede Türk düşünce dünyasından yola çıkmamızı, bunun için ise kendi tarihimizdeki önemli değişimleri saptamakla işe başlamamızı önermiştir.”¹⁴²¹ “Kısaca, Batı sosyolojisi geleneklerinin dışına çıkabilmiş ender sosyologlarımızdan Sezer, geliştirdiği Doğu-Batı çatışması teorisiyle, Türk toplumunun özgünlüğünü öne çıkartmış, toplumlararası ilişkilerde, özellikle Doğu-Batı ilişkilerinde/çatışmalarında, onun ağırlığını ve yerini saptamaya özen göstermiştir. Sezer, Türk toplumunun sorunlarının gerek Doğu toplumlarına gerekse Batı toplumlarına kimliklerini kazandıran Doğu-Batı çatışması içine yerleştirilmeden anlaşılamayacağını ileri sürmüştür.”¹⁴²²

Doğu-Batı çatışması teorisinin günümüzdeki temsilcilerinden olan Kızılcılık, diğer Doğu-Batı teorisyenlerinden farklı olarak Batı sosyolojisinin üzerinde daha fazla durmuştur. Onun Doğu-Batı çatışması teorisindeki amacı teorisinin Batı uygarlığına yönelik argümanlarını oluşturmaktır. Kızılcılık, bir konuda fikir ileri sürmek için öncelikle onu derinlemesine anlamamız gerekir mantığından hareket ederek bu doğrultuda Batı uygarlığını ve Batı sosyolojisini analiz etmiştir. Kızılcılık, Batı sosyolojisine yönelik çözümlerini de klasik bir şekilde 19.yüzyıldan, Auguste

¹⁴²⁰ *age.*, s. 150.

¹⁴²¹ *age.*, s. 150.

¹⁴²² *age.*, s. 157.

Comte'dan başlatmamış daha da derinlemesine bir araştırma yaparak burada oluşan sosyolojinin köklerine kadar inmiştir. O, sosyolojiye düşünsel olarak zemin hazırlamış birçok düşünürü de Batı sosyoloji tarihi içerisinde değerlendirmiştir. Kızılçelik, Batı sosyolojisinin zemininin iyi anlaşılmadıkça günümüzdeki sosyoloji anlayışının da bilinemeyeceğini savunmuştur.

Kızılçelik, Doğu-Batı çatışması teorisi içerisinde Batı uygarlığını ve Batı sosyolojisini açıklamaya çalışmasının yanı sıra Doğu uygarlığı ve Türk sosyoloji üzerine de araştırmalar yapmıştır. Kızılçelik, burada da Doğu uygarlığının tarihte ilk büyük uygarlık olduğunu, geniş bir tarihi ve kültürel birikime sahip olduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, Batı uygarlığının Doğu-Batı çatışması temelinde dünya üzerindeki hakimiyeti günümüzde ele geçirdiğini bundan dolayı da Doğu uygarlığının Batı karşısında daha zayıf bir durumda olduğunu altını çizmiştir. Kızılçelik, bu durumun aşılması için Doğu toplumlarının Batı karşısında birleşmeleri gerektiğini savunmuştur. Kızılçelik, mazlum milletlerin bir araya gelerek Doğu-Batı çatışmasındaki güç kaynağını yeniden ele geçirebileceklerini öne sürmüştür.

Kızılçelik, Türk sosyolojisi üzerine yapmış olduğu araştırmalarda da Türk sosyolojisinin kendi yerli sosyoloji geleneğini kurması gerektiğinin üzerinde durmuştur. Kızılçelik, bu doğrultuda sosyoloji tarihimizde sosyologları ele alarak onların Batı sosyolojisinin aktarmacılığının yapmış olduklarını göstermeye çalışmıştır. Kızılçelik'e göre Ziya Gökalp'ten bu yana sosyologlarımız Batılı kavram ve kuramlarla sosyoloji yapmaktadırlar. Bu da Türkiye'nin özgünlüğüne ve bağımsızlığına zarar vermektedir. Çünkü Batılı kavram ve kuramlar her şeyden önce Batı toplum çıkarına hizmet etmek için oluşturulmuşlardır. Kızılçelik, zaten Batılı kavram ve kuramların Türk toplumunu açıklamaktan da uzak olduklarının altını çizmiştir. Kızılçelik, Türkiye'nin Doğu toplumuna dahil olmasından ötürü Batı ile hiçbir tarihi ve kültürel özelliklerinin olmadığını dolayısıyla da oranın gerçekliğiyle hiçbir şekilde uyuşamayacağını belirtmiştir. Kızılçelik, bu saikler doğrultusunda Doğu-Batı çatışması teorisi içerisinde çalışmalarını sürdürmüştür.

Kızılcelik, Doğu-Batı çatışmasının ne üzerine kurulu olduğunu, amacının ne olduğunu ve çalışma alanının neyi kapsadığını açıklığa kavuşturmak için bu teoriyi on beş maddede açıklamaya çalışmıştır:¹⁴²³

1) Toplumlar yapı olarak farklılık arz eden oluşumlardır. Doğu-Batı çatışması teorisi, toplumların farklılığını dikkate alarak, Doğu ile Batı toplumlarının kendi iç dinamikleriyle açıklanmaları gerektiğini ileri sürer.

2) Doğu-Batı arasındaki toplum farklılaşmalarının tarihi çok eski dönemlere dayanır. Tarih öncesinden başlayan bu oluşum günümüze değin sürdürmüştür farklılığını. Bu farklılaşmadan dolayı karşılaşılan sorunlar ve onların çözümüne yönelik atılacak adımlar farklı olacaktır.

3) Tarihte farklılaşmanın ilk görülmesi bazı Doğu toplumlarının yerleşik tarıma geçmeleri ve bunun sonucu olarak değişen yaşam şekliyle birlikte elde edilen zenginlik sonucu olmuştur. Bu aşamayla birlikte toplumlar arası ilişkiler yeniden şekillenmiştir.

4) Doğu toplumları ile Batı toplumlarının geçirmiş oldukları tarihsel süreçler farklıdır. Bu gerçeklikten dolayı Doğu uygarlığı, Batı uygarlığının geçirmiş olduğu tarihsel dönemlere göre açıklanamaz. Doğu toplumlarını, İlkçağ, Ortaçağ, Yeni Çağ gibi Batı tarihi dönemini açıklayan süreçlerle izah etmek doğru değildir. Türk toplumunun tarihi, ‘Anadolu’nun Türkleşmesi’ ve ‘Osmanlı’nın Batıcılılaşması’ gibi süreçlerle ifade edilmelidir.

5) Doğu toplumları, tarihsel ve sosyal yapı itibariyle Batı toplumlarından farklıdır. Doğulu toplumlarda, sınıfsal yapı gelişmemiş ve “devlet” merkezli yapılar iken Batılı toplumlar “sınıf” merkezli bir yapıdadır. Doğu toplumlarının temelini devlet, Batı toplumlarınınkini ise sınıf oluşturur. Doğu toplumlarında devletin temelinde adalet vardır. Batılı toplumlarında devlet sınıfların temsilcisi ve savunma aracıdır. Doğu toplumlarında devlet halkın refahı için vardır ve halka karşı sorumludur. Doğu Toplumlarında insanlar her şeyi devletten bekler. Batı toplumlarında ise devlet insanlara bir şey vermez, insanlar devlete verir. Bundan dolayı Batı’da özel mülkiyet ilk çağlardan bu yana önemli olmuş iken Türk toplumunda devlet önemli olmuştur.

¹⁴²³ Sezgin Kızılcelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, s.65-73.

6) Batı toplumlarında gelişen özel mülkiyetten dolayı sermaye belli çevrelerde toplanmıştır, Doğu toplumlarında devletin merkezde olmasından dolayı sermayenin belirli kesimde toplanmasına izin verilmeyip, toplumsal eşitlik korunmaya çalışılmıştır.

7) Özgürlük, Doğu ve Batı toplumlarını değerlendirmede önemli bir araçtır. Batı toplumlarının tarihinde kölelik sistemi yaygın iken, Doğulu Türk toplumunda kölelik tarihin hiçbir döneminde olmamıştır. Doğulu Türkler özgürlüklerine ve hürriyetlerine düşkündürler.

8) Doğu-Batı çatışması teorisi, Doğu toplumlarını özellikle de Türk toplumunu önemsemıştır. Türk insanını kötü değerlendiren, onu olumsuz özelliklerle açıklayan yaklaşımlara karşı çıkmışlardır. Türk toplumunun tarih içerisinde utanç duyacağı bir döneminin olmadığını savunmuşlardır.

9) Doğu-Batı çatışması tarihsel olarak eski dönemlere dayanır. Bunun ilk oluşumları, Truva ve Yunan-Pers savaşlarıdır. Daha sonra Roma İmparatorluğu, Doğu üzerinde hâkimiyet kurarak dünya egemenliğini ele geçirmiştir. Roma'nın mirası üzerinde olan Bizans, Doğu-Batı oluşumundan Batı'nın temsilcisi olmuştur. Bizans'tan sonra Osmanlı Devleti, Doğu'nun temsilcisi olarak Batı hegemonyasına karşı durmuştur. Osmanlı'dan sonraki dönemden günümüze kadar geçen süreçte Batı üstünlüğü tekrar ele geçirmiştir. Günümüzde Doğu-Batı çatışması Batı'nın lehine devam etmektedir.

10) Doğu-Batı çatışması dünya tarihinin şekillenmesinde önemlidir. Doğu-batı çatışmasının içerisindeki rollerine göre uygarlıkların, devletlerin tarihteki konumları oluşmuştur. Doğu-Batı çatışması tarih içerisinde sürekli var olan bir etkileşimdir. Süreç boyunca farklı şekillerde cereyan etmiştir.. Bu çatışma Antik Yunan döneminde 'uygar-barbar', 'Orta Çağ'da' din temelinde 'Hilal-Salip' çatışma biçimini almış, Yeni Çağ'da ise, iktisadi ölçütler ve farklılıklar temelinde 'gelişmişlik-azgelişmişlik' sözcükleriyle tanımlanmıştır. Doğu- Batı Çatışması, toplumların kimliklerinin oluşmasını sağlamış, tarih içerisinde kendi özgün varlıklarını korumayı sağlamıştır.

11) Toplumlar arasındaki ilişkiler tarihe dinamik bir yapı sağlamaktadır. Toplumların gelişmenin kaynağı toplumlar arasındaki ilişkilerdir. Bundan dolayı

toplumlar arasındaki ilişkileri yönlendirme sürecini ele geçirmek önem kazanmaktadır. Doğu-Batı çatışmasında bu dinamiklik önemlidir. Batı uygarlığının günümüzde dünya egemenliğini elinde bulundurması salt kendi dinamikleriyle değil, Doğu uygarlıklarıyla olan ilişkisinden, çatışmasından kaynaklı bir üstünlüktür.

12) Baykan Sezer'in biçimlendirdiği Doğu-Batı çatışması teorisi, toplumların ve onların tarihini merkeze alan bir değerlendirmedir. Marx çatışmayı sınıf ekseninde ele almışken, Baykan Sezer, Doğu-Batı çatışması teorisiyle, toplum içindeki dinamikler ışığında toplumlar arasında var olan çatışmayı öne çıkarmıştır. Doğu-Batı çatışması teorisi, tarihe yön veren çatışmanın sınıflar arasında değil toplumlar arasında var olan savaşımdan kaynaklandığını iddia etmiştir.

13) Doğu-Batı çatışması teorisi, hem Doğu uygarlığını hem de Batı uygarlığını açıklama çabasıdır. Bu haliyle Doğu-Batı çatışma teorisi evrensel bir kuramdır. Dünya tarihi Doğu ve Batı uygarlıkları temelinde açıklanmaya çalışılmaktadır. Doğu-Batı çatışması teorisi, bu yönelimiyle sadece Türk sosyolojisine katkı sunmamış, dünya sosyolojisine önemli bir katkı sağlamıştır.

14) Türk Toplumunu ve tarihini, Doğu-Batı çatışması ekseninde doğru anlaşılabilir. Bu anlayışla, Osmanlılığa geniş yer verir içerisinde. Osmanlı, Doğu-Batı çatışması içerisinde Doğu'nun sözcülüğünü ve koruyuculuğunu üstlenerek, Doğu'yu Batı'nın sömürgesinden kurtarmayı amaçlamıştır. Bu nedenle Osmanlı Doğu-Batı çatışmasında üstlendiği etkin rolden dolayı bu teori içerisinde önemlidir. Osmanlılığın, Türk kimliği oluşumunda da önemli katkısı vardır. Türklük/Osmanlılık Doğu'nun Batı'ya karşı direncini belirtmektedir. Osmanlıya teori içerisinde verilen değer ve Osmanlı mirasına sahip çıkılmasının temelinde bu anlayış vardır. Kısaca, Anadolu Türklüğün temel kimliğini Doğu-Batı çatışması içinde elde etmiştir. Osmanlılık ise, bu dünya sisteminin adıdır. Bu günümüzde de geçerliliğini korumaktadır.

15) Doğu uygarlığı ile Batı uygarlığı arasındaki çatışma, dünya tarihinin birliğini oluşturur. Doğu-Batı çatışması teorisi bütünsel tarih anlayışını temsil eder. Doğu-batı çatışması teorisi, Türk kimliğini muhafaza etmenin ve zenginleştirmenin tek yoludur.

Kısaca Kızılçelik, Doğu Batı çatışması teorisini, yerli ve milli bir teori olarak tanımlamıştır. Doğu-Batı çatışması teorisi ile Batılı sosyoloji teorileriyle Tür toplumunu açıklamaya çalışmanın yanlışlığının altı çizilmiştir. Doğu-Batı çatışması teorisi hem Türk toplumunu hem Doğu toplumunu hem de Batı toplumunu açıklamak üzerine kurulmuştur. Bu teori kısaca, Doğu ve Batı'yı birbirinden ayrı olarak değerlendirmiştir. Doğu ve Batı arasında bir çatışmanın varlığını ortaya sermiştir. Doğu-Batı çatışması teorisi, Doğu ve Batı arasında olan çatışmanın da toplumların kimliklerini inşa ettiğini iddia etmiştir.¹⁴²⁴

Kızılçelik, Doğu-Batı çatışması teorisinin mimarları olarak Kemal Tahir ve Baykan Sezer'e büyük önem atfetmiştir. Kızılçelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in sayesinde kendi özgün ve yerli teorimizin olduğunu söylemiştir. Kemal Tahir ve Baykan sezer, insanlık tarihini Doğu-Batı çatışması içerisinde ele almışlardır. Doğu-Batı çatışması içerisinde Türk toplumuna ayrıcalıklı yer vermişlerdir. Türkiye'nin Doğu-Batı ilişkilerinde merkezi önemde bir yerinin olduğunu belirtmişlerdir.¹⁴²⁵ Kızılçelik, Doğu-Batı çatışması teorisi'nin Türk sosyolojisinin medâr-ı iftihar olduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, Doğu-Batı çatışması teorisi'nin, Türk sosyolojisinin dünya sosyoloji literatürüne yaptığı en önemli katkı olduğunu iddia etmiştir. Kızılçelik, aynı zamanda bu teori Türk sosyolojisinin dünya sosyoloji literatürüne yapmış olduğu ilk katkı olma özelliğine de sahiptir demiştir..¹⁴²⁶

¹⁴²⁴ *age.*, s. 73.

¹⁴²⁵ *age.*, s. 74.

¹⁴²⁶ *age.*, s. 329-331.

Doğu-Batı çatışması teorisi hem insanlık tarihinin başlangıçlarına kadar uzanarak toplumları açıklamaya çalışması hem de Türk sosyologları tarafından oluşturulması şüphesiz genel olarak sosyoloji literatürü ve özel olarak da Türk sosyoloji literatürü için büyük bir kazanım oluşturmuştur.¹⁴²⁷

¹⁴²⁷ Sezgin Kızılcelik, çalışma alanı geniş bir sosyologdur. Kızılcelik, bu tezimizde yer verdiğimiz konular dışında da çeşitli konularla ilgilenmiştir. Kızılcelik'in ilgilendiği konulardan biri Eğitim Sosyolojisidir. Bkz: Sezgin Kızılcelik, Eyüp Kemerlioğlu ve Mustafa Gündüz, *Eğitim Sosyolojisi*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996; Sezgin Kızılcelik, *Uygarlık, Ahlâk ve Eğitim*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015; Sezgin Kızılcelik, Mehmet Eser, "Öğretmen Yetiştirme Düzenimizde Yetiştiricinin Rolü" (M. Eser ile birlikte), *Eğitim Araştırmaları* (iç.), Sayı: 2, Ankara, Ekim 2000, s. 45-51; Sezgin Kızılcelik, "Kırsal Kesimden Kentsel Kesime Gelen Üniversite Öğrencilerinin Kente ve Üniversiteye Uyum Problemleri", *Ata Dergisi* (iç.), Sayı: 6, Konya, 1994, s. 75-112; Sezgin Kızılcelik, "Sosyoloji Eğitimi ve Sorunları", *Felsefe Grubu Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu*, 10-11 Nisan 1997, Adana. Düzenleyen: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Felsefe Grubu Eğitimi Bölümü (Bildiri). Sezgin Kızılcelik, "An Evaluation of the Turkish Education System outside the Conflict between Old and New", *Eurasian Journal of Educational Research* (iç.), Issue: 59, 2015, pp. 149-163.

Kızılcelik, sağlık sosyolojisi alanında da çalışmalar yapmıştır. Bkz: Sezgin Kızılcelik, *Türkiye'nin Sağlık Sistemi: Bir Medikal Sosyoloji Denemesi*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996; Sezgin Kızılcelik, "Köylerde Sağlık Problemleri", *Köylünün Sesi Dergisi* (iç.), Sayı: 3, Kasım 1993, s. 24-25; Sezgin Kızılcelik, "Kırsal Kesimlerde Geleneksel Tıp ve Halk Hekimliği", *Köylünün Sesi Dergisi* (iç.), Sayı: 4, Aralık 1993, s. 5-6; Sezgin Kızılcelik, "Ulusal Sağlık Politikamız ve Köylerimizdeki Durum", *Köylünün Sesi Dergisi* (iç.), Sayı: 5, Ocak 1994, s. 34-35; Sezgin Kızılcelik "Postmodernizm ve Alternatif Tıp (I)", *Birikim* (iç.), Sayı: 80, Aralık 1995, s. 38-47; Sezgin Kızılcelik, "Postmodernizm ve Alternatif Tıp (II)", *Birikim* (iç.), Sayı: 81, Ocak 1996, s. 66-73; Sezgin Kızılcelik, "Geleneksel İyileştiriciler Üzerine Bir Araştırma", *Birikim* (iç.), Sayı: 83, Mart 1996, s. 76-83; Sezgin Kızılcelik, "Mersin'e Göç Etmiş İnsanların Sağlık Koşulları Üzerine Bir Çalışma", *Toplum ve Göç* (iç.), Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara, 1997, s. 657-666.

Kızılcelik'in çalıştığı bir diğer konu Ahlâk konusudur. Bkz: Sezgin Kızılcelik, *Uygarlık, Ahlâk ve Eğitim*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015; Sezgin Kızılcelik, "Önsöz Yerine", M. Gündüz, *Ahlak Sosyolojisi* (iç.), Anı Yayınları, Ankara, 2005, s. vi-xii; Sezgin Kızılcelik, "İnsana ve Topluma Ahlâkın Kapısından Girmek ya da Dünyaya Ahlâkın Penceresinden Bakmak", *Sosyolojca* (iç.), Sayı: 9, Ocak-Haziran 2015, s. 15-39;

Kızılcelik'in yukarıda yer verdiğimiz konular dışında diğer bazı sosyolojik konular hakkındaki öne çıkan çalışmaları da şunlardır: Sezgin Kızılcelik, "Sosyolog Gözüyle İşsizlik", *Köylünün Sesi Dergisi* (iç.), Sayı: 8, Nisan 1994, s. 10; Sezgin Kızılcelik, "İnternetin Toplumbilimsel Yönüne Dair", *Bilim ve Ütopya* (iç.), Sayı: 51, Eylül 1998, s. 67-69; Sezgin Kızılcelik "Türkiye'de Kırsal ve Kentsel Kesimi Sosyolojik Düşünmek", *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (iç.), Sayı: 22-23, Sivas, Aralık 1999, s. 121-138; Sezgin Kızılcelik, "Ölümü Sosyolojik Düşünmek", *Felsefelogos*, Sayı: 12, Ekim 2000, s.163-168; Sezgin Kızılcelik, "Korkuyu Korkusuzca Düşünmek", *Felsefelogos* (iç.), Sayı: 11, Temmuz 2000, s. 173-177; Sezgin Kızılcelik, "Pitirim A. Sorokin", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi* (iç.), Sayı: 6, Konya, 1991, s. 27-44; Sezgin Kızılcelik, "Benim Adım Kızılcelik", *Objektif Gazetesi* (iç.), Sayı: 9, Sivas, 1999, s. 16-17.(Orhan Pamuk üzerine bir değerlendirme)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Sezgin Kızılcılık, Türk sosyolojisinde önemli çalışmaları olan bir sosyologdur. Türk sosyolojisinde çalışkanlığıyla, disiplinliliğiyle ve üretkenliğiyle önemli katkılar sunmuştur. Kızılcılık, yayınladığı otuz beş kitap ve altmış sekiz makalesi ile sosyolojimizin içerisinde önemli bir yer edinmiştir. Kitapları birçok üniversitede ders kitabı olarak okutulan Kızılcılık, Türk sosyolojisine yeni bir soluk getirmiş, genelgeçer olarak kabul görmüş birçok düşünceyi eleştiriye tabi tutarak yeniden açıklamıştır. O, sosyolojisinde klasik bir şekilde her tarafta kabul gören açıklamaları yadsımış, otorite haline gelmiş tüm kuram ve görüşlere hiç çekinmeden meydan okumuştur.

Kızılcılık, her şeyden önce ezilen, sömürülen mazlum toplumların ve insanların yarına olacak bir sosyoloji anlayışını benimsemiştir. O, bu bağlamda sosyoloji biliminin kendisinden başlayarak her şeyi sorgulamış başta Türk toplumu olmak üzere diğer toplumların zararına olan ne varsa açığa çıkartmaya çalışmıştır. Kızılcılık, kapitalist sistemin her şeyi ele geçirdiği veyahut geçirmeye çalıştığı 19. yüzyıldan buyana her şeyden şüphe duymak gerektiğini benimsemiş, kapitalizmin tüm bilimleri, düşünceleri, oluşumları, kurumları bir şekilde kendi yararına olacak şekilde şekillendirdiğini savunmuştur. Öyleyse yapılacak olan tüm doğruları, kurumları, bilim alanlarını, düşünceleri, ideolojileri, yönetim sistemlerini kısaca her şeyi yeniden eleştirel bir gözle değerlendirmeye tabi tutmaktır. Kızılcılık'ın sosyolojisinde yaptığı şey de tam olarak budur.

Kızılcılık'ın sosyolojisinde öne sürülen önemli tezlerden biri sosyoloji biliminin neliğine ilişkin olandır. Kızılcılık, sosyolojinin masum, saf bir bilim olmadığını ileri sürmüş onu burjuva sınıfının çıkarlarına hizmet eden bir bilim olarak değerlendirmiştir. Kızılcılık'ın bu iddiası şüphesiz ki sosyolojiye ilişkin tüm doğruları yer ile yeksan edecek mahiyette bir açıklamadır. Kızılcılık, sosyolojinin 19. yüzyılda Batı'da devrimler sonrası oluşan bunalım ve kaos ortamında doğduğunu vurgulayarak bunun tesadüf bir zamanlama olmadığını belirtmiştir. Kızılcılık'e göre sosyoloji Batı'nın kapitalist sisteminin yaratmış olduğu olumsuzlukları ortadan kaldırmak, kapitalizmin sahip olduğu çelişkileri halktan gizlemek ve Batı'nın 19.yüzyılda ele

geçirdiği dünya egemenliğini her tarafa yayabilmek amacıyla Batı-dışı toplumlara ait bilgilerin öğrenilmesi maksadıyla yaratıldığını öne sürmüştür.

Kızılcılık, sosyolojinin Batı'da egemen güçlere hizmet etmek için oluşturulduğunu belirtmiş bu bağlamda Batı sosyolojisinde egemen olan metotlarında sorgulanması gerektiğini vurgulamıştır. Kızılcılık, bu doğrultuda sosyolojide kabul gören metotlar üzerinde durmuştur. Kızılcılık, sosyolojide birbiriyle çatışma halinde olan pozitivist ve hermeneutik metodun gerçek amacının bilinenden farklı olduğunu savunmuştur. Kızılcılık'e göre pozitivist ve hermeneutik metot her ne kadar birbirleriyle çatışma içerisinde olsalar da ikisinin ortak amacının kapitalist sisteme hizmet etmek olduğunu belirtmiştir.

Kızılcılık, sosyolojinin Comte tarafından pozitivist metot üzerine inşa edilmesinin gerisinde Bacon'un doğayı kontrol etme amacının sosyal bilimlere uyarlanarak toplumu kontrol etme amacına dönüştürülmesi olduğunu ileri sürmüştür. Kızılcılık'e göre pozitivist metot ışığında ilerleyen sosyolojiyle birlikte sosyologun söylediği her şey yasa gibi kabul edilecek bu da toplumları kontrol etmek için egemen güçler tarafından kullanılacaktır. Kızılcılık, sosyolojinin pozitivist metotla ilerlemesinin ve bu doğrultuda uygulamalı bir bilim halini almasının mümkün olmadığını çünkü toplumda doğadaki gibi deney yapmanın mümkün olmadığını söylemiştir. Kızılcılık, bu şekilde sosyolojinin uygulamalı bir bilim kimliğine büründürülerek toplumları kontrol etmenin amaçlandığını dile getirmiştir.

Kızılcılık, aynı şekilde hermeneutik metodun da burjuva sınıfına hizmet ettiğini belirtmiştir. Kızılcılık, Weber'in hermeneutik metotla Marx'ın diyalektik ve tarihsel materyalist yöntemini çürütmeye çalıştığını söylemiştir. Kızılcılık, Weber, hermeneutik metotla sınıf eksenli Marx'ın sosyolojisinin karşısına bireyin eylemini koyarak Marx'ın sosyalizm görüşünü işlevsizleştirmeye çalıştığını ileri sürmüştür. Weber, bu amaç doğrultusunda Marx'ın toplumu açıklarken öne çıkardığı ekonomik öğelerin yerine kültürel öğeleri koymuştur. Kızılcılık, bu durumu kapitalizmin çelişkilerini gizlemenin bir yolu olarak değerlendirmiştir. Kısaca, Kızılcılık, pozitivist ve hermeneutik metodun kapitalist sisteme hizmet ettiğini onların ortak amacının Marx'ın sosyalizm görüşünü çürütmek olduğunu belirtmiştir.

Kızılçelik, sosyoloji ile birlikte tüm sosyal bilimlerin aslında kapitalizme hizmet etmek amacıyla oluşturulduklarını öne sürmüştür. Kızılçelik, sosyolojinin nasıl 19. yüzyılda kapitalist sisteme hizmet etme amacıyla oluşturulmuşsa diğer sosyal bilimlerinde bu amaç doğrultusunda bu yüzyılda oluşturulduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, sosyal bilimlerin ortak amacının 19. yüzyılda Batı’da devrimler sonucu ortaya çıkan olumsuzlukları yok etmek olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, sosyal bilimleri kapitalizmin dünyaya yayılması olarak değerlendirdiği modernlikle ilişkilendirmiştir. Sosyal bilimler, bu anlamda “modernliğin inşa ettiği yapıları anlama onun açmazlarını kavrama ve sorunlarına çözüm üretme girişimidir.”¹ Kızılçelik, kısacası sosyal bilimlerin de sosyoloji gibi kirli amaçlarının olduğunu söylemiş, sosyal bilimlerin kapitalizm ve kapitalizmin günümüzdeki adı olan küreselleşme ile hareket ettiğini dile getirmiştir.

Kızılçelik’e göre kapitalist sistemin sorunsuz bir şekilde ilerleyebilmesi için sosyal gerçekliğin somut bilgisine ihtiyaç duyduğunu bu bilgiyi de burjuvazinin sosyal bilimler ile elde etmeye çalıştığını ifade etmiştir. Kısacası, Kızılçelik, sosyal bilimlerin görevinin kapitalizme hizmet etmek olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, sosyal bilimlerin kapitalizmle işbirliği çerisinde olduğunun anlaşılmasında için de sosyal bilimlerin uzmanlaşma adı altında birbirlerinden koparıldığını savunmuştur. Kızılçelik, bu şekilde sosyal gerçekliğin bir bütün şeklinde ele alınıp anlaşılmasının önüne geçilmeye çalışıldığını ileri sürmüştür.

Kızılçelik, sosyal bilimlerin uzmanlık adı altında farklı kategorilere ayrılmasını eleştirmiştir. Kızılçelik’e göre sosyal gerçeklik bir bütündür. Bu nedenle tarih, sosyoloji, iktisat, siyaset bilimi gibi farklı alanlara ayrılan sosyal bilimler gerçekliğin bilgisini muğlaklaştırmakta, doğruların ortaya çıkmasına engel olmaktadır. Kızılçelik, bu nedenle sosyal bilimlerin tek çatı altında birleşmeleri gerektiğini savunmuştur. Kızılçelik, özellikle de tarihin tüm sosyal bilimlerin temelinde olması gereken bir alan olduğunu sosyolojinin de tarih olmadan toplumların bilgisine vakıf olamayacağını öne sürmüştür.

¹ Sezgin Kızılçelik, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırma*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 1.

Kızılçelik, Batılı sosyal bilimler ve Batılı metot anlayışına getirmiş olduğu bu eleştirilerden sonra Türk toplumunun kendi gerçekliğine uygun metot inşa etmesi gerektiğini öne sürmüştür. Kızılçelik, Batı'da oluşturulan metotların Batı toplum yapısına uygun olarak şekillendirildiğini ve bu metotların Batı toplum yararına olan ideolojileri içerisinde barındırdığını vurgulayarak kendi metodumuzu oluşturmamızın çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, metot kendi içerisinde oluşturulduğu ülkenin yapısını onu oluşturanın düşüncesini taşıdığını belirterek onun evrensellik ilkelerini de bu nedenle içerisinde taşımadığını belirtmiştir. Kızılçelik, bu nedenle bilimde, felsefede ve sosyolojide evrensellik iddialarının doğru olmadığını söylemiştir.

Kızılçelik'e göre sosyoloji toplum sorunlarını çözme bilimidir. Bu nedenle onun kendi toplumuna uygun bir metot ışığında ilerlemesi gerekmektedir. Eğer sosyoloji ile toplumumuzun sorunlarını çözmek istiyorsak kendi tarihi gerçekliğimize uygun metot ile hareket etmemiz gerekmektedir. Kızılçelik, hiçbir topluma benzemeyen ve tarihinde çok büyük zenginliklerin olduğu Türk toplumunun sorunlarını Batılı toplumların metoduyla çözmeye çalışmanın boş bir çaba olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, Batılı metotlarla bugüne değin hiçbir sorunumuzu çözemediğimizi vurgulamış bundan sonra da bu metotlarla sorunlarımızı çözmemizin mümkün olmadığını belirtmiştir. Kızılçelik, bundan dolayı kendi metodumuzun önemi üzerinde durmuştur.

Kızılçelik, sosyoloji yaparken toplum farklılaşmalarından hareket etmiştir. O, her toplumun kendine has özellikleri olduğunu bundan dolayı bir topluma dair söz söylemenin öncelikle o toplumun tarihsel, kültürel özelliklerini bilmemiz gerektiğini savunmuştur. Kızılçelik, bu bağlamda sosyolojisini Doğu ve Batı uygarlıklarının farklılıkları üzerine inşa etmiştir. Kızılçelik, bu şekilde her toplumu kendi gerçekliği içerisinde değerlendirme imkanı elde etmiştir. Kızılçelik böylelikle sosyolojide evrensellik iddialarına da karşı olmuştur. O, sosyolojik bilgide evrenselliğin olamayacağını çünkü toplumların birbirinden farklı olmalarından ötürü bir toplumda ortaya çıkan bir sosyoloji bilgisinin başka toplumlarda geçerli olmayabileceğini vurgulamıştır. Kızılçelik, bu gerçeklikten hareketle Doğu uygarlığını ve Batı uygarlığını ayrı sosyolojik değerlendirmeden geçirmiştir.

Bu tezde, Kızılçelik'in Doğu uygarlıklarına ve Batı uygarlıklarına ilişkin görüşleri, bu uygarlıkların sosyoloji ile ilişkileri, sosyolojiden beklentileri, sosyolojinin bu uygarlıklardaki işlevleri ayrı iki bölümde ele alınmıştır. İlk olarak Kızılçelik'in Batı uygarlığına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Kızılçelik, tarihte ilk büyük uygarlığını Doğu uygarlığı olduğunu Batı uygarlığının ise daha sonra ortaya çıkmış olduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, bu iki farklı uygarlığın ortaya çıkışlarından bugüne sürekli bir çatışma halinde olduklarını bu çatışmanın hem gücü birbirlerine karşı ele geçirme yarışı olduğunu hem de bu uygarlıkların varlık ve gelişme nedeni olduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Kızılçelik, uygarlıkları geliştiren unsurun aralarındaki çatışma olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda bu çatışmanın uygarlıkların gelişimi için gerekli olduğunu söyleyebiliriz. Kızılçelik de Doğu uygarlığı olmadığı takdirde Batı uygarlığının olmayacağını, Batı uygarlığı olmazsa da Doğu uygarlığının olmayacağını söylemiştir.

Kızılçelik, Batı uygarlığını ele alırken çok fazla olumlu unsurlardan bahsetmemiştir. Onun Batı uygarlığına ilişkin kanaatleri olumsuzluk içermektedir. Kızılçelik, Batı'nın günümüzde, ileri uygarlık olarak lanse edilmesine, gelişmişliğin en ileri aşaması olarak gösterilmesine, Batı-dışı toplumların evrimleşme sürecinin sonunda ulaşılabilecek bir aşama olarak değerlendirilmesine yönelik görüşlere karşı çıkmıştır. Kızılçelik, Batı'ya dair tüm olumlu nitelermeleri yadsıyarak Batı'nın barbar bir uygarlık olduğunu iddia etmiştir. Kızılçelik, aslında Batı'nın iki yüzü olduğunu onun ilk yüzünün bilim, felsefe, teknoloji, sanat gibi alanlarda öne çıkan yapısını yansıttığını vurgulamıştır. Kızılçelik, Batı'nın ikinci yüzü olarak yani onun barbar bir uygarlık haline getiren özelliklerin ise; şiddet, bencillik, yabancılaşma gibi insanlara ve Batı-dışı toplumlara zarar veren özellikler içerdiğini belirtmiştir. Kızılçelik, Batı'nın ikinci yüzünün ise çok fazla bilinmediğini, bu yüzünün özenle toplumlardan gizlenilmeye çalışıldığı söylemiştir.

Kızılçelik, Batı'nın iyi olan yüzünün sadece egemen sınıfının yararına olduğunu kötü olan yüzünün ise bir bütün olarak insanlığa zarar verdiğini belirtmiştir. Kızılçelik, Batı uygarlığının kapitalist sistemi ile emekçi insanların emeğini sömürdüğünü, Batı-dışı toplumlarında tüm değerlerini ve kaynaklarını talan ettiğini ifade etmiştir. Kızılçelik, bu doğrultuda burjuva sınıfının dünyanın kaynaklarını ele geçirmek için savaş ve katliam yapmaktan hiç çekinmediğini belirtmiştir. Kızılçelik,

tüm bunların Batı'nın barbarlık yönünü oluşturduğunu söylemiştir. Kızılçelik, Batı uygarlığının eşitsizliğe ve sömürüye dayalı sistemi olan kapitalizmin yaşaması için dünyayı savaş alanına çevirdiğini, dünya üzerinde olan savaşların genelinde Batı uygarlığının parmağı olduğunu ileri sürmüştür. Kızılçelik, Ortadoğu'da yapılan savaşlara dikkat çekerek buralarda yaşanan katliamların, yerinden yurdundan olan insanların dramının, savaş ile yerle bir olan ülkelerin tek sorumlusunun Batı uygarlığının açgözlü kapitalist sistemi olduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, Batı uygarlığını bu yönüyle bir bomba uygarlığı olduğunu söylemiştir.

Kızılçelik, Batı'nın 19. yüzyıldan bu yana ele geçirmiş olduğu dünya egemenliğiyle birlikte dünya üzerinde huzur bırakmadığını, dünyayı kan, gözyaşı, adaletsizlik, eşitsizlik içerisine sürüklediğini savunmuştur. Kızılçelik, Batı'nın yayılmacı, sömürgeci sisteminin dünyayı bir bataklık içerisine sürüklemiş olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, Batı'nın emperyalizme/kapitalizme dayalı yayılmacı sistemi ile birlikte dünyanın her yanına egemen olmaya çalıştığını belirtmiştir. Kızılçelik'e göre Batı günümüzde de kapitalizmin diğer adı olan küreselleşme ile dünya üzerinde yayılmacı politikalarını sürdürmektedir.

Kızılçelik, Batı uygarlığını ele alırken onun modernlik sistemine de eleştirel yaklaşmıştır. Kızılçelik, modernliğin Batı'nın kapitalist sistemiyle alakalı olduğunu öne sürmüştür. Kızılçelik'e göre modernlik Batı kapitalist sistemin yansımasıdır. Kızılçelik, kapitalizmi, modernliği, küreselleşmeyi aynı oluşumlar olarak değerlendirmiştir. Ona göre, bu kavramlar Batı sisteminin dünyaya yayılması için uğraş veren ajanlardır. Kızılçelik, Batı uygarlığının modernlik projesiyle dünyayı ele geçirmek istediğini öne sürmüştür. Batı, tüm dünyaya modernliğin en gelişmiş, en ileri sistem olduğuna inandırmaya çalışarak tüm dünyayı modernleştirmeye çalışmaktadır. Kızılçelik, modernleşme sistemine adapte olmaya çalışan toplumlarında kapitalizmin güdümüne girmiş olduklarını söylemektedir. Kızılçelik aynı zamanda modern dönem diye anlandırılan 19. yüzyıldan bu yana dünya üzerindeki savaşlara, ırkçılığa dayalı katliamlara vurgu yaparak modern dönemin hiçte modern olmadığını hatırlatmıştır. Kızılçelik, modern çağın insanı yok etme üzerine şekillendiğini belirtmiştir.

Kızılçelik, sosyolojisinde Batı'yı anlatan önemli bir oluşum olarak küreselleşme konusuna da önem vermiştir. Kızılçelik, küreselleşmeye yönelik son yıllarda artan tartışmalara gönderme yaparak küreselleşmenin son yıllarda ortaya çıkan bir oluşum olmadığını belirtmiştir. Kızılçelik'e göre küreselleşme kapitalizm ile yaşıttır. Çünkü ikisi aynı şeydir. Kızılçelik, kapitalizmin günümüzdeki adının küreselleşme olduğunu öne sürmüştür. Bu bağlamda küreselleşmeye yönelik son yıllarda artan ilgi yapay bir ilgidir. Çünkü küreselleşmeyi tartışmak demek kapitalizmi tartışmak demektir. Kızılçelik, Batı uygarlığının kapitalizmin olumsuzluklarını gizlemek amacıyla sık sık yeni kavramlar ürettiğini bu sayede kapitalizmin artık herkes tarafından bilinen olumsuzluklarını gizlemeye çalıştığını belirtmiştir.

Kızılçelik, bu doğrultuda son yıllarda ortaya çıkan kavramlar olan; "küreselleşme", "yeni dünya düzeni", "Amerikanlaşma", "tarihin sonu", "geç kapitalizm", "postmodernizm", "yerelleşme" ve "neo-liberalizm" gibi kavramların birbirlerinden farklı olan bir şeye gönderme yapmadıklarını hepsinin kapitalist sisteme gönderme yapan ideolojiler olduğunu ileri sürmüştür. Bu kavramlar kapitalizm ile ilişkilidir. Modası geçen, işlevi bitenin yerine başka bir tanesi üretilmektedir. Kızılçelik, küreselleşmenin kapitalizm ile eş anlamlı olmasının yanı sıra onun aynı zamanda "Amerikanlaşma" olduğunu vurgulamıştır. Çünkü Amerika günümüzde tek başına dünyaya hükmetmek istemektedir. Bunu da küreselleşme ile gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Öyleyse küreselleşme aynı zamanda Amerikanlaşmadır. Küreselleşmenin ikinci aktörü de Amerika'dan sonra Avrupa'dır.

Kızılçelik'e göre Batı uygarlığını oluşturan sömürgeci Amerika ve Avrupalı devletler küreselleşme ile ulus-devlet yapılanmalarını parçalamaya çalışmaktadır. Kızılçelik, kapitalizme karşı direnebilen bir güç olarak işçi sınıfının varlığının etkisizleştirildiğini, geriye sömürge üzerine kurulu sisteme direnebilme noktasında "ulus-devletler" in varlığının kaldığını söylemiştir. Küreselleşmenin de dünya üzerinde hakimiyet sağlayabilmesi için güçlü ulus-devlet yapılanmasına sahip olan toplumları parçalaması gerekmektedir. Kızılçelik, bu noktada da küreselleşmenin ideolojik dayanağı olan postmodernizmin devreye girmiş olduğunu ifade etmektedir. Kızılçelik, postmodernizmin büyük yapıları savaş açan, yereli, yerelliği ön çıkaran tezleriyle dünya üzerinde etnik, dinsel, mezhepsel kimlikler yaratarak ulus-devleti sarsıntıya uğratmaya çalıştığını öne sürmüştür. Toplumlar içerisinde ortaya çıkan farklı

dinsel, kültürel, etnik kimliklerle birlikte toplumlar zayıflamakta ve böylece küreselleşme çok uluslu şirketleriyle birlikte bu toplumlarda kapitalist uygulamalarını kurmaktadır.

Kısaca Kızılçelik, Batı uygarlığının dünya egemenliğini ele geçirdiği 19. yüzyıldan bu yana yaratmış olduğu kapitalist sistemle dünyayı yaşanmaz bir yer haline getirmiş olduğunu iddia etmiştir. Kızılçelik, Batı uygarlığının kapitalizmin doymak bilmez açgözlülüğüyle ve sürekli daha çok kazanmaya dayalı yapısıyla dünya üzerinde insanın değerini hiçeştirdiğini, insanın en temel hakkı olan yaşama hakkına dahi saygı duymadığını, kazanma hırsının dünyayı katliamların, savaşların merkezi haline getirmiş olduğunu vurgulayarak onun barbarlık ve bataklık olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, Batı uygarlığının kapitalist sisteminin faşizmi ortaya çıkardığını, özgürlükleri, insan haklarını, adaleti yok ettiğini ileri sürmüştür.

Kızılçelik'in Batı uygarlığına yönelik olumsuz tutumunu dünyanın günümüzdeki haline bakarak değerlendirdiğimizde onun bu tutumunda haksız olmadığını görmekteyiz. Dünyanın Batı uygarlığıyla birlikte modern döneme geçildiği söylenmekte fakat öte taraftan modernlikle bağdaşmayacak yaşamları görmekteyiz. Dünya üzerinde açlıkla mücadele eden, içme suyu bulma sıkıntısı çeken milyonlarca insan var, tüm bunların ötesinde ülkeler kaynak arayışından dolayı katliamlar yapmakta ve bu katliam yapan ülkeler ne yazık ki modernliğin kurucusu olan Batılı ülkelerdir. Dünya egemenliğini elinde bulunduran, kendisini dünya toplumlarındaki demokrasiden, insan haklarından, adaletten, özgürlükten sorumlu hisseden Amerika ve Avrupalı devletlerin petrol ve doğalgaz ya da pazar arayışları için insanların yaşamına kast etmesi, insanların ülkelerini talan edip kitlesel ölümlere, kitlesel göçlere neden olması şüphesiz ki büyük bir çelişkidir. Kızılçelik de sosyolojisinde bu çelişkileri açığa çıkartmış Batı uygarlığının görünmeyen kirli yüzünü yapmış olduğu detaylı araştırmalarıyla ortaya çıkartmıştır.

Kızılçelik, Batı uygarlığının bu çelişkili yapısı üzerinde durmuş nasıl olurda bu denli olumsuzlukları içerisinde barındıran bir sisteme sahip olan Batı'nın halen dünyanın en ilerici, en medeniyet sahibi bir konumda görüldüğünün sorusuna da cevap vermiştir. Kızılçelik, Batı'nın dünyayı bu bataklığa sürüklediği yapısını sosyal bilimler aracılığıyla gizlediğini, sosyal bilimler aracılığıyla kendisini pakladığını ileri

sürmüştür. Kızılcılık, sosyal bilimler içerisinde de sosyolojinin bu görevi en ön sırada sürdürdüğünü söylemiştir. Kızılcılık, bu bağlamda sosyolojinin ilk ortaya çıktığı Auguste Comte'dan bu yana Batı egemen sınıfına hizmet ettiğini, kuruluş amacının da bu olduğunun altını çizmiştir. Kızılcılık'e göre sosyoloji bir düzen bilimidir. Temel amacı toplumda düzeni ve birliği sağlamaktır. Yani Batı'nın çelişkiler ve olumsuzluklar yaratan sistemine karşı ortaya çıkan muhalefeti susturup toplumdaki egemenlerden yana olan düzeni korumak.

Kızılcılık, 19.yüzyıldan bu yana sosyolojinin egemen sınıfının çıkarına yönelik bilgi üretmek amacıyla ortaya çıktığını ve günümüze gelinceye dek de bu amaç doğrultusunda hareket ettiğini ileri sürmüştür. Kızılcılık, bu doğrultuda sosyolojiyi kuran klasik dönem sosyologlarından günümüz çağdaş sosyologlarına kadar sosyolojinin içerisinde önemli yer işgal eden kişilerin kapitalist sistemin devam etmesi için çalıştıklarını belirtmiştir. Kızılcılık'e göre çağdaş sosyoloji kuramlarının mantığında da kapitalist düzenin varlığını sürdürmenin yollarını aramak olduğunu iddia etmiştir. Kızılcılık, sosyolojisinde bu iddiasını derinlemesine açıklamış klasik sosyologlardan çağdaş sosyolog ve kuramcılarının nasıl kapitalizmle ilişkili sosyoloji yaptıklarını açıklamıştır. Kızılcılık Batı'nın kapitalist düzeninden yana bu sosyoloji anlayışına burjuva sosyolojisi demiştir.

Kızılcılık, burjuva sosyoloji anlayışının karşısında olan ve burjuva sosyolojisinin de ortaya çıkmasına neden olan bir başka sosyoloji anlayışının da var olduğunun altını çizmiştir. Kızılcılık, Marx'ın sosyolojisi olarak isimlendirdiği bu sosyoloji anlayışı da kapitalist sistemin olumsuzluklarını gözler önüne seren onun sömürüye dayalı sistemini kitlelerin gözünde ifşa etmeye çalışan bir gelenektir. Kızılcılık, burjuva sosyolojisinin aslında Marx'ın kapitalizme yönelik öne attığı tezleri çürütmek için kendisini var ettiğini öne sürmüştür. Kızılcılık, bu bağlamda Batı sosyoloji geleneğini burjuva sosyolojisi ve Marx'ın sosyolojisi şeklinde ele almamız gerektiğini belirtmiştir. Kızılcılık'e göre burjuva sosyolojisi ve Marx'ın sosyolojisi arasındaki ayrımın aslında liberalizm ve sosyalizm arasındaki ayrıma dayandığını ifade etmiştir. Comte, Durkheim, Weber çizgisinde ilerleyen sosyoloji liberalizm kanadını temsil ederken Marx'ın çizgisinde ilerleyen sosyolojinin de sosyalizmi temsil etmektedir.

Kızılçelik, Batı sosyolojisinde burjuva sosyolojisinin kalabalık sosyologlarıyla ve bütün birikimiyle Marx'ın sosyolojisine saldırdığını onun tezlerinin geçersiz kılmak için uğraştıklarının altını çizmiştir. Kızılçelik'e göre Marx'ın sınıflara ve sınıf çatışmasına dayalı sosyoloji anlayışı kapitalizmin varlığını tehdit ettiği için egemen sınıfın sosyolojisi olan burjuva sosyolojisi de bütün enerjisini Marx'ın tezlerini çürütmeye adanmıştır. Kızılçelik, sosyoloji tarihi içerisinde Marx'a yakın duran sosyolog ve kuramların dahi Marx'ın sosyolojisini işlevsiz kılmaya hizmet ettiklerini ileri sürmüştür. Kızılçelik, özellikle Marx'ın fikirlerini güncellemeye çalışan, onun teorisindeki hatalarını düzeltmeye çalışan sosyolog ve kuramların Marx'a ve Marx'ın sosyolojisine en büyük zarar veren kesimleri oluşturduklarını öne sürmüştür. Kızılçelik, kapitalizmin sömürü mantığının giderek daha da arttığı bir dünya da Marx'ı güncellemeye çalışmanın ya da onun teorisinde hatalı kısımların olduğunu iddia etmenin Marx'ın tezlerini sulandırmaktan başka bir işlev görmeyeceğini savunmuştur.

Bu tezde Kızılçelik'in Batı uygarlığına ve Batı sosyolojisine ilişkin görüşlerini aktardıktan sonra onun Doğu uygarlığına ve Türkiye yönelik ileri sürmüş olduğu görüşlere yer verilmiştir. Kızılçelik, Doğu uygarlığını ana uygarlık olarak ele almıştır. Ona göre Doğu uygarlığı tarihsel ve kültürel birikiminden dolayı en zengin uygarlıktır. Kızılçelik'e göre, Batı uygarlığının tüm insani değerleri yok eden yapısına karşın Doğu uygarlığının tarihsel süreç boyunca insanlığa katkı sunan, insani değerleri yaşatan kadim bir uygarlıktır. Kızılçelik, Doğu uygarlığının öne çıkan en önemli unsurunun onun devlet merkezli olması olduğunu vurgulamıştır. Doğu uygarlığının devlet merkezli olması onu birçok yönden şekillendirmiştir. Kızılçelik, Doğu'da devletin hakimiyetinden dolayı toplum içerisinde "sınıf" ayrımının oluşmadığını ifade etmiştir. Bu da toplumda büyük eşitsizliklerin önüne geçmiştir. Kızılçelik, aynı zamanda Doğu'da mülkiyetin devletin egemenliğinde olmasından ötürü kölelik sisteminin de oluşmadığını dile getirmiştir.

Kızılçelik, Doğu uygarlığının devlet merkezli olmasından ötürü Batı uygarlığında olduğu gibi sınıflara dayalı egemenliklerin oluşmadığının altını çizmiştir. Bu durum da toplumda belli bir sınıfın gücü elinde bulundurup diğer sınıfların üzerinde tahakküm kurmasına engel olmuştur. Batı uygarlığında sınıflara dayalı toplumsal düzen beraberinde sömürüyü ve köleliği getirmiştir. Sınıflı toplum olan Batı'da gücü elinde bulunduran sınıf bu konumunu korumak ve daha da geliştirmek

için insani değerlerin ötesinde uygulamalara girişmiştir. Batı'nın sınıflı toplumu, sömürü, kölelik, bencillik, metanın büyük bir değer olarak öne çıkması ve bunlarla birlikte ahlakın çökmesi gibi birçok insani değerlerle bağdaşmayacak gelişmelerin oluşmasına neden olmuştur. Doğu uygarlığında bu türden olumsuzlukların görülmemesinden dolayı Kızılçelik, yerinde bir saptama olarak Doğu'nun insani değerleri yaşattığını, insani değerler için Doğu uygarlığının bir sigorta olduğunu düşünmektedir.

Kızılçelik, Doğu uygarlığında insanın değerli olduğunu, zaten devlet merkezli yapılanmanın bir diğer vasfının da insanları gözetmek ve onların ihtiyaçlarını gidermek olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, bu nedenle Doğu'da devletin despot olduğu insanlar haklarına saygı duymadığı yönündeki söylemleri yadsır. Kızılçelik, esas despotluğu Batı'da sınıfların birbirlerine uyguladığını savunmaktadır. Kemal Tahir de bu konu da Batı'da despotluğun sınıflar arasındaki güç mücadelesinde kullanılan bir araç olduğunu ifade etmiştir. Kemal Tahir, aynı zamanda Doğu'da despotluğun reayanın yararına bir işlev gördüğünü de belirtmiştir.² Reaya, devletin despot kuralları nedeniyle güç sahipleri tarafından ezilmemektedir.

Kızılçelik, netice olarak Doğu uygarlığını Batı uygarlığı ile eşleştirmiş ve Batı uygarlığının yok ettiği her türlü insani değere karşılık Doğu uygarlığında her türlü insani değer varlığının korunduğunun altını çizmiştir. Kızılçelik, bu nedenle Doğu uygarlığını önemsemiş, uygarlığın merkezi olarak görülen Batı uygarlığını ise barbarlıkla eşleştirmiştir. Kızılçelik, bununla birlikte Türk toplumunun da Doğu uygarlığına dahil olduğunu vurgulamış, Türk toplumunun da Doğu uygarlığının şekillenmesinde varlığını sürdürmesinde önemli bir noktada olduğunu iddia etmiştir. Kızılçelik, Türk toplumunun Doğu uygarlığındaki bu önemli yerine rağmen onu Batı ile eşleştiren düşüncelerin, onun Batı uygarlığına dahil olduğu yönündeki görüşlerin olduğunu vurgulayarak bu düşüncelerin temelsizliğini ve tarihsel gerçeklerle örtüşmeyen yapısını da gün yüzüne çıkarmıştır. Kızılçelik, bu doğrultuda Türk toplumunun tarihini Batılı teorilerle açıklamaya çalışan, onu Batı toplumuyla eşdeğer gören yaklaşımları ağır bir şekilde eleştirmiştir. Kızılçelik, Türk toplumunun Doğu

²Sezgin Kızılçelik, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 157.

uygarlığına mensup olduğunu onun tarihi, sosyal, kültürel, iktisadi ve politik yönlerden Doğu uygarlığı ile örtüşen yönlerine dikkat çekmiştir. Kızılçelik, Türk toplumunun Batı uygarlığı ile hiçbir ortak yanının olmamasına rağmen onu Batılı bir toplum gibi gören yaklaşımların ret edilmesi gerektiğini savunmuştur. Kızılçelik, yerli bir bakış açısıyla kendi gerçekliğimiz ortaya koymamız gerektiğini ifade etmiştir. Kızılçelik, bunu yapmadığımız takdirde Doğu uygarlığı içerisindeki geçmişteki değerimizi ve gelecekteki üstleneceğimiz önemli görevleri yok etmiş olacağımızı hatırlatmıştır bizlere. Kızılçelik, Türk toplumunun bu bağlamda Doğu-Batı çatışması içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir.

Kızılçelik, Türk toplumunun Batı uygarlığı ile hiçbir ortak yanının olmamasının yanında Batı ile kurduğu her ilişkiden de zarar görmüş olduğunu ileri sürmüştür. Kızılçelik, bu gerçekliğin Osmanlı Devleti doğru bir şekilde ele alınıp değerlendirildiğinde daha iyi açığa çıkacağını ifade etmiştir. Kızılçelik, bu doğrultuda Osmanlı'nın Tanzimat ile birlikte Batıya yakınlaşmasıyla büyük sorunlarla karşı karşıya kaldığını belirtmiştir. Kızılçelik, Osmanlı'nın kendi özgün sisteminden vazgeçip Batı gibi olmaya çalışmasının ve Batı'ya benzeme arzusunun onu adım adım yıkıma götürdüğünü ileri sürmüştür. Kızılçelik, Osmanlı'nın Batıcılışma siyasetiyle birlikte Doğu uygarlığının koruyuculuğundan vazgeçip Batı uygarlığının güdümüne girmiş olduğunu söylemektedir. Bu haliyle Osmanlı tarihsel görevinden de vazgeçmiştir.

Kızılçelik, Osmanlı'nın Batıcılışması ve Türk sosyolojisi arasında bağ kurmuştur. Kızılçelik'e göre, sosyolojinin Batı'da ortaya çıkıp yaygınlaştığı dönemde Türkiye'de de vakit kaybetmeden gelişip yaygınlaşan bir bilim olmasının Osmanlı'nın Batıcılışma politikasıyla alakalı olduğunu öne sürmüştür. Kızılçelik, sosyolojinin Türk toplumuna Batı'yı, Batı düşünme sistemini açıklamak için Türkiye'de hızla geliştirilip yaygınlaştırıldığını söylemektedir. Başka bir söylemle Kızılçelik'e göre Batı sosyoloji aracılığıyla Osmanlı'yı denetim altına almaya çalışmıştır. Diğer bir yönüyle de Kızılçelik, Osmanlı'nın da sosyoloji aracılığıyla Batıcılışma politikaları sonucu ortaya çıkan sorunları aşmak istediğini ifade etmiştir.

Kızılçelik, Batı ile kurduğu ilişki sonucu dağılan Osmanlı Devleti ile birlikte Türk tarihinin Cumhuriyet dönemi ile birlikte yeni bir aşamaya geçmiş olduğunu

vurgulamaktadır. Kızılçelik, Cumhuriyet dönemi ile birlikte Tanzimat ile başlayan Batıcılışma politikalarının son bulduğunu ifade etmiştir. Kızılçelik, bu doğrultuda Cumhuriyet döneminde Mustafa Kemal Atatürk'ün fikir sistemi doğrultusunda Türk toplumunun yeniden bağımsızlığını kazanmış olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün Batıcılışmaya karşı olan yerli ve milli düşüncelerinin Türk toplumunu Batı'nın esaretinden kurtarmış olduğunu savunmuştur.

Kızılçelik, Atatürk'ün Batıcılışmaya karşı olan bir lider olmasına rağmen onun çağdaşlaşma vurgusunun yanlış şekilde değerlendirilerek Atatürk'ün Batıcılışmayı savunduğuna dair görüşlerin ortaya atıldığını dile getirmiştir. Kızılçelik, Atatürk'te iki tür Batı'nın olduğunu ifade ederek bunların birbirleriyle karıştırılmaması gerektiğini söylemiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün Batı algısının bir yüzünde aydınlanmacı Batı'nın olduğunu diğer yüzünde ise sömürgeci-emperyalist Batı'nın olduğunu izah etmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün aydınlanmacı Batı'yı kendisine referans edindiğini öte yandan sömürgeci-emperyalist Batı'yı ise düşman olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu doğrultuda Atatürk emperyalist Batıya karşı kurtuluş mücadelesi verirken aydınlanmacı Batı'nın bilim ve felsefesini devrimlerinin temelini yerleştirmiştir.

Kızılçelik, Atatürk'ün Batıcılışma politikalarını yok etmesinden dolayı Türkiye'nin bağımsızlığını ve özgürlüğünü kazanmış olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda Atatürk Batıcılışma politikalarını devam ettirmiş olsaydı Kızılçelik'in ifade ettiği gibi günümüzde Türkiye Cumhuriyeti Devleti olmayacaktı. Kızılçelik, Atatürk'ün de bu gerçekliği farkına vardığından dolayı geçmişte Batı ile kurulmuş olan tüm ilişkileri ve antlaşmaları gözden geçirdiğini dile getirmiştir. Kızılçelik, bu doğrultuda Atatürk'ün kapitülasyonları, Düyûn-u Umûmiye ve yabancı sermayenin egemenliğini kaldırmak için uğraşmış olduğunu ön plana çıkarmıştır.

Kızılçelik, Atatürk'ün Türk toplumunun Batı hegemonyasından kurtarmak için büyük mücadele vermiş olduğunun altını çizmiştir. Atatürk bu doğrultuda emperyalist devletlere karşı Kurtuluş Savaşı'nı kazandıktan sonra diğer alanlarda da bağımsızlığımızı yeniden kazanabilmemiz için çaba sarf etmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün ekonomi alanındaki politikalarımızın bağımsızlığımız üzerinde büyük etkiye sahip olduğunun bilinciyle yerli ve milli ekonomi modeli olan devletçiliği yarattığını izah etmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün hiçbir alanda Batı'yı taklit etmediğini

bu nedenle ekonomi alanında da dönemin yaygın sistemleri olan kapitalizm ve sosyalizme yönelmediğini kendi özgün sistemimiz olan devletçiliği ön plana çıkardığını belirtmiştir.

Kızılçelik, Atatürk'ün devletçilik modeliyle emperyalistlerin ülkemizdeki ekonomik alandaki egemenliklerini sonlandırdığını ifade etmiştir. Kızılçelik, devletçilik modelinin çok başarılı bir ekonomik işleyiş yarattığını dönem içerisinde dünya içerisinde rekor düzeyde bir büyüme oranı gerçekleştirdiğinin altını çizmiştir. Kızılçelik, devletçilik modelinin günümüzde de uygulanması gereken bir sistem olduğunu belirtmiştir. Ona göre, devletçilik sistemi toplumda herkesin yararına olan bir ekonomik sistemdir. Kızılçelik, Atatürk'ün devletçilik sistemiyle yaratmış olduğu gelişmeleri çalışmalarından açıklamış ve neden halen Türkiye'nin kalkınması için Amerika'dan ya da Avrupa Birliği'nden medet umulduğunu anlayamadığını ifade etmiştir. Kızılçelik, devletçilik modeli örneğinde olduğu gibi Türkiye'nin kendi öz kaynaklarıyla gelişmesinin önünün açık olduğunu söylemiştir. Kızılçelik, Batı'dan medet ummayı bırakmamız gerektiğini belirtmiştir. Batı'nın kalkındırdığı tek bir ülkenin olmadığını ifade ederek öz kaynaklarımızla gelişmemiz için çok sayıda imkanımızın olduğunu dile getirmiştir. Kızılçelik, bu doğrultuda Atatürk'ün fikir sisteminin kendi öz kaynaklarımızı harekete geçirme yönünden önemli olduğunu geçmişte Türk toplumunu yok olmaktan kurtardığı gibi günümüzde de sorunlarımıza çözüm olacağına kanaatindedir.

Kızılçelik, Atatürk'ün fikir sistemi sayesinde Türk toplumunun bir aydınlanma dönemi yaşadığını, bağımsızlığını ve özgürlüğünü emperyalist ülkelerden geri aldığını fakat onun değerinin yeterince bilinmediğinin altını çizmiştir. Kızılçelik, Atatürk'ün bilerek ya da bilmeyerek kimi çevrelerce yanlış değerlendirildiğini, onun topluma düşmanlaştırılmaya çalışıldığını vurgulamıştır. Kızılçelik, Atatürk'e ve onun fikir sistemine yönelik ileri sürülen karalamalara "Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto" adlı eserinde özenli ve tarihi gerçekliklere dayanarak cevap vermiştir. Kızılçelik, Atatürk'ü ve onun fikir sistemini işlevsiz kılmaya dönük gerçekleştirilen çarpıtmalara bu eseriyle adeta meydan okumuştur. Kızılçelik, Atatürk'ün her türlü karalamaya, görüşlerinin sulandırılıp çarpıtılmaya, düşmanlaştırılmaya karşın yok olamayacak büyüklüğünde ve derinliğinde bir düşünce sisteminin olduğunu savunmuştur. Kızılçelik, Atatürk'ün

dünya çapında büyük bir lider olduğunu onun aynı zamanda bir düşünür olduğunu vurgulayarak onu yok etmenin kolay bir iş olmadığını izah etmiştir. Kızılcılık'e göre Atatürk 20. ve 21. yüzyılın en büyük lideri ve devlet adamıdır. Kızılcılık, Atatürk'ün "sadece Türk tarihinin değil, insanlık tarihinin gördüğü ve belki de görebileceği en büyük şahsiyetlerden birisidir"³ demiştir.

Kızılcılık, Atatürk'ün yapıp ettikleriyle bir dünya lideri olduğunu belirtmiş onun aynı zamanda mazlum milletler içinde bir rol model olduğunu ifade etmiştir. Kızılcılık, Atatürk'ün emperyalizme karşı kazanmış olduğu zaferin doğu toplumları için bir ilk olduğunu ve bu nedenle onun bu başarısının dünya üzerinde mazlum milletlere cesaret verdiğini ve örnek teşkil ettiğini ifade etmiştir. Kızılcılık, Atatürk'ün emperyalizme karşı vermiş olduğu savaşı da yalnızca Türk toplumu için gerçekleştirmediğini onun bütün mazlum milletler adına bir savaş gerçekleştirmiş olduğunu ileri sürmüştür. Kızılcılık'e göre Atatürk bu savaşta bütün mazlum milletleri emperyalizm belasından kurtarmak amacıyla bu hareket etmiştir. Kızılcılık, Atatürk bu amacını gerçekleştirmek için bütün mazlum milletlerle iyi ilişkiler kurmaya özen göstermiş olduğunu onlarla iyi diyaloglar geliştirmiş olduğunu ifade etmiştir. Kızılcılık, Atatürk'ün bu doğrultuda Batı-dışı mazlum milletlerin liderliğini üstlendiğini, Türkiye'nin öncülüğünde emperyalizme karşı bir mazlum milletler ittifakı kurmaya çalıştığını öne sürmüştür.⁴

Kızılcılık, Atatürk'ün mazlum milletleri emperyalist devletlere karşı bir araya getirme istemiyle Türkiye, İran, Irak, ve Afganistan arasında bir Asya birliğini kurmak için çaba sarf ettiğini vurgulamıştır. Atatürk bu birlikteliğin sağlanması için çeşitli dostluk ve kardeşlik antlaşmaları imzalamıştır. Kızılcılık, Atatürk'ün bu girişimlerinin onun ölümünden sonra sekteye uğradığını ifade etmiştir. Kızılcılık, Atatürk'ün ölümünden sonra Asya devletleri aralarında işbirliği kurmaktan ziyade emperyalist devletlerin oyunlarıyla düşmanlık temelinde ilişkiler kurulduğunu izah etmiştir. Kızılcılık, oysaki Atatürk'ün temelini attığı mazlum milletlerin birleşmesine yönelik projesinin günümüz Doğu toplumlarının kurtuluşu için hayati değerinde önemli

³ Sezgin Kızılcılık,; *Atatürk'ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 3.Baskı Ankara, 2017, s. 204.

⁴ *age.*, s. 656-658.

olduğunu öne sürmüştür. Kızılçelik, bu nedenle Atatürk'ün bu projesini geliştirerek “Batı-dışı mazlum milletler bloğu“ tezini inşa etmiştir.

Kızılçelik, “Batı-dışı mazlum milletler bloğu“ tezini Atatürk'ün Balkanlarda bir Balkan birliği, Asya'da da bir Asya birliği oluşturarak mazlum milletleri emperyalist ülkelere karşı bir araya getirme düşüncesinden hareketle oluşturmuştur. Kızılçelik, bu teziyle Türkiye'nin ve diğer mazlum milletlerin sorunlarının çözümü için bir araya gelme zorunluluklarının olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, bu teorisinde “Bugün Türkiye'nin hem kendisini hem de mazlum milletleri kurtarması için önündeki tek seçenek, Avrupa Birliği'nin ve Amerika'nın hegemonyası altında olan ülkelerle, özellikle de Asya ülkeleriyle işbirliği yapmaktır”⁵ diyerek mazlum milletler bloğunun Amerika ve Avrupa Birliği'nin yayılmacı emperyalist politikalarını boşa çıkartmak için bir araya gelmeleri gerektiğini ileri sürmüştür.

Kızılçelik, “Batı-dışı mazlum milletler bloğu“ tezinde Türk toplumu ile Asya ve Afrika toplumlarının sorunlarının, yazgılarının, düşmanlarının ortak olduğunu bu nedenle onların ortak bir tutum içerisinde hareket etmeleri gerektiğini belirtmiştir. Kızılçelik, Asya'nın taşıdığı potansiyelle 21. yüzyılın yıldızı olacağını iddia etmiştir. Kızılçelik, bu iddiasını Avrupa Birliği'nin dağılmakta olduğunu ve içinde bulunduğu sorunlarla da tökezlediği yönündeki argümanına dayandırarak Türkiye ve diğer Batı-dışı mazlum milletlerinde ittifak dahilinde bir araya gelmelerinin yarattığı güce dayandırmıştır. Kızılçelik, bu iddiasıyla birlikte Türkiye'ye ve Batı-dışı mazlum milletlere bir çağrıda bulunmaktadır: “Türkiye, derhal ezilen Asya ülkeleri ile diyaloga girmeli ve önündeki Asya seçeneğini asla göz ardı etmemelidir. Çağımız Asya'nın çağı, Batı-dışı mazlum milletlerin çağı olacaktır. Mazlum milletler, insanlığa yön verecek ve dünyamızı şekillendirecektir. Mazlum milletler, emperyalistlere karşı yürütülen/yürütülecek savaşlarda eninde sonunda başarılı olacaklardır.”⁶ Kızılçelik'in bu çağrısının başta Türkiye'nin ve diğer Batı-dışı mazlum milletler için önemli olduğunu belirtmek gerekmektedir. Batı dünyası dünya üzerindeki tüm kaynakları ve insani değerleri tüketmiş durumdadır. Batı uygarlığı hatta kendi varlığının devamını Doğu toplumlarını sömürmekle devam ettirmeye çalışmaktadır. Bu durumun bu şekilde devam etmesi demek Doğu'nun da Batı gibi tüm değerlerini ve kaynaklarını

⁵ *age.*, s.695.

⁶ *age.*, s.703.

tüketmesi anlamına gelecektir. Doğu uygarlığı bu nedenle Kızılçelik'in "Batı-dışı mazlum milletler bloğu" tezine önem vermelidir ve bir araya gelmelidir.

Kızılçelik'in "Batı-dışı mazlum milletler bloğu" tezi aslında Batılı devletlerin örgütlenmesi olan Avrupa Birliği'ne karşı oluşturulmuş bir projedir. Zaten Atatürk'ün de mazlum milletler birlikteliğine yönelik yaptığı girişimlerinin nedeni Türkiye'nin geleceğini Avrupa'da değil Asya'da görmüş olmasıdır. Kızılçelik de Atatürk'ten hareketle "Batı-dışı mazlum milletler bloğu" tezin de şu ifadeleri kullanmıştır: "Bana göre, dünyanın ezilen bütün milletleri özellikle Batı dışı mazlum milletler aralarında güç birliği yaparak ve Batı dışı mazlum milletler bloğunu kurarak, 21. yüzyılda emperyalist Amerika'yı ve Avrupa Birliği'ni tahtlarından indirecekler ve kendi egemenliklerini gerçekleştireceklerdir. Batı kapitalizmine ve emperyalizmine karşı güç birliği ya da Batı-dışı mazlum milletler bloku sayesinde dünyada eşitlik, dostluk, barış ve kardeşlik olabilecektir."⁷ Görüldüğü üzere Kızılçelik de Atatürk ile aynı doğrultuda düşünerek Türkiye'nin Amerika ya da Avrupa Birliği ile birlikte oluşturacakları bir geleceklerinin olmadığını savunmaktadır.

Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin kendi problemlerine dahi çözüm üretemeyen bir sistem olduğunu bu nedenle Türkiye'nin de Avrupa Birliği'nden beklenti içerisinde olacak bir durumunun olmadığını öne sürmüştür. Kızılçelik, her şeyden önce insan haklarının ve demokrasinin beşiği olarak görülen Avrupa Birliği'nin demokrasi alanındaki bozuk sicilinin görülmesi gerektiğini belirtmiştir. Kızılçelik, Amerika'nın ve onun ortağı Avrupa Birliği'nin dünya üzerinde yaratmış olduğu ırkçılığa dayalı katliamları, petrol ve doğalgaz için mazlum toplumlara yaşatmış olduğu vahşeti hatırlatarak Batı'nın Türkiye'ye ya da başka toplumlara verecek bir insan hakları demokrasi dersinin olmadığını ifade etmiştir. Kızılçelik bu konuda Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanında kat edeceği yolunun olduğunu kabul ettiğini fakat bu konularda sicili bizden daha bozuk olan Batı'nın bize vereceği bir şeyinin olmadığını söylemiştir.

Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye vereceği olumlu bir şeyinin olmamasına rağmen bu birliğe dahil olmak istemenin temelsiz bir düşünce olduğunu savunmaktadır. Kızılçelik, Türkiye'nin Avrupa Birliği'nden yararlanacağı bir şeylerin

⁷ *age.*, s.709.

olmamasına karşın Avrupa Birliği ile kuracağımız ilişkilerde Türkiye'nin bağımsızlığını ve özgürlüğünü Avrupa Birliği'nin rehin alacağını ifade etmiştir. Kızılçelik, Avrupa Birliği ile kuracağımız ilişkinin Tanzimat döneminde Osmanlı ile Batı'nın kurmuş olduğu ilişkiden farklı olmayacağını ileri sürmüştür. Kızılçelik, Avrupa Birliği ile kuracağımız ilişkilerin bu bağlamda Türkiye'yi tekrardan Batı'ya bağımlı yapmaktan öte bir işlev görmeyeceğini iddia etmiştir. Kızılçelik, Batılıların Türklere karşı zaten ön yargılı olduklarını Türklerin Avrupa'da istenmeyen bir millet olduğunu vurgulamıştır. Kızılçelik, Batılıların Türkleri aralarında görmek istememelerine rağmen bizdeki bazı kesimlerin Avrupa Birliği'ne girmemiz yönünde öne sürdükleri fikirleri anlayamadığını belirtmiştir. Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin aynı zamanda bir Hristiyan birlikteliği olduğunu bundan dolayı Müslüman Türkiye'yi içlerine almalarının düşünülmediğini belirtmiştir.

Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi kendi içlerine almalarını düşünmedikleri halde bu birliktelik düşüncesini bir koz olarak kullanarak çeşitli alanlarda Türkiye üzerinde yaptırım uygulamaya çalıştıklarını ileri sürmüştür. Kızılçelik, bu bağlamda Kopenhag Kriterleri'nin Lozan Barış Antlaşması'nın bir rövanşı olarak Türkiye'ye dayatıldığını iddia etmiştir. Kızılçelik, Kopenhag Kriterleri'nde Türkiye'nin Lozan Antlaşması'nda çözüme kavuşturduğu azınlık sorununu tekrardan gündeme getirerek Türkiye'yi parçalamak istediğini bu şekilde de Lozan'ın rövanşını almaya çalıştıklarını öne sürmüştür. Kızılçelik şimdiye değin Avrupa Birliği'nin birliğe dahil olan ülkelere Kopenhag Kriterleri'ni istemediğini fakat Türkiye gibi ülkeleri denetim altında tutmak için son yıllarda öne sürdükleri bir uygulama olduğunu vurgulamıştır.

Kızılçelik, sözün özü olarak Avrupa Birliği ile yapacağımız her türden ilişkinin Türkiye'nin aleyhine sonuçlar doğuracağını ifade etmiştir. Kızılçelik, Türkiye'nin Avrupa Birliği ile kurmuş olduğu ilişkinin ikinci Tanzimat olduğunu savunmuştur. Kızılçelik'e göre nasıl ki Osmanlı Devleti sorunlarını çözmek için Batılı devletlerle kurduğu ilişki sonrası yıkılmışsa Türkiye'de Avrupa Birliği ile kuracağı ilişkiler sonucunda büyük hüsrana uğrayacaktır. Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin bir Hristiyan birlikteliği olduğunu vurgulayarak Türkiye'nin ve Batı-dışı mazlum milletlerin bu birliktelik içerisinde kendilerine olumlu yönde bulabilecekleri bir şeylerinin olmadığını belirtmiştir. Kızılçelik, Avrupa Birliği'nin gerçek yüzünü ayrıntılarıyla

açıklamıştır. Kızılçelik'in ifade ettiği bu gerçekliklere bakarak onun “Batı-dışı mazlum milletler bloğu” tezinin mazlum milletler için gerekliliğini anlayabiliyoruz.

Kızılçelik'in Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üye olmasına karşı olmasını ve Türkiye'nin Avrupa Birliği yerine “Batı-dışı mazlum milletler bloğu”nun içinde olması gerektiği yönündeki görüşlerini onun yerlilik ve millilik düşüncesi içerisinde değerlendirebiliriz. Kızılçelik, hem sosyolojisinde hem de Türkiye ve Doğu uygarlığına ilişkin görüşlerinde yerli ve milli bir bakış açısıyla konuları ele almaktadır. Kızılçelik, yerli bakış açısıyla ele aldığı konuları söz konusu uygarlık dahilinde ve söz konusu olan toplum nezdinde açıklamaya çalışmaktadır. Eş deyişle Kızılçelik, bir toplumu açıklarken açıklamalarını o toplumun dinamiklerine dayandırmaktadır. Yani başka toplumların gerçekliğini bir başka toplumu açıklamak için kullanmamaktadır. Kızılçelik, bu doğrultuda sorunlarımıza ve açıklama bekleyen meselelerimize her türlü yabancı kavram ve açıklamaları yadsıyarak yaklaşmıştır. Kızılçelik, bu yaklaşımıyla Batılı devletlerin örgütlenmesi olan Avrupa Birliği'ni de Batı da oluşturulmuş her türlü teori ve yaklaşıma da mesafeli durmuştur. O, kendi tarihimize, kendi kültürümüze uygun olanın peşinde olmuştur sürekli.

Kızılçelik, yerli ve milli bakışın her alanda olması gerektiğini problemlerimizin çözümünün ancak bu yolla bulabileceğimizi savunmuştur. Bu nedenle onun sosyolojisi de yerli bir bakış açısıyla örülmüştür. Kızılçelik, Türk toplumunu doğru bir şekilde değerlendirebilmek için yerli sosyoloji yapmamız gerektiğini belirtmiştir. Kızılçelik, sosyoloji yapma amacının “Türk toplumunu ve insanını anlamak”⁸ olduğu ifade etmiş, bunu gerçekleştirmenin yolunun da ancak ki kendi gerçekliğimizle oluşturduğumuz sosyoloji anlayışıyla mümkün olacağını belirtmiştir. Kızılçelik, bu bağlamda aktarmacı Türk sosyolojisini eleştiriye tabi tutmuştur. Kızılçelik, Türkiye’de sosyolojinin yerli bir bakış açısıyla yapılmadığını ileri sürmüştür. Ona göre, ülkemizde aktarmacı bir sosyoloji geleneği hakimdir. Kızılçelik, ilk sosyologumuz olan Ziya Gökalp’ten bu yana Türk sosyolojisinde bu aktarmacılığının hakim olduğunu öne sürmüştür. Kızılçelik, aktarmacı sosyoloji geleneği ile Batı’da,

⁸ Sezgin Kızılçelik, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 3.

Batı gerçekliğine uygun olarak oluşturulmuş kavram ve kuramlarla Türk toplumu açıklanmaya çalışıldığını ifade etmiştir.

Kızılçelik, Batı sosyolojisinde üretilen kavramlarla Türk toplumunu açıklamaya çalışmanın Türk toplumunu Batı toplumu gibi ele almak olduğunu söylemiştir. Oysa Türk toplumu Doğu uygarlığına mensuptur. Kızılçelik, aktarmacı sosyologlarımızın toplum farklılıklarını dikkate almadan Türk toplumunu Batı toplumunun bir parçası gibi ele alıp açıklamaya çalışmalarını kabul edilemez bir yaklaşım olarak ele almıştır. Kızılçelik, bu sosyologlarımızın “Türkiye’nin tarihsel ve toplumsal yapısı ile Batı toplumlarının tarihsel ve toplumsal yapılarının birbirleriyle örtüşmediğini kavramamış”⁹ olduklarını ifade etmiştir. Kızılçelik, aktarmacı Batıcı sosyologlarımızın kendilerine ait özgün bir sosyoloji anlayışlarının olmadığını onların hatta sosyolojinin neliğine ilişkin bilgi sahibi olmadıklarını da ifade etmiştir.

Kızılçelik, ülkemizde aktarmacı sosyoloji geleneğinin 1960'lara kadar başka bir sosyoloji anlayışı olmadan devam ettiğini vurgulamıştır. Kızılçelik, 1960'lı yıllardan sonra sosyolojimizde önemli gelişmeler olduğunu farklı sosyoloji anlayışlarının ortaya çıkmaya başladığını dile getirmiştir. Kızılçelik, bu dönem itibarıyla bazı sosyologlarımızın kendi tarihsel gerçekliğimize yönelerek sosyoloji yapmaya başladıklarını bunun da sosyoloji tarihimizde bir devrim niteliği olduğunu belirtmiştir. Kızılçelik, bu dönemde de yine aktarmacı sosyoloji geleneğinin devam etmekte olduğunu fakat Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in öncülüğünde bir yerli sosyoloji anlayışının da ortaya çıktığını açıklamıştır. Kızılçelik, başka bir söylemle Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in sosyoloji anlayışlarıyla birlikte toplum farklılıklarının ön plana çıkartılarak Batı kalıplarıyla yapılan sosyoloji çizgisinin karşısına yerli sosyoloji geleneğinin ortaya çıktığını ifade etmiştir.

Kızılçelik, Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in temellerini attığı yerli sosyoloji anlayışının toplumumuzu ve insanımızı anlama, sorunlarımızı çözme noktasında çok önemli olduğunu savunmuştur. Kızılçelik, Batı sosyoloji kalıplarıyla ülkemizde sosyoloji yapmamızın sorunlarımızı çözmeyeceği gibi Türk toplumunu Batı çıkarına hizmet edecek noktaya getireceğini vurgulamıştır. Kızılçelik'e göre, Batı sosyolojisi

⁹ Sezgin Kızılçelik, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soykütüğüne Uzanmak*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2014, s.288.

Batı toplum çıkarına hizmet eden bir anlayıştır. Bu nedenle onların kavram ve kuramlarıyla hareket etmemiz bizleri Batı'ya bağımlı hale getirecektir. Sezgin Kızılcelik, bu doğrultuda Kemal Tahir ve Baykan Sezer'in temellerini attığı yerli sosyoloji geleneğini günümüzde geliştirmekte ve Batı sosyoloji anlayışını ülkemizde daha da geriletmeye uğraşmaktadır.

Kızılcelik, yerli sosyoloji içerisinde Kemal Tahir'in temellerini attığı, Baykan Sezer'in geliştirdiği Doğu-Batı çatışması teorisinin günümüzdeki temsilciliğini yapan sosyologlar arasındadır. Kızılcelik, sosyoloji alanında ilk özgün kuramımız olan Doğu-Batı çatışması teorisine önemli katkılar sunmuş ve halihazırda yaptığı nitelikli araştırmalarla da bu teoriyi geliştirmeye devam etmektedir. Doğu-Batı çatışması teorisini geliştiren Kızılcelik, Türk sosyolojisinin Batı'ya olan bağımlılığını sonlandırma noktasında önemli bir sorumluluğu gerçekleştirmektedir. Doğu-Batı çatışması teorisi Türk toplumunu, Doğu uygarlığını ve Batı uygarlığını kendi dinamikleri içerisinde açıklamaya çalışmaktadır. Kızılcelik, bu teoride Batı uygarlığını açıklama görevini üstlenmiştir. Kızılcelik, Batı uygarlığı üzerine yapmış olduğu nitelikli ve derinlemesine araştırmalarının yanı sıra Doğu uygarlığı üzerine de çalışmalar yapmıştır. Kızılcelik, bu doğrultuda Batı'nın yanı sıra Türk toplumuna ve Doğu uygarlığına yönelik tezler ileri sürmüştür.

Doğu-Batı çatışması teorisi sosyolojimizin Batı sosyolojisi karşısında bir yer edinmesi noktasında önemli bir boşluğu doldurmuştur. Kızılcelik de yerli sosyoloji anlayışı içerisinde bu teori ile Türk toplumunu anlama ve onun temel sorunlarına çözüm geliştirme de önemli tezler geliştirmiştir. Kızılcelik, bu bağlamda Türk toplumunun geçmişi ile yüzleşmesinde ve tarihinden dersler çıkarıp geleceği sağlam adımlarla inşa edebilmesi yönünden ciddiye alınması gereken bir sosyoloğumuzdur. Onun öne sürdüğü tezler toplumumuzun bağımsızlığı, özgürlüğü, ekonomik olarak kendi kendine yetebilen, fikirsel yönden derinliği olan düşünce sistemi yaratabilmemiz açısından önemlidir. Kızılcelik, her alanda öz kaynaklarımızla toplumumuzu yüceltip saygın bir konuma getirebilmemiz açısından fikirlerinden yararlanabilmemiz gereken bir sosyoloğumuzdur.

Sonuç olarak, Kızılcelik, Türk sosyolojisi içerisinde özgün ve yetkin bir isimdir. Kızılcelik, Türk sosyolojisinde şüphesiz en çok üreten ve en çok yazan

sosyologlarımızdandır. Eserlerindeki geniş kaynakçalar dahi onun ele aldığı konuyu nasıl derinlemesine araştırıp yazdığı yönünde bizlere fikir vermektedir. Kızılcelik, ele aldığı konuları etraflıca irdelemekte, her konuya eleştirel bir gözle bakmaktadır. Kızılcelik'in eleştirel bakış açısı değerlendirdiği konuya yeni ufuklar açmakta, bilinen kabul edilen görüşlerin yanlışlıklarını veyahut eksikliklerini açığa çıkartmakta ya da o konuyu daha da derinlemesine bakmamızı sağlamaktadır. Kızılcelik, bu bağlamda sosyoloji yaparken sosyolojinin kendisini dahi eleştiriye tabi tutmuş onu her yönüyle sorgulamıştır. Kızılcelik, sosyolojinin içerisinde bulunduğu toplumların sorunlarını çözmekle yükümlü olduğunu bu nedenle onun içerisinde bulunduğu toplumun tarihsel ve kültürel gerçeklikleri ışığında hareket etmesi gerektiğini savunmuştur. Kızılcelik, bu bağlamda Batı sosyoloji gerçeğinin anlaşılması ve özgün bir Türk sosyolojisinin oluşturulmasında mümtaz bir isimdir.

KAYNAKÇA

- BERGEN Lütü, “Doğu-Batı Çatışması ve Kemal Tahir”, *Star Gazetesi Kitap Eki* (iç.), 14.02.2013. ([http://haber.stargazete.com/kitap/dogubati-çatışması ve kemaltahir /haber-727434](http://haber.stargazete.com/kitap/dogubati-çatışması_ve_kemaltahir/haber-727434)).
- DEMİROĞLU Adem, *Prof.Dr. Sezgin Kızılçelik'in Yaşamı, Yapıtları, Fikirleri, Uygulamaları ve Türk Toplumsal Yaşamına Katkıları: Kamu Yönetimi Açısından Bir Araştırma*, İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Mezuniyet Tezi, Malatya, 2009.
- DİKMEN Özge ve KAYA Selcen, “Sezgin Kızılçelik ile Söyleşi”, *Edebî Düşünce* (iç.), Sayı: 1, Haziran-Temmuz 2003, s. 12-17.
- DOĞAN Ömer, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün Türk Sosyolojisine Katkıları*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Felsefe Grubu Eğitimi Bilim Dalı (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005.
- EMRE İsmet, “Frankfurt Okuluna Sezgin Bir Yaklaşım”, Yazar: KIZILÇELİK Sezgin, *Frankfurt Okulu* (iç), Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 3.Baskı, Ankara, 2013, s. 381-396.
- EMRE İsmet, “Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak Üzerine Bazı Dikkatler”, *Edebî Düşünce* (iç.), Sayı: 5, Haziran-Temmuz 2005, s. 59-67.
- ERCAN Recep, “Sezgin Kızılçelik'in Küreselleşme ve Sosyal Bilimler Kitabı Üzerine”, *Eğitim Araştırmaları* (iç), Yıl 2, Sayı 6, Ocak 2002, s. 121-130.
- <https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama/view/viewAuthor.jsp>,
akademik.yok.gov.tr, “Sezgin Kızılçelik”, Erişim tarihi: 25.08.2019.
- İLHAN Attılâ, “...Yaptıklarını Yıkıyorlar, Mustafa Kemal!..”, *Cumhuriyet Gazetesi* (iç.), 28 Ocak 2004, s. 20.
- KAYA Gazanfer, “Kitap Tanıtım-Prof. Dr. Sezgin Kızılçelik: ‘Atatürk’ü Doğru Anlamak””, *Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk*, Sayı: 58, Temmuz 2003, s. 62-63.

- SUCU İlyas, “Küre/sel/leş/me: Vahşi Kapitalizmin Restorasyonu”, *Sosyoloji Yıllığı 22: Türkiye’de Modernleşme, Batılılaşma Yerine Küreselleşmenin İkaməsi* (iç.), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2012, s. 467-474.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Pitirim A. Sorokin”, *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi* (iç.), Sayı: 6, Konya, 1991, s. 27-44.
- KIZILÇELİK Sezgin ve ERJEM Yaşar, *Açıklamalı Sosyoloji Sözlüğü*, Günay Ofset, Konya, 1992.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Atatürk Döneminde Sanayileşme Çabaları”, *Ata Dergisi* (iç.), Ayrı Basım, Konya, Sayı 4, Yıl 1993, s. 123-140.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Köylerde Sağlık Problemleri”, *Köylünün Sesi Dergisi* (iç.), Sayı: 3, Kasım 1993, s. 24-25.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Kırsal Kesimlerde Geleneksel Tıp ve Halk Hekimliği”, *Köylünün Sesi Dergisi* (iç.), Sayı: 4, Aralık 1993, s. 5-6.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyoloji Teorileri 1*, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti, 2. Baskı, Konya, 1994.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Ulusal Sağlık Politikamız ve Köylerimizdeki Durum”, *Köylünün Sesi Dergisi* (iç.), Sayı: 5, Ocak 1994, s. 34-35.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Sosyolog Gözüyle İşsizlik”, *Köylünün Sesi Dergisi* (iç.), Sayı: 8, Nisan 1994, s. 10.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyoloji Teorileri 2*, 2. Baskı, Yunus Emre Grafik Tasarım & Yayıncılık Ltd. Şti., Konya, 1994.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Kırsal Kesimden Kentsel Kesime Gelen Üniversite Öğrencilerinin Kente ve Üniversiteye Uyum Problemleri”, *Ata Dergisi* (iç.), Sayı: 6, Konya, 1994, s. 75-112.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Postmodernizm: Modernlik Projesine Bir Başkaldırı”, *Türkiye Günlüğü* (iç.), Sayı: 30, 1994, s. 86-96.

- KIZILÇELİK Sezgin, “Sosyoloji Teorilerinin İlgi Odağı ve Gelişimi”, *Dünyada ve Türkiye’de Güncel Sosyolojik Gelişmeler 1* (iç.), Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara, 1994, s. 91-113.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Postmodernizm ve Alternatif Tıp (I)”, *Birikim* (iç.), Sayı: 80, Aralık 1995, s. 38-47.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyoloji Teorileri 3*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Pozitivizm ve Eleştiricileri: Sosyolojinin Pozitivist Kimliği Üzerine*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Postmodernizm Dedikleri*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Türkiye’nin Sağlık Sistemi: Bir Medikal Sosyoloji Denemesi*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996.
- KIZILÇELİK Sezgin, KEMERLİOĞLU Eyüp ve GÜNDÜZ Mustafa, *Eğitim Sosyolojisi*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1996.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Postmodernizm ve Alternatif Tıp (II)”, *Birikim* (iç.), Sayı: 81, Ocak 1996, s. 66-73.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Geleneksel İyileştiriciler Üzerine Bir Araştırma”, *Birikim* (iç.), Sayı: 83, Mart 1996, s. 76-83.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Max Weber’in Kapitalizmi Açıklama Tarzı Üzerine (1,2,3)”, *Yelken* (iç.), Sayı: 11,12,13, Şubat-Mart-Nisan 1996, s. 32-34, 53-54,-52-54.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Pozitivizm ve Postmodernizm-1”, *Bilim ve Ütopya* (iç.), Sayı: 25, Temmuz 1996, s. 30-31.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Pozitivizm ve Postmodernizm-2”, *Bilim ve Ütopya* (iç.), Sayı: 26, Ağustos 1996, s. 42-43.
- KIZILÇELİK Sezgin, KEMERLİOĞLU Eyüp ve GÜNDÜZ Mustafa, *Araştırma ve Yazım Teknikleri* Saray Kitabevleri, İzmir, 1997.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Mersin’e Göç Etmiş İnsanların Sağlık Koşulları Üzerine Bir Çalışma”, *Toplum ve Göç* (iç.), Sosyoloji Derneği Yayınları, Ankara, 1997, s. 657-666.

- KIZILÇELİK Sezgin, "Sosyoloji Eğitimi ve Sorunları", *Felsefe Grubu Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu*, 10-11 Nisan 1997, Adana. Düzenleyen: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Felsefe Grubu Eğitimi Bölümü (Bildiri).
- KIZILÇELİK Sezgin, *Güncelin Sosyolojisi-1*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1998.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyoloji Yazıları-1*, Saray Kitabevleri, İzmir, 1998.
- KIZILÇELİK Sezgin, "1920'ler Türkiye'sinde Bir Olanak Alanı Olarak Cumhuriyet", *75. Yılında Tüm Boyutlarıyla Cumhuriyet Sempozyumu* (iç.), Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlük Basımevi, Sivas, 1998, s. 11-36.
- KIZILÇELİK Sezgin, "İnternetin Toplumbilimsel Yönüne Dair", *Bilim ve Ütopya* (iç.), Sayı: 51, Eylül 1998, s. 67-69.
- KIZILÇELİK Sezgin, "Sosyoloji Kuramları İçinde İbni Haldun'un Yeri", *Bilim ve Ütopya* (iç.), Sayı: 58, Nisan 1999, s. 83-85.
- KIZILÇELİK Sezgin, "Türkiye'de Kırsal ve Kentsel Kesimi Sosyolojik Düşünmek", *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (iç.), Sayı: 22-23, Sivas, Aralık 1999, s. 121-138.
- KIZILÇELİK Sezgin, "Benim Adım Kı(rmı)zılçelik", *Objektif Gazetesi* (iç.), Sayı: 9, Sivas, 1999, s. 16-17.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyoloji Yazıları-II*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2000.
- KIZILÇELİK Sezgin, "Korkuyu Korkusuzca Düşünmek", *Felsefelogos* (iç.), Sayı: 11, Temmuz 2000, s. 173-177.
- KIZILÇELİK Sezgin, ESER, Mehmet "Öğretmen Yetiştirme Düzenimizde Yetiştiricinin Rolü", *Eğitim Araştırmaları* (iç.), Sayı: 2, Ankara, Ekim 2000, s. 45-51.
- KIZILÇELİK Sezgin, "Ölümü Sosyolojik Düşünmek", *Felsefelogos*, Sayı: 12, Ekim 2000, s.163-168.
- KIZILÇELİK Sezgin, "Sosyal Bilimlerin Dünü, Bugünü ve Geleceği Üzerine", *Felsefelogos* (iç), Bulut Yayınevi, İstanbul, Yıl 4, Sayı 13, Ocak 2001, s. 45-71.

- KIZILÇELİK Sezgin, “20. Yüzyılın Düşün Sefaleti ya da 19. Yüzyılı Yeniden Düşünmek Üzerine Birkaç Not”, *Felsefelogos* (iç.), Sayı: 14, Nisan 2001, s. 53-83.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Sosyal Bilimlerdeki Multidisiplinarite Yönelimleri Çerçevesinde Tarih ile Sosyolojinin Yakınlaşımı ve Baykan Sezer”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (iç.), Cilt: 25, No: 1, Sivas, Mayıs 2001, s. 1-14.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Batı Düşün Kalıplarının Dışında, Takım Anlayışından Hareket Edenlerin Karşısında Bir Yerli, Yerli Olduğu Kadar Evrensel Bir Sosyolog: Baykan Sezer”, *Doğu Batı* (iç.), Sayı: 16, Ağustos-Eylül-Ekim 2001, s. 147-183.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Kapitalizmin Diasporası Olarak Küreselleşme”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi* (iç), Yıl:2, Sayı:6, Ocak, 2002, s. 12-33.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Küreselleşme ve Postmodernleşmeye Karşı Ulusal Bağımsızlık Hareketi”, *Eğitim Araştırmaları* (iç.), Sayı: 7, Ankara, Nisan 2002, s. 96-111.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Küreselleşme Süreci Karşısında Atatürk’ün Düşün Sisteminin Konumu”, *Eğitim Araştırmaları Dergisi* (iç), Yıl 2, Sayı 8, Temmuz 2002, s. 13-29.
- KIZILÇELİK Sezgin ve ÇELEBİ Nilgün, “İstanbul’da Bir Alman Profesör: Gerhard Kessler” *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* (iç.), Cilt: 5, Sayı: 2, Güz 2002, s. 105-123.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Annales Okulu”, *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 1* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2003, s. 435-441.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Küreselleşme, Beden ve Şizofreni” *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* (iç.), Halk Sağlığı Özel Eki, Cilt: 25, Sayı: 4, 2003, s. 89-94.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Annales Okulu”, *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 1* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2003, s. 435-441.

- KIZILÇELİK Sezgin, “Kemal Tahir’in Türk Sosyolojisindeki Yeri ve Önemi”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 10: Kemal Tahir’in 30. Ölüm Yıldönümü Anısına* (iç.), Yayına Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2003, s. 103-125.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyal Bilimleri Yeniden Yapılandırmak*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Özgünlüğün Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2004.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Türk Sosyolojisi İçin Büyük Kayıp: Baykan Sezer”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 11: Baykan Sezer’e Armağan, Baykan Sezer ve Türk Sosyolojisi* (iç.), Yayına Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2004, s. 167-181.
- KIZILÇELİK Sezgin “Sürünün Ekonomi Politikası ya da Özgünlüğü Tahayyül Etmek”, *Edebî Düşünce* (iç.), Sayı: 3, Şubat-Mart 2004, s. 30-54.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Küreselleşmenin ve Avrupa Birliği’nin Ulusal Egemenliğimize Etkileri”, *1. Uluslararası Felsefe Konferansı, Egemenlik Sorunu, 11-13 Nisan 2003* (iç.), Kocaeli Üniversitesi Yayınları, Kocaeli, 2004, s. 21-40.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Bağımlılık Okulu”, *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 2* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2004, s. 52-55.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Fernand Braudel”, *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 2* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Etik Yayınları, İstanbul, 2004, s. 829-834.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Modernliğin Radikal Eleştirmeni: Jean-Jacques Rousseau”, *Edebî Düşünce* (iç.), Sayı: 4, Şubat-Nisan 2005, s. 4-28.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Batı Bataklığından Kurtulmak”, *Edebî Düşünce* (iç.), Sayı: 5, Haziran-Temmuz 2005, s. 3-44.
- KIZILÇELİK Sezgin, “XIX. Yüzyılda Batı Yayılımcılığı, Devrimler ve Batı İçerisinde Çekişmeler”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 12: Tarihte Doğu-Batı Çatışması* (iç.), Yayına Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2005, s. 419-439.

- KIZILÇELİK Sezgin, “Önsöz Yerine”, M. Gündüz, *Ahlak Sosyolojisi* (iç.), Anı Yayınları, Ankara, 2005, s. vi-xii.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Dünya Sistemi Teorisi”, *Felsefe Ansiklopedisi, Cilt: 4* (iç.), Editör: Ahmet Cevizci, Ebabel Yayınları, Ankara, 2006, s. 822-825.
- KIZILÇELİK Sezgin “Sosyolojide Coğrafyacı Görüşler: İbni Haldun, Montesquieu ve Fernand Braudel Ekseninde Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 15: Sosyoloji ve Coğrafya* (iç.), Yayına Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2006, s. 138-155.
- KIZILÇELİK Sezgin, “14. Yüzyılın Yetkin Sosyologu İbni Haldun ve Türklere Dair Tespitleri”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 15: Sosyoloji ve Coğrafya* (iç.), Yayına Hazırlayanlar: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kızılelma Yayınları, İstanbul, 2006, s. 375-399.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Batı Sosyolojisinin İnşasındaki Gerçek Niyetleri İfşâ Etmek: Marx, Comte, Weber ve Durkheim Ekseninde Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 72-114.
- KIZILÇELİK Sezgin, “XIX. Yüzyılda Batı'da Yapılan Bilim Sınıflamaları: Auguste Comte Çizgisinin Bir Eleştirisi”, *Sosyoloji Yıllığı-Kitap 16: Bilim Sosyolojisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 633-668.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Baykan Sezer'in Sosyoloji Anlayışı*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara, 2008
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sefaletin Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2008.
- KIZILÇELİK Sezgin, ‘Toplumsuz Sosyoloji’nin Sosyoloğu: Nilgün Çelebi’, *Sosyoloji Yıllığı 18, Nilgün Çelebi'ye Armağan: Türkiye’de Toplum Bilimlerinin Gelişimi I, Kıta Avrupası Etkisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 49-110.

KIZILÇELİK Sezgin, “Batı Sosyolojisine Aşırı Bağımlı Bir Sosyoloji Örneği: Ziya Gökalp, Prens Sabahattin, Sabri F. Ülgener, Mübeccel B. Kıray, Şerif Mardin, Emre Kongar ve Nilüfer Göle’nin Sosyoloji Anlayışları Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme”, *Sosyoloji Yıllığı 18, Nilgün Çelebi’ye Armağan: Türkiye’de Toplum Bilimlerinin Gelişimi I, Kıta Avrupası Etkisi* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2009, s. 171-236.

KIZILÇELİK Sezgin, “Batı Kopyacılığında Kurtulmanın ve Kendi Gerçekliğimize Yönelmenin Ruhu Olarak Tek Yerli Fikir İkizimiz: Kemal Tahir ile Baykan Sezer”, *Kemal Tahir 100 Yaşında* (iç.), Editörler: Ertan Eğribel ve M. Fatih Andı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2010, s. 165-200.

KIZILÇELİK Sezgin, *Batı Barbarlığı 1: Rousseau, Marx ve Nietzsche Üzerine*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2011.

KIZILÇELİK Sezgin, “Türkiye’deki Sosyal Değişme Olgusuna Batı Sosyolojisinin Değişme Teorileri Dışında Bakmak ya da Kemal Tahir ve Baykan Sezer’den Hareketle Yeni Bir Sosyal Değişme Teorisi İnşa Etmek”, *Sosyoloji Yıllığı 21: Değişim Sosyolojisi, Dünyada ve Türkiye’de Toplumsal Değişme* (iç.), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 149-208.

KIZILÇELİK Sezgin “Cumhuriyet Sosyoloji’nin Emektar Siması: Faruk Kocacık”, *Sosyoloji Yıllığı 22: Türkiye’de Modernleşme, Batılılaşma Yerine Küreselleşmenin İkamesi* (iç.), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2012, s. 95-121.

KIZILÇELİK Sezgin “Türk Sosyolojisinin Anadolu’da Kendi Sesiyle Düşünen Sosyologu: Ali Erkul”, *Sosyoloji Yıllığı 22: Türkiye’de Modernleşme, Batılılaşma Yerine Küreselleşmenin İkamesi* (iç.), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2012, s. 123-152.

KIZILÇELİK Sezgin, *Frankfurt Okulu*, Anı Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara, 2013.

KIZILÇELİK Sezgin, *Küreselleşme ve Sosyal Bilimler*, Anı Yayıncılık, 3.Baskı, Ankara, 2012.

KIZILÇELİK Sezgin, *Özgün ve Yetkin Bir Sosyal Teorisyen Olarak Kemal Tahir*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2012.

- KIZILÇELİK Sezgin, *Batı Bataklığı*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2012.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt 1: Marx'ın Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2013.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Batı Sosyolojisini Yeniden Düşünmek Cilt:2: Burjuva Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, 2.Baskı, Ankara, 2013.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyoloji Sözcüğünün Soykütüğüne Uzanmak*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2014.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 1.Baskı, Erzurum, 2014.
- KIZILÇELİK Sezgin, Uygurluk, *Ahlâk ve Eğitim*, Anı Yayıncılık, 1.Baskı, Ankara, 2015.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Yerli Sosyoloji: Doğu-Batı Çatışması Teorisinin Ana Hatları*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2015.
- KIZILÇELİK Sezgin, “İnsana ve Topluma Ahlâkın Kapısından Girmek ya da Dünyaya Ahlâkın Penceresinden Bakmak”, *Sosyologca* (iç.), Sayı: 9, Ocak-Haziran 2015, s. 15-39.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Machiavelli'nin Batı Uygurlığına Dair Temel Fikirleri”, *Garbiyat* (iç), Sayı 1, (Temmuz 2015, s. 173-198.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Uygurlığı, Batı Uygurlığına İndirgemenin Yanlılığı ya da Dünyayı Doğu Uygurlığı ve Batı Uygurlığı Çerçevesinde Tahlil Etmenin Gerekliiliği Üzerine”, *Sosyologca*, Sayı: 10, Temmuz-Aralık 2015, s. 35-60.
- KIZILÇELİK Sezgin, “An Evaluation of the Turkish Education System outside the Conflict between Old and New”, *Eurasian Journal of Educational Research* (iç.), Issue: 59, 2015, pp. 149-163.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Batı Barbarlığı 2: Machiavelli, Schopenhauer ve Engels Üzerine*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyoloji Tarihi 2: Bacon, Descartes ve Hobbes'un Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara, 2016.

- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyoloji Tarihi 3: Saint-Simon, Comte, Spencer, Le Play, ve Tocqueville'nin Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara, 2016.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Sosyolojide yerlilik, Millilik, Özgünlük ve Evrensellik Üzerine”, *Sosyoloji Yıllığı 24: Türkiye’de Sosyoloji Üniversitede 101. Yıl, Ziya Gökalp’e Saygı* (iç), Editör: Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan, Doğu Kitabevi, İstanbul, 2016, s. 259-284.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Atatürk’ü Doğru Anlamak: Tam Bağımsız Türkiye ve Batı-Dışı Mazlum Milletler İçin Kapsamlı Bir Manifesto*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 3.Baskı Ankara, 2017.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyoloji Tarihi 1: İbni Haldun, Machiavelli, Montesquieu ve Rousseau'nun Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 4.Baskı, Ankara, 2017.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Sosyoloji Tarihi 4:Hegel, Proudhon, Marx, Durkheim, Weber ve Veblen'in Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Anlara, 2017.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Zalimler ve Mazlumlar: Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*, Anı Yayıncılık, Genişletilmiş 2.Baskı, Ankara, 2018.
- KIZILÇELİK Sezgin, *Çağdaş Sosyal Teorisyenler 1: Gramsci, Parsons, Mills, Althusser, Foucault, Goffman ve Bauman'ın Sosyal Teorileri*, Anı Yayıncılık, Ankara,2018.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Charles Wright Mills, Michel Foucault ve Erving Goffman’ın İktidara İlişkin Temel Tezlerinin Mukayesesi”, *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, vol. 4, 2018, pp. 4236.
- KIZILÇELİK Sezgin, “Sömürgecilik, Irkçılık ve Soykırım Olarak Modernlik”, *International Journal of Human Sciences*, vol. 15, 2018, pp. 2012-2028.
- ONARAN Bertan; “Batı Bataklığı”, *Cumhuriyet Gazetesi* (iç.), 2 Kasım 2005, s. 15.
- ONARAN Bertan, “Batı Barbarlığı”, *Cumhuriyet Gazetesi* (iç.), 11 Ocak 2006, s. 15.
- ÖZTEKİN Ruhi, *Sezgin Kızılçelik'in Modernlik Eleştirisi*, İnönü Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Lisans Tezi, Malatya, 2007.

SAVAŞ Vural, *Aşk, Şiir, ve Müziğin Coşkusuyla*, Bilgi Yayınevi, 2.Basım, Ankara, 2013.

EKLER

Ek. 1. Sezgin Kızılcılık'in Sosyolojisi isimli Yüksek Lisans Tezin Mülakat Soruları ve Cevapları

İzmir Bakırçay Üniversitesi Sosyoloji Bölümünde öğretim üyesi olan Prof. Dr. Sezgin Kızılcılık'e, kendi çalışmaları üzerine hazırlanan Yüksek Lisans Tezinde kullanılmak üzere yöneltilen mülakat sorularıdır.

1. Öncelikle doğduğunuz ve ilk çocukluk yıllarımızın geçtiği Ardahan'ın Göle ilçesine bağlı Hoşdülbent köyü hakkında biraz bilgi alabilir miyiz (insanlarının karakter yapısı, geçim kaynakları, şehire olan uzaklığı, eğitim olanakları).

Dünyaya geldiğim ve çocukluğumun geçtiği yıllarda Göle Hoşdülbent Köyü, Ardahan'a değil, Kars'a bağlıydı. Göle ilçesi, kendisi de bir ilçe olan Ardahan'ın 1992 yılında il yapılmasıyla Ardahan'a bağlandı. Fakat ben kendimi hep Karslı olarak gördüm.

Doğduğum köy olan Hoşdülbent, Göle ilçesine 13 km uzaklıktadır. Yoksul bir Anadolu köyüdür. Geçim kaynağı hayvancılıktır. Hayvancılık, sürekli artan nüfusun geçimini karşılayamadığı için köyümüz sürekli göç vermektedir. Köylülerimiz, genellikle, Ankara, İstanbul ve İzmir'e göç etmektedirler. Söz konusu kentlerde binlerce köylümüz yaşamaktadır. Aynı zamanda 1960'larda sağlık durumuna (özellikle de pazısına ve dişlerine) bakılarak yurt dışına, özellikle Almanya ve Fransa'ya işçi olarak kabul edilen köylülerimiz de vardır.

Köyümüzün insanı cesurdur. Tabiatının zorlu şartları insanlarını etkilemiştir. Bu yüzden sert görünümlüdürler. Hoşdülbent köyü mensupları, çok konuşkandırlar ve her konuya akıllarının yettiğini düşünürler. Köylülerimiz, kendilerini övmeyi pek severler. Hoşdülbent'liler, özlü sözleri olan insanlardır. Bizim köyde söz ve laf çoktur. Meselâ, ilkokul mezunu bile olmayan bir yaşlı köylümüz bir söz eder, sizi günlerce düşünmeye sevk eder. Türk kültürünün ana özelliklerinin biçimlendirdiği köyümüzün kendine özgü sözleri, türküleri, manileri ve efsaneleri vardır. Bunun yanı sıra coğrafi olarak Rusya'ya yakın olan ve tarihte Rus işgaline maruz kalan köyümüzün kültürel

zenginliğinin biçimlenmesinde edebiyatıyla güçlü olan, Dostoyevski, Gogol ve Puşkin gibi yazarlar çıkartan Rus kültürünün de etkisi olmuştur.

Köyümüzde eğitim olanakları yetersizdir. En son duyduğuma göre, ilkokul da kapatılmış, az sayıda olan öğrenciler, “taşınmalı eğitim” gibi tuhaf bir uygulamayla ilçeye gidiş geliş yaparak eğitimlerine devam ediyorlarmış. Köyümüzde üniversite okuyan çok fazla insan yoktur.

2. Köyde nasıl bir yaşantınız vardı, çocukluğunuz köyde hangi şartlarda ve nasıl geçti?

Çok önemsemediğim filozof sosyolog Arthur Schopenhauer’ın, “hayat, berbat bir şeydir”, “hayat, bir derttir”, “hayat, nahoş bir şey”dir, “hayat, çok kötü, acıklı, üzüntülerle doludur”, “hayatın her türlü acıdır” ve “hayatın kendisi, kayalarla girdaplarla dolu bir denizdir”, şeklindeki meşhur sözleri, benim özellikle çocukluk yıllarımdaki hayatımı özetler mahiyettedir.

Köydeki evimiz, benim çocukluk yıllarımda tek odalıydı. Tek odalı evimizin penceresi yoktu, bacası vardı. İçinde banyo, mutfak ve tuvalet yoktu. Özellikle uzun kış aylarında ailecek çok büyük zorluklar yaşırdık. Ailem yoksuldu. Bir an önce yazın gelmesini beklerdik. Yaz demek biz de ferahlık demektir. Rahmetli babamın yaklaşık dört beş metre karın olduğu kış aylarından kurtulup leyleklerin geldiğini gördüğünde sürekli söylediği şu sözü asla unutmuyorum: “Kendimizi yaza attık, bu sene de kurtulduk.” O yüzden leyleklerin köyümüze gelişi, kışın bitişinin müjdecisi olduğundan bizler için de bir bayramdı. Ben, hâlâ bahara doğru köydeki kardeşimi arayınca ara sıra “leylekler geldi mi?” diye sorarım.

Benim çocukluğumda köyümüzde doğru dürüst bir okul yoktu. Ben birkaç yıl okul olarak kullanılan harabe bir evin avlusunda okudum. İlkokul 4 ve 5’te ilkokul binamız biraz düzgün hale geldi. İlkokul yıllarında köyümüzde elektrik yoktu. Köyümüze elektrik 1980’lerin ortasında geldi. Gaz lambası ile geceleri evimiz aydınlanıyordu. Annem gaz lambasını fazla yakamıyordu. Çünkü hem gaz kıtlığı vardı hem de lamba uzun süre yanınca is yapıyordu. Bu yüzden erken uyuyorduk. Yaklaşık dokuz ay süren kış aylarında akşam erkenden genellikle saat 18:00 ya da en geç 19:00’da uyuyorduk. (Ben dört mevsimi Isparta’da ortaokula başladığımda yaşadım. Çocukluğumda ilkbahar ve sonbaharı yaşamadım ve bu mevsimleri bilmiyordum).

Kışın gece yatağa yatınca kurtlardan çok korkuyordum. Çünkü ağır kış koşullarında yiyecek bulamayan kurtlar, karanlık çökünce elektriğin, dolayısıyla aydınlatmanın olmadığı köyümüzün içine girerler ve yattığımız evin damında ve ahırımızın üstünde gezerlerdi. “Tarzan” adlı köpeğimizin ve ismi olmayan diğer itlerimizin cesurca havlamaları ve kurtları kovmaları bana biraz da olsa cesaret veriyordu.

Çocukluğum korku içinde geçti. İki büyük korkuyla yaşadım. İlki, uzun kış aylarında vahşi hayvanlardan (kurt ve ayılardan) korku, ikincisi ise, kısa yaz aylarında sınırda sürekli top atışı yapan Kızılordu’dan (Rus askerinden) korku. Çocukluğumda korku benim gölgem gibiydi. Çocukluğumun bu korku dolu yılları bana hep Thomas Hobbes’un 1588 yılında İngiltere’ye İspanyolların geldiği söylenince annesinin korktuğunu ve kendisini “korku” ile birlikte “ikiz” olarak doğurduğunu öne sürmüş olmasını hatırlatmaktadır.

Çocukluğumda köyümüzdeki her çocuk gibi ben de dana otlattım ve kaz sürüsü güttüm. Kazların tiplerinin benzerliği ve benzer davranışları, çok tuhafıma giderdi. Kazları otlatırken çok zorlanıyordum. Benim için dana çobanlığı kaz çobanlığından daha kolaydı.

İlkokulda okurken okul çantam yoktu. Kâğıdı kireçli duvara sürerek silgi olarak kullanıyordum. Kitabım yoktu. Babam bana kalın bir defter almıştı. Onu yıllarca kullandım. Köyde bütün çocukların yaptığı gibi büyüklerin önlüğünü giyer, yakalığını takardım. Trabzon lastiği giydiğim için kışın içine kar dolar, ayaklarım ıslanır ve çok üşürdü. Köydeki bu olumsuz şartlardan kurtulmak için tek seçeneğim okumaktı. Bu yüzden okulu ve okumayı hep ciddiye aldım.

3. Aileniz hakkında biraz bilgi verebilir misiniz. Ailenizin sizin kişiliğiniz üzerinde ve yaşamınızı şekillendirmeniz üzerinde nasıl bir etkiye sahiptir?(Anne-Baba’nın kişilikleri, kardeş sayısı, ailede başka eğitimini yüksek öğretim düzeyinde tamamlayan var mı ?)

Babam, köyde doğup büyümesine rağmen köy insanının aksine olabildiğince kibar ve nazikti. İsmi gibi “zarif”ti. Biz kalabalık ve fakir bir aileydik. On kardeşiz. Annem, babam ve bizler, uzun bir süre tek odalı bir evde yaşadık. Bu olumsuz koşullara rağmen babam çocuklarına hiç sinirlenmezdi. Babam, beni ve diğer kardeşlerimi hiçbir zaman dövmezdi, bizlere elini kaldırmazdı, sesini dahi

yükseltmezdi. Babam, anneme karşı da son derece saygılıydı. Annemin sözünü dinlerdi. Ben, insanlara kibar ve saygılı davranmayı ve karşımdaki insana bağırılmayı okumuş öğretmenlerimden ya da öğretim üyelerinden değil, ilkokulu zar zor bitirmiş olan babamdan öğrendim. Ben, çeyrek asırlık öğretim üyeliğim boyunca öğrencilerime bağırılmayı, sakın bir ses tonuyla konuşmamı kesinlikle babama borçluyum.

Babam, doğada gezmeyi severdi. Köyden ilçeye çayırlar ve tepelerden kestirmeden neredeyse her gün yaya olarak gider, evin ihtiyaçlarını satın alır, onları sırtına yükler, geri dönerdi. Babam, ilçeye gidiş-gelişlerinde bazen beni de yanında götürürdü. Yaya olarak yaptığımız yolculuklar boyunca benimle konuşur, çoğu kez türkü söylerdi. Bugün doğada yürüyüş yapmamı, sosyolojinin kurucularından Jean-Jacques Rousseau'nun "insan ırkının cehennemi" olarak nitelediği şehirlerden nefret etmemi ve onlardan uzak olan yerlere gezmeye gitmekten büyük bir mutluluk duymamı babama borçluyum.

Babam, aynı zamanda, yoksul olmasına rağmen gözü gönlü tok "ağa" bir insandı. İlçeye temel ihtiyaçlarımızı karşılamak için dana ya da bir ineğimizi satmaya gittiğinde ara sıra beni de yanında götürürdü. Hayvanı "mal meydanı"nda sattıktan sonra ilçemizde köhne olan lokantaya gider, bir kap sulu yemek yerdi. Gittiğimiz lokantada kendinden fakirleri ve çobanları gördüğü zaman kendisi çok sevdiği o sulu etli yemeğini yemekten vazgeçer, onların hesaplarını öderdi. Yıllar sonra, Kemal Tahir'den öğrendiğim "ağalık vermekle olur" sözü tam da babamı anlatıyordu. Ekonomik şartları iyi olmamasına karşın elinde avucunda ne varsa –annemin çok kızmasına rağmen- fakir insanlara veren babam, 1993 yılında vefat ettiğinde cenazesine yüz elli nüfuslu köyümüzde ilçe ve civar köylerden iki binin üzerinde insan katılmıştı.

Annem ise, çok zeki, evi çekip çeviren biriydi. Annem, hem on çocuğuna hem de ahırdaki ineklere bakardı. Hep bize yedirir, sofradan çoğu kez aç kalkardı. Yıllarca yaz kış aynı kıyafeti giydiğini hatırlıyorum. Annem Tamam, 1940'ların başlarında Cilavuz Köy Enstitüsü'nü kazanmasına rağmen "kız çocuğu okumaz" anlayışında olan babası tarafından okula gönderilmemiştir. Annem, hayatı boyunca bunu hiç unutmamıştı. Öğretmenleri görünce hep üzülürdü. Annem Köy Enstitüsü'nde

okuyamamıştı fakat beni çok iyi yetiştiren bir öğretmen olmuştu. Annem, bilge bir kadındı. Düşünce dünyama yön veren bazı sözleri annemden öğrendim. Annem iyi bir gözlemciydi ve köylüyü tanıyordu. Batı Bataklığı eserimde Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine yönelik yaptığım bir tahlilde, Avrupa Birliği'ni (AB'yi) olumluluklar, güzellikler ve mutluluklar yeri olarak görmenin, “AB kebab gibi bir yer” diye düşünenlerin oraya gittiklerinde kötü bir manzarayla karşılaştıklarını, çocukluğumda gözlemlediğim bir olay çerçevesinde şöyle izah etmiştim: Rahmetli babam Haziran ayında sürüyle birlikte yaylaya gidecek az sayıda olan (üç ya da dört) tosunlarımızın başkalarının tosunlarıyla karışmaması ve evimizin yükünü çeken emektar eşeklerimize başkalarının sahip çıkmaması için onlara damga vururdu. Üzerinde kendi isminin baş harfi olan demiri ateşte nar gibi yaptıktan sonra tosunlarımızın ve eşeklerimizin kalçalarına basardı. Tosunların ve eşeklerin derisinin yanmasıyla köye et kokusu yayılırdı. Babamın kebab yaptığını sanan bazı köylüler hemen damamızın etrafına üşüşürlerdi. Kebab yeme umuduyla gelen köylüler, kebab yiyemedikleri gibi oldukça zahmetli ve zor olan tosunları ve eşekleri dağlama işinde babama yardım ederlerdi. Köylüler gittikten sonra ilkokul tahsili olan rahmetli annem şöyle derdi: “Geldi kebab kokusuna baktı eşek dağlanıyor.” Rahmetli annem, okuduğum için bana ayrıcalıklı davranırdı. Üzerime titrerdi. Yanımda kaldığı yıllar boyunca ben geceleri kitap okuyup yazarken o da hep yanımda otururdu.

4. Köy yaşamınız sizde duygusal bir etki bıraktı mı, yani köy yaşamınıza dair nostaljik bir duygusallık var mı içinizde?

Geçmiş, insanın hep içindedir. Geçmiş, insanın yakasını bırakmaz. Bu bağlamda, Karl Marx'ın Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'iadlı ihmal edilen yapıtında söylediği güzel bir söz vardır: “İnsanlar tarihlerini kendileri yaparlar, ama kendi keyiflerine göre, kendi seçtikleri koşullar içinde yapmazlar, doğrudan belirli olan ve geçmişten gelen koşullar içinde yaparlar. Bütün ölmüş kuşakların geleneği, büyük bir ağırlıkla, yaşayanların beyinleri üzerine çöker.” Kısaca, geçmiş, insanın üzerine çullandır.

5. Köyünüzü ziyaret ediyor musunuz, en son ne zaman böyle bir ziyarette bulundunuz?

1979 yılında köyümden ayrıldım. Bu tarihten itibaren köyüme sıkça gidemedim. En son annemin ve babamın mezarlarını ziyaret etmek ve çocuklarımın köylerini tanınması için 2017 yılında köyümü ziyaret ettim.

6. Eğitim hayatınızın ortaokul ve lise dönemini devletin yatılı okulunda tamamladınız. Bu okulda nasıl bir eğitim aldınız, sizin için zor oldu mu aileden uzakta yatılı okulda okumak?

Ortaokul ve lise eğitimimi 1979-1985 yılları arasında Isparta Gönen Öğretmen Lisesi'nde tamamladım. Okulun eğitim imkânları gayet iyiydi. Devlet, bize hem kitaplarımızı hem de defterlerimizi bedava verirdi. Okulun kütüphanesi çok zengindi. İstedğim kitabı rahatlıkla bulabiliyordum. Derslikleri geniş ve ferahtı. Kitaplarımız ve defterlerimiz dersliklerdeydi. Sabah 06:00-07:30 arası, akşamleyin 18:00-19:30 arası zorunlu Etüt vardı. Başımızda bir öğretmen dururdu ve her öğrenci ders çalışırdı. Dersliklerdeki sıralarımızın gözü çok genişti ve adeta birer küçük kitaplık gibiydi. Ben ödevlerimi kısa sürede yapardım. İçi derin ve geniş olan sıramın arkasında sakladığım romanları okurdum. 1980 askeri darbesinin olduğu yıl ve izleyen yıllarda Fakir Baykurt, Yaşar Kemal, Orhan Kemal ve Kemal Tahir gibi bazı yazarların romanları okulumuzda yasaklıydı. Bu yasak beni cezbetmişti. Fakir Baykurt, okulumuzun mezunu olması hasebiyle o yıllarda hayranlık duyduğum bir yazardı. Kitap okumaya merakım ortaokul yıllarında başlamıştı. Okulumuzda ezberci eğitim sistemini savunan ve uygulayan öğretmenler olduğu gibi bizleri sorgulamaya ve düşünmeye sevk eden az sayıda öğretmenimiz de vardı. Okuldaki eğitim sistemi, disipline dayalıydı. Öğretmenlerin büyük bir kısmı, özellikle de okul idaresi (öğrencilerin deyişiyle, idare binasında oturan kalaslar) öğrencilere karşı son derece acımaz davranırlardı. Dayak ve sıra dayağı, neredeyse her gün maruz kaldığımız şeydi. Öğrencileri dövmekten zevk alan onlarca sadist ve psikopat öğretmenimiz vardı. Bir kısmının öldüğünü duyunca hiç üzülmедim. Beni ve diğer öğrenci arkadaşlarımı dövmeyen ve bize bir baba şefkati gösteren tek bir öğretmenim (Ahmet Yeşilyurt) vardı. Ahmet Yeşilyurt öğretmenimiz, benim ve okuldaki diğer öğrencilerin idolüdür, rol modelidir. Benim hâlâ görüştüğüm tek öğretmenimdir. Bunun yanı sıra bazı derslerimiz tamamen uygulamalıydı. Örneğin, tarım dersinde 6 yıl boyunca haftada en az altı saat okulun oldukça büyük olan arazisinde ve bahçelerinde çalışırdık. Bana en fazla faydası olan ders, bunaltıcı ve sıkıcı kapalı dersliklerin dışında açık havada olduğu için tarım dersleri olmuştur.

Devlet parasız yatılı okulda okumak, benim için çok zor oldu. 1979 yılında Göle'den Gönen köye gelmemiz günlerce sürdü. Babam beni okula kayıt yaptırdıktan sonra çok ağladığımı görünce benden bir türlü ayrılmadı. Babamdan ayrılınca attığım çığlıklara dayanamayan babam, Isparta'dan bir hafta ayrılmadı. Babam her vedalaşmamızdan sonra dayanamayıp ertesi gün okula geri gelirdi. Yedinci vedalaşmadan sonra son noktayı koydu: “Ya benimle köye gelir dana ve kaz otlatırsın ya da burada kalır, okur ve adam olursun. Oku, köye dönmeyi asla düşünme. Burada kal. Bak, meyvesi, sebzesi bol, yemekleri iyi. Okumak için mücadele et.” Bu sözleriyle babam bana mücadele ruhunu ilk aşıl原因an yiğit bir insandı. O günden bugüne asla kimseye boyun eğmedim, kimsenin önünde eğilip bükülmedim. Babamın bu sözleri, hayatımın kırılma noktası olmuştur. Ben okulda kalmayı tercih ettim ve adeta bir anda büyüdüm ve o gün beni okula bırakıp giden babamın peşinden ağlamadım. Okuldaki zor yıllarım başlamıştı. Ailemden uzak olmak, bana çok acı veriyordu. Ayrıca despot öğretmenlerin hakaretlerine ve baskılarına katlanmak zorunda kaldım.

7. Lise eğitiminizi Isparta Gönen Öğretmen Lisesi'nde tamamladınız. Burası Köy Enstitüleri okullarından dönüşen bir okul. Okuduğunuz dönem de Köy Enstitülerinin kültürü ve kadrosu halen var mıydı burada? Ayrıca Öğretmen okullarını cumhuriyetin değerleri ve kültürü açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

Benim okuduğum yıllarda, Gönen Öğretmen Lisesi'nde acımasız okul yönetimi ve öğretmenlerinde Köy Enstitülerinin kültürü kesinlikle yoktu. Fakat öğrencilerde Köy Enstitülerinin kültürü vardı. Köy Enstitülerinin ana çizgisi ve kültürü (sorgulayıcı, eleştiren, düşünen, insanları olumlu yönde değiştiren ve dönüştüren, şiddete ve ezberci eğitime karşı çıkan, becerikli, kendi ayakları üzerinde duran, çözüm üreten, elini taşın altına koyan, ülkesine sevdalı, tarihine saygı duyan, insanı önemseyen, Cumhuriyet değerlerine sadık, tam bağımsız Türkiye'den yana tavır takınan, Mustafa Kemal Atatürk'e ve onun yapıp ettiklerine hayran olan, devletçi, devletin malına gözü gibi bakan, devlete yan gözle bakanın gözünü çıkartan vb.), kuşaktan kuşağa, yani mezun olan büyüklerimizden bize intikal etmişti.

8. Sosyoloji ile nasıl tanıştınız, sosyoloji okumaya nasıl karar verdiniz?

Gönen Öğretmen Lisesi'nde not ortalaması çok yüksek olan başarılı öğrencilerin kabul edildiği matematik şubesindeydim. Kötü öğretmenler yüzünden

matematik, kimya ve fizik derslerinden epeyce soğumuştum. Lise son sınıfta bir saat felsefe ve bir saat sosyoloji dersimiz vardı. Filozoflar ve konular ilgimi çekmişti. Toplum meseleleri üzerine kafa yormak, hoşuma gidiyordu. İnsanı, kültürü ve toplumu merak ediyordum. İnsanların tuhaf ve irrasyonel davranışları, toplumun baskıcı yönü dikkatimi çekiyordu. Büyük bir filozof sosyolog olmayı çok istiyordum. İşte, bu yüzden, tıp ya da mühendislik değil, sosyoloji okumaya karar verdim. Hayatımda verdiğim en doğru kararlardan biri, üniversitede sosyoloji okumayı tercih etmiş olmamdır.

9. Lisans eğitiminizi Cumhuriyet Üniversitesi'nde başlayıp Ege Üniversitesi'nde bitiriyorsunuz. Bu yatay geçişin sizin hayatınızda nasıl etkileri oldu?

Sosyoloji Lisans eğitimine 1985'te Cumhuriyet Üniversitesi'nde başladım. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde bir yıl okudum. 1986 yılında Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne yatay geçiş yaptım ve 1989 yılında mezun oldum. İzmir'de sosyoloji eğitimine devam etmem, bana hafta sonları ve tatillerde çalışma imkânı sağlayarak yoksul ailemi zora sokmadan ayaklarımın üstünde durmamı sağladı. Ayrıca felsefe ve psikoloji alanlarında ufkumu açtı. Bunların dışında hayatımın üzerinde herhangi bir etki bırakmadı.

10. Lisans öğrenciliğinizi biraz anlatabilir misiniz, öğrencilik yıllarınızı nasıl geçirdiniz, neler yaptınız, sosyal yaşantınızda neler vardı?

Lisans öğrenciliğim yoksulluk içinde çok kitap okuyarak geçti. İzmir'de bolca bulunan ve kitap okumayan lümpen gençleri ve sosyoloji derslerinde bana çok fazla bir şey öğretemeyen bazı öğretim üyelerini (özellikle de bölüm başkanı olan Prof. Dr. Altan Eserpek'i) eleştirmekle meşgul oldum. Onların çok fazla önermedikleri sosyolojinin temel metinlerini kendi gayretimle okumaya çalıştım. İngilizce öğrenmeye çalıştım, param/vaktim olduğunda İngilizce kurslarına gittim. Küçük boy İngilizce sözlüğünü ezberlediğimi hiç unutmuyorum. Sosyolojide kendimi en iyi yetiştirmek için sosyolojinin ve felsefenin dev isimlerinin ana eserlerini, özellikle de sosyoloji ile iç içe gördüğüm felsefe metinlerine odaklandım. Aristoteles, René Descartes, Jean-Jacques Rousseau, Friedrich Nietzsche, Karl Marx, Max Weber, Émile Durkheim, Sigmund Freud ve Cemil Meriç'in metinleri en fazla ilgimi çeken ve beni etkileyen metinlerdi. Cemil Meriç dışındaki isimlerin eserlerinin çok azının

Türkçe çevirisi vardı. O yıllarda zikrettiğim isimlerin Türkçe çevirisi olan eserlerinin tamamını okudum. Ege Üniversitesi'ndeki öğrencilik yıllarımda Psikoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Nuri Bilgin'den ve Felsefe Bölümü'nden Prof. Dr. Doğan Özlem'den ders aldığım ve onlardan çok şey öğrendiğim için kendimi şanslı görüyorum. Bu yoğun okumanın yanı sıra öğrencilik yıllarım, hayatımı sürdürmek ve kitap satın almak için hafta sonları, şubat ve yaz tatillerinde İzmir garajında yolcu otobüsleri yıkamakla ve bazı yaz tatillerinde ise çay bahçelerinde ve lokantalarda garsonluk yapmakla geçti.

11. Bugünkü sosyoloji Profesörü Sezgin Kızılcelik'in bakış açısından o dönemdeki lisans sosyoloji eğitimini nasıl değerlendirirsiniz?

Ben bugün de kendi öğrencilik döneminde de sosyoloji eğitimini yetersiz buluyorum. Bunun ana sebebi, dün olduğu gibi bugün de sosyoloji bölümlerini sosyolog olmayanların istila etmiş olmasıdır. Sosyoloji bölümü mezunu olmayanların, sosyoloji alanında doktora yapmayanların, mezun olduğu alanda tutunamayanların (eğitimcilerin, tarihçilerin, iktisatçıların, siyaset bilimcilerin, iletişimcilerin, sosyal hizmet uzmanlarının, mühendislerin, antropologların, özellikle de felsefe ve sosyoloji bölümlerini mahveden ilahiyatçıların), kıyıda ve köşede kalanların istihdam alanı haline gelen sosyoloji bölümlerindeki eğitim içler acısı durumdadır. Bu hususta, Türkiye'de mantar gibi çoğalan yüzlerce sosyoloji bölümündeki akademik kadrolarda yer alan öğretim üyelerinin özgeçmişlerini incelemek sanırım yeterli olur.

Sosyoloji bölümlerine alan dışından öğretim üyelerinin yerleşmesinde hem üniversite yönetimlerinin hem de maalesef meslektaşlarımızın büyük kabahati vardır. Şimdiye kadar görev yaptığım sosyoloji bölümlerinde yüksek lisans ve doktora programlarına sosyoloji mezunu dışında öğrencilerinin alınmasına hep itiraz ettim fakat buna tek başına engel olamadım. İlk defa İzmir Bakırçay Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde 2019-2020 Öğretim yılında yüksek lisans öğrencisi alım ilanına "sosyoloji lisans mezunu olmak" koşulunu bölümdeki meslektaşlarımızın da desteğiyle yazdık. Sosyolojiye öncelikle sosyologların sahip çıkması, sosyoloji mezunu ve sosyoloji doktoralı olmayan akademisyenlerin sosyoloji bölümlerinde istihdamına, doktorası farklı alanlarda olanların sosyoloji doçenti ve profesörü olmalarına müsaade etmemeleri gerekir. Bu konuda psikologların psikolojiye sahip çıkmalarını hep takdir

ederim. Sosyologların önemli bir kısmının sosyolojiyi, farklı disiplinlere mensup kişilere açarken başka disiplin mensupları aynı tavrı sosyologlara karşı göstermemektedirler. Meselâ, sosyoloji bölümü mezunu olan ya da sosyolojide doktora yapmış olan birisinin İlahiyat Fakültesinde öğretim üyesi olması neredeyse imkânsız iken, İlahiyat mezunları ve doktoralıları, bugün bazı sosyoloji bölümlerini ele geçirmiş durumdadırlar. Allah sosyolojiyi ve sosyoloji bölümlerini ilahiyatçılardan korusun. Kısaca, sosyoloji bilmeyenlerin sosyoloji bölümlerindeki bazı kadroları haksız bir şekilde gasp etmeleri, Türkiye’deki sosyoloji eğitiminin en büyük kamburu, yarası ve hastalığıdır.

12. Üniversite öğrencilik yıllarınızda politik bir duruşunuz var mıydı, mesela eylemci yönünüz oldu mu bu dönem?

Bildiğiniz üzere, insanı diğer canlılardan (köpekten, kurttan, ayıdan, sığırdan vb.) ayıran temel yönlerinden birisi, politik bir duruşa ve tavra sahip olmasıdır. Aristoteles’in dediği gibi, “insan politik bir hayvandır.” Üniversite öğrencilik yıllarımda elbette politik bir duruşum vardı: Atatürkçü olmak ve tam bağımsız Türkiye’den yana olmak. Ben, hayatım boyunca, Batı’ya eleştirel yaklaştım. Anti-kapitalist ve anti-empyrialist duruşum, Batı-dışı mazlum milletlerden yana tavrım, kısacası politik yönüm kitaplarımda çok nettir. Bu politik duruşum, şimdiye kadar hiç değişmedi ve ipe götürseler de değişmez. Üniversite öğrencilik yıllarımda eylemci yönüm ya da dönemim hiç olmadı.

13. Lisans, Yüksek Lisans, Doktora eğitim süreçlerinizde sizi etkileyen, ufkunuzu açan, size rol model olan hocalarınız oldu mu, varsa bunlar kimlerdir ve sizi nasıl etkilediler?

Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde okurken bölüm hocalarımdan pek fazla etkilenmedim. Sosyal Psikoloji dersimize giren Psikoloji Bölümü’nden Prof. Dr. Nuri Bilgin’den (2015 yılında vefat etti. Allah rahmet eylesin), Mantık derslerimize giren Prof. Dr. Doğan Özlem’den etkilendiğimi söyleyebilirim. Hatta sosyolojinin en mühim isimlerinden birisi olan Max Weber’in sosyolojisini, Sosyoloji Bölümü’ndeki hocalardan değil, Doğan Özlem hocamın kitabından öğrendim. Yüksek Lisans ve Doktoramı Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nde tamamladım. Hacettepe’de kendime rol model olan herhangi bir öğretim üyesi olmadı. Amerikan sosyolojisini

model aldığımı iddia eden söz konusu bölümde epeyce zorlukla karşılaştım. Hocaların kendi aralarındaki kavgalar ve bu kavgalara bizleri alet etmeye çalışmalarını çok yadırgardım ve kendilerine hiç yakıştıramazdım. Doktoramı tamamladığım 1995 yılından beri Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne hiç uğramadım, uğramayı da hiç düşünmüyorum. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün sosyolojik fikirlerimin inşasında herhangi bir tesiri olmadı. O yüzden kendimi hiçbir zaman "Hacettepeli" olarak görmedim. Diğer yandan Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Yüksek Lisans yaparken sadece iki şeyin faydasını gördüm. İlki, Yüksek Lisans İngilizce Hazırlık sınıfında bir yıl boyunca haftada otuz saat İngilizce dersi aldım ve İngilizceyi iyice öğrendim. İkincisi, rahmetli hocam Prof. Dr. Nihat Nirun'un Yüksek Lisans ders programına Osmanlıca dersi (zorunlu dersti) koymuş olmasıydı. Osmanlıca dersi aldım ve Osmanlıca'yı az da olsa öğrendim. Lisansüstü eğitim dönemimde önce metinlerini, sonra da kendisini tanıma şerefine nail olduğum İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden Baykan Sezer'in sosyolojisinden etkilenmeye başladım. İzin verirsiniz sosyolojik dünyanın şekillenmesinde bir dönüm noktası olan ve fikirlerimin üzerinde büyük bir iz bırakan Baykan Sezer ile olan diyalogumu kısaca anlatmak isterim.

1989 yılında 20 yaşında başlayıp 23 yaşındayken bitirdiğim, bugünlerde de çok okunan Sosyoloji Teorileri 1 ve Sosyoloji Teorileri 2 adlı iki kitabımı 1992 yılında yayımladım. Söz konusu kitaplarımı, o yıllarda sosyoloji bölümlerinde görev yapan elliden fazla öğretim üyesine gönderdim. Bana üç kişi teşekkür mektubu yazdı: Baykan Sezer, Ümit Meriç ve Eyüp Kemerlioğlu. Baykan Sezer, ayrıca bana kitaplarından bazılarını imzalayarak gönderdi. Bu üç isimden ikisi (Baykan Sezer ve Eyüp Kemerlioğlu) akademik hayatımda farklı roller oynadılar. Eyüp Kemerlioğlu, Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde çok sıkıntılı olduğum dönemde (Yardımcı Doçentlik kadromun verilmemesi, sözleşmemim kısa süreyle son kez uzatılması vb.), beni Mersin Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne aldı. Kendisinden çok şey öğrendim. Değerli bir insan ve sosyologdur. Birlikte iki kitap yazdık. Cumhuriyet Üniversitesi'nde de birlikte çalıştık. Beni hiç üzmedi. 1999 yılında vefat ettiğinde çok üzülmüştüm. Acım hâlâ devam ediyor. Allah rahmet eylesin.

Benim sosyolojik fikirlerimi en fazla etkileyen sosyolog olan Baykan Sezer ile ilk karşılaşmam ve tanışmam, 3-5 Kasım 1993'te İzmir'de düzenlenen 1. Ulusal

Sosyoloji Kongresi'nde oldu. Baykan Sezer, kongrenin yapıldığı Atatürk Kültür Merkezi'nin önünde karşılaştığı Nihat Erdoğan'a (Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden hocam) beni sormuş. Nihat hocam, kapıda beni görünce "Sezgin gel sana sosyologların en değerlisini tanıştırayım", dedi. Yanlarına yaklaştım. Baykan Sezer, bana "Merhaba arkadaş", dedi, elini öpmek istedim, izin vermedi. Çalışmalarımı sordu. Çok üretken olduğumu vurguladı. Nihat Erdoğan, Baykan Sezer'i bir şeyler yemeye ve içmeye davet etti. Ben, oturumları dinlemek için kendilerinden izin isteyince Baykan Sezer, "senin onlardan öğreneceğin fazla bir şey yok", dedi. Bunun üzerine Nihat Erdoğan, istemeden de olsa beni de davet etti. Kemeraltı'nda eski bir lokantaya gittik. Bu yemekte Baykan Sezer'in az ve öz olan konuşmalarından etkilendim. Kendisiyle tanışmadan önce Asya Tarihinde Su Boyu Ovaları ve Bozkır Uygarlıkları, Toplum Farklılaşmaları ve Din Olayı, Sosyolojinin Ana Başlıkları, Türk Sosyolojisinin Ana Sorunları adlı eserlerini okumuş ve çok etkilenmişim. Kısaca, benim sosyoloji hayatımda iki evre vardır: Baykan Sezer'den önce ve Baykan Sezer'den sonra. Baykan Sezer metinlerini okumam, aynı zamanda, Kemal Tahir'i yeniden ve doğru anlamamı sağladı. Ruh ikizi olarak gördüğüm Kemal Tahir-Baykan Sezer'in fikirlerini referans aldım. Diğer yandan, Kemal Tahir-Baykan Sezer ekolünün İstanbul'daki sağlam kalesi olarak gördüğüm Ertan Eğribel, bugün sosyolojik fikirlerinden en fazla faydalandığım kıymetli sosyologların başında gelir. Ufuk Özcan ve Hacı Bayram Kaçmazoğlu da önemseydiğim diğer isimlerdir. Kemal Tahir-Baykan Sezer ile diyaloguma ve on(lar)dan hangi açılardan etkilendiğime dair ayrıntılı bilgi, Kemal Tahir-Baykan Sezer'e dair yazdığım eserlerde vardır.

14. Üniversitede çalışma imkânını nasıl elde ettiniz, bu gençlik yıllarınızdaki çalışma hayatınızı nasıl değerlendirirsiniz.

Üniversitede çalışma imkânını sosyolojinin önemli isimlerinden Prof. Dr. Nilgün Çelebi sayesinde elde ettim. Üniversitede öğretim üyesi olmak, en büyük idealimdi. Prof. Dr. Nilgün Çelebi'nin bilimdışı kafalarla büyük bir mücadelesinin sonucu beni akademiye kazandırması, hayatımda bir dönüm noktası olmuştur. Gençlik yıllarımda, okumak için çok az uyudum. Kazancımın büyük bir kısmıyla kitap satın aldım ve zamanım onları okuyarak geçti. Bugün on binin üzerinde kitaba sahip olmam, gençlik yıllarımdan itibaren sürekli kitap almam sayesinde olmuştur. Lise yıllarımdan başlayan, özellikle de üniversite yıllarımda büyük bir ivme kazanan okuma

alışkanlığım, okumaya doyamayan yönüm, bugün de devam ediyor. Eğer mutsuz bir gün geçirdiysem ya da mutsuz ve huzursuz duruyorsam, bunun ana sebebi, o gün kitap okuyamam ya da yazmamamdır. Sosyolojinin kurucusu olarak gördüğüm İbn Haldun'un, "insan alışkanlıklarının oğludur", sözü benim durumumu özetler mahiyettedir.

15. Sosyolog Nilgün Çelebi önem verdiğiniz sosyologlar arasında. Bir kitabınızın(Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soy Kütüğüne Uzanmak) kapak başlığında da Nilgün Çelebiyi yer veriyorsunuz. Nilgün Çelebi ile nasıl tanıştınız, sonraki dönemlerde ilişkiniz nasıl devam etti?

Haziran 1989'da Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olduktan üç ay sonra Eylül 1989'da Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Yüksek Lisans sınavını kazandım. İlk yıl İngilizce hazırlık vardı. İngilizce hazırlık sınıfı merkezdeki Tıp Fakültesi'nin alt katındaydı. Kasım 1989'da kantinde çay içerken bir gazetede ki ilan gözüme ilişti. Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü üç adet Araştırma Görevlisi ilanı vermişti. Ertesi gün başvuru yapmak için Konya'ya gittim. Nilgün Çelebi hoca, o zaman Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde doçent idi ve bölüm başkanıydı. Kendilerini ziyaret ettim. Uzun uzun konuştuk. Bana son derece olumlu davrandı. Araştırma Görevlisi sınavına girdim ve sınavı kazandım. O yıllarda güvenlik soruşturması vardı. Nisan 1990'da Selçuk Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Araştırma Görevlisi çalışmaya başladım. Prof. Dr. Nilgün Çelebi, Kasım 1990'dan bugüne akademik hayatımda bana her zaman destek oldu. Kendisine minnettarım. Prof. Dr. Nilgün Çelebi, Sosyolojinin Neliği: Nilgün Çelebi ile Sosyolojinin Soy Kütüğüne Uzanmak kitabımda da belirttiğim gibi, sosyoloji sözcüğünü dünyada ilk kez doğru tanımlayan ve sosyolojinin soy kütüğünü ayrıntılı tahlil eden sosyoloğumuzdur.

16. Yirmi sekiz yaşında doçent, otuz üç yaşında profesör unvanını alarak Türkiye'nin sosyoloji alanında en genç doçent ve en genç profesör unvanına sahip oldunuz. Bu başarınızı çok çalışarak, okumaya ve araştırmaya çok vakit ayırarak elde ettiğinizi biliyoruz. Peki sizi çok çalışmaya sadece okuma ve yazma ile uğraşmaya motive eden unsur nedir?

Öncelikle çok hırslı bir insan olduğumu belirtmek isterim. Ortaokul birinci sınıftayken Türkçe dersinde yaşadığım bir olay, benim üzerinde derin bir iz bıraktı. Türkçe'si pek de iyi olmayan Türkçe öğretmenimiz beni tahtaya kaldırdı. O günkü dersin konusu soru ekleriydi. Kırmızı not defterini önüne koydu ve bana bu konuda tahtaya bir cümle yazmamı istedi. Ben de "Bu okuldami okuyorsun?" şeklinde bir cümle yazdım. Heyecanımdan "mı'yı ayrı yazmamışım" diye, başta öğretmen olmak üzere sınıfın tümü bana güldü. Bunun üzerine çok ağladım ve aynı zamanda hırslandım. O an içimden "Gün gelecek hepiniz, benim yazdıklarımı okuyacaksınız ve benim kitaplarımdan başta Türkçe olmak üzere çok şey öğreneceksiniz", şeklinde bir cümle kurdum. Nitekim dediğim gerçekleşti. Yeni bir kitabım yayınlandığında benimle en çok dalga geçen tiplere özellikle gönderiyorum.

İkinci olarak, ben üniversitede sosyoloji okumaya başlayınca sosyolojide sözü ve iddiası olan bir akademisyen olmayı hedefledim. Sosyoloji dalında Türkiye'nin en genç doktoru, doçenti ve profesörü olurken, aslında gençlere yoksul bir köy çocuğunun neleri başarabileceğini göstermeye ve onlara rol model olmaya gayret ettim.

Üçüncü olarak, sosyoloji alanında en çok kitap yazan sosyolog olma hedefim var. Ömrün yeter ve Allah'ın izniyle yirmi yıl daha sağlıklı yaşarsam sosyoloji sahasında yüz kitap yayımlamak niyetim var. Şu an yayımlanmış 35 kitabım, yayına hazırlamaya çalıştığım onlarca kitabım, okumalarını tamamladığım yirmiden fazla kitabım var.

Dördüncü olarak, Mustafa Kemal Atatürk'ün kurduğu yoksul devletimiz beni altı yıl boyunca yatılı olarak okuttu, karnımı doyurdu, kıyafetimi, kitabımı ve defterimi verdi. Kemal Tahir'in eserlerinden bilirsiniz, biz "devlete baba" deriz, "devlet baba" deyimi bize aittir. Ben devletin bu yüzünü gördüm. Devletim bana babalık yaptı. Bu yüzden devlet babama borcumu ödemek, yoksul Anadolu insanının vergileriyle ödenen maaşımın hakkını vermek, Türk milletinin derdine derman olmak, sosyal hastalıklarımıza doğru teşhis koymak ve sorunlarımızın çözümüne katkı yapmak, boynumun borcudur. Bu amaç doğrultusunda gece gündüz demeden çalışmak, yerli sosyoloji çizgisini geliştirmek, dünya sosyoloji literatürüne Kemal Tahir'in inşa ettiği, Baykan Sezer'in biçimlendirdiği, benim ve birkaç arkadaşımın geliştirmeye çalıştığı "Doğu-Batı çatışması teorisi"ni kazandırmak, en büyük hedefimdir. Eserlerimin

sadece Türkiye'deki sosyolojiyle meşgul olanlar tarafından değil, farklı dillere çevrilerek başka ülkelerdeki sosyologlar tarafından da okunması amaçlarım arasındadır.

17. Genel olarak çalıştığınız üniversitelerdeki çalışma hayatınızı değerlendirebilir misiniz? Akademi de çalışmanın zorlukları var mı, varsa nelerdir?

18. Akademideki çalışma hayatınızda herhangi bir nedenden ötürü baskıya maruz kaldığınız, psikolojik şiddete(mobbing) uğradığınız dönemler oldu mu? Eğer böyle sorunlarla karşılaştıysanız bu sorunların üstesinden nasıl geldiniz, bu sorunlarla baş etme stratejiniz neydi, nasıl bir tavır alırsınız böyle sorunlar karşısında?

Türkiye'de üniversitelerde “çalışmazsanız” çalışmak son derece kolaydır. Çalışırsanız ve eser üretirseniz “çalışmanız” çok zor hale gelir. Akademideki çalışma hayatımın her aşamasında bana baskı ve psikolojik şiddet uygulamaya yeltenen tipler hep olmuştur. Örneğin, Selçuk Üniversitesi'nde Araştırma Görevlisi olarak çalıştığım yıllarda, hayatında kitap okumamış, bilime karşı ilgisiz olan kütük adamlardan izin almadan kitap yayımladığım için ceza aldım. Doğru dürüst okula gelmeyen ve görevlerini yapmayan tiplerin sözleşmeleri üç yıl uzatılırken, gece gündüz çalıştığım, bana verilen görevleri layıkıyla yaptığım ve akademik çalışmalarımı zamanında yaptığım halde “onlar gibi olmadığım” için sözleşmem altı ay uzatılırdı. Fakat bana zulüm etmeye kalkışanların çoğu bugün akademik dünyada yok, adlarını kimse bilmiyor, ben ise varım, çünkü üretiyorum.

Bana çalışkanlığımdan, çok yazmamdan ve Atatürkçü olmamdan dolayı baskı yapmaya çalışan zavallıları ve omurgasız tipleri adam yerine koymayarak ve onlara karşı dik durarak, eğilip bükülmeyerek, umudumu kaybetmeden onlarla hep mücadele ettim.

19. Malatya İnönü Üniversitenizdeki yıllarınızı özellikle sormak istiyorum. Buradaki sosyoloji bölümüne ilişkin görüşlerinizi, Malatya ve Malatyalılar hakkındaki fikirlerinizi öğrenebilir miyiz?

İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ndeki yıllarım gayet verimli geçti. Orada çok sayıda esere imza attım. İnönü Üniversitesi'ndeki hayatım düzenli ve oldukça sakindi. Bölümdeki odam üniversitenin en büyük odalarından biriydi. On binden fazla olan kitabım odamdaydı. Aynı anda dokuz on kişinin oturacağı kadar genişti.

Oturduğum lojman ise, Sosyoloji Bölümü'ne 200 metre uzaklıktaydı. Çocuklarımın okulu (TED Malatya Koleji) kampüsün içindeydi ve evime 300 metre uzaklıktaydı. İlkokul öğretmeni olan eşim Gökçen'in de görev yaptığı ilköğretim okulu kampüsün içindeydi ve evime 150 metre uzaklıktaydı. Devletin lojmanının bahçesine büyük emek verdim. 50'ye yakın meyve ağacı diktim. Hepsi bugün çok büyüdüler. Yıllarca hobi bahçesi yaptım ve orada çalıştım. Akşamları ve hafta sonları bahçeme ve ağaçlarıma bakardım. Oğullarım Özgün ve Özüm Yetkin doğayla iç içe oldukları için mutlu olarak büyüdüler. İnönü Üniversitesi'nden ayrılırken en çok da gözüm gibi baktığım lojmanıma ve ağaçlarıma üzüldüm çünkü ağaçlarım öksüz kaldı.

İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde birkaç değerli akademisyen var. Türk sosyolojisi tarihi üzerine en önemli eserlere imza atan Prof. Dr. Hacı Bayram Kaçmazoğlu'nun İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde olması üniversite ve bölüm için bir şanstır. İnönü Üniversitesi'nde tanıştığım ve çok değer verdiğim arkadaşım Doç. Dr. Numan Durak Aksoy'un 2014 yılında İnönü Üniversitesi'nden ayrılması ve Gaziantep Üniversitesi'nde çalışmaya başlaması ve 2015 yılında vefat etmesi, beni çok üzmüştür. İnönü Üniversitesi deyince aklıma gelecek ilk isim, rahmetli arkadaşım ve ağabeyim Doç. Dr. Numan Durak Aksoy'dur. Mekânı cennet olsun.

İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde yüzlerce başarılı öğrenci yetiştirdim. Bazıları akademisyen oldu. Bunlar arasında en başarılısı lisansta bölüm birincisi olan, yüksek lisans ve doktora yaptırdığım Dr. Öğr. Üyesi Emre Öztürk'tür. Kısa bir süre sonra benim çalıştığım İzmir Bakırçay Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde göreve başlayacak olan Emre Öztürk, benim çok güvendiğim ve gelecekte Türk sosyolojisine damga vuracağını düşündüğüm bir öğrencimdir.

İnönü Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nden ayrılırken en çok öğrencilerim, birkaç meslektaşım ve değerli rektörüm üzüldü. Öğrencilerimin benim bölümden ayrılırken günlerce hüngür hüngür ağlamalarını asla unutmayacağım. Onlar onurlu, kişilikli ve düzgün öğrencilerdi. Malatya İnönü Üniversitesi'nde görev yaptığım yıllar boyunca birlikte çalıştığım iki rektörü (Sayın Prof. Dr. Cemil Çelik ile Sayın Prof. Dr. Ahmet Kızılay'ı) hep saygıyla anacağım. Halen İnönü Üniversitesi rektörlüğü görevini yürüten Prof. Dr. Ahmet Kızılay, zor zamanlarımda hep yanımda oldu. Kendisine bu

vesileyle çok teşekkür ederim. Prof. Dr. Ahmet Kızılay, hem başarılı bir hekim hem kadirşinâs bir insan hem de başarılı bir rektördür.

20. İnönü Üniversitesindeki uzun çalışma yıllarınızdan sonra İzmir Bakırçay Üniversitesine geçtiniz. Bundan sonra burada çalışmalarınızı sürdüreceksiniz. Böyle bir karar verme nedeninizi öğrenebilir miyiz, neden İzmir Bakırçay Üniversitesi?

Aslında ben ailevi nedenlerden dolayı Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne gitmek istiyordum. Çünkü eşimin ailesi Antalya'da yaşıyor. Çok sevdiğim ve değer verdiğim kayınpederim 2010 yılında karaciğer nakli oldu. Tek kızı olan eşimin, torunlarının ve benim haklı olarak Antalya'da olmasını istiyordu. Sırf bu nedenden dolayı gitmek istediğim sıradan bir bölüm olan Akdeniz Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne geçişim, hem bölümün hem de yönetimin ayak oyunu sonucunda engellendi. Eşimin ailesine yakın olmak, oğullarımın (Özgün'ün ve Özüm Yetkin'in) İzmir'de okumak isteklerini gerçekleştirmek ve yerli sosyolojinin ön planda olduğu bir Sosyoloji Bölümü inşa etmek için İzmir Bakırçay Üniversitesi'ne geldim. Yeni bir başlangıç yapmak istedim- tüm başlangıçların zor olduğunu bile bile. İzmir Bakırçay Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'ne geçmeme vesile olan kişi, benim çok değer verdiğim sosyologların (Baykan Sezer, Ertan Eğribel ve Ufuk Özcan'ın) öğrencisi olan Doç. Dr. Yüksel Yıldırım'dır.

21. Türkiye'de özellikle çalışmak istediğiniz, içerisinde yer almak istediğiniz bir üniversite var mıdır?

Türkiye'de özellikle çalışmak istediğim herhangi bir üniversite yok. Çünkü üniversitelerin tadı kaçtı. Üniversiteler, parti merkezleri gibi hareket etmeye başladı, bilimden ziyade ideolojinin ağır bastığı, “bizdendir, bizden değildir” anlayışının egemen olduğu yerler haline geldi. Ben, bu olumsuzluklara karşın görev yaptığım sosyoloji bölümlerinde başarılı öğrenciler yetiştirmek ve yerli sosyoloji anlayışını yaymak için elimden gelen çabayı gösterdim.

Sorulara zaman ayırıp ilgiyle cevaplandığınız için teşekkür ederim.

Basri Durmuş

Cumhuriyet Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

23.08.2019.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Basri DURMUŞ
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi ve Yeri : 17.11.1990-Yeşilyurt\MALATYA
e-posta : basri.durmus@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	: İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi	2014
Yüksek lisans	: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı	2019

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
2019 –	Milli Eğitim Bakanlığı	Felsefe Grubu Öğr.
2018-2019	Murat Eğitim Kurumları	Rehber Öğr.
2014-2015	Final Dershaneleri	Staj. Rehber Öğr.

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı KPDS () ÜDS () TOEFL () IELTS ()